Orient Gáspár

Született Bécsben, unokája volt a Burbachban (Feketeváros Sopronmegyében) Magyarországon 1677-ben született Józsefnek, ki Bécsben telepedett meg és nagy szorgalma a természet tanulmányozásában és annak hiu utánzása szép hirnevet szerezték neki. Mint a művészetek Akadémiájának vicedirectora halt meg ugyan ott 1737-ben. Gáspár Pestre tette át lakását, hol Orian néven 1768-okt. 3 án polgárrá lőn.

Arch. Ért. 1883. 107. l.

Orient József

A Nemzeti Galéria 1974. júl-ban nyílt Régi magyar művészek c. kiállításán szerepelt műve.

Népszava, 1974. júl. 12. 102 erf. ~~161 m~~ 161 m. 4 p.

Orient József

A bécsi akadémián tanult.

Népszava, 1974. júl. 12. 102 cf. 161 sz. 4 p.

Orient József

Tájkép
vászon, olaj

Régi művészet M.N.G. 1974.

Orient József, festő

„Tájkép", (XVIII. század első harmada),
(repr.)

Mojzer Miklós: A Rév. Ho...
Budapest, X. 7

Orient József

tájképfestő, műveit az Österrische Gallerie (Bécs); a Heiligenkreuz cisztercita apátságnál, a Prága-i Pinacotheca-ban, a Roudnice-i kastélyben, Vaduzban láthatjuk.

Genthon I.: Monumenti Artistici Ungheresi All'Estero. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 1-2 sz.

17 l.

Orient József

Stil 1677 Burbach
(Purbach) = Pordány
l. + Bécs 1747

Mátrai Jábor jegyz. K. M.
183. l.

312.

Ismeretlen francia (?) metsző a XVII. századból.

Samulmányfejek. Rk.

K. 5.–

45 m, 68 sz.

Orient József

XVIII. 7.

Önarchéprajza az

~~Tött. K~~ Ernst

Muzeumba

Madonna.

483. Carlo Dolci.

Orient József

XVIII. nazadledi fertő
őszarcképrajza az Ernst
Múzeumban.

Ernst Múzeum XLII. kiáll.
kat. 6. l.

Victoria VIII. 206.

Orient József

festő

szül. 1677 ápr. 27. Fehete-
város (Sopron m.), † 1747
Bécs.

irod

Krück II. 332. l.

Fridrik római császár II. 193.

Orient J., festő; szül. 1677-ben Fekétevárosban, megh.
1747-ben Bécsben.

Orient József, festő,

szül. 1677 IV. 27 Feketevarosban (Sopron vm), megh. 1747 Bécsben. Tanulyait a bécsi kepromuv. akadémián végezve, hedvelt tájkép festő ~~lett~~ volt Ausztriaban és Németországban. Utóbb a bécsi akadémia aligazgatójává nevezték ki. A bécsi, prágai, stuttgarti, nagyszebeni és bpesti múzeumokban vannak tájkéjei.

Művészeti lexikon 587 l.

Orient Tóth

Művészet 1905. 311–314

Magyar Művészet

1927. 37

1928. 610–611

Beke Joos (J. van Cleve): Mária v
113 (1005),
alvó gyermekkel 7 (971) (4314 (919). —
Mária vörös bort ad gyermekének
14 (1006),
7 (971), (4329 (930).

Orient Józef

festő

sz. 1677 + 1747.

Lásd szép teljes életrajzát

Wurzbach Biogr. Lex.

Wien. 1870. XXI. 98-99

okv. felh

Orient József

tájfestő -

Született 1677-ben Soprony megyei Feketevárosban. Tanulását Bécsben kezdte főleg Fürstenberg Antal vezetése mellett. A természetet behatóan tanulmányozta, a rajzolást Kitinus tőkélye vitte, de a festésben is nagy könyüséget tanusított. Utolsó éveiben a bécsi akadémia aligazgatója lett. Meghalt 1747-ben.

Tudom. Gyűjt. 1828. IV. 41-42.

Ligeti: A nem. Muzeum Lépcsarnok Lajstroma. 50 l.

Nagy Iván. Magyarországi Egyéni művészek a legrégibb időktől 1850 ig. Századok. 1874 évf. 187. l.

Orient József

Pallas
Wurzbach
Nagler

Kis Martonhoz közel rülelett 1677. Maga idejeben kitünö ijdeneit az is utatja, hogy Bécsben a c. k. képrönüvé-szeti akademia aligazgatójá-va lön, hol is 1747 ik evben meghalt.

Orinos Zsigmond

Adatok a nüvészet történe.
Pest 1859 – 26 l.

Orient I festő

1. Erdő részlete. Vászon, 119 × 182. Schwarz György ajándéka. 1865. A Magyar képtárból az Orsz-Képtárba tétetett át. M. n. Mus. Cat. 434. l.

2. Tájkép. Vászon 119 × 182. Schwarz Gy. ajándéka 1865. ditto. Cat 435 l.

Orient Josef

1670 - 1747

wód

Joch. 383.1,

Orient József

festő XVIII. sz

irod

Genthon István:

Magyar műkincsek

Csehországban

Bp. 1937. 8. l.

Orient József

festő

lásd

Kronfeld, Dr. A

Führer durch die fürstlich Liechtensteinsche Gemäldegalerie in Wien

Wien, 1925. 149 l.

rtékét kezök munkájának értékével

hogy a szép formák művelésével
kszünk.
művészet és a közönség közvetítő-
folyóirat minél szélesebb körű és
hazai ipar formai fejlődésére. Töre-
ekeit akként elősegíteni, hogy a kö-
fényűzésnek, hanem a műveltség és
égészítő részének tekintse, hogy az
yek fokozódjanak, a művészi iparral
djen a nemes törekvés ösztöne, s
an keressék, hogy kitartó munka és
ljanak a fokozottabb igényű ízlést is
művészi ipar termékeinek többi föl-
rtósságot, pontosságot és jutányossá-

[illegible] termékektől idegenkedő

Orient József

Úvod

z

Mysk Ernő

70-l

...GYI ÉS TÁRSA

...SKEDÉS ÉS KIADÓ-VÁLLALAT

Az összes irodalmi termékek tartós, diszes bekötésekben igen előnyös részletek mellett.

Gyakorlati és egyetemi jogi tankönyvek részletfizetésre.

Zeneművek szabad választás mellett 50, 100 és 200 koronás csoportositásban csekély havi részletfizetésre.

Ajánljuk: társaskörök, casinók, egyesületek és házi könyvtárak berendezését szokatlan csekély részletek mellett.

Telefon-sz. 79—09.

15016. számu chequeszámla a m. kir. postatakarékpénztarnál.

...16

Budapest, 1906. márcz. 27.

...U L A urnak

BUDAPEST

Orient, Josef

festō

l.

Csat-Frey Öst Kunst

XXIV. K.

XXX. l.

MŰEMLÉKEK OR. Z. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
4r 7.

Rohrbach, Carl

L. Kretschmer, Albert

Orient József

önarcképe
fehete kretarajz

Petr EM magy művész
arcképek
6. l. 8. l. képpel

Orient József
festő
1677 – 1747

l.

Nyári Kup
46 l.

IV/3. ---------- *

gyalás vagy szabad kézből bevásárlás

		XI.		XII.	
k		Élelmezési cikkek		Egyebek	
	f	P	f	P	f
	—	—	—	—	—

M. kir. állami nyomda. Budapest, 1935. — 3610.

10 drb ára 16 fillér.

Orient Jónef
festő Bécs

l. Miatrai 1862

19. l.
30. l.

118.497-1914. szám.

III.

A Műemlékek Országos Bizottságának,

Budapest.

Folyó évi július hó 27-iki rendes üléséből 1078/1913. szám alat kelt fölterjesztésére, tudomása és a érdekelt épitész úr megfelelő értesi

Orient József
Festő

l.

Thirfelrödmantúl
170 l.

~~Passy h.n. V. 209~~

Orient József

l.

Ormadatok.

13,26 l.

Unterzeichneter bestellt h

Palast-Archi

He

.....Band V. Bolo

Pavi

5

Palast-Arch

.....Band I. Ger

..... „ II. Tos

..... „ III. Ver

ID. MARKÓ KÁROLY
O. M. Szé

Orient József.

Ennek az iránynak egyik korai képviselője nálunk a sopronmegyei *Orient József* (1677—1747). Ausztria és Németország erdőborította vidékeinek emléke éled fel Szépművészeti Múzeum-beli képén. Milyen őszinte és bensőséges paysage intime! A háttér erdős hegye szolgáltatja a kép dominansát. Ezzel az egységnek felfogott tömeggel szemben finom ellentétet jelent a baloldali levágott fának az égen lerajzolódó néhány ága.

Zádor Anna dr.

Az erdőábrázolás a magyar festészetben.

MAGYAR MŰVÉSZET

1928. 6 10, 611. l.

611.l.

ORIENT JÓZSEF (1677—1747): TÁJKÉP

O. M. Szépművészeti Múzeum

Orient József
1677 – 1747 XX.
Táj lovasokkal, fa 20 × 27·5

393

Ernst Múzeum gyűjteményéből
XII.

Orient József

Kopmaggraf 150 évé

ORIENT JÓZSEF / 1677 - 1747 / :

264. Önarckép. - C. rajz, p. 11 x 17 cm. Lent középen : "Orient".

NOVOTNY EMIL :

261. Róma. - Vizf., p. 52 x 36.5 cm. Jelz. l.j.: "Novotny 39"; b.: "Róma".

262. Olvasó leány. - Vizf., p. 48 x 31.5 cm. Jelz. l. b.:"Novotny 38".

OLGYAI VIKTOR / 1870 - 1929 / :

263. Téli tájkép. - Vizf., p. 68 x 49.5 cm. Jelz. l. j.:"Olgyai Viktor."

ORIENT JÓZSEF / 1677 - 1747 / :

264. Önarckép. - C.rajz, p. 11 x 17 cm. Lent középen : "Orient".

Orient József

fortó

l.

Ormós Zsigmond

Utazási emlékek. II. k.

Pest, 1860. 265. l.

alterliches Möbel, weiters wichtige Mitteilungen auf dem Gebiet anderer Kunsttechniken veröffentlichen. In den nächsten Heften folgen Arbeiten über Porzellan, Glas, Trachtenkunde, über Waffen, Zinn, künstlerischen Eisenguß u. s. w. Der älteren Keramik, als einer der wichtigsten und fruchtbarsten Gruppen deutschen handwerklichen Schaffens wird in jedem Heft ein größerer Aufsatz gewidmet sein. Als oberste Zeitgrenze in der wissenschaftlichen Bearbeitung der einzelnen Techniken gilt das Jahr 1850.

Eine Einrichtung, deren Grundzüge im zweiten Heft verlautbart werden, wird es ermöglichen, daß die Leser der Zeitschrift an dieser in gewissem Sinne mitarbeiten. Es sollen die Gegenstände wissenschaftlicher Forschung genannt werden, für welche Fachleute die Mit-

Orient Förslag

Thieme Becker

XXVI. 45. l.

Lyka.

Orient Jónef

festo

† 1747

Wód

z

Lykanurotort. II.

234. l.

Spríngolo Níno.

10 *Case e giardini.*
11 *Natura morta.*
12 *Presso la laguna.*
13 *Paesaggio.*
14 *Poverella.*

SCULTURE.

Botta Claudío. *

14 a *Fanciullo malato* (bronzo).

Castagnino Rodolfo. *

15 *Fiore di selva* (legno).

Cataldí Amleto.

16 *Ritratto* (marmo).

Coter Costante. *

17 *Ritratto di mio padre* (legno).

D' Antíno Nícola.

18 *Testa di bimbo* (marmo).

Dreí Ercole.

19 *Lia* (marmo).

Martínuzzí Napoleone.

22 *Canefora* (gesso patinato).

Orient József

Életrajza:

Ligeti Antal: a Nemzeti Múzeum képcsarnokának ismertetője. Lajstroma. Buda. 1870. 50 l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

VILÁGOSSÁG RT.

Orient József

Feladó:

MAGYAR MŰVÉSZET

1927. 37
1928. 610, 611
1930 298.
1931. 313; 314, 323

LEVELEZŐLAP

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY

ORIENT *József*, festő, * Feketeváros (Sopron vm.) 1677 ápr. 27, † Bécs 1747. Bécsben az akadémián Faistenberger tanítványa volt. Tájképeket festett. Néhány képén az alakok Fary és Janeck festőktől valók. Bécsben a Képz. Akadémia aligazgatója volt. Művei nagyrészt bécsi, prágai, stuttgarti gyűjteményekbe kerültek. 3 tájképe a nagyszebeni Brukenthal-múzeumba. Tájkép és Tájkép alkonyi világításnál c. festményei Szépművészeti Múzeumunkban láthatók.

E. G. II 235 l

Pest vármegye VIII. 69

Orient József

** *(Két régi képet)* kapott ajándékba a nemzeti muzeum, a Reuszi herczeg bécsi ügyvivőjétől Schwarz György urtól. Mindkettő tájkép. Egyiknek keretére ez van irva: „Josephus Orientt, anno 1744.“ Ez a Kis-Márton közelében született s Bécsben sokra ment régi hazai festész neve, s e képek ránk nézve annál érdekesebbek, mert tőle más műveket nem birunk. Schwarz ur azért ajándékozá ezt a nemzeti muzeumnak, mert atyjától öröklé, ki Magyar Óváron született.

Vas. Ujs. 1865.
265. l.

Orient József

Lásd

Magyművészképem

94. l.

Ł. 1933. november 25.
Borjánhaiz

Orient Josef

und

Dorotheum. 364.
Kunstauktion.
Tafel. XVIII. Wien
1925.

Mindenképpen nagy közönyösségre mutat részünkről, hogy az első magyar tájképfestő nevének még az emléke is kijött a forgalomból. Orient nem lehetett közönséges tájképfestő, mert ez esetben, idegen létére, alig teszik őt meg a bécsi Szépművészeti Akadémia tanárává, majd aligazgatójává s aligha halmozzák el megrendelésekkel, mint Wurzbach is állítja.

Tájképeinek az eddigieknél nagyobb kegyelettel való gyűjtése meg fogja könnyíteni annak a kérdésnek a tisztázását, hogy a XVII. évszázad végén született magyar festő-triaszban (nem tekintve mint tanító-mestert) minő hely illeti meg, mint executiv tájképfestő-művészt, Orient Józsefet, ki épp úgy, mint Mányoky és Kupetzky, becsületet szerzett a magyar névnek és lerontotta azt a tévhitet, hogy a magyar „csak az eke szarvára és a kard végére légyen alkalmatos".

Orient életkörülményeire vonatkozólag egypár új adat birtokába jutván, azokat ezennel kiegészítésképpen közlöm.

A feketevárosi róm. kath. plébánia anyakönyvei meg lévén a XVII. századból, onnan a következő adatokat kaptam: Az 1677-ben kereszteltek sorában egyetlen József nevű fordul elő, mint „Sohn des Tischlermeisters Urindt". Ezek szerint Orient József neve eredetileg Urindt volt. Nagyon valószinűnek tartom, hogy az Urindt név könnyen félremagyarázható értelme miatt alakult át Orient-té. De lehet, hogy az anyakönyvet vezető pap félreértette a bemondót és a nevet a maga belátása szerint jegyezte be hallás után. Heurigs József káplán úr értesítése szerint Kismarton történetében szerepel egy káplán, ki a nevét Uriendt Mihálynak írja s ki, mint e város szülötte van feltüntetve s ki aztán mint kórházi lelkész 1713 október 7-én az uralkodó pestis áldozata lett. Lehet, hogy a névnek eredeti alakja Uriendt, melyből Urint kiejtéssel könnyen lett Orient, melyet szintén így ejthettek ki: Orint.

A hivatalos formában kiadott anyakönyvi kivonat szerint a szülők neve: Urindt Martinus scrinarius et Ursula, uxor ejus. József nevű fiuk 1677 április 27-én született Feketevárosban (Purbach), keresztszülei voltak: Grossmann Fridericus és Mária Lehmann. A keresztelő pap neve: Joannes Markovits parochus.

E családról egyéb adat nincs a plébánia anyakönyveiben, mint, hogy Józsefünk anyja: Urindt Ursula egyszer keresztanyaként szerepel. A község lakói a Rajna vidékéről telepíttettek ide s német ajkúak. Ma azonban a községben nincs egyetlen lakó, kinek neve Orient vagy Urindt volna.

A templomnak van egy oltárképe, mely a XVIII. század elejéről való s melyet szájhagyomány szerint egy feketevárosi lakos, fogadalomból Bécsben csináltatott volna. De szerzője ismeretlen s legfeljebb technikája alapján lehetne eldönteni, vajjon Orient műve-e vagy sem.

Orientra vonatkozólag még egy adatot találtunk Lützownál* följegyezve. Midőn ugyanis Mária Teresiát 1741-ben Frigyes hadai szorongatni kezdték, ő is belépett abba a csapatba, melyet a bécsi művész-akadémia tanárai és növendékei alakítottak ily címen: „Frey-Compagnie der k. Freyen Hof-Akademie der Mahlerei, Bildhauerey und Bau-Kunst im Jahre 1741". Ott találjuk az ő nevét is a közlegények sorában az I. Corporalschaftban. Ha tekintetbe veszszük, hogy ekkor már túl volt jóval a 60 ik életévén, közlegénykedése igazán becsületére válik. Tán e sorainknak sikerül a közfigyelmet ez elfeledett művészünk munkásságára ráterelni s a Tudományos Gyűjtemény cikkírója is célt ér, bár elég későn, de nem — soha.

BAYER JÓZSEF

* Geschichte der kais. königl. Akademie der bildenden Künste. Von Carl von Lützow. Wien, 1877. L. a 26-ik és 146-ik lapot.

A TUILLERIÁK KERTJE VASÁRNAP
MENZEL ADOLF FESTMÉNYE

Kompozicióját illetőleg így szól róla cikkírónk: „Szerkeztetése többször igen nagyon meg vagyon terhelve; az állatok levételét pedig, nem lévén ebben eléggé jártas, többnyire Fergre, Janekre, vagy Cantonra bízta. Idősebb korában a fák leveleit nagy zsinórmértékre kívánta húzni".

Külön dicséretre méltónak tartja Orientnek műertő voltát. Egy ecsetvonás elég volt arra, hogy abból a kép szerzőjére ismerjen. „Továbbá — írja — egyenessége, ezen ritka tulajdon is figyelemre méltó." Mint a bécsi Szépműv. Akadémia aligazgatója, növendékeit minden tartózkodás és személyválogatás nélkül figyelmessé kívánta tenni hibáikra. Tanítványai közül cikkírónk Ferget, Lauterert és Thurnert emeli ki.

„Hasznos pályáját 1747-dik esztendőben végezte be."

Wurzbach Lexicona (21-ik kötet 98—9. l.) bár említi forrásunkat, annak adatait csak részben használja föl. Abban megegyezik forrásunkkal, hogy tájképeibe az alakokat Ferggel és Janneckkel festtette, de hozzáteszi, hogy Orient mindamellett alakokat is, állatokat is festett. Wurzbach megemlíti, hogy Orient képei többnyire nyilvános és magánképtárakban találhatók. A Belvedereben két tiroli tájkép volna tőle; a stuttgarti királyi képtárban pedig egy: „Gebirgsgegend mit einem Flusse". A „Wald mit Wild" című képét Rösel rézbe metszette. Prágában, a „Privatgesellschaft für Kunstfreunde" képtárában két kép van tőle, egy: Gebirgslandschaft és ennek pendantja. Megemlíti, hogy újabb időben a pesti Nemzeti Múzeum is két képet vásárolt. Ezek egyike: „Offene Landschaft" — valószinűleg az, mely az Országos Képtár leíró lajstromában a „Raktáron kezelt képek" csoportjában 1058. sz. a. ily címen: Tájkép alkonyati világításnál — s másika: Waldpartie, mely ugyanott 1059. sz a. ily címen: Tájkép, fordul elő.

GASTEINI KÖRMENET
MENZEL ADOLF FESTMÉNYE

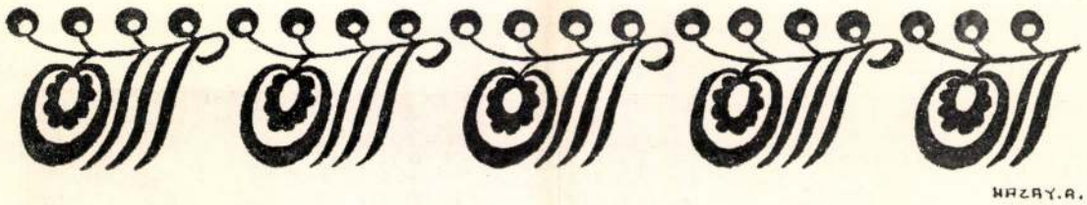

HAZAY.A.

AZ ELSŐ MAGYAR TÁJKÉPFESTŐRŐL

Közszokássá vált, hogy a XVII. évszázad végén született magyar festőművészek közül csupán kettőnek nevét emlegessük jogos dicsekedéssel: a pozsonymegyei Kupetzky Jánosét (szül. 1666/7.) és a hontmegyei Mányoky Ádámét (szül. 1677). Pedig van egy ugyane korszakban született harmadik magyar festőnk is, a sopronmegyei Orient József (szül. 1677), aki nem kisebb becsületére vált hazájának a két előbb említettnél.

A figyelmet e névre a Tudományos Gyűjteménynek GRTS. jegyű cikkírója hívja föl, ki ily című dolgozatában: Egynéhány megholt Magyar Képíróról (1828. évf. IV. k.), a hazáját szerető igaz magyar lelkesedésével követeli vissza a külföldtől ezt a híressé vált tájképfestőt. „Szomszédaink — írja szatirikusan — a páva szivárványos tollaival kevélykedő szajkó példáját követvén, híres Orient Józsefünkkel büszkélkednek, azt oskolájok első környékfestőjének (tájfestőt ért alatta) lenni állítván. Sőt több, Bécsbe megforduló hazánkfiai is (szégyen lévén egy világfijának a festés és muzsika nem értése), jártas szemekkel, mint idegenek szüleményét, csodálják képeit és azoktól igaz, vagy reáfogott elragadtatásukat nem tagadhatják meg. Mivé válna azonban ezeknek érzésük, — kérdi — ha szemüknek homályát levévén, idegennek vélt bálványukat földinknek állítanók? Higyjük el, mert ellenkezőt nem is bizonyítgatunk, hogy ezáltal érdeme megcsonkulását csak egynéhány külföldiségen kapó magyar gondolná!“

Elmondja azután, hogy a sopronmegyei Feketeváros nevű mezővárosban született 1677-ben. Az 1733-iki németországi útja kivételével, életét szakadatlanul Magyarországon és Bécsben töltötte, hol őt fáradhatatlan igyekezete „a németek, vagyis inkább a magyarok Claude Lorainnyévé tette“.

A vadászatot különösen kedvelvén, ifjúságának nagy részét a kies bércek, zöldelő erdők, csergedező patakok és roppant kősziklák között töltötte. A természetnek számtalan és leírhatatlan játékát az esztendő folyamán és a napnak minden részében csodálni tanulván, éles megfigyelő tehetsége képzeletét annyira elragadá, hogy ezektől végtére búcsút vett s Fürstenberger Antal* mellett magát a festésnek szentelte „és mintegy egészen új, kies környékeket teremtett“. Tárgyai levételére többnyire egy fekete test által meghomályosított tükröt használt. Könnyű és biztos ecsetvonásai mellett könnyű volt neki a hollandus tájfestők modorát követni, kik közül Griffier János és Sachtleeven (Zaftleven) Herman műveit „mint remekeket“, örömest másolta. „Egynehány Gaspre (Dughet) által festett és hg. Lichtenstein gyűjteményét ékesítő környékek, könnyen fölhevülő képzeletét a tiroli Alpesek közé vezették“.

* Helyesebben Feistenberger Antal bécsi tájképfestőnél.

Orient festō
1677 - 1747

Ivod

Boh. 70 l

a bečsi mutōrt
mūren Eptunch
lino Eipei

Orient Gáspár

festő

Burbach = Purbach = Fe-
Keteváros Sopronmegében.

Nagler: Künstlerlexikon

Nagy Iván: Szakadok
1864(?) 187 l.

(Németh Lajos nyomán)

Orient József

wód

M.-Erdélyi 18. l.

Orient Jozsef

Lvod

O Vazl 61. l.

tanu.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

Orient Janis

festo

Grod

Schedel

..... *műhely.*

vfőnökség!

v ..... hó ..... n történő kifize

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

ORIENT JÓZSEF (1677—1747): ÖNARCKÉP
Fekete krétarajz
Ernst Lajos úr tulajdona

MAGYAR MŰVÉSZKÉPMÁSOK

A Szépművészeti Múzeum második emeletén, négy kisebb teremben és a hozzájuk vezető lépcsőház falán arcképek és portraitszobrok kerültek a nyilvánosság elé. Százhúsz képmás a masszív olajfesték, a könnyed és érzékeny grafikai matériák, a bronz, a márvány nyelvén. Százhúsz műtárgy, amelyek mindazt hangsúlyozzák, amit az arckép művészi problémája nyujthat. Az a probléma, amelyben tudvalévően sok minden van együtt: a modell optikai leírása, ugyanúgy, mint lélektani jellemzése, a ruha, esetleg csendéleti háttér szerepe, a bőr színére, a koponya és vállalkatra, az arc bársonyára vagy barázdáira íródó fiziológiai jegyek, egy-egy fejtartásban és pillantásban a benső karakter áruló szava.

Élénk és borult színfutam, póz és közvetlenség, ábránd és dac, ünnepélyes és köznapi tónus, az ifjúság magabízó optimizmusa, a férfikor nyarának érett dallama és havas alkonyának szelíd bölcsessége váltakozik ebben a gyüjteményben, amely — mint minden arckép-galéria — néma és egyoldalú ismeretkötésekre nyujt alkalmat. Kik azok, akikkel ismerkedünk, sétálva a profiloknak és en face-helyzetű fejeknek egyre ismétlődő és mégis annyi különbözőséget mutató galériájában, a festett és mintázott emberkertben? Valamennyien azonos hivatás képviselői. Művészek. Túlnyomórészt festők, akiknek csapatához néhány szobrász, építész és egy ötvösmester is csatlakozik. Különlegessé ez avatja tehát az arckép-inváziót a Szépművészeti Múzeumban. Más gyüjteményektől az különbözteti meg, hogy itt a vászonra, papírlapra került, vagy kőbe zárt életjelenségnek, az alkotásnak a művész nemcsak aktív, hanem passzív hőse. Festők, akik annyi halandót és mulandót örökítettek meg, ezeken a képeken önmagukat célozták meg az ecset — mesterkézben bűvös — fegyverével, vagy társukat ültették le a műteremben arra a székre, amelyen máskor a hivatásos modell szokott helyet foglalni, vagy az arcképmegrendelő türelmetlenkedni.

A maga különlegességében további és igazán saját ügyünket jelentő vonása a kollekciónak, hogy azok a nevek,

Magyar Művészet
1931. 313, 323. l.

amelyeket a képek viselnek és azok a nevek, amelyeket a rajtuk található művészfejek viseltek, a magyar művészi kultúra lapjaira tartoznak. Csupa oly művész tekint le a képmás-sorozatról, aki itt született és működött a nemzeti pallérozódás munkásaként, vállalta a művészsorsot akkor is, amikor ez a sors a *Ferenczy* Istvánok törtszárnyú vergődése volt, „küzködés a téli fuvataggal", vagy pedig idegen égtáj alatt, de innen származva virult ki szerencsésebb körülmények között, a magyar művész-talentumosság terebélyes fájaként. A felvonuló nevek között vannak szerény hangzásúak, amelyeknél csak művészettörténetünk kutatóinak nincs szükségük a lexikon használatára, a művészet mai közönsége oly viszonyban van velük, mintha valami ismeretlen messzességből, elsüllyedt világból bukkannának elő. Ki mit tud például a nagy közönség soraiban *Orient* Józsefről, *Szálé* Istvánról, *Tikos* Albertről, *Simó* Ferencről, *Schimon* Ferdinándról, *Balassa* Ferencről, *Greguss* Jánosról, *Rákosi* Nándorról, *Beck* Vilmosról, *Kozina* Sándorról, *Komlóssy* X. Ferencről? Vannak azután nevek, amelyek foszforeszkálnak, a közönség széles rétegébe is úgy szívódtak fel, mint a magyar képzőművészet repraesentatív alakjai, a művészet nemzetközi viszonylatának magasabb értékvonalába nőnek bele. *Markó* Károly, *Zichy* Mihály, *Brocky* Károly, *Székely* Bertalan, *Benczúr* Gyula, *Lotz* Károly, *Mészöly* Géza, *Munkácsy* Mihály, *Paál* László, *Szinyei Merse* Pál, *Lechner* Ödön, *Ferenczy* Károly, *Rippl-Rónai* József: ők is jelen vannak a sorozatban, részben mint a képmások alkotói, részben mint ábrázoltjai.

*

Gyönyörkeltéssel és tanulsággal bőven szolgál a kiállítás. Hogy ebből kinek mennyi jut: attól függ természetesen, ki minő szempontokkal, a vizuális szépségek iránt mennyi fogékonysággal, műismereti felkészültséggel tölt időt a képmások társaságában. Vajjon csak arra kíváncsi-e, milyen volt például harmincegyéves korában, a prémes kabát, a hetyke bajusz, az à la Széchenyi viselt szakáll díszében *Barabás* Miklós? Vagy egyszersmind vizsgálja azokat a kvalitásokat, amelyek a táblabíróvilág e markáns alakjának bécsi és olasz forrásvizekből eredő, de teljesen egyénivé érlelődő művészetét határozzák meg s ecsetjét méltán tették népszerűvé és keresetté a szép magyar delnők és nemes urak között?

Kétségkívül, a művész külső megjelenésének és a megjelenésből áradó karakternek kérdése, paradoxonnal szólva: a kép tárgyi része, vagyis az ábrázolt személye a műértőt ugyanúgy foglalkoztatja, mint az egyszerű laikust. Akkor még jobban előtérbe jut ez a szempont, ha alkotásai révén az alkotóval már bizonyos kontaktust tartok, ha ismerem mint művészt, viszont nem ismerem mint embert, tagját a társadalomnak, akit az élet fizikai törvényszerűségei azonmód kötelezőnek, akár a cipőtisztítót, aki járkel az utcán, táplálkozni és adót fizetni kénytelen, mint rengeteg társa a tápanyag és adó sorsközösségében. A művészképmás a maga módján erre ad választ s a föltett kérdésben és a nyerhető feleletben annál több az izgató elem, minél inkább olyvalakiről van szó, aki azzal a kivételes művészi potenciával rendelkezik, ami már a zsenit jelenti. Különös és érdekes megismerésekhez juthatunk e válaszokban, amelyek egyszer fedik azt az elképzelést, ahogyan munkái alapján asszociáljuk magunk elé a művész perszonális mivoltát, ám máskor meglepő ellentétet éreztetnek az arckép által nyujtott emberi kép és műveinek világa, szellemi karaktere között. Magasztos és heroikus művek alkotóját tüntetnek fel szürke polgárként, kecses semmitmondások szerzőjét ábrázolják regényalaknak, derült színdallamok festőjének homlokát mutatják oly sötétnek, mint a viharfelhő.

E játékszerű vizsgálódás illusztrációjaként itt van például 1881-ből, tehát

MDK

Orient József.

Genthon István: Magyar müvészek Csehországban.
Bpest. 1937. 8.l.

Orient Länefestä. (:1677-1747:)

Tud. gyüjt.
1828., IV., 3-45.

Orient József, festő

Művészet, IV., 1905. 311-14.

Bayer József: Az első magyar tájkép-festőről

Orient J.

3926. *Tájkép.*

Dombos vidéket tüntet fel, a melyen balról, a hol két kiszáradt fa tűnik szemünkbe, lóháton közeledő asszony beszél a mögötte látható férfival, miközben kinyujtott baljával az erdő felé mutat. Előtte kutya futkos. Közülök az asszony fejkendőt, bő ujjú kék ruhát és piros szoknyát, a férfi pedig, a ki jobb kezével botra támaszkodik és baljában batyut tart, kalapot, térdig érő kabátot, szűk nadrágot és czipőt visel. Az út mentén, jobbról az agyagos domb körül, három kidűlt fatörzs hever, míg tetején balrahajló korhadt fa köti le figyelmünket. Kissé odább két szalmafedelű földszintes ház bontakozik ki. A háttért fenyves foglalja el. A vidék égboltja könnyen felhőzött.

III
552 (3926)
642 (390).

Vászon, méretei 59·5 : 75·5 cm. — Lelt. sz. 3926. — Értéke 1500 K. — Nemes Marczel ajándéka 1910 április 12-én (642–910). — Az adományt elfogadta az 1910 június 25-iki 2423 (1088–910) eln. és az 1911 szeptember 8-iki 62987 (1548–911) min. sz. leirat. — Bejelentetett 1911 márczius 18-án (504–911).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Szépművészeti Múzeumban. 1910: I. 24. *J. Orient:* Tájkép lovon közeledő asszonynyal.

III : 552 Ajándék

Aj. 1910.
Nemes M.

MDK

J.Orient, festőm.
sz. Feketevárosban, megh. Wienben 1747-ben.

3925. Tájkép malommal., Vászon
J.l.b.: "J.Orient".

Aj.1910. Nemes Marczel ajándéka.
Kifüggesztésre vonatkozó adatok a Szépm.Muz.-ban.

Aj.1910. Nemes Marczel. 1910.Márc.12. III:552.

MDK

Orient József

Tájkép, o.

Szépmüv. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp. 1952.

MDK

Orient József, festőm.
sz.1677- 1747.

ép ugy a XVII.sz. neves festője, mint Kupetzky János/sz.1866/7/ és Mányoky Adám /sz.1677/.
A Tudományos Gyüjteménynek GRTS jegyü cikkirójának köszönhető, hogy e név felmerül a feledés homályából.
O. örömmel másolta a holland Grittier és Sachtleeven müveit. Fürstemberger Antal becsi tájképfestőnél fejlesztette festési készségét.

MDK

Orient Jézsef

Szül.: 1677-ben Feketevároson /Sopron m./

Tájképfestő. Képei Bécsben a herceg Lichtenstein -féle gyüjteményben és a Belvedereben ; A stuttgardi , pozsonyi és budapesti országos képtárakban láthatók.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

70.l.

feketevárosi Orient József

1677-1747

Tájképfestő

Bécsben dolgozott, mint az Akadémia aligazgatója.

Rajzai közül egy krétával készült önarcképe ismeretes.

PATAKY DÉNES: A magyar rajzművészet. Bp. 1960.

9.1.

MDK

Orient József, festöm.

/Sopron megye/

a Feketevárosi rom.kath plébánia anyakönyvei szerint: született 1677-ben, mint:"Sohn des Tischler meisters Urindt". Lehet e név eredeti alakja: Uriendt s ebből Orint vagy Orient. Az elsö magyar tájkep festöt tisztelhetjük benne.
A bécsi Szépmüv. Akadémia aligazgatója volt.

Bayer József: Az elsö magyar tájkepfestörol.
Müvészet 1905.

MDK.

Orient József /1677-1747/"Önarckép" kép

Magyar Müvészet 1928. 313. l.

Orient József festőművész:

MDK.

A Szépművészeti Muzeum "Magyar Művészképmások" c. kiállitásán vett részt.

Magyar Művészet, 1931. 314. l.

Orient József

MDK

Repr.:

Önarckép. Kréta.
12. kép.

Pataky Dénes : A magyar rajzművészet. Bp. 1960.
Képtáblák a szöveg után.

M.D.K.

Orient József. /1677-1747/

476. Tájkép. 119 x 182, vászon. Olajf.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 54. l.

MDK

Orient József 1677-1747.

862-864. sz.

Csaki,M: Baron Bruckenthalisches Museum in Hermannstadt. Führer durch die Gemäldegalerie. VI.Auflage, Hermannstadt, 1909.

Orient József

Kezdet a Kézmi vészeti Múzeum „XVII. és XVIII. sz-i magyar festészet c. kiállítása

Vigilia, 1962, 1 sz, 53 old.

MDK

Oriemt József /1677-1747/

Önarckép, ceruzarajz

Székesfőv.képt.uj szerzem. N.Szal. 1939.jan.-febr.

M.D.K.

Orient József, festő

egyetlen ismert rajza, Önarc-képe a XVIII. sz. első felének magyar rajzgyűjteményét egészíti ki szerencsésen, mint a Grafikai Osztály 1955-évi új szerzeménye

Körner Éva: A Grafikai Osztály 38-ik kiállitása. Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts, 1956. 8.sz. 125. old. és u.o.: A Szépmüvészeti Muzeum 1955-ben. 13o.old.

Orient József M.D.K.

tájképfestő. Bécsbe került, ahol a mű vészeti akadémia igazgatója lett.

Gerevich L.né: Mányoki Ádám. Emlékkiálli tás. Bp. 1957, 3

M.D.G.

Orient József festő

8. Tájkép molommal. 60.5 x 75.5 cm. Sz. M.

10. Tájkép. 60 x 75.5 cm. Sz. M.

Gerevich L. né: hányoki Ádám. Emlékkiál
litás. Bp. 1957 10-11.

Orient József MDK
festő

képei láttán csodálkozunk, miért maradt ránk oly hézagos életmű tőle.

Kampis Antal: Régi magyar festmények és szobrok kiállitása a Szépművészeti Muzeumban. Müterem 1958 I. évf. 6. sz. 15-21.o.

MDK

Orient József, 1677-1747.

Önarckép, cer.

Szfvárosi Képtár uj szerzeményei. N.Szal.kiáll.
1939. jan. 9 1.

ORIENT József magyar származásu festő

O. egy képét árverezik Pozsonyban (1819, 261, 303, 331 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Orient József 1677-1747, festő MBK

Feketvároson (Purbach) szül. Bécsben tanult Táj, erdő részletek festett. Az alakokat Feng nevű bécsi művész festette. A Kismartoni Múzban több képe. A Szép mův. Múzban is. 376 old

Mojzer Miklós: "Amagyar barokk művészet" kiállitása a Fabricius házban. 373.o.

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. XVII.1963.

Orient József, festő MDK

Fekete városon szül. 1677-1747. „Tájkép alakokkal" c. képe a Mis martoni Landes mü-
szemulál. Fekete rejt. 377 old.

Mojzer Miklós: "a magyar barokk müvészet kiállitás a Fabricius házban. 373.o.

Soproni Szemle, Helytört, Folyóirat. XVII.196[illegible].

Orient József

Ceruzarajz-önarcképe a magyar művészportrék kiállitásán, a Szépmüv.Múz.-ban.

M.H.931.V.6.

M.D.K.

Orient József festő

Müve a Szépművészeti Muzeum tuljdonában

Bécsbe szakadt és ott lett az Akadémia igazgatója

A Szépművészeti Muzeum 1906-1956, Bp. 1956. 142.1.

M. D. K.

ORIENT József tájképfestő

szül 1677 Fekétevároš, megh. 1747 Wien
Bécsben Faistenberger tanítványa,
az akadémia alapgorgatója.

Garas XVIII. k. 240. l.

HAZAY.A.

AZ ELSŐ MAGYAR TÁJKÉPFESTŐRŐL

Közszokássá vált, hogy a XVII. évszázad végén született magyar festőművészek közül csupán kettőnek nevét emlegessük jogos dicsekedéssel: a pozsonymegyei Kupetzky Jánosét (szül. 1666/7.) és a hontmegyei Mányoky Ádámét (szül. 1677). Pedig van egy ugyane korszakban született harmadik magyar festőnk is, a sopronmegyei Orient József (szül. 1677), aki nem kisebb becsületére vált hazájának a két előbb említettnél.

A figyelmet e névre a Tudományos Gyűjteménynek GRTS. jegyű cikkírója hívja föl, ki ily című dolgozatában: Egynéhány megholt Magyar Képíróról (1828. évf. IV. k.), a hazáját szerető igaz magyar lelkesedésével követeli vissza a külföldtől ezt a híressé vált tájképfestőt. „Szomszédaink — írja szatirikusan — a páva szivárványos tollaival kevélykedő szajkó példáját követvén, híres Orient Józsefünkkel büszkélkednek, azt oskolájok első környékfestőjének (tájfestőt ért alatta) lenni állítván. Sőt több, Bécsbe megforduló hazánkfiai is (szégyen lévén egy világfijának a festés és muzsika nem értése), jártas szemekkel, mint idegenek szüleményét, csodálják képeit és azoktól igaz, vagy reáfogott elragadtatásukat nem tagadhatják meg. Mivé válna azonban ezeknek érzésük, — kérdi — ha szemüknek homályát levévén, idegennek vélt bálványukat földinknek állítanók? Higyjük el, mert ellenkezőt nem is bizonyítgatunk, hogy ezáltal érdeme megcsonkulását csak egynéhány külföldiségen kapó magyar gondolná!“

Elmondja azután, hogy a sopronmegyei Feketeváros nevű mezővárosban született 1677-ben. Az 1733-iki németországi útja kivételével, életét szakadatlanul Magyarországon és Bécsben töltötte, hol őt fáradhatatlan igyekezete „a németek, vagyis inkább a magyarok Claude Lorainnyévé tette“.

A vadászatot különösen kedvelvén, ifjúságának nagy részét a kies bércek, zöldelő erdők, csergedező patakok és roppant kősziklák között töltötte. A természetnek számtalan és leírhatatlan játékát az esztendő folyamán és a napnak minden részében csodálni tanulván, éles megfigyelő tehetsége képzeletét annyira elragadá, hogy ezektől végtére búcsút vett s Fürstenberger Antal* mellett magát a festésnek szentelte „és mintegy egészen új, kies környékeket teremtett“. Tárgyai levételére többnyire egy fekete test által meghomályosított tükröt használt. Könnyű és biztos ecsetvonásai mellett könnyű volt neki a hollandus tájfestők modorát követni, kik közül Griffier János és Sachtleeven (Zaftleven) Herman műveit „mint remekeket“, örömest másolta. „Egynehány Gaspre (Dughet) által festett és hg. Lichtenstein gyűjteményét ékesítő környékek, könnyen fölhevülő képzeletét a tiroli Alpesek közé vezették“.

* Helyesebben Feistenberger Antal bécsi tájképfestőnél.

Művészet 1905.

GASTEINI KÖRMENET
MENZEL ADOLF FESTMÉNYE

A TUILLERIÁK KERTJE VASÁRNAP
MENZEL ADOLF FESTMÉNYE

Kompozicióját illetőleg így szól róla cikkírónk: „Szerkeztetése többször igen nagyon meg vagyon terhelve; az állatok levételét pedig, nem lévén ebben eléggé jártas, többnyire Fergre, Janekre, vagy Cantonra bízta. Idősebb korában a fák leveleit nagy zsinórmértékre kívánta húzni".

Külön dicséretre méltónak tartja Orientnek műértő voltát. Egy ecsetvonás elég volt arra, hogy abból a kép szerzőjére ismerjen. „Továbbá — írja — egyenessége, ezen ritka tulajdon is figyelemre méltó." Mint a bécsi Szépműv. Akadémia aligazgatója, növendékeit minden tartózkodás és személyválogatás nélkül figyelmessé kívánta tenni hibáikra. Tanítványai közül cikkírónk Ferget, Lauterert és Thurnert emeli ki.

„Hasznos pályáját 1747-dik esztendőben végezte be."

Wurzbach Lexicona (21-ik kötet 98—9. l.) bár említi forrásunkat, annak adatait csak részben használja föl. Abban megegyezik forrásunkkal, hogy tájképeibe az alakokat Ferggel és Janeckkel festtette, de hozzáteszi, hogy Orient mindamellett alakokat is, állatokat is festett. Wurzbach megemlíti, hogy Orient képei többnyire nyilvános és magánképtárakban találhatók. A Belvedereben két tiroli tájkép volna tőle; a stuttgarti királyi képtárban pedig egy: „Gebirgsgegend mit einem Flusse". A „Wald mit Wild" című képét Rösel rézbe metszette. Prágában, a „Privatgesellschaft für Kunstfreunde" képtárában két kép van tőle, egy: Gebirgslandschaft és ennek pendantja. Megemlíti, hogy újabb időben a pesti Nemzeti Múzeum is két képet vásárolt. Ezek egyike: „Offene Landschaft" — valószínűleg az, mely az Országos Képtár leíró lajstromában a „Raktáron kezelt képek" csoportjában 1058. sz. a. ily címen: Tájkép alkonyati világításnál — s másika: Waldpartie, mely ugyanott 1059. sz a. ily címen: Tájkép, fordul elő.

Mindenképpen nagy közönyösségre mutat részünkről, hogy az első magyar tájképfestő nevének még az emléke is kijött a forgalomból. Orient nem lehetett közönséges tájképfestő, mert ez esetben, idegen létére, alig teszik őt meg a bécsi Szépművészeti Akadémia tanárává, majd aligazgatójává s aligha halmozzák el megrendelésekkel, mint Wurzbach is állítja.

Tájképeinek az eddigieknél nagyobb kegyelettel való gyűjtése meg fogja könnyíteni annak a kérdésnek a tisztázását, hogy a XVII. évszázad végén született magyar festő-triaszban (nem tekintve mint tanító-mestert) minő hely illeti meg, mint executiv tájképfestőművészt, Orient Józsefet, ki épp úgy, mint Mányoky és Kupetzky, becsületet szerzett a magyar névnek és lerontotta azt a tévhitet, hogy a magyar „csak az eke szarvára és a kard végére légyen alkalmatos".

Orient életkörülményeire vonatkozólag egypár új adat birtokába jutván, azokat ezennel kiegészítésképpen közlöm.

A feketevárosi róm. kath. plébánia anyakönyvei meg lévén a XVII. századból, onnan a következő adatokat kaptam: Az 1677-ben kereszteltek sorában egyetlen József nevű fordul elő, mint „Sohn des Tischlermeisters Urindt". Ezek szerint Orient József neve eredetileg Urindt volt. Nagyon valószinűnek tartom, hogy az Urindt név könnyen félremagyarázható értelme miatt alakult át Orient-té. De lehet, hogy az anyakönyvet vezető pap félreértette a bemondót és a nevet a maga belátása szerint jegyezte be hallás után. Heurigs József káplán úr értesítése szerint Kismarton történetében szerepel egy káplán, ki a nevét Uriendt Mihálynak írja s ki, mint e város szülötte van feltüntetve s ki aztán mint kórházi lelkész 1713 október 7-én az uralkodó pestis áldozata lett. Lehet, hogy a névnek eredeti alakja Uriendt, melyből Urint kiejtéssel könnyen lett Orient, melyet szintén így ejthettek ki: Orint.

A hivatalos formában kiadott anyakönyvi kivonat szerint a szülők neve: Urindt Martinus scrinarius et Ursula, uxor ejus. József nevű fiuk 1677 április 27-én született Feketevárosban (Purbach), keresztszülei voltak: Grossmann Fridericus és Mária Lehmann. A keresztelő pap neve: Joannes Markovits parochus.

E családról egyéb adat nincs a plébánia anyakönyveiben, mint, hogy Józsefünk anyja: Urindt Ursula egyszer keresztanyaként szerepel. A község lakói a Rajna vidékéről telepíttettek ide s német ajkúak. Ma azonban a községben nincs egyetlen lakó, kinek neve Orient vagy Urindt volna.

A templomnak van egy oltárképe, mely a XVIII. század elejéről való s melyet szájhagyomány szerint egy feketevárosi lakos, fogadalomból Bécsben csináltatott volna. De szerzője ismeretlen s legfeljebb technikája alapján lehetne eldönteni, vajjon Orient műve-e vagy sem.

Orientra vonatkozólag még egy adatot találtunk Lützownál* följegyezve. Midőn ugyanis Mária Teresiát 1741-ben Frigyes hadai szorongatni kezdték, ő is belépett abba a csapatba, melyet a bécsi művész-akadémia tanárai és növendékei alakítottak ily címen: „Frey-Compagnie der k. Freyen Hof-Akademie der Mahlerei, Bildhauerey und Bau-Kunst im Jahre 1741". Ott találjuk az ő nevét is a közlegények sorában az I. Corporalschaftban. Ha tekintetbe veszszük, hogy ekkor már túl volt jóval a 60 ik életévén, közlegénykedése igazán becsületére válik. Tán e sorainknak sikerül a közfigyelmet ez elfeledett művészünk munkásságára ráterelni s a Tudományos Gyűjtemény cikkírója is célt ér, bár elég későn, de nem — soha.

BAYER JÓZSEF

* Geschichte der kais. königl. Akademie der bildenden Künste. Von Carl von Lützow. Wien, 1877. L. a 26-ik és 146-ik lapot.

Orient József

műcsit a bécsi Albertina őrzi.

Genthon I.: Monumenti artistici Ungheresi all'Estero. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 1-2 sz.

22 l.

1059. J. Orient:
✓ Sz. Feketevárosban 1677-ben † Bécsben 1747-ben.

Tájkép.

Az erdő közepén lévő ház felől két férfi és egy nő [illegible] solyommal a kezén közeledik lóháton az őket kiséró személyzettel és kutyákkal. Mögöttük két [illegible] segitik föl elesett társukat. Az előtérben jobbról négy munkás foglalkozik a kivágott fának szétfürészelésével és feldarabolásával. Velök a felügyelő beszél, ki mögött kutya van. A háttérben városi épületek körvonalai [illegible] tartalmaznak ki. A magasban madarak röpködnek. Az égbolt felhős.

Vászon, mér. 119:182 cm. - Magy. Képt. 162. - Schwarz György ajándéka 1865. május 22. — 1891. évi. lajstr. II.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemzeti Muzeumban. 1868: V. 33. - 1870: III. 46. - 1871: III. 46. - 1873: III. 48. - 1876: III. 9. - 1878: III. 9. — 1880: III. 9. - 1884: III. 118. - 1885: III. 118. - 1886: III. 118. - 1887: III. 116. - 1888: III. 116. - 1889: III. 131. - 1890: III. 131. - 1881: III. 9 — 1883: III. 117. —

165

Nr 162

Schwartz György aj 1865

Burbach

1058. I. Orient.

Sz. 1677-ben. + Becsben 1747-ben.

Tájkép alkonyati világításnál:

164

Balra a fák közötti hídon ~~van, melyen~~ ~~egy~~ háromfogatú szekér hajt át ~~melyben~~ két férfival s egy nővel ~~van~~. A kocsis a szürke lovon ül. A kocsi ~~mögött, mely~~ mellett balról egy férfi lovagol, ki a kocsiban lévőkkel beszélget, mögötte pedig egy férfi s egy nő megy az erdő felé. Kissé idább ~~egy~~ férfi beszél a földön ülő nővel s balról lovas várja az érkezőket. Az út közepén két kutya szaladgál ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ (a fatorzsnél (középütt) két asszony telepedett a földre. Az egyik gyermekét tartja ölében s figyel a velők férfira beszélgető ki az érkezőkre mutat. Kissé ~~A közép~~ hátrabb ~~Térben~~ (város épületeit szemlélhetjük ~~és a háttérben magas hegyek~~ ~~emelkednek~~ mig az előzérben, a tótól jobbra, két férfi ~~[illegible]~~ szált ki a csolnakból, melyben mégt ketten vannak. Kissé ~~hátrabb~~ odább pedig, a domb tetején ~~egy~~ nő megy batyuval. A tó felett s fönt a magasban madarak röpkednek; a háttérben magas hegyek emelkednek.

Lés az égbolt felhő.

~~Olajfestes~~, Vászon~~ra~~, méretei 119 : 182 c/m.

~~Testette: Orientt [illegible]~~ I.

~~Magyar Képt. 163.~~

A benz. Muzeumból (Schwarz Győz ajándéka.)

~~1058~~

72/91 № 11

1058. J. Orient:

Sz. Feketevárosban 1677-ben + Bécsben 1747-ben.

Tájkép alkonyati világitásnál.

Balról a fák közötti hidon, három fogatú szekér hajt két férfival és egy nővel. Mellette férfi lovagol és beszélget a kocsiban lévőkkel, mögötte pedig férfő és nő megy az erdő felé. Kissé idább földmives beszélget a földön ülő asszonynyal, mig balról lovas várja az érkezőket, az út közepén két kutya szaladgál. Középütt a fatörzsnél két asszony telepedett le. Az egyik gyermekét tartja ölében és figyel a beszélő és férfira, az érkezőkre mutat. Hátrább város épületei bontakoznak ki. Az előtérben, a tótól jobbra, két férfi szállt ki a csolnakból, a melyben még ketten maradtak, mig a domb tetején, nő halad batyuval. A tó felett és a magasban madarak röpködnek. A háttért hegyek foglalják el. Az égbolt felhős.

Vászon, mér. 119:182 cm. Magy. Képt. 163.- Schwarz György ajándéka 1865. május 22. — 180 jl. átv. lapstr. 10.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemzeti Muzeumban. ~~1868: V. 33.- 1870: III. 46.- 1871: III. 46.- 1873: III. 48.- 1876: III. 9.- 1878: III. 9.- 1880: III. 9.- 1881: III. 9.- 1883: III. 117.- 1884: III. 118.- 1885: III. 118.- 1886: III. 118.- 1887: III. 116.- 1888: III. 116.- 1889: III. 131.- 1890: III. 131.-~~ 1868: V. 31.- 1870: III. 45.- 1871: III. 45.- 1873: III. 47.- 1876: III. 8.- 1878: III. 8.- 1880: III. 8.- 1881: III. 8.- 1883: III. 116.- 1884: III. 117.- 1885: III. 117.- 1886: III. 117.- 1887: III. 115.- 1888: III. 115.- 1889: III. 130.- 1890: III. 130.-

M. K 163.

Schwarz György aj 1865

Mk

Ki

holad

164

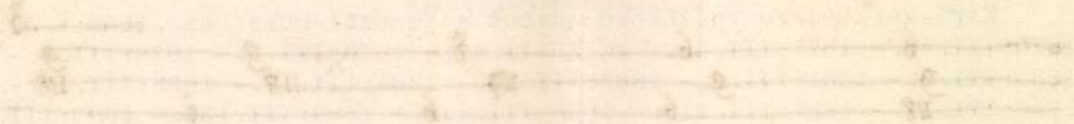

Orient József.

1835. VI. 22.

Eichstädt.
(Sammlung des fürstbischöflichen Zahlmeisters Joh. Hubann)
No. 90. Eine Landschaft.
Im Vordergrunde führt eine hölzerne Brücke über einen Fluss, über welche Jäger gehen; auf einer Insel steht ein Schloss. – Der Baumschlag ist sehr frei und schön behandelt.
Leinwand. H. 17 Z; Br. 24 Z.
No. 91. Gegenstück.
In einer romantischen Waldgegend gehen Jäger über eine hölzerne Brücke.
Leinwand. H. 17 Z; Br. 24 Z.

1837. VII. 5.

London, Phillips.
(Gallery of Count de Löwenhielm, Vienna)
No. 13. A pair of elegant landscapes, highly finished.

1903. IV. 21.

Wien, E. Hirschler.
No. 162. Waldige ~~Landschaft~~ Flusslandschaft mit kleinem Wasserfall, vorne Reisende, Bauende und zahlreiche andere Figuren! Erhaltung gut.
Leinwand. 35 x 45 cm.

1904. IV. 27.

~~Berlin, R. Lepke.~~
Wien, E. Hirschler
No. 51. Marktbild. Grosser Platz vor stattlichem Gebäude mit Blumen, mit zahlreichen Gruppen, darunter Fischverkäufer, Händler und Bürgersleute. Links beim Wasser Steinbrücke und ~~Leinwand~~ Boote.
Leinwand. 42 x 55 cm.

1909.

Berlin, R. Lepke.

Orient József

(1.)

Mányokival zapas. emlékis
meg. Bécsben, a műv. akad.
~~ad~~ aligazgatója lett.

orn. szépm. Műv. Mányoki Ádám emlés-
zikk. Kat.: Grevich László.
Bp. 1957.

3 l.

Orient József

A Szépművészeti Múzeum
XVIII. századi magyar gyűjteményé-
ben szerepel.

N. u. 1942. VII. 5.

MDK

Orient József

Tájkép

Thirring G.dr.:Szépmüv. Muzeum. Budapest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bp. 1926. 100.l.

ORIENT József festő

1865

107. máj. 10.	Orient (Orienntt!) József 2 festményét kívánja Schwarz György ide ajándékozni.

96.

M.Ért. 1991. 1/2.

Orient József, festő

L: Markó Károly

– Heti ajánlat. 4

Új Tükör, B p., 1986. febr. 9. XXIII/6

J. Orient.

. † Wienben 1747-ben.

ul.

hegyes vidéket ábrázol, a
itak túlsó partján van a
ső partján fatörzs és több
köti le figyelmünket, a hol
ıyal egy hátrafordult férfi
tra támaszkodik és baljával
a hol a kövön ülő és hátán
egterhelt lovat vezető és
ól. Ez utóbbinak felesége
. háromszoros esést képező
ér madár röpül. A zsilip
te álló asszony szavait és
ben lévő ajtó felé. Az épü-
ején erőd bontakozik ki.
l balra: »*J. Orient*«.

— Lelt. sz. 3925. — Értéke
dęka 1910 márczius 12-én
adta az 1910 június 25-iki
911 szeptember 8-iki 62987
Bejelentetett 1911 márczius

atok a Szépművészeti Múzeum-
p malommal.

III
552 (3925)
642 (390).

552

Aj K.

Sz. Feketevárosban 1677-be

3925. ~~Tájkép malomm~~

Lombos erdőtől borított
hol az előtért szelő széles p
szalmafedelű malom, míg inner
kidűlt fenyő fekszik. Balról híd
a csomaggal közeledő asszony
beszélget, a ki jobb kezével bo
kutyájának irányába mutat és
kosarat czipelő legény egy m
kutyától kísért földmíveshez sz
a málha tetején foglal helyet. A
víz felett két hosszú csőrű feh
mögött férfi hallgatja a mellet
munkás távozik a kerék közelé
leten túl emelkedő hegy tete
Az égbolt felhőzött. Jelzése aló

Vászon, méretei 60 : 75·5 cm.
1500 K. — Nemes Marczel ajá
(642–910). — Az adományt elfo
2423 (1088–910) eln. és az 1
(1548–911) min. sz. határozat. —
18-án (504–911).

Kifüggesztésére vonatkozó ad
ban. 1910: I. 25. *J. Orient:* Tájké

III

Aj. 1910.
Nemes M.

Josef Orient

festö" 1677-ben Purbach-ban züle-
tett.

Allgemeine Landestopographie des
Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.
II/a 7161

2991

ORIENT JÓZSEF

Josef ORIENT/1677-1747/: Landschaft.
öl, Holz, 45x54 cm.

im Kunsthandel:
Kunstgalerie Tomasz Metlewicz
A 1010 Wien 1, Seilergasse 14.
/Gutachten Dr. W. Bernt/

in: ALTE UND MODERNE KUNST
Heft 163. 24.Jhg. 1979. S.44. Nr. 5.

ORIENT JÓZSEF

Muresan, Valentin:

Peisagisti Austrieci din secolul al XVIII - lea in colectia Muzeului Brukenthal. /Orient J. ld. 4.kép, 130.old./

Galeria de Arta Brukenthal, Studii si Comunicari, Nr.2. 127-145.old. képekkel. Sibiu 1979.

ORIENT JOZSEF

Külföldi aukción:

Orient, Josepg: Gebirgslandschaft.
Öl auf Holz, 15,5x21 cm. Monogr. und
dat. 1741.

München, Neumeister
Auktion 220. 14-15 Marz 1984.
Katalogus 1224.sz. Kép: Taf. 181.

ORIENT JOZSEF

Külföldi aukción:

Orient, Joseph: Gebirgslandschaft.
Öl auf Holz, 15,5x21 cm. Monogr. und
dat. 1741.

München, Neumeister
Auktion 220. 14-15 Marz 1984.
Katalogus 1225.sz. Kép: Taf. 180.
/Gegenstück zu voriger Nummer/

ORIENT JÓZSEF

Magyar Spartiú.

2003. /4.

29. dd.

dolatsor harmadik vagy negyedik
elyek az Ön igazságával és az én
esek és napok alatt tünnek el a
a szocialistáktól a legjobboldalibb
át és az én igazságomat kerülgetik, -
ámok, tények, adatok bizonyitják,
ma három millió egyrészének hely-
alom azért fokozódik, mert sokan
el az igazsággal. -

liónak, nem "segiteni" kell rajtuk,
megoldását, hogy állandóan csere-
lgozó tagjai legyenek a nemzeti
szerezni az ehhez szükséges kultu-
t a további folytonos fejlődésnek.

ORIOLD Antal épitész

GAÁL György - VINCZE Zoltán: Kalauz a régi és az uj Kolozsvárhoz. Kolozsvár : Korunk, 1992. 36-37.

1891- Központi Szálló, Főtér

Oriol Antal

Aut. Palánkán 1856 dec.
24. Rk. Kőművesleg[illegible]
4 elemi.
1879/80 I. esti tanfolyam

Liber pater áldozati táblája

VI. 205.

Oriold József

NYOMTATVÁNY

Vas. Ujs. 1892. 653. l.

NAGYMÉLTÓSÁGÚ
MÉLTÓSÁGOS
NAGYSÁGOS

meghalt

73 éves. — ORIOLD JÓZSEF, építész és városi képviselő, Kolozsvártt, 44 éves. — GOÓR LÁSZLÓ, földbirtokos, miskei birtokán. — HOFFMANN JÓZSEF, újver-

IVÓ

DEZSŐ
VÉSZ
LITÁSÁRA

URAY TIBOR
ÉSZEK
LÁSZLÓ
ŐIVÉSZ
KIÁLLITÁSÁRA

AN, VASÁRNAP DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR

A 1 PENGŐ
LITATÓJÁNAK
ER

Oriold Zoisef

epitenzés városi Egyvisető
meghalt 1892. Kolozs-
vár. 44 éves Korabán.

Vás. Tys. 1892. 654 l

ORISEK EDIT

Biennálé Békéscsaba

2002

-2

(1992)

9, 172/173, 203
ft 1975

nie)
, 1979/1

Ocsisel Edit Nikoletta, grafikus

Új Művész. 2003. 9. p. 14.

nél: **27/319**
ál:

SZTÉSI SZERZŐDÉS

Intézet Kft.
47-49.

17.

placebo-controlled human Phase II study of n prostatic hyperplasia" című klinikai vizsgálat mellékletét képező- vizsgálati protokoll és CRF

megfelelő klinikai vizsgálat elvégzése.

ágyakat és egyéb egészségügyi szolgáltatásokat

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
Orisek Ferenc, faragó, faipari mérnök
1981 AUG 30

Mozaikok a III. országos fafaragó-tábor életéből

A fának lehet parancsolni...

Cudar hideg van, amolyan nyárvégi tél, jólesik behúzódni a zuhogó eső elől. Ilyen időben is nagy a nyüzsgés a tatabányai Népház körül. Hideg ide, hűvös oda, a harmadik országos fafaragó-tábor résztvevői alkalmi alkotósátrakban bűvölik a fát.

Alkotások a táborban (F.: KRAJCSI)

A másodpercekre fel-felbukkanó napsugár mindjárt a sátorsor elején egy falovacskát simogat, mellette egy palóc táncos alig-megkezdett vonalai rajzolódnak. Gazdájuk, *Orisek Ferenc* Ceglédről érkezett, faipari mérnök. Szakmája és hobbija jól kiegészítik egymást. Elkészült alkotása „Csikós a lovával". Én ezt a címet adtam, de ő rögtön kijavít, s nevetve mondja: jobb lenne talán ez: „Első a ló, aztán az asszony.".

„A fának lelke van" — mondja a művész

Régi ismerősünk már a kazincbarcikai *Gál István*, aki ismét bányásztémájú munkáival tisztelte meg a várost. „Fatám-beemelés" szobra és „Páncélkapató-beemelés" című domborműve bizony egy kicsit megázott, s most a sátor alatt várja további sorsát. Gál István tíz éve foglalkozik fafaragással, s elmondja: „A fa még nem csapott be soha, tudok neki parancsolni."

„Álmaim fába faragva". Ez a hivallása a várpalotai *Nagy Józsefnek*, akin aztán nem fogott ki az esős, hűvös idő. Gyöngyöző homlokkal munkálkodik. Elkészült domborművét felemeli, kiviszi a fényre. Kicsit szomorú a téma, az elmúlás, a halál. Elég sajátos a kompozíció címe is: „Saját kezed kápolnájában". Akaratlanul is felvetődik bennem, mi lesz ezeknek az alkotásoknak a sorsa. Ezt a domborművet például el tudnám képzelni a szobámban.

„Nem, nem adom el a munkáimat, csak nagyon-nagyon ritkán. Ezekbe a fákba, az én álmaim vannak, az én gondolataim, ha valaki ezeket megérzi, átérzi, akkor adom, akkor az övé is".

Jekkel Mihály először vesz részt a tatabányai tábor munkájában, s mindjárt egy figyelemre méltó alkotással: Különleges dombormüve az erdész, bányász örök barátságát ábrázolja. Kísérőm, *Cs. Kiss Ernő*, fafaragó-művész, a tábor vezetője segít ki: „Ez egy különlegesen szép, emberi megfogalmazás, én, az erdész adom a fát neked, a bányásznak, hogy dolgozhass". Jekkel Mihály egyébként is a természet tudora, erdész. Témái is foglalkozásához kötődnek: az erdő, a vadászat, az élővilág rejtelmeinek fába mondása.

Sokkal kellemesebb az idő a Népház balettermében, mely kopácsolástól hangos. *Csepeli István*, a földön fekve dolgozik egy hatalmas oszlopon. „Mementó a magyar népművészethez" címmel egy hatalmas térplasztika megalkotására készül. Ez az első darabja. Eddig minden alkalommal eljött a táborba az ismert barátokhoz, faragó társakhoz.

Az idei táborban ötvenöt fafaragó vett részt, voltak, akik először, voltak akik már „haza" jöttek. Valamennyien úgy vélekedtek, otthon érzik magukat, s ebben jelentős része van a tábor szervezőinek. Maradandó élményben volt részük azoknak az érdeklődőknek is, akik „meglesték" az alkotókat munka közben. Végeredményben a város — közvetve tehát mindannyian — részesedünk a táborbeli élményekből, azáltal, hogy minden alkotó egy-egy művét emlékeztetőül itt hagyja.

Tóth Ilona

a környei gyárból

A különböző nagyságú tojások más-más sorba kerülnek A szállításra előkészítés is gondos munkát kíván

üzemek többsége tervszerűen törekszik a gazdaságos termelésre. A környei telepen dolgozó kollektívának ez nem csekély erőfeszítésbe, fáradságába kerül. A régi berendezések egyre-másra „felmondják a szolgálatot", s a technológiai berendezések alkatrészeinek a pótlása gyakran egyenlő a lehetetlennel.

A korábbi 120 ezres tojóállomány tartásához, pontosabban megfelelő elhelyezéséhez évente mintegy 3 millió forintot kellene új beruházásokra költeni. Ez rendkívüli terheket róna az üzemeltető nagyigmándi szövetkezetre, ezért inkább a nagyobb mennyiségű jércenevelés, valamint broiler-előállítás lehetőségeit, egyenlő a lehetetlennel.

Egy bizonyos: ma lényegesen nagyobb figyelmet kell fordítani az értékesítési lehetőségek, a ráfordítások és a nyereség várható alakulására, mint öt, vagy tíz évvel ezelőtt. És az sem kétséges, hogy az a mezőgazdasági nagyüzem boldogul jobban, amelyik gyorsabban alkalmazkodik a piac igényeihez.

A lehetőségek kihasználására a telep vezetői is mesz-szemenően törekszenek. Azokban az időszakokban, amikor jérce-előnevelésre nincs szükség, az istállókat csirkehizlalással hasznosítják.

Hegyzet

Több tejet ihatunk?

Még a múlt esztendőben a Statisztikai Hivatal megyei igazgatóságának jelentése arról adott számot, hogy megyénk termelőszövetkezeteiben és kisgazdaságaiban csökkent a szarvasmarha-állomány. Most viszont arról adott hírt, hogy ez a csökkenés megállt, sőt, összességében növekedés következett be. A szarvasmarha-állomány három százalékkal több mint egy évvel korábban, meghaladja a 45 ezret. A termelőszövetkezetekben azonos szinten maradt, míg az állami gazdaságokban és a kisgazdaságokban növekedett a számuk.

A legújabb állatszámlálási adatok szerint négy százalékkal nagyobb a tehénállomány is. Jelentősebben fejlődött az állami gazdaságokban, kisebb mértékben a tsz-ekben. Az viszont feltűnő, hogy egy év alatt mennyire visszaesett a kisgazdaságokban a tehéntartási kedv. Nem kétséges, hogy változtatni kell rajta, hogy jobban megtalálják számításaikat a gazdák. A tehéntej értékesítése az országos jelenséggel ellentétesen alakult, hat százalékkal nőtt a felvásárolt mennyiség. Több tejet ihatunk hát, bár úgy tűnik, ahhoz még sok idő kell, hogy a szeszes italok fogyasztása helyett a „tejivásban" is a világranglista elejére kerüljünk...

DIADALÍV

Újabb „objektummal" gazdagodott a megyeszékhely: a városképre fittyethányó nemtörődömség „diadalívével". Tudom, ha bármelyik illetékest megkérdezem, ezer okot mond, hogy mennyire szükséges és fontos a város áldásos távfűtése szempontjából ez az ív. (Persze, a szó valójában gúnyolódás, mert nem ív, hanem púp a város hátán a csőkinövés.) Szóval, a távfűtés valóban áldásos és nélkülözhetetlen komfort-összetevője mai életünknek, ám még a ráadásként jövő ezer ok ellenére sem hiszem el, hogy ne lett volna olyan műszaki megoldás, amely máshová púposítja ezt az ívet (vagy ívesíti a púpot).

Mert hát hol lenne másutt a szörnyszülött, mint a város szívében!? Cseppet sem eldugva, bokrok, fák vagy ki tudja mi mögé, közé vagy alá. Nem! Ott szégyentelenkedik, otrombaságát cseppet sem titkolva a legexponáltabb helyen. Aki Tatabányára érkezik (vonattal, busszal, vagy személyautóval), a látványt ki sem kerülheti. És éppen ide érkeznek a legtöbben, hiszen itt van az áruház, a megyei, a városi tanács, a pártbizottság — hogy csak a legfontosabbakat említsem. Igy aztán majd akár a város jelképévé is válhat ez az „esztétikai jelenség". Persze, később „szebb" lesz, hiszen csillogó alumínium burkolatot kap, hadd ragyogjon mint a... (Tudnék ide egy jó hasonlatot, de a szerkesztőm úgyis kihúzná!)

Nem csupán egyedi jelenség megfricskázása vezet, amikor ezeket a sorokat írom. Többről van szó — sajnos. Arról, amit az első mondatban tulajdonképpen már megfogalmaztam: a városépítők (a gyűjtő-

ORISEK Ferenc

Századeleji szobormánia

Európa harmadik legvirágosabb faluja – A cseméri tanyavilág szervezkedései

– Hogy is volt ez? A Petőfi utcai ácsmester bekopogott egy nap, és azt mondta, Ferikém, faragjál már a mi utcánknak egy Petőfi-szobrot? – kérdem Orisek Ferenc fafaragótól, aki erre azt feleli: igen, hát igen, valahogy így történt. Aztán sorra jöttek hozzá küldöttségbe a többi utcából is. A Rákóczi utcaiaknak Rákóczi, az Árpád utcaiaknak Árpád fejedelem, az Arany János utcában lakóknak Arany szobra kellett. Szó esett már a Mészáros Lőrinc utcában felállítandó szoborról is, s minthogy Csemőben az utcák jelentős része nagyjainkról van elnevezve, Orisek Ferenc elfoglaltsága hosszú időre biztosítottnak látszik.

Főképp, hogy a Szüret utcaiak sem akarnak lemaradni, ők is forszírozzák már, hogy egy fából faragott, puttonyos ember milyen jól festene a portájuk előtt. S hogy ezek után a Homok utca meg a többi is föliratkozik, biztosra lehet venni.

Orisek Ferenc, aki a Dunántúlról származott Csemőbe – pontosabban előbb Szegedre, ahol faipari mérnökként dolgozott húsz évig, majd a ceglédi hordógyárban, s végül tíz évig tanárkodott –, mindig tanyai ember akart lenni. Amikor nyugdíjba ment, meg is vette az utolsó cseméri tanyai iskolát, ahol a tanítói lakásban berendezkedett, s a hajdani tanteremben állandó kiállítást nyitott. Saját művészeként tartja őt számon a falu. Ez abból is látszik, hogy rábízták a templomi stációk meg a főtéren álló, négy évszakot szimbolizáló szobrok elkészítését is. És egyáltalán: ahová faragott műalkotást akarnak a csemőiek, oda Orisek Ferencet hívják.

Ő készítette azt az iskolacsengőt tartó haranglábat is, ami tavaly kondult meg az összesereglett tanyai öregdiákok és hajdani tanítóik üdvözlésére szervezett ünnepségen.

Mert a csemőiek lankadatlanul szervezkednek. Olykor önkormányzati felkérésre, máskor meg csak úgy maguktól. Hogy legyen minden utcának szobra, az például teljesen spontán alakult: megtetszett nekik a Petőfi utcai ácsmester ötlete, hát lelkesen követik. Orisek Ferenc olyan baráti áron faragja a névadók portréit, hogy, mint mondja, annyiért más a kalapácsot sem emelné fel, azért azt a pénzt csak össze kell adniuk az utcabelieknek. De még ott is magától értetődőnek tartják a saját szoborért vállalt anyagi áldozatot, ahol öt házból áll az utca.

Vannak aztán a csemőieknek olyan szervezkedéseik is, hogy az önkormányzat kedvezményes virágvásárra hívja a kertészeket – ez pár éve minden tavasszal esedékes –, s olyankor a cseméri belterület és a tanyák népe rendesen bevásárol.

Virág mindenütt – húsz éve itt sivár puszta volt

Tudniillik Csemő nyolcezer hektáros területének négyezer lakójából a „faluközpontban" ezerháromszázan laknak, a többiek mind tanyán élnek, „külterületen". Hivatalosan 1952-ben lett község a településből, úgy, hogy középen árválkodott a községháza, körülötte pedig egyre fogyott a nép. Csemő haldokolt, aztán 1995-ben magához tért, s föltámadt hirtelen. Kétszer nyerte el a Pest megyei önkormányzat Kulturált települési környezet címét, aztán a Virágos Magyarországért falu kategóriájának magyarországi első helyezettjeként külföldi mezőnyben is indult, s egy francia és egy osztrák község társaságában Európa harmadik legvirágosabb falujának találtatott.

– Nincs nekünk másunk, mint a virág – mondja Huszár Sándor jegyző, miközben a fejlődés okait elemezgeti. Holott hogyne lenne másuk. Van például egy Bíró Feri bácsijuk, aki az orosz fogságból annak idején hazahozta a pufajkáját, s az ott lóg most is a fölújított Rigó-tanya szekrényében. A tanya körüli szőlőbirtokot mintakertként szokták mutogatni, Bíró Ferenc pedig váltig csodálkozik, hogyan érezheti magát annyira otthonosan a tanyán a müncheni agysebész, hogy még a fölmosófát is dudorászva használja.

A ceglédi Unghváry László, a Borrend nagymestere is itt lakik, aki híres borospalack-gyűjteménnyel dicsekedhet. De hogy senkit ne állítsunk a másik elé, említsük csak a legutóbbi szervezkedés egyik emberét, a felszámolás alatt álló ceglédi laktanya szintén itt élő volt parancsnokát, Lukács István honvéd ezredest. Ő a hajdani laktanya udvarán állt réz Dózsa-szobrot „menekítette" el Csemőbe. Csakhogy épp nem volt tér, ahol méltó környezetben elhelyezhették volna. Így azután az önkormányzat – noha nem veti fel a pénz – megvásárolt egy telket ötszázezer forintért. Ez volt a költségvetést legsúlyosabban terhelő tétele az új tér megvalósításának. Térkövek is akadtak a laktanyában, virágosításban pedig az évente rendszeresen virágünnepet ülő falu – amelynek díszpolgára dr. Kovács Zoltán dísznövény-nemesítő, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, címzetes egyetemi tanár – verhetetlen, hát ez a tér is nagyon szép lett. A Dózsa-szobrot pedig katonai pompával avatták nemrég, a falunapon.

Ugyanaznap a helytörténeti gyűjtemény is állandó helyre lelt a volt zöldhalmi iskolában. A jegyző – akinek különben páratlan gyűjteménye van permetezőmasinákból – huszonöt éve gyűjtögeti a régmúlt időket idéző relikviákat. A faluvédő egyesület más tagjaira is sok, a hajdani tanyai életet magukban hordó tárgyat bíztak a csemőiek. Az erdészeti és vadászati sarok nincs még készen, de például a gazdák által építtetett, régi, már csak a környékbeliek emlékezetében pöfögő kisvasútról szóló „vasúttörténet" teljesnek mondható.

Csemőnek tehát nem csak virágai vannak. A klubok, körök, egyletek számát Huszár Sándor hirtelenjében meg se tudja határozni. Tény, hogy a közterületekre szánt virágokat közösen ültetik, ebben a nyugdíjasklub különösen jeleskedik, de munkadíjat nem kér senki. A faluszépítő egyesület őszidőben faültetéseket szervez. Bort forralnak, s összetrombitálják a közreműködőket – megy a munka, mint a karikacsapás.

Falutakarításkor a mérnökember épp-

Fafaragás a főtéren

FOTÓK: BÁNHALMI JÁNOS

úgy nem rest végigballagni a hegyes végű szemétszedő botjával az utcákon, mint a közmunkás. Ilyenkor a szemetesebb porták lakói kicsit rosszul érzik magukat, aztán már jobban ügyelnek a külcsínre.

Csemőben van gazdag meg szegény is, gond is akad jócskán – az állami gazdaságból, a tsz-ből csak a sertéstelep és a faüzem maradt, igen sok a regisztrált munkanélküli, és sok a Ceglédre, Nagykőrösre eljárni kénytelen tanyai lakó. Már az is csodaszámba megy, hogy Csemő egyáltalán megmaradt. Hogy faluközösséggé bírt kovácsolódni, azt Huszár Sándor szerint az önszerveződéseinek, a civil kezdeményezéseknek köszönheti.

– Hál' istennek – mondja a jegyző, a fafaragó és minden egyes csemői, amikor a szervezkedések indítékait firtatom – itt egyetlenegy párt sincs. Az utcák szoborállításánál nem szónokol senki a hazafiságról. Virágünnepnek, új tér avatásának, helytörténeti állandó kiállítás létrehozásának, faültetésnek, és egyáltalán, a közösségi megmozdulásoknak politikai tartalma nincsen. Hogyan is hordozna politikai tartalmat az olyasmi, hogy rekkenő hőségben kihurcolja a slagot a lakó az utcára; a forróságban a közterületen se égjen ki az a virágtakaró, amit ő is segített palántázni?

Hm. Nem is volna olyan rossz ötlet Csemőbe költözni.

Koblencz Zsuzsa

A „kis emberek” segítője

Prof. dr. Kopits István (1936–2002)

Született orvos volt, küzdelmes, nehéz életet élt. Eredményesen kezelte a törpéket, s van ma olyan sebészeti eszköz, amelyet róla neveztek el. Baltimore-ban érte június 18-án a halál. Magyarországról indult, a háború kergette el szülőhazájából, s élete, hivatása a tengerentúlon teljesedett ki. Ha valaki bárhol a nyugati féltekén kiejti Kopits István nevét, mindenki azonnal tudja, hogy az ortopédia világhírű szaktekintélyéről van szó.

A Kopits név persze amúgy is afféle márkavédjegy az ortopédiában. Kopits István nagyapja, Kopits Jenő – a dinasztia alapítója – maga is méltán híres tudós orvos volt, Dollinger Gyula tanítványaként őt tekinthetjük a hazai ortopédia atyjának. Ő alapítja 1934-ben a Magyar Orthopead Társaságot, 1942-ben pedig fiával, Kopits Imrével közösen jegyzi Az orthopedia tankönyvét. Jenő és Imre a veleszületett csípőficam terén végzett kutatásaikkal váltak nemzetközileg elismert szakemberekké.

Kopits István pályaválasztásában fontos szerepet töltött be a nagypapa és az apa példája, s ha nem szól közbe a második világháború, talán Magyarországon lehetett volna a dinasztia hazai beteljesítője. Erre azonban neki a történelem más terepet jelölt ki. A család, sok ezer magyar menekülő sorsával osztozva, Argentínában telepedett le. István Buenos Airesben szerezte orvosi diplomáját. Ezután viszont azonnal követi édesapját Baltimore-ba, s rövidesen a John Hopkins Kórház gyermekortopédiai osztályának vezetőjeként tűnik föl mint társprofesszor.

Hallatlanul sikeres karrier az övé, az ortopédsebész nevét Amerikaszerte jól ismerik. A Washington Post egyik vasárnapi magazinjában God of the Little People (Kis emberek istene) címmel közöl róla terjedelmes cikket. Kopits István ekkor már a St. Joseph Medical Center alapítója és vezetője, s itt régi vágya teljesül: gyógyíthatja a törpéket.

Ezzel szerez aztán világhírnevet. A törpéken elvégzett sikeres sebészeti beavatkozásai felkeltik az orvosi világ érdeklődését, s nem győz eleget tenni a meghívásoknak. Végigjárja Európát és Dél-Amerikát (amely mélységes katolicizmusa miatt mindig is közel állt hozzá). Munkásságát elismerte a pápa, de Reagan és Bush elnök is gratulálóleveleket küldött baltimore-i címére. Számos egyetem választotta díszdoktorává, s még több klinika és kórház tartott igényt rendkívüli tudására, szakértelmére.

– A törpék problémáival egyedülálló empátiával foglalkozott – mondja róla a Kopits dinasztia hazai ismerője, Vízkeleti Tibor professzor. – Akkor kezdett foglalkozni a „kis emberek” csontrendszerbetegségeivel, amikor még kevés lehetőségünk volt a súlyosan deformált, aránytalan termetű emberek kezelésére. Ő lett végül a csontdyspláziás betegségek és a törpék kezelésének első számú szakértője. Korábban a törpéken elvégzett műtéteket azzal utasították el: „Nem érdemes a kis törpékből nagy törpéket csinálni”. Kopits István mélyen átérezte a törpék sorsát, s mindent megtett azért, hogy a „nagy emberekre” szabott világban boldogulhassanak. Az orvosok, betegek lelkesen fogadták módszereit.

Jól megértette a kor kihívásait, és szeretettel gondolt arra a hazára, amely miatt pedig nyakába kellett vennie a világot. 1981-ben így írt Vízkeleti Tibornak: „Ha már nekem nem adatott meg, hogy saját fajtámat gyógyíthatom, úgy általad, sikereiden keresztül közvetve részt veszek a magyar ortopédia ügyében”.

Kopits István hamvait végakaratának megfelelően ma délelőtt 11 órakor helyezik örök nyugalomra Budapesten, a Fiumei úti temetőben.

R. L. L.

Kincskeresők a Tarján partján

Közmunkások hétköznapjai a magyar Gangesznél

Vasúti síneken haladunk a várost átszelő Tarján-patak mentén, aztán egyszer csak az acélgyárhoz érünk. A parton álló meggyfa ágai behajolnak a csatornaszagú, sárgás vízbe. A kiszuperált hűtőgéptől, akkumulátortól kezdve a műanyag flakonokon át az üvegig minden fellelhető itt. „Elmentek, már akiket keresel, tudták, hogy jössz” – ezzel fogad egy ötvenes férfi kék overallban. Csalódott ábrázatomat látva elmagyarázza: féltik a pénzüket. Megszöktek, mert „abból nem lehet baj”.

A „szökevények” nem illegális bevándorlók, még csak nem is feketemunkások. Ők azon salgótarjáni romák közül valók, akikkel a helyi foglalkoztatási közhasznú társaság állami pénzen közmunkásként pucoltatja a Tarján- és a Salgó-patak medrét.

A volt Szociális és Családügyi Minisztérium pályázatában kikötötték, hogy az alkalmazottak hetven százalékának romának kell lennie. Jelentkeztek is tömegével a romák – errefelé minden állásért keményen meg kell küzdeni –, csaknem százan vesznek részt a két éve folyó programban.

– Nyáron förtelmes bűz van itt. A környékbeli lakók ide eresztik a szennyvizet, az emberi fekáliát, a patkányok csak úgy hemzsegnek a parton. Most temettünk el egy döglött kutyát. Nemrég egy ember csizmáját vágta át egy üvegdarab. Szerencséje volt, megúszta kisebb sérüléssel – sorolja a csak az indiai Gangeszhez mérhetően mocskos Tarján-patak „kincseit” a medertisztításban most először részt vevő Oláh Lajos, akit csak elértünk. Arra panaszkodik, hogy a kht. nem sokat foglalkozik a körülményekkel. Munkába állását szokásos orvosi rutinvizsgálat előzte meg, majd kezébe nyomtak egy gumicsizmát, egy pár kesztyűt: irány a patak. Védőoltást, tisztítószert, munkaruhát viszont nem kapott, jobb híján a saját ruháját használja. Átöltözni, kezet mosni nincs hol, a szabad ég alatt ebédel, a dolgát a bokrokban végzi. Hazafelé menve a mocsoktól bűzlő ruhájában vonul végig a város utcáin, elmegy a gyermekeiért az óvodába, aztán busszal utazik haza velük a Salgótarjántól néhány kilométerre lévő Pálfalvára.

Mivel Salgótarjánban van csatornahálózat, a szennyvíztisztítóba kellene folynia minden háztartási szennyvíznek. Barna József, a Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség osztályvezetője szerint a kanálisokba folyó vegyi anyagok közül a nehézfémek lehetnek a legártalmasabbak, amelyek a patak alján az iszapban rakódnak le. A megfelelő munkavédelmi szabályok betartásával – vagyis, ha a munkások védőruhában dolgoznak, gyakran mosnak kezet, védőszemüvegben lapátolják az iszapot, valamint ha védőoltást kapnak – nincs esély a fertőzés kialakulására. Ellenkező esetben vérhast, sőt tífuszt is kaphatnak.

A kht. vezetője, Végvári István nem tífuszt, még bőrbetegséget sem kaptak a közmunkások. A dögökhöz nem kézzel, hanem lapáttal nyúlnak, aztán elhantolják őket egy gödörben – védekezik. Azt azért elismeri, hogy a két éve még rendszeres, ötéves védettséget biztosító tetanuszoltás anyagi okokból maradt el a cégnél: tavaly háromszáz forintba került egy védőoltás, ma ennek a tizenkétszeresébe.

A kórház mögötti domboldalon, a vasúti töltés közelében gubbaszt a közmunkások másik csoportja, pihenőidő van. Itt sem akar senki sem beszélni, hosszas unszolásomra egyikük aztán elmondja: a munkáját félti. A férfi maga sem tudja, hogy pontosan mióta munkanélküli, a rendszerváltás környékén bocsátották el – kezdi az ország ezen szegletében teljesen szokványos nyomorsztorit. Gábor önkormányzati bérlakásban él rokkantnyugdíjas feleségével. Ha van munka, ételre és számlákra is telik, ha nincs, választania kell a kilakoltatással járó „rezsimegtagadás” és az éhezés között. – Vannak itt olyanok, akik a kukából élnek – próbálja pozitívan szemlélni a dolgokat.

Dögöktől, szennyeződésektől szabadítják meg a patakot A SZERZŐ FELVÉTELE

az önkormányzat városfejlesztési osztályvezetőjének meghallgatásában: sem a vizeket nem elemezték, sem a munkásokat nem vizsgálták meg. A szakértő ezt azzal magyarázza, hogy ha a patak vize fertőző, az nem környezetvédelmi, hanem egészségügyi probléma, így az már az ÁNTSZ hatáskörébe tartozik.

A Tarjánban leülepedett vegyi anyagok esetleges egészségkárosító hatását egyébként már két évvel ezelőtt is jelezték az ÁNTSZ-nél. Egy helyi civil szervezet vezetője, Oláh Sándor akkor azt a választ kapta, hogy hamarosan megnézik a helyszínt. Azóta nem történt semmi. De ez így nem egészen pontos. Oláh minapi másodszori bejelentését, úgy tűnik, komolyabban vehették, mert dr. Tasi Gábor, a tisztiorvosi szolgálat megbízottja vizsgálatot indított az ügyben. A munkavédelmi szabályok megsértése miatt elmarasztalták az üzemorvost, és a kht. sem úszta meg. Előbbit arra kötelezték, hogy elemeztesse a tisztítandó patakok vizét, utóbbit pedig arra, hogy június 15-ig biztosítsa a munkavégzéshez szükséges szociális blokkot (vagyis az öltözőhelyiséget és a mosdót), az előírt

Egy szingli karrierje

Harminchárom éves közgazdász, külhoni egyetemi tanulmányainak köszönhetően kiválóan beszél angolul, franciául és németül, két éve felső vezető egy multinaci-

nak oda a tehetősebb magyarok, mert egzotikusan messze van, akár a Holland-Antillák. Az idén Indiában kezelte fejlődő depresszióját, és egy tigrislesen

Orisekné Farsang Erzsébet

A Nemzeti Galériában rendezett „A magyar naiv művészet a XX. században" c. kiállításon művei szerepelnek.

(B. P.): A naiv művészet és a leányművelődés. Népművelés, 1942. ... 4.

Orisekné Farsang Erzsi, festő

A Fejér Megyei képzőművészek nyári tárlata megnyílt Agárdon. A kápolnásnyéki művész több festménye szerepel e tárlaton, melyek a paraszti életet ábrázolják.

Á. Szabó János: Száz mű Agárdon.
Fejér Megyei Hírlap, 1978. jún. 28.

Orisekné Farsang Erzsébet

részt vett a „Magyar naiv müvészet a XX. században" kiállitason a Nemzeti Galériában.

B.P.: A naiv müvészet és a közmüvelödés

Népmüvelés 1972/7 39 old.

Orsiekné Farsang Erzsi

MH SAJTÓFIGYELŐ

MAHIR

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Gyafi Immúnis

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1981 JAN 1.

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP . 1981. JANUÁR 1.

1021

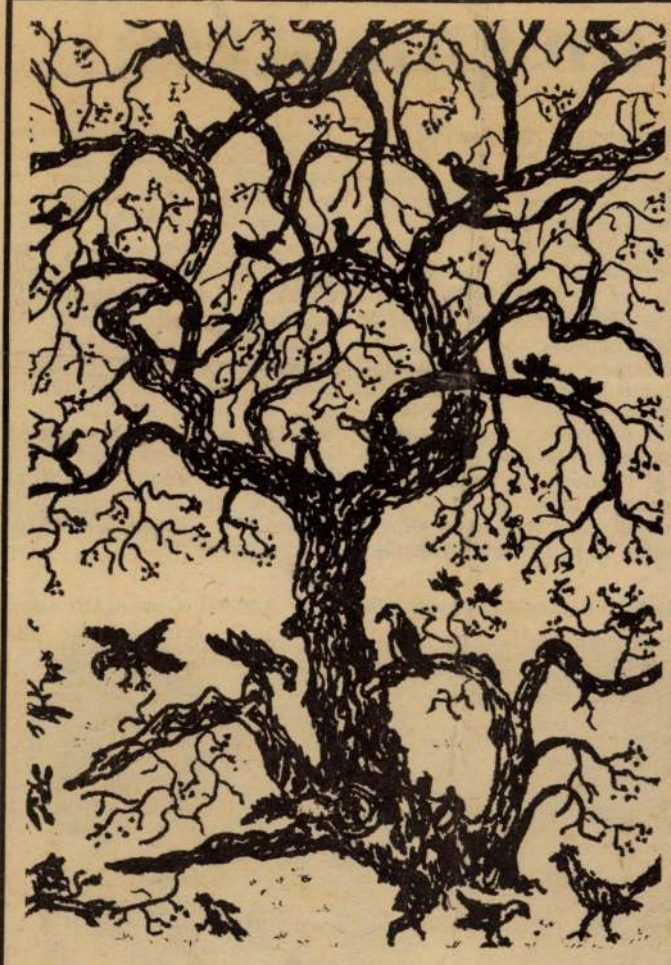

Orisekné Farsang Erzsi:
Galagonya árnyékában

megmentése

nűvelésére. A levél- és önyvtárak „orvosai" biolóiai, kémiai és fizikai laboatóriumokban, könyvkórtani núzeumban, filmtárban és estaurálóműhelyben végzik unkájukat. Vizsgálódásuk iterjed a papíruszról kezdve a pergamenek, a régi meített papírok és a mai újágpapírok anyagára éppúgy, int a kötésbőrök, ragasztók, inták, festékek, díszítőelenek számtalan változatának ontos anyagismeretére.

A romlást, pusztulást előézhetik belső okok: a minden anyagot fenyegető elöredés, a minőségtől függően lassúbb vagy gyorsabb helyi és fizikai pusztulás, és előidézhetik külső hatások: a túlságosan nedves, vagy túlságosan száraz levegő, a gyakori hőváltozás, az erős napfény, a levegőnek poros, vagy füstös szennyeződése és egyéb környezeti hatások. De okozhatnak kárt biológiai tényezők: rágcsálók, rovarok, penészgombák, baktériumok stb., sőt maga az ember is, aki „keze nyomát" szintén ott hagyja az iratokon és a könyveken. Végül pusztíthat itt is a szerencsétlenség: a háború, a tűz, a földrengés avagy az árvíz.

bolgár nemzeti könyvtárban (MTI Külföldi Képszolgálat — KS)

Orisekné Farsang Erzsi

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Grafikai munkák

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP
1982 OKT 30

1021

Orisekné Farsang Erzsi: Nagytakarítás

hasznosítani a gyógyító munkában a kórházak hálózatát?

— A kórházak jobb hasznosítását segíti a betegbeutalás egységes rendjét szabályozó miniszteri utasítás, amely szerint mindegyik beteget akkor és abba az intézménybe helyezik el, amikor és ahol betegségét a legmegfelelőbben kezelhetik. A betegek kórházi elhelyezését meg kell előznie a járóbetegellátásban elvégezhető vizsgálatoknak, hogy a kórházi tartózkodás idejét ezek ne nyújtsák meg. A sürgősen ellátandó beutaltakat a betegfelvételi osztályon, részlegen több szakma orvosai fogadják, vizsgálják és látják el, illetve irányítják a megfelelő osztályra, vagy — rövid megfigyelés után — otthonukba.

A kórházi ellátás egyik nagy gondján, a tartós ápolást igénylő betegek ellátásán — az erre alkalmas esetekben — az otthoni ápolás

környezeti
kentése; az
lálkozási sz
sa, a dohán
fogyasztás

Az említ
ért egyebek
jük a lako
latának re
gileg fejles
tást; a körzeti, a gyermek-körzeti, az üzemegészségügyi szolgálatokat és alkalmassá tesszük azokat a komplex gondozási tevékenységre. Az időskorúakat és a fogyatékosokat ellátó szociális intézmények és szolgálatok számát és minőségét ugyancsak jobbítani szándékozunk.

— Hogyan halad a tervidőszak egészségügyi beruházásainak megvalósítása, a rekonstrukciós program?

— Az egészségügyi és szociális ágazat ellátó hálózatá-

dozás területén a tervezett fejlesztések megvalósulása is csupán enyhíti az elhelyezési, ellátási gondjainkat, de az életkor meghosszabbodása, a társadalmi szükségletek további — nagyobb mértékű — fejlesztéseket igényelnek. Így a többi között a különböző ellátási formák — öregek napközi otthona, házi szociális gondozás — kiterjesztését.

— Az ötnapos munkahét bevezetése az egészségügyben is összetett feladatot jelentett. Az eddig eltelt időszak tapasztalatai talán má

Orisekné Farsang Erzsi
naiv grafikusmüvész

MAKIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1983 ÁPR 3

1021

Orisekné Farsang Erzsi: Unnep előtt

17.55: Szakmunkásan dolgozók műsora
18.30: Fiatalok tv-klubja
21.30: Időszerű események
22.00: Színművészeti magazin

Szerda

BUDAPEST TV I

8.00: Tv-torna (Ism.)
8.05: Szünidei matiné
10.15: Urbán Ernő: Pocok, az ördögmotoros. Tv-filmsorozat gyerekeknek. 4/2. rész. (Ism.)
11.10: A Hamr család. Magyarul beszélő, csehszlovák filmsorozat. 11/7. rész
12.25: Képújság
14.35: Iskola-tv
15.45: Hírek
15.50: Üzembe helyezés. Magyarul beszélő, szovjet tv-filmsorozat. 3/2. rész
16.40: Postafiók 250
16.55: Képújság
17.00: A rövidfilm-stúdiók műhelyéből
17.50: Közélet. Egy társadalompolitikai kísérlet jegyzőkönyve
19.10: Tv-torna
19.15: Esti mese
19.30: Tv-híradó
20.00: Fantasztikus utazás. Magyarul beszélő, amerikai tudományos-fantasztikus film

Rajzfilmsorozat
18.00: Rendőrségi ügyelet Filmsorozat
18.30: MI
19.00: Osztrák képek
19.30: Tv-híradó
20.15: El a kezeket a felesé Amerikai film.

OSZTRÁK TV II

18.00: Ország és emberek
18.30: Bonanza. Filmsoroza
19.30: Tv-híradó
20.15: Esti sportműsor
22.25: Portréfilm Pablo Picassoról

JUGOSZLÁV TV I

16.15: Arabella. Tv-sorozat gyermekeknek
16.45: Kosárlabda
17.00: Magyar nyelvű Tv-napló
18.45: Könnyűzenei adás
19.30: Tv-napló
20.00: Sportszerda

JUGOSZLÁV TV II

18.45: Szerdai panoráma
19.30: Tv-napló
20.00: Színes fény

SZLOVÁK TV I

9.25: Szórakoztató gyermekműsor
16.55: Bohemians Praha—RSC Anderlecth Brüsszel. Labdarúgó UEFA Kupa elődöntő-mérkőzés
19.10: Esti mese
19.30: Tv-híradó

16.45: Ma a világban
17.00: Koncert
17.20: Élnek és jó egészségnek örvendenek az USA-ban. Dokumentumfilm
17.50: Verseny. Film (3. rész)
19.00: Időnk
19.35: Tinyanov: Gondolatok . . . találkozások

OSZTRÁK TV I

10.30: Királyi keringő. Film
12.15: Idősek klubja
17.30: Kalózok. Filmsorozat
18.00: Tv-konyha
18.20: MI
19.00: Osztrák képek
19.30: Tv-híradó
20.15: A sasok repülése. Filmsorozat
21.45: Riportműsor
22.30: Esti sportműsor

OSZTRÁK TV II

18.30: Bonanza. Filmsorozat
19.30: Tv-híradó
20.15: Tere-fere. Szórakoztató műsor

Orisekné Farsang Erzsi

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

grafi munkáról

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1981 NOV 22

1021

A szegény ember tehene

Orisekné Farsang Erzsi rajza

— Érettségi után egy évig adminisztrátorként dolgoztam. Nem találtam a helyem. Látványosabb, mérhető munkára vágytam. Itt, a kozmetikában egyedül az én tevékenységem befolyásolja a teljesítményemet. Több mint húsz éve tanultam a szakmát. Akkor egyik oktatónk mondta, nemcsak a vendégek bőrével, szemével, arcával kell foglalkoznunk, hanem a lelkével is. Hasonlóan fogalmazott tavaly a kozmetikusok kongresszusán dr. Völgyesi ideggyógyász professzor is, előadásában. Itt a nők kikapcsolódnak, megnyugszanak. Pihenten, önbizalommal távoznak. Úgy érzem, munkámmal kiegyensúlyozottabbá, boldogabbá tehetem őket. Ezért szeretem a szakmámat. Bármilyen gond, bánat ér, a munka öröme elhomályosítja.

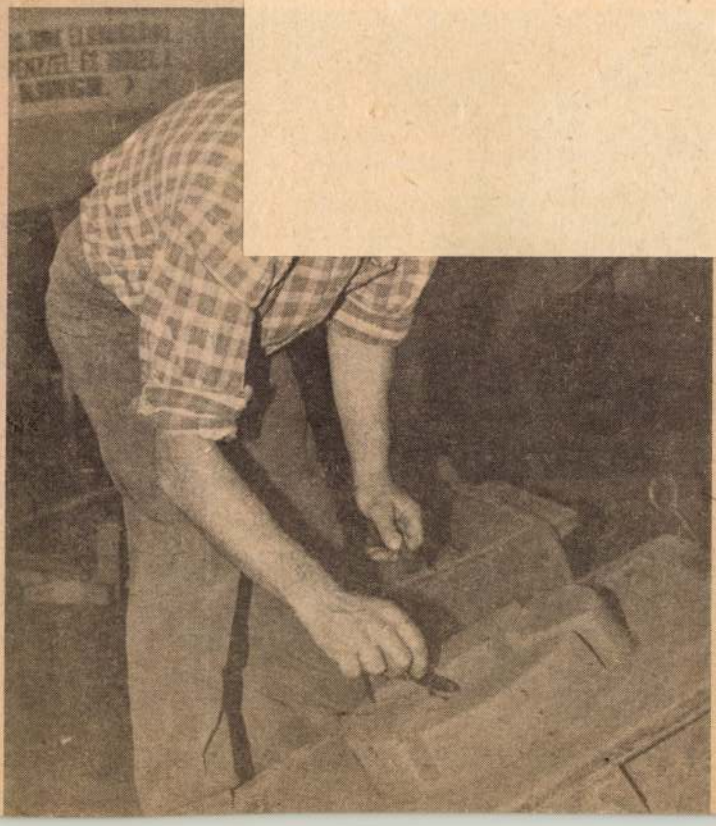

Orisekné Farsang Erzsi

festőnyűvén

„vándortiállítás"-a első állomása 1983 III. hóban az ARÉV munkásszálláson

Fejér megyei Hírlap
1983 IV. 23.

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Orisekné Farsang Erzsi, naiv-művész
FEJÉR MEGYEI HÍRLAP
1980 JUL 6

1021

Sta viator!

TÍZ ÉVE VÁNDORÚTON

Sta viator! — Meglehet, egyáltalán nem illik a témához, Kápolnásnyéken Orisekné Farsang Erzsiék háza előtt mindig a latin feliratoknak ez a komor csendülésű és elmélkedésre késztető mondatát hallom magamban. — Sta viator! Azaz: Állj meg, vándor! Nyilvánvalóan az utcanév sugallja, hiszen Farsang Erzsi a Vándor utcában, méghozzá a bűvös 13-es számot viselő házban lakik.

Tűnődve mosolyog, amikor elmesélem ezt neki.

— És legalább érdemes megállni? Vagy azért jut eszébe ilyesmi, mert úgy elszomorítják a festményeim, mint valami sírkő?

— Tudja, hogy szeretem a munkáit, másképp nem nézném meg őket újra meg újra. S szó sincs szomorúságról, inkább földerít, megnyugtat a látványuk. Méghozzá azért mert nagyon élőek a legsikerültebb festményei. De most nem dicsérni akarom, hanem kikérdezni. Ha jól számoltuk össze, a Veszprém megyei Marcaltőn egy hónapja megnyílt kiállítása volt a harmincnyolcadik tárlat, amin részt vesz. S ebből nyolc egyéni tárlat, pedig naiv művésznek viszonylag ritkán engedélyez egyéni fellépést a Népművelési Intézet. Egyáltalán naiv festőnek tartja még magát?

— Amennyire tudom, vannak jó néhányan, akik helytelenítik ezt az elnevezést. Kissé különösnek tartom magam is, de nem zavar, hiszen országszerte és nemzetközileg is elterjedt. Benedek Pétert, Győri Eleket, Gajdos Jánost, akiket igen nagyra becsülök, szintén naivnak tekintették a legtöbben, de olyat is olvastam róluk, hogy munkásságuk egyenértékű volt a tanultakéval. Mindenesetre én semmiféle művészeti képzést nem kaptam, teljes joggal sorolnak az autodidakták vagy akár a naivak közé. Van aki népművésznek tart. Ennek örülök a legjobban.

— Valahányszor a Nemzeti Galériában végigmegyek a naiv művészek folyosóján, egyre erősebb a meggyőződésem, hogy aki közülük igazán művész, az nem volt igazából naiv. Erzsike képein is látom a fejlődést, a változásokat. Egy-egy mondatából kiderül, hogy sokat olvas, tudatosan gyűjti az élményeket. Milyen módszere van az önképzésének?

— Ehhez sok segítséget, hasznos tanácsokat is kaptam. Bod László festőművésztől, Bánszky Pál művészettörténésztől, Kralovánszky Alán múzeumigazgatótól, Karsai Zsigmondtól, a festőtől és néptáncostól és másoktól. De többnyire saját magam szedegetem össze a tanulságokat. Sokat járok kiállításra az ország majd minden részébe, Kecskeméten a naivak múzeumában évente megfordulok. Legutóbb az Olaszországban élő, nemzetközi hírű és ugyancsak naivként számon tartott Dallos Marinka tárlatát láttam a Kulturális Kapcsolatok Intézetében. Igyekszem mindenkitől tanulni. Szervezett képzésbe egyetlen egyszer kapcsolódtam be. Elfogadtam a meghívást az egyik nyáron a zebegényi művésztelepre. Őszintén szólva nem éreztem jól magam. Voltak ott, akik lekicsinyléssel kezeltek mint naiv festőt, szintén autodidakták, csak városi változatban.

— Úgy vélem, hogy, amit tanult és tanulhat, az pusztán technika és anyagismeret. Az úgynevezett naiv művészek megkülönböztető sajátosságának én azt tartom, hogy mélyen gyökeredző népi közösségi hagyományok élnek bennük nagyon elevenen, képesek elfelejtett emlékeket feltámasztani, s jelenüket is a népművészetre jellemző, sok évszázad kollektív tapasztalataitól formált látásmóddal szemlélni.

— Én ezt nem tudom megítélni, és nem nagyon ismerem a történelmi előzményeket. Az biztos, hogy azért kezdtem el festeni, hogy valamiképp próbáljam megőrizni mindazt, ami szép volt az életemben. Szülőfalum, Pázmánd, aztán Kápolnásnyék, Sukoró, Velence, az egész tókörnyék dombjait, rétjeit, fáit, kertjeit, virágait. Szüleimet, hét testvéremet, a munkát a földön, a konyhában, a ház körül. Répaszedést, dinnyeszüretet, kenyérdagasztást, fonálfestést. A fontoskodva doboló kisbírót, a lámpással botorkáló éjjeliőrt, a templomba vonulás ünnepélyességét, a lakodalmak tarka forgatagát, a májfabál tavaszköszöntő jókedvét...

— A népművészekben én leginkább az emlékőrzés képességét csodálom. Benedek Péter negyven év távollét után is úgy festette meg legénykori cimboráit, hogy az öreg uszódi parasztok ráismertek. A törökszentmiklósi Kada István közel a hetvenhez nyúlt ecsethez, és képén a legkisebb csavart is a helyére tette a gyerekfővel megfigyelt, szénfűtésű cséplőgépen. Mi ennek a titka?

— Biztosan az, hogy Péter bácsi, Kada István és a többiek számára semmi sem volt közömbös az életben. Mindenen elgondolkodtak, mindent apróra megfigyeltek, ami a szemük elé került. A nyitját, a lelkét keresték nemcsak embertársaiknak, hanem az állatoknak, a tájnak, a szerszámoknak is, hiszen együtt, egymás által éltek. Csodálták a világot maguk körül, állandó örömet okoztak nekik a legegyszerűbb dolgok is. Talán ezért ragadt rájuk a naiv jelző. Persze, nem tudhatom igazából a titkukat. Tulajdonképpen azt mondtam el, hogy én miért festek.

Tíz éve kiállító művész Farsang Erzsi. Harmincéves elmúlt már, amikor eszébe jutott, hogy kisiskolás kori rajzkészségét felelevenítve képet írjon. Azóta itt a kápolnásnyéki Vándor utcában emlékei és élményei közt vándorol, a friss, színes, eleven képtábláin közöl a vándorlásról úti beszámolókat. Akinek ez ördögszekéren járó időkben pihenést jelent a valóság igézetében fogant friss derű — Sta viator! — érdemes előttük megállnia.

(ász)

Fonálmosás

Zúzmarás este

Éjféli harangszó

HALÁLOZÁS. Mély megrendüléssel és fájó szívvel tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy drága jó férjem, édesapánk, apósunk, nagypapánk, sógorunk és rokonunk **BRUCK GÁBOR, a Fejér megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat nyugdíjasa,** 1980. július 3-án életének 59. évében váratlanul elhunyt. Temetése július 8-án, kedden **15 órakor** lesz a kápolnásnyéki temetőben. **Gyászoló család.** 3861

HALÁLOZÁS. Mély fájdalommal tudatjuk a rokonsággal, ismerősökkel, a Videoton gyári munkatársaival és mindazokkal, akik ismerték, hogy **ÖZV. SZABÓ JÁNOSNÉ született Istenes Margit** életének 73-ik évében váratlanul elhunyt. Temetése 1980. július 9-én, szerdán délután **fél négy órakor** lesz a Szedreskerti temetőben. **Leánya és veje.** Lakás: Karinthy Frigyes út 6. 3863

HALÁLOZÁS. Fájó szívvel tudatom, hogy szeretett nővérem, **PERLAKY LAJOSNÉ** hosszú betegség után 77. éves korában elhunyt. Temetése 1980. július 9-én, **fél egy** órakor lesz a Hosszú temetőben. **Szerető huga.** 3959

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS. Ezúton mondunk köszönetet mindenkinek, akik **RAKSÁNYI TIBORNÉ szül. Várhegyi Margit** nyug. tanárnőt utolsó útjára elkísérték, vagy írásban, szóban őszinte részvétüket fejezték ki mély gyászunkhoz. Külön köszönjük ezúton is a Rudas László Közgazdasági Szakközépiskola tantestületének és nyugdíjasainak a nehéz órákban nyújtott szíves segítségüket. Raksányi és Várhegyi család. 6347

ÁLLÁST KERES? ITT TALÁL!

x A Badacsonyvidéki Pincegazdaság Szfvári Kereskedelmi Raktára felvesz 1 érettségizett férfi árukiadót. Jelentkezni lehet: Szfvár, Máriavölgyi u. 33—35. 3836

x A Fejér megyei Állami Építőipari Vállalat azonnali belépéssel felvesz, jó kereseti lehetőséggel: betanított munkásnak férfi munkaerőt, korszerű építőanyagipari termékeket gyártó, több műszakos központi telepi üzembe. Jelentkezni lehet: a vállalat munkaügyi osztályán. 8000 Székesfehérvár, Ady Endre u. 9—15. szám. 3612

APRÓHIRDETÉS

x IR frsz. 1500-as **POLSKI** 1982-ig érvényes műszakival eladó. Érdeklődni: Mór, Ermellék út 16. 3710

x ZB rendszámú **DACIA** eladó. Megtekinthető: szombat, vasárnap, Dakó, Szfvár, Pirosalma u. 2. 3777

— ZH frsz. **FIAT** Coupe vizsgára felkészítve eladó. Érdeklődni: egész nap, Szfvár, Úttörő út 9. 1. ajtó. 016381

— IK
850-es
friss mű
Érdeklőd
Agárd,

x Ház
telket V
nalon, v
zelében.
ben. „M
igére a

x Veri
völgybe
LEK pr
cézve el
Székesfe
62.

„fémmunkás" Vállalat
Székesfehérvári Gyára

azonnali belépéssel felvesz

könyvelőt,
anyagkönyvelőt,
utókalkulátort,
műszaki ügyintézőt,
tervező-szerkesztőt,
szerszámszerkesztőt,
technológust,
műszaki rajzolót.

Jelentkezés a gyár munkaügyi osztályán.

Megközelíthető a 13-as és 16-os autóbusszal.

3763

A Székesfehérvári ALBA Cipőipari Szövetkezet

AZONNALI BELÉPÉSSEL FELVESZ

— cipész szakmunkásokat,

— férfi és női betanított munkásokat székesfehérvári munkahelyre.

❋

Jelentkezni lehet:
a szövetkezet munkaügyi osztályán.

016 330

Filn

Világhír

a „

Július hónapban

Július 7—8.

HELP! (SEC
Színes, ang
Rendezte: F
Főszerepber

Július 14—15.

ŐDIPUSZ K
Színes, olas
Rendezte: P
Főszereplők:

Július 21—22.

BONNIE ÉS
Színes, ame
Rendezte: A
Főszereplők:

Július 28—29.

BUTCH CA
Színes, ang
Rendezte: G
Főszereplők

Kellemes szórakozást
sorozat nézőinek a

3675

Tájékoztató

Vállalatunk Ingatlanközvetítő Csoportja

1980. JÚLIUS 1. NAPJÁTÓL

FELVESZ HIRDETÉSEKET:

lakáscserékre, üdülő- és építési telkek,
családi házak, öröklakások,
tanácsi értékesítésű lakások

ELADÁSÁRA, VÉTELÉRE, CSERÉJÉRE.

Új szolgáltatásaink feltételeiről munkanapokon
8 órától 15 óráig adunk tájékoztatást
személyes érdeklődésre vagy telefonon: (13-070/21. mellék).
Hirdessen nálunk!

3801 IKV.

SZÉKESFEHÉRVÁRI INGATLANKEZELŐ VÁLLALAT
Székesfehérvár,
Honvéd u. 1. II. em. 207.
8003

Magánépítkezők és közületek
ÉPÍTKEZŐK FIGYELEM

Fuvarvállaló irodáinkban
SZÉKESFEHÉRVÁR, Rákóczi út 4. Tel.: 12-778.
DUNAÚJVÁROS, Korányi út 1. Tel.: 16-622.

fuvarozással együtt megrendelhető
kő, homok, osztályozatlan murva,
meddő folyami kavics, kohósalak.

Várjuk tisztelettel ügyfeleink megrendeléseit.

VOLÁN VOLÁN 14. VÁLLALAT

3858

NE FELEDJE!

FEHÉRVÁRI KISKER–HÉT

hétfőtől szombatig egyes cikkekből
20 SZÁZALÉK ENGEDMÉNY!

Július 7—12-ig
20 % engedménnyel
vásárolhat

FEJÉR MEGYEI IPARCIKK KERESKEDELMI V.

egyes női, férfi és bakfis fürdőruhákat,
bébinapozókat, polókat,
női, férfiszandálokat,
vikendcipőket, tapétákat,
habhátú szőnyegeket,
lakástextil cikkeket

a Fejér megyei Iparcikk Kereskedelmi Vállalat székesfehérvári DIVATÁRU, CIPŐ, LAKÁSTEXTIL és TAPÉTA SZAKÜZLETEIBEN! 3804

FIGYELJE KIRAKATAINKAT!

...JTOFIGYELO
...DAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
...lefon: 337-748, 340-726

...FEJÉR MEGYEI HÍRLAP
1980 ÁPR 6

Orisekné Farsang Erzsi
grafikus mai művész

Közművelődés

1021

Barkaszedők, Orisekné Farsang Erzsi váziata

Hirdetés

ÁLLÁST KERES?

ITT TALÁL!

— A Vorosilovgrád ltp-i Általános Iskolába 8 órás munkaidőre takarítónőt felveszünk.
032 660

SOROS HIRDETÉS

— TÁRSASUTAZÁSI AJÁNLATAINK: Isztambul—Ohrid szept. 4—11. Részvételi díj: 7400,— Ft. Kamparovo—Isztambul júl. 19—26. Részvételi díj: 5700,— Ft. Napospart—Isztambul aug. 6—14. Részvételi díj: 5200,— Ft. Jugoszláv tengerpart. Vrsar jún. 30—júl. 4, júl. 20—24. Részvételi díj: 2200,— Ft — 2400,— Ft-ig. Icsicsi aug. 16—20. Részvételi díj: 2200,— Ft. Bécs júl. 23—25. Részvételi díj: 2100,— Ft. Belföldi útjaink: Bakonyi körút ápr. 20. Részvételi díj: 224,— Ft. Dunakanyar máj. 18. Részvételi díj: 230,— Ft. Vértes-Komárom jún. 15. Részvételi díj: 187,— Ft. Zalakaros jún. 29. Részvételi díj: 245,— Ft. Jelentkezés, részletes felvilágosítás az IBUSZ Utazási Irodában, Székesfehérvár, Ady

APRÓHIRDETÉS

x UX-s **WARTBURG** jó állapotban eladó, 34 000 km-rel. Pál, Aba, Klapka u. 17. 1799

x Kifogástalan állapotban levő IN-es 1300-as **POLSKI** Fiat eladó. Telefon 18-262 (este 7 után). 1733

x UR-s **SKODA** S 100 eladó. Szfvár, József A. u. 21. I/2. 1628

x IS frsz. **ZSIGULI** eladó. Pázmánd. Táncsics u. 4. Varga. 1554

x ZB-s rendszámú **SKODA** eladó. Érdeklődni Várpalota, 50-781 telefon. 1785

— CX-s 1200-as **VOLKSWAGEN** eladó. Németh, Mór, Bugyács u. 15. 032 686

— CS frsz. **WARTBURG** 353-as jó állapotban eladó. Szfvár, Új Csóri út 68. Szabó J. Kovács. 032 678

— 601-es **TRABANT** olcsón eladó. Szfvár, Balatoni út 15. fszt. 4. 032 688

— UN-es **VOLGA** M 21 gépkocsi vizsga nélkül eladó. Tóth, Balázs

x Két belvárosi kétszobás lakást adok egy tanácsi **TÁRSBÉRLETBŐL SZÉTKÖLTÖZŐKNEK.** „Áprilisban 1782" jeligére a Kiadóba. 1782

x **ERCSIBEN,** Dunaparti ház eladó, műhelynek is alkalmas. Kovács Béla, 1196 Budapest, Ady E. út 69. 1114

— Iszkai úton lévő zöldséges **KISKERTEMET** megegyezéssel átadnám. Érdeklődni délután 5—7-ig. Szfvár, Széchenyi út 37. X/41. 032 676

— Lovasberény, Kisfaludy u. 81. sz. **HÁZ** eladó. Egyszoba, konyha, speíz, üveges veranda, mellékhelyiségek — gazdálkodásra és kertészkedésre alkalmas. Villany van Stetina. 032 640

— **HÁZ ELADÓ.** Kisláng, Ady Endre utca 8. szám. Horváth. 032 634

— **PÁTKÁN,** Petőfi u. 94. sz. 300 n.-öl kertrész, fiatal termő szőlővel eladó. 032 609

x 2 db sodrott **LÓ** eladó. Iszkaszentgyörgy, Kisiszka 29.

— 1 db 2 é
csizott **KAN**
eladó. Ma
Alkotmány u.

— 3 db sodr
eladó. Urhid
utca 37.

x Fiatal
egy gyermel
ponti fűtése
zatlan lakást
kb. egy évr
Lövölde u. 9/

x Piac téren
helyiség, pinc
Érdeklődni: V
kesfehérvár,
15.

x Igényesne
ÉTKÉSZLET
dobozban
ezer" jeligére
ba.

x Ötdarab
rok **ÜLŐGA**
és egy rövid
eladó. Érdekl
Szfvár, Zalka
13-037.

— Moharma
VETŐMAG t
répamag, páz
vak, kerti ve
növényvédő s
hatók. Pin

Orisekné Farsang Erzsébet, naiv festő

□ ORISEKNÉ FARSANG ERZSÉBET naivfestő képeiből nyílik kiállítás március 9-én, este 6 órakor a KPVDSZ budapesti művelődési központjában. A megnyitó után az Utazási Magazin című lap szerkesztősége mutatkozik be az érdeklődőknek.

2.

– □ Orisekné Farsang Erzsébet

Esti Hírlap Bp. 1981 márc. 6.

Orisekné Farsang Erzsébet

Témaválasztását a földmüvelés, a falusi
szokások, a gyermekkori emlékek
hiteles néprajzi megörökitésének
szándéka vezeti.

Bánszky Pál: A naiv művészet határai.
MŰVÉSZET, XXXX 1979.junius - 10.lap

Orisekné Farsang Erzsébet

A kápolnás nyéki asszony otthon,
a konyhaszekrényajtó belső lapjá-
ra - kihegyezett gyufaszállal és a
hulladékdobozok alján maradt
zománcfestékkel készítette első képét,

Bánszky Pál: A naiv müvészet határai.

MÜVÉSZET, 1979. junius - 10.lap

ORISEKNÉ FARSANG ERZSÉBET

említve + repr."Ut a Tündérországba"

ld.Csordás Ferenc

Bánszky Pál: Magyar naiv művészet

UJ TÜKÖR 1980./XVII/ 6.sz.24.o.

Orisekné Farsang Erzsébet, naiv grafikusművész

a londoni Royal Festival Hall-ban 1984. júl. 20–aug. 22.– között nemzetközi kiállításon láthatók a ma és a közelmúlt naiv műremekei, Magyarországról is; 17 magyar naiv művész munkája látható a kiállítás magyar szekciójában.

Szerepel Orisekné Farsang Erzsébet műve.

Sheldon Williams: Naiv műreszek kiállítása Londonban.
Petőfi Népe, 1984. 19. aug.

Orisek Jánosné

részt.

ORISEK JÁNOSNÉ Fejér megyei naiv festő alkotásaiból nyílt kiállítás a Velencei-tó északi partján fekvő Nadapon, a nyári rendezvénysorozat részeként. Orisekné a falusi életet örökítette meg festményein.

Magyar Hirlap 1977/161/13

Orisek Jánosné, náw művész

Késői elégtétel ez a szereplés sokak számára Kecskeméten, a náw művészek múzeumában. Férfe ellenére, titokban festettek képeit ~~ket~~.

Monológ.

1977. nov. 1. Petőfi 9.28 Gné.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-743, 340-726

1979 FEB. 24

KÉPES ÚJSÁG

Orisekné Farsang Erzsébet naiv művész

1021

Orisekné Farsang Erzsébet naív művész rajza a Tavaszi Szélnek:
FARSANGOLÁS

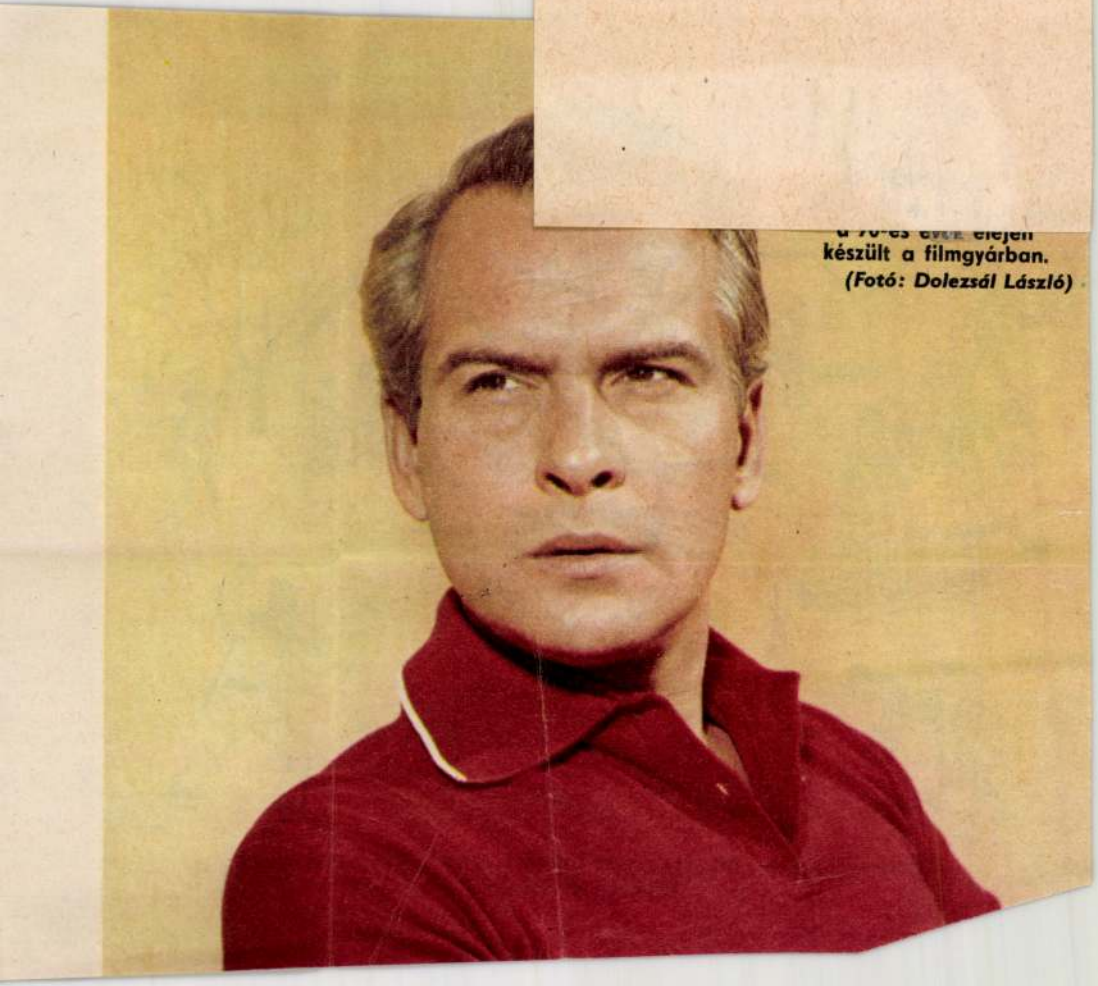

a 70-es évek elején
készült a filmgyárban.
(Fotó: Dolezsál László)

Orlay Ágoston

Pomár János: Fővárosi Pályaválasztási Intézet, Budapest, V. Deák Ferenc utca. - Építészek: Sylvester Ádám, Lennert Mónika. statikus: W.Arató Anna, gépésztervezők: Peszeki István, Sillye Sándor. /ismertetés képekkel, foto Orlay Ágoston/

Magyar Építőművészet, 1970.6.sz. 40. l.

Orlai Ágoston

fotóval illusztrált ismertetés.

A.Czétényi Piroska: Öntöde Múzeum, Budapest, II. Ganz utca. - Magyar Építőművészet, 1970.1.sz. 42-45. l.

Orlai Ágoston

A második hiergyár termékeit az Árpád-híd pest. hídfőjénél.
(Fotó.)

Dr Reischl Antal: Lukás és család.

Budapest VII. évf. 1. sz. 1969. jan., 28. l.

Orlai Ágoston

Hárgyári lakás lakószobái a Kelenföldi lakótelepen. (Fotó.)

Dr Reischl Antal: Lakás és család.

Budapest VIII. évf. 1. sz. ~~1972~~ 1969. jan., 28. l.

Orlai Ágoston

A. Rózsadomb: Duna-parti oldalának elképzelt teraszháras beépítése.
(Fotó.)

Dr Reischl Antal: Lakás és család.

Budapest VII. évf. 1. sz. 1969. jan., 29. l.

Orlai Ágoston

Beépített konyha a kelenföldi lakótelep hárgyári lakásaibren. (Fotó).

Dr Reischl Antal: Lakás és család.

Budapest VII. évf. 10. sz., 1969. jan., 29. l.

ORLAI BALÁZS
szobrász

BULICZKA TÜNDE: A VÁROSI
ÉLET TÁRGYAI

NÉPSZABADSÁG 2000 II. 4

települt át s a Casa Buonarroti
Élete végéig mesterének vallot
egymással.

1/2)——

1. Dvořak, Max /1874-1921/ osz
történeti iskola kiemelkedő
professzora volt.

3 sor)——

Orlai Gusztáv (Ágoston)

K.A. - K.B.: A kelenföldi lakótelep részletes rendezési terve. Tervezők: Kiss Albert - Kovács Balázs. Ut, közmű: Vojnits István. /Fotók: EVTV, Orlai Gusztáv, MTI, Bozsán Endre./ /Tervismertetés/

Magyar Építőművészet, 1968. 5.sz.

21-23.l.

Orlai: házton

Gábor: Épületvezkezettan c. könyv tipográfiáját kéniti I. díjat nyert

1 nép magyar könyv, 1960, 14 old.

Martin Heinrich Omeis

éremvers

Lásd
2

Gebé IX. 175 l

..... nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Orlandi Giovanni
rém.

l.

Hadtört. Közl.

1940. 150. l.

és IV. tábla.

ORJESEK Dergács Mária festő

ld. Lelkes Istvánné

21. A [illegible] és továbbszolg
alá eső s[illegible] deportálásban eltöltött idők:

Katonai igazolványból (katonakönyvből) részletes ki

.....

.....

.....

.....

Katonai szolgálat (hadifogság) idejét .....

.....

aláírás

Az egyéb módon (HM Központi Irattár, Kiegészítő p
leszerelőjegy, zsoldkönyv, tábori levelezőlap, tanúny

munkaszolgálat, deportálási idő felsorolása: .....

.....

.....

A hadifogság letelte után mikor tért vissza Magyarc

22. A Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetsége (vol
vett-e? Ha igen, mikortól meddig? ..... nem

23. Munkásmozgalomban 1945. január 1. napját mege
párttag vagy szakszervezeti tag-e? ..... Szaksz

24. Mint közszolgálati alkalmazottnak nyugdíjjogosu
előtt számítottak-e be időt, ha igen mikor? .....

25. Rendelkezik-e nyugdíjpénztári tagsági idővel, l

kép és anya gyermekkel. Páris, 182
goldet, mit Landschaftsbild und Mu

739. NAGY DISZEDÉNY, porcellán, k
virágos disszel. Jegye F. & R. (Fisc
Prunkgefäss, Porzellan, kraterförmi
farbig. Pirkenhammer, um 1840.

740. SZOBRÁSZAT, fehér porcelláncsopor
weisse Porzellangruppe. Wien, XVII

741. HAT CSÉSZE ALJJAL, porcellán,
aljon körös mezőben szines Herold
Sechs Schalen mit Untertassen, Porze
um 1740.

742. MULT IDŐK, szines porcelláncsopo
Vergangene Zeiten, farbige Porzellan
Wien, 1805.

743. LÉGYOTT, szines porcelláncsoport,
farbige Porzellangruppe, ein Soldat

744. A BOLDOG NAGYPAPA, szines p
álló leányka. Bécs, 1859. — Der gl
zwei Kinder. Wien, 1859.

anszobrocska, kevekén ülő férfi alakjával, kaszával és
1760 k. — Der Sommer, allegorische Porzellangruppe.

7. — Zwei Porzellanschalen. Wien, 1827.

— Porzellanschale. Meissen, um 1825.

hatszögü kehelyalak. Bécs, 1836—1852. — Zwei kleine

apon négy aranykeretü mezőben szines virágcsokor. (Az
e mit Untertasse, Porzellan, auf blauem Fond vier gold-
ssen. (Die Untertasse gekittet.) Wien, 1847.

in, oldalán szines látkép, „Das neue Palais bei Potsdam"
mit Untertasse, Porzellan, auf der Wandung eine farbige
1830.

T, porcellán, szétszórt buzavirágos diszitéssel. Egy ovális
tartó, két csésze aljjal. Bécs, 1818—19. — Kaffeeservice
reublumen. Eine ovale Platte, zwei Kannen, eine Zucker-
ntertassen. Wien, 1818—19.

teralak, aranyozott és szines virágos diszitéssel. Francia,
zellan, kraterförmig, vergoldet und mit Blumendekor.

Orlai Ágoston

T.Gy.: Láng Gépgyár kultúrháza, Budapest. Építész: Tokár György, belsőépitész Tokár György, statikus Gnädig Miklós. - Ismertetés, képekkel /fényképek: Pognár János és Orlai Ágoston./

Magyar Építőművészet, 1971. 1.sz.

40-43. l.

Orlay Ágoston

V.Gy.: Idegenforgalmi Kirendeltség, Budapest, VIII. Baross tér. - Építészek: Vadász György, Katona Péter, statikus: Petrás Béla. - Képes ismertetés, fotók: Orlai Ágoston

Magyar Építőművészet, 1970. 6.sz. 41-42.

ORLAY ~~EUSZTÁV~~
ÁGOSTON

felvételei illusztrálják
a cikket

Vukov Konstantin: A városkut forrásházának helyreállitása

3.

Müemlékvédelem, 1975. 2. sz. 151-152. l.

Orlandi, Ioannes

Szigetvár. T. 3886.

A középtérben fekvő várat, a melynek bástyáin a császári lobogók lengenek, a jobbról előrenyomuló törökök mászó-létrákkel segitségével próbálják bevenni; a háttérben, a hol az iránytüt is jelezték, a ágyúk mögött tábor látszik; az előtért pedig Lago és Paludi foglalják el. Felirata:

ZIGHET ± a török

fölül balra a keretben: Il Vero ritratto de Zighet con Il suo Castello, fortezza nuoua Paludi, Lago fiume e po[illegible] et altre Co[illegible]e Notabili per lettere annotate con monstra[illegible] l monte fatto da Turchi, et con l'as[illegible]o datogli da essi.

ezután: Ioannes Orlandi formis[illegible]e 1602.

továbbá: Ant. Lafrery Formis Ro[illegible]∞ D. LXVI.

Rm., mér. a rl. 34.5 : 5[illegible] cm.

198-91-13514.

G. Orlandi: 117 17.

Básta György.

Derékon alólig, kissé jobbra fordultan s állva van ábrázolva. Jobb kezét csipőjére tette, baljában parancsnoki pálcát tart. Öltözete: kucsma, vért s vállra vetett prém. Felirata a kép alatt:

GIORGIO BASTI GENERAL DELA
CESARIA MAESTA IN ONGARIA

ez után: Giouanni Orlandi forma in Roina.

Rézmetszet, magassága 17·6 cm.

Ltn. 14223.
Szak. 151-914.
510-914-91.

K 6.–

M. kir. Adóhivatal Aradon
Érk: 1905 MRC. 10.
4893 szám.

ORLANDI, vagy da ORLANDO, Simone. 1544-ben erődítési müveket tervezett és később Magyarországra jött, hogy Francesco da Pozzot segitse Besztercebánya erődítési munkálataiban. /Pataki/

Maggiorotti, 438.

Orláti várrom

Szeben vm.

Kővári Erdépeml.

56. l.

Tátrafüred VII. 286.

PETRUS ORLAVICS, csizmadiamester

1722-ben Pécs város tanácsa újabb összeirást és felmérést készittetett.-/Grundtbuch Gemeiner Stadt Fünfkirchen/.Ot kéziratos kötet,754 tétellel.-Mesterek a Belvárosról:
Telek száma: 63.-Tulajdonos neve:Petrus Orlavics,-csizmadia. 129.old

PETTER ANTAL: Pécs 1722-ben 125.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII. 1972-73, Pécs,1975

Orlay Petrics Soma

diária

Orlay.

Orlay Ágoston

Á.M.: Óvoda-bölcsőde, Budapest, XIV, Kacsóh Pongrác úti lakótelepen. Építész: Ágoston Miklós, statikus Kovács Gézáné. /Ismertetés, fotók: Orlay Ágoston./ /Dabóczy Andrásné rövid jegyzetével/

Magy.ép.ipv. 1972.9.sz. 34-36.l.

Orlay Ágoston

K.P.: ABC Áruház, Budapest, XIV. Gvadányi út. - Építészek: Vadász György, Katona Péter, statikus dr. Mihályi Pál.- Ismertetés, fotók: Orlay Ágoston.

Magyar Építőművészet, 1971.5.sz.

54-55.l.

Ex libris [illegible]

Orlay Ágoston

B.A.: A Magyar Tudományos Akadémia Vendégháza, Bp. I. Országház utca. - Építészek - belsőépitészeK: Pfannl Egon és Budai Aurál. - statikus dr. Nagy Gyuláné. - xx Ismertetés, képekkel /foto Orlay Ágoston/. - A ház előtt felállitották Dunaiszky László Lendvay Márton-ról 1860-ban készült szobrát.

61-63.l.

Magyar Építőművészet, 1972.2.sz.

Orlay Ágoston

Orlay Balázs, gyermekrajzoló

SZEKRÉNYESY JÚLIA:

Kortár

Székely János életművében külö-
nös helyet foglal el az Irgalmas ha-

Orlay Balázs: Rajz 14.

Élet és Irodalom Bp. 1983. nov. 18. XXVII/46

Orlai Balázs

Az AB korlátozta a rendőrök fegyverhasználatát

Az Alkotmánybíróság (AB) öt hónapon belül immár a harmadik határozatát hozta meg hétfőn az 1994-es rendőrségi törvény alkotmányosságával kapcsolatban és ismét hibákat talált a jogszabályban. Az alkotmánybírák tavaly októberben alkotmányellenessé nyilvánították és megsemmisítették az úgynevezett bűnmegelőzési ellenőrzést, majd múlt év decemberében jelentősen korlátozták a közbiztonsági őrizetbe vétel lehetőségét. A rendőrségi törvényt érintő harmadik, tegnap meghozott határozatukban a bírák jelentősen korlátozták a rendőrök lőfegyverhasználatát. Az AB most a törvény három pontjáról mondta ki, hogy azok az élethez való jog és a jogbiztonság sérelme miatt az alaptörvénybe ütköznek. Az ominózus paragrafus (54. §) azokat az eseteket sorolja fel, amikor a rendőr lőfegyvert használhat. Az AB szerint a jövőben azonban a rendőr már nem használhat lőfegyvert az állam (például hazaárulás, kémkedés) és az emberiség elleni bűncselekményt (például háborús uszítás, népirtás) elkövető személy elfogására, szökésének megakadályozására, továbbá az elfogott, illetve a fogva tartott személy menekülésének, kiszabadításának megakadályozására. Az AB elutasította azokat az alkotmányossági kifogásokat, amelyek megtiltották volna a rendőrnek, hogy a bűnözők üldözése közben fegyvert használhasson. Megsemmisítették azt a rendelkezést is, amely lőfegyverhasználatot biztosít a rendőrnek a „más veszélyes eszköz" ember elleni közvetlen felhasználására utaló esetben.

A határozathoz *Holló András*, a testület elnöke, valamint *Kukorelli István* és *Tersztyánszkyné Vasadi Éva* alkotmánybírók különvéleményt fűztek.

A. S.

Medgyessy óvja a munkásokat a szirénhangoktól

FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

Medgyessy Péter az MSZOSZ képviselői előtt

A miniszterelnöktől tegnap az MSZOSZ kibővített szövetségi tanácsülésén kérték számon annak az együttműködési megállapodásnak betartását, amelyet még kormányfőjelöltként írt alá a szövetséghez tartozó 35 szakszervezettel. A szervezet elnöke, *Wittich Tamás* mellett mások is felvetették: vajon csak a választások előtt fontosak a munkások, a szakszervezetek? Az utóbbi másfél évben ugyanis a miniszterelnök nem tudott időt szakítani a találkozásra. Most, hogy eleget tett meghívásuknak, kifogásolták, hogy a sorozatos gyárbezárások után sincs a kormánynak a szerkezetváltáshoz igazodó foglalkoztatási koncepciója, nincs terv az uniós bérfelzárkóztatásra, a nyugdíjak felzárkóztatására, s nem kezdődtek meg az érdemi tárgyalások a heti munkaidő csökkentéséről.

Medgyessy – miután előadásában több mint egy órán át elemezte a gazdaság helyzetét, a makroszintű folyamatokat, közjogi kezdeményezéseinek indokait – a bírálatokra reagálva azt mondta, nem idegenek tőle a munkások problémái, s ezt azért tartja fontosnak kijelenteni, mert „innen-onnan szirénhangokat lehet hallani". Sanda szándékot sejt a mögött, hogy ellenzéki politikusok félelmet keltve, félrevezetően beszélnek a foglalkoztatás szintjéről, a munkanélküliségről.

A konkrét szakszervezeti felvetésekre reagálva azt mondta: támogatná december 24-e munkaszüneti nappá nyilvánítását, de erről a munkáltatókkal is kell tárgyalni. A bérfelzárkóztatás jogosságát nem vitatta, de mint mondta: olyan konkrét ígéretet nem tenne, amely nem teljesíthető.

KUN J. ERZSÉBET

RÖVIDEN

GYORSUL A NÉPESSÉGCSÖKKENÉS

A népességcsökkenés üteme januárban meghaladta az elmúlt év januárban mért értéket – közölte hétfőn a Központi Statisztikai Hivatal. – A népességcsökkenés mértéke 7,6 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit. A népesség lélekszáma az időszak végén a nemzetközi vándorlás becsült értékeit is figyelembe véve tízmillió 113 ezer fő volt – írja a KSH közleményében. Ez év januárjában némileg csökkent a házasságkötések száma, kevesebb gyermek született, és többen haltak meg, mint egy évvel korábban. *(MTI)*

TIZENÖT ÉV MÚLVA NAPRAKÉSZ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS?

Három hónap múlva megkezdik munkájukat, 2005. január 1-jétől pedig ítéletet is hoznak a táblabíróságok Debrecenben és Győrött – közölte *Lomnici Zoltán*, a Legfelsőbb Bíróság és az Országos Igazságszolgáltatási Tanács elnöke hétfőn Debrecenben, a Hajdú-Bihar megyei összbírói értekezletet követő sajtótájékoztatón. – A debreceni és a győri táblabíróságok belépésével 15 év múlva a nagy ügyekben naprakész lesz a magyar igazságszolgáltatás – mondta Lomnici. *(MTI)*

MEGNYÍLT A FINN KULTÚRA ÉS TUDOMÁNY HÁZA

A finn kormány támogatásával a két éve működő FinnAgora Alapítvány létrehozta Budapesten kulturális, tudományos és gazdasági központját, a FinnAgorát. A Dózsa György út 84./A szám alatt működő intézményt a finn kulturális miniszter, *Tanja Karpela* nyitotta meg tegnap. A FinnAgora feladata, hogy megismertesse a modern, mai finn kulturális és tudományos élet eredményeit a magyar közönséggel. A finn nagyvárosok – Helsinki, Turku, Tampere és Yväskylä – intézményeivel közösen hosszú távú finn–magyar együttműködést kívánnak kialakítani. A FinnAgora első klubestjét március 31-én tartja, az A38-as hajón este nyolc órától a Giant Robot nevű finn, a hiphop, a funky, a pop, a rockzene elmeit ötvöző csapat lép fel. *(F. T.)*

FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

A tanárok nem örülnek az új érettségiknek

A tanárok és az iskolaigazgatók 62 százaléka nem helyesli a kétszintű érettségi 2005-ös bevezetését – derült ki a Felvételi Információs Szolgálat és a Marketing Centrum közös felméréséből, amelynek során 298 középiskola 3654 pedagógusát és intézményvezetőjét kérdezték meg tavaly ősszel. A most elkészült elemzés szerint a bölcsész tanárok (magyar és történelem szakosok) körében lényegesen nagyobb az ellenállás, 70 százalékos, mint a matematikát (55 százalék) vagy szakmai tárgyat (57 százalék) tanítóknál.

A jövőre érettségiző diákok már kétszintű matúrával zárják a középiskolai tanulmányaikat, amely egyben a felvételit is helyettesíti, vagyis ennek a vizsgának az eredményeit számítják be a felvételi eljárás során. Eredetileg csak az emelt szintű érettségi váltotta volna ki a felvételit, a felsőoktatási intézmények azonban úgy döntöttek: a nyelvszakok kivételével nem követelik meg a jelentkezőktől a magasabb szintű vizsgát.

A felmérés szerint a pedagógusok 57 százaléka helyesli, hogy a középszintű érettségit is elfogadják a felsőoktatási intézmények, mindazonáltal döntő többségük úgy véli: a „karrierintézményeknél", vagyis ott, ahová nagy a túljelentkezés, szükség van az emelt szintű érettségire. A középiskolai tanárok véleménye megoszlott abban a kérdésben, hogy milyen érettségit javasoljanak a felvételizni szándékozó diákoknak. Az emelt szintű vizsgát 47 százalékuk ajánlja, a középszintűt 42 százalékuk.

VARGA DÓRA

■ TANÁROK ÉS IGAZGATÓK VÉLEMÉNYE AZ EMELT SZINTŰ ÉRETTSÉGIRŐL

(Ön szerint miért szükséges a karrierintézményekbe az emelt szintű érettségi?)

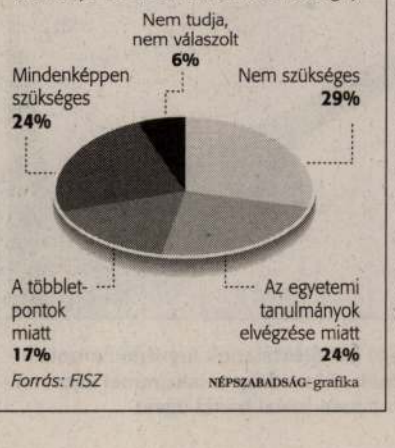

Kulcsár Attilát ma hozzák haza

Demeter Ervin meghosszabbítaná a brókerbizottság működését

A *Népszabadság* értesülése szerint az osztrák hatóságok ma délelőtt adják át (vélhetően Hegyeshalomnál) a magyar rendőrségnek *Kulcsár Attilát*, a brókerbotrány kulcsfiguráját. A törvény értelmében Kulcsárt a hazahozatalától számított huszonnégy órán belül ki kell hallgatni gyanúsítottként.

Demeter Ervin (Fidesz) szerint Kulcsárt a brókerbizottságnak is meg kellene hallgatnia. Elnökként részben emiatt is kezdeményezi a testület április 20-ig tartó mandátumának meghosszabbítását addig, amíg a bizottság el nem végzi munkáját. Hétfői sajtótájékoztatóján emlékeztetett rá: a törvényhozás, a Fidesz indítványától eltérve, csupán hat hónapot adott a brókerbizottságnak az ügy politikai szálainak (egyes kormánypárti politikusok esetleges érintettségének) tisztázására. – Többen kezdetektől nagy erőkkel akadályozták, hogy a bizottság elvégezhesse a munkáját – mondta, utalva arra, hogy több ülésen a napirendet sem tudták elfogadni.

Eddig annyi derült ki – mondta később –, hogy a K & H Equities Rt.-ből főként autópálya-építésre szánt pénzt sikkasztottak el, az Állami Autópálya-kezelő Rt.-nek és a Betonútépítő Rt.-nek előfinanszírozásként juttatott költségvetési forrásokat. Az ÁKK Rt.-nél lefolytatott számvevőszéki vizsgálat megállapításait idézve hangsúlyozta: „a beruházások előfinanszírozásának szakmai indoka nem volt". A kormány 2002 decemberében elfogadott „hídszámlarendelete" pedig csak megkönnyítette azok dolgát, akik a közpénzeket el akarták tüntetni. – Kulcsár elsikkasztott milliárdjai előbb világkörüli útra indultak, majd a szír pénzváltókon keresztül visszajutottak Kulcsárhoz. Ő rendelkezett a további sorsukról – mondta.

Telefonlehallgatásból származó információkra hivatkozva Demeter kijelentette: Kulcsár kapcsolatban állt *Baja Ferenccel*, a szocialisták kampányfőnökével, és *Puch László* pénztárnokkal, aki az ügyben tisztázatlan szerepet játszó Britton tízmilliós autóján közlekedett. Egy másik lehallgatott telefonbeszélgetésből az derült ki Demeter számára, hogy az MSZP elnökének hölgyismerőse segítséget ígért Kulcsárnak.

Tóth Károly, a testület szocialista tagja már elkészítette a bizottság munkáját lezáró határozat tervezetét. Álláspontja szerint a brókerbizottság működése az elnök vezetési gyakorlata miatt sikertelen volt. Tóth szerint nevetséges, hogy korábban, *Polt Péter* és *Salgó László* esetében folyamatban lévő ügyre hivatkozva nem kérte meghallgatásukat Demeter, most viszont szükségesnek látja a főgyanúsított meghallgatását.

FEKETE GY. ATTILA

■ HÁZI ŐRIZETÉNEK megszüntetését kérte a Népszava információja szerint *Rejtő E. Tibor*, a K & H Bank volt vezérigazgatója, akit sikkasztásban való bűnsegédi magatartással gyanúsítanak.

Kettes blokk: tartós áramszünet

Folytatás az 1. oldalról

A paksi kettes blokkban a francia–német Framatome ANP által gyártott tisztítótartályban tervezési hiba miatt radioaktív gázok szivárogtak ki. Az esemény miatt több vezetőt leváltottak, vagy alacsonyabb beosztásba helyeztek, az első számú vezető, *Kocsis István* vezérigazgató azonban posztján maradt. Az elmúlt egy év legfontosabb eseményeként tavaly szeptemberben eldőlt, hogy a tisztítótartályt gyártó cég helyett az orosz TVEL távolíthatja el a megrongálódott fűtőelemeket. Az orosz fűtőanyag-szállító cég 4 millió 550 ezer dollárért – mintegy egymilliárd forintért – vállalta a sérült fűtőelemek biztonságos elhelyezését. A történethez tartozik, hogy 2003 végén a Paksi Atomerőmű Rt. peren kívül megegyezett kártérítési igényéről a Framatome céggel és az erőművet biztosító konzorciummal, az Atompoollal. Értesülésünk szerint legalább 10-12 milliárd forintot kapott az erőmű. Ugyanakkor a kettes blokk leállása napi ötvenmillió forintos bevételkiesést okoz – csak az ebből eredő kár már most megközelíti a 16 milliárd forintot. További kiadás, hogy a megrongálódott harminc kazetta helyett újat kellett venni. A blokkot egyébként eredetileg május elején akarták újraindítani.

Most a Magyar Villamos Művek és a paksi vezetés is azon van, hogy akár a helyreállítás előtt megkezdődhessen az áramtermelés. Az elvi engedélyezéshez szükséges dokumentumok benyújtása a következő lépés – tájékoztatta lapunkat Hanti Ágota. Kijelentette: az eddigi műszaki értékelések és a megismert hatósági követelmények alapján a kettes blokk indítása biztonságosan megoldható. *Lux Iván*, az Országos Atomenergia Hivatal (OAH) helyettes vezetője korábban lapunknak azt mondta: az OAH véleménye szerint a probléma felszámolása élvez elsőbbséget. De ha a felszámolás olyan soká húzódna, hogy közben a kettes blokk újraindítása nem zavarja az elhárítást, illetve minden feltétel adott, akkor az OAH nem tagadhatja meg az újraindítást.

Az újraindítás vagy a kárelhárítás elsőbbsége látszólag nem vita tárgya, az ellentmondások azonban jól kivehetők. Az erőmű kettes blokkjának újraindításának javaslatát tavaly ősszel vetette fel először a sajtóban *Pál László*, az MVM vezérigazgatója. Lapunk kérdésére most is megerősítette, hogy célszerű lenne biztonságosan előkészíteni a blokkot a mielőbbi újraindításhoz. Minden Pakson meg nem termelt áram az ország számára ráfizetést jelent, hiszen a paksi áram kilowattóránként nyolc forint körüli áron van, minden más erőmű ennél borsosabb áron termel.

Aszódi Attila miniszteri biztos is osztja Pál véleményét abból a szempontból, hogy jó az erőműnek és jó az országnak is, ha mielőbb újraindítják a kettes blokkot. De véleménye szerint addig egy sor biztonsági vizsgálatot el kell végezni, mert nem világos, hogy a blokk az üzemzavart követően milyen mértékben szennyeződött. Ezeket most már könnyebb elvégezni, mert a munkálatok eljutottak odáig, hogy a sérült üzemanyagot tartalmazó aknát leválasztották a pihentető medencéről, így az már nem szennyeződik tovább. A pihentető medencét intenzívebben tudják tovább tisztítani. Hamarosan lezárul a kettes blokk főjavítása, azt azonban ma még nem lehet tudni, hogy a blokk indítását megelőző részletes vizsgálati program mikor zárulhat le. Márpedig ennek eredményétől függ, hogy mikor adhat az a bizonyos „kettes" áramot.

Ámon Ada, az Energia Klub vezetője egyenesen azt állítja, hogy Paks egy kommunikációs trükkel most éppen azt a látszatot akarja kelteni, hogy minden a legnagyobb rendben van, holott egy éve nem változott semmi. A zöldek szerint a fűtőelemeket előbb ki kell emelni, s csak ezután indulhat újra a blokk.

ÖTVÖN ZOLTÁN–PEREDI ÁGNES

■ LEÁLLÍTOTTÁK Romániának a Duna mellett lévő egyetlen atomerőművét vasárnap este az egyik számítógép meghibásodása miatt – közölte hétfőn a gazdasági minisztérium. A minisztérium közleménye szerint nincs veszély, az egységet április 1-jén ismét üzembe helyezik. A szakértők elhárították a számítógépes hibát, s most azt vizsgálják, hogy mi okozhatta a zavart.

Modern arculatot kap a 4-es metró

Az *Erő Zoltán, Varga Péter István, Orlai Balázs, Bruckner Dóra* és *Vadász Orsolya* által alkotott szerzőgárda pályázata lett a győztes a 4-es metró állomásainak építészeti kialakítására kiírt pályázaton. *Schneller István*, Budapest főépítésze, a zsűri elnöke a díjak tegnapi kiosztásán elmondta: nyolc pályamű érkezett a februárban kiírt pályázatra, ezek közül hármat díjaztak, kettőt kiemelten megvétel, ugyancsak kettőt pedig a megvétel kategóriába soroltak. A nyertes szerzőgárdát hatmillió forinttal díjazták. A beérkezett pályaműveket a Magyar Építész Kamara székházában bocsátják közszemlére.

A főépítész szerint a zsűri tagjainak véleménye megoszlott arról: egységes legyen-e az összes állomás, vagy az egyes megállóknak erős karaktert adjanak. A benyújtott pályaművek végül az előbbit igazolták vissza. Budapest főépítésze úgy fogalmazott: arra törekedtek, hogy a 4-es metró állomásainak kialakítása során „kerüljék a rutint, a sematizmust". A nyertest felkérik, legyen az új földalatti-vonal egyfajta főépítésze.

A kelet–nyugati és az észak–déli vonalhoz képest a 4-es metró állomásai jóval tágasabbak, levegősebbek lesznek. A legjobb és legmodernebb közlekedés-építészeti megoldásokat alkalmazzák, amelyek sajátosan budapestiek, egyes elemeiben pedig kifejezetten ultramodernek. A 4-es metró arculatra egységesen letisztult, modern lesz – nyilatkozott lapunknak *Gulyás László*, a DBR Metró Projekt Igazgatóság vezetője.

Gulyás László lapunknak elmondta: az építésre kitűzött, 2008-as határidő tartható, ha az idei első félévben sikerül kiírniuk az első, előminősítéses tendert. Mint arról lapunkban beszámoltunk, a Levegő Munkacsoport fellebbezett a hatóság által nemrégiben kiadott, úgynevezett vasúthatósági engedély ellen. A metróbiztos úgy látja: a fellebbezés több ponton megegyezik azzal a beadvánnyal, amellyel a zöldszervezet a beruházásra kiadott egyik korábbi engedélyét támadta meg. Emlékeztetett arra, hogy azt a jogorvoslati kérelmet elutasították, így kaphatott jogerős környezetvédelmi engedélyt a metró.

S. G.

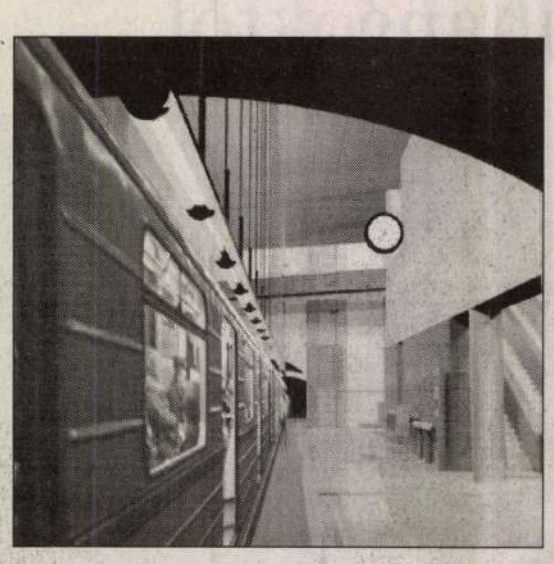

A győztes pályaművek látványterveit a Magyar Építész Kamara székházában mutatják be

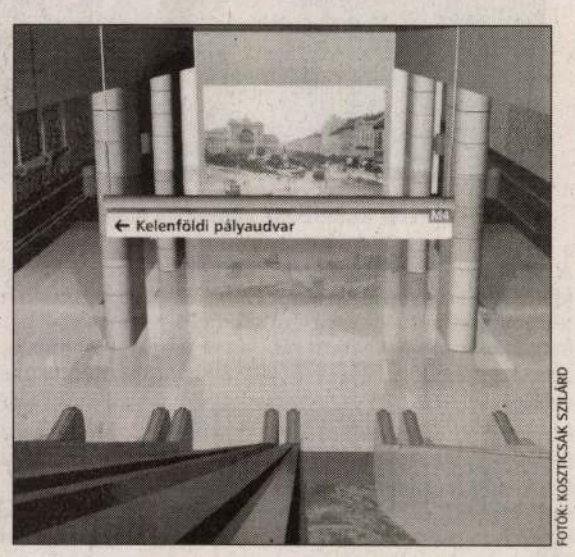

FOTÓK: KOSZTICSÁK SZILÁRD

Bűncselekmény a salgótarjáni tortadobálás?

TUDÓSÍTÓNKTÓL

Hivatalos személy elleni erőszak bűntettének minősítette a rendőrség, hogy egy salgótarjáni férfi tortát próbált meg *Puszta Béla* polgármester, MSZP-s országgyűlési képviselő arcába nyomni – tájékoztatta tegnap tudósítónkat *Kaszás Ottó*, a Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság szóvivője.

Mint arról lapunkban hírt adtunk, a salgótarjáni önkormányzat múlt pénteki ülésén döntött a Százszorszép Óvoda bezárásáról. Az ülés szünetében pedig egy tiltakozó szülő, *Tomka István*, egy tortával odalépett a polgármesterhez, *Óvári Péter* főjegyző azonban elkapta a karját, így csupán a polgármester nyakát és öltönyét sikerült tejszínhabbal összekennie. A városi közgyűlés szocialista, szabad demokrata és munkáspárti frakciója nyilatkozatban ítélte el a tortadobálást. A nyilatkozatot – amelyet eredetileg négypárti jóváhagyással akartak kiadni – a Fidesz nem írta alá. (*Tatár Csaba*, a Fidesz munkacsoportjának vezetője a pénteki közgyűlésen bejelentette: a frakció elhatárolja magát a cselekménytől.)

A rendőrségi vizsgálat garázdaság gyanújával indult: a nyomozók még pénteken a helyszínen meghallgatták az eset szemtanúit. Az összegyűjtött információk alapján hivatalos személy elleni erőszak bűntettének minősítették a szülő akcióját. Az Országgyűlés tagjai hivatalos személynek minősülnek. Az ügy aktáit a rendőrség hétfőn átadta a Nógrád Megyei Ügyészségi Nyomozóhivatalnak.

Budapest elhatárolódik Sztálintól?

Demszky Gábor

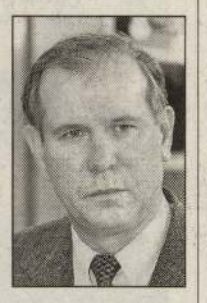

Endrédy István

MTI *Demszky Gábor* főpolgármester felkérte *Tiba Zsolt* főjegyzőt, keressen jogi megoldást annak egyértelmű kifejezésére, hogy a Fővárosi Önkormányzat elhatárolódik Sztálin 57 évvel ezelőtti, korábbi rendszerben kapott díszpolgárságától. Az önkormányzat a kérdésben azért nem illetékes, mert az 1947-ben díszpolgárságot adományozó testület jogi vélemények szerint nem tekinthető jogelődjének – tartalmazza a Főpolgármesteri Hivatal tájékoztatója. A közlemény szerint „sem a Fővárosi Tanács, sem a Fővárosi Önkormányzat nem jogutódja a Sztálint díszpolgárrá fogadó testületnek". A közgyűlés várhatóan két hónapon belül dönt.

A főjegyző az ügyben megkereste *Endrédy Istvánt*, a Fidesz–MKDSZ frakcióvezető-helyettesét, aki korábban kezdeményezte, hogy az önkormányzat törölje Sztálint a budapesti díszpolgárok sorából, és *Moskovits Pétert*, a díszpolgári címet javasló eseti bizottság MSZP-s elnökét is, hogy egyeztessenek a hivatal előkészítő intézkedéseiről. Joszif Viszarionovics Sztálint, aki mind a mai napig Budapest díszpolgára, törölni kell a megtisztelő címet birtoklók sorából – javasolta a fővárosi Fidesz–MKDSZ frakcióvezető-helyettese február 25-én. Indítványát sem februárban, sem márciusban nem vette napirendjére a fővárosi közgyűlés.

Sztálint az 1947. november 7-én tartott díszközgyűlésen választották díszpolgárrá. „Egyedülálló, eredményekben is magasra mutató munkájáért, amit a magyar ügy jóakaratú barátjaként és a Szovjetunió felvirágoztatásában elért" – javasolta Sztálin díszpolgárrá választását az első felszólaló, Kádár János – idézte fel Endrédy István. Sztálin budapesti díszpolgárságának eltörlését három éve, 2001-ben egy MIÉP-képviselő már javasolta, de a közgyűlés akkor elvetette az indítványt azzal, hogy nem lehet egy tanácsi rendeletet visszamenőleg megváltoztatni – emlékeztetett a Fidesz–MKDSZ frakcióvezető-helyettese.

A gyáliak nem akarnak autópálya-matricát

TUDÓSÍTÓNKTÓL

Levélben kérte a közlekedési minisztert Gyál polgármestere arra, hogy állítsa vissza a díjmentességet az M5-ös autópályának a főváros és a gyáli lehajtó közötti szakaszán. Mint arról korábban beszámoltunk, a matricarendszer bevezetése óta Budapestről kifelé csak az M0-ás körgyűrű csomópontjáig lehet ingyen használni a sztrádát.

Gyimesi István, a Pest megyei város polgármestere *tudósítónknak* elmondta: a matricarendszer bevezetése óta eltelt alig több mint két hét alatt jelentősen megerősödött a Gyál környéki mellékutak forgalma, máris óriási a zaj, és a kipufogógázok miatt rossz a levegő. A polgármester szerint ugyanis azok az ingázók, akik eddig a sztrádán jutottak el Budapestre, ezután a négy kilométeres szakasz miatt nem költenek havonta több mint háromezer forintot matricára, hanem inkább a zsúfolt, lassabb, de ingyenes mellékutakat választják. Gyimesi István hozzátette: a helybeliek közül egyre többen gondolják úgy, hogy demonstrációval kellene nyomatékosítani a kérést, ám a minisztérium válaszára április közepéig várnak, az esetleges tüntetésekről csak azután döntenek.

A polgármester megjegyezte: az M7-es autópálya Érdig, az M1-es az M0-ás körgyűrűig, az M3-as pedig a 2/B útig matrica nélkül is használható. Ezért bíznak abban, hogy az M5-ös esetében is díjtalanná teszik az ingázóforgalomban nagy szerepet játszó bevezetőszakaszt.

Az ügyben szerettük volna megismerni a szaktárca álláspontját, ám lapzártánkig nem kaptunk választ kérdéseinkre.

Nagymarosi készenléti lakótelep: vissza az eladóhoz

Továbbra is kétséges, hogy mi lesz a nagymarosi „fantomlakótelepek" sorsa: amíg a múlt évben a városi, most a megyei önkormányzat tervei estek kútba. Mint arról korábban lapunkban beszámoltunk, a Nagymarosnál tervezett vízlépcsőhöz kapcsolódóan két lakótelepet építettek fel másfél évtizede. Mivel a vízlépcső nem készült el, a lakótelepek felépítésük óta üresek, kihasználatlanok. Végül az egyik, a felvonulási lakótelep Nagymarosé lett, a készenléti pedig a megyei önkormányzathoz, majd magántulajdonba kerülhetett.

Szabó Imre, Pest megye közgyűlésének elnöke tudósítónknak elmondta: a Pest Megyei Önkormányzat előző vezetése 2001-ben több sikertelen kísérlet után eladta a – 36 lakást és egy 1,3 hektáros szabad területet magában foglaló – nagymarosi készenléti lakótelepet. A vevő, a SI-KER Kft. a szerződés szerint 2002. január 21-én – miután kifizette a 452,5 millió forintos vételárat – átvette az ingatlant. Szabó Imre hozzátette, hogy ezután több vitás kérdés is felmerült: az önkormányzat pontatlan tájékoztatása miatt az új tulajdonos – számításaival ellentétben – nem igényelhette vissza az áfát. Kiderült az is, hogy az önkormányzat – tévedésből – egy közforgalmú utat is eladott.

A SI-KER Kft. ezután pert indított Pest Megye Önkormányzata ellen. A Fővárosi Ítélőtábla a múlt hét végén hozott jogerős ítélete pedig megállapította, hogy a szerződés érvénytelen, és elrendelte a vételár visszafizetését, az eredeti állapot helyreállítását. Az ítélet szerint a három évvel ezelőtti vételárat kamatokkal kell terhelni, így 572,5 millió forint jár a kft.-nek. A csaknem 600 millió forintot azonnal leemelhetik az önkormányzat számlájáról, ami likviditási gondot okozhat.

BODA ANDRÁS

Baktalórántháza: ítélet után vita

TUDÓSÍTÓNKTÓL

Az MSZP egyaránt lemondásra szólítja föl *Papcsák Ferenc* fideszes parlamenti képviselőt és *ifj. Benkő Tibor* baktalórántházi önkormányzati képviselőt, miután a bíróság választás rendje elleni bűncselekmény elkövetése miatt ifj. Benkő Tibort jogerősen felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte – nyilatkozta érdeklődésünkre *Szabados József*, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei 5-ös számú választókerület MSZP-szervezetének elnöke.

Ifj. Benkő Tibor a 2002-es parlamenti képviselő-választás során több választópolgárnak pénzt ígért vagy adott annak fejében, ha Papcsák Ferencre, a Fidesz képviselőjelöltjére szavaznak. A választást Papcsák Ferenc nyerte meg 17 100 szavazattal, ellenfele, a szocialista *Gazda László* 13 748 voksot kapott.

Szabados József *tudósítónknak* azt mondta: habár a bíróság ifj. Benkő Tibort nem tiltotta el a közügyek gyakorlásától, az MSZP szerint a politikusnak le kellene mondania képviselői mandátumáról.

Az ügyről szerettük volna megkérdezni ifj. Benkő Tibort, de a politikus nem kívánt nyilatkozni. Papcsák Ferenc úgy fogalmazott: többször bebizonyosodott, hogy sem a Fidesznek, sem neki semmilyen köze nincs a baktalórántházi esethez.

Adategyeztető hajléktalanok

FOTÓ: TEKNŐS MIKLÓS

A Menhely Alapítvány budapesti székházában hétfőn tájékoztatót tartottak arról, hogy a Hajléktalanok Jogvédő Fóruma levélben fordult a minisztériumokhoz a banki adategyeztetés ügyében. Segítséget kérnek ahhoz, hogy a lakcímmel nem rendelkező emberek méltányos eljárásban részesülhessenek. Képünkön Gyárfás Gábor István intézi banki ügyét

ORLAI Petrics Soma

HANTHY Kinga: Egy rövid legenda vége: A Petőfi-lejs nyomában. = Magyar Nemzet, XLVII. évf. 1984. jan. 24. 7. p.

- Petőfi egy XIX. s. abrázolása - litografia

Comment saint pol a este decole hors rome
sa teste separee du cor ps fist troix sauh
Paix

ORLAY PETRICH SOMA

SINKÓ Katalin: Az Alföld és az alföldi pásztorok felfedezése a külföldi és a hazai képzőművészetben. = Etnographia, 100. évf. 1/4.sz. 1989

137.p. skk. ill.

ORLAI PETRICH Soma festő

Hermina krt.223. lakott

BUZA Péter: Herminamező, fejezetek egy városrész történetéből. Bp., 1992
Adattár: 48,1o6.

ORLAI Petrik Soma

DOKUMENTUM

Komárik Dénes

FOTÓDOKUMENTUMOK FESZL FRIGYES ÉS FESZL LÁSZLÓ HAGYATÉKÁBÓL

A fényképezés, mint ismeretes, eszközként szinte kezdettől fogva a képzőművészetnek – elsősorban a festészetnek – is szolgálatába állott, és ugyanúgy – bár szándékolatlanul – az elkészült művek megörökítése által a művészettörténetírásnak is segítségére sietett. A modell állítás problémáiban könnyítést jelentő sajátság, és a kutató által nem megközelíthető, esetleg megsemmisült vagy eltünt alkotást megőrző dokumentum-jelleg közt helyezkedik el a műalkotást rögzítő fotóknak még egy további előnye. Nevezetesen az, hogy ezek nem pusztán megörökítették az aktuális alkotást, hanem ilyen módon hozzájárultak a képek stb. eddiginél hitelesebb megismerésének terjedéséhez, tehát a hatékonyabb hatásközvetítéshez, és ugyanakkor eszközül is szolgálhattak, például műalkotások metszetre, litográfiára való átviteléhez.

Az alább ismertetendő, 110-130 évvel ezelőtt készült fotók érthetően túlnyomórészt építészeti tervekről készültek, de akadnak köztük építészeti terv kidolgozásához csináltatott és erre felhasznált tájfelvételek és olyanok is, melyek Feszl Frigyes ismerőseinek, barátainak rajzairól, képeiről készültek. A fotók nagyobb része unikális dokumentumértékű.

Feszl Frigyest (1821-1884), a Vigadó tervezőjét nem szükséges bemutatnunk. Feszl László (1849-1914) személye kevéssé ismert, róla kell néhány szót szólanunk. Feszl Frigyes legidősebb testvérének, Feszl Ágoston (1813-1891) Pest városi tanácsnoknak fia volt, aki építészként kezdte pályáját, s az 1870-es évek elején több épület részletterveinek kidolgozásában s művezetésében volt társként nagybátyjának, Feszl Frigyesnek segítségére. Később felhagyott az építészettel és reáliskolai rajztanárként működött.[1]

A szóban forgó fotódokumentumok túlnyomó része eredetileg Feszl Frigyes hagyatékának volt része, melyet ma már csekély kivétellel közgyűjtemények őriznek[2]. Minden fotó, mely az alábbi ismertetésben közgyűjteményi tulajdonként szerepel, Feszl Frigyes hagyatékából származik. A Feszl László hagyatékából eredő fényképeket az ő leszármazottai őrzik[3].

I. A PESTI ORSZÁGHÁZA PÁLYATERVE

1844 júniusában a pesti Erzsébet (akkor Újvásár) térre építendő Országháza tervezésére nyilvános, titkos nemzetközi tervpályázatot hirdettek 1844. nov. 30-i határidővel, hogy a terveket az akkor folyó (1843/44-es) országgyűlésnek be lehessen mutatni. Mivel az országgyűlést az uralkodó hamarabb berekesztette, az amúgy is rövid határidőt egy évvel meghosszabbították. A beérkezett pályamunkákkal a következő (1847/48-as) országgyűlés érdemben nem foglalkozott, a szabadságharc bukása után pedig az egész ügy elvesztette aktualitását. A pályázat elbírálására soha sor nem került, azoknak, akik kérték, terveiket visszaadták (a tudomásunk szerinti utolsót 1873-ban), a többi elveszett. Ilyenformán az a napjainkig élő hiedelem, hogy az első díjat Feszl Frigyes nyerte volna, teljesen alaptalan. Pályamunkát azonban valóban készített, de minden jel arra mutat, hogy azt végülis valami miatt nem nyújtotta be. Terveinek több sorozat fényképe hagyatékában fennmaradt, a helyszínrajz eredeti lapjával együtt, a többi eredeti lap sorsáról nincs tudomásunk[4]. – Mivel Feszl e legnagyobb szabású tervét csupán e fotók őrizték meg számunkra, értékük az építészettörténeti kutatás szempontjából felbecsülhetetlen. Ugyanakkor segítséget nyújthatnak a képek különböző, esetleg majd csak később szembetűnő vagy értékelhető, elsősorban technikai sajátságai a terv keletkezése, sorsa stb. felderítéséhez[5].

1. *Földszinti alaprajz*
   Fotó kartonon, 250x365; 285x460 mm
   OL: T.11.No.2:3.
   Ugyanerről a negatívról másik kópia, 250x374; 398x520 mm
   OL: T.11. No.2:18.

2. *I. emeleti alaprajz*
Fotó kartonon, 250x373; 285x460 mm
OL: T.11. No.2:4.
Ugyanerről a negatívról másik kópia, 250x373; 500x660 mm
OL: T.11.No.2:10.
Mint előző, 260x407; 417x567; 417x567 mm
OL: T.11. No.2:17.

3. *II. emeleti alaprajz*
Fotó kartonon, 240x360; 285x460 mm
OL: T.11. No.2:6.
Ugyanerről a negatívról másik kópia, 255x365; 500x590 mm
OL: T.11. No.2:8.

4/a. Keresztmetszet (díszes keretrajzzal)
Fotó kartonon, 178x360; 330x500 mm
OL: T.11. No.2:19.

4/b. Keresztmetszet (keretrajz nélkül)
Fotó kartonon, 220x345; 285x460 mm
OL: T.11. No.2:5.
Ugyanerről a negatívról másik kópia, 200x347; 500x650 mm
OL: T.11. No.2:9.
Mint előző, 217x345; 500x660 mm
OL: T.11. No.2:11.
Mint előző, 200x345; 500x660 mm
OL: T.11. No.2:16.

Az Országháza-terv keresztmetszeti tervéről készült, a 4/a és a 4/b tételben felsorolt tervek jelentik a vizsgálódás számára a legnagyobb kérdést. Az, hogy az alapul szolgáló terv ugyanaz, azt a gondos, aprólékos egybevetés egyértelműen bizonyítja. Nem tudjuk viszont megnyugtatóan megmagyarázni, hogy mi módon és mi célból (vagy okból) készült a kétféle (keretrajzos és anélküli) fotó (vagy csak kópia), és mi a magyarázata a mutatkozó méretdifferenciának. Ami az utóbbit illeti, a 4/b tételben szereplő képek egymás közötti mérete azonos (nem a körülvágás mérete, hanem az ábrázolt rajzé!), de eltér a 4/a tételben szereplőtől, amennyiben a keretrajzos kisebb: a teljes épülethossz 145,5 mm a másik 155,5 mm-jével szemben. Ennyit a száradó papír esetleg eltérő mértékű zsugorodásával nem lehet megmagyarázni.

A kétféle kép[6] magyarázataként elsőnek az a megoldás merülhet fel, hogy először a kész, de még keretrajz nélküli tervet fényképezték le, majd később, mikor a keretrajz már elkészült, azzal együtt is megörökítették. Ennek egyértelműen ellenemond – azonkívül, hogy nem látható be, mi értelme lett volna ennek (különösen a fotózás akkori nehézkes körülményei közt) – hogy 1848 előtt, mikor a tervek készültek, csak egyes példányokról lehetett szó, sorozatok nem készülhettek, mert negatíveljárás még nem létezett.

Bár a megoldás kulcsát nem adja a kezünkbe, fontos mozzanat, hogy a keretrajzos metszet fotójáról megállapítható, hogy az egy gondosan (a keretrajz díszeit, a felirati csíkot követően) körülvágott (rajz vagy fotó) példányról készült! Akár az eredeti tervlapot vágták így körül, akár egy arról készült fotót, sejtelmünk sincs róla, hogy ennek mi volt a magyarázata. Valemennyire valószínűsíti az utóbbi változatot, vagyis azt, hogy fotónak reprodukciójáról van szó, az hogy az összes, metszetet ábrázoló kép közül ez a leghomályosabb, leggyengébb.

A metszet-tervet keretrajz nélkül ábrázoló kópiák keletkezésének egyik lehetséges – talán legvalószínűbb – magyarázata az, hogy az egész tervlapot tartalmazó fotóból a keretrajzot a negatívon „kitakarták". Vagyis az üveglap nem emulziós oldalára a rajz kontúrját követően kivágott kartont ragasztottak, vagy – ami valószínűbb – ugyanezt a felületet fedő festékkel bevonták. Erre természetesen csak felfelé volt szükség; mert alul és a két oldalon egyszerűen lehagyták a keretrajzot a másoláskor. E mellett szól, hogy a keretrajz nélküli képen az épületek feletti rész (mely sokkal magasabb, mint a másikon) az ég homogén, tónus nélküli világos, szemben a keretrajzos kép hátterének enyhe tónusságával, ami ott finom felhőzet-érzékeltetésre utal. Ugyanakkor a tónus nélküli eget mutató képeken a kupola és a nagyterem kiemelkedő felülvilágítójának üvegezése enyhén sötétebb, pedig azok a terven nyilván fehé-

rek voltak. Nyilvánvaló, hogy ezeket a negatívon – még festékkel is – nagyon körülményes lett volna „kitakarni", és láthatóan nem is zavaróak. Ugyanez a tónuskülönbség az ég és az üvegezés közt a keretrajzos képen nem tapasztalható. Végül viszonylag meggyőzően észlelhető az előbbi kópiákon az épületek kontúrjának éles volta, ami ismét a „kitakarás" mellett szól[7].

Arra, hogy ezt mikor és főleg miért csinálták, egyelőre nem tudtunk válaszolni[8].

5. *Homlokzat*
Fotó kartonon, 248x375; 500x660 mm
OL: T.11. No.2:12.
Ugyanerről a negatívról másik kópia, 227x373; 462x527 mm
OL: T.11. No.2:13.
Mint előző, 243x378; 500x660 mm
OL: T.11. No.2:14.
Mint előző, 260x368; 290x440 mm
OL: T.11. No.2:15.
Mint előző,
Kiscell.

Míg a többi lefényképezett tervlapon volt keretrajz, ha az alaprajzoké el is tért a keresztmetszetétől, a homlokzat esetében nem állapítható meg, hogy ilyen nem volt rajta, vagy volt, s csupán „kitakart" kópia maradt fenn róla[9].

II. A PESTI VIGADÓ

Feszl Frigyes hagyatéka több tervnek és két csillárnak fotóját őrizte meg, az utóbbiakat a gyártó Hollenbach cég készíttette. Azt, hogy Feszl hány tervet, miért és mikor fényképeztetett le, nem tudjuk. Csak azt, hogy mi maradt meg; hogy valószínűleg ezekből is több sorozat kópia készült, mert van amelyikből több is fennmaradt; és hogy később ezek egyik-másikát egyéb képek (rajzok, akvarellek)alátéteként használták fel. Bár nem biztos, de valószínűsíthető, hogy a tervekről a felvételek egyidejűleg készültek, feltehetően 1862-ben. Az egyik megörökített terv (6. tétel) ugyanis az 1862-es datálást viseli, s a fényképet pedig, mely a homlokzat tervét örökítette meg, a megajándékozott Magyar Képzőművészeti Társulat 1863-ban megjelent évkönyve regisztrálta[10].

6. *Sarokakroterion bajuszos parasztfejjel*[11]
Fotó kartonon, 175x120; 280x210 mm
Felirata j.l.: Akroterie Redoute
Jelezve j.l.: Feszl 1862
OL: T.11. No.1:34.
Ugyanerről a negatívról másik kópia, méretek azonosak
OL: T.11. No.1:36.

7. *A szélső rizalit (pilon) záró oromzatdísze*[12]
Fotó kartonon, 183x125; 300x230 mm
Egy oldalon (felhajthatóan) felragasztott grafika alátéte[13]
OL: T.11. No.3/b:80.
Ugyanerről a negatívról másik kópia, 180x130; 300x234 mm
Egy oldalon (felhajthatóan) felragasztott grafika alátéte[14]
Feszl Frigyes leszármazottainak tulajdonában

8. *Címerrel díszített oszlopfő*[15]
Fotó kartonon, 183x130; 303x235 mm
A karton versóján felragasztott grafika[16], de a rectón is (ahol a fénykép van) volt egykor (a nyomokból megállapíthatóan) rátett grafika.
Feszl Frigyes leszármazottainak tulajdonában

9. *Kettős fejezet*[17]
Fotó kartonon, 165x147; 287x220 mm
OL: T.11. No.1:45.
Ugyanerről a negatívról további kópiák, 165x147; 300x235 mm
Feszl Frigyes leszármazottainak tulajdonában (2 db)

A további három fényképet a gyártó Hollenbach cég készíttette Bécsben a már elkészült csillárokról leszállítás előtt, 1864-ben. Nyilván megrendelőjének tájékoztatása céljából, s újabb megrendelők részére

a cég teljesítményének bemutatása érdekében[18]. Feltehető, hogy a többi csillárról (különösen a pompás nagy csillárról) is készültek ilyen képek, de ezek nem maradtak meg.

10. A hatágú folyosó csillár
Fotó kartonon, 280x217; 340x275 mm
OL: T.11. No.1:46.

11. A lépcsőházi álló csillár (ortogonális nézet)
Fotó kartonon, 332x233; 405x310 mm
OL: T.11. No.1:47.

12. A lépcsőházi álló csillár (átlós nézet)
Fotó kartonon, méret ismeretlen
Feltehetően eredetileg: OL: T.11. No.1. (most lappang)[19]

III. A SUGÁRÚT

A Sugárút (ma Andrássy út) előkészítő munkálatai során a Közmunkatanács különféle terveket készített és készíttetett. Így született meg közelebbről nem ismeretes körülmények között Feszlnek az a két nagyméretű akvarellje, mely a tervezett út Oktogonon túli részének egy szakaszát mutatja, s melyek a két világháború között a Közmunkatanács gyűjteményében még megvoltak. Képüket Siklóssy László-nak a Fővárosi Közmunkák Tanácsának történetéről szóló könyve közli[20], egyiknek egykorú fényképe Feszl tervhagyatékában is megmaradt. Siklóssy állítása szerint az akvarellt Feszl 1870 novemberében nyújtotta be a Közmunkatanácshoz. Mindenesetre a két látképet 1870 decemberétől kezdve fametszetes ábrázolásban több képes hetilap közölte. Valószínű, hogy eredetileg mindkét tervről készült fotó.

13. A Sugárút külső szakasza a Városliget felé nézve[21]
Fotó kartonon, 360x490; 590x840 mm
OL: T.11. No.3/b:254.[22]

IV. A GELLÉRT-HEGYI EZERÉVES EMLÉK

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1871-ben pályázatot írt ki Budapest általános szabályozási tervére. A nemzetközi tervpályázaton Feszl Frigyes és társai „Metropolis" jeligéjű munkája tíz pályamunka között a második díjat nyerte el. A Közmunkatanács tervtárában őrzött díjnyertes pályamunkák sajnos mind elvesztek, de megmaradt valamennyi terv műleírásának a pályázati kiírással egybekötött gyűjteménye, valamint több terv, vázlat, melyeket ennek alapján lehetséges e pályázat előmunkálataként azonosítani[23]. Azt természetesen nem tudjuk, hogy a benyújtott végleges változatok milyenek voltak. A kivétel a Gellért-hegyi „Ezeréves nemzeti emlék"-et mutató lap, melyet 1899-ben kiállítottak, s képét a katalógus közölte[24]. Bár a pályázati kiírás tartalmazta, hogy „emlékszobrok számára helyek kijelölése" szükséges, de hogy ezek sorában Feszl egy „Ezeréves emlékművet" tervezett a Gellért-hegy tetejére, az több városdíszítő gondolatnál. Ekkor, 1871-ben igen korán, alkalmasint először jelenik meg a millenniumi emlékmű gondolata[25], melynek formájára is hoz Feszl elképzelést a benyújtott terven és a fennmaradt vázlatokon. Ennek kidolgozásához használta Feszl azokat a fényképfelvételeket, melyeket az alábbiakban ismertetek. Két felvétel készült, az egyik a pesti Duna-parton állva mutatja a Gellért-hegyet, a másik a budai Várból nézve. A képekről (nyilván kitakarás segítségével) eleve hiányzik (a 14. tételt kivéve) a Citadella építménye. Ugyanezeket további kitakarással tette alkalmassá a terv kidolgozására. Ez utóbbiak azt a részt tették szabaddá, ahova aztán a díszes panorámautat tervezte, rajzolta. – Ezeken a kartonozott képeken is több esetben van nyoma annak, hogy képalátétnek használták később.

14. A Gellért-hegy a Várból nézve
Fotó kartonon, 198x218; 330x363 mm
Feszl Frigyes leszármazottainak tulajdonában

Ez a kép jelentősen kisebb, mint a 15. és a 16. tételben ugyanezt ábrázoló képek, és egyedül ezen látszik a Citadella. Mivel azt feltételezni, hogy ugyanonnan rövid időn belül másik felvételt is készítettek nagyobb lemezre, semmi okunk sincs, valószínűnek tekinthetjük, hogy nagyításról van szó, amit már ebben az időben – ha ritkán is – de csináltak. – Ezen a kópián vízszintes ceruzavonal jelzi azt a helyet, ahova Feszl a panorámautat tervezte.

15. A Gellért-hegy a Várból nézve
Fotó kartonon, 272x303; 322x470 mm
OL: T.11. No.4:7.
Ugyanerről a negatívról további kópia, méretek azonosak

Feszl Frigyes leszármazottainak tulajdonában
(A hegy tetején az emlékmű halvány ceruza vázlata!)

16. A Gellért-hegy a Várból nézve
Fotó kartonon, 272x303; 322x470 mm
Feszl Frigyes leszármazottainak tulajdonában

Az előző képpel azonos, csak egy szabálytalan, átlagosan 2 cm széles kitakart csík látható rajta a hegy alsó harmadánál, mely a tervezett díszút helye.

17. A Gellért-hegy Pestről nézve
Fotó kartonon, 275x290; 322x470 mm
Feszl Frigyes leszármazottainak tulajdonában

18. A Gellért-hegy Pestről nézve
Fotó kartonon, 277x290; 320x470 mm
OL: T.11. No.4:8.

Az előző képpel azonos, csak a panorámaút helyén a hegy teljes szélességében egy kb. 1 cm-es csík kitakarva. – Ugyanerről a kitakarásos negatívról további kópia, 190x290 mm mérettel. A fotó nincs nagyobb méretű kartonra ragasztva és keskenyebb, mert a kép előterében látszó pesti part a veszteglő hajók alsó részével együtt le van vágva. Továbbá a Gellért-hegy a tervnek megfelelően gazdagon át van festve akvarellel. A tetején vázlatosan megjelenik az ezeréves emlék, s a panorámaút bal szélén a díszarchitektúra egyik elemének vázlata. (OL: T.11. No.6:1.) – Ennek kidolgozott változatát mutatja a 24. jegyzetben említett pályaterv-lap illusztrációja. Sajnos a rendkívül gyenge és erősen retusált klisé a részleteket illetően érdemi vizsgálódást nem tesz lehetővé.

V. ISKOLA-TERVEK

Az 1868-as Eötvös-féle közoktatási törvény nyomán Pest városa nagyarányú iskolaépítési programhoz kezdett, melybe Feszl Frigyes is bekapcsolódott. Eddig öt elemi népiskola és egy polgári iskola építésénél való szerepléséről van tudomásunk. Ahol a művezetést is elvállalta, azt unokaöccsével, Feszl Lászlóval közösen végezte, s adataink arra utalnak, hogy – legalábbis részben – a tervezésbe is bevonta őt[26]. Ezek közül két épületnek homlokzattervéről van egykorú fotó Feszl László leszármazottainak birtokában.

19. A Nagymező utcai iskola homlokzatterve
Fotó kartonon, 188x263; 325x410 mm
Felirata k.f.: Terézvárosi fiú iskola és paplak
Jelezve j.l.: tervezték Feszl Frigyes és László építészek
Feszl László leszármazottainak tulajdonában

A Nagymező utca, Érsek (ma Pethő Sándor) utca és Próféta (mos Hegedű) utca által határolt plébánia-telken, a terézvárosi templom mellett, 1868/69-ben megépült az elemi népiskola. A teleknek a Nagymező utca felé szabadon hagyott részén (VI. Nagymező utca 1.) pedig 1873/74-ben polgári fiúiskolát és plébánia-paplakot magába foglaló új épületet építettek. A tervet Feszl Frigyes készítette, aki 1873-ban, Feszl Lászlóval közösen, a művezetést és a részlettervek kidolgozását is elvállalta[27].

20. A Szív utcai iskola homlokzatterve
Fotó kartonon, 202x258; 289x378 mm
Felirata k.f.: Két szív utczában építendő iskola kiviteli terve
Jelezve j.l.: Feszl Frigyes és László
Feszl László leszármazottainak tulajdonában

A Kétszív utcai elemi népiskola épületének (VI. Szív utca 19-21.) tervezése és kivitelezése is a többi említett iskoláéhoz hasonlóan történt, s 1874-ben adták át a használatnak[28].

VI. FESZL LÁSZLÓ ÉS KAUSER JÓZSEF TERVEI

1870. március 26-i keltezéssel a Batthyány-emlékbizottság pályázatot írt ki Batthyány Lajos első magyar miniszterelnök mauzóleumának tervezésére. A Kerepesi temetőben létesítendő síremlék pályatervének benyújtási határideje 1870. június 30. volt[29], mely határidőre 10 pályamű érkezett be. Ezeket az országos képzőművészeti társulat helyiségeiben (a Magyar Tudományos Akadémia palotájában) állították ki[30], majd a társulat által kijelölt bizottság (Dunaiszky szobrász, Keleti Gusztáv festő, Pucher József építész, Radniczky bécsi akadémiai tanár és Schulz Ferenc építész) augusztus 3-án az első díjat Scickedanz Albert munkájának, a másodikat Feszl László „Isten áldd meg a magyart" jeligével ellátott hellenizáló centrális, kupolás tervének ítélte oda[31].

21. A Batthyány mauzóleum pályaterve. Távlati kép
Fotó kartonon, 106x153; 215x285 mm
Felirata k.f. (a fotó felett): Mausoleum
Jelezve j.l. (a fotó alatt): rajz Feszl László/1870
Feszl Frigyes leszármazottainak tulajdonában

22. A Batthyány mauzóleum pályaterve. Metszet
Fotó kartonon, 153x108; 280x215 mm
Felirata k.f. (a fotó felett): Mausoleum
Jelezve j.l. (a fotó alatt): rajz Feszl László/1870
Feszl Frigyes leszármazottainak tulajdonában

Feszl Frigyes hagyatékában fennmaradt egy három évvel később készült nagyszabású világítótorony terv fotója. Ezt a tervet Kauser József (1848-1919) építész, Kauser János kőfaragómesternek, Kauser Lipót[32] testvérének fia készítette, aki Feszl Frigyeshez atyai barátjaként ragaszkodott. Ennek több formában is jelét adta, s idős korában a méltatlanul feledésbe merült mester életrajzán dolgozott. 1870-től – kisebb megszakításokkal – közel hét évig Párizsban tanult és dolgozott, innen küldte meleg ajánló sorokkal ellátva e terv homlokzati akvarelljének fényképét[33]. Maga a terv az 1885-ös országos kiállításon szerepelt[34].

23. Világítótorony terve. Nézet
Fotó kartonon, 260x203; 445x355 mm
Ajánlás a fotó alatt
b.l.: Paris 1873
j.l.: A mon cher ami paternel Mr. F.Feszl architecte / hommage affectionné / J Kauser
Feszl Frigyes leszármazottainak tulajdonában

Kauser József és Feszl László 1876-ban közösen készített tervvel vett részt a Deák mauzóleum tervpályázatán. A két fiatal építész terve 42 pályamű között a harmadik díjat nyerte el. A beérkezett pályaterveket 1876. szeptember 10-től két hétig a képviselőházban (ma: VIII. Bródy Sándor utca 8.) kiállították[35], így a sajtónak alkalma volt már a hivatalos bírálat előtt ismertetéseket közzétenni[36], s ezek közül nem egy már ekkor igen dicsérően beszélt e tervről, jeligéjének említésével[37]. Az elbírálás szeptember 29-én történt meg. Ekkor ítélték oda az 1000 frankos III. díjat Kauser és Feszl „Ex tumulo vita est" jeligéjű tervének[38]. – A terv szerepelt az 1878-as párizsi világkiállításon[39] és az 1885-ös budapesti országos kiállításon is[40].

24. A Deák mauzóleum pályaterve. Nézet
Fotó kartonon, 257x200; 425x330 mm
Felirata k.f. (a fotó felett): Deák Síremlék
Jelezve j.l. (a fotó alatt): KAUSER és FESZL
k.l. (a fotó alatt szárazbélyegző): Klösz György [...]
Feszl László leszármazottainak tulajdonában

25. A Deák mauzóleum pályaterve. Távlati kép
Fotó kartonon, 200x267; 330x420 mm
Felirata k.f. (a fotó felett): Pálya nyertes / Deák Síremlék
Jelezve j.l. (a fotó alatt): Feszl László 1876.
k.l. (a fotó alatt szárazbélyegző): Klösz György [...]
Feszl László leszármazottainak tulajdonában

VII. THAN MÓR RAJZA

1863 elején Than Mór és Lotz Károly kisméretű ceruzarajzokat készített az épülő Vigadó lépcsőházába szánt falkép ciklus tervezeteként. Ezek fényképeit Feszl mint a Vigadó tervezője – nyilván az építési bizottsággal egyetértésben – elküldte Bécsbe Carl Rahlnak bírálat, véleményezés céljából. Rahl 1863. április 28-án kelt levelében teljes elismeréssel, pártolóan válaszolt[41]. A ciklusból Than egyetlen nagy kompozíciót festett, a lépcsőház főfalán, Árgirus és Tündér Ilona találkozását. Az 1863 elején készített tervezet (az említett ceruzarajz) mai napig megvan[42], az arról készített fénykép egyik kópiáját[43] pedig Feszl Frigyes hagyatéka őrizte meg.

26. Árgirus és Tündér Ilona találkozása
Fotó kartonon, 107x214; 244x310 mm
MNG Adattár: 23257/1991/6. ltsz.

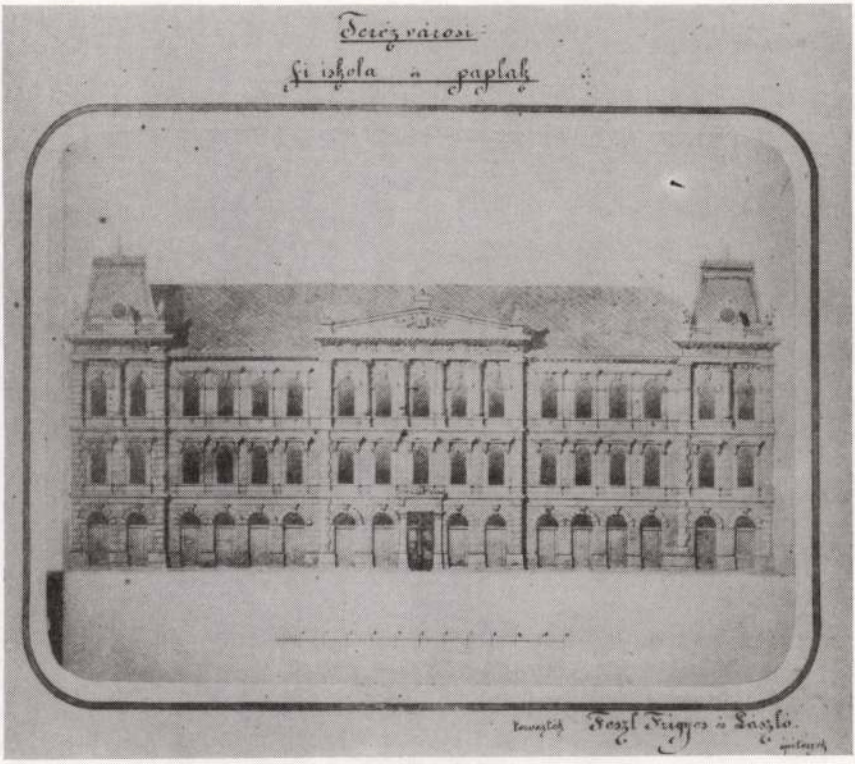

40. Feszl Frigyes és László: A Nagymező utcai iskola homlokzatterve

41. Feszl Frigyes és László: A Szív utcai iskola homlokzatterve

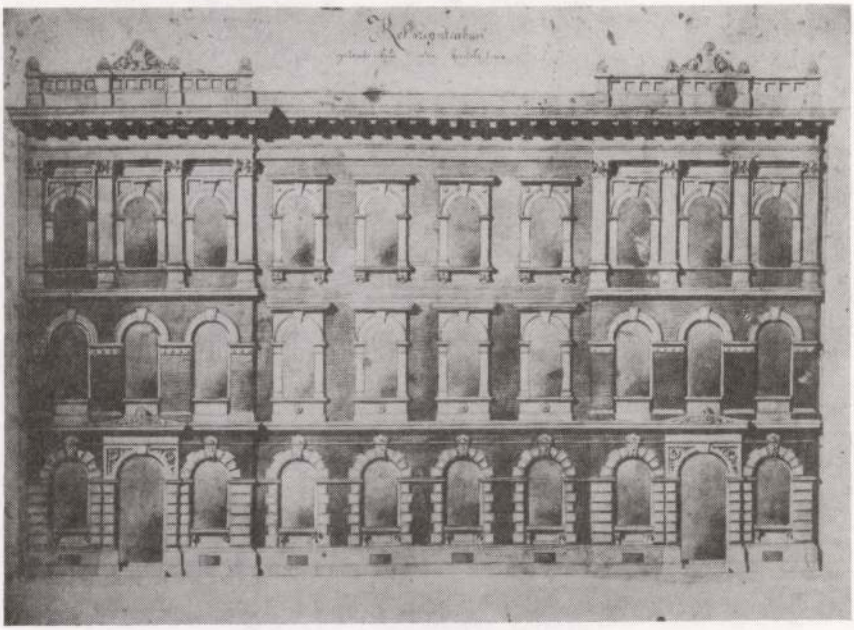

42. Feszl László és Kauser József: A Batthyány mauzóleum pályaterve. Távlati kép

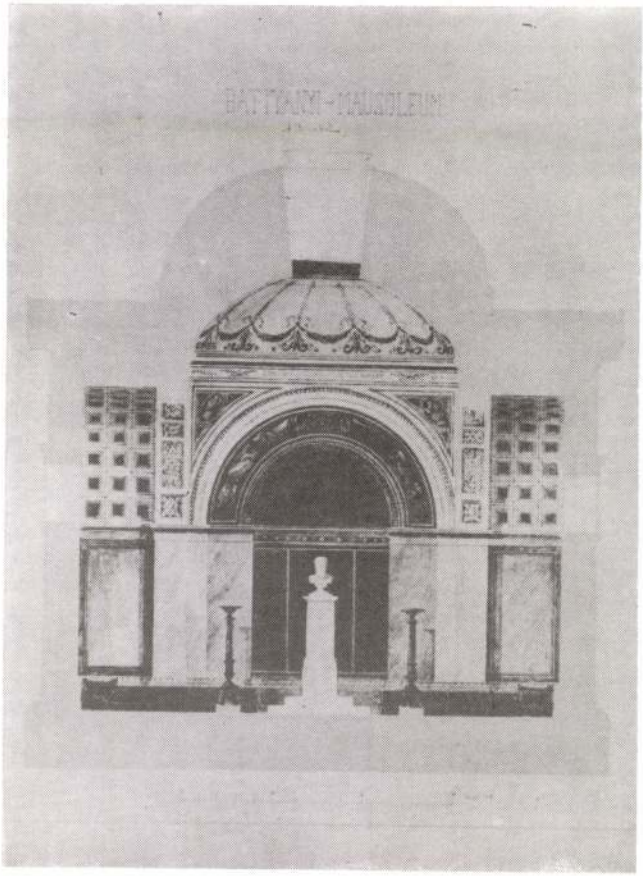

43. Feszl László és Kauser József: A Batthyány mauzóleum pályaterve. Metszet

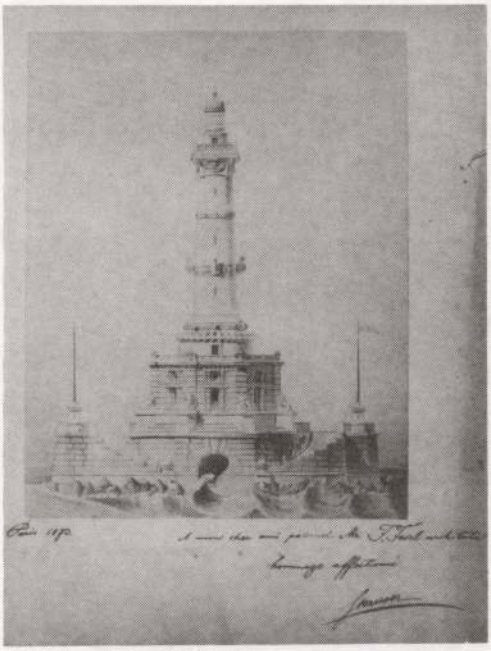

44. Kauser József: Világítótorony terve

45. Kauser József és Feszl László: A Deák mauzóleum pályaterve. Nézet

46. Kauser József és Feszl László: A Deák mauzóleum pályaterve. Távlati kép

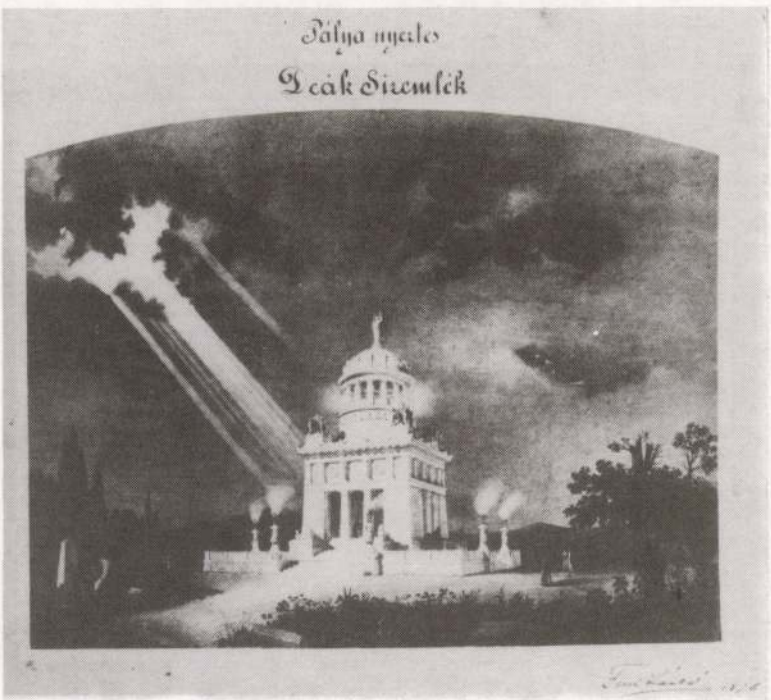

47. Lotz Károly: Öt kép az Árgirus ciklusból (tervezet)

48. Lotz Károly: Árgirus és a magányos óriás (tervezet)

49. Lotz Károly: Árgirus és a három bolonddá tett óriás (tervezet)

50. Lotz Károly: Árgirus megvív a Tündérország bejáratát őrző sárkánnyal (tervezet)

51. Lotz Károly: Árgirusra mély álmot bocsát az ellenséges varázslónő (tervezet)

52. Lotz Károly: Árgirus és a szárnyas táltos paripa (tervezet)

53. Lotz Károly: Árgirus elbúcsúzik szüleitől (karton)

54. Lotz Károly: Árgirus elbúcsúzik szüleitől (karton) (I. részlet)

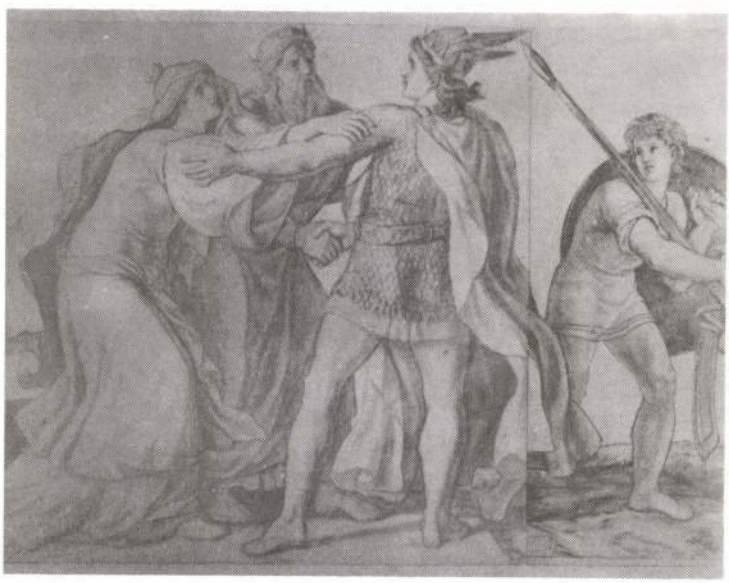

55. Lotz Károly: Árgirus elbúcsúzik szüleitől (karton) (II. részlet)

56. Lotz Károly: Árgirus elbúcsúzik szüleitől (karton) (III. részlet)

57. Lotz Károly: Árgirus és a magányos óriás (karton)

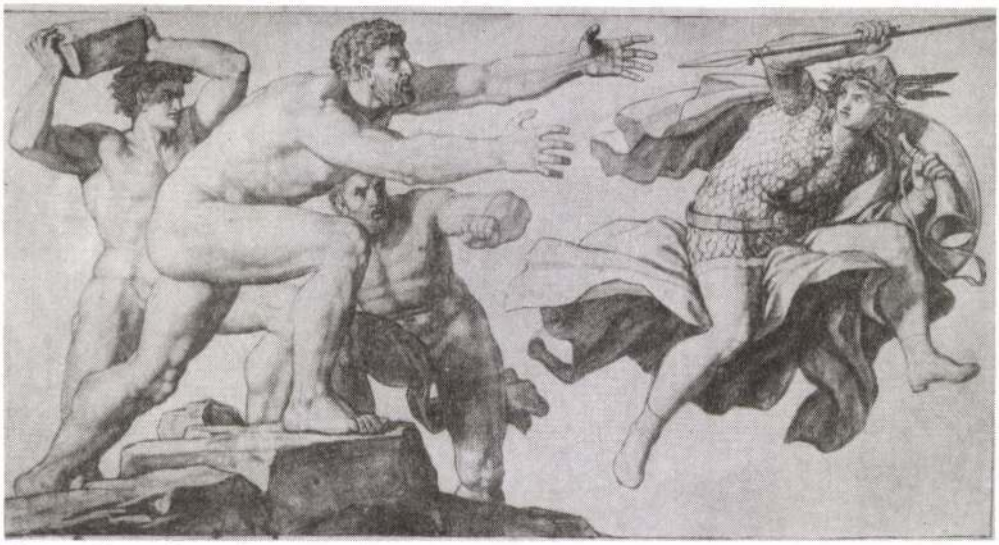

58. Lotz Károly: Árgirus és a bolonddá tett három óriás (karton)

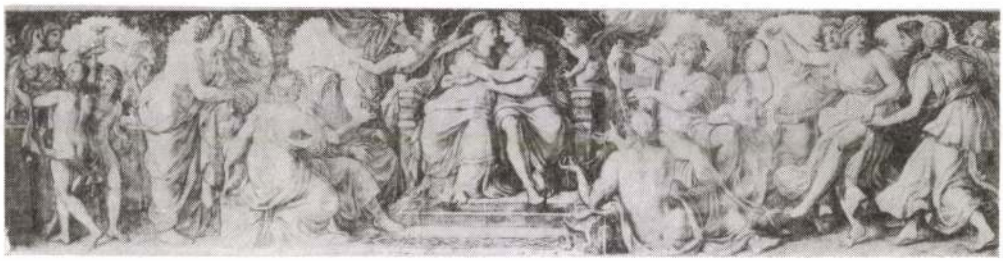

59. Lotz Károly: Árgirus és Tündér Ilona lakodalma (karton)

60. Lotz Károly: Árgirus és Tündér Ilona lakodalma (karton) (I. részlet)

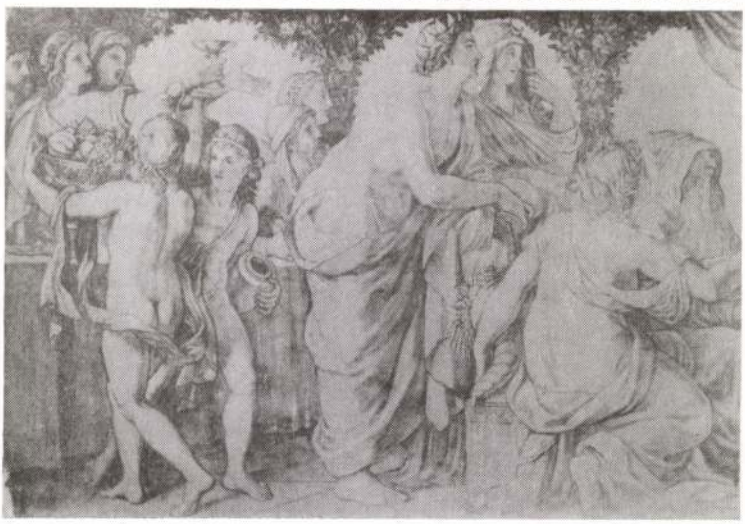

61. Lotz Károly: Árgirus és Tündér Ilona lakodalma (karton) (II. részlet)

62. Lotz Károly: Árgirus és Tündér Ilona lakodalma (karton) (III. részlet)

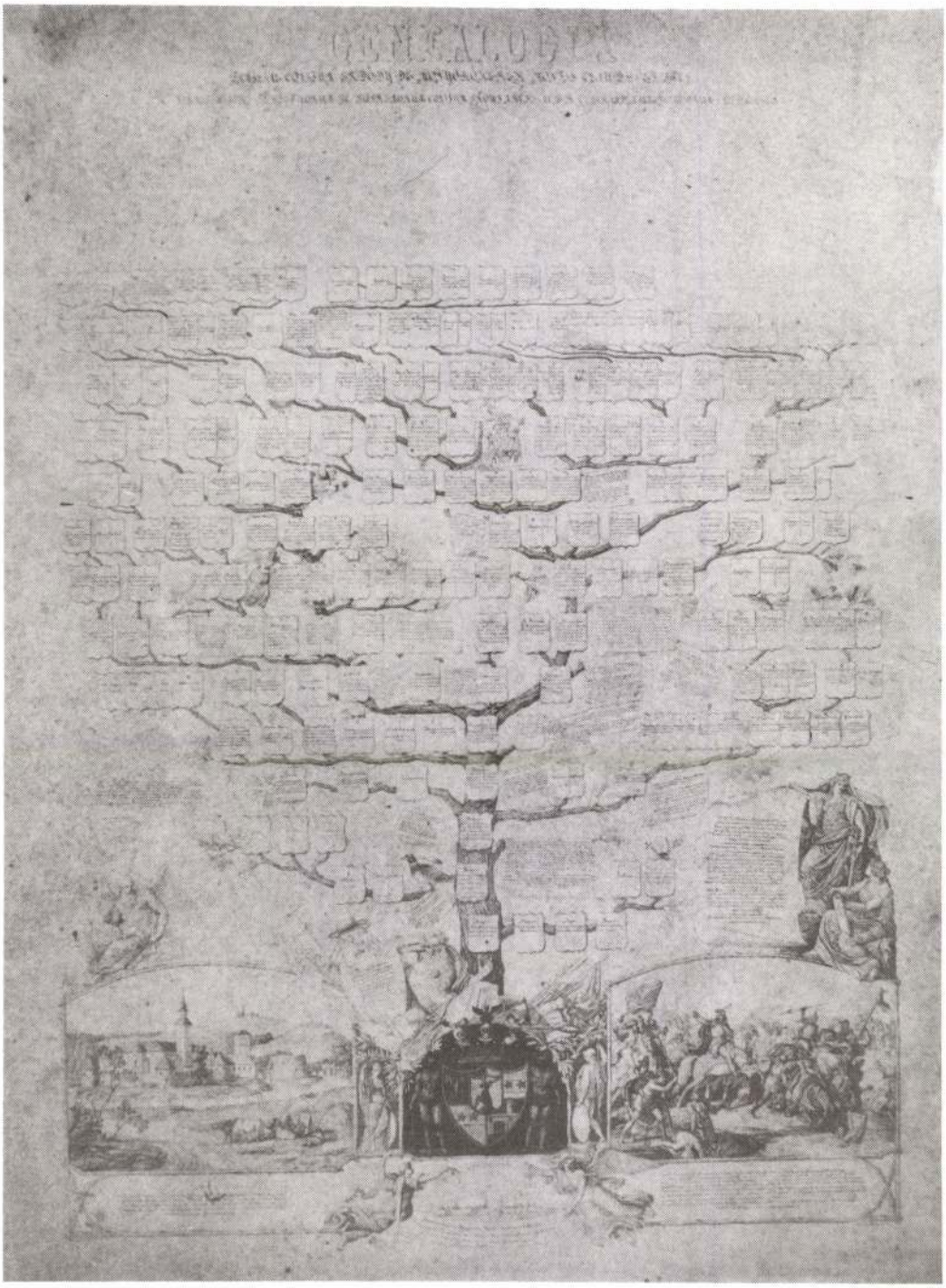

63. Lotz Károly (?): Az Erdődy család képes genealógiája

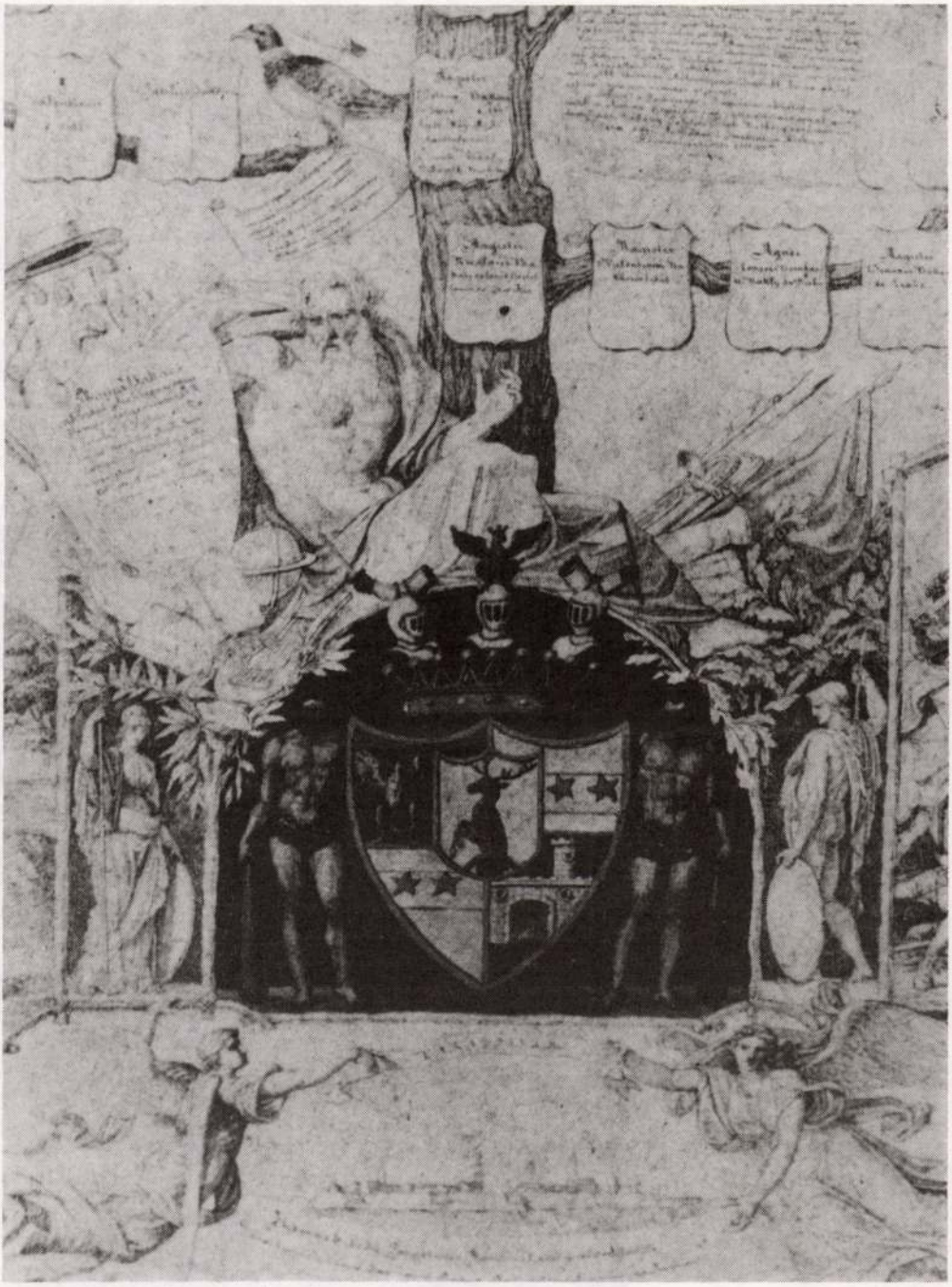

64. Lotz Károly (?): Az Erdődy címer és a Jessze fája-kompozíció indítása. Részlet a képes genealógiából

65. Lotz Károly (?): A sziszeki csata. Részlet a képes genealógiából

66. Orlai Petrics Soma: Attila halála

67. Klimkovics Ferenc: Salamon és Szent László kibékülése Szent István sírjánál

Than Mór előzőekben ismeretetett ceruzarajzának egykorú fényképe, melyről még hiányzik a nyilván szerzőjének halála után rákerült felirat (k.l.:) „Than Mór eredeti rajza ...''

VIII. LOTZ KÁROLY RAJZAI ÉS KARTONJAI

Feszl Frigyes hagyatéka hat fényképet őrzött meg, melyek Lotz Károly különböző műveiről készültek. Egyen az Árgirus ciklus öt jelenetének tervezete látható, négy fotón ugyanennek a ciklusnak egy-egy kartonja. s egyen az Erdődy-család képes genealógiája.

27. *Öt kép az Árgirus ciklusból (tervezet)*
Fotó kartonon, 94x120; 164x252 mm
MNG Adattár: 23257/1991/1. ltsz.

A felvétel deszkára (padlóra) helyezett 5 db rajzról készült. Közülük négy azonos méretű (1:2 arányú), egy – a legfelső – valamivel hosszúkásabb (1:2,4 arányú). A képek a Vigadó lépcsőházának északi falára (a mennyezet alá, a konzolok közé) tervezett öt jelenetet tartalmazzák. A rajzok abban a sorrendben szerepelnek a fényképen, ahogyan a ciklusban is egymás után következnek, annak 7-11. jelenetéig[44]. Az 1863 elején készült tervezet öt jelenetét örökítik meg, mint Than Mór 26. tételben ismeretetett rajzának képe, s ugyanúgy azért, hogy Carl Rahlnak elküldjék. Valószínű, hogy ekkor az egész ciklus tervezete elkészült, s valamennyinek fényképét elküldték Rahlnak. Nyilván egy másik lapon a déli fal képeinek öt rajza szerepel, s egy harmadikon pedig a keleti és nyugati falra szánt két jelenet rajza volt egymás alatt látható, melyek sokkal hosszúkásabb (1:4) arányúak voltak. Ezek azonban nem maradtak fenn.

A megmaradt öt kép fotója becses (és tudomásunk szerint mind ez ideig egyetlen) dokumentuma annak a ténynek, hogy a tervezet és a megvalósulás közt – ha nem is alapvető – de igen jelentős különbség volt, hasonlóan Than Mór nagy képéhez. És e jó minőségű fényképekről le is olvasható. hogy miben álltak a különbségek – nagy kár, hogy a további hét jelenettel kapcsolatban ezt nélkülönznünk kell.

A megvalósult változat négy kartonjáról az alabbi fotók maradtak fenn: két képről az északi falon, valamint a keleti és nyugati falra kerülő hosszú képről.

28. *Árgirus elbúcsúzik szüleitől.* (A ciklus 6. képe a nyugati falon)
Fotó kartonon, 80x325; 135x370 mm
MNG Adattár: 23257/1991/2. ltsz.

29. *Árgirus és a magányos óriás.* (A ciklus 7. képe az északi falon)
Fotó kartonon, 77x187; 98x206 mm
MNG Adattár: 23257/1991/3. ltsz.

30. *Árgirus és a három óriás.* (A ciklus 8. képe az északi falon)
Fotó kartonon, 80x154; 100x175 mm
MNG Adattár: 23257/1991/4. ltsz.

31. *Árgirus és Tündér Ilona lakodalma.* (A ciklus 12. képe a keleti falon)
Fotó kartonon, 80x338; 162x500 mm
MNG Adattár: 23257/1991/5. ltsz.

A kartonok, melyekről e fotók egykor készültek, a mai napig megvannak, a ciklus valamennyi kartonjával együtt. Ezek Lotz Károly hagyatékából annak idején a Szépművészeti Múzeumba kerültek, s ma a Magyar Nemzeti Galéria Grafikai Osztály őrzi őket[45]. A tekercsben tartott, nehezen kezelhető, nem egészen kifogástalan állapotban lévő nagyméretű lapok nehézkesen tanulmányozhatók és körülményesen fotózhatók. Ez utóbbiról tanúskodnak azok a kényszerűen rövidüléssel torzított felvételek, melyek nem régen egy közleményben megjelentek[46].

Az egykori felvételeknek ezért egyik értéke, hogy még a teljesen ép kartonokról készültek és torzulásmentes ortogonális felvételek. Mind ezeknek, mint az eredeti kartonoknak értéke, hogy megőrizték e ciklus jelenteinek képét, melyek – néhány kivételtől eltekintve – egyébként nem maradtak ránk. Az igen nagy magasságban elhelyezett, rosszul megvilágított képeket már annak idején is csak látcsővel lehetett megfigyelni, jól fényképezni pedig egyáltalán nem lehetett őket. A néhány fennmaradt ábrázolás is rajz vagy metszet csupán.

Hogy a fotók nyilvánvaló egykorúságát pontosan hogyan kell értelmezni, nem tudjuk. A kartonok nem egyszerre készültek el. A 31. tételben szereplő 1865 tavaszán, a többi 1866 elején[47]. A zsűrizéskor mindig kiállították ezeket, amikor is jó műszaki lehetőségei nyíltak a fotózásnak, de elképzelhető az ezt megelőző műtermi fényképezés is. Mindkét esetben gondolhattak arra, hogy a zsűri tagjai – esetleg mások is – tanulmányozásra megkapják a fényképeket. Az is elképzelhető, hogy valamennyi kartont egyszerre fényképezték le, esetleg a bécsi kiállításra (1866) való elküldés előtt[48]. Biztosra vehetjük azonban, hogy az összes kartont megörökítették, s azt is, hogy Feszl Frigyes mindegyikből kapott.

32. *Az Erdődy család képes genealógiája*
Fotó kartonon, 241x180; 322x255 mm
Felirata k.f.: GENEALOGIA / FAMILIAE COMITUM ERDŐDY DE MONYORÓKERÉK [...]
Jelezve nincs, illetve nem állapítható meg
MNG Adattár: 23257/1991/7. ltsz.

A nem elég éles és a több mint száz esztendő alatt megfakult fotó alapján nem állapítható meg egyértelműen, hogy eredetije milyen technikával készült és milyen méretű. Az aprólékos csatakép ábrázolásból, a sok és sűrű feliratból arra következtethetünk, hogy viszonylag nagy volt.

Az artisztikusan megkomponált és megrajzolt családfát az alábbi meggondolások alapján tulajdonítom feltételesen Lotz Károly művének. A képen gazdagon fellelhető figurális ábrázolás megfelel Lotz Károly modorának. Bár ebben, ill. a képen látható modorban elég sok olyan elem van, amely más német iskolázottságú mesternél is megtalálható, mégis nehéz lenne azt a személyt megneveznünk, akinek Lotz helyett meggyőzőbben tulajdoníthatnánk – kivált a további meggondolások alapján. – Tudjuk, hogy az 1860-as évek elején épült a vörösvári Erdődy kastély Weber Antalnak, Lotz sógorának terve szerint, és Lotz az ajtók fölé lunetteket festett. E kapcsolat nyomán igen könnyen elképzelhető, hogy az építtető Erdődy István a képes családfa megrajzolását is Lotz Károlyra bízta, talán éppen a vörösvári kastély számára. A családfa megrajzolásának e feltételezett időpontját – a díszítő rajzok stílusán kívül – megerősíti az, hogy a rajta szereplő legkésőbbi születési dátum 1837 (Ernestina); és az utolsó feltüntetett generáció legfiatalabb, házasként szereplő tagja (Ferenc Xavér) 1853-ban nősült.[49] – Végül Lotz Károly személyét valószínűsíti, hogy a fotót Feszl Frigyes hagyatéka őrizte meg. Tudjuk ugyanis, hogy Feszl igen jó, baráti kapcsolatban volt Lotzzal, amit bizonyára a Vigadón való együttműködés alapozott meg, és amit Feszl élete végéig ápolt[50].

A fotón megörökített népes családfa a 17. században hazánkban is feltűnő Jessze fája kompozíciót követi, ami a 19. század második felében egyedülálló[51]. A jelképekben, apró rajzokban is gazdag genealógia említést érdemlő nagyobb képei a lap alsó részén helyezkednek el. Bal oldalon a névadó Monyorókerék várának régi képe látható. Középen az Erdődy család nagy címere, felette Jessze szakállas, stilizált alakja, jobb kezében az alapító Bakócz Tamást megörökítő szöveggel ellátott attribútumokkal övezett címerpajzs. A nagy címer alatt, legalul Varasdvár látható. Az Erdődy család Varasd vármegye örökös főispánja, Varasd várának és városának örökös kapitánya volt. A képsor jobb szélén gazdag csatajelenetet látunk, mely a sziszeki várnál aratott győzelmet (1593) mutatja, középen a hadakat vezető Erdődy Tamás horvát bánnal. A képsor felett a bal szélen Kronosz figurája, a jobb szélen Hungária álló és Klio ülő alakja látható.

IX. ORLAI PETRICS SOMA KÉPE

33. *Attila halála (Isten ostora)*
Fotó kartonon, 203x300; 328x430 mm
Felirata k.l. (a fotó alatt): Attila halála (kalligrafált kézírás tintával)
Jelezve j.l. (A fotó alatt): fest. Orlay (közönséges kézírás tintával)
MNG Adattár: 23257/1991/8. ltsz.

Orlai ezt a képet két vagy három példányban festette meg. Az egyik kisebb 64x98 cm méretű volt, s a Szépművészeti Múzeum háborús veszteségeinek jegyzékében szerepel[52]. Egy másik (40 frt-os árából következtethetően) kisebb képet a hagyatéki árverésen vettek meg Jókai számára „Attila mennyegzője" címen[53], de nem tudjuk, hogy a kettő nem azonos-e. A nagyméretű (kb. 2x5 méteres)[54] változat az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat 1867-es koronázási kiállításán szerepelt „Isten ostora" címmel, 2000 forintos áron[55]. Fennmaradt még egy gyenge reprodukció, melyet az Orlai-monográfia közöl[56]. Megállapítható néhány részletből, hogy a Feszl hagyatékban fennmaradt fénykép és ez a reprodukció nem ugyanarról a képről készült. Az azonban egyelőre nem tudható, hogy melyik melyiket ábrázolja. A monográfiában közölt fotó eredetének kinyomozása, a Szépművészeti Múzeum háborús veszteségeinek listáján szereplő kép provenienciájának megállapítása stb. idővel feltehetően tisztázni tudja ezt a kérdést. Addig is egy megjegyzés: ha az Ujházi által megadott méret adatok akár csak nagyjából is megfelelőek, kérdés, hogy ilyen nagy méretű képről készülhetett-e egyetlen negatívra felvétel. Az Árgirus sorozat két nagyméretű kartonjához (28. és 31. tétel), melyek közel öt méter hosszúak voltak, mint láttuk, két negatív kellett!

Feszl és Orlai kapcsolatáról semmi közelebbit nem tudunk. Feszlnek – mint ismeretes – a képzőművészettel és a képzőművészekkel volt kapcsolata[57], kivált a Vigadó festészeti, szobrászati díszítése

idején. És tudunk egy alkalomról, amikor egy bíráló bizottságnak mindketten tagjai voltak az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat megbízásából: a Magyar Tudományos Akadémia terveit illetően 1861 júniusában[58].

X. KLIMKOVICS FERENC KÉPE

34. Salamon és Szt. László kibékülése

Fotó kartonon, 220x300; 343x434 mm

Feszl László leszármazottainak tulajdonában

Klimkovics Ferenc (Kassa, 1825 – Bp., 1890.) ezt a képet 1856-1859-ig tartó párizsi tartózkodása során festette[59], s onnan küldte haza a pesti műegylet 1859. évi kiállítására[60]. Itt szerepelt az öt történelmi tárgyú pályamű közt, melyek közül a következő évi műlap alapjául szolgálót kiválasztották, de végülis nem erre esett a választás[61]. A képet ezen a kiállításon egyébként nem adták el, de egy évvel később, 1860. szeptember közepén gróf Festetics Béla megvette a szűkölködő horvátok javára rendezett jótékony lottósorsolásón[62].

Az olajfestményről igen hamar, még a kiállítással egyidejűleg készült litográfia[63], s néhány év múlva fametszet is[64]. Biztosra vehetjük, hogy a litográfia a fennmaradt fotó valamelyik kópiájáról készült, ez a felvételt 1859-re datálja. Az nem állapítható meg, hogy a fénykép még Párizsban, a kép számára a sérülés veszélyét jelentő hazaküldés előtt készült-e, vagy már itthon, és hogy elsődleges célja a megörökítés volt-e, vagy kifejezetten a litográfia érdekében készült.

Hogy a Feszl családhoz miként került, arról közelebbit természetesen nem tudunk. Kaphatta eredetileg Feszl Frigyes, de kaphatta Feszl László, a reáliskolai rajztanár is kollégájától, az 1860 óta pesti rajztanárként működő Klimkovicstól.

Feszl Frigyes esetében emlékezetünkbe kell idéznünk, hogy Gerster Károly (tíz évig társa s azután is vele szoros kollégiális-baráti kapcsolatban lévő kassai születésű építész) és Henszlmann Imre révén erősek lehettek kassai kapcsolatai[65].

JEGYZETEK

A jegyzetekben használt rövidítések:

ÉÉT. = „Építés- Építészettudomány"
Katalógus, 1984 = Feszl Frigyes 1821-1824. Kiállítás a Budapesti Történeti Múzeumban 1984. A kiállítás anyagát válogatta, a bevezető tanulmányt és a katalógust írta: Dr. Komárik Dénes. Bp., 1984.
Kiscell = A Budapesti Történeti Múzeum Új- és Legújabbkori Osztálya
MÉ. = „Művészettörténeti Értesítő"
MNG = Magyar Nemzeti Galéria
MNM TKCs = Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok
OL = Magyar Országos Levéltár
PL. = „Pester Lloyd"
Ybl, 1938. = YBL E.: Lotz Károly élete és művészete. Bp., 1938.

1. DR. SZENDREI J. és SZENTIVÁNYI GY.: Magyar Képzőművészek Lexikona. Bp., 1915.; Katalógus, 1984. 6, 10, 94.

2. VÁMOS F.: Adalékok Feszl Frigyes életéhez és munkásságához. ÉÉT XII./1981./1-2. sz. 230.; Katalógus, 1984. 7.

3. A Feszl László hagyatékából származó anyagot, mely Feszl Frigyesnek több grafikáját és tervvázlatát is tartalmazza, csak a centenáris Feszl kiállítás után volt alkalmam megismerni. Ezért a kiállításon, s így a katalógusban abból nem szerepelt semmi.

4. KOMÁRIK D.: Az 1844-es pesti Országházatervpályázat. Tanulmányok Budapest Múltjából. XIX. Bp. 1972. 251-281.; A képek első közlése: N[ey] B[éla]: Az állandó országház első tervezete. „Építő Ipar" XXII. (1898) 212-214, 219, 225, 231, 237, 238. – Mivel mindkét publikáció valamennyi képet közli (vö. 6. jegyzet), illusztrációkat a jelen tanulmányhoz nem mellékeltem. Az ott látható képek a tájékozódáshoz elegendőek, érdemi tanulmányozás céljára pedig csak az eredetiek alkalmasak. – Itt jegyzem meg, hogy ezt az elvet követtem a későbbi tételekben szereplő képek illusztrálását illetően is, illetve számoltam azzal, ha csak az egészen speciális kutatáshoz jelentett forrásértéket.

5. A kérdéseket, melyeknek tisztázásához előreláthatóan az alaposabb – a technikai mozzanatokra is kiterjedő – fotótörténeti vizsgálat fog hozzásegíteni, a maguk helyén külön-külön említem. – Érdemes számontartani azt a körülményt, hogy az Országháza tervek fotói közt két sorozat található. Az egyiknek lapjai halványabb, sárgás tónusú kópiák. A másik kópia sorozat erőteljesebb, élesebb, szépiásabb tónusú. Van olyan tervlap, melynek fotókópiája csak az egyik változatban van meg (az I. emeleti alaprajzé az erőteljesebb, élesebb sorozatból 3 példányban), s van olyan, melynél egyik vagy a másik, esetleg mind a kettő több példányban szerepel. – Egyik-másik esetben világosan látható a ragasztás nyomokból, hogy a kartonozott fotót később más képnek (grafikának) alátéteként használták. Erre majd a Vigadó részlettervek fotóinál is fogunk példákat látni (7, 8, 9. tétel). – Azoknál a fotóknál, melyek az 1984-es centenáris kiállításon szerepeltek, a barnás, kopottas alátéteket az OL új, részben más méretű kartonokra cserélte ki. Mivel a fotók teljes felületükkel voltak felragasztva, s így eredeti aláté-

tükről nem lehetett leválasztani őket, a fotókat az alátéttel együtt pontosan körülvágták, s így helyezték az új kartonra. Más eredeti kartonokat, valószínűleg sérült szegélyeik miatt, körülvágtak. A lapok leírásánál mindenhol az eredeti, 1984 előtt mért alátét méreteket tüntetem fel.

6. A keretrajzos változat képét csak egyetlen publikáció közli: KOMÁRIK, D.: Die Entwurfskonkurrenz für das Pester Ständehaus vom Jahre 1844. „Acta Technica" 77./1974/1-3. sz. 279.

7. Anélkül, hogy a lefényképezett terv tartalmi elemzésébe merülnék – ami ennek a tanulmánynak nem feladata – fel szeretném hívni a figyelmet a háttérben látható háznak egy apró sajátságára. E gótizáló homlokzatú házat Feszl tervezte a Derra-ház melletti, akkor üres telekre, hogy az egyébként a valós környezetet mutató kép ne legyen bántóan hiányos. A jellemző, tanulságos és figyelemre méltó kétemeletes homlokzatnak ugyanolyan zárt sarokerkélye van a főpárkányig felmenően, mint az 1846/47-ben tervezett háromemeletes Széchenyi-háznak a Feldunasoron. Ezt eddig nem lehetett megállapítani, mert a megvalósulatlan Széchenyi-ház tervének töredéke és műleírása csak nem régen vált ismertté. KOMÁRIK D.: Feszl és Széchenyi. „Ars Hungarica" XIX./1991/2. sz.

8. 1860 körüli időpontnál korábban technikai okokból nem készülhettek. Az Országháza tervpályázatról írt tanulmányomban (l.: 4. jegyzet) 1898-at valószínűsítettem, feltételezve hogy Ney Béla publikációjának részére (l.: 4. jegyzet) készültek, nem utolsó sorban a „kitakarásokat" magyarázva ezzel. Azonban a Feszl-anyagnak az elmúlt húsz év alatt történt sokkal részletesebb megismerése és a probléma többszöri átgondolása után ma már ezt nem tartom valószínűnek. Ney Béla írja: „Az 1848-iki tervpályázat nyertes tervét technikai közéletünk egyik immár nyugalomba vonult sokérdemű alakja ... bocsátotta rendelkezésünkre." Nyilván nem az eredeti, rajzolt tervlapokról van itt szó, hanem azok fotóiról. Aligha valószínű ugyanis, sőt kizártnak tekinthetjük, hogy ha a fotók 1898-ban készülnek a publikáció részére, akkor abból több sorozat kerüljön a tervhagyatékba! Kivált, ha meggondoljuk, hogy ifj. Feszl Frigyes jelentéktelen építési vállalkozóként távol, Kőbányán, a mértékadó építészkörök társadalmán kívül élt. S különösen megfontolandó, hogy a Ney Béla által közölt képek közt a pesti Vigadó három fejezetterve is látható, tévesen ezek alatt is Országháza felirat szerepel a folyóiratban. E képek nyilván szintén a terveket rendelkezésre bocsátó idős kolléga birtokában voltak, aki nem tudta, hogy azok nem az Országháza-tervekhez tartoznak. Viszont mindhárom Vigadó fejezettervnek van fotózott példánya a tervhagyatékban (l.: 7, 8, 9. tétel). Ez úgyszólván biztossá teszi, hogy fotósorozat volt az idős kolléga birtokában. Megjegyzendő, hogy az 1898-ban közölt képek erősen retusáltak, s ennek egyetlen fennmaradt fotón nincsen nyoma. – Ha a fotók készítésének sem okát sem időpontját nem is tudjuk megadni, egy feltételezést azért felvethetünk. Amikor 1861-ben és 1865-ben felmerült egy ideiglenes képviselőház építésének igénye, elképzelhető, hogy Feszl meglevő tervét valami módon megpróbálta érvényesíteni, s a fotók e célból készültek volna. Akár azért, mert az eredetit kiadta a kezéből, akár azért, mert éppen nem akarta kiadni a kezéből.

9. Ezért bármilyen, teljesen biztos következtetést nem lehet a keretrajz feltételezett hiánya alapján levonni. Megjegyzendő azonban, hogy a fennmaradt egyetlen eredeti tervlapon, a helyszínrajzot ábrázolón (OL: T.11. No.2:7.) nincs keretrajz. – Mindent egybevetve azonban a nem egyformán kialakított tervlapok kétségtelenül bizonyos sietségről árulkodnak: eltérő keretrajzok; annak hiánya (minimum a helyszínrajzon); eltérő feliratozás (más az alaprajzokon, más a keresztmetszeten s a homlokzaton, mely utóbbinál a német szöveg – a többi rajzon levőtől eltérően – nem gót betűs); és azt sem tudjuk, hogy a hiányzó lapoknak csak nincs nyomuk, vagy el sem készültek.

10. A magyar képzőművészeti társulat évkönyve 1861 és 1862. Pest, 1863. 79. Az ajándékozó Feszl Frigyes volt. Sajnos sem ez a példány nem maradt meg, sem más kópia nem ismeretes róla.

11. A terv, amiről a fénykép készült: OL: T.11. No.1:37. (640x435 mm).

12. A képet – hibás felirattal – közli Ney Béla 4. jegyzetben i. m. 226. Az a körülmény, hogy a fennmaradt két fénykép – nyilván még Feszl által felhasznált – alátétként szolgált, megerősíti azt a feltevésünket, hogy a publikációhoz használt fotósorozat nem került a Feszl leszármazottak által megőrzött anyagba (vö. 8. és 9. tétel).

13. A grafika: a zsámbéki templomrom déli oldalhajójának belső részlete, kelet felé nézve; ceruza vázlat, 250x180 mm. – Katalógus, 1984. 134. (Kat. 615.).

14. A grafika: németalföldies ízű többalakos kompozíció; ceruza, 172x240 mm.

15. A terv – ma már igen rossz, sérült, hiányos állapotban –, amiről a fénykép készült: OL: T.11. No.1:57. (715x625 mm). – A képet – hibás felirattal – közli Ney Béla 4. jegyzetben i. m. 224.

16. A grafika: Kőbányai táj sziklapincékkel; ceruza, 180x255 mm. – Katalógus, 1984. 140. (Kat. 650.)

17. A képet – hibás felirattal – közli Ney Béla 4. jegyzetben i. m. 238.

18. Ugyanaz a céges szárazbélyegző látható mindhárom fotó bal felső sarkában, mint amit a megrendelés előtt kiküldött mintalapokon láthatunk. Ez utóbbiak a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményében: 88.010.23.-88.010.026. ltsz.-ig.

19. Megállapítható, hogy a Feszl-hagyatékból néhány lap kb. 1960 óta lappang, főleg a Vigadó-anyagból. Ezeket már az első átnézéskor, 1973-ban sem találtam. Valószínűnek látszik, hogy egy nagy fényképezési akció után reponálási keveredés történt. Idővel talán helyükre kerülnek. – A 12. tételben leírt archív-fotó reprodukciójának 9x12 cm-es negatívját a Kiscelli Múzeum fotótára őrzi: 5752/9x12. sz. neg.

20. SIKLÓSSY A.: Hogyan épült Budapest? (1870-1930). Bp. 1931. 144, 145.

21. Katalógus, 1984. 84. (Kat. 279. és 280.), illusztrálva. Siklóssy és a Katalógus – tévesen – fordítva jelzi, hogy melyik néz a város és melyik a Városligat felé. Ezt megerősíti a következő jegyzetben említett fotók egykorú felirata.

22. 1984 után a levéltári jelzet megváltozott, azért tér el az itt közölt jelzet a Katalógus, 1984-ben szereplőtől. – Valószínűleg e felvétel valamelyik kópiájáról készült repró három darabja egy 24x30 cm-es kartonra ragasztva: A MNM Legújabbkori Fényképtára: 143/1957, 144/1957, 145/1957.

ltsz. Egy-egy kép mérete (kartonon): 78x110; 96x116 mm. Felirata (a kartonon, alul, egykorú): „A sugárút tévlatképe a városligetből visszafelé". – Eredetileg (ovális bélyegző): „A M. N. Múzeum Könyvtára" T.175. – Provenienciája ismeretlen lévén, erről a 3 képről nem tudjuk, hogy a Feszl-hagyatékból ered-e, vagy máshonnan származik.

23. Katalógus, 1984. 86-88.

24. Tárgymutató az Országos Magy. Képzőművészeti Társulat 1899. évi tavaszi nemzetközi kiállítására. Bp. 1899. Paginálatlan melléklet a 394. tétel képével. – Ezeréves emlékműről van szó és nem Pantheonról, mint tévesen oly sokszor előfordul az irodalomban! (Katalógus, 1984. Kat. 288. is!) Ilyenformán nincs semmi jogosultsága Széchenyi „Üdvleldé"-jével való kapcsolatba hozásnak sem, mint azt Vámos Ferenc több írásában tette. Walhallának nevezni sem helyes, amint erre is van példa, hiszen Feszl ugyanebben a pályázatban (a műleírás tanúsága szerint) a Kerepesi temetőt kívánja azzá tenni, midőn majd a temetőben a közönséges temetés megszűnik.

25. Ezt a Katalógus, 1984. adataira támaszkodva először VADAS F.: Nemzeti pantheon és ezredéves emlékmű. In: Sub Minervae nationis praesidio. Bp. 1989. 163.

26. Katalógus, 1984. 94-95.

27. Katalógus, 1984. 95-97.

28. GALLUS: Die Elementarschule in Zweiherzengasse. „Budapester Bauzeitung und Wohnungs-Anzeiger" III. (1874. szept. 27.) 39. sz. 261.; GERLEY SZEVÉR: Harminc esztendő (1874-1904). A budapesti VI. ker. Szív-utcai községi elemi népiskola története. Bp. 1904.

29. Pályázati hirdetés. „Pesti Napló" 21. (1870. ápr. 9.) 81. sz. reggeli kiadás. [3.]

30. Batthyány-emlék. „Pesti Napló" 21. (1870. júl. 13.) 157. sz. reggeli kiadás. [3.] – L.H-i. [Hevesi Lajos]: Die Konkurrenz für das Batthyány-Denkmal. PL. XVII. (1870. aug. 3.) Nr. 178. Beilage. [1.]

31. A Batthyány-emlékre beérkezett pályamunkák... „Pesti Napló" 21. (1870. aug. 4.) 179. sz. reggeli kiadás. [1.] – Feszl László második díjának kifizetéséről: FL: IV.1409/6. Polgármesteri elnöki üo., 1919/86. cs. Paginálatlan számadás-füzet, melyben ez a tétel 1870. nov. 1-én szerepel a „kiadások" rovatban. (E forrásra Gábor Eszter hívta fel a figyelmemet, amiért ezúton is köszönetet mondok.)

32. Kauser Lipót (1818-1877) tíz évig a Kauser-Feszl-Gerster társulás tagja volt (1845-1854).

33. Katalógus, 1984. 38.

34. Budapesti Országos Általános Kiállítás. A képzőművészeti csoport képes tárgymutatója. 1885. Bp. 1885. 54. (245. tétel).

35. A. HELL: Zum Franz Deák-Denkmal. „Bauzeitung für Ungarn" V. (1876. szept. 10.) Nr. 37. 281.

36. Bemerkungen über das mit dem Motto „Apotheosis" bezeichnete Concurrenz-Project für das Franz Deák-Mausoleum. „Bauzeitung für Ungarn" V. (1876. szept. 17.) Nr. 36. 290-291.

37. A Deák-síremlék pályázatról. „Fővárosi Lapok" XIII. (1876. szept. 20.) 215. sz. 1010.; A. HELL: Die zweiundvierzig Concurrenz-Entwürfe für das Franz Deák-Denkmal. „Bauzeitung für Ungarn" V. (1876. szept. 24.) Nr. 39. 297-298.

38. A Deák-síremlékek ügyében ... „Fővárosi Lapok" XIII. (1876. szept.30.) 224. sz. 1053. – A zsűri (Pulszky Ferenc, Friedrich Schmidt, Steindl Imre, Weber Antal, Henszlmann Imre, Ipolyi Arnold, Ráth György, Keleti Gusztáv) döntése után J.P. monogrammal (valószínűleg Pasteiner Gyulától) igen részletes, szakszerű bírálat jelent meg, mely e tervről igen elismerően nyilatkozott. J. P.: Deák's Grabmonument. PL. XXIII. (1876. okt. 3.) Nr. 244. Beilage. [1.]

39. A. B.: Die Architektur auf der Pariser Weltausstellung. „Bauzeitung für Ungarn" VII. (1878. aug. 18.) Nr. 34. 237. E forrás szűkszavú („J. Kauser & Feszl") közlése nyomán a centenáris Feszl-kiállítás katalógusában tévesen azt állítottam, hogy Feszl Frigyes volt Kauser József társa. Katalógus, 1984. 112. – A párizsi világkiállításon való szereplés még egyszer szóba kerül, ugyanilyen szűkszavúan: W. Z.: Ein fremdes Urtheil über unsere architektonische Werke auf der Pariser Weltausstellung 1878. „Bauzeitung für Ungarn" VIII. (1879. máj. 4.) Nr. 19. 151.

40. A 34. jegyzetben i. m. 54. (146-249. tétel). Csupán innen tudjuk, hogy a pályamű (legalább) négy lapból állott: alaprajz, metszet, homlokzat, távlati kép. Csak az utóbbi kettőről maradt fenn egykorú fotó! – Megjegyzendő, hogy az 1885-ös kiállítási katalógus Feszl László nevének említése nélkül Kauser József műveként említi e terveket.

41. FL: IV. 1303.f. Pesti tanácsi iratok V.182/1856. pp. 1965-1967. (az eredeti levél). – ...Professor Karl Rahl... PL.XI. (1864. szept. 15.) Nr. 210. [3.] (a levél publikálása). – YBL, 1938. 98-100. (a levél közlése magyar fordításban).

42. MNG Grafikai Osztálya: 1900-303. ltsz. Mérete: 387x760 mm. Képét a megvalósult (s a második világháborúban elpusztult), nagyméretű secco színes képével együtt, egymás mellett közli SZABÓ J.: A XIX. század festészete Magyarországon. Bp. 1985. 243.

43. Természetesen lehetséges, hogy ez a fotó azonos a Rahlnak elküldött (és általa esetleg visszaküldött) fotóval, de ennek feltételezése nem indokolt. Biztosra vehetjük ugyanis, hogy az elkészült felvételről több kópia is készült.

44. A jelenetek: 7. Árgirus és a magányos óriás a boszorkányokkal. 8. Árgirus és a három bolonddá tett óriás. 9. Árgirus megvív a Tündérország bejáratát őrző sárkánnyal. 10. Az ellenséges varázslónő mély álmot bocsát Árgirusra, melyből Tündér Ilona hasztalanul próbálja felébreszteni. 11. A szárnyas táltos paripa megjelenése megmenti Árgirust a kétségbeesett öngyilkosságtól. – A teljes ciklus legrészletesebb leírása YBL, 1938. 105-106. Kevésbé részletes, de kritikai észrevételekkel ellátott ismertetést adott Henszlmann Imre, melyet németül és magyarul is megjelentetett. E.H-n.: Die Wandbilder des neuen Redouten-Gebäudes in Pesth. „Zeitschrift für bildene Kunst" I. (1866) 205-211.; HENSZLMANN I.: A pestvárosi vigadó (Redoute-épület). In: Az országos Magyar Képzőművészeti Társulat Évkönyve. 1865-1866. Pest, 1867. 96-131. Mindkettőt újra közli: HENSZLMANN I.: Válogatott képzőművészeti írások. Bp. 1990. 241-262. és 415-420.

45. Árgirus elbúcsúzik szüleitől (28. tétel): 3548. ltsz., Árgirus és a magányos óriás (29. tétel): 3553. ltsz., Árgirus és a három óriás (30. tétel): 3550. ltsz., Árgirus és Tündér Ilona lakodalma (31.

tétel): 3554. ltsz.

46. SZVOBODA DOMÁNSZKY G.: A budapesti falképfestészet vázlatos áttekintése (1863-1903). MÉ. XXXV. (1986) 3-4. sz. 137-139. (6, 8, 9. – A Feszl-hagyatékban levők közül a két leghosszabbat megörökítő kép (28. és 31. tétel) két-két felvétellel készült, s a kópiákat egymás mellé ragasztották.

47. YBL, 1938. 474-476.

48. HENSZLMANN 44. jegyzetben i.m. (1990) 254. – Henszlmann itt hét, már elkészült kép kartonjának Bécsbe küldéséről beszél. Másik írásában (415) – ellentmondóan – a falképek (összes) kartonjairól mondja ugyanezt, de itt is még hátralévő befejezésről van szó. Ebből az következik, hogy cikkét, mely 1867-ben, ill. 1866-ban jelent meg, jóval 1866 novembere előtt írta, mert akkorra már valamennyi kép elkészült (YBL, 1938. 475.).

49. NAGY I.: Magyarország családai... Pest, 1858. 69.

50. KAUSER J.: A magyar építőművészeti stílus eszméje. – Visszaemlékezések Feszl Frigyesre... „Pesti Hírlap" XXXVII. (1915. márc. 7.) 66. sz. 34-36.: „Ott Kőbányán fogadta néhány, de igaz jó barátait, Than Mórt, Lotz Károlyt, Weber Antalt, Wagner Sándort, Donáth szobrászt, stb-it, ..."

51. A képes családfákról, a Jessze fája-kompozícióról részletesen: GALAVICS G.: Barokk családfák és genealógiák. In: Főúri ősgalériák, családi arcképek. [Kiállítási katalógus] Bp. 1988. 22-25. Ebben szó van (24. old.) egy Erdődy családfáról is, mely a vöröskői várban van. A XVIII. századi olajképnek azonban semmilyen köze sincs az itt ismertetett képes családfához. – Itt köszönöm meg Galavics Gézának az ikonográfiai kérdésekben nyújtott segítségét.

52. KESERŰ K.: Orlai Petrics Soma (1822-1880). Bp. 1984. 81. (Kat. 152/a.). – A kép további tárgyalása u.itt: 37-38. 73. (63-66. jegyzet), Kat. 152/b.

53. Orlay hagyatékát... „Vasárnapi Újság" XXVII. (1880. aug. 1.) 31. sz. 521. – A kép a Jókai hagyatéki leletárban nem szerepel (Keserű Katalin szíves közlése).

54. UJHÁZI FERENC: Az Orlay család. „Pesti Napló" 64. (1913. febr. 2.) 29. sz. 33-34. A képet Orlai legnagyobb méretű festményeként említi, de közel 50 év távlatából a méretekre feltehetően csak nagyjából emlékszik. Az arány sem helytálló (1:2,5) a megmaradt fényképek és a múzeumi jegyzék adataival (kb. 1:1,15) szemben. Csak a nagyságrendet fogadhatjuk el.

55. KELETI G.: Alkalmi kiállításunk. (A képzőművészeti társulat csarnokában.) „Fővárosi Lapok" IV. (1867. jún. 17.) 139. sz. 554-556.

56. KESERŰ K. 52. jegyzetben i. m.: 80. katalógus ábra.

57. Katalógus, 1984. 8, 9, 126-146.

58. A magyar akadémia palotájának terveiről. „Magyar Sajtó" VII. (1861. jún. 5.) 128. sz. 536.

59. -y-r.: Salamon kibékülése Sz. Lászlóval. Székesfehérvárott, sz. István sírjánál. (Képpel.) In: Emich Gusztáv nagy Képes Naptára 1863-dik évre. Pest, 1862. 107-109.

60. Két egymást követő kiállításon szerepelt. A pesti műegylet által 1859. május 9-től június 13-ig kiállított művek lajstroma. (VII. évf., 72. kiállítás). Pest, 1859.: 79. tétel, 1300 forintos áron; A pesti műegylet által 1859. évi június 21-től július 13-ig kiállított művek lajstroma. (VII. évf., 73. kiállítás). Pest, 1859.: 30. tétel, ár ugyanaz.

61. Az előző jegyzetben szereplő, 72. kiállítás lajstromában. – A pesti műegylet évkönyve 1859-re. Pest, 1860. 2, 4.

62. „Divatcsarnok" 1860. szept. 4. 36. sz. 288.: a képek, tárgyak Testory Váci utcai boltjában vannak kiállítva.; Tagesneuigkeiten. PL. VII. (1860. szept. 15.) Nr. 112. 3.

63. Salamon és László királyok kibékülése szent István sírjánál. (Kép Klimkovicstól). „Képes Újság" I. (1859. júl. 24.) 1. sz. 4, 6-7. (kép). A litográfia Haske és Társa műintézetében készült. Önálló lapként is forgalomba került, magyar és német felirattal, sárga és világoskék tónusalányomással. MNM TKCs: 5713. ltsz. Ez utóbbi szerepel GERSZI T.: A magyar kőrajzolás története a XIX. században. Bp. 1960. 151. 28. tétel, tévesen Klimkovics Bélának tulajdonítva (a mutatóban).

64. A fametszet Rusz Károly műintézetéből került ki, és az 59. jegyzetben idézett Emich féle naptárban jelent meg 1862-ben, a 107. old. előtt, paginálatlanul. Egy példány (csak a lapból): MNM TKCs: 10.663. ltsz.

65. Feszl Frigyes hagyatékából került 1987-ben a Történelmi Képcsarnokba egy kis ceruzarajz (kalapos, szakállas, pipázó arckép), „Klimkovics, 1878" aláírással. MNM TKCs: 87.76. ltsz. Bár egy hiteles arckép (festmény, fotó) alapján megállapítható, hogy Klimkovics Ferencről vagy Béláról (1833-1885) van-e szó, de addig is – az archív fotóval kapcsolatban itt elmondottak alapján – Klimkovics Ferenc személye valószínűsíthető.

Dénes Komárik: **Fotodokumente aus dem Nachlass von Frigyes und László Feszl**

Das Fotografieren diente bekanntlich schier von Anfang an auch der bildenden Kunst – hauptsächlich der Malerei – als nützliches Instrument, das vor allem bei der Modelleinstellung eine Hilfe bedeutete. Auch der Kunstgeschichtsschreibung war und ist das Fotografieren, und zwar durch Abbildung und Festhalten der fertigen Arbeiten (Kunstwerke, Baupläne), stets von Nutzen.

In der Studie werden 34 Archivfotos behandelt, die im Nachlaß von Frigyes Feszl (1821-1884), einem der bedeutendsten Architekten der ungarischen Romantik, sowie von seinem Neffen, László Feszl (1849-1914), dem Architekten und Realschullehrer für Zeichenunterricht, erhalten sind. Die 110-130 Jahre alten Fotos wurden verständlicherweise überwiegend von Bauplänen gemacht. Es gibt aber unter ihnen auch Landschaftsaufnahmen, die man zu der Ausarbeitung der architektonischen Entwürfen brauchte und dann auch verwendete, sowie auch Fotos, die von Zeichnungen und Bildern der Bekannten und Freunde von Frigyes Feszl gemacht wurden. Die Fotos sind zum Großteil Unika, die einen einmaligen dokumentarischen Wert besitzen.

ORLAI Petrics Soma

Fried István

Szontágh Gusztáv képzőművészeti élményei Itáliában

Kevés magyar író, költő jutott el – a 18-19. században – élete folyamán külföldi képtárakba, idegen festők műhelyébe, oda, ahol eredetiben és nem – mint a művészeti központokba reménytelenül vágyódó Kazinczy Ferenc – Gyps-Abgussokban szemlélhette évezredek remekműveit.[1] Mások, külföldi portyázásaikat nem használták ki önművelésükre, Kisfaludy Károly vígjátékának (A kérők) hőse, a beszélő nevű Szélházy ugyan gyakran mondogatja: „Ach, mely hátra vagyunk még", maga azonban nem sokat tesz idegen országokban jártakor, műveltsége gyarapítása érdekében.[2]

Akár meglepőnek is nevezhetjük: a napóleoni háborúk nem egy, később íróvá, alkotóvá nemesedett ifjú számára tették lehetővé, hogy kulturális érdeklődését kielégíthesse, jó színdarabokat kitűnő előadásban szemlélhessen, festményekre, szobrokra csodálkozhasson rá. Ausztria, Itália, Franciaország, Németország, Lengyelország és katonaságnál szolgáló, a harcmezőn a dicsőséget kergető magyar fiatalok világjárásának, kulturális tájékozódásának megannyi színhelye. Kisfaludy Károly festői világának kialakulása elválaszthatatlan ausztriai és itáliai élményeitől, Jósika Miklós nemcsak katonaként állja meg a helyét, az írás, a művészet iránt feltámadt érdeklődését elégíti ki nyugati útjain.[3] Kisfaludy Sándor naplója beszédesen tanúskodik arról, hogy miként dolgozza föl a külföldi művészeti élményeket egy fogékony magyar ifjú.[4] S mindehhez beszédes bizonyságul csatlakozik Szontágh Gusztávnak és Kiss Károlynak külön-külön kifejlődött igénye a kultúragyarapításra, amelyben a művészeti alkotások értelmezése, a képzőművészeti élmények leírása nem csekély helyet foglal el. Tanúi lehetünk annak, hogyan lesz életté, valósággá az önnevelés felvilágosodásból származó és Goethe pedagógiai-utópisztikus regényben epikussá objektivizálódott eszméje (és eszménye); valamint annak, miképpen formálódik képzőművészeti ízlés és esztétikai elgondolás, és hogyan lesz ebből része egy magyar filozófiai elképzeléssé dimenzionált eszmerendszernek.

Ott (a történetnek szinte a végén) kell kezdenünk, hogy Orlai Petrics Soma, aki több, irodalomtörténetileg dokumentatív erejű és információkkal szolgáló képet alkotott, megfestette magyar irodalmi nemzedékek találkozását, Kisfaludy Károly és Kazinczy Ferenc kézfogásának „nagyjelenetét", eszmeileg monumentálisra tervezve, azaz megjelenítve – az ifjú és az idősebb költői nemzedék reprezentánsát a középpontba helyezve – szinte mindenkit, Vörösmarty Mihályt, Bajza Józsefet, Toldy Ferencet és a többieket, akik az 1820-as évek végén valamit is számítottak a magyar irodalomban.[5] Az akadémia-alapítás lázában égő magyar irodalmi nemzedékek, az Aurora-almanachokban publikáló költők (a publikációkat kitűnően és találóan egészítik ki a metszetek, közöttük nem egy Kisfaludy Károly illusztrációja költői alkotásokhoz) ott szoronganak Orlai Petrics festményén, a szimbolikus erejű kézfogás hatásos, a romantika nemzetegység elképzelését sugárzó tanúiként költők, írók, irodalmárok, gondolkodók. Kiss Károly kutatója az alábbiakat jegyzi meg: „A jobb oldalon, mintegy a kompozíció lezárásaképpen, egy fiatal hadnagy ül, nyitott könyvvel a kezében, szeme Kisfaludy arcát fürkészi. Ő Kiss Károly."[6] Az 1793–1866 között élt irodalmi, hadművészeti tollforgató 1809-től katona, Galiciában állomásozik, 1814-ben Itáliában, 1815-ben Fran-

ciaországban találjuk, részt vesz a lipcsei „népek csatájá"-ban, s a párizsi béke után kilenc évet tölt Lengyelországban. Katonáskodása alatt magyarul olvas, ír, környezetében a magyarokat az anyanyelv ápolására buzdítja. Közben nyitott szemmel jár; jóllehet a képzőművészeti alkotásokról nemigen van mondanivalója,[7] annál inkább csodálója Kisfaludy Károly írásművészetének, maga is az Aurora almanach munkatársa lesz. Hogy a remekművek nem hagyták nyugodni, annak inkább közvetett bizonyítékaival rendelkezünk. Kiss Károly fedezte föl ugyanis Szontágh Gusztávban a képzőművészeti szakírót, az ő állandó serkentő szavai nélkül aligha tért volna át a naplóit és jegyzeteit németül vezető, szinte élete végéig a német klasszikusok (mindenekelőtt Goethe és Schiller, de nem utolsósorban Winckelmann bűvöletében élő) Szontágh a magyar szóra, írásra, olyannyira, hogy a kezdeti botladozások után az 1830-as években sok beszédű, sokakkal vitatkozó filozófiai-irodalmi gondolkodóvá fejlődött, akinek a képzőművészet az 1830-as, 1840-es évekre ugyan csak az esztétikai-filozófiai gondolkodás példatárává szűkült, de gondolkodásának ihlető tényezőjeképpen még kései önéletrajzában is jelentős tényező maradt.[8] Szontágh Gusztáv (1793–1858)[9] régi szepességi családból származván mindenekelőtt a német kultúrában volt otthonos, németül beszélt és írt, noha magyar nyelvi ismereteit kora ifjúságában megszerezte, és jogi pályára lépvén, látszólag a nemesi ifjak hivatali karrierjének útját kezdte járni. Első művészeti élményei Bécshez fűzik, leírja a város nevezetességeit, de ez a (német nyelvű) leírás elveszett. 1813-ban Bécsben vonul be katonának, és végigjárja Európa harctereit, 1815/16-ban már Galiciában leljük, ekkor barátkozik össze Kiss Károllyal, aki a magyar irodalom értékeire figyelmezteti. 1822-ben Szegeden ismeretséget köt Kiss Károly családjával, itt éri a parancs, vezetne el egy csapatot Ferrarába. Szontágh ezután kerül közvetlen kapcsolatba a képzőművészettel, tizenkét nápolyi, 10-12 római és firenzei napja ráébreszti arra, hogy sem a „lélek alsóbb tehetségei"-t tekintve, sem a „felsők"-re nézve nem elég képzett, „az érzék, érzelem és képzelődés"[10] tekintetében (ön)művelésre szorul, s majd ez önművelés eredménye lehet a behatóbb ismeretség a bölcselettel. 1823-24-ben vezetett naplójegyzeteiből[11] szűkszavúságuk ellenére szinte elemi erővel tör föl az a roppant élményanyag, amely előbb a látottak regisztrálására, majd értekezésbe tömörítésére késztette, hogy aztán már kellő bölcseleti műveltséggel a művészetfilozófiáig vezesse el, ámbár e téren (az 1840-es évekből) csak összegző jellegű, erősen a szakirodalomra támaszkodó kutatási beszámolókat tett közzé. 1823. december 11-i bejegyzése szerint Raffaello Madonna della Sediája ragadta meg, valamint Guido Reni Cleopatrája, és már ekkor vállalkozik összehasonlításra: Raffaello madonnái olasz nők, míg Rubens holland típusokat festett. Rómában viszonylag részletesen rögzíti naplójában vatikáni élményét, szól a Capitolium, a Quirinale látványáról, 1824. januárjában Nápolyban jár, 29-én eljut Pompeiibe, február 5-étől „Florenz"-ből számol be a képzőművészet csodáiról, 15-én Bolognában leljük, s a képzőművészeti élmények mellé párosul Nápolyban például a San Carlo színházban megtekintett színielőadás. A feljegyzések során Correggio, Tiziano, Julio Romano, Van Dyck, Rembrandt, Salvator Rosa, Leonardo da Vinci és ismételten és többször Raffaello nevébe és alkotásaikba ütközünk; önéletrajzában, amelyet 1849-51 között vetett papírra, rekonstruálja élményeit, és immár bölcseleti szempontból értékeli. „A' világ első képíróinak Raphael és Angelo Mihályt tartom; amannak sajátsága a' szép, ennek a' nagyszerű" – foglalja össze nézeteit. Nem csekélyebb várakozással tekintett a Laokoon szoborcsoport meglátogatása elé, visszatekintve emígy summázza a – Winckelmanntól

egyáltalában nem független – tanulságot: „Ő tehát [ti. a szobrász. F.I.] mérséklé a' kínt Laokoon arczában; mint a' szélvész a tenger hullámait hányja veti de mélységében a mellett a csend uralkodik".[12] Önéletrajzában a kassai dóm leírása számottevő helyet foglal el, mint a hazai építészet remeke, de még nagyobb lelkesedéssel emlékezik meg Bramantéról, majd Palladióról, illetőleg érdekes megjegyzéseket tesz a nápolyi királyi palotáról. Lassan, a följegyzések értekezéssé alakítása közben formálódik művészetbölcselete, amely a kiegyenlítődésben, a harmóniára törekvésben véli fölfedezni a művész és a művészet célját, mint azt egy később megjelentetett cikkében kimondja: „a' művészet remeksége elemeire nézve az élethűség és eszményítés harmoniai egyesítésében áll."[13] E nézet már jegyzetei során kezd alakulni, és midőn a maga okulására és nevelésére értekezésformába igyekszik önteni az emlékeztetőül szánt naplójegyzeteket, a följebb idézett vezéreszmének rendeli alá, mit vesz be az értekezésbe, mit hagy el belőle, és menekíti majd az önéletrajz lapjaira. Ugyanis 1824. áprilisában tér vissza Budára, ekkor határozza el: feldolgozza itáliai élményeit. Más irányú elfoglaltságai hátráltatják munkájában. Ekkor azonban találkozik Schedius Lajos professzorral, a pesti egyetem esztétika tanárával, aki a göttingai neohumanizmusnak Winckelmann esztétikai elgondolásaival rokon nézeteket képviseli, és latin nyelvű esztétikája sajtó alá rendezésén fáradozik. Magyar irodalmi körökben mindenekelőtt az Aurorába írt esztétikai jellegű írása,[14] valamint egyetemi előadásai révén volt népszerű. Schedius alkotásra bíztatja, így készült el Meine Kunstwanderung in Italien című írása. Minthogy e napokban Kiss Károllyal együtt lakott Budán, fölolvassa a német nyelvű értekezést a jóbarátnak, aki bíztatja: fordítsa le magyarra, adja közre, hiszen a külön-külön látott, mégis közös élmények visszhangját fedezi föl benne, s a látottak lejegyzése feltétlenül gazdagítja a magyar művészeti gondolkodást. Szontágh tiltakozik, önmagának írta értekezését, mintegy tollgyakorlatul, nem volt tekintettel egyetlen képzeletbeli olvasóra sem (Önéletrajzának állítása ez, jogunk van arra, hogy a jól megformált írásnak ennél nagyobb jelentőséget tulajdonítsunk). Kiss Károly azonban elkéri Szontághtól a kéziratot. Szontágh egy idő után meglepődve, de talán örömmel nyitott rá a Felső Magyar Országi Minervában[15] a magyarra fordított és tudta nélkül publikált értekezésre. Az eredeti német szöveg nem került elő, nem találtam Szontágh iratai között, csupán a szövegelőzményként minősített jegyzeteket. A lényeg azonban a feltehetőleg hűséges, bár nem minden nehézség nélkül való fordítás. Mindenesetre az akkortájt közölt „érzelmes utazás"-ok között ez az első (és ezért kivételes jelentőségű), amely szinte kizárólag képzőművészeti anyagot tartalmaz, képek, szobrok leírását, az azokhoz fűződő érzelmi és értelmi viszonyt, immár nem metszetek, hanem személyes benyomások alapján. Jóllehet már Szerdahely György esztétikája – mint Margócsy István kutatásaiból[16] tudjuk – bőséges és korához képest korszerű ismeretekkel szolgál a képzőművészetre vonatkozólag is, Kazinczy Ferenc pedig rendszeresen és következetesen számol be bécsi és más – képzőművészeti fogantatású – élményeiről, és ezeket az élményeket életmódja alakításában szeretné kamatoztatni, szakszerűség és esztétikai elmélyültség dolgában mégis Szontágh Gusztáv mutat messzeható példát arra, miképpen kell (és lehet) határozott és bölcseletileg megalapozott álláspontból kiindulva múzeumlátogatások tanulságait rendszerezve feldolgozni, méghozzá olyképpen, hogy az élményszerűség érzékeltetése mindvégig szinte kitapintható legyen. Szontágh tanulmánya azt sugallja, hogy a remekművek szépségének felfogása megtanulható, az ízlés fejleszthető, azaz a remekműhöz való viszony lényegében tanulási folyamat eredménye. A befoga-

dás nem velünk született adomány, jóllehet az „érzékenység" segíti. Ám az (önnevelési) feladat éppen ennek az érzékenységnek finomítása, az ízlésfejlesztés. Ehhez azonban nem a természeti,hanem a művészeti szép tanulmányozása szükséges. A közlő Kiss Károly jó érzékkel figyelt föl Szontágh tanulmányának jelentőségére, s lényegében elindította Szontághot a magyar íróvá válás útján.

Olyannyira sikeres volt Kiss Károly akciója, hogy már az 1820-as évek második felében ott leljük Szontágh Gusztávot a magyar nyelv és irodalom sorsán vitatkozók között, az 1830-as években pedig résztvevője az évtized egyik legjelentősebb polémiájának: vajon eposzi vagy drámai korban van-e a magyar irodalom. Főleg Jósika Miklós regényeiről közölt kritikáival jegyezte be nevét a magyar irodalmi gondolkodás történetébe, a filozófiaiba pedig azáltal, hogy az „egyezményesek"-nek lett egyik legmarkánsabb képviselője.[17] Minderről a szakirodalom viszonylag részletesen megemlékezett, míg kéziratos hagyatékának éppen a képzőművészeti vonatkozásai még alaposabb ismertetőjükre várnak.

Alább közlendő cikke jól mutatja, hol tartott Szontágh az 1820-as évek elején. Az azonban feltűnő, hogy Kazinczy Ferenc levelezésében nem reagál az általa bizonyosan olvasott értekezésre.

Kiss Károly a címhez lábjegyzetet illesztett, amelyben egyfelől indokolja a szokatlan módú publikációt, másfelől befogadásesztétikai magyarázatot ad arra, mi található az értekezésben és mi miért nem. A lényegesnek az olvasó figyelmének felkeltése tetszik, és ezen keresztül a képzőművészeti gondolkodás, a műélvezés fejlesztése:[18]

„Csak az, a' minek értelme már bennünk kifejtődve vagyon, élhet, és az ő valóságos lételében jelenhetik-meg előttünk, ezen okból csupán azon tárgyakról tudhatunk megálható ítéletet tenni, mellyeknek helyes, szép, magához vonzó, vagy pedig ezekkel ellenkező létét nem csak hogy elménkkel megfoghatjuk, hanem hogy azokat mért illyennek, vagy amollyannak találtuk, okát szó vagy irásbeli Értekezésben másokkal is közölhetjük. Sz-gh Úrban-is Vicenzában, a' maga vallomása szerént, az említett okból nem Palladiónak épitő-mesterségei, hanem Veronese Pálnak a' *Három* Sz. *Királyokat* képző festése figyelmet, és a' *Gyermek-krisztusnak* gyönyörü test-alkotása, lábainak a' csókolásra enyelgős nyujtása legszebb érzéseket gerjeszthetett. Barátomnak ezen útazásabeli észrevételeit azért találtam helyesnek az olvasó közönséggel közleni, hogy először: világossá tegyem némellyek előtt azon csekély érdeklés' okát, mellyet e' vagy ama' tárgy' megtekintésénél érzenek, holott mások ugyan azon tárgy' szemlélésénél égig ragadtattak; másodszor: hogy a' mívek' esméretében nem vándorlottak, megne ijedjenek, ha valamelly remeknél érzékenységökben a' reménylett bényomást nem érzenék. Várják türedelemmel azon időt, mellyben a' nagyobb értelemmel, érzékenységeikben a' bényomások észrevehetőbbek, és magokkal ragadóbbak lesznek."

Ezekután közöljük a terjedelmes értekezést,[19] az eredeti lábjegyzeteket ennek a dolgozatnak lábjegyzetei között adva:

Sz....gh Gusztáv Urnak 1823-ikben Olasz-országi utazása' alkalmával
a' Szépmíveket érdeklő tárgyakról tett és feljegyzett
ÉSZREVÉTELEI

Florencziában, Olasz-országnak ezen valóságos Athenéjében léptem először a' Szépmívek' szenthelyébe. A' Mív-galleriába jöttömkor tudtomra adá vezetőm, hogy itt mind régi, mind új képfaragásokat, és a' leghíresebb festők' remek-munkáit fogom meglátni.

Canova' márványból faragott *Vénusza* ötle először is szemembe. Előtti képzeletem ezen Isten-aszszony-szoborban egy halhatatlan termetet koloszális mértékben játsza előmbe, de minő nagy lett csudálkozásom, midőn a' kolosz helyett egy 16 esztendős leányka' szobrát találtam; elhültem egyszer'smind ezen híres mív' első látásának belsőmben érzett csekély bényomásán. Első andalodásomban jobbra balra tekingeték, hogy vallyon két utazó társaimon micsoda érzéseket tapasztalok; de ezeket úgy találtam az Isten-aszszony előtt állani, valamint egy szekrény előtt, mellynek kinyitására kulcsok nincsen. Társaim nem igen kedvező recensiókat tettek, kivált a' lábak, és czombok felett; amazokat nagyoknak, a' czombokat pedig nem elegendő izmosoknak találták.

Ezen érzékenység mellett távol volt tőlem viseletem' okának valóságos értelme, és azt' a' helyett hogy magamban keresném, a' szoborban iparkodtam fellelni. Végre ezen Vénuszt Canova' legcsekélyebb mívének lenni itéltem, és hogy a' Medicei ezt sokkal fellyebb haladván, a' régi mívnek a' mostanin vett tökélletes győzedelmén nem is kételkedtem.

De ki írhatja-le új csudálkozásomat, midőn a' *Medicei Vénusz* még inkább nem tetsze. Ezen szobor a' természetes nagyságon alól vagyon, és benne eggy elenyészett originálisnak, sorstól, 's időtől megrongált copiáját véltem. A' márvány barnás, az eltöredezett részeket figyelemmel megtekintvén, több helyeken öszszeraggatva lehet látni. Hijjában tekintém azt minden oldalról, minden részeiről a világosságnak, de benne semmit sem leltem, a' mi várakozásomnak megfelelhetett volna,

Vallyon mi volt tehát az oka különös-léttemnek? talán kimíveletlenségem? talán a' Szépmívek iránt érzéketlenségem? okvetlenűl azt se nem valhatom, se nem tagadhatom, annál is inkább ezen környűlállásokban, mert már talán ekkor is nem sokkal kevesebb képzeletem vala a' mívek eránt több más útazóknál, kik első alkalmatossággal éppen oly tétovázatban voltak valamint én, még is elragattatásokról egy temérdek, és felkiáltás jelekkel gazdagon megrakott Értekezéseket írtak.

Tehát minek hijjánosságában szenvedtem vallyon? rövideden megvallom – *önnön-magam szemlélése' értelmével* nem birtam. Az *izlés* valóban nem a' *Szép képzeletén*, hanem annak a' *természetben, és mívekben helyheztetett szemlélésén, és tanulásán* lehet csak tökéletes. Ezen valóságos izlést más több mív-tárgyakban nem annyira ugyan, de a' kép-faragásban egészen elszorgalmatlanítottam. De vallyon hol is mívelhettem volna ki, kivált a' mi a' mezítelen szépséget illeti, ízlésemet. Itthon egyedűl félénken béfedett, és csámpás szentek, 's angyalok, vagy pedig más az izlés ellen öltözködött emberek eleibe vezetett engem ezen mív. Az ábrázat', kezek', 's lábak legközönségesebb környületi csupán azon tárgyak, mellyeket látnom lehetett, többi tárgyak csak a' takarót, tehát nem magát az embert adhatták előmbe. A' ruházat leginkább a' nő-nem mezítelen természetének kontúrjait eltakarja előllünk, mellyekben a' test-alkotások egészszen más formákat kapnak. Tekintsükmeg csak a' szűk czipőket, a' derekat természet ellen öszszeszorongató fűzött vállakat, nem lészen csuda, ha előbb illy erőltetett originálisoktól elcsábíttatván, a' testet képző-mív azután nem elég karcsúnak, a, lábak nem piczinyeknek, a' czombok nem elég izmosoknak tetszenek; nem lészen csuda, hogy ha valamelly régiség előtt megálván, azon egészen idegen, és előbbeni képzelődéseinkkel meg nem eggyező tárgyakra akadunk.

Én ugyan ifjabb koromban Canovától készitetett *Krisztina Herczeg-asszony' temetkező alkotmánnyát* láttam, de a' mív' valóságát meg nem foghattam; később Lembergben *Thorvaldsonnak egy Basrelief munkáját* tanultam megesmérni. De a' Basreliefeket inkább képzeteknek, hogy-sem faragásoknak lehet tekintenünk; így tehát természetes következés volt az, hogy én a' két Isten-aszszony szobor eleibe, mi a' mezitelen test' szépségét illeti, ki nem fejtődött értelemmel jöttem, miképpem tudhattam volna tehát azoknak isteni formázatjait tellyes valóságjokban elmémmel megfogni?

Hogy az emint előhozott okból eredett légyen érzéketlenségem *Niobe' szobra* előtt megvalóságosodott, ámbár még itt is távol voltam ezen mív' tellyes értékétől. De mivel, itt, egy felruházott szobornak karakteri kiejtődését kelletett megitélnem, a' mihez már elegendőképpen elvoltam készülve, Niobe volt tehát az első régiség, melly bennem a' megkivántató érzékenységet feébresztette.

Mihént Romának Sz. Péter nevű templomában léptem, azonnal Angeló Mihálynak *a' meghalt Krisztus ölében tartó Máriája* tüne szemembe, ezen valóságos isteni szépségű ábrázatát egész figyememet magára is vonta; de mivel elején csupán az ábrázatok, és ruházatok eránt birtam itélő értelemmel, azért ezen mívnél tovább nem mulatván, *XIII*-ik *Kelemen Pápa' temetkező alkotmánnyához* sitettem. Canova ezen remek-munkájában kezdettem a' faragás művész-hatalmát először is érzeni. Az álatok képzetének mestersége a' két oroszlányokban legfőbb lépcsőjét érte-el. Itélje bár Cephalides a' vallást képző figurát otrombának, és a' megfordított szövétnekkel álló angyaltszeren-

csétlenűl készül'tnek, én az elsőt valóban felségesnek, a' másodikat pedig magával ragadónak találtam; ha bár Göthével megvallom, hogy az egészet képző idea nem a' legáltalhatóbb együtt függésben légyen is, de rajta a' tárgyak a' szemnek még is egy tökéletes remeket, és egy egy kellemetes egészet mutatnak.

Sz. Péter templomából a' Vatikánban mentem, midőn a' Muzéomnak eggyik szálájából a' másikba tévedeznék, figyelmemet egy kimondhatatlan szépségű Apolló-fő vonta magára, ezt *Vatikáninak* véltem, de eltöredezett karjai megbizonyíták tévedésemet; a' mellék szobában láttam *Canovának* úgy nevezett *Studiumjait.* Végre a' *Vatikáni Apolló'*, és *Laokoon'*; a' Capitolium' Muzéomában pedig *Vénusz'*, és a' *haldokló Küszködő*[20] szobrai előtt szerencsém lehetett állani. Mit érzettem a' kép-faragási mívészségnek ezen legfelségesebb remek-munkáji' szemlélésénél, le nem írhatom; mivel a' nélkül, hogy érzékenységeiről számot tudna adni az ember, *legfelségesebb lelkesedésében magán-túl ragattatik, és érzékenységei' összze szorultában értelme tétovázatba jön.*

A' *Vatikáni Apollóban* és a' *Kapitóliumi Vénuszban* a' régi mívészeknek nem csak ezen *Istenségeknek tulajdon karakterjeket,* hanem a' *hím, és nő-szépségeknek legfelségesebb ideáljait* kelletett előnkben adni. A' középszerű mívész talán megelégedett volna *karaktert a' tettel; szépséget pedig csupán formával* kinyomozni; de ezen remek-munkák' szép győzedelme abban áll, hogy a' mívészek olly tetteket választának; a' mellyek azonkivűl hogy ezen *Istenségeknek tulajdon karakterjeket legmagosabb fénybe helyheztetik,* egyszerre *azoknak értelmökkel a' szépség' bájait, és foganatját a' nemek' tulajdonságaiba felemelik. – Apollóban* a' legfelségesebb értelemben adatik elő a' *Győzedelem:* a' nyilazó Isten' ábrázatján egy könnyű harag leng – mindent látva tekint azon tájra, hol nyilai halált, 's kárhozatot okoznak – szemében és homlokán a' diadalom' büszke érzése festetik. – *A' szépség, és szerelem' Isten-aszszonya* ellenben *magához vonszó szemérmében* van előadva: elpirúlva igyekszik mind a' két kezeivel női kellemeit a' néző elől elrejteni, és ezen tett által *éppen azon érzékenységet gerjeszti-fel bennünk, mellyeknek* tudniillik ő, *mind testi, mind szellemi tellyes tételben, valóságos képzete.*

Ha én az első benyomásnak, a' mi illyenekben ugyan csak a' dolgot mindenkor elválasztja, hihetek; tehát azon fellyebb említett töredezett Apolló-fő, a' *mi a' formát illeti,* valóban szebb, mint a' Vatikánumié, – egy szóval szebb férjfi főt annál még nem láttam – de ellenben a' Vatikánumi Apolló' ábrázatja hasonlíthatatlanúl többet jelent; a' mit ezen legnevezetessebbet találtam, az, *az Istenség' legfelségesebb kinyomozatja.* Ehhez hasonlót sem egy régi, sem pedig egy mostani mívész sem mutathat elő. – Raphael', és Angelo' Istenségei éppen más formák, az az: mint a' keresztény vallás maga, *inkább szellemiek.*

Laokon grouppejének[21] egész kiterjedése a' *kígyóval való küszködésnek, és a' mardosástól igyekszö megmentődés' törekedésének szempillantatjából* képzeltetik; ezen képzetből fejtegeti magát ki a' *valóságos előadás, és a mardosás foganatja.* Laokon (az atya) az őt' mardosó kigyót mind két karjaival igyekszik magától eltaszintani, szörnyű kínt jelentő ábrázatját az egek felé fordítja – hasát pedig rész-szerént fájdalomból, rész-szerént azt belsőképpen meggyőzni akaró erejéből beszívja; az idősebbik fiú, egy más kigyótól mardostatván, félelemmel, és fájdalommal segedelemért kiáltoz az attyához; a' fiatalabbik pedig, a' ki még nincsen megmarva, csak a' kigyótól körültekerintve, magát megszabadítani igyekszik, és részt-vétellel tekint az attyára, kinek kínjai benne szörnyű fájdalmakat szülnek.

A' fiúi érzékenységgel egybe-kapcsolt fájdalomnak ezen képzete ámbár milly' megillető légyen is, azért éppen nem kell gondolnunk, hogy borzadozást, vagy iszonyatot támasztana bennünk. *A' fájdalom, és emésztődés felülhaladó erejét sehol sem lehet rajta észre venni,* ellenben *az indúlat hatalma mindenhol küszködik a' fájdalom érzésével, de ezen küszködés is a' nélkül, hogy az élet' mély nyugodalmát megháborítaná, csak külsőképpen láttatik,* és így bennünk ugyan ollyan foganatot szül, valamint a' jó Tragédia, a' melly Schiller' szava után midőn *a' nézőt érzékenységében összze zúzza, egyszer'smind fel is emelje.*

Ha bár milly' tökélletes, és hasonlíthatatlan légyen is *Laokon' grouppéje,* de engem' a' *haldokló Gladiátor* sokkal jobban érdeklett, és érzékenységem' belsejéhez jutott. Ebben egy képzetet szemléltem, melly a' mi a' tárgyat illeti, olly *emberi igazságos, eggyűgyű, és felséges is egyszer'smind,* hogy az bennem eggy elmulhatatlan emlékezetet hagya viszsza. *Mi is emelheti fellyebb a' valóságos katonai lelket, mint a' szabad házáért magát feláldozó hős halálának felséges szempillantatja?* A' vitéz melyjén megsebesítve fekszik pai'sán – még ín-erős jobbjára támaszkodik ugyan, de gyengén, mivel öszve-rogyásban van – haldoklását se fájdalom, se félelem meg nem undokítja – nyája-

san elszunnyad, mivel lelke által-repül az Eléziom' hőseihez. Az édes lelkesedéstől magamon-túl ragattatván ezen mívtől el nem távozhattam, mivel előttem volt *az emberi halálnak eggyetlen egy felséges képzete, a' szabad halál' kötelessége, a' halál a' győzedelemben.* – Ezen érzékenységeimet oly mélyen, és hatalmasan érdeklő mívet *a' haldokló Gladiátor névvel* undokították-meg. Ezen hőst rabszolgának, a' durva nép' mulatságára felkonczoltatott rabszolgának tartani – ezen felséges képzetnek olly alacsony értelmet tulajdonítani, bizonnyára egyedűl a' magas lelkesedést nem érző Olasz nép lehetett képes!

Igy minekutánna a' kép-faragáshoz értő kedv bennem lassan lassan égni kezdett volna, Nápolyba útaztam, hol engem' ezen tekintetben gazdag örömök vártak. – A' Villarcále' közepén álló *Fárnézei-bika Arisztidesz, Venusz Victrix,* és a' tudományok Muzéomában a' *Farnézei Herkulesz* csudálkozásra ragadtak. Ellenben a' két *Balbit* (atyát, és fiút) *képző hires lovagló szobrokban* én kevés nevezetest találtam, a' szobrok semmi nevezetes tettet nem jelentenek – a' formának szépségét egyedűl talán a mívben járatosabbak értik. De annál jobban tetszett *Bakhus' és Szilén' grouppéje.* – Szilén vállán hordozza a' bor kis Istenét, ki enyelegve Szilén' torkosságát egy szőlő-fürtel nyöveszti a' nélkül, hogy a' fürtöt néki oda nyújtaná. Az *enyelgő tulajdonság,* és a' *Szilén ki nem elégített kivánczisságában ártatlan gyönyörködés* igen karakteri nyomozatokban látszatnak a' kis Bakhusz' ábrázatján. Ezen grouppében azt találtam, hogy ezen mív a' régiek között, a' mi mostani izlésünkhöz legközelebb állna.

Sancta Maria de la Porta kápolnájában *Corradinnak* két munkáira találtam. Eggyik képezi a' *szemérmet.* Ez egy vizes lepelben béburkolt leány, kinn a' fedezeten által is a' mezítelen test formának minden környületi látszatnak. A' második a' *világ kényein győzedelmeskedőt* személyesíti: ez egy mesterségesen készült hálóból magát kifejtegető férjfiat képez. Ezen mívek engem' magokhoz vontak, mivel láthattam bennek, *miképpen kellessék a' mívnek, hogy észre vehető és örökös légyen, a' kimíveltetés' alkalmával a' tárgyak' összze-szerkeztetésénél végtére a' szokatlant, és különöst is segítségül venni.*

Ez mind meglehet, mivel ez az emberi szellemnek véghetetlen kifejtődése' természetében áll. De miképpen lehessen undok természetű képzeteket szenvedni, érettek felelni? meg nem foghatom, mint p. o. ugyan azon kápolnában mutatódik egy vizes gyolcsban béburkolt *meghalt Krisztus.* A' képzet valóban irtóztató; látása új emlékezetbe hozta a' Florenczíai Galleriában látott *megnyúzott Marsiást,* a' kinek irtoztató útálatossága felől vezetőmmel sokat feleselődtem. *Ha a' mív szép akar maradni, és önnön-magától nem akar megsemmisíteni, úgy annak nem lehet, nem is szabad kiváltképpen plasztika tárgyában a' szép-mívvel éppen ellenkező ízlésben megjelenni, a' melly ha még oly tökéletes természeti valóságban adatik is elő, kedvetlenséget okoz. El sem is lehet gondolni, miképpen vetemedhetik eggy igaz izlésű, és a' szépség' ideálját értő művész oly tárgyazatokra, mellyek semmiképpen nem gyönyörködtethetnek.*

Viszsza útazásom' alkalmatosságával el nem múlaszthattam Florenczíában ez előtt bennem semmi különös érzékenységet sem szült mív-darabokat azon okból is megtekintenem, hogy vallyon a' tágasabb tapasztalás ízlésemet megjobbította é vagy nem? valóban a' Medicéi Mauzoleomban feltalálható mív-kincs mostan sokkal nagyobb gyönyörűséget okozott bennem, kivált *Niobe,* és a' *Canova' Vénusza* egészen más formákban jelentek-meg előttem. Az elsőnél nem győztem elegendőképpen csudálni a' legfiatalabb leánykát, a' ki megrettenve az annyához szalad, ott oltalmat és bátorságot keresvén, az anya' karjai közzé feltörekszik. *Annyi mozdúlat;* úgy szólván *annyi villám sebesség,* mennyi ezen élet nélkül való kőben látszatik, álmélkodást okoz – *Canova' Vénusza* a' régiség' leképzetében egy legnevezetesebb tárgy. Illyen forma képzetek, majd eggyet sem kivéve, mellyeket már láttam, vagy álva, vagy guggolva keresik azt kezeikkel a' néző' szemei elől elrejteni, a' mit megtilt az illendőség látni. De Canováé egészszen másképp vagyon alkotva; a' Vénusz tudniillik a' szálában érőnek beléptén megrezzenni látszatik – fejét arra veti – leány-módra magát összze vonja, és egy lepellel emlőit, 's teste alsóbb részeit befedni igyekszik. A' *Medicei Vénusz* ellenben most sem szült bennem semmi indúlatot, és ha ezen mív valóban az Ó-világ' remekjei közzé tartoznék (mellyekhez őt' a' dologhoz értők valóban számlálják) akkor én magam' türedelemmel megfeddeni engedem, hogy ezen mívet még mostan is csupán profanusi szemmel néztem-meg.

Továbbá láttam ugyan még több kép-faragásokat, de ezen összze-szorított értekezetben azokról halgatnom kelletik, mostan egyedűl ezen művészségben hiressé lett Olaszokról tészek egy rövid emlékezetet. *Corradin* és *Bologna János* nékem jobban tetszenek, mint *Cellini,* legjobban pedig *Canova,* ez kétség kivűl az első kép-faragója Olasz-országnak. Mi a' *szépséget,* a' *kimondhatatlan*

kellemetességet, a' *formának kegyét* illeti Canova a' *míveszség' felsőségében ragog*, de hogy talán hasonló szerencsés lehetne, mi a' *nagyot, hatalmat*, és *Istenséget* illeti, *Angelonak, és Raphaelnek erejével* nem bír. Millyen eggyeztetésben álljon Canova *Thorvaldsonnal* ki nem nyomozhattam, mivel ennek mív-helyét meg nem látogathattam.

Önnön magam szemlélése' értelmével nem birván a' kép-faragás tartományában kevés tapasztalásokat szerezhettem, de annál az elmét, és szívet gyönyörködtetőbb érzések lelkesítettek a' festésben. Ezen nemét a' mívnek ifjú koromtól már kedvellettem, millyen kellemek bájoltak tehát meg egyszerre, midőn legelőbbször Florenciában Pitti' palotájába léptem. Ezen épületnek magas, világos, pompás száláiban mennyei sugárzatban találtam minden nemzet, és idő leghíresebb festőinek legnevezetesebb munkáit. Valósággal mondhatom, hogy a' palota' külső készülete a' kincs' belsejével vetélkedik. Érzékenységeimet a' temérdek fény, szépség, a' legfelsőbb álmélkodásba' ragatták, de természet-szerént, mivel ezen remek-tárgyak közzül eggyet sem akartam szemléletlenűl hagyni, elmém zavarodásba jött, 's így eggyet sem tekinthettem-meg fürkésző szemmel. Illy környűlállásokban a' megitélésre kivántató mértéket elvesztvén, 's a' tárgyaknak mennyisége örvénnyétől elragattatván, függetlenségemmel többé nem birtam, észre vévén ezt vezetőm, rajtam segíteni akarván, *Raphael Madonna della Sediájához* vezetett; ebben láttam ezen művész' első, és legszebb munkáját. Kinek szerencséje volt ezen Madonnát látni, észre vehette benne a' *Menny-királynéjának tökéletes fény-sugárzatját:* mennyi szeretettel hajtja-le csillámló fejét ölében ülő Isteni fiára; minő gyermeki kedvvel tekint-fel reája a' mellette álló János, csupán a' kicsiny Krisztus-Isten ön-magával beelégedve minden részvétel nélkül, de mennyei nyugodalommal, és tisztasággal ül, 's tekint-ki a' képzetből. – Által-ellenben a' most említett Madonnától függ *Szent Anna' látogatása* ugyan azon művésztől. Mária az ölében nyugvó Krisztust karjaira vévén felkelve fogadja a' közeledő szentet, ez mutató ujjával nyúl a' gyermekhez, ki hirtelen hozzája fordúl, megesméri, és hozzája szóll. Vallyon magában a' képzeletben vagyon e, vagy csak talán én láttam azt benne? – elég az, hogy valamint Göthe *Vatikáni Apollóban az örökös fiatalságot* vette észre, ugy én is a' *Szent Anna' látogatása képzetében örökös istenedésre* találtam.

Mivel ezen két mív-darabokban úgy szólván, semmi mástól felűl nem haladható szépségre találtam, nem csoda tehát, hogy *Corregiónak, és Titiánnak Madonnájiban* ollyan, egészen elkészült, és földet haladó szépséget nem láttam, és hogy *Rubens' Madonnájában* csak egy közönséges Flandriai polgár-aszszonyt szemléltem.

De nem kell azt vélni, hogy én Rubens' becsét meg nem esmérném, ellenben Raphael után őtet tartom első művésznek. Rubens, a' mi a' *szépség' ideáljához törekső felemelkedést*, és az *Isteni természet idealitását* illeti, Raphael után áll, de *oriási fantáziáját*, és *képző-erejét* csudállani lehet; a' mív-értékben pedig Raphael őtet felül nem haladja. Én tőle láttam külömbféle tárgyakat, vallásbeli, és történet-darabokat, vidék-festéseket, allegoriákat; valóban mind költői erővel birnak, és a' nézőt magokhoz ragadják.

Rubens' munkái közzűl eggyet említek, a' melly tulajdonsága, és karakteri festése miatt leginkább megtetsze: allegoriai értelme szerént a' had' szerencsétlenségét adja elő. A' képzetnek elején áll egy koronázott aszszony (nyilván a' békétlenség' királynéja) egek felé nyujtott karokkal a' nyomorúságot látszatik onnét levarázsolni, – középben láthatni egy véres kardot villogtató előre rohanó katonát, kit hitvese', és gyermekei' utánna nyújtozó karjai hijjában igyekszenek viszsza tartóztatni, mert őtet a' harag' és boszszú' furiáji magokhoz ragadják; hátul városok, faluk égnek; a' füst és nyomorúság komorrá teszik a' levegőt, minden tárgyak vad-mozdúlatban, szaladásban, és csudálatoskodásban vannak. Én ezen képzet előtt megborzadtam, és mintegy engem' illető szerencsétlenségtől megfélemlettem.

Európának ezen leg-gazdagabb festések' galleriájában első pillantattal észre vettem, hogy az első benyomást okozó tárgyak' szemlélésével lehetetlen légyen a' művészek, és a' külömbféle festő-oskolák között karakterizáló hasonlitásokat tenni, ez csupán a' gyakortabbi egymástól függő, és mélyen bélátható tanulástól függ. A' mi Dél, és Éjszak-Európai festés, vagy az úgy nevezett Olasz, és Alsó Német-országi festés-oskolák között fenn-álló külömbséget illeti, azt állíthatom, hogy az elsőnek karaktere a' *szépség' ideája, és ezen ideának leképzelése*, a' másodiknak pedig a' természeti valóságnak jeles kinyomozása.

Rómában Angelónak a' Siksztusz kápolnában – Raphaelnek a' Vatikánban lévő *Freskó festéseikre* egyedűl akartam figyelmemet függeszteni, de mivel az időből kifogytam, akaratomat nem tellyesíthettem. Angelónak *utolsó itélete* már maga egy *Divina Comoedia* a' festés-mívben, valamint

Konstantin' ütközete egy egész *Íliás*, a' többi között Rapháelnek egy közönségesen csudált munkáját: *Krisztus' színe változását* vettem tanulásom' tárgyául. – Ha ugyan csak *a' festő a' mívnek első kivánsága, az az: elő-adás' eggyezete ellen* (mint némellyek itélnek) *hibázott is*, de én még is a' kép' első látásakor mindjárt a' festő' pártján voltam, *mivel ő kétség kivűl Krisztussal itt mást nem akart, csak azt, a' mit már ő előtte Homér Peleoszával – Oszszián Fingáljával, és Taszszó Rinaldójával tett.* Ezen költők is *előre több tetteket irának-le a' tárgy' hőse felől, minekelőtte azt a' valóságos munkában béléptették volna, és pedig olly tetteket, mellyek csak akkor szűlnek következtetéseket, ha már a' hős a' munkában megjelent;* így akarták ők hőseiknek fel lépteket, és tetteik' következését fel-emelni; ugyan ezt akarta Rapháel is, és a' mívnek spheráji szerént külömbféle módon kelletett azt néki végben vinni. A' kép' elején a' hegy alatt látszik az ördöngőssel való történet, *ezzel akarta a' festett Messiás' fel léptét megelőzni; ezzel akarta a' mívész hősének Isteni tulajdonságait hatalmassá tenni* – továbbá látni lehet a' beteg' meggyógyulásáért az Apostolokhoz folyamodó aszszonyokat, miképpen igazítatnak azoktól a' Krisztushoz – végre látjuk a' képben, a' világot a' rosztól felszabadítani jött Megváltót a' hegyről egek felé lengeni. Ezen ideában kitündöklik valóban az *öszszerakás' felséges eggyezete*, és hogy a' mívész igyekezett *a' két egymáshoz tartozó tettek között a' külső eggyütt-függést fenntartani* abból kitetszik, hogy a' veres-ruházatú Apostol a' kép' közepére, az az a' Krisztusra felmutat.

Nápolyban igen kevés festett-mívek vannak, a' többi között legjobb Dominichinotól *a' Januariusz Temploma' belső fedezete.* Láttam ugyan még Florencziában – Bologniában, és Velenczében több festett-míveket, de ezen értekezés' rövidsége nem engedi azoknak említését; egyedűl még szabad légyen nékem az Olasz-festőkről tett itéletemet e' következendőképpen elő adni.

Mivel én a' festésben *az öszsze-rakást*, és a *szépség' formáját* leginkább tekintetben vettem, *Rapháelt tehát*, ki valóban ezen tárgyakban a' többieket felűl haladja, *a' festők fejedelmének tartom.* Az ő képzeti *mélyen vannak kigondolva* ugyan, de még is *könnyen érthetők; eggyűgyűk de felségesek-is* egyszer'smind; *a' képzelet szépségéhez oly tökéletességben* mint ő, senki sem közelíthetett; az ő *Madonnái valamelly kimagyarázhatatlan magassággal, mennyei szépséggel, és természettel birnak; még a' ruházatjok is az ideálok' világából vannak kihozva*, 's így a' nézőt sem az *istenedéshez töreksző felemelkedésben*, sem pedig a' *valóságra tekintő viszsza-emlékezetében* fel nem háborítják.

Egyenlő ugyan, de még is más természetű óriási szellemet Rapháel után, *Angeló Mihálynak* tulajdonítok. Ha bár Rapháelnek Madonnái az *egekhez ragadnak is;* de ellenben Angelónak *Krisztusa az utolsó itéletben* engem' valóban *igen mélyen érdeklett:* az élők 's holtak Birája valami nagyot – hatalmast – félelmest – felségest – Istenit, és iszonyú erőt mutat, azért az ő munkáit, a' mi a' hatalmas következést illeti, másokéhoz hasonlítanom nem lehet. Rapháelnek sphérája *csak az Isten'-annyához hatott;* Angeló ellenben, ha bár nem könnyen is, még is *fellyebb merészli magát emelni, ő remek-ecsetjét az Isten-atyáig érinti.*

Corregio, és *Titián*, mivel én a' *színezetet*, és a' *megvilágosítást*, melly tárgyakban ők igen is jelessek, csak alsóbb érdemnek esmérem, *Rapháel*, és *Angeló* után következnek, és mi a' *tökélletes szépséget*, és az *Istenség' képzetében a' forma' felsőségét* illeti, Rapháeltől meszsze maradnak. Titián a' *tárgyak' öszsze-rakásában*, és a' *rajzolatban járatosabb* ugyan Corregionál, ellenben ennek munkája valamelly *különös, magas, kegyes, és érzékeny tulajdonságot hordozván magán, a' nézőt elolvasztva magához vonja.*

Réni Guidó nem tartozik ugyan az első Olasz-festők közzé, de a' mi az ő tőle festett ábrázatokat illeti, *azoknak gyönyörű léttek mindeggyik útazónak szemében tünnek*, kár hogy mind egy formájúak, és a' Niobe' ábrázatjához mind igen hasonlók.

Devinci Leonardónak láttam ugyan helyes munkáit, de remekjeit nem; tehát felőle itéletet tenni nem is tudhatok.

Közli *Kiss Károly*

* * *

Idáig Szontágh értekezése, amely forrásait, érdeklődése jellegét tekintve a magyar irodalmi-esztétikai gondolkodás több problémájával rokon. Bár kimondhatatlanul, számára is az antik görögség művészete jelenti a tökéletességet, és mert Raffaellot a

18. század végén többen, illetőleg Goethe és Kazinczy a leggörögebb festőként értékelik,[22] így az ő művészete szintén az utolérhetetlen remekművek jeleit mutatja. Michelangelo viszont a Boileau közvetítette longinuszi „fenségesség"-idea révén jut előkelő helyhez a műértők és kritikusok munkáiban: kettőjükhöz képest mindenki más a háttérbe szorul. Ugyancsak Kazinczy klasszicizmusának felelt meg Canova szobrászata, amelynek Szontágh is becsülőjévé válik. S ami szintén a magyar (és német) klasszikát idézi Szontágh vélekedéseiben: a szerkezet, a kompozició értékhordozó szerepe, amelyben a jól elrendezettség, a harmónia művészetformáló igénye tükröződik. A jó kompozició révén jut érvényre ama „ideál-szép", amelyet Szontágh, a klasszika híve, igazán becsülni tud. Ehhez képest a „festőiség" kevésbé lényeges tényezőnek látszik. Ugyanakkor Szontágh – természetesen nem egyedül a korszakban – irodalmi analógiákkal és hivatkozásokkal él, kiváltképpen figyelemre méltó Dante megidézése, valójában a Dante–Michelangelo, illetőleg a Raffaello–Homérosz–Osszián–Tasso vonatkozások és megfelelések a motiváció, az ábrázolt cselekmény és hőstípusok körének érzékeltetésére túllépnek a hagyományos klasszicizmuson, és a longinuszi fenséges újabb interpretációjához közelítenek, előlegezvén a romantikába hajló nézeteket.[23]

S bár csak utalásokban, olyan fontos gondolatok bukkannak föl Szontágh értekezésében, mint a festőiskolák tipológiája, irodalmi és képzőművészeti alkotások lehetséges analógiája, és mindez az ízlés autonómiája jegyében. Szontágh nem szubjektivizálja az ízlés kategóriáját, véleménye szerint a befogadás nem lehet spontán, hanem elsősorban tanulás következménye. Ugyanakkor ez a tanulás nem akadályozza a bizonyos mértékben egyéni beállítódás lehetőségét, jóllehet az eleve rendszerben és normákban gondolkodó, Szontágh-típusú műélvező a maga megépítette korlátok között mozoghat. S bár az irodalmi gondolkodásban 1823-ban a klasszicizmus már utóvédharcait vívta, és egy korszerűbb neoklasszicista ítélkezés és egy romantikába hajló esztétikai elkötelezettség igényelte a maga jogait, a magyar képzőművészeti gondolkodás mindenekelőtt a fogékony írók-költők Winckelmann-recepciójával jelezte, hogy kész a korszerűbb, de legalább is a Goethe nevével jelzett tájékozódásra. S ha a magyar építészet történetére gondolunk, valamint Ferenczy István szobrainak fogadtatását tartjuk szem előtt, egy hajlékonyabb klasszicista beállítottság, a képzőművészet területén, Magyarországon, az 1820-as években éppen nem a beszűkültség, az elmaradottság jele.

JEGYZETEK

1. CSATKAI E.: Kazinczy és a képzőművészetek. Budapest 1983. Ismertetésem: Irodalomtörténeti Közlemények 1984, 745–749.

2. A vígjáték egy jellemző párbeszéde: a derék magyar ifjú kérdésére, „Hát Rómában? ott a régi nagyság és a hatalom sírjában? hol a szépmesterségek örök dicsőségben kérkednek.", Szélházy válaszol: „Szép! szép! emlékezem, hogy igen jól múlattam magam; kivált igen édesen aludtam."

3. JÓSIKA Miklós: Emlékiratok. Pest 1865, 22: a Lubomirsky-hercegek landskroni kastélyának szobrairól, képeiről, 104.: Palladióról ír.

4. Vö. tőlem: Képzőművészeti látás és kultúra Magyarországon a 19. század elején. Ars Hungarica 1989, 2 : 147–156.

5. Az 1828-as jelenet megfestésére 1859-ben kapott megbízást Orlai Petrics. Vö.: KESERŰ K.: Orlai Petrics Soma (1822–1880.). Budapest 1984, 56.

6. JUHÁSZ István utószava. KISS Károly: Magyar alvitézek hőstettei az újabb üdőszakban. Budapest 1984, 228.

7. Az Urania c. almanach 1830-as kötetében közölte Madonna della sedia című novelláját, amelyben a címadó festmény csupán egy mellékmondatban szerepel.

8. Emlékezések életemből. MTA Kt. Kézirattár, Történl. 4-r. 10/b

9. Életrajzának forrásai: K....n: Szontágh Gusztáv (1793–1858). Vasárnapi Újság 1885, 25 : 289–290.; Kp.: Kiss Károly és Szontágh Gusztáv életéből. Uo., 1866, 11 : 127–128.; Szontágh Gusztáv irodalmi bírálatai. Bev. és kiadta: DÉKÁNY Andor. Budapest 1929.

10. A 8. sz. jegyzetben i. m.

11. MTA Kt. Kézirattár, Történl. 4-r 10. sz.

12. A 8. sz. jegyzetben i. m. E kérdésről egy értekezésében szintén ír: A művészet kútforrásai, elemei, kellékei és viszonya az élethez. A Kisfaludy Társaság Évlapjai VI. Pest 1846, 169. („fájdalma mérsékelt, csak az élet felszínén dúló 's lelkén erőt nem vevő; keble' belsejében csend uralkodik, mint a' tenger' mélyében, bár a' szélvész annak habjait borzolja.")

13. Uo., 165.

14. A' Szépség' tudománya. Aurora 1822, 313–320. Jellemző mondat: „a' Szépség az emberi jelesség' Symboluma"; etikai és esztétikai tényezők eszerint kölcsönösen feltételezik egymást. E nézet nem áll messze a Szontághéitól.

15. Felső Magyar Országi Minerva 1825, 442–449.

16. MARGÓCSY I.: Szerdahely György művészetszemlélete. Irodalomtörténeti Közlemények 1989, 1–33. (képzőművészetre vonatkozó megállapítások: 13–14, 26.)

17. VAJDA Gy. M.: Az egyezményesek. Budapest 1937.; FENYŐ I.: Valóságábrázolás és eszményítés. Budapest 1990, 37–39.

18. Szontágh e cikkét említette: VÁNDOR Gy.: Olaszország és a magyar romantika. Budapest 1933, 23.; VÁRADY, E.: La letteratura italiana e la sua influenza in Ungheria. Roma 1934, I : 316–317.; ERDÉLYI, I. T.: Viaggiatori ungheresi dell'epoca delle riforme in Italia. In: Italia ed Ungheria. Dieci secoli di rapporti letterari. A cura di M. HORÁNYI e T. KLANICZAY. Budapest 1967, 267–268.; FENYŐ I.: A Felső Magyar Országi Minerva. In: A magyar sajtó története I. Szerk.: KÓKAY György. Budapest 1979, 333.

19. Az értekezés keletkezésének, közlésének történetét Szontágh önéletrajza beszéli el a legrészletesebben: Vö.: 8. sz. jegyzet

20. Gladiátor. Az eredeti cikk jegyzete.

21. Engedelmet kér ezen Értekezést közlő, hogy magyarul egy szóval ki nem tudja tenni. Az eredeti cikk jegyzete.

22. FRIED I.: Goethe és Kazinczy. Irodalomtörténet 1989, 229–265.

23. Az érintett elméleti kérdésekről: PÁL, J.: Il neoclassicismo della letteratura ungherese. In: Popolo, nazione e storia nella cultura italiana e ungherese dal 1789 al 1850. A cura di Vittore BRANCA e Sante GRACCIOTTI. Firenze 1985, 129–139.; UGYANŐ: A neoklasszicizmus poétikája. Budapest 1988, 120–133.; CSETRI L.: Egység vagy különbözőség. Budapest 1990, 117, 119, 121, 260–261.

István Fried: **Gusztáv Szontághs Begegnungen mit der bildenden Kunst in Italien**

Gusztáv Szontágh (1793–1858) kam als Soldat nach Italien, wo er die Museen und Gemäldegalerien von Neapel, Rom und Florenz besichtigte und auch Pompeji aufsuchte. Er machte sich Aufzeichnungen in deutscher Sprache, aufgrund deren er eine Abhandlung unter dem Titel „Meine Kunstwanderung in Italien" verfaßte.

Das im Jahre 1823 Erlebte hatte er an Ort und Stelle schriftlich festgehalten. Als er sich 1824 in Ofen (ung. Buda) niederließ, trug er sich schon mit dem Gedanken, eine Abhandlung zu schreiben, deren Gegenstand die bildende Kunst sein sollte. Er verfaßte in deutsch ein Konzept, das er seinem Freund, Károly Kiss, vorlas. Károly Kiss redete ihm bereits früher zur Pflege des Ungarischen zu, da Szontágh jedoch immer noch nicht bereit war, in ungarischer Sprache zu schreiben, lieh sich Kiss die Abhandlung bei Szontágh aus, übersetzte sie, und dann veröffentlichte er sie ohne Wissen des Autors im Jahrgang 1825 der Kaschauer Zeitschrift mit dem Titel „Felső Magyarországi Minerva" (Oberungarische Minerva). Seit diesem Zeitpunkt datiert Szontaghs Karriere als ungarischer Schriftsteller.

Seine Abhandlung ist durch ein kräftiges allgemeines ästhetisches und philosophisches Interesse gekennzeichnet. Er interpretierte die Kunst, insbesondere die italienische Malerei, vor allem aufgrund der Griechentum-Theorie von Winckelmann, war aber auch mit dem Standpunkt gut vertraut, den der Klassizismus zu der Natur der wahren Kunst aufgrund der Longinusschen Interpretation des Erhabenen entwickelt hatte. Im Geiste dieser Konzeption nahm er Stellung zu Raffaellos Michelangelo-Einschätzung, die aus dem 18. Jahrhundert bekannt ist; an dem einen schätzte er die ideale Verwirklichung der Schönheit, am anderen den vollkommenen Ausdruck des Großartigen, des Erhabenen. Das brachte ihn in die Nähe der neuklassizistischen Ästhetik an der Wende des 18. Jahrunderts zum 19. Jahrhundert.

Es ist schon beachtenswert, daß er die Vergleichbarkeit der Literatur und der verwandten Kunstgattungen für möglich hielt; Michelangelo versuchte er – zum Teil – von Dante her zu erschließen. Nicht weniger beachtenswert ist sein Versuch, die italienische und die niederländische Malerei miteinander zu vergleichen, bei welchem Versuch er auch volkscharakterologische Faktoren mit berücksichtigt hat. Szontágh widmete der Behandlung von Kunstwerken der Antike besondere Aufmerksamkeit: Er beschrieb sowohl den sterbenden Gallier als auch die Laokoongruppe mit den Mitteln und auf die Weise, die er bei Winckelmann kennengelernt hatte. Der Abhandlung von

Szontágh verleiht es eine besondere Bedeutung, daß er zu den wenigen Ungarn gehört, die über das Erlebnis, das ihnen die bildende Kunst bot, aufgrund persönlicher Begegnungen damit und nicht aufgrund von Stichen berichteten. Das in Italien Gesehene übte einen so tiefen Eindruck auf ihn aus, daß er sogar in seiner zwischen 1849 und 1851 entstandenen Selbstbiographie ausführlich darüber schrieb, wie sehr sein Kunstverständnis und Geschmack durch die Besichtigung der Museen von Rom, Neapel und Florenz verändert wurden.

Obwohl diese Abhandlung von ihm wenig Echo fand, stand er zeit seines Lebens zu den darin geäußerten ästhetischen Ansichten und Prinzipien (Zusammenhänge zwischen Ehtik und Ästhetik, Streben nach der Harmonie, die ausgleichende und ästhetisch erzieherische Rolle der Kunst). In den 30er Jahren des 19. Jahrhunderts war er der bedeutendste Vertreter der „konventionalen" Philosophie und einer von denjenigen, die die Rezeption der deutschen Klassik, des von ihm oft zitierten Schiller und des von ihm zum Vorbild gewählten Goethe in Ungarn förderten.

ORLAI Petrics Soma

Keserü Katalin (1947-)
Orlai Petrics Soma ... / Keserü Katalin. – Bp. : Képzőműv. K., 1984. – 81 p., [44] t. : ill., részben színes ; 32 cm
Példányszám: 15000
ISBN 963 336 313 6 kötött : 195,- Ft
Orlai Petrics Soma (1822-1880)
75(439)Orlai Petrics S.

Magyar Művészet, 1937/6. sz. 200. lap
Aláírás: (o.á.i.)

Vilt Tibor szobrai

Magyar Művészet, 1938/10. sz. 302–311. lap
Aláírás: Oltványi-Ártinger Imre
1 chercheur
Oltványi hagyatékában fönnmaradt Vilt Tibor: *Eddigi munkáss*
1937 elején keletkezhetett). Vilt pályája első bő évtizedéről,
(1924– 1936) számol be. Vilt gondolatmenetét (sőt, kifejezése
nossággal) átvette Oltványai a *Vilt Tibor szobrai* című írásában
zésben s az írás fölépítésében is szolgaian követte Viltet a cikk
fölsorolása, kiemelése is azonos, ahogy az egyes kifejezéseket
staffelei-szobrászat) is átveszi Oltványi. Vilt vallomása s Oltvá
szemléletük másságában, különbségében lelhető föl. Vilt valló
58–61. (Bevezette: Sümegi György).

Pátzay Pál művészete

Oltványi e cikkét a Magyar Művészetnek írta, de ez a lapban
nyomdai levonata maradt fönn „Athenaeum Nyomda 1938. dec
sel.
Aláírás: Oltványi Imre
1 a priori a tapasztalatot, a tényeket megelőző

Szinyei tájképdíj: Bornemissza Géza

Az eredeti kézirat (Oltványi Noémi tulajdona, Bp.) alapján. A g
kézírása: 39. II. 6. Aláíratlan.

Zichy Mihály grafikai díj: Simon György János

Az eredeti kéziratpéldány (Oltványi Noémi tul. Bp.) bal fölső
II. 6.
Aláíratlan.

Mattyasovszky-Zsolnay László (1885–1935)

Oltványi eredeti kézirata alapján. Franciául jelent meg: Nou
248–250. lap.

ORLA P. Sorsa

Telete Sándor: Orlai Sorsa.

= Új Tükör, XXI. 38. 2. p. 84 sept 16

[rec.] Keresni V.

ORLAI P. Soma

w. i. [Wagner István]

Nemcsak Petőfi-fertő

[Keserü Katalin: Orlai Petrich Soma]

17/305

Magyar Hirlap. 1984. dec. 30. 8

gyarországon, közelebbről Szászhalombattán él. Volt profi birkózó, úszó, atléta, testnevelési főiskolás, református teológiai hallgató, mészáros, korongozó, modell egy művészeti népfőiskolában, autodidakta rajzoló, majd főiskolát végzett festő és tanár, önkéntes tejkihordó és természetesen az írói próbálkozásokról sem szabad megfeledkeznünk.

Tagja volt annak a Marosvásárhelyi Műhelynek – rövidítve MAMŰ-nek –, amelynek válogatott anyagát volt alkalmam megrendezni a Szentendrei Képtárban 1989 őszén – Marosvásárhelyi Műhely 1978–1984 Tegnap és Ma – és amelynek tevékenységét volt szerencsém feldolgozni, majd tanulmányomat Chikán Bálint és Ágoston Vilmos írásával egyetemben közzétenni egy azóta már megjelent igen szép kivitelű katalógusban.

A tősgyökös magyar nyelvterületről származó, tehát eredetét tekintve Erdélyben megfogalmazódó, kiteljesedését azonban szétszórtságában megteremtő neoavantgárd csoport művei meglepő formabontó és formateremtő képességről, újító szellemről tanúskodtak. Egyszerre volt jelen bennük a hagyományos és középszerű művé-

ORLAI Petrich Soma

Szij Béla: Orlay Petrich Soma. = Bélési Élet
XIX. évf. 4. sz. 1984 472-475. p.

t, magas szintű gazdaság-
pítésének izgalmakban és
ak Kreuger személyiségé-
ciós folyamata kicsit szá-

Ránki György

TA GYÖRGY

Múzeum, 13–15.)

jén gyűjteni kezdte a Jó-
végzett *Tverdota György,*
példamutató filoszi ala-

zzuk, nem annyira a szó
n lett volna, hogy olyan
adásban – mint *Faludy*
ántsem véletlen, hogy a
ését 1956-ban, s bár el-

rásának megnevezett, *Vajthó László*
sajtópolémia és a jogi elégtétel mit
Miklós méltán fakadt ki naplójának
„Attila nem volt félzsidó. De ha az
nemzeti értékéből?" (1835.)

A gyűjtemény tehát majdnem
Attiláról a *nyilvánosság számára* ké
a megszorítás azt jelzi: a szerkeszt
rendőrségi jelentéseket, bírósági és
tött anyag műfajilag így is fölöttébl
gok, újsághírek mellett szépirodalm
táresetet képező műfajok közül csak
meg a szerkesztők. (Vö. 5–6.) Jó
föltehetően még akadnak lappangó,
teményt, hogy „elolvasása után össz
kép, amely lényegesen aligha módo

Azaz nem keveset ígér a bev
kötet több mint kétezer lapján kis h
tekintő gyűjtemény. Túlzás nélkül é
hoz, hogy ismereteinket ellenőrizhe
tekintélyektől támogatott hiedelmek
alapjára. S nemcsak József Attila m

Apróbb hiányok természetes
kiszűrt cikkek jegyzékében (2117–
Mexico-City, 1945. 5. és 6. sz.) va
holott egyik sem lappangó mű, annyi
ja" c. sorozat hatodik kötetének (B

ORLAI Petrich Soma

188. okt. 16. 1862.	A pesti műegylet Orlay Petrich Somának „Zách Felicián"ját ajándékozza. Szerzemény

96

1864

34. jan. 28.	Hany Istók vad gyermek képe és szobra irányában.
89. ápr. 17.	Orlaynak „Milton"-képe kináltatik vételre.

1868 | 75. márc. 26. | Orlay Soma a képtárőri állomásra folyamodik.

1881 | 403. aug. 3. | Rumy Gizellától Orlay festménye „Sappho" Szerz. | 104.

M. Ért. 1991. 1/2.

Litográfia – Vörösmarty műveinek illusztrációja – Orlai Patrick Soma

Művészet, 1937. II. sáf. 5. sz. 7. l.

Kozocsa Sándor: Régi magyar könyvillusztráció.

Festészet XIX.sz., falkép Fejős

A pesti országháza falainak diszitése Petrics Somától

Orlay-

Életképek, 1848. juli 23. II.k.
4. sz. 97-102 l.

Pap Gábor: Irányrajzok...

Fejős

Festészet XIX.sz.önálló táblakép, [illegible]

Mohácsi temető Orlai Petrics Somától

Életképek, 1848. juli 23. II. k.
4. sz. 92-107 l.

Pap Gábor: Irányrajzok...

Festészet, táblakép
Szent István ébredése, Orlai Petrics Soma

Életképek, 1848. 97-102.

Pap Gábor: Irányrajzok.

Fejős

Festészet XIX.sz.önálló táblakép Szt.István meggyilkolásának kísérlete Orlai Petrics Somától

Életképek, 1848.juli 23. II.k.
4.sz. 92-107 l.

Pap Gábor: Irányrajzok...

Orlai Petrics Soma
festő. XIX s.

Életképek, 1848. juli 23
II k. 4 s. 97-102.
Pap Gábor: Mszány rajzok.

Orlai Petrics Soma, festő

Életképek, 1848. II. 97-102.

Pap Gábor: Irányrajzok.

Önálló táblakép - Történeti festmény

Orlai Petrich Soma:
Vak Béla

M Ű V É S Z E T
I.évf.1902.
1-10.
"Székely Bertalan uj kartonjai"

Orlai Petrich Soma
festő.

Anyám. o. v. 51 x 37,5 cm.

Budapest. MNG.

A magyarországi mű. tört. II. Képn. 559
Corvina 1970

1) Orlai Petrich Soma
festő

1822–1880.
Történelmi témái: „II. Lajos holttestének megtalálása", (1851) „Önoldi gyűlés", „Kun László", „Milton"./
Waldmüllernél kezdte pályáját.
A magyarországi műv. tört. I. 388.
Corvina 1970.

Orlai Petrich Soma

festő

A 1850-es évek végén már művének-
kel létrehozta a Képzőművészeti Társa-
latot.

A magyarország műv. tört. I. 391.
Corvina 1970.

Orlai Petrich Soma

festő

„Aratás" c. kép. Realisztikus.

A magyar festészet tört. I. 365.
Corvina 1970.

134. Orlay Petrics Soma.
Sz. Mezőberényben 1822-ben + Budapesten 1880-ban.

Mb 187. TK.

134. Tormássy Lajos. Magy. Képt. 187.

379

Csaknem derékig, kissé balra fordul, de szembe néz. Előrefésült rövid haja és kis barkója őszbevegyült, szemöldöke fekete, szeme barna, arcza és bajusza leberetvált. Körülcsavart nyakkendője és egyelejű kabátja fekete.

Vászon, méretei 77: 65 cm. — Magy. Képt. 187. — Lelt. sz. 134. —
~~Festette: Orlay Soma. (Sz. Mezőberényben 1822. + Budapesten 1880-ban.)~~
Tormássy Emilia és Károly ajándéka 1868 novbr 29-én.
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

Kifüggesztésére vonatkozó adatok.
A Nemzeti Muzeumban. 1870: I. 44. - 1871: I. 44. - 1873: I. 12. - 1876: VIII. 79. - 1878: VIII. 41. - 1880: VIII. 41. - 1881: VIII. 41. - 1883: VIII. 368. -
A Tört. Képcsarnokban. 1884: IX. 139. - 1894: X. 428. -

904: v. 2.

Tormássy Ö. K. ajánd. 1868

2740

277

Petrics

33. Orlay Soma.

(b. Mező Berényben 1822-ben + Pesten 1888-ban.)

Sappho.

A leukadiai hegyfokon ülő görög költőnő térden alól s kissé balra fordulva van ábrázolva. Jobb kezét az ölében fekvő lanton nyugtatja s baljával a sziklára könyökölve fejét támasztotta meg. Fejét babérkoszorú díszíti, kontyba fogott haja s szemöldöke fekete, szeme barna. Nyaka mezteleu, ingvállának bő ujjai fel vannak tűzve, szoknyája rózsaszínű s piros köpenye, ~~mely~~ térdeit takarja ~~be, piros~~. Jobbra a tenger hullámzó vizéből kiálló szikla köti le figyelmünket. Az égbolt kissé borult.

Vászon, méretei 113:94 cm.

~~Rumi Gizella ajándéka 1881. VII.~~

~~M. kept. 398.~~

~~Ly sza 277.~~

~~I. 33.~~

I 73

153

Guyon Rikard. 10393.

Az előtérben kivont karddal és Madonnás lobogóval a kezében ront hiveivel előre Guyon Rikard és pusztitja az osztrák gyalogságot, kik jobbról Nagyszombat kapuját védelmezik. A földön elesettek vérzenek. Felirata a kép alatt két sorban:

GUYON RIKARD HONVÉDTÁBORNOK
a n. szombati csatában, 1848 dec. 18-dikán.

alól balra: A Hazánk és Külföld mümelléklete az 1869-diki évre.
középütt: Kiadja az Atheneum irod. és nyomdai részvénytársulat Pesten
és jobbra: Nyom. Gatternicht A Stuttgartban. Fest. Orlai Petrich Samu.

Szines kny., mér. a vk. 47.3:38.4 cm.

Szn. 258-99
495-99-4.

Orlav Petrus Sona

IROD.

Prem Josef dr. Egy ma-
gyar tőrténets festő-
Orszag Ürlap 1880.
323 l.
arckép.

ok. felh

180.

MDK

Orlay Soma

Orlay Soma: A festészet és költészet rokonságáról.

Dr.Pipics Zoltán: Emlékek társulatunk multjából.

Evk KMT 1929. 128.l.

trics Soma

tö.

Született Mező Berényben 1822.
+ Budapesten 1880. jún. us 6án.

Zách Felicián. Zebrése:
Orlai P. S. 1860". 156 X 220 cm.
Pesti műegylet ajándéka 1862. M.
N. Muz. Cat. 39. l. u. o. k. l.

Sappho. vászon, 113 X 94 cm.
Rumi Gizella ajándéka 1881.
M. N. Muz. Cat. 58. l. u. o. k. l.

Szt. István Király s az orgyilkos.
vászon, 243 X 195. A Képcsarnok
egylet ajándéka 1850-ben. M. N. Muz.
Cat. 402. jelenleg a Felsőmagyar-
országi muzeumban Kassán.

Tormássi Lajos főorvos vászon,
77 X 66. Tormássi Emília és Károly
ajándéka 1868. M. N. Muz. Cat.
472. jelenleg a tört. Képcsarnokban.

Orlai Petrics Soma

A pesti műegylet 1853. évi november-deczemberi kiállításán: Bucsú a csatára, olajf., (280 frt). 1854-ben a junius-julius kiállításon: Arczkép, olajf., — és „Engedjétek hozzám a gyermekeket, mert övék a mennyeknek országa." Oltárkép, olajf.— A műegylet 1855. évi kiállításain: (febr.-márcz.) Lopott csók, olajf. (150 frt.); — (máj.-jun.) A szerelem dallos, olajf., (240 frt); — (okt.-nov.) Gróf Vádasdy Tamás nádor és Tinódy Sebestyén, olajf., Vádasdy Lipót gróf tulajdona. A műegylet 1856. évi kiállításain: (febr.-márcz.) Az elárult betyár, olajf., (280 frt.)

† Kisorsolás czéljából megvette a műegylet, s megnyerte Pokornándi Gábor Szegeden.

Orlai Petrics Soma F.mg.19.II

Nádadyné Forray Julia grófné főrangu hölgyek körében gyüjtött, a pénzen megvették O. Kazinczy és Kisfaludi első találkozása c. festményét, s odaajándékozták a Tud.Ak.nak.

Pesti Műegylet 1859 pályázat: Zách Felicián.

Apja: Crimandia. (Ly.N.r.9o.)

Bécs 5o-es évek. (Ly.N.r.118.)

Egy nyár Olaszoóban. / " 14o./

185o-2 k. München /Ly.N.r.143./

1851 II. Lajos halttestéhez megt.

-"- Szt. Istv. ébredése.

1855 Salomon Ricályt megázkoma az anyja

1859 Kazinczy és Kisfaludy első találkozása

1860 Zách Felicián

1864 Vak Béla

-"- Attila és Virgil

1854 „Engedjétek hozzám..." Mezőberényi ev. tpl.

Ly.N.r. 171.

27. *Orlai-Petrics Soma. Olajfestmény.* Tinódy Sebestyén, az utolsó magyar hegedős, gr. Nádasdy Tamás nádor udvarában, hol végnapjaiban menedéket talált.

1857, a királynénak

Sza Erzsi Múzeum 25. l.

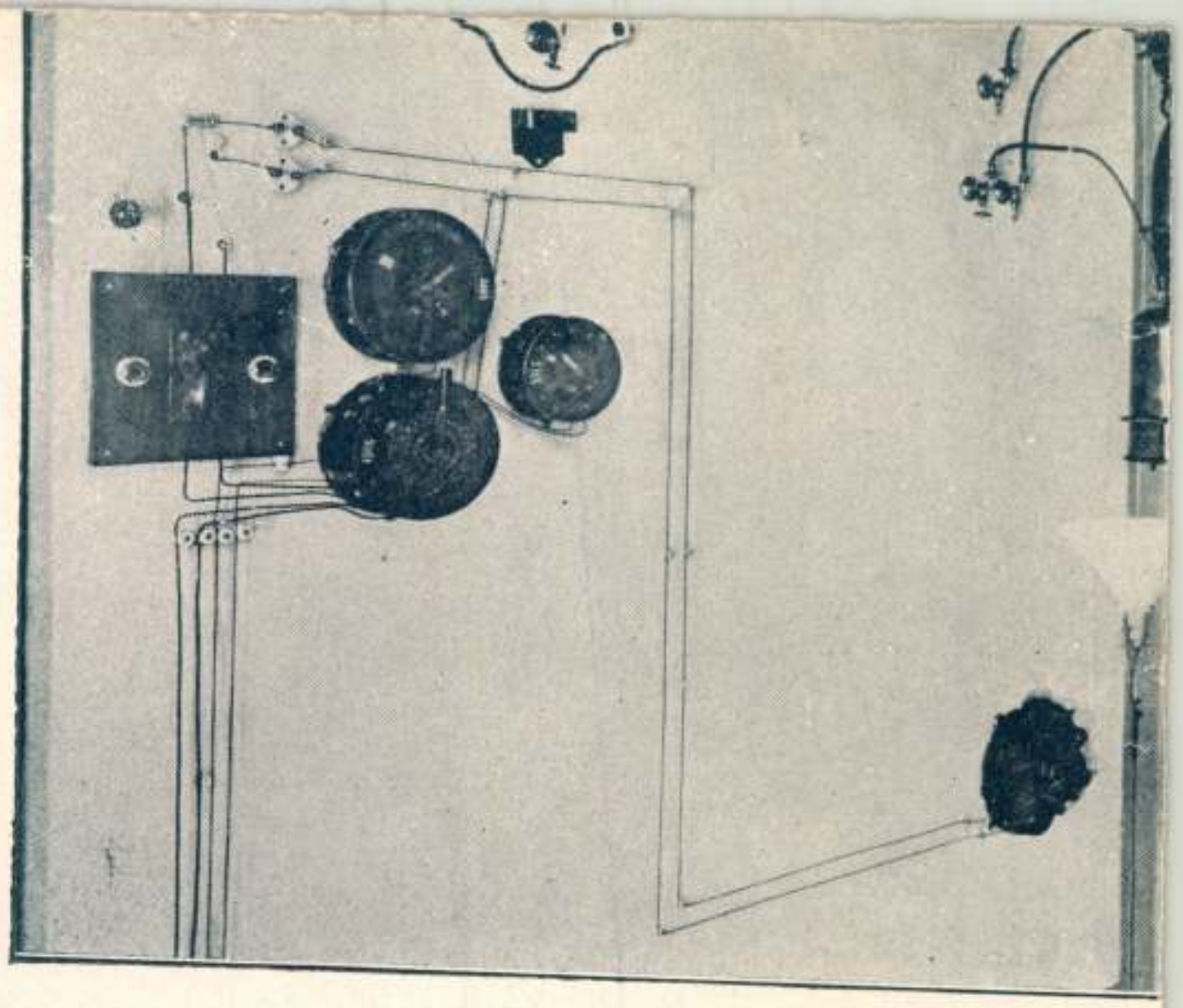

MDK

Orlay Soma, festö
1882-1880

Milton diktálja leányainak az "Elveszett paradicsomot"

Tavaszi tárlat. 1923 ápr.-máj. A nagy uttörö mesterek gyüjt.kiáll. OMKT-Mücsarnok. Kat. 8.1.

ORLAY PETRICS SOMA

Zách Felicián

Műcsarnok Szt.Imre kiáll. 1930.

Orlay Petrics Soma

Zách Felicián

Nicsarnok 1930 Szent Imre emlékkiállitás

Orlay Petrics Soma

MDK

Zách Felicián, repr.

Mücsarnok 1930 Szent Imre emlékkiállitás

MDK

Orlai Petrics Soma
műve:

Perényiné temeti a mohácsi csata halottjait.
A Történelmi Muzeum tulajdona.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Tars.jubileumi kiall.
képes targymutatója.1936.maj.jun. 20.1.

20

Orlai Petrics Soma

MDK

Zách Felicián

Mücsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

MDK

Orlai Petrics Soma
műve:

Zách Felician. A Szépm.Muz.tualjdona.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Tars.jubileumi kiall.
képes targymutatója.1936.maj-jun. 29.1.

MDK

Orlay Petrich Soma

gróf Nádasdy és Szilveszter nyomdász

M. Biedermeier kiáll. k épes tárgymutató

1937.nov. Mücs. 26 l.

helye: .....

Orlay Petrich Soma

MDK

Vasrágh Jánosné

M. Biedermeier kiáll. képes tárgymutató

1937.npv. Mücs. 26 l.

6000 — 63.[illegible]2 Pátria ny.

MDK

Orlay Petrich Soma

Varságh János, festm.

M. Biedermeier kiáll. Mücs. 1937. nov. 26 l.

MDK

Orlay Petrich Soma

gróf Nádasdy és Tinódy

M. Biedermeier kiáll. k épes tárgymutató

1937.nov. Műcs. 26 l.

EA .....ltsz. Gyűjtés

MDK

Orlay Petrich Soma

gróf Nádasdy és Tinódy, festm.

M. Biedermeier kiáll. Mücs. 1937. nov.
26 l.

MDK

Orlay Petrich Soma

Varságh Jánosné, Pestm.

M. Biedermeier kiáll. Műcs. 1937. nov. 26 l.

Orlay Petrich Soma

Varságh János

MDK

M.Biedermeier kiáll. képes tárgymutató. 1933 1937.

nov. Miles. 261.

EA .....ltsz. Gyűjtés h

MDK

Orlai Petrich Soma

Nádasdy és Tinódy, festm. repr.

M. Biedermeier Kiáll. Mücs. 1937. nov.

Orlay Petrich Soma

MDK

gr. Nádasdy és Szilveszter nyomdász

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Orlai Petrich Soma MDK

Varságh János

Varságh Jánosné

Mücsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Orlai Petrich Soma MDK

Varsányi János

Varsányi Jánosné

Műcsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiállí.

Orlai Petrich Soma

MDK

Nádasdy és Tinódy, repr.

Mücsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Orlai Petrich Soma

Nádasdy és Tinódy, repr.

Orlai Petrich Soma MDK

Petőfi

gr. Nádasdy és Tinódy

Mücsarnok 1937 Magyar Biedermeier Kiáll.

Orlat Petrlen Soma

Pevsit

gr. Nadarady és Tinódy

ORLAI PETRICH SOMA

Nádasdy és Tinódy.

KmTárs.Biedermeier kiáll.1937-38.

ORLAY PETRICH SOMA

316. Varságh János.
319. Varságh Jánosné.
329. gróf Nádasdy és Szilveszter nyomdász.
333. gróf Nádasdy és Tinódy.

KmTárs.Biedermeier kiáll. 1937-38. 26.oldal

ORLAY PETRICH SOMA

331. Petőfi.

Kaffka Biodermeier kiáll. 1937-38. 26.oldal

MDK

Orlai Petrich Soma /1822-1880/

Anyám, of.

Szent Margit zárdába vonulása, of.

Székesfőv.képt.uj szerzem. N.Szal. 1939.jan.-febr.

Orlay Suma

Lösd

Perlajst 129

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

yi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Orlai Petrich Soma

1902 óta nincs cikk. Minden mův. tőrtben v. a c. zét nő.

Első magyar történeti festő.

* 1822 Menőberény. - Lyra szerint apja csizmadia, más szerint földbirtokos.

Jogán volt Petőfinél és Jósikánál

45 Pest: Marastoni ünnek. Ovszy bárónó pártfogalja. Bécs - Waldmüller

1848. jul. 23. Életképek. Papp Gábor (bécsi tudosító) „Irányrajzok" c. zorozat.

„Nehéry nő harafia tángyú fest. nagalakítás-ban." Lenőgesi, hogy a magyarnak őriélló művének még sokasan volt. Magyar művének sorsa. Segítesi zell - itt van Petrich.

Szt. István ébredése - ezután a Mohácsi tenerés.

Marastoni ellen Zifaladás

1850 München - Kaulbach.

Alpok - vázlatok.

Figyelem! *Olvassa el!*

A SZABAD MŰVÉSZET szerkesztősége módot akar adni mindenkinek, hogy az **I. Magyar Képzőművészeti Kiállításról** kritikájukat elmondhassák a nagy nyilvánosság előtt. Ezért a SZABAD MŰVÉSZET

KRITIKAI PÁLYÁZATOT

hirdet.

A művészek a nép életét mutatják be alkotásaikban, a nézők véleménye, kritikája további munkájukban segíti a művészeket, hogy alkotásaik még jobban megközelítsék a kitűzött célt.

Írja meg

részletes kritikáját a kiállításról legfeljebb 3 ritkán gépelt oldal terjedelemben és mielőbb küldje be a SZABAD MŰVÉSZET

MDK

Orlay Petrich Soma fertő

„II. Endre leányának zárdába menetele." c. képe KT

tulajdonába

MDK-A-I-1/1021.

MDK

Orlay Petrics Soma festő

1881. Egy képét a KT-rovsolásra Majláth-István nyerte.

MDK-A-I-1/890.

Orlay Petrics Soma.

A Képzőművészeti Társulat tárlatain következő
műveivel vett részt:

1879. nov. (és decz.) kiáll.: Ossian és Malvina. — Erzsébet,
III. Endre leánya zárdába lép, 2800 frt. (1878-ban is ki
volt állítva.)

1877. decz. kiáll.: A gondatlan dajka, 60 frt. —
Hivatlan vendég, 30 frt.

1879. nov. (és decz.) kiáll.: Erzsébet és Mária királynék a
novigradi fogságban, olajf., 1500 frt.

1881. tavaszi kiáll.: Coriolán Róma előtt, olajf.,
50 frt. — Hunyadi menekülése a fogságból, olajf., 50
frt. — Az ónodi országgyűlés, olajf., 100 frt. — A mo-
hácsi csata után, olajf., 100 frt.

Ernst Lajos Anlayd

X. TEREM

Budapesti látképek és boltcégérek a XIX. század első feléből.

296. A „Zöld fa“ fűszerüzlet cégére.
297. A Ludovika Akadémia.
298. Óbudai részlet.
299. Szüret a budai hegyekben (háttérben Buda és Pest vázlatos látképe.)
300. Pest a Gellérthegyről.
301. Dunapart.
302. A régi Városháza tere.
303. Pest-Buda a Gellérthegyről.
304. A Pilvax-kávéház belseje.
305. Lóversenytér.
306. A „Szép Juhászné“ címere.
307. Pesti szoba.
308. Az „Aurora“-patika cégére.
309. A Hermina-kápolna.
310. A budai hegyekben.
311. A városligeti tó.
312. A budai szőlőkben.
313. A régi Krisztinaváros.
314. A zugligeti „Fácán“.

314/a. Biedermeier festők arcképei. I.

314/b. Biedermeier festők arcképei. II.

314/c. Dilletáns festő munkái: Illusztrációk korabeli olvasmányokhoz.

Orlay Petrics Soma

t5b

XI. TEREM

315. NOVOTNY JÁNOS: Női arckép.
316. ORLAY PETRICH SOMA: Varságh János.
317. NOVOTNY JÁNOS: Magyar parasztnő.
318. NOVOTNY JÁNOS: Férfi-arckép.
319. ORLAY PETRICH SOMA: Varságh Jánosné.
320. JAKOBEY KÁROLY: Alamizsnát osztogató nő.
321. UJHÁZY FERENC: dr. nagybányai Nagy Sándor.
322. CSILLAGI ALAJOS: Idős hölgy arcképe.
323. TELEPY KÁROLY: Diósgyőri várrom.
324. UJHÁZY FERENC: Gyümölcs-csendélet.
325. KOMLÓSSY FERENC: Erdőszéle.
326. GRIMM REZSŐ: Női arckép.
327. UJHÁZY FERENC: Csendélet.
328. KOVÁCS MIHÁLY: Önarckép.
329. ORLAY PETRICH SOMA: gróf Nádasdy és Szilveszter nyomdász.
330. KOMLÓSSY FERENC: Részlet a Bakonyból.
331. ORLAY PETRICH SOMA: Petőfi.
332. KOMLÓSSY FERENC: Részlet a thüringi erdőből.
333. ORLAY PETRICH SOMA: gróf Nádasdy és Tinódy.
334. NOVOTNY JÁNOS (?): Két fiú.
335. JAKOBEY KÁROLY: Jakobey Sándorné sz. Traiber Etelka.
336. KOVÁCS MIHÁLY: Krisztus.
337. CSILLAGI ALAJOS: Női arckép.
338. UJHÁZY FERENC: Sonkás csendélet.

KMTárs. Biedermeier kiáll. 1937-38.

Orlay Soma

1877. Budapest.

(140) Ossián és Malvina - 600 frt.

(225) Erzsébet III. Endre leánya zárdába lép. 2800 frt -

Téli kiállítás 1877

Orlai Petrics Soma MDK

Festő

Repr:

11. Petőfi Debrecenben 1844-ben. 1850 után
rézmetszet, 64x 45,3. Tört. Képcs.

Aradi Nóra: Száz kép a magyar történelemből.
Bp. 1955.

Életkép. T.2905.

Az asztalnál ülő ősz Peterdi figyelemmel hallgatja a vadászruhába öltözött Mátyás szavait: Éljen hát a hös vezér magzatja, Addig éljen, mig a honnak él! De szakadjon élte pillanatja, Mellyben attól elpártolni kél; Téged is, te erdők szép virága, Üdvözölve tisztel e pohár! Hozzon isten egykor fel Budába Ösz apáddal a vadász elvár. Felirata:

FELKÖSZÖNTÉS.
(Vörösmarty Szép Ilonka balladájából.)

alól balra: Fest Orlai. Köre rajz és nyomt Rohn A. Pesten 1860.
jobbra: Lauffer és Stolp bizománya.

Kny., alányomással, mér. a vk. 38.8: 31.4 cm.

25-92-84.

ki mögött a szék támlájára könyöklő Ilonka áll

Orlay Sona

Petőfi Etelka sürjárál
olaff (?)
Petőfi Sándor. irós asz-
tala előtt. olaff.
Petőfi Sándor szülei-
nél. olaff.
Petőfi Sándor szülei
rajz.

Ernst

Versecz III. 57.

Orlai Petrics Soma 2

1858. aug. – szept. kiáll.: Milton „Elveszett paradicsom"-át három leánya körében tollba mondja, olajf., 300 ft.

1859. febr. – márc. – kiáll.: A felköszöntés Vörösmarty „Szép Ilonka" c. költeményéből, olajf., 280 ft.

1859. máj. – jun. kiáll.: Zách Felician, olajf., 1200 ft. (vázlat).

1861. máj. – jun. kiáll.: Zách Felician (1330). A müegylet 1861. évi múlapja, Mayer Keresztély vézmetszete. O. P. Soma müve után. — Kun László udvara, olajf., 650 ft.

1863. febr. – márc. kiáll.: Szent Cecilia, olajf., 230 ft.

MDK

Orlay Petrich Soma

Anyám, o.

A magyar müvészet kiáll.Párizsban. Szépm.Muz.1966.

Orlai Petrics Soma

Kiss Tzálint, Orlai Petrics Soma
Than kór a történelmi festészet
kezdeteit idézi.

Pogány Ö. Gábor, A Magyar Nemzeti Galéria (vezető) 16. l.
Budapest 1968

MDK

Orlai Petrich Soma, illusztr.

Vörösmarty Mihály:Szép Ilonka. Bp.19ol.

Szemlér
Dr. [redacted]r Lörinc gyüjt.-nek aukciója. Bp.1936.
Könyvviszek. - Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5.rk.sz. 84.l.

Orlai Petrics Soma

l

Mátrai 1862

15 l. 49 l.

52 l. 84 l.

váltak, miért is azok szives kiegyenlitését ezennel kérem.
Szolgálataimat készséggel felajánlva, vagyok

teljes tisztelettel

Pejtsik Károly.

I ½ évi Lila 106.60
II " " 28.95
135.55

Postatakarekp. bef. lap.

5793/1912. Rigler r.-t. Budapest.

Orlai Petries Sona

Kassai Mun Rat.

5 l

Orlasi Sonia

a tört. Elpesarnokra
vonatkozólag lásd
Marastoni Józsefet

Orlai P. L.

Kassai mur. Gat.

41'l.

Orlai Petrics Soma

MDK

Repr:

21. Zách Felicián. 1860.

o.v. 156x220. Szépm. Muz.

Aradi Nóra: Száz kép a magyar történelemből.
BP. 1955.

Orlai Petrich Soma (1822-1880)

Pelöfi apjának arcképe.
cerura, 198 x 108 mm. Ltn.: 1939-3378.

Pelöfi anyjának arcképe.
cerura, 190 x 111 mm. Ltn.: 1399-3379.

Magyar rajz és akvarella XIX. és a XX. Szérádban. A Kat. bev. Delmachel Anna

Bp. 1959.

25

4.

M.D.K.

Orlai Petrics Soma

festő

Petőfi arcképeket festett.
Szeget szeggel című képe.

Nagy Imre: Petőfi illusztrációk.
M.H.M. Évkönyve 1952, 143 l.

MDK

Orlai Petrich Soma
(1823-1888)
festő

Bíró Béla: Waldmüller beadványa a magyar országgyűlésnek 1847-ben.

M.M.M. Évkönyve 1951, 123 l

Orlai Petrich Soma festő

„Sz. István és az orgyilkos"
a Nemz. Képcsarnokban

Fejős J.: A Nemz. Képcsarnok Alapító Egy. története

Művészettörténeti Értesítő, 1957, VI évf. 1 sz.

42, 43, 44, 45, l.

Orlai Petrich Soma M.D.U.

festő

Zách Felicián képéről:

Hunyadi és a rablók c. Kompozíció ja Marastoni József litográfiáján keresztül miradt fenn. (repr. 2. kép

Róxsa Gy.: A magyar tört. fest. témáinak barokk feldolgozása. Műv. Ért. 1959 (VIII). 277

Mme Pierre Semard

Paris

Jean Textes Imprimés

Monsieur et Madame Semard
ont le regret de faire part
de la mort [illegible]

Orlai Petrich Soma, festő, 1822-1880

Nádasdy Tamás képmása. 1856-ban, 19 éves korában München ben meghalt. Orlai e képet vagy egy ismeretlenmű, vagy Barabásnaklitográfiája alapján festette. Olajfestmény, vászon, 99+130 cm. Jelezve: "Orlai 858." Ltsz. 53.24. Magy. Tört. Képcsarnok. 295.o. 29. jegyz.

Mózsa György: A Magyar Történeti Képcsarnok néhány újabb biedermeier képe. 291.o.

Folia Archaeologica. XIII. 1961. Bpest. Képzőművész. Alap Kiadóváll. Bp.

Orlai Petrich Soma, festő

Nádasdy Tamásról festett képe, halála után. Valószínüleg korábbi képmás, vagy Barabásnak egy litográfiája nyomán. Jelzet "Orlai 858." Magy. Tört. Képcsarnok. Olaj, vászon, Ltsz. 53-24. 99×130 cm. Fekete repr. XLIII. l. kép.

Mózsa György: A Magyar Történeti Képcsarnok néhány újabb biedermeier képe. 291. o.

Folia Archaeologica. XIII. 1961. Bpest. Képzőmüv. Alap Kiadóvál. Bp.

MDK

Orlai Petrich Soma

festő

Bíró Béla: Waldmüller beadványa a magyar országgyűlésben 1847-ben.

M.M.M. Évkönyve 1951, 127.l.

MDK

Orlai Petrics Soma

festő

Székely Bertalanhoz levelet ír a Pesti Naplóban a II. Lajos holttestének megtalálása ügyü képével kapcsolatban.

Tolnai Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 156 l.

MDK

Orlai Petrich Soma, grafikus.

Petöfi Sándor szülei. Ceruzarajz.

A Vall. és Közokt. Min. vásárlásainak kiállitása. Az O. M. Szépmüv. Muz.-ban. 1938 jul.1.-aug.1. Bp.1941. Kat. 11.l.

Orlai Petrich Soma

Judith
Repr.
Árverési Közlöny
1928. febr. (41. sz)

ANTIK BÚTORO

Árverési

Az árverés napja	Festmények, rajzok	Metszetek	Szobrok	Kelet
1936 február 6	1—100/a	—	—	—
„ „ 7	101—199	—	—	—
„ „ 8	—	200—250	251—275	276—378
„ „ 10	—	—	—	—

Orlai Petrics Soma

1822 – 1880

Biederm. kiáll. 1937

X. terem.

Ónarchép, olajf.

XI. terem.

Vasságh János archége.

Vasságh Jánosné " "

Gróf Nádasdy és Szilveszter nyomdász, olajf.

Petőfi, olajf.

Gróf Nádasdy és Tinódy, olajf repr. a katalogusban

	Egységár	Összeg	Összesen
.Genthon	2.5o	P. 1o.-	
rend./	1.6o	" 9.6o	
	6.-	" 84.-	
		" 12.3o	
k/	2.-	" 14.-	
ek/	1.-	" 5.-	
			134 .9o

égypengő 9o fillér.-

M. T. I. rt. nyomdája 21670

Orlay Petrics Soma

Vörösmarty: Szép Ilonka. Orlay Soma 8 fényképezett rajzával. Pest, 1867. 4-r.

Árverési Csarnok kat. 1938 január. 3790. sz.

Orlay-Petrich Soma

Édesanyám

Reformkor művészete. Föv.Képt. XXXVI.kiáll.

1948. jul. 1o 1.

Orlai Petrich Soma, 1822-1880.

Anyám, olaj

Főv. Képtár XXXV. kiáll. 1948. ápr. 14 1.

Orlai Petrich Soma
Anyám, repr.

Főv. Képtár XXXV. kiáll. 1948. ápr. 2 1.

Orlay Petrich Soma, festő

Reformkor művészete. Föv.Képt. XXXVI.kiáll.
1948. jul. 6 l.

MDK

Orlai Petrich Soma, 1822-1880.

Anyám, olaj
Szent Margit zárdába vonulása, olaj

Szfvárosi Képtár uj szerzeményei. N.Szal.kiáll.
1939. jan. 9 1.

Orlai Petrich Soma

Reprodukció:

Anyám

M.festészet haladó hagyományai. Pőv. képtár
1951.

MDK

Orlai-Petrich Soma, 1822-8o

Zách Felicián

M.grafika 1oo éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan. 9 1.

MDK

Orlai Petrich Soma, 1822-1880.

Martinuzzi meggyilkoltatása.

M.grafika 100 éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan.
7 l.

MDK

Orlai-Petrich Soma, 1822-8o.

Zách Felicián

M.grafika loo éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan.

7 l.

MDK

Orlay Petrich Soma, festőm.

Végvári Lajos előszava. Reformkor művészete.
Főv.Képt. 36.kiáll. 1948. jul.

6. l.

Orlai Petrics Soma

emlékkiállitása 1904.

Nemzeti Szalon 400-ik jubiláris és a Kéve XX. kiállitása 1929. február

JK. 139

II
576

139. Orlay Petrics Soma.

Sz. Mező-Berényben. † Buda-Pesten 1880-ban.

Petőfi Sándor.

Mellig látható, balra fordult, de szembe néz. Fölfelé fésült rövid haja, szemöldöke és kis bajusza sötétbarna, arcza leberetvált. Ingének lehajtott gallérja széles, kissé szétálló mellénye piros, atillája fekete. Jelzése alól jobbra: »*Orlay 1848. Pest*«.

Vászon, méretei 60 : 45 cm. — Át. Kép. 336.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

A Nemzeti Múzeumban. 1876 : VII. 6. — 1878 : VII. 6. — 1880 : VII. 6. — 1881 : VII. 6. — 1883 : VII. 291.

A Tört. Képcsarnokban. 1884 : IX. 146. — 1894 : IX. 390.

A. 336.

Orlay Petrics Sonne

festo

mdk

Orlay Soma

Litografált mulap.
Az iskola udvara Bp. é. n. M. Kir. Államny
62 x 84 cm.
Balról szerény iskola épület. Tanító fogadja nyitott könyvvel a kis diákot, akit anyja kísért. Tornászó
Gyerekek stb.

Az O. Sz. K. Grafikai Plakátjai Bp. 1961.

87. l.

Herrn

Unkosten-Konto

Unterzeichneter quittiert
hier mit seine Unterschrift
für 6 Stück Postkarten
6 x 4 Pf = 24 Pf
(in Worten vierundzwanzig Pfennig)
Hierunter a Conto Unkosten, Porto und Spesen
Spesenkonto etc.
Berlin, den 10. Dezember 1914

Orlai: Petrich Soma festő M.D.M.

Petőfi arcképe kiállítva a Magy. Tört. Képcsarnok első 1886. kiállításán.

Fejős Imre: A Magyar Történelmi Képcsarnok 75 éve. Mův. Ért. 1959 (VIII.) 287

Opéra. Dernière Scène Parée

Le Ballet

Opéra en cinq Actes et sept Tableaux

Représenté pour la 1ère fois

Type Imp. A. Hennuyer

37 Rue Mazarine. Paris

ORLAY PETRICS SOMA: ZÁCH FELICIÁN

Orlay Soma

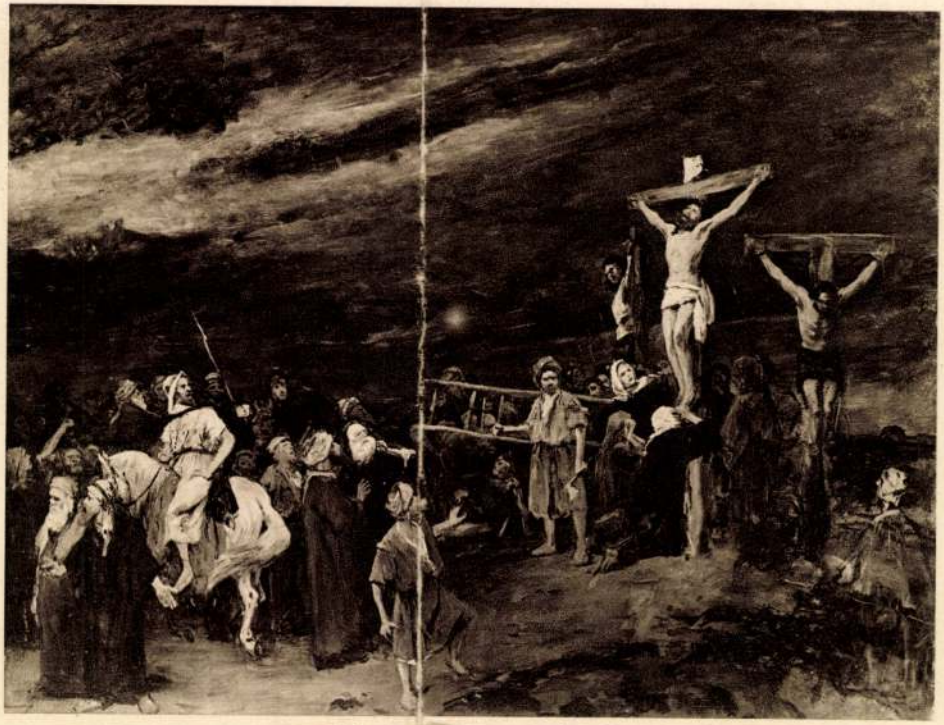

MUNKÁCSY [illegible] A KÁLVÁRIA

Orlaÿ Soma +

Műcsarnok
1896. mill. kiáll.
1902. Bperti Orvosszövetség
műkiáll. 115.

~~risztust ábrázoló elefántcsont-faragvány a beczkói ferencziek templomában VI. 249~~

XVII. sz. bél

Orlay Petrich Soma festő M.D.K.

Attila az ellene összeesküdt Vigilt vallomásra birja fia életének fenyegetés által c. képét Barabás litografálta 1865-ben

Geraszi:A magy.kőrajz.1960 129

Orlay Petrich Soma M.D.K.

festő

Kazinczy és Kisfaludy Károly első találkozása c. tépét litografálta Haske és Társa, 1860

Gerszi, A mag. köraji. 1960 150.

Orlay Petrich Soma (1822-1880)

Vörösmarty Mihály (olajfestmény, rajzó)

Kiss Sándor: Magyarország Történetének
Képes könyve 1849-1945 (Bp. 1969)

36 old.

M.D.K.

Erlay Petrics Soma, festő

nevét említi:

Kapalyag Imre: Budapest - Debrecen - Nyiregyháza Bp./1960/, Panoráma, /Magyarország irásban és képben 7.köt./

97. old.

Orlay Petrich Soma (1822-1880)

· Anyám. Olaj, vászon, 51 x 37,5 cm.
Jelezve jobbra lenn „Orlay Petrich" –
Magyar Nemzeti Galéria, ltsz. 3990.
Szerepelt a „Magyar művészet kiállítása Párizsban" Szépművészeti Múzeumban rendezett bemutatóján. (Kat. 171. sz.)

A magyar művészet kiállítása Párizsban Bp. 1966. Kat. Bev. Aradi N., Gerevich L.-né, Solymár K. – Bp. 1966. – 31 l., 20 t. – 24. l.

Orlay-Petrich Soma

rajza Lamberg meggyilhotásáról.

Reprodukció.

Bácskai Vera: I. Források Buda, Pest és Óbuda történetéhez, Budapest, 1971.

331 l

176 l

M. D. K.

ORLAI PETRICH Soma feşkő

II. Lajos haltlesének megtalálása

Balogh István: Debrecen, 63. l.

MDK

Orlai Petrics Soma

Kazinczy Ferenc képmása.

Szinnyei V. k. 1284-5 sz. Kazinczy Ferenc különböző (technikaju) arcképei. - Felsorolva

Orlai Petrich Soma

Kiss Bálint, Kovács Mihály és Molnár József jelentéktelenebb műveiben bontakozott bi a magyar történeti festészet, míg Brocky az Aranybulla kihirdetésén dolgozott.

Lajta Edit: Brocky Károly 1807-1855. Bp. 1957. Képzőmű v. Alap K. - 61 l, 72 kép (magyar mesterek) - 31. l.

Orlai Petrich Soma

1903 jun. 23 - Vásárhelyi Kiradó Rózsé-
ze neint Vásárhelyen akadtak Pelöfi
ábr. rejére, ~~[illegible]~~ röltöt
ingvállra vetrárve, papucsban, pipéla
ábrázolja. A rép Szomor Dezső tul. és
1886-ban rejült horia. A rép az ipari
riáll. alzalmából ~~[illegible]~~ rendezett rép-
riáll. kapcsán került felszínre.
O. P. S. II. Rózsi Ferencról rénült
rép és Szomor Dezső tul.

Kiss Lajos, Vásárhely művészélet
Pr. h. 1957 113 l.

Orlai Petrich Soma M.D.K.

festő

Petőfi Debreceuben 1844 ben c.
Zászét köre rajzolta Molnár
József

Gerni, A magy. Körajz. 1960 185

Orlai Petrics Soma

cród
1
Várkonyi Nándor

Petőfi arca.
Pécs, é.n.
11. l. 17. l.
képekkel

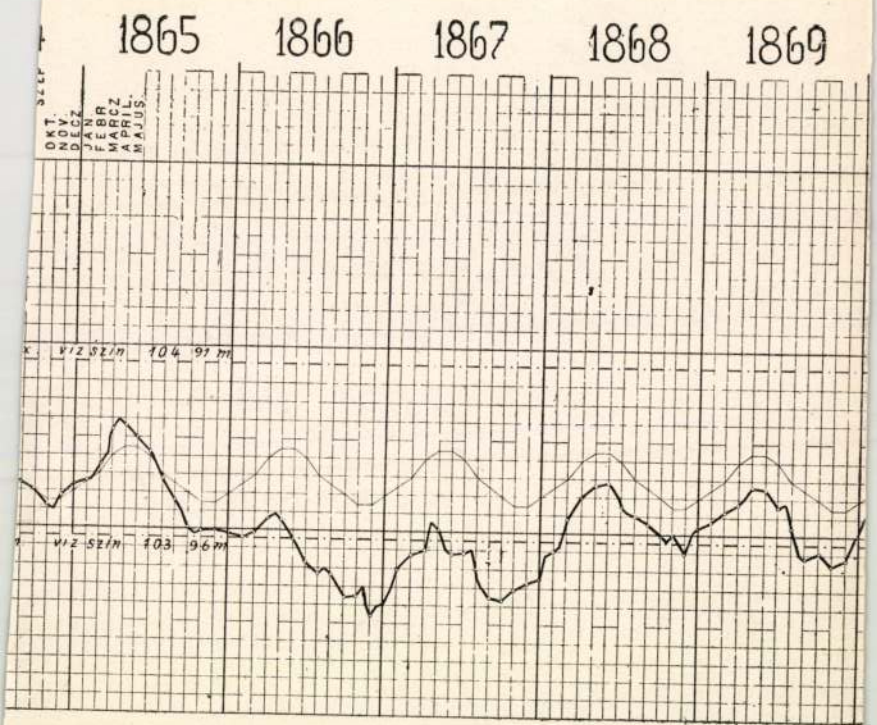

Esőmagasságok, viszonyítva a 24 évi középértékhez

7. ábra.

Vizállás a Sió-csatornában.

(az alsó merczén.)

3 m
2 m
1 m

Orlay Soma

Mücsarnok 1868. 16 l.

Orlai Petrics Soma

MDK

festő

"Zách Felicián"-ja

8.o.

Aradi Nóra: Száz kép a magyar történelemből.
Bp. 1955.

mak

Orlai Petrics Soma, Donáth S. Dániel
Barabás M. Beliczur Gy. Székely B, Munkácsy,
Márffy Ö.

arcképei: a festmény gyűjteményben

Bertalan V. A Kiscelli Muzeum, Bp 1962

55. l

MDK

Orlai Petrich Soma

Aradi N: A m. tört.festészet az 1880-as évektől az 1919-es Tanácsköztárs.ig. Művtört Dok.Közp. Évk. 1954-55. Bp.1957.

293 l.

M.D.K.

Orlai Petrich Soma
festő

Első történeti festőink közé tartozik

Awadi Kóra: A magyar történeti festészet fejlődése, 51.

M.D.K.

Orlai Petrich Soma, festő, 1822-1880

A biedermeierből átlép a romanticizmusba. Petőfiről festett képe és életképei emlithetők. 496.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Minerva. 1960. Bpest

Orlay Petrich Soma

Laborfalvy Rózával készült
portréja - emlékére

Galai Imre: Balatonfüred
Bp. Képzőm. Alap 1964.
32. old

MDK.

Orlay Soma

1864. KT erősítette a Drescher-féle képgyűjtemény elbírálását

MDK-A-T.-1/223.

Orlay Soma

MDK.

1863. jún 15. levélben – Than K. és Ligetivel egyet értve – vitába nyíl a KT ~~to~~ nemzete téves-érveivel.

MDK.-A-T.-1/147.

MDK.

Orlay Soma

~~1863~~. Brodszky Sándortal szintetes irásbeli műbiválatot ad

Madarán V.: Zrinyi Ilona

Szilhely D.: II. Lajos kolbeztének felbalálása

Mackó K. Több tájképe

c. kapcsolt

valamint „német műveikről" (1861/62. KT Kóhányo

MDK-A-I.-1/132.

MDK.

Orlay Soma

„Milton" – t KT vrůnji megvételre ajánlja (1863.)

A vételárat Orlai elfogadja.

MDK-A-I.-1/137. és 147.

HDK

Orlay Soma

1864. „Szép Ilonka" és
„Attila és Vigil" } c képeit a KT-nek eladja.

HDK-A-T.-1/211.

MDK.

Orlay Soma

1864. KT albumlap-kiadásra „Szép Ilonka" c képe elfogadtatott.

MDk-A-I.-1/166.

MDK

Orlay

Csernus Tibor festménye

Képzőművészetünk 10 éve. Műcs. 1955. Kép.

 M. D. K

ORLAI PETRICH Soma testő

„Milton"

„Zách Felicián"

„Vak Béla"

„Martinuzzi meggyilkolása"

„Coriolanus"

Egyik létrehozója az 50-es evekben a Magyar Képzőművészeti Társulatnak

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar müvészet 1800-1945

Bk. 1962, 140, 142, 148.

– 2 –

M. P. K.

GRLAI PETRICH Soma festő

ő fogalmazta meg elsőnek a történelmi testészet tolsó fontos témáját,

(II. Lajos holttestének megtalálása

Gnódi gyűlés

Kun László, Milton)

II. Lajos . . . . 1851 –

./.

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1945.
Bp. 1958. 142. l.

Orlai Petrics Soma 1822-1880

Ltáb I. 105

II. 63, 70, 71

IV. 136, 157.

Orlai-Petrics Soma

l. Evang. templ.

330, 338. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

MDK

Orlai Petrich Soma

festménye az alábbi mauzoleumban: Kisfaludy Károly és Kazinczy Ferenc kibékülése

Baráth Ferenc: Kazinczy széphalmi mauzoleuma. Pest. 1943. aug. 11.

Orlai Petrich Soma

(1822 – 1830)

l.

Vayer Széchenyi

113. l.

Orlay Petrics S

wod

Vayertöttill

g. l.

Orlai Petrics Soma

ired

Szana Szárev

76, 92, 93, 94,
128, 130-l.

Ezekiel

Első negyed 18 ó. 42 p.

Csütörtök

11

I. Leó p.

Péntek

12

Fájdalmas Sz.

Szombat

13

Hermenegild

Nap kelte 5 ó. 18 p. — Nyugta 18 ó. 45 p.

1935 • 15. hét **Április** IV. hó • 30 nap

naptár

Nizan

V	4	
H	5	
K	6	
S	7	
C	8	
P	9	
S	10	S. M.

Orlai Petrich Soma

l

A magyar festőművé-
szet albuma

86 l.

zmik az első nyomdával. A nyomda a protestantizmus nagy partfogoja, Ná-

vidéletű nyomdát. Ezt Huszár Gál óvári lelkész 1558-ban állította. Mindössze két nyomtatványa ismeretes:

1. Huszár Gáltól: »Az Ur Jesus Christusnak szent vacsorájáról való predikációk 1558-ból.« Egyetlen példánya a bécsi udvari könyvtárban.
2. Sztárai Mihálytól: »Az igaz papság tüköre 1559«. Egyetlen példánya gr. Apponyi Sándor könyvtárában.

1573. és 1574-ben, a Gyulafehérvárról Dunántúlra költözött Hoffhalter Rudolf, a zalamegyei Alsólindván (lendván) ütötte föl vándornyomdáját. Ez nyomta ki Kulcsár Gyöngy lindvai mesternek, utóbb lindvai Bánffy Miklós királyi főpohárnokmester udvari papjának a következő három munkáját:

1. »Az halálra való készületről.« 1573.
2. »Az ördögnek a penitencia tartó bűnössel való vetekedéséről.« 1573.
3. »Postilla.« 1574.

Németujvárott, a Batthyányiak pártfogása mellett 1582-ben a már említett Manlius János vándornyomdája kezdte meg működését. Manlius, ki közben a vasmegyei Monyorókeréken, a sopronmegyei Németsiczen (Lövő) és Keresztúron is dolgozott, Németujvárott a következő munkákat adta ki:

1. Beythe István: »Káté és Agenda.« 1582.
2. Heltai Gáspár: »Száz fabula Aesopusból.« 1596.
3. Beythe István: »Confessio fidei.« 1597.

Manlius, az Erdődyek védelme alatt álló monyorókeréki nyomdában négy munkát adott ki. Ezek:

1. »Neue Zeitung.« 1587.
2. Frankovics Gergely: »Hasznos és szükséges könyv.« 1588. Egyetlen

MDK

Orlai Petrics Soma festő, Pest

A szerelem dalnok, 1855
Milton, 1858
Zách Feliczián, 1860
Salamon királyt anyja megátkozza, 1857
Az elárult betyár, 1855

Szatmári Gy: Adatok 61 művész 280 művéről. Pesti Műegylet vásárlásai, 1853-63. Kézirat.

MDK

Orlai Soma festő

kül. herőberényben 1822 nov. 1. én. Ott, karvason és Sopronban tanult, jogi tanulmányait Pápán végezte, ahol Petőfivel s Jókaival ismerkedett meg. 1847 ben Bécsben Waldmüller tanítványa. München ben Kaulbach mellett tanul. 1855 Pest. 1858: Drezda, Berlin, 1862 Itália.

Album 1863. évre a Magy. Nyír. Társ. Tagjainak. Pest 1864

MDK

Orlay Petrics Soma

Sappho

Thirring G.dr.: Szépmüv.Muzeum. Budapest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bp. 1926. 100.l.

Orlai Petrics

Képei a Petőfi-hár-
bom.

Thirring Bpest
86. l.

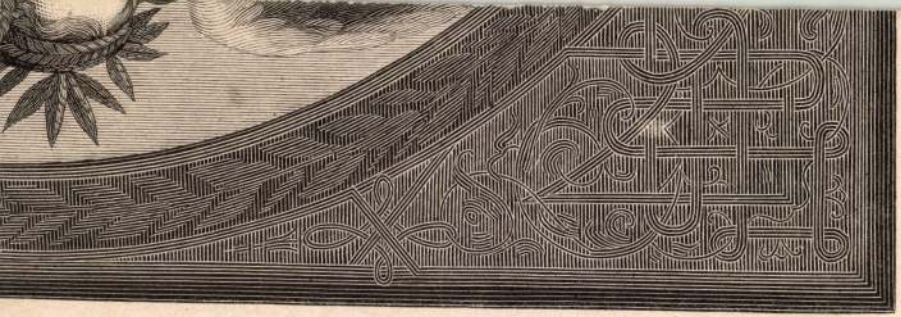

K KÖNYVE

MŰIPAR MEZEJÉRŐL.

ízásából és az orsz. magyar iparegyesület felügye-
JÁNOS. A szöveget 954 szép fametszet diszíti.
et 2 vászonkötetbe kötve 13 frt.
ötet. A nyers anyagok vegyi feldolgozása. —
kötet. A mindennapi élet vegytana.

r az ipari szakirodalom meghonosításában hazai
ott ily mű létesítésére, s a Franklin-Társulat
kozott annak kiadására, mert meg volt győződve,
gi tátongó hézagát tölti ki és egy parlagon
oly törekvést, mely hogy mihamarább győze-

ült, arra van fordítva, hogy az közepes állást
lamint arra, hogy midőn a szakember ismere-
haladásra, a laikus lelje föl benne azt, mi
ik kelléke. Egyáltalán a mű iránya olyan, mely
lhassék és az általános művelődést előmozdítsa.

utja alkalmával a művészeti emlékek r
s ennek alapján az anyag feldolgozásában
Bátran mondhatjuk, hogy a könyv szerző
sánál fogva, mely mindig a legjellemzete
nemcsak kiállja a versenyt, hanem azo
előnye a munkának az, hogy a magyar n
mindenütt beillesztette a művészetek tör
magyar emlékekkel világítja meg. Szent
emlékünkről, s különösen hazai építési
művészettörténeti tájékozást nyujt e kö
mányos színvonalon álló ezen munka, n
művelt közönség igényeit min

TARTALOM. Előszó. Bevezetés. — Első Rész
építés története. Az ó-kor keleti népeinek építés
A kisázsiai pelasg és etrusk építés. — A görög épit
A római építés. — Az ó-keresztény építés. — A
zanczi építés. — Az uj-perzsa és mohamedán épit
A román építés. — Az építés a XVII. és XV
században. — Az építés a XIX-dik századba
Második Rész: *A szobrászat története*. Az
keleti népek szobrászata. — Az ó-görög és
szobrászat. — A görög-római szobrászat. —
ó-keresztény szobrászat. — A szobrászat a rom
csúcsives építés idejében. — A renaissance s.
szat. — A barokk és a tanult klassikai izlésü s
szat. — A szobrászat a XIX. században. — Har
Rész: *A képirás története*. A képirás az ó-kor

Fra

Orlai Petrits Soma

1814–1859.

esetleg lásd

Balástörtfest

28. l.

29. l.

Törö

BANK

Legnagyobb osztálysorsjegyüzlet. Közpo

Huzzon vagy válas
három szerencselet
delje meg szerencs

MAGYAR KIRÁLYI OSZTÁLYSORSJÁTÉK

A legujabb **XXXIV.** m. kir. osztálysorsjáték huzásain kisorsolásra kerülő készpénznyeremények jegyzéke.

LEGNAGYOBB NYEREMÉNY SZERENCSÉS ESETBEN:

500.000 P

Mélyen tiszt

Életünket a
mikor kedvez. A k
Legalkalmasabb
kisérelni. *Számtal*
sorsjátékon való r

A most befejez
ben részesültek felei
300.000 pengőt *a*

Orlai Petrics Soma

1851-ben festette meg „II. Lajos halála" c. művét; 1852-ben kiállította „Nyugta a csata előtt" majd megalkotta „Zách Felicián" és „Vak Béla" c. műveit.

Lyka Károly: Kis könyv a művészetről, Budapest, 1964. 314 l.

Orlai Petrics Soma.

Werbezalt, költő

Kazinczy Ferenc első találkozása Kisfaludy Károllyal. Fest. fenti.
Kőre rajzolta Werbezalt. Pest 1860.

Repr.

Domanovszky Sándor

Magyar irodalomtörténet
V. k. Bp. é. n. 364. 674. l.

V.

Orlai Petrics S.

olajfestménye: Kazinczy Ferenc és Kisfaludy Károly találkozása Pesten 1828-ban. Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1091

M.D.K.

Orlai Petrich Soma, festő
(1822-1880)

műveiben a biedermeiernek és a romantikának kettőssége nyilat-kozik meg. Különböző genreképein kívül főleg Petőfi Sándorról készi-tett egész ülőalakos portréja érdemel említést.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina 261. old.
„Petőfi Debrecenben" (1854) a 247. "

Orlai Petrich Soma
1822-1880

II. Lajos holttestének megtalálása (1851) először Debrecenben kiállítva, jelenleg is a kollegium tulajdona.
Müncheni Akad. stílusa.
„Petőfi Debrecenben"
A Debreceni Közgazd. Technikum tulajdonában van „Petőfi" c. képe.

/szerk.Bőgel József/

A képzőművészetek Debrecenben 1961. Debrecen 53. e

Orlay Petrics Soma

festette a mezőberényi I. kerületi (német) ev. templom oltárképét 1854-ben (Engedjétek hozzám a kisdedeket.)

Bonyhai Mihály:

Mezőberény monografiája

119. l.

A fenti kép repr.

u. o. 140. l.

mellett.

Fenti rövid életrajza

u. o. 141. l.

A mezőberényi gimnaziumban tanult 55. l.
Egyik cserkész csapatuk a festőről van elnevezve 135. l.

43.612. — K

M. D. K.

ORLAI PETRICS Soma festő

Békés rk. plébánia t. oltárkép (mellékoltár): Jézus megkeresztelése 1864.

Durkó: Békés nagyközség története
Békés, 1939. 127. l.

K- D.V.

ORLAI PETRICH Soma festő

Békés rk. t. oltárkép (1859)

Darkó: Békés nagyközség története
Békés, 1939. 212. l.

Orlai Petrics Soma

Kazinczy és Kisfaludy Zalatkozása

Szinnyei

V. 1285. h.

Budapest, 1923 mars 19

Ligeti Képet

adm.

ékelyre az a véleményem

s Ihr tagtees Doktor Uj!

eljük, mert a tomust

ti Centest az Ön

:

Üdvözli

[illegible]

Szeged:

Az árvíz ~~kor~~. Wejeből

~~A~~ (hét szines kép
helyezést, ~~az árvíz~~ szemlelhet
A középső képen a Tiszo
ban küzdőket s jobbra
házcsoport (körön) egy katon
köti le figyelmünket. S

Das große Uebersch
12 März 1879
a kép alatt: „A szege
alól balra: „№ 6689
jobbra: „Neu Ru

Könyomat, me
5130

Sz. N. 301/9
252-98-

Orlay Petrics Soma

Petőfi levele
feuriher

Nővilág 1860.

Szinnyei X
1008. l.

ORLAI PETRICH SOMA/1822.1880/

Petőfi barátja és iskolatársa,ne csupán a költőt örökí tette meg több festményén,hanem Anyán cimü müvén a kor népieskedő,édeskés népéletlképeivel szemben a kizsákmányolt,de erej ben meg nem tört jobbágyságot ábrázolta.

Végváry Lajos:Munkácsy Mihály/1844-1900/Bp.1955.

Orlay Petrich Soma
1822-1880.

MDK

Repr:

"Anyám"
40.l. 27. kép.

Zádor Anna: A magyar reformkor művészete.
Bp. 1961.
40. lap.

MDK

Orlai Petrics Soma

festő.

1862-63 telén eljutott Olaszországba és rajzokkal illusztrált útinaplót vezetett.

Tekel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951/1954 l.

Orlai Soma
festő

MDk

Munkácsy levélben Düsseldorfból üdvözli.

Levelek: Munkácsy Mihály — Telepy Károlyhoz

MMM Évkönyve 1951, 163 l.

M.D.K.

Orlay Petrics Soma
festő

„Szent István megkeresztelése"

H. Kiss Pál: Dósa Géza
M.M.M. Górkönyve 1952, 168 l.

M.D.K.

Orlai Petrics-Marastoni:

Zrinyi Ilona halála 1862.

Repro.

M.M.M. Évkönyv 1952 XI. ábra

M. D. K

Orlai Petrics Soma
festő

Kiss Bálint kezdeményezéseinek ütését elhalványít-
ják.

Ládor Anna: Kiss Bálint.
M. M. M. Évkönyve 1952, 401.

M.D.K.

Orlai Petrics Soma

festő

Petrovits Ilona: A magyar munkásmozgalom története
és Than Mór

M.M.M. Évkönyve 1952, 67 l.

Orlai Petrics Soma
festő

M.D.K.

„Janos vitér"

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 162 l.

M.D.K.

Orlai Petrics Soma
festő

„Szeget szeggel"
olajfestmény

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk
M.M.M. Évkönyve 1952, 165 l.

M.N.K.

Orlai Petirch Soma

Müve a kiállitáson

Petőfi édesanyja

Bényi László: XIX. századi magyar festészet kiállitása a Magyar Nemzeti Galériában 184.l.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA KÖZLEMÉNYEI II. Bp. 1960.

Orlai Petrics Soma festo

Mezőberényi, életután Vésznilt festmenye Petőfiról. Hasonló Alexy szobrához. 40 old.

Vayer Lajosné: Petőfi Sándor első szobra - Alexy Károly ismeretlen alkotása. 37.o.

A Petőfi Irodalmi Múz. Évkönyve. 1959. Bpest. 1959. Révai Nyomda. Bp.

M.D.K.

Orlai Petrich Soma, festő

Petőfiről több képet festett. Családjának tagjairól készült portréiról később gyenge művészek másolatokat készitettek kedves rajzairól és litográfiáiról. Petőfi-Házban vaoltak e másolatok. 132.o.

Vayrenó Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. 123.o.

A Petőfi Irod.Múz.Évkönyve.1963.Képzőmüv.Alap.Kiadóváll.Bp.1963

M.D.K.

Orlai Petrich Soma, festő

Feltehetően tőle származó pár Petőfi-mellkép a Petőfi Múzeumban van az Ernst Múz. anyagából. 134.o.

Vayerné Zibolen Ágnes: Az iróportrék gyüjtésének múltjáról. 123.o.

A Petőfi Irod. Múz. Évkönyve. 1963. Képzőmüv. Alap Kiadóvoll. Bp. 1963

M.D.K.

Orlai Petrich Soma, festőművész, 1922-80.

Az 1903-as győri képkiállitáson szerepelt. Petőfi barátja: négy arckép a Mihálkovich családnál.

Csatkai Endre: "Győr város kultúrképe". Az 1903-as képkiállitás. 235.o.

Arrabona, 8. A Győri Múz. Évkönyve. 1966. Aahtus Múz.

M.D.K.

Orlai Petrics Soma, festő

Az osztrák elnyomás idején főuraink a tehetséges festőket foglalkoztatták, többek között őt is, irta a Vas. Ujs. 564.o.

Telepy Katalin: Telepy Károly, a magyar táj romantikus festője. 545.o.
Debreceni Déri Múzeum Évkönyve. IX. 1966-67.
Debrecen, 1968. Alföldi Nyomda, Debrecen.

Orlai Petrich Soma,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtárban a historizáló festészetet képviseli "Zách Felicián"c.képe.Drámai jelenet sűritett képsora.Illusztrativ,festőileg nem találta el a dráma i feszültséget. 220.old. /l.s z.kép./Ez téves, mert a 2.sz.kép./S.O./

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Orlay Petrich Soma,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár új szerzeményeiből.Képek jegyzéke:-1.Orlay Petrich Soma:Zách Felicián;olaj, 87+ 121 cm. Ltsz.:68.147. Fekete repr. 228.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Orlai Petrich Soma,festő

1967-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megszerezte dr. Tompa Kálmán gyüjteményét,nemzeti érdekü.A 19.-20.sz. magy.képzőművészetének keresztmetszete.388.mü,180 művé Orlai Petrich egy müvel szerepel.1.sz.kép.Ez téves,mert a 2.sz.kép a helyes. S.O. 227.old

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Muzeum Evkönyve,1967. évf.,1968

M.D.K.

ORLAI PETRICH Soma festő

Müvért. 1952) Biró Béla: A reformkor müvészetének társadaló mi háttere 82.

~~Müvért. Biró Béla: A reformkor müvé~~

Orlay Petrich, festő MDK

kisérlete után Székely Bertalan emelte végleges érvénnyel nemzeti életünk sokatmondó tényezőjévé képzőművészetünket.

ZÁdor Anna, Vita Székely Bertalan müvészetének történelmi helyéről.
Müv. Ért. 1956.V. évf. 1. sz. 69-72.
70.o. (Dobai János vitaindító előadásában.)

MDK

Orlay Petrics Soma festő XIX.sz.

Soós Gyula:Uj adatok Izsó Miklós Busuló Juhászának készülési körülményeiről Művért 1957.VI.évf.4.sz. 311.l.

Orlai Petrich Soma festő M.D.K.

Nálunk elsőként festette meg a II. Lajos holttestének megtalálása jelenetét. A képet nem ismerjük.

Rózsa Gy.: A magyar tört. fest. témáinak feldolgozása. Műv. Ért. 1959 (VIII.) 278.

Chère Petite Sœur Lucie

Mardi 6 h

Nous déjeunons chez Yvonne aujourd'hui
Je t'embrasse bien fort ma petite Lucie
Je t'aime bien
Ta Sœur Yvonne

M.D.K.

Erlai Petrich Soma, festő

nevének emlitésével szerző Kisfaludy Károlynak a későbbi magyar történeti festészetre gyakorolt hatását kivánja hangsulyozni.

Vayerné, Zibolen Ágnes: Kisfaludy Károly az Aurora képszerkesztője és illusztrátora

Művészettörténeti Értesitő, Bp. 1967. XVI. évf. 3. sz.

157., és 173. old.

61

Orlai Petrics Soma

Orlai levele Petőfi halálának körülményeiről.

Lásd

Vas. Ujs. 1861.

115. l.

MDK 860

Orlai Petrics Soma, festöm.

Kazinczy Ferenc és Kisfaludy Károly
kibékülése c. festményt /1860/
több lelkes magyar hölgy inditványára elö-
fizetés utján készittették.

Vas.Ujs. 1860. 45.l.

Orlay Petrics Soma

A.A. Petőfi képek. Hazánk 1899. 18o.sz.

2.

a 50 éves évfordulós ünnepszeges

Orlai Petrich Soma
festő,

1869-ben Eötvös József közoktatásügyi
miniszter festmény pályázaton részt
vett.

Dévényi Iván: Dósa Géza
Művészet, 1971. március - 27.lap

ORLAI PETRICH SÁMÁ

1848-ban készült híres Petőfi-portréja.
(eml.)

Galambos Ferenc: Művészkedő magyar írók.

Somogyi Néplap, 1971. jan. 10.

Orlai Petrics Soma, [Petőfi]

MDK

Megemlítve.

— : A Petőfi-jubileumra készülnek Gyffy asszony fm 8.

Népszabadság, Bp. 1971. jan. 7.

MDK

Orlay Petrics Soma, festő

„Pelőfi ostffyasszonyfai .... legszebb emlékei a Rába partjához fűződnek, ahol Orlay Petrics Somával .... naponta sétát tettek."

– : Pelőfi-jubileum Ostfyasszonyfán 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. jan. 6.

Orlay Petrich Soma

„A dirtáló Milton" c. műve szerepel a Nemzeti Galéria új szerzeményeinek kiállításán

Magyar Nemzet 1970
junius 24
h. old.

Oklay Petrich Soma
festő.

Történeti festészetünk lumiagas-
ló alakja.

Kiss Ákos: A hisztorizmus...
Művészet, 1970. junius - 13 lap.

Wilhelm Friedrich Radnitzky
Lyrik

Pforzheim Lyrik Stiftung Baumgarten
die Lerche

Alois Hans Schram
Winterreise, 1970. Lyrik. 43 Bl.

1)

Orlai Petrich Soma

festő

970

Orlai Petrich Soma emlékkiállítást rendezett Pápán a Helytörténeti Múzeum. Orlai 1840-44 között ebben a városban volt diák - egy ideig Petőfivel és fókaival együtt. Ebben az időben Orlai jó-költő szeretett volna lenni.

Heitler László: Kiállítási napló

Telenkov, Pécs 1970. III 236.

Orlay Petrich Soma festő

89 éve halt meg

Nagyszava 1969 junius 6
4. old.

Orlai Petrich Soma

147 éve született

Népszava 1969 október 22
f. old.

Orlay Petrich Soma

3

„Szt. Margit zárdába vonul"

„Milton"

„Szép (lovka I–VIII." és műveri

szerepelnek a pápai Kiállítóban

Magyar Nemzet

1969 augusztus 2

2

Orlai Petrich Soma

„Petőfi Debrecenben"
„Petőfi Mezőberényben"
„Nádasdy Tamás"

c. művei szerepelnek

a pápai kiállításon.

Magyar Nemzet
1969 augusztus 7.
4. old.

1.

Orlay Petrich Soma

emlékkiállítás a Pápai

Helytörténeti Múzeumban

Magyar Nemzet

1969 augusztus 2.

4. old.

Orlai Petrich Soma
festő

M.D.V

A „Zách" tragédiát örökítette
meg kompozíciójában.

P. Turcsányi Isuzsa: Vágó Pál...
Művészet, 1969. április - 37 lap.

Orlai Petrich Soma festő

A debrecenni kollégium diáktja volt. nagy festette Petőfit.

Dr. Kádár Zoltán: Nagy Ózók – nagy művészek Debrecenben

Hajdu Bihar magyar Nagyjság 1969 II. 2

MDK

Orlay Petrich Soma, festő

A kiskőrösi Petőfi-házban látható Orlay Petrich Soma egy illusztrációja. Az egy estém otthon c. versher készült.

Kósa Csaba: A Petőfi-nyoszolya 6

ESTI HIRLAP. Bp. 1968. dec. 30.

MDK

Orlay-Petrich Soma, festő

968

Petőfi. Olajfestmény
1848-ból.

Repr.

— Petőfi egykorú portréinak kiállítása 4

Népszabadság, Bp. 1968. márc. 15.

Orlay Petrich Soma, festő

MDK
968

Petőfiről kénült művei most a Petőfi arca c. kiállításon láthatók.

— : A nap programjától

6

ESTI HIRLAP Bp. 1968. márc. 16

MDK

Orlay-Petrich Soma, festő

Kiállított művei:

↓

— : Petőfi arcképek 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. márc. 1

Orlay Petrich Soma

Anyám c. képét említi a cikk.

B. Lossky: A magyarországi művészet 10 századja; Magyar Műhely, 1966. XI. 15. 108. p.

Orlai Petrics Soma, festő

MDh 966

XIX. sz.-i festészetünk egyik reprezentása.

—: A magyar képzőművészet nagy sikere Párizsban 7

NÉPSZABADSÁG, Dn. 1966. máj. 8.

966

M.D.K.

Orlay Petrich Soma festő

Müvei a kiállitáson

A páriszi Petit Palais-ban megnyilt a magyar kiállitás

Magyar Nemzet 1966. ápr. 27. 4.l.

M.D.K.

MDK

Orlai Petrics Soma

A budavári palota B. vagy D. épület mellvédjére egy szobrának felállitását javasolja Pogány O. Gábor.

Gárdonyi Jenő: 45 millió a budavári palota képző-
művészeti alkotásaira.

MAGYAR NEMZET 1964 máj. 10.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

Orlai Petrich 968
Soma

1021

1968. március 15. péntek

Petőfi egykorú portréinak kiállítása

A Magyar Nemzeti Múzeumban, a forradalmi események egyik fontos színhelyén, csütörtökön, a nemzeti ünnep előestéjén megnyílt a „Petőfi arca" című kiállítás. A múzeum előcsarnokában rendezett tárlaton a poéta egykorú képmásait mutatják be. Az egyik tablóban, a fő helyen bíbor-bársony párnán helyezték el az 1847-ben felvett és 1955-ben sikeresen restaurált daguerrotypiát, amely az első a magyar író fényképei sorában. A kiállításon Petőfi másodunokatestvérének, a festő Orlay-Petrich Somának képei is szerepelnek. Orlay 1847-ben keltezett, a fővárosi lapokhoz intézett levélben írta, hogy három képet készített a költőről. Petőfit barátja, Törökfalvi Kapp Zsigmond is lerajzolta és a kiállított képek között vannak Mezei József festményei, továbbá Szerelmey Miklós litográfiája is.

A kiállítást — amelynek anyagához hozzájárult a Petőfi Irodalmi Múzeum, a Tudományos Akadémia gyűjteménye, a Széchényi Könyvtár és a Magyar Fotoművészek Szövetsége is — a tervek szerint április 7-ig tartják nyitva.

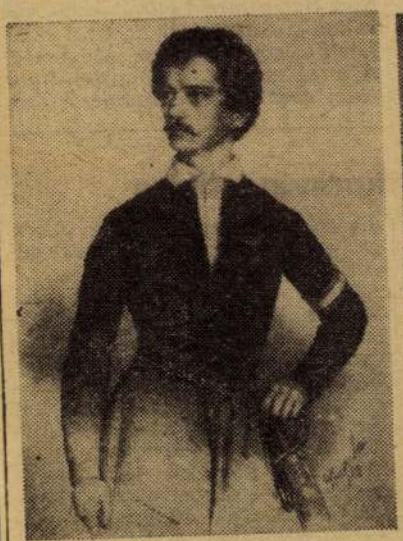

Orlay-Petrich Soma olajfestménye 1848-ból.

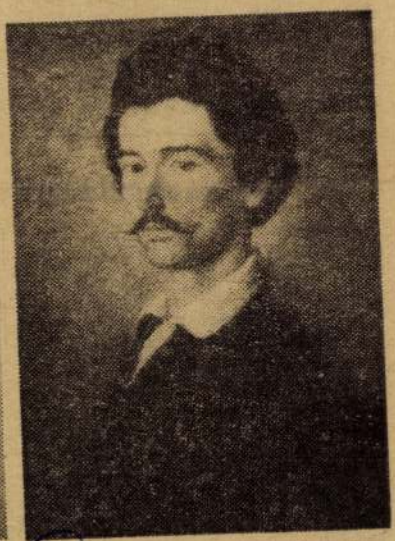

Barabás Miklós litográfiája 1848-ból.

Petőfi Sándor

Petőfi Sándor kézjegye.

Robert Kennedy kihívásra kész

Washingtoni tudósítónk jelenti:

Szerda délután az amerikai szenátusban *Robert Kennedy* New York-i szenátor és a New Hampshire-i előválasztáson nagy sikert aratott *McCarthy* minnesotai törvényhozó mintegy 20 perces tanácskozást folytatott. E találkozónak Washingtonban nagy politikai jelentőséget tulajdonítanak és annak előjátékaként tekintik, hogy Robert Kennedy — bár hívei többszöri sürgetése ellenére nem volt hajlandó kihívni Johnson elnököt és pályázni a demokrata párt 1968. évi elnökjelöltségére — most a New Hampshire-ben történtek fényében felülvizsgálja álláspontját.

A találkozó után azonban Robert Kennedy csak annyit mondott a CBS televízióhálózat riporterének, hogy „ha elhatározom, hogy indulok az elnök ellenében, akkor ez csak azon az alapon történhet, hogy a New Hampshire-i előválasztás elmozdította a fő akadályokat az elnök jelöltségre való pályázásom útjából".

A szenátor, akárcsak McCarthy, ismételten bírálta Johnson vietnami politikáját és az eszkaláció ellen foglalt állást.

Robert Kennedy hívei kedvező kilátásokat jelentettek több előválasztási központból, így *Oregonból*, és elsősorban *Kaliforniából*. Robert Kennedy neve máris szerepel az oregoni előválasztás demokrata párti listáján. Március 22-ig nyilatkoznia kell, hogy igényt tart-e Oregonban az előválasztási listára vagy töröltesse nevét.

A Fehér Ház változatlanul igyekszik nyugalmat mutatni a New Hampshire-i előválasztás váratlan eredménye után, de a színfalak mögött nagy az idegesség. A hírek szerint a Johnson-tábor főkortesei nagy haditanácsot tar-

A csehszlovák kormány ülése

A csehszlovák kormány szerdai ülésén meghallgatta a külügyminisztérium, a honvédelmi minisztérium és a katonai főügyész jelentését a szökésben levő és lefokozott *Jan Sejna* volt vezérőrnagy bűnös tevékenységével kapcsolatos vizsgálat előrehaladásáról. Az ügy valamennyi vonatkozásának részletes tanulmányozása után a kormány visszatér a kérdés megvitatására és szigorú következtetéseket von le belőle az állami szervekre vonatkozóan.

A minisztertanács ülésén foglalkoztak továbbá a nem hatékonyan termelő szénbányák felszámolásának problémájával, a fémkohászatban végrehajtandó szerkezeti változtatásokkal, a nemzetközi gazdasági együttműködés és külkereskedelmi kapcsolatok fejlesztésével, végül pedig Szlovákia elmaradott vidékei gazdasági életének fellendítésével.

Ugyancsak szerdán ülést tartott a Nemzeti Front központi választási bizottsága, s értékelte a választási kampány első szakaszát. Ez év májusában ugyanis nemzeti bizottsági választásokat tartanak az országban. A bizottság az értékelésben hangsúlyozza, hogy a választási törvény demokratikus alapelveivel összhangban, a Nemzeti Front jelöltjeit széleskörűen választották ki.

A központi választási bizottság kijelenti, hogy nem ért egyet a választás elhalasztására vonatkozó javaslatokkal, mivel — mint hangoztatja — lehetőség nyílik arra, hogy a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottsága januári plénumának határozatait mindenhol érvényesítsék.

Megemlékezések Gottwald halálának 15. évfordulóján

Csütörtökön *Klement Gottwaldnak*, a Csehszlovák Köztársaság első munkáselnöke halálának 15. évfordulóján megemlékezéseket tartottak egész Csehszlovákiában. a CSKP az ország felszabadulása után azonnal kidolgozta és a gyakorlatban megvalósította a szocializmus építésének a csehszlovák feltételeknek és hagyományoknak

molk.
961

Orlay-Petrich Soma

h

olajfestmények Petőfiről

(reprodukció.)

1. Petőfi arca.

Népművelés, 1961. 3. sz. 2. l.

Orlai Petrich Soma

MDK

Ahogy a jó barát a költőt otthonában látta. Orlai Petrich Soma olajfestménye, 1847—48 között.

Békés István : Az igazi Petőfi-arc.

NÉPSZABADSÁG. 1960. márc. 13.
9. lap.

Dr. Pascal Lorenz

Orlay Petrich Soma, grafikus 960 MDK

A Magyar Helikon adta ki Petőfi Bolond Istókját

Az új kiadás Orlay Petrich Soma nemrégiben előkerült illusztrációit is tartalmazza. A rajzok, ezek a rajzok, nem tartoznak Orlaynak jara művei közé, de megvan a létjogosultságuk ebben a kiadványban.

P.P.: A „Bolond Istók" új kiadása

Népszabadság Bp. 1960. jan. 24. 8 l

Orlay-Petrich Soma, grafikus

MDK
59

Békés István Petőfi-albumában Orlay-Petrich festményeitől és rajzaitól kezdve a mai művészek alkotásaig találunk illusztrációkat, képeket...

Héra Zoltán: Petőfi nyomában

Népszabadság, Bp. 1959. dec. 15.

S. l

M.D.K.

Orlay Petrich Soma
festb

Petőfi Mérőbeverényben c. képe.

Magyar Nemzet, 1959. julius 21.
(ungvári): Jegyzetek a Petőfi kiállításról

4l

M. D. K.

Orlai Petrich Soma
festő

959. 4

Illusztrációi Petőfi Sándor Bolond Istók jához,
Petőfi Debrecenben c. képe, II. Lajos holttestének feltalálása a Csele patakban, Zách Felician, Erzsébet és Mária királynők a novigrádi fogságban. + (2 repro a Bolond Istók sorozatból).

Sós Endre: Egy régi lada mélyéből előhesült
Magyar Nemzet, 1959. ápr. 19.

10 l.

M.D.K.

Orlay Petrich Soma
festő

Szendrey Julia" ábrázolása.

"

Napló
Magyar Nemzet, 1970. jan. 31.

71

MDK
958

Orlay Petrich Soma

(1843 júliusában festette Petőfi utolsó arcképét.)

Diener András: Hol van Petőfi márciusi kardja?

Érdekes Ujság, Bp. 1958. március 15. 5. l.

Petőfi befejezetlen arcképéhez

Mi a valóság a Békéscsabán talált Petőfi-portré ügyében?

Érdeklődéssel olvastam a *Hétfői Hírek* múlt heti számának cikkét *a békéscsabai Petőfi-képről*. A cikknek minden sora igaz, a tájékozatlan olvasóban mégis azt a benyomást kelti, mintha itt olyan kép került volna elő, amely újabb adatot szolgáltathat a költő eltűnésének kérdéséhez. Mivel meglehetősen régen keresem ezt a képet s éppen én voltam az, aki *Tábori* Pál, a békéscsabai múzeum igazgatója segítségével megtaláltam, nem lesz helytelen, ha a teljes valóságot mondom el *Petőfi utolsó portréjáról*, melyet halála előtt néhány nappal festettek *Mezőberényben*.

A költőnek eddig két mezőberényi arcképét ismertük, mindkettőt *Orlay Petrics* Soma festette. A két kép ugyanabban a pozitúrában ábrázolja Petőfit, az eltérés mégis igen jelentős. Ugyanis az egyik képen hamvaskék színű feszes katonanadrág és rövidszárú piros csizma van a költőn, a másikon civil pantalló és papucs. Az egyik képen csinosan berendezett szobában ül a költő, a másikon egy ház oszlopos tornácán. Az irodalom joggal kételkedett abban, hogy szobában ült volna a költő modellt, mikor adataink vannak arról, hogy a mezőberényi *Petrics-porta tornácán festette le unokafivére, Orlay;* hogy pedig ez fontos a számomra? Mert *Heydte* osztrák őrnagy határozottan állította, hogy *a héjjasfalvi országút menten fekete pantallót látott azon a halotton, amelyet ő Petőfinek vélt. (Sein Beinkleid war eine schwarze Pantalon.)* *Szendrey* Júlia pedig éppen *Heydte* őrnaggyal folytatott személyes beszélgetés után írja le, hogy az osztrák tiszt által látott holttest valóban a férjéé volt, mert azt *„...öltönye és alakja leírásából biztosan lehet férjem, Petőfi Sándorének elismerni".* — Nos, hogy élete utolsó napjaiban viselt-e Petőfi olyan ruhadarabot, amelyet a csatatéri szemtanú éppen azért jegyzett meg, mert feltűnő volt a civilruha — ugyanis a honvédség semmiféle egyvernemének nem volt fekete pantalló rendszeresítve — ezt csak annak a képnek az alapján tudtam volna valószínűsíteni, amelynek az eredetije eltűnt.

De hiszen megkerült! — mondhatnánk. — *Békéscsabán* van, *a Pfeiffer-családnál*, ahogy ezt a múlt heti hír közölte. Hiszen éppen ez az: a második képet kerestem és találtam — egy *harmadikat*. A békéscsabai festmény ugyanis *nem azonos az Ernst Múzeum egykori képével*, ezt azonnal megállapítottam: ezt a *staffage* bizonyítja. Az Ernst Múzeum

piros csizmában járt volna, az egészen valószínűtlen. Ezt a kételyünket a legjobban *Várkonyi* Nándor fogalmazta meg a legutóbbi könyvében: *„Petőfi bizonyosan papucsban ült a képhez, de a biedermeier illedelem nehezményezte volna a papucs megörökítését, illetve a hős költőét ilyen öltözetben...“* — Ezt a „csizmás“ képet tehát *Orlay* később — jóval a költő halála után — festette, ez semmi esetre sem a Petőfi életében készült utolsó arckép.

De mindig tudtunk a *másik* mezőberényi arcképről, ezt az *Ernst Múzeum* őrizte, majd mikor pénzzé tették az Ernst-hagyatékot, elárverezték. Hogy ki vette meg? A nagyisten tudja: eladták a *Legtöbbet Igérőnek* s mivel annakidején a műkincsek árverése éppen olyan nyílt árusítás volt, mint a bolti eladás, a vevő nevét nem jegyezték fel, ezt megállapítani nem tudtam. Ennek közel *húsz éve.* A kép eltűnt, kallódik valahol, az irodalom bűvöng, a vevő hallgat.

Az az eltűnt kép papucsban és pantallóban ábrázolta a költőt, ezt tudtuk, mert a festmény fényképe megvan. De a pantalló *színét* nem tudtam megállapítani a fényképről, ezért hajszoltam az eredetit. Miért volt kosara, ezt eltakarja a tollas kalpag; a békéscsabai képen a kardkosár szabadon van, a kalpag a háttérben marad, sötéten, kidolgozatlanul. Ennek a képnek uralkodó tónusa: *a befejezetlenség.*

De most már *a három kép közül melyik* az a portré, amelyet *Orlay valóban a mezőberényi tornácon festett 1849. július első felében?* Szerintem *ez a harmadik:* a békéscsabai. Homályosan, elnagyoltan, de itt előtűnik a valóság: nemcsak a tornác oszlopa, hanem a tornác kőpadlójának mozaik-rajza is, a költő körül heverő tárgyak kidolgozatlanok, de Petőfi arcának — különösen a tekintetének — élettel való teljessége igazolja, hogy itt *valóban a költő ült a festő vászna előtt — fekete pantallóban,* vállban redőzött ingei egyikében. Igen, úgy ahogy az osztrák tiszt, *Heydte* báró látta. A kép nem nyújt újabb adatot a költő eltűnéséhez, de alátámaszt egy vallomást, amelynek hitelében egyébként eddig sem kételkedtünk.

Az tehát Petőfi utolsó arcképe, mely befejezetlenül maradt. Július 19-án megjelent Mezőberényben *Bem futára* — és a modell *tizenhárom nap múlva halva feküdt a héjjasfalvi országútnál.* **Dienes András**

Orlay Petrics Soma

Hétfői Hírek. 1958. márc. 17. Hétfő II. évf. 11. sz.

Orlai Petrich Soma

Lród

Z

Héjjas János: A magyar biedermeier-kor művészete Magyar Művelet. 1938. 281.

1870

144

Grármarás

MDK.

Orlay Petrich Soma

Petőfi Sándor szülei , ceruzarajz

A vallás-és közokt. min. vásárlásainak kiáll. a Szépm. Muzeumban. Szépmüvészet 1941. 2o6.1.

M D K

Orlai Petrics Soma

II. Lajos holttestének megtalálása, festm.
Szent István ébredése, festm.
Salamon királyt megátkozza az anyja, festm.
Kazinczy és Kisfaludy első találkozása, festm.
Zách Felicián, festm.
Vak Béla, festm.
Attila és Vigil, festm.

Lyka Károly : Történeti festészetünk az elnyomatás korában. Uj Idők 1942.nov.7. 45.sz. 542. l.

Orlai Petrich Soma

Petőfi c. olajf.

repr.

Magyar Művészet

1948. 2. f. 47. l.

	Riad.	Marad.	Tülléjés
—	530.—	20.—	
—	3.475.29	—	1.475.29
91	971.98	1.541.93	
-0	751.42	1.049.28	
3	361.30	1.425.33	
—	222.55	2.068.45	
6	—		111
—	1.122.86	30.55	

489. . . . . .

490. . . . . .

491. . . . . .

492. . . . . .

493. . . . . .

494. . . . . .

VII. Üveg.

Glas.

495. **Két virágtartó,**

réteges üveg, kék bordákkal, bőségszarut ábrázol. Cseh, 1850 tájáról. — ZWEI BLUMENBEHÄLTER, Glas mit blauem Überfang, in Form eines Füllhornes. Böhmen, um 1850.

502. **Talpas pohár,**

réteges üveg, fehér borítással, kiköszörült szemekkel, festett virágcsokrokkal és madarakkal. Cseh, XIX. sz. k. — GLASPOKAL, auf Fuss, weiss überfangen mit ausgeschliffenem Rundmedaillons und bunt bemalt mit Blumensträussen und Vögel. Böhmen, Mitte XIX. Jahrh.

503. **Talpas pohár,**

réteges üveg, fehér borítással keretelt szemekkel és szines virágcsokrokkal. Cseh. XIX. sz. k. — GLASPOKAL, auf Fuss, Weisser Überfang mit ausgeschliffenem Dekor und mit bunten Blumensträussen bemalt. Böhmen, Mitte XIX. Jahrh.

504. **Talpas pohár,**

sárga üveg, köszörült diszitéssel, nyolcoldalú testen gyöngyfüzér alatt versenylovak, elöl medaillonban : FB. Cseh, XIX. sz. k. — GLASPOKAL, auf Fuss, gelbes Glas mit geschliffenem Dekor. Am achteckigem Körper Rennpferde unterhalb einer Blumenguirlande, vorne Medaillon mit den Buchstaben FB. Böhmen, Mitte XIX. Jahrhundert.

505. **Talpas pohár,**

köszörült üveg, kelyhén váltakozva gyémántos köszörülésü és szines emblémás medaillonok. Cseh, XIX. sz. e. f. — GLASPOKAL, auf Fuss, am Kelch alternierende Medaillons mit Diamantschliff und Emblemen auf farbigen Fond. Böhmen, erste H. XIX. Jahrh.

506. **Pohár,**

köszörült üveg, tölcséres testén négy medaillon, háromban emblémák, a negyedikben levélkoszorú. Cseh, XIX. sz. k. — GLAS, geschliffen. Am Körpervier Medaillons mit eingeschnittenen Emblemen, beziehungsweise Blattkranz. Böhmen

Orlai Petrich Soma

l.

Szabad művészet

1948. 227. l.

XVIII. szá[illegible]

A ~~ránkmaradt~~ irott ku
György irásai érdemelnek figyel
a székesegyházra célozva magát e romo
késznek"nevezi" "~~Rudera Eccles~~
ban részletesen leirja a romoka
tásba is közzé teszi a székeseg
~~num Ecclesiae Metropolitanae S~~
Mathes Nep.János"Veteris Arcis
irja le, többnyire Széless nyom
~~irott kutfő mellett~~ legalább el
mény,melyet Czobor Béla a pécsi
~~s a porta speciosát ábrázolja~~.(8) A
tesz kéziratában, emondva, hogy
látott egy hiányos, kezdetlege
rajzolt, de megemliti,hogy a je
esztergomi kanonok korában (1741
a maga számára.(9) A Klimó féle ké
~~vannak~~ számozva, ~~nyilván~~ magyar
ban nem került elő. A számozás S

Orlai Petrics Soma

Szabad Művészet

1957. 241. l.

Be/E

40.márciuc 29.

951

Orlai Petrich festőmüvész
Végvári: A II.Magyar Képzőmüvészeti Kiállitás
Szabad Nép, 1951, november 4.9 l.

[a Petőfit festő O. P. Somát ábrázolja
Csernus Tibor képe.]

16147/1908.szám.

A Müemlékek Orsz. Bizo
ságának, mult hó 6-án 63.szám ala
kelt fölterjesztésére, tudomás és
az érdekelt épitész értesitése vé
kiadom.

Budapest, 1908. márczius hó 9-én.

A miniszter meghagyásából:

K. Lippich

ORLAI PETRICH Soma

Vörösmarty, 1854, olajf. (repr.)

n

Fejős J.: Vörösmarty képmásai

Művelt Nép 1955 VI évf. 47 sz. nov. 20, 5. l.

MDK

Orlay Soma

1859.Jan.23.án, az ő műtermében gyültek egybe azok a férfiak, akik az 1861.Marc. 15.-én megalakult Magy.Képzőm.Társ. alapgondolatát felvetették.

Műcsarnok, 1930/31. jub.kiáll.kat.

MDK

Orlay Soma, festőművész

a 70 éve fennálló Országos Magyar Képzőművészeti Társulat palántáját ő és 6 ill. 8 lelkes társi ültette el, mikor 1859 jan. 23-án egybegyültek Orlay müteremnek nevezett hónapos szobájában. 1861-ben meg is alakult MKT.

Műcsarnok 1930/31 jul. kiáll. Kat.

Orlai Petrics Soma MDK

Perényiné temeti a mohácsi csata halottjait

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

MDK

Orlay Petrich Soma

Petőfi

M. Biedermeier kiáll. k épes tárgymutató
1937.nov. Mücs. 26 l.

MDK

Orlay Petrich Soma

gróf Nádasdy és Szilveszter nyomdász

M. Biedermeier kiáll. Műcs. 1937. nov.
26 l.

MDK

Orlay Petrich Soma

Petőfi, festm.

M. Biedermeier kiáll. Műcs. 1937. nov.

26 l.

Orlai Petrich Soma

l. Szabad Művész t.

1957.12.7. 539.f.

A m.kir. vall.és közokt. mi
alatt a keb. számv. VII.és
nek másolata.

Költségvetési év: 1928/29. I
lok támogatása. Rendes kiad
tözködési költségek. Levonar

Utasitom a S
O t t ó, a Müemlékek Országo
dapest, VI. Állatkerti-ut 1.

MDK

Orlay Petrich Soma, 1822-80

Laborfalvy Róza arcképe, of.

M. Studio 2. sukc. 1921. 22 l.

MDK

Orlai Soma,

öt özv.Wenckheimné Orczy báróné pártfogolta, és 1846 körül a müvészi pályán való kitartásra buzditotta.

?: A táblabiró-világ gyüjtői és mecénásai. 18cc-185c
A Mübarát.1922.II.évf.1.sz. 1c.1.

MDK

Orlai Petrich Soma, festöm.

? pályázaton vett részt:

"Zách Felicián"-jával.

Magyar Müvészet. 1925. 522.l.

Orlai Petrich Soma

Sappho, olaj.

Képzőművészeti Múzeum

Magyar Művészet

1925. 508. l.

IATIKAI
ÖNY.

ÁRSULAT MEGBIZÁSÁBÓL

SZTI

ÖDÖN.

M D K

Orlai Petrics Soma

Mohácsi vészt ábrázoló képei

Magyar Művészet. 1926. 539. l.

922

Orlai Petrics Soma

Petőfinének hozzá
intézett levele repr.

Ernst Lajos

Petőfi archépei –
Ernst Museum III.
Bp 1922. 33. l.

H

926

MDK

Orlai Petrics Soma

Mohácsi vész

Mohács emléke. Ernt Muz. 84. kiáll. 1926. szept.

11 l.

926

Orlai Petrics Soma 928

Ernst Múzeum
aukciói. 38. sz.
Budapest 1928.

Orlai Petrics Soma (1822—1880).
438. MÁTYÁS KIRÁLY PETERDI HÁZÁBAN (König Mathias im Hause Peterdis).
Vászon (Leinwand). 80×65 cm.

Orlay Soma

Attila halála. olaszt.

Onódi orsz. gyűlés. olaszt.

Mohács. olaszt.

Attila vallomásra bírja

Virgilt. olaszt.

Ernst

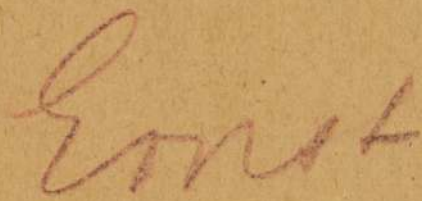

Oslay S

Hunyadi J. I. a törökök meglámadják. olaft.

Ernst

Orlai Petrics Soma

l.

Szépm. Múz. Ék.
VIII. 174. l.

A m. postatakarékpénztártól

BUDAPEST
18 V 22 17
51

16136

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest
IX. Ilögyes Endre u. 10.

Hivatalból
Díjátalányozva

Orlai Petrics Soma

l.

Képm. Mur Erik

VIII. 175. l.

Orbán, VII. papa 1590 139
VIII. " 1623-1624, 139,2
Ordódy Károly pálos rendfőnök 177
Ottoboni, Pietro biboros 1667-174
Paladini, Giovanni 165
Pál Lajos ötvös 224
Pál, V.pála 1605-1621 139, 244
Pálffy István 1629 217
Palásthy Pál esztergomi kanonok 18
Pálffy Katalin 244, 245
Palkovich György 29o, 292, 296
Pálóczy György primás 1423-1439
Pataxi János 1668 171
Patai Kata 171
Pavlovna, Alexandra 255
Pázmány Péter primás 157o- 1637, 2
261,263,293
Pellicioli, Mauro, olasz restaurát
Péchy Erzsébet 1648 17o, 19o
Perugiai Bernát spalatói érsek +
Péter magyar király 1o11-1045

Orlay-Petrich Soma festő

Müve a Történeti Képcsarnok gyüjteményében.

A Szépmüvészeti Muzeum 1906-1956, Bp. 1956. 29.1.

M.D.K.

Orlay-Petrich soma festő

A Nemzeti Muzeum képtári őri állására pályázaott

Kiss Bálint halála után

A Szépmüvészeti Muzeum 190 -1956. Bp. 1956. 13.1.

M.D.K.

Orlai Petrich Soma, festő

Édes anyja archéjével kapcsolatban emlités történik róla, mint sajátosan magyar feltogásu művészről, az édeskeszett bécsies biedermeierrel szemben.

Bényi László: XIX. századi magyar festészet kiállitása a Magyar Nemzeti Galériában,

A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei,

1960. II. sz. 94.old.

Orlay Petrich Soma

Festő

szül. Mezőberény 1822.

erőd

Karács Bélésvm I.

409 l.

Archeppel

Kiváló tisztelettel

Désy József

o P.-ről ajánlva.

Orlay Petrics Soma

l.

Szilágyi: Magy. Nemzet

tört. X. 37. l.

Orlay Petrics Soma

Wód

Berzeviczy Albert

Régi emlékek.

1853 – 1870.

Bp. 1907. 93. l.

Somssich Pál.

Térdig, ül a jobb
karfájára támaszkod
bajusza s leberetvált áll
rojtos, mellénye magas
Kis sorban:

SOMSSI

az ország képvi

oldalt balra: KIADTA
jobbra: AZ NTA

Könyom

6

Vereby S. Honpolg

MDK

Orlai P/etrich Soma
festő

"Petőfi Sándor arcképe
II.. Rákóczi Ferenc arcképe.
/mindkettő Dr. Szomor Dezső
tulajdona./

Kiss L.:Vás.müv. 113.o.

Orlai Petrics Soma, festöm. mDK

Kazinczy Ferenc elsö találkozása Kisfaludy Károllyal. /Köle rajzolta Werbezalt, rest. 1860./

Domanovszky Sándor: Magyar müvelödéstört. V.k. Bp. é.sz. 364, 674.l.

Orlai Petrich Soma festö M.D.K.

Waldmüller tanitványa Bécsben, Zichy Korrepetitorság idején

Berkovits Ilona: Zichy Mihály.. Bp. 1964. 20. 1.

Orlai Petrich Soma festö M.D.K.

Munkácsy elött, a szabadságharc bukása után, jelképes tiltakozásul megfestette Miltont az elbukott öreg, vak forradalmárt

Berkovits Ilona: Zichy Mihály .. Bp. 1964. 136.l.

Orlai Petrich Soma festő M.D.K.

Kazinczy Ferenc és Kisfaludy Károly találkozása Pesten, 1828-ban /repr.

Keresztury Dezső: A magyar irodalom képeskönyve Bp. 1956.
V.t.

Orlay Petrics Soma festő M. D. K.

„Kazinczy találkozása Kisfaludy Má-
rellyal" c. képe a széphalomi man
zoleumban. Alatta magyarázó kép
a festményen nereplő alakokról. Készült
1850 táján.

Dankó Imre: Széphalom. Sárospatak 1956
12.

MDK

Orlay Petrics Soma

Kazinczy és Kisfaludy Károly találkozását megörökitő festménye
/ Aszéphalmi mauzoleumban/

Kovalovszky Miklós: A reformkor irodalmi szalonja

Hatvany Lajos: Beszélő házak.
Bp. 1957. 307- 307- 311. l.

308.1.

Orlai Petrics Soma

l.

Va Hö Ernst gyűjt

l. műverek mutatója

e a kormánnyal, hogy megállitsam azon az uton,
yzethez és az áldatlan belpolitikai zavarokhoz
iselőház feloszlatása előtt kiléptem a kormány

ggodalom és választóim ezreivel való személyes
djek a kormány politikája ellen, mely a nemzet
ısági megélhetést veszélyezteti.
ı eszme szolgálatában, mely egyedül vezetheti
és

ıs zászlaját a fővárosban!

ályért, Hazáért"

Orlay Petries Soma

följegyzései készített
festményeiről és rajzairól
és az ezekért kapott díjak-
ról.

Az Ernst Múzeumban.

Fer Ernst 36. l.

Ugyanott szamos egyéb
irat a fentiről.

ga.y. During his reign in Poland he contrived repeatedly in defeating the Russians and Tartars but his premature death prevented him from carrying out his great scheme against the Osman empire.

The idea of an entirely independent Hungary was born out of the spirit and was personified by Nicholas Zrinyi the younger. A pupil of Macchiavelli, Zrinyi was one of the first military authorities of his time. In his policy as well as in his literary works he stood up for the idea that Hungary must, quite by herself, get rid of the Turks and expel them from the territory of the country, because any help from Europe would compel the Magyar nation to become a vassal to Germany. He was one of the most troublesome geniuses of that time. His strategic and tactic works contain principles which later were applied by Frederick the Great and Napoleon himself.

Prince Francis Rákóczi II., the ally of the French King Louis XIV. was the champion of the principle to shield Hungary from the Germans and linking her fate to the Western nations of Europe, without, however for one moment sacrificing the idea of Hungary's independence. He was one of the most noble and most unselfish characters in the worlds history.

The ambitions of Hungarian self-determination reached their climax in the XIX. century in the person of Louis Kossuth. His memory is living even nowadays too vividly in our minds to make it necessary to interpret his significance in detail. His greatness lies mainly in the fact of having liberated the serfs in Hungary thereby multiplying the political energy of the nation by the rural masses. It was he who laid the foundations of a democratic state and who defended it against the coalition of foreign powers grouped around the counter-revolutionary ensign of the Austrian Imperial power. The Magyar nation proved at that time to be one of the strongest races in Europa and it required the combined forces of the two most perfect military organisation of that period, the Austrian and the Russian army, to crush the resistance of Hungary.

The guiding spirit of the Hungarian armed resistance was Arthur Görgey, commander in chief of the Hungarian army, fighting in 1848—49 for the independence of the country.

In the course of the past century

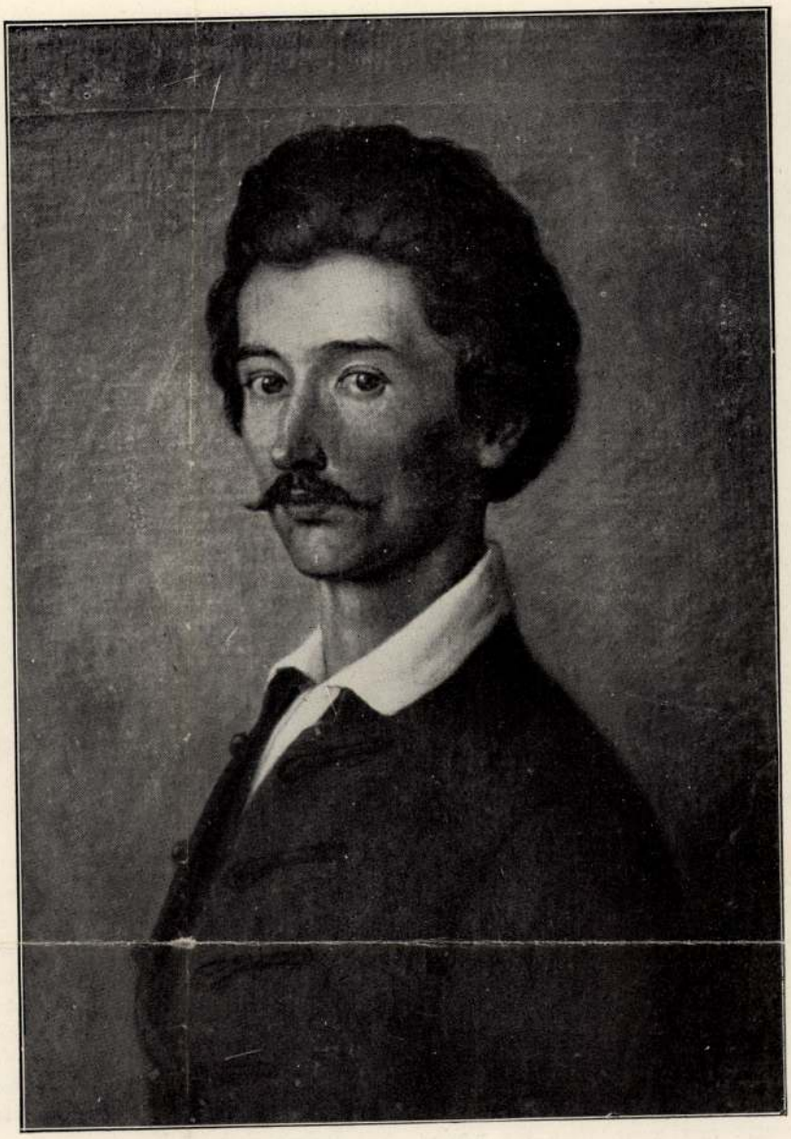

A picture of Soma Orlai-Petrics representing the Hungarian lyric poet Alexander Petőfi, in the Museum of Fine Arts in Budapest. — Alessandro Petőfi. Quadro di Soma Petrics nel Museo di Belle Arti. — Petőfi Sándor, Orlai Petrics Soma festménye a Szépművészeti Múzeumban.

vento del quale e i suoi tre attacchi impedirono agli Absburgo di realizzare in Ungheria quanto si riprometteva di raggiungere con le sue tendenze germanizzatrici la controriforma. Gabriele *Bethlen*, che può essere definito una della figure più in vista in Europa della libertà di religione e del protestantismo, ma negli anni di pace di calma in Transilvania fece fondare istituti di grande importanza dal punto di vista culturale e presso di lui trovarono appoggio i più celebri studiosi protestanti dell' epoca, nel suo castello di Gyulafehérvár. Il suo grande rivale, il arcivescovo e cardinale Pietro *Pázmány* era il capo della frazione che voleva l'attaccamento al-

férfia Tisza István gróf volt, a monarchia vezetői közül az egyetlen, aki a háborút ellenezte s aki egy győzelmes háború esetén sem akarta új területekkel gazdagítani Magyarország és a monarchia területét. Tisza kortársai: II. Andrássy Gyula és Apponyi Albert gróf, ha belpolitikai kérdésekben és a külpolitika módszereiben nézeteik el is tértek Tisza István gróftól, irodalmi és politikai tevékenységükben azt az irányzatot szolgálták, amely a magyarságot a pánszlávizmus és Oroszország előtörése elleni szövetségi rendszerbe állította. A magyarság heroikus katonai teljesítményeinek köszönhető, hogy legnagyobb ellensége, Oroszország, a háború harmadik évében összeomlott.

A trianoni Magyarország jelenlegi ak-

Endre Ady — Andrea Ady — Ady Endre.

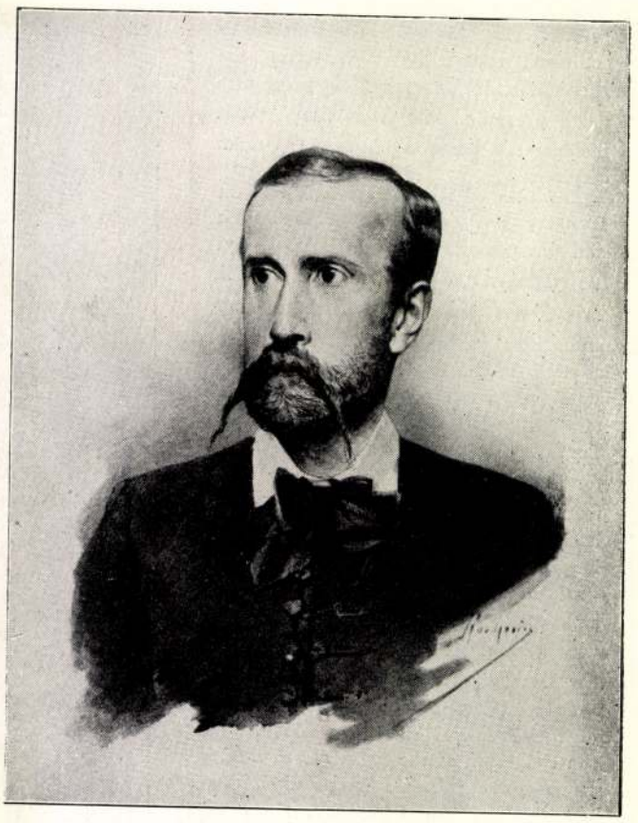

Imre Madách — Madách Imre

Count Julius Andrássy the elder, the first Minister of Foreign Affairs of the Double Monarchy and one of the creators of the compromise with Austria as well as of the Triple Alliance, was known for his brilliant diplomatic achievements. With the resurrection to life ot the traditions of the Árpáds and the Hunyadis he brought new energy into the waning organisation of the Habsburg Empire. This was the situation in which the world-war found Hungary. Her leading statesman in those years fraught with horrors was Count Stephen Tisza, who alone of all high authorities of the Monarchy opposed war and who declared in advance, that even in case of a victorious canclusion of the conflagration the area of Hungary and of the Monarchy must not be inceased by new territories. His contemporaries, Count Julius Andrássy the younger and Count Albert Apponyi — though their opinion in matters relating to home affairs and even in the application of methods of foreign policy may have differred from that of Count Tisza — followed in their literary and political activity the tendency which led Hungary into the system of alliance protecting hef from Panslavism and from the Russian expansion.

l'Occidente e della controriforma cattolica; il quale in massima ridiede il peso politico alla fede antica e che, come il primo scrittore della sua epoca, era un magnanimo mecenate della scienza e dell' arte come il principe *Bethlen*.

Uno dei rappresentanti di spirito europeo dei Magiari del Secolo XVI° era Stefano *Bathory*. Principe di Transilvania, discendente da una delle più antiche famiglie magiare, il quale dopo la fuga del Re Valois assunse sul Trono di Polonia solo per difendersi con una alleanza polacco-transilvano-magiara contro gli attacchi turchi.

L'idea dell' Ungheria indipendenta trovò corpo nella personalità e nella tendenza rappresentata da Nicola *Zrinyi*. *Zrinyi*, discepolo di Machiavelli, era uno dei più grandi genii militari della sua epoca, e sia nella letteratura che nella politica serviva ed appoggiava l'idea che gli ungheresi dovevano cacciare dall' Ungheria i turchi con le proprie forze, perchè diversalmente l'Ungheria in cambio di un aiuto per niente soddisfacente avrebbe corso il rischio di diventare vassalla dei tedeschi.

La difesa contro i tedeschi e l'appoggio all' Europa occidentale, nonchè dell' indipendenza indiscutibile del-

tív államférfiai közül a külföld leginkább Bethlen István gróf miniszterelnököt ismeri, akinek sikerült kormányzatát immár nyolc esztendő óta stabilizálni és aki beillesztette Magyarországot a népszövetségi Európa rendszerébe.

MAGYAR IRÓK A VILÁGIRODALOMBAN.

Az a kis altái nyelvsziget, amely ezer éve megtartotta keleti szépségeit, hagyományait, nyelvkincsét az indogermán nyelvek tengerében, amely útját állta az ázsiai hódítók nyugati előretörésének, a törökök hatalmának és a német keleti terjeszkedésének is, néhány olyan világirodalmi igaz értéket adott az emberiségnek, akik a legelső sorban, a legnagyobbak között állanak. Pedig ezer és egy oka volt a magyar irodalom elszigetelt, nehéz fejlődésének. Az ország majd mindig nehéz, életére menő küzdelemben állott hol a tatárral, hol a törökkel, hol a németséggel, a szerb, román, cseh nemzetiségekkel, Ausztria évszázados politikája épp a legtörzsökösebb magyar vidékeket a török dúlás után idegen telepesekkel tömte meg, a városok népe, az iparosság, a kereskedelem, a bevándorolt németek, görögök, szerbek, olaszok és zsidók kezében volt; a nemesség, a törvény nyelve a latin; a parasztság a szét-

Orlai Petrich Soma 939

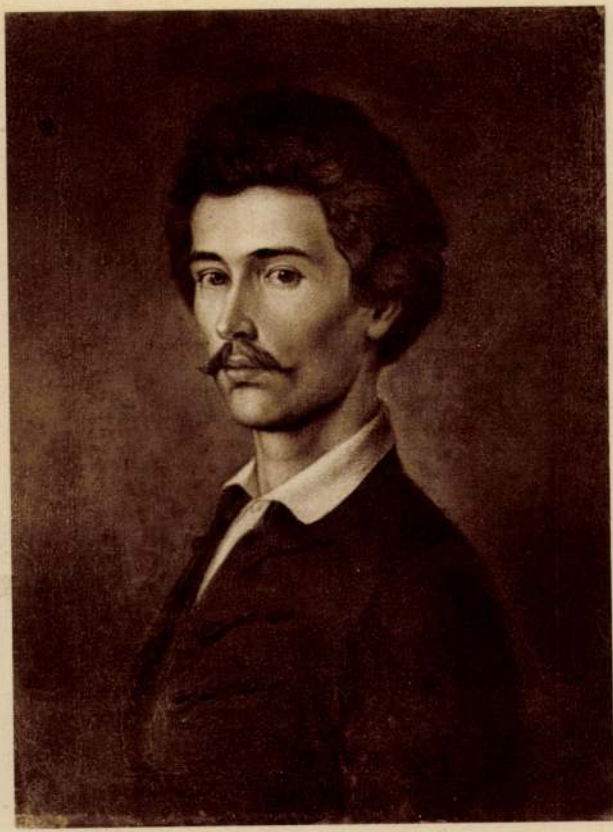

428. *Orlai Petrich Soma:* Petőfi Sándor.

XI

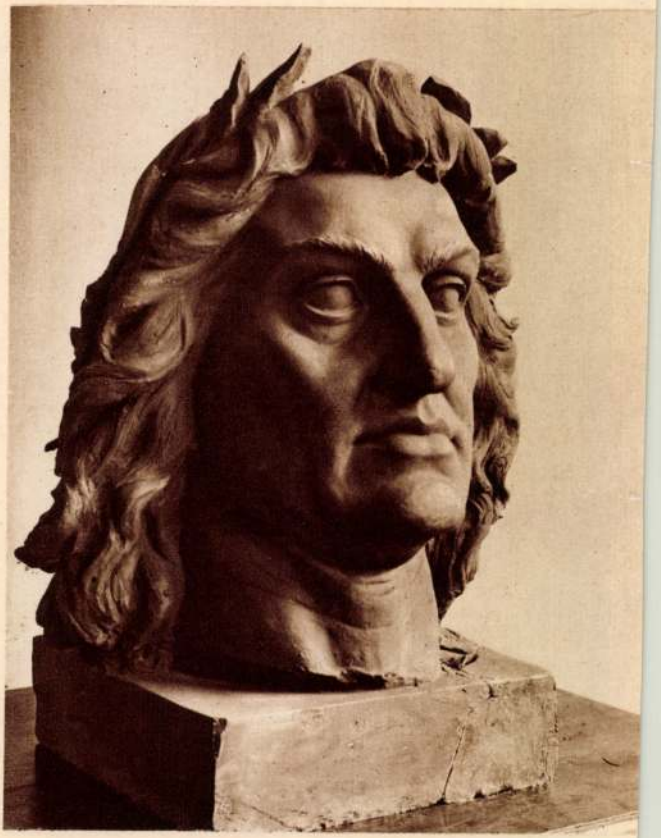

686.

939.

MDK

Orlai Petrich Soma, 1822-8o.

Petőfi Sándor, of.

Perényiné temeti a mohácsi csata halottait, of.

Petőfi Sándor mint Bem hadsegéde, of.

Ernst Muz. aukc. Árv. Közl. 1.rk.sz.

1939. jan. 39-4o l.

(I)

Orlai Petrich Soma

Petőfi Sándor arcképe

repr

Ernst-Múzeumaukciója I.

XI

tábla

Orlai Petrich Soma

fontos forrás

l.

Ernst-Muzeumaukcioja II

1831.

NYOMTATVÁNY.

30.122. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

AZ ORSZ. M. RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1939. FEBRUÁR 1-ÉN SZERDÁN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ELŐADÓTERMÉBEN (VIII. BAROSS-UTCA 13. SZ. FDSZ.) TARTANDÓ

ÜLÉSÉRE

TÁRGYSOROZAT:

1. Nyírségi műemlékek. (Lux Géza, Genthon István és Szentiványi Gyula beszámolója. Vetített képekkel.)
2. Csányi Károly másodelnök záróbeszéde.

GEREVICH TIBOR
elnök

Vendégeket szívesen lát a Társulat.

Orlai Petrich Soma

fontos forrás

!

NYOMTATVÁNY.

Ernst-Muzeumaukciója II.

191.!.

30,122. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

AZ ORSZ. M. RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1939. FEBRUÁR 1-ÉN SZERDÁN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ELŐADÓTERMÉBEN (VIII. BAROSS-UTCA 13. SZ. FDSZ.) TARTANDÓ

ÜLÉSÉRE

TÁRGYSOROZAT:

1. Nyírségi műemlékek. (Lux Géza, Genthon István és Szentiványi Gyula beszámolója. Vetített képekkel.)
2. Csányi Károly másodelnök záróbeszéde.

GEREVICH TIBOR
elnök

Vendégeket szívesen lát a Társulat.

Orlai Petrics Sona

lásd

Ernst-Lázár

36 P.

_____ *műhely.*

főnökség!

_____hó____n történő kifize-

_____ indokából személyesen meg nem

_____szamu _____

n.

vi _____ hó_____

_____

sajátkezű aláírás és munkásszám.

MDK

Orlay Soma festő

„Erzsébet szpárga" c képe 1885-ös bpi Országos

Kiállításon

MDK-A-1-1/1455

MDK

Orlay Soma festő

1860-70-es években sok KT zsúri tagja

MDK-A-1-1/521 stb

MDK

Orlay Souza Jestě

KT zvůrí tap 1870-71.

MDK-A-1-1/545

MDK

Orlay Soma fertő

1875. „Petőfi Sándor" c bénít KT rovolásra küldi

MDK-A-I-1/700.

MDK

Orlay Soma festő

„Hivatlan vendég" c képét a Műcsarnok 2. kiállításán eladja. 1878.

MDK-A-I-1/125.

MDK

Orlay Soma festő

1877 jegyzéke a K.T.-nak az
„Ünnepi ajándékokról"

„Fegyverlerakásitér, Világos közelében"
„A betyár"
„Az álmos dajka"
„A hívatlan vendég"

MDK-A-I-1/804

MDK.

Orlay Samu festő

1861. Kritikát ír - Brodszky Sándorral - Marhó Károlynak a Nemzeti Muzeumban levő tájképeiről.

MDK-A-I.-1/24.

MDK.

Ovlay Soma fertő

1861. Kritikája ír/ Madarász V.: Zvinyi Ilona

és Szélely B.: „II. Lajos holttestének feltalálása"

c. képéről

MDK-A-I.-1/23.

MDK.

Orlay Soma

1863. KT mübiváló. zsüri elnöke. (kept. 8.)

MDK-A.-I.-1/90.

MDK.

Oszlay Soma

1863. A KT műbíráló zsűrijének elnöke. (aug. 8.)

MDK-A-I.-1/79.

MDK.

Orlay Soma

KT birálata „Milton kényszival Elvenett paradicsomát diktálván" c ~~[illegible]~~ londoni kiállitára szánt képéről (1862) több tag aláirásával

MDK-A-I.-1/28.

MDK.

Orlay Soma

1862. KT igazgatósági tagja. (1861?)

MDK-A-I. - 1/43.

MDK.

Orlay Soma

1861. „Kun Lánló udvara" c. képét sokmorosítás miatt birálja a KT-zsűri

MDK-A-I.-1/131.

MDK.

Orlay Soma

1863. „Álmos és Béla megmentése" c képét a KT megvette.

MDK-A-T.-1/94.

MDK.

Orlay Soma

„Milton kényaival Elvenett paradicsomát diktálván" c. képét a londoni kiállításra bírálják Barabás, Telepy, stb.

(KT 1861/62. Évkönyv)

MDK-A-I.-1/133.

MDK

Orlai Petrics Soma, festőm.

58éGuyon Richard tábornok a szombati csatában
/Magyar Történeti Képcsarnok./

Repr.

Ambcsata. 135.l.

MDK

Orlai Petrich Soma, festöm.

Az Ernst gyüjtemény másik nagyon becses csoportja a Petöfi-gyüjtemény, melynek zömét Orlai Petrich Soma Petöfi-festményei adják.

Az Ernst-Muzeum és Szinyei Merse Pál kiállitása.
Vas.Ujs. 1912máj.19. 59.évf. 2c.sz. 297.1.

VÖRÖSMARTY UNOKÁJA :
BERNRIEDER JÁNOSNÉ SZÉLL ILONA.

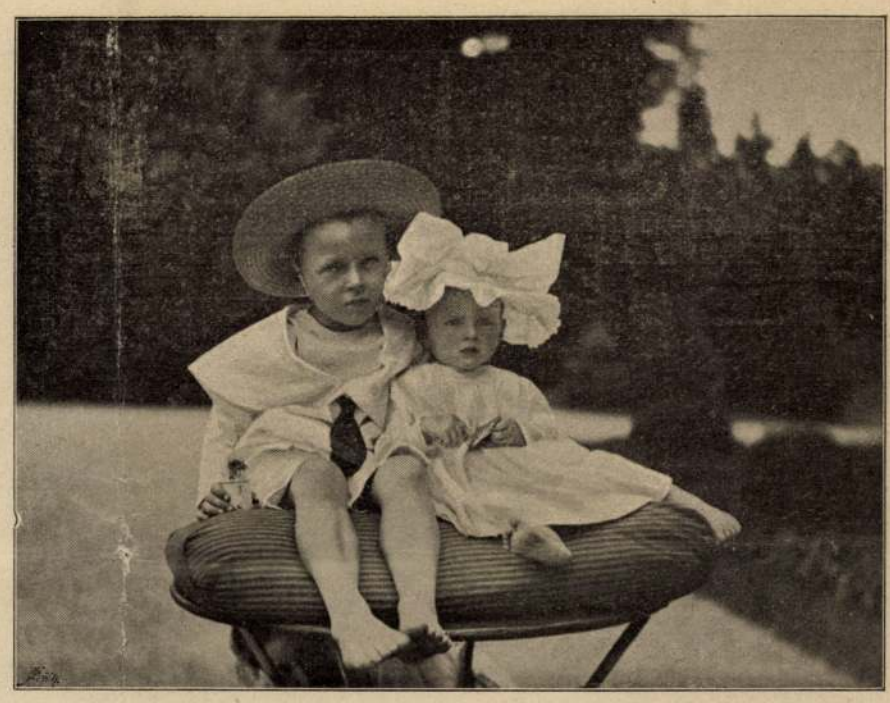

VÖRÖSMARTY DÉDUNOKÁI : BERNRIEDER FERI ÉS KATINKA.

élete, egész költészete az elcsüggedés ellen irányúl, de irányúl egyszersmind a szájas hazafiság és elbizakodottság ellen is. Egyik költeményében igy kiált föl :

Szeresd hazádat és ne mondd :
A néma szeretet
Szűz mint a lélek, melynek a
Nyelv még nem véthetett.
Tégy érte mindent, éltedet,
Ha kell, csekélybe vedd,
De a hazát könnyelműen
Koczkára ki ne tedd.

Rendületlen hűség a hazához csüggedés és elbizakodottság nélkül, — ezt hirdeti Vörösmarty élete és költészete. Ez eszme, ez érzés lángja hassa át szivünket, ezzel legméltóbban áldozunk a kegyelet oltárán, születése százados évfordulójának ünnepén.

VÖRÖSMARTY MINT EMBER.

Vörösmartynak nemcsak művei hathatnak nemesitőleg, de magánélete is a feddhetlenség, becsületesség mintája, példája lehet.

Műveiben egy sort, élete történetében egy cselekedetet nem találunk, a mely meg ne állná a legszigorúbb erkölcsi felfogás birálatát. Apró, emberi gyarlóságai bizonyára voltak neki is, de ezeket könnyen elfeledtette az idő, s a megmaradt tulajdonságokból az utókor összeállithatja a nemes szivű, tiszta életű magyar ember eszményi képét.

Ebből magyarázható, hogy egész életén át kortársai változatlan bizalma, tisztelete és szeretete övezte. Soha egy hang nem emelkedett ellene, mely egyéni jellemét váddal illette volna ; ő soha senkit jogos érdekében, vagy érzésében meg nem sértett. Azokat a férfiakat, a kiket mi mint nemzetünk legjobbjait tisztelünk, Deákot, Kossuthot, Fáy Andrást, Wesselényit, Eötvöst, Kemény Zsigmondot, nem annyira költői hírnevének fénye vonzotta hozzá, — hiszen nekik nem volt szükségük rá, hogy az ő nimbuszából kölcsönözzenek dicsőségükhöz fénysugarakat,— hanem egyéni szeretetreméltósága, társalgásának kedvessége, szivének melegsége, férfias jelleme. És a kisebbek, a kik a költő iránti csodálatból keresték ismeretségét, csakhamar megszerették a költőben az embert is.

Mily szépen jellemzi őt Deák Ferenczczel való barátsága! A politikai érzület közösségén kivül a temperamentum hasonlósága hozta egymáshoz oly közel ezt a két férfiút. Az érzés mélysége mind a kettőnél nyugodt megfontolással járt együtt, az életmódban az egyszerűséget szerette mind a kettő, személyes hiúság, külön érdekek keresése nem árnyalta be lelkét egyiknek sem. Még mint ifjak barátkoztak össze : a *Zalán* költőjének neve akkor már szertehangzott a hazában, Deákét pedig vármegyéje határain kivül csak kevesen ismerték. Együtt emelkedtek fel a köztisztelet legmagasabb csúcsaira s az idő múlása, a közös eszményekért folytatott küzdelem csak melegebbé, mélyebbé tette barátságukat.

Levelezésükből tűnik ki leginkább a kölcsönös szeretet. Ha Deák távol van Pestről, gyakran fölkeresi leveleivel költő barátját, elmondja apró ügyeit, bajait, szól irodalmi ügyekről is, megbizásokat ad neki könyvek vásárlására, stb. Folyton megismétlődik a panasz, különösen *Deák* leveleiben, hogy miért ir oly ritkán Vörösmarty, mikor sorait oly várva várják ? Pedig Deák maga sem valami buzgó levélíró. «Lustaságomért ne pörölj, — irja egyik levelében. — Szeress gyöngeségeimmel, s akkor szeretsz igazán. Tűrjed a bivalnak lomhaságát, mert habár lassan, de sokat emel.» *Vörösmarty*, különösen barátságuk első időszakában bizonyos tartózkodást tanusit : megvárja mindig, a míg feleletet kap levelére s csak akkor ir újra ; meg is korholja érte Deák, hogy hagyjon fel már ezzel a fölösleges «udvariassággal». Gyakran biztositják egymást szeretetükről. «Hogy szeretsz, annak örülök, — irja 1827-ben *Deák* — s érte én is szeretlek ; sőt szeretnélek talán akkor is, ha Te nem szeretnél engem, becsülnélek pedig bizonyosan mindaddig, míg gazemberré nem lennél, a mit rólad szinte úgy hiszek, mint magamról.» Őszintén nyilvánitják az élet nagy kérdéseiben nézeteiket egymás előtt. Legérdekesebb példája ennek Deák ama levele, melyet lapunk legutóbbi számában talál az olvasó s melyben a szerelem és házasság kérdéséről való nézetét közli barátjával, bepillantást engedve néhány szóval szive egy elrejtett titkába, egy szerelmi csalódás behegedt sebeire.

A bizalmas barátságot, de egyúttal mindkét férfiú nemes mérsékletét is jellemzi a vidám, de túlzásig soha nem menő és sohasem sértő tréfálkozás. *Vörösmarty* úgy látszik barátja hízásra hajlandó testalkatával szeretett tréfálkozni. Sulyosdy Simonhoz, Kisfaludy Károly ismert humoros novellája hőséhez hasonlitgatta. «Ideálomat, Sulyosdy Simont elérem nemsokára, csak papunkat lehessen reá beszélni, hogy Sulyosdy mesterének személyét viselje mellettem,» — irja válaszúl *Deák*. Más alkalommal meg *Vörösmarty* Franklin, Washington, vagy Bolivár lelki nagyságához hasonlitja Deák testi nagyságát. Ez pedig elfogadja a tréfát, de kijelenti, hogy «az én testem testnek is kisebb, mint azok lelkeik lelkeknek.» Érdekes ez a rövid sürgető levél *Deáktól :* «Miért nem irsz ? Miért hallgatsz ? Már azt sem tudom, hogy élsz-e ? Most hallgatásod büntetéseül irok ily keveset s majd ha tovább is hallgatsz, deczember elején Pesten *megverlek*. Addig is Isten veled, szeressed igaz barátodat *Deák Ferenczet*.»

Két ilyen férfiúnak barátsága csakis kölcsönös megbecsülésen, egymás egyéniségének tiszteletén alapulhat. És nem is találunk soha egy esetet sem, hogy akármelyikük illetéktelen befolyást akart volna gyakorolni a másikra, vagy hogy rá akarta volna erőszakolni nézetét, meggyőződését. S csak az ilyen barátság marad oly tartós, állandó melegségű, a mely nem szünik meg az egyiknek halálával sem, hanem átöröklődik a korábban elhalt fél családjára is.

Wesselényi Miklóssal is igen meghitt volt *Vörösmarty* barátsága. Tudjuk, hogy a költő egy szép allegóriában énekelte meg az «*Árvizi hajós*» önfeláldozását a pesti árvizkor. Nem az udvaroncz költő ünnepli e költeményben az előkelő arisztokratát, — egy nemes szív lelkesedése szólaltatja meg itt a bámulat hangjait egy fényes tett láttára. *Wesselényi* pedig a hazafi és a jó barát tiszteletével szól mindig Vörösmartyhoz. Míg Deák Ferenczczel folytatott levelezésében alig említik egyszer is a politikai ügyeket, Wesselényi előtt részletesen kifejti *Vörösmarty* nézeteit a korabeli politika két legfontosabb kérdéséről, az örökváltságról és a népképviseleti alkotmányról. Jellemzi azonban szerénységét, hogy szinte mentegetőzik : «Ezek, mint látod, mind nem eredeti eszmék ; de *ha én valaminek igazságát beláttam, az elfoglalja egész lelkemet.*» Igazi férfiúra vall ez a nyilatkozat, — egy érdekes adat a költő jellemének ismeretéhez.

Wesselényi különben keresztapja volt Vörösmarty egyik fiának s keresztfia számára egy csikót nevelt zsibói ménesében. Később azonban, a gyermek és a keresztapa is meghalván, *Vörösmarty* nem fogadta el az özvegy bárónétól ezt az ajándékot. Wesselényihez irt leveleiben tanubizonyságot tesz Vörösmarty szivének jóságáról, mikor igaz részvéttel beszél Garay

AZ ÜNNEPÉLY A CZISZTERCZIEK RENDHÁZA ELŐTT.

Jánosról, a ki akkor sulyos nyomorúságban élt családjával és módokat ajánl fölsegélésére.

Többi barátjával folytatott levelezésében kevesebb adalékot találunk egyéniségének megitéléséhez, mert többnyire a közügyekről szólnak. Annál nemesebben tűnik ki alakja családi levelezésében. Még 1820-ban irt Pestről anyjának egy levelet, melyet mint III. éves bölcselkedő irt alá, — ez az egyetlen levele anyjához, melyet ismerünk. Annál szebben jellemzi fiúi szeretetét. Gyakrabban irna, ugymond, de nincs mindig alkalmatosság, mely elvigye, postán meg azért nem küldi, mert nem akarja költséggel terhelni édes anyját. Szomorúan sohajt föl azután, hogy miért is nem lehet nagy gondjaiban és szükségében segitségére családjának.

Feleségéhez irott leveleiben a legjobb férj és családapa hangját halljuk. Akárhonnan ir is nejének, soha sem mulasztja el aggódva kötni lelkére a gyermekeire való gondot. Keresetlen, egyszerű szavakkal fejezi ki hitvesi szerelmét, azzal a nemes szemérmességgel, mely a magyar embert jellemzi. Ha jól érzi magát valahol utaztában, ha szép vidéket lát, mint Zsibón, neje és gyermekei jutnak eszébe. Mily jó volna, ha szerettei is vele élvezhetnének! Hogy örülnének a gyermekek! Legmeghatóbbak azok a levelek, melyeket a szabadságharcz után, bujdosásából irt nejének. A hazafi bánata s az apa és férj aggodalma összeolvad bennük; fájdalma nem akadályozza abban, hogy tőle telhetőleg ne gondoskodjék szeretteiről; tanácsokat, utasításokat ad nejének a tennivalókra nézve. Az a két levele pedig, melyeket múlt számunkban közöltünk, úgy hat reánk, késői olvasókra, mint egy fájdalmas tragédia. Különösen az, a melyben kis gyermeke haláláról van szó. Nincs benne nagyhangú panasz, kiáltó siralom, néhány egyszerű, keresetlen szó az egész levél és mégis megindítóbb, mint bármely hangos jajongás. Érezzük, hogy egy nagy szív mély, igaz keserve reszket minden szavában.

A SZÉKESFEJÉRVÁRI VÖRÖSMARTY-ÜNNEP.

Országos ünnep volt az, mely deczember elsején Székesfejérváron a Vörösmarty szobránál végbe ment. A kormány, a törvényhozás, az irodalom képviselői, megyék, városok megbizottai, s nagy közönség gyült össze, hogy ünnepelje a nemzeti költőt, ki a város közelében született, s tanuló korának egy részét is az ősi koronázó városban töltötte.

A székesfejérvári ünnepek bevezető része november 30-ikán délután *Kápolnás-Nyéken* folyt le, az egyszerű falusi ház előtt, hol Vörösmarty született. A ház előtt gyültek össze a falu és környék lakosai és a Fejérvárról külön vonattal érkezett vendégek, hogy szemtanúi legyenek a ház falába illesztett tábla leleplezésének, melyet a fejérvári Vörösmarty-kör készittetett. Bár kellemetlen esős idő volt, ez a lelkes közönség ünnepi hangulatát meg nem zavarta. *Vértessy* József, a fejérvári Vörösmarty-kör elnökének hazafias beszéde mellett avatták föl az emléktáblát.

*

Székesfejérvárra a vidéki vendégek egy része már november 30-ikán délután megérkezett. A szinházban Halmay szintársulata a költő «*Áldozat*» drámáját játszotta. Később ismerkedő estély volt a Vörösmarty-körben. Másnap a város házai és utczái lobogódiszt öltöttek, s az utczákat is nagy tarkaság élénkitette a komor, borult őszi napon.

A vasútnál reggel a fogadó-bizottság várta az érkezőket: *Zichy* Jenő gróf, a Vörösmarty-kör elnöke, *Vértessy* József, a kör igazgatója, *Fiáth* Pál báró főispán és *Havranek* József polgármester. A veszprémi vonattal a piarista gimnázium száz növendéke érkezett meg. Kilencz óra után megjött a budapesti vonat, a mely a város illusztris vendégeit hozta. *Széll* Kálmán miniszterelnök, *Wlassics* Gyula, *Darányi* Ignácz, *Plósz* Sándor miniszterek, *Vörösmarty* Béla államtitkár, a költő fia, *Széll* Ignácz és *Zsilinszky* Mihály államtitkárok, a képviselőház és főrendiház több tagja, irodalmi, művészi társaságok képviselői és küldöttségek szálltak le a vonatról.

A törvényhozás részéről ott volt *Perczel* Dezső, a képviselőház elnöke, báró *Kemény* Kálmán, a főrendiház alelnöke. A Magyar Tudományos Akadémiát báró *Eötvös* Loránd elnök, *Szily* Kálmán és *Gyulai* Pál titkárok és több tag képviselték. Képviselve volt továbbá: a budapesti és kolozsvári tudomány-egyetem, a Kisfaludy-Társaság, Petőfi-Társaság, a történelmi társulat, az Otthon-kör, a Budapesti újságirók egyesülete, a sárospataki ref. főiskola,

AZ EMLÉKTÁBLA LELEPLEZÉSE A NYÉKI SZÜLŐHÁZNÁL. Bartos M. fényképei után.

A SZÉKESFEJÉRVÁRI VÖRÖSMARTY-ÜNNEPRŐL.

az erdélyi irodalmi társaság, a szegedi Dugonics-Társaság, a budapesti egyetemi körök, Torontál vármegye, a torontálmegyei közművelődési egyesület, az országos iskolaegyesület, Sopron város, Sopron vármegye, Maramaros vármegye, a debreczeni ref. főiskola, a Nemzeti Múzeum, Pécs város, Pozsony város, Zalamegye, Brassómegye, s még több megyei törvényhatóság; Szabadka, Nagybecskerek, Kassa, Győr, Kolozsvár, Szombathely, Veszprém, Kaposvár, Baja, Pápa, Nagy-Károly, Komárom, Miskolcz (*Lévay* József a költő által), Nyitra, Szegzárd városok, stb.

A közönség éljenezve fogadta az érkezetteket, gróf *Zichy* Jenő pedig üdvözlő szavakat mondott s a vendégek bekocsiztak a városba.

*

Az emlékünnep gazdag sorozatának első része *a megyeházán* tartott *ünnepi közgyűlésen* ment végbe, a hol a költőnek Vastagh György-től festett arczképét leplezték le. Ezt a vármegye készitteté s most a vármegye rendkivüli közgyűlésre jött össze. Tiz órakor kezdődött itt az unnep. A városba összegyűlt előkelő közönség mind jelen volt ott, valamint a város és megye képviselői nagy számmal.

Báro *Fiáth* Pál főispán emelt hangon mondta, hogy Fejérmegyét illeti meg első sorban az a jog, hogy megünnepelje nagy szülöttjének százados évfordulóját. Ezt teszi az egész ország a mai napon.

Utána *Szűts* Artur, a vármegye főjegyzője tartott ünnepi beszédet, mi közben lehullott a lepel Vörösmarty arczképéről.

A közgyűlésről a közönség a *Szent István székesegyházba* vonúlt, a hol *Károly* János nagyprépost *nagymisét* mondott.

Az ünneplő sokaság azután a *cziszterczita-rend háza* elé sereglett, az *emléktábla leleplezésére*. Nemzetiszinű takaróval bevont emelvényről *Vajda* Ödön zirczi apát szólt;

Ez iskola falai közt tanult Vörösmartynk! Itt merült el lelke néma borongásba a szent királyok hamvain, a régi magyar dicsőség emlékein! Itt kelt föl előtte «Fehérvár» költeményében Szent István, keblére lecsorduló könnyeivel; itt forgott vérbe képzeletében boszus tekintettel az erős fegyverzetü Szent László; itt feddte törvényes Kálman a *törvénytelen* népet, hogy már vedeni sem tudja a hazát! Itt szötte álmait a letünt nagyság s e *jobb kor* biztató képeiből; itt próbált igézö hurt feszíteni a lantra, s velotrázó dalt csalni ki annak idegeiből! Itt pattant ki szivéből a hazaszeretet szikrája s repult dedaluszi szárnyakon a napgolyóhoz, hogy tüzet, sugárt, fenyt hozzon le, melyekkel a nemzete szivébe irja föl a magyar hazafi bölcső- és végdalát. Itt tanulta meg e hangot, itt, rejtekében a világnak, mint *erdő mélyén a csalogány*, a nemzete szivébe ható hangot, melyből *szellők fuvolája* s *vihar orgonája* lett a haza dicső küzdelmei idején! A régi falak azóta leomlottak; új palota áll hálás régi szállása helyén; a régi emberek szétszóródtak; a nagy tanítvány mestereinek csontjai szerte porlanak; s a költőkirály földi része visszaszállt a földbe, *mely ápol s eltakar*. De dicsősége új fényre derült, lantja igéző zenéjén, mint Orfeusz énekén, új alkotmányok épültek; szilaj érzelmek szelidültek; s szunnyadó szenvedélyek keltek harczra! Uj emberek születtek: a régi dicsőség erkölcseivel ékes fiakkal népesült meg hazánk; melyen beteljesült a legnagyobb magyar jóslata s a költőkirály sejtelmes hite, hogy *eljön még a jobb kor*. E tábla, ez ódon épület legújabb, de legértékesebb köve necsak a mult hirdetője legyen; de legyen e nemzet nagy ünnepének záloga is; s a hazaszeretet, hazafi-kötelesség intő táblája örökké.

Goró Lajos rajza.

VAJDA ÖDÖN ZIRCZI APÁT BESZÉDET MOND AZ EMLÉKTÁBLA LELEPLEZÉSÉNÉL.

ÉRKEZÉS A SZENT ISTVÁN SZÉKESEGYHÁZHOZ. Bartos M. fényképe után.

A SZÉKESFEJÉRVÁRI VÖRÖSMARTY-ÜNNEPRŐL.

Az emléktábláról, mely a költőnek 1811—16 közt itt töltött iskolai éveit hirdeti, lehullván a lepel, a közönség az ünnep másik szinhelyére, a *szinházban* sereglett össze a *Vörösmarty-kör irodalmi ünnepére*. A szinház csakhamar megtelt előkelő közönséggel. *Széll* Kálmán miniszterelnök a baloldali első páholyban ült, *Vörösmarty* Béla államtitkárral.

A szinpad elején jobbról Vörösmarty mellszobra állt, alatta a magyar kormány, a főrendiház és a Nemzeti Kaszinó remek babérkoszoruja. A szinpad előterében emelvény volt, annál ültek: *Wlassics* Gyula kultuszminiszter, *Zichy* Jenő gróf, *Vértessy* József, *Vass* Bertalan cziszterczita tanár, *Havranek* József polgármester és *Vargha* Gyula, a Kisfaludy-társaság titkárja, mint az ünnepély szereplői.

Gróf *Zichy* Jenő, mint a Vörösmarty-kör elnöke, emlékezetbe hozta a megnyitó-beszédben, hogy e város harmadszor ünnepli most a költőt. Először 1860-ban a niklai Berzsenyi- és a füredi Kisfaludy-ünnepről utazókat fogadván a város, akkor merült föl a székesfejérvári szobor és állandó szinház eszméje. 1866-ban lep-

Orlai Soma festménye Ernszt Lajos gyűjteményében.

VÖRÖSMARTY. (Az ötvenes évek elején készített arczkép.)

lezték le Vörösmarty szobrát. A mai harmadik ünnepen megköszöni, hogy az ünnep emelésére oly sokan jöttek el az egész országból s kéri, őrizzék a hazafiság tüzét.

Dr. *Vass* Bertalan cziszterczita-rendi tanár olvasta föl ezután nagy gonddal írt tanúlmányát Vörösmartyról, melynek befejezése után perczekig tapsolták. Ekkor *Vargha* Gyula állott föl és elszavalta Vörösmartyhoz írt ódáját, melyet lapunk mult számában közöltünk. A tűzzel-lélekkel elszavalt költemény nagyon tetszett a közönségnek. Dr. *Czapáry* László cziszterczita tanár tudatta ezután a közönséggel, hogy szerkesztésében egy *Vörösmarty-emlékkönyv* jelenik meg a napokban, a mely Vass Bertalan tanúlmányát, a Vörösmarty Mihály halálára írt nekrologokat, származási tábláját, levelezéseit tartalmazza. Benne lesz a mai ünnep leírása is.

Ezután *Wlassics* Gyula miniszter állott föl s mondott beszédet:

A magyar kormány is elhozta koszorúját, — így szólt — hogy fölemelt lélekkel áldozzon halhatatlan költői géniuszodnak. Ki ne tudná, hogy költészeted csodás ereje a *korszakos tett* hatalmával nyult be nemzetünk történetébe? Ki ne tudná, hogy a mult dicsőségén keltett lelkesedéssel oltottál *új életet, új reményt, új ideákat* e nemzetbe? Költészeted a nemzeti cselekedet hatásával buzdította alapvető munkára az újjászületési korszak nemzedékét, — minden idők nemzedékét pedig az eszményiség örök szépségeivel boldogította. (Éljenzés.) Ragyogóvá, elbájolóvá, fenségesen erőteljessé tetted a nemzet legféltékenyebben őrzött kincsét: *nyelvét,* — fölemelted, meggazdagítottad a magyar nép *egész lelkét.* Te a magyar nép egészének jelölted ki a nagy, összetartó czélokat, a soha el nem homályosúló eszményeket. A mi csak szép, nemes, fölemelő van a magyar lélekben: az mind kifejezést nyert költészeted ékesszólásában. De adtál nemzetednek két szózatot is. Egyikkel — «*Zalán futása*» — felráztad az alvó nemzetet; a másikkal — «*Rendületlenül*» — ébren tartod a fölébresztett nemzetet. Te áldozol igazán ki nem alvó tűzzel az eszményi hazaszeretet oltárán. Ajkára adtad nemzetednek, míg ez a földön él, *nemzeti imádságát.* Kunyhótól a palotáig a te gondolataiddal, a te szavaiddal száll fölfelé a nemzet imája a hazáért. (Éljenzés.)

A miniszter beszédét megint költemény követte. *Váradi* Antal, sűrű éljenzéstől megszakítva, elszavalta «Apotheozis» czímű alkalmi művét. Végezetül *Havranek* József polgármester mondott hosszabb szép beszédet, dicsőítvén vele vármegyéje nagy fiát, Vörösmartyt.

Most hirtelen fölhangzott a szinfalak mögött a «*Szózat*» erőteljes dallama. Az egész közönség felállott helyéről és együtt énekelt a szinházi kórussal. A helyőrségi páholyban is fölállottak a főrangú tisztek — közösök és honvédek — és meghatva nézték a hazafias jelenetet.

*

Vörösmarty szobrához zarándokolt innen az ünneplő sokaság. A szobor talapzatát koszoruk özöne lepte el.

A szobornál *Eötvös* Loránd báró, a Magyar Tud. Akadémia elnöke mondott ünnepi beszédet, a mely így szól:

Nincsen testület e hazában, mely büszkébb öntudattal mondhatná Vörösmarty Mihályt a magáénak, és nincs is testület, mely nagyobb hálával tartoznék emlékének, mint az Akadémia, hiszen a mikor alapíttatott, a legfontosabb feladata a magyar nyelv művelése lett. Vörösmarty volt az, a ki egyszerre szebben, csengőbben és hatalmasabban szólaltatta meg ezt a nyelvet, mint előtte s talán utána senki más. Ide hoztuk mi el ezt a koszorút, melyet kegyeletünk jeléül örökzöld babérlevelekből neki kötöttünk. Hozza ide mind az, ki emlékének áldozni akar. Fogunk mi még szobrot emelni neki másutt is, nagyobbat, hiszen gazdagabbak lettünk, talán szebbet is, hiszen a művészetekben haladtunk, de azért minden időkben mégis csak ez a tér lesz a Vörösmarty kultuszának legszentebb búcsújáró helye, nem csak azért, mert a szobor, mely ékesiti, legközelebb áll hozzá térben és időben, hanem azért is, mert azt egy már-már kihaló nagy nemzedék, az ő nemzedéke emelte, melynek ajkán a leleplezéskor a Szózat még a legszebb szónál is többet, hazafias szent fogadalmat jelentett, mely erőt is adott neki, hogy küzdjön s végre győzzön. Méltóbb helyen nem tehetjük le koszorunkat. (Éljenzés.)

Rövid beszédet mondott ezután még: *Mihályi* Péter, az Egyetemi-kör elnöke és *Vindisch* Géza, a Fejérmegyei kör elnöke.

*

Délután a «Magyar király» fogadóban négyszáz terítékes *lakomával* vendégelte meg a

ÜNNEPÉLY VÖRÖSMARTY SZOBRÁNÁL.

A SZÉKESFEJÉRVÁRI VÖRÖSMARTY-ÜNNEPRŐL.

város a közönséget. Csak két felköszöntő volt. Az elsőt *Széll* Kálmán mondta nagy hatás mellett. Beszéde a következő:

Igen tisztelt uraim! Ne essék itt ma szó másról, mint azokról az érzelmekről, a melyeket bennünk a mai ünnep jelentősége fölkeltett és a melyek, hitem szerint, egyedül méltók ahhoz a kegyelethez, a melylyel mi ma ezt az ünnepet megüljük. (Halljuk! Halljuk!) Hosszú, nehéz álomból, melyben talán nagy és dicső múltja áldáz küzdelmeit akarta kipihenni, kezdett felocsúdni a nemzet. Egy szebb jövő hajnalának derengése érintette homlokon az ébredőt. Ennek a hajnalhasadásnak a tüzét azoknak a nagy szellemeknek lánglelke gyújtotta meg, a kiket a nemzet számára jó sorsa küldött. (Tetszés.) Megszólamlott Vörösmarty lantja, a nemzeti géniusz e leghatalmasabb megnyilatkozása. Nem szelid dallamot zengett a lant; riadó volt az, riadó, a melynél szebb, lelkesítőbb húron még nem rezgett soha, a melynél erősebb hang nemzethez nem szólt, mert nem kisebbet, mint a nemzetet magát hívta a haza szolgálatába. (Tetszés.) Fölrázta a nemzet lelkét, fölébresztette a nemzetben a nemzeti érzést. Megtanította a nemzetet a legegyszerűbbre és mégis legnagyobbra: szeretni a hazát és szeretni mindenek fölött a szív melegével és a hazának élni a tett erejével. (Élénk tetszés és éljenzés.) Megtanította a nemzetet, mily kincscsel bir nyelvében, mi csodás e nyelv ereje, teljessége, tartalma, mint az ércz, mi lágyak formái, mi varázslatosak szólamai és mily zene és báj lakozik benne. (Élénk tetszés és éljenzés.) A nemzet álmélkodva látta és gyönyörrel hallgatta és megfogadta, hogy hű lesz nyelvéhez örökké és jobban fogja ezután szeretni, mint eddig szerette (Élénk tetszés.)

És a hazaszeretet nagy dalnoka a haza mellé állította válhatatlan kapcsolatban a királyt (a jelenlevők fölállnak), a kinek fölkent személyét — a legelső magyar embert — (Élénk éljenzés) bevitte, mint előtte senki, a nép szívébe. (Élénk éljenzés.) A hazaszeretetet és a királyhoz való törhetetlen hűség érzését nemzeti közérzületté forrasztotta össze: hogy a hazaszeretet erősítse a királyhoz való hűség érzését és a királyhoz való hűség érzése erőt merítsen a hazaszeretet kiapadhatatlan forrásából. (Élénk tetszés.) A hazaszeretetet és a királyhoz való hűséget koszorúba fonta s e koszorút, hogy körülvegye a koronát, annak legszebb díszéül, legcsillogóbb ékességül, rátette a király áldott fejére. (Élénk tetszés és éljenzés.)

Megtanította a nemzetet, hogy hazáért és királyért egyugyanazon fohászszal imádkozzék. (Élénk tetszés.) És e fohász a költő látnoki ihletével szállt az ég felé:

Isten segíts, királyok Istene!
Emeld föl hozzád a király szivét!
Értelme légyen, mint napod szeme,
Hogy végiglássa roppant helyzetét,
Hogy a ki fényben, milliók fölött van,
Legyen dicső erényben, hatalomban!

(Hosszas, szünni nem akaró élénk tetszés és éljenzés.)

Így lőn! Beteljesedett. A költő fohászában kérte, látnoki erejével érezte: a Gondviselés megadta. (Élénk, hosszas tetszés és éljenzés.)

A mi dicsőséges nagy királyunk, a ki népe boldogságán leli örömét: áldása nemzetének. A magyar nemzet törhetetlen, odaadó hűsége védje és oltalmazza a királyt, a kiért minden honfi karja készen áll; (Élénk éljenzés.) elévülhetetlen örök hálája koronázza szent fejét; hogy a boldog haza lásson boldog királyt. (Lelkes éljenzés.) Népe szeretetével az Ég minden áldása szálljon reá! Éljen a király! (Hosszas, szünni nem akaró élénk éljenzés.)

A miniszterelnök beszéde utána a házigazda *Havranek* János polgármester szólalt föl, azt kívánván, hogy Vörösmarty lelke és szelleme töltse el a nemzetet.

Késő délután ért véget a lakoma, a mely alatt

Klökner József fényképe után.

VÖRÖSMARTY SZOBRA A KOSZORÚKKAL, AZ ÜNNEPÉLY UTÁN.

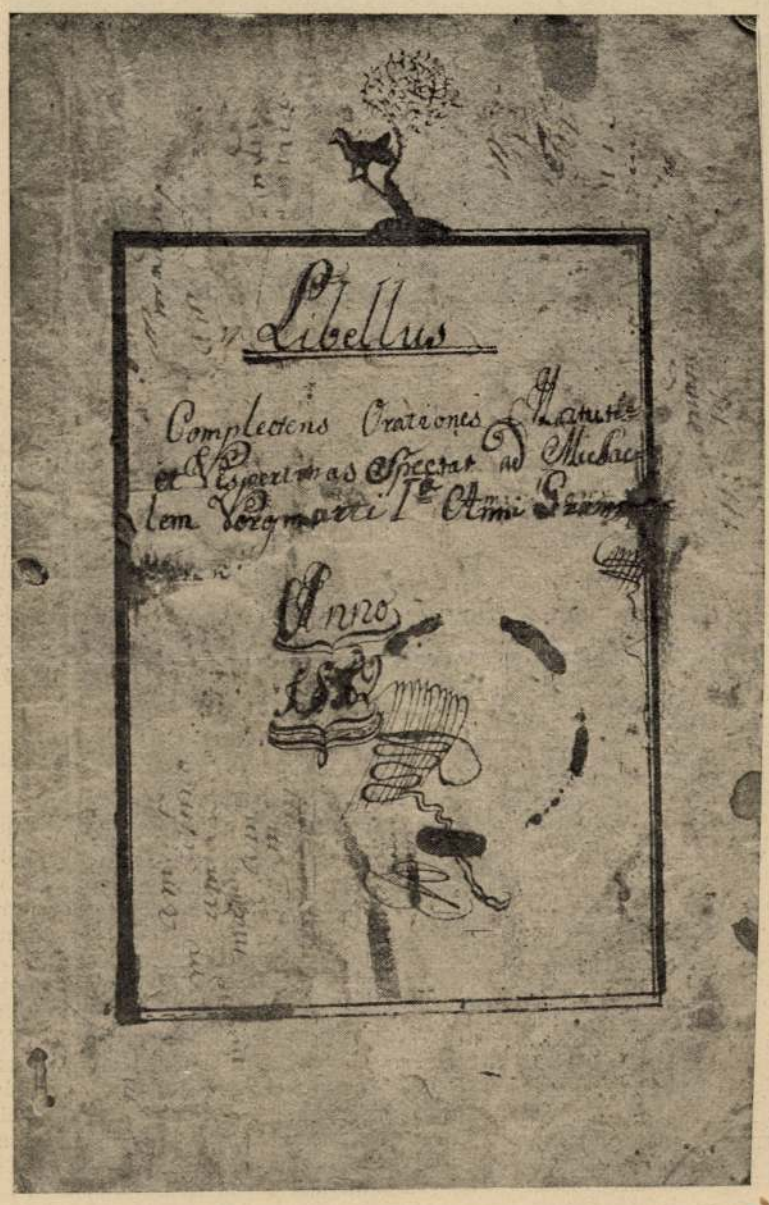

VÖRÖSMARTY IMÁDSÁGOS KÖNYVECSKÉJÉNEK CZÍMLAPJA 1812-BŐL.

«ZALÁN FUTÁSA» ELSŐ KIADÁSÁNAK CZÍMLAPJA 1825-BŐL.

üdvözlő táviratot küldöttek: *Zichy* Nándor gróf, *Széchenyi* Gyula gróf és *Szögyény-Marich* László nagykövet Berlinből.

Mielőtt a közönség eloszlott volna, *Szenczy* Győző, a székesfejérvári cziszterczita gimnázium igazgatója rákezdett a Szózatra. Mindenki fölállt s négyszázan énekelték. *Hazádnak rendületlenül . . .*

Ezalatt az utczán fáklyások jelentek meg, a délivasúti főműhely munkásai, a kik rövid ideig megálltak éljenezni, aztán elmentek Vörösmarty szobrához. A szobornál *Orbán* Ferencz munkás mondott beszédet. Az egyszerű munkást megtapsolta a közönség.

Este az egész város, még a legrejtettebb utcza is ki volt világítva.

Hét órakor *díszelőadás* volt a városi színházban, a melyet egészen megtöltött a közönség.

A miniszterek és a vidéki közönség egy része az esti gyorsvonattal utaztak el, a vendégek zöme azonban éjjel féltizenegykor.

szakállt viselt. Vörösmartynak Orlai Petrich-féle arczképe élethű; de alig hiszem, hogy természet után volna festve; bizonyosat azonban nem mondhatok róla, mert abban az időben, a mikor ez készült, Vörösmarty is nagy beteg volt, Orlai is, és saját magam is.

Szívesen üdvözöl

Bpest, 1900 Decz. 6. igaz barátod,

Jókai Mór.

A „ZALÁN FUTÁSÁ"-NAK ELSŐ KIADÁSA.

A «Zalán futása» volt Vörösmartynak első önálló kiadásban megjelent műve.

A nagy epikai költemény 1825-ben jelent meg Pesten, Petrózai Trattner Mátyásnál, egy 245 lapra terjedő nyolczadrét kötetben. Czímlapján egy tartalmára utaló aczélmetszetű díszítmény van: hat húros lanton fegyverek, pajzsok, pánczéling, sisakok. Pálmaág, tölgyfalomb, rózsafűzér ékesítik a hadiszereket.

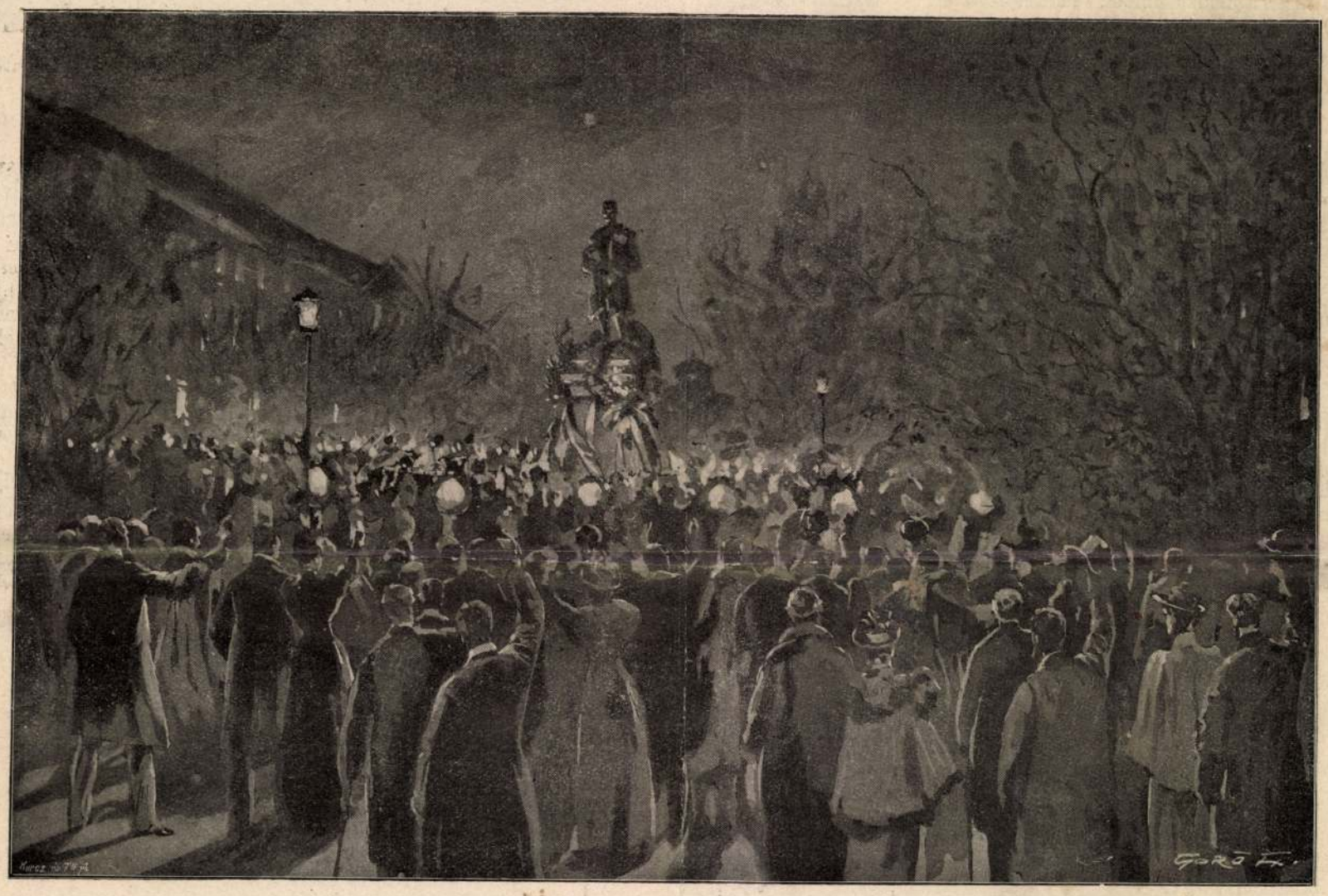

FÁKLYÁSOK A SZOBORNÁL AZ ÜNNEPÉLY ESTÉJÉN. Goró Lajos rajza.

VÖRÖSMARTY EGY KIADATLAN ARCZKÉPE.

Vörösmartyról a Barabás által készített festményeken és rajzokon kívül a költő életében még csak egy másik régi festőnk, Orlai készített arczképet, mely most Ernszt Lajos gyűjteményében van. Ez eddig kiadatlan képet is bemutatjuk ez alkalommal, Jókai következő levelével:

Nagy Miklósnak.

Kedves barátom!

Vörösmartynak Orlai Petrich Soma által megfestett arczképe szürke olajfestésben hiven talált képmása a dicsőült költőfejedelemnek. A hogy én vőlegénykori ábrázatját láttam, az volt az igazi ősmagyar tipusz, formában, arczszinben és viseletben. Körszakálla volt, mint minden magyarnak, az állon és az ajk alatt símára kiborotválva, s az arczot koszorú alakban körítve. Ilyenek a Barabás által festett és rajzolt arczképei mind. Teljes szakállt a harminczas években csak két ember viselt Magyarországon: a Madarász testvérek, László és József, kik e rendkivüliségükkel nagyon is feltűntek a fehérmegyei quartalis gyüléseken. Kossuth Lajos, Wesselényi Miklós mind körA kötet végén, akkori s irodalmunkban később is jó sokáig divott szokás szerint ki van nyomtatva az előfizetők névsora. Közéletünk s irodalmunk számos jelesének nevét találjuk ebben a jegyzékben, melyet itt közlünk:

Előfizetők.

Ajkay János, nyugalomra lépett, Cs. K. Huszár Fő Hadnagy és Vas Vgyei Tábla Biró. — Baloghy (Baloghi) Imre, Hont Vmgyei Tiszti Fő Ügyész I. Velin. — Gróf Battyány Elenora Kisasszony. — Berzeviczy Emiliu-, hites Ügyvéd. — Borcsiczky (Felső Driethomai) István, Trencsén Vgyei első Al-Ispány. — Baros (Bellusi) Károly, Honth Vgyei Tiszti Al-Jegyző. — Bregovics Pál, Tamási Plébános, és Simontornyai Kerület Esperestje. — Gróf Cziráky (Cziráki, és Dienesfai) Antal, Kir. Fő Tárnok Mester. — Czuczor Gergely Benedictinus Győrött. — Csefalvay (Csefalvai) József, Esztergom Vgyei Tábla Biró. — Csiffary Vincze, hites Ügyvéd. — Deák Ferencz, hites Ügyvéd Szala Vgyében. — Gróf Dessewffi (Cserneki, és Tarkewi) József, — Eggenberger József, Pesti Könyváros. *2 példi.* — Egyed Antal, Paksi Plébános, és Al-Esperest. — Eötvös Pál, a N. M. U. M. Kamara Titoknoka. — Fábián Gábor hites Ugyvéd. — Fáy (Fái) András Pest vgyei Tábla Biró. — Fáncsy János, Szakcsi Plébános. — Ferenczy János Camarális Ügyvéd Aradon. — Gáspárik Kazmir, Püspöki Titoknok és több Vgyék Tábla Birája. — Ghiczy (Assa, s Ablanczkürti, és Ghiczi) Ignácz, Bábolnai Királyi Uradalom Ügyésze Komárom Vmegyében. — Guzmics Izidor, Professor Pannonhalmán. — Gyurtsányi (Moisfalvi) István, Bars Vgyei Tábla Biró. — Hady Imre, Szeged Városa Tanácsosa. — Havas József, Sz. K. Pest Városánál Tiszti Al-Ügyész. — Hegedűs Ferencz, hites Ügyvéd. — Holovits Boldizsár, Törvénytanuló. — Horváth István, Fehér Vármegyei Esküdt. — Hubert József, Világosi Plebános. — Hucskó Simon, Aldozó Pap. — Jablánczy Sándor Pozsony Vármegyei tiszti Al Ügyész. — Jakabfy Gergely, Tábla Biró. — Jeszenszky (Nagy-Jeszeni) Elek, Bars Vgyei Tábla Biró. — Juranics László, Pécsi Kanonok, Erténi Plebános, és Esperest, több Vgyék Tábla Birája. — Kantz Miklós, N. M. K. H. Tanács' Tagja, 's Pozsega Vgye Fő Ispánja. — Szigethi György. — Szombathely Antal, Uradalmi Ügyész. — Szőgyény (Magyar Szögyényi) Gábor, hites Ügyvéd. — Takács (Dukai) Péter, hites Ugyvéd Vas Vgyében. — Tar István, 1. Velin. — Thaly Lajos, Komárom Vgyei Fő Biztos. — Thier József, Váczi Püspöki Uradalom' Alpári Számtartója. — Tótth (Tóthfalusy) Károly, Vas Vgyei Tiszti Al-Ügyész. — Tököly (Kevermesi) György, több Vgyék Tábla Birája. — Tretter György, Pest Városa' tiszti Al-Ügyésze. — Vidos (Kolthai) József, Vas Vgyei Al-Jegyző. — Vitkovics Mihály, hites Ügyvéd. — Virág Mihály, Pesti nevendék Pap. — Vörösmarty Ferencz, hites Ügyvéd. — Zorkótzy (Zorkoczi) László, Bars Vgyei Tábla Biró.

Zsigmond, a N. M. U. M. Kamaránál Conceptualis Practicans. — Karácsonyi Emanuel, Tábla Biró. — Karácsonyi Mihály, Kir. Tábla hites Jegyzője. — Kárász (Horgosi) Benjamin, Csongrád Vgyei Fő Biró. — Kis Ádám, Csepi Ref. Lélek Pásztor, Komárom Vgyében. — Kis Károly, Báró Májássy Granátos Hadnagya. — Kisfaludy (Kisfaludi) Károly, Szala Vgye Tábla Birája. 5. p. Klauzál Gábor, Csongrád Vgyei Al-Jegyző. — Klivényi Jakab, Nádasdi Káplány. — Kolosváry Pál, több Vgyék Tábla Birája, és Mgos Vásonkői Gróf Zichy János jószágainak, és jusainak meghatalmazott Igazgatója. — Kondé (Pókatelek) József Benedek, Királyi Udvarnok, és több Vgyék Tábla Birája. — Kulcsár István, Hazai Tudósítások Kiadója. 4. péld. — Lassu István. — Luka (Lukanényei) Sándor, Honth Vgyei Szolga Biró. — 's több Vgyék Tábla Birája. — Móricz Mihály, Kuczura Markot-án (Vadahunyadi) Juliána, Özvegy Csernelházi Csernel Dánielné Asszonság. — Mericzay Antal, Szent Széki Jegyző, Cameralis Helység Jegyzője Bácsban. — Mühr Antal, Hites Ügyvéd. — Náray Pál. — Oszterhuber József, Szala Vgyei Tábla Biró. — Pálfy János, hites Ügyvéd Vas Vgyében. — Paziázi Mihály, Kir. Tábla hites Jegyzője. — Báró Perényi Mária Kisasszony. — Báró Perényi Menyhárd. — Perczel (Bonyhádi) Sándor, több Vgyék Tábla Birája. 10. p. — Rad- (Szent Mártoni) Carolina Kisasszony Vas Vgyében. — Sallay Imre, Kir. Tábla hites Jegyzője. — Sághy József, Fehér Vgye Cancelláriájának Igazgatója. — Sárkány Ilotephonsus, Sz. Benedek Szerzetbéli Áldozó Pap. — Stettner György, hites Ügyvéd. 5. péld. — Szabó József, a' Pozsonyi Seminarium' Al-Igazgatója. — Szalai Antal, Értényi Káplány. — Szelestey (Felső, 's Alsó Szelestei) Sándor, Vas Vgyei Szolga bíró. — Szentpétery (Szentpéteri) István, Fehér Vgyei Tábla Biró. — Gróf Szécsen (Temerini)

VÖRÖSMARTY GYERMEKKORI IMÁDSÁGAI.

Vörösmarty Mihálynak, nagy költőnknek gyermekkori latin nyelvü kéziratos füzete jutott közelebb kezünkbe. A kék papirosba fűzött, mindössze négy oldalra terjedő füzetkébe reggeli és esti imádságait irta a költő, akkor még az első grammatikai osztály tanulója a székesfejérvári gimnáziumban. Mutatja ezt már a füzet czíme is: «Libellus, complectens orationes matutiet vespertinas. Spectat ad Michaelem Vörösmarty I° Anni grammatici.» (Reggeli és esti imádságokat magában foglaló könyvecske. Vörösmarty Mihály első évi grammatikusé.) E felirás alá nagyobb betűkkel van irva az évszám: Anno 1812. A czimlap tetején gyermeki tollal egy fa van rajzolva, melynek egyik kinyúló ágán madár ül. A füzetke gondosan, tisztán van irva, jeléül a kis diák szorgalmának és rendszeretetének. A kegyeletes kezektől máig megőrzött kis füzet czimlapját facsimil másolatban közöljük.

ATTILA HALÁLA. Orlay Soma festménye.

s már három évre rá meghalt. Akkor *Kuang-Hsu* következett utána, szintén alig kilencz éves korában, de a kinél már megszakadt az egyenes leszármazás, mert ő csak unokaöcscse volt Tung-Csinak; atyja *Khuin* herczeg volt, Tau-Kuangnak hatodik fia.

Tung-Csi császár gyermekkora alatt a kormányzást egy regensség vitte, mely két asszonyból állott: Hien-Tung császárnéból és Tung-Csi anyjából, a ki az elhalt császárnak nem volt rang szerinti neje. Az előbbi hivatalos neve ez volt: «a Kelet császárnője, legfényesebb és legkegyelmesebb császárnő» — az utóbbié: «a Nyugat császárnője, legfényesebb és áldottabb császárnő».

Tung-Csi halála után újból a *két asszony* lett regensség, mignem 1881-ben a *Kelet* előbb az anyacsászárné választ a megjelent hat-hétszáz lány közül, azután pedig az égfürkésző tisztek tartanak szemlét a kiválasztottak fölött, hogy horoskopjaik (jóslataik) segélyével megtalálják a császárhoz épen illő párt. És ez így megy még nehány vizsgálaton keresztül, mig csak el nem találják az igazit.

Az égfürkésző tisztviselők állapítják meg a menyegző napját is és pedig szorosan a hold kedvező állása szerint. Rendesen úgy intézik, hogy a menyasszony ép a holdtölte pillanatában lépje át a palota küszöbét. Különben a császári hárem a császárnén kivül még kilencz elsőrangú, huszonhét másodrendű s nyolczvan-egy harmadrendű feleséget foglal magában. Mint észrevehetni, e számok a *kilenczes* szám

boszúja tavaszi vízáradásokban vesz megtorlást a rajta ejtett sérelemért; ilyenkor rettenetes, mennydörgésszerű robajjal duzzad fel a Czien-Tang vize s rohan alá az alant fekvő rétekre és lapályokra, melyeket elönt s róluk a vetéseket elsöpri. Számtalan engesztelő-áldozattal kisérelték már meg Vu-Csi-Szi haragvó szellemét kibékíteni, templomot templom után emeltek tiszteletére, de semmire sem mentek, a szellem sujtoló keze még mindig érezteti túlvilági hatalmát a lakossággal.

A trónjától megfosztott császár még nem rég személyesen végezte Pekingben, az Ég és Föld templomában az évenként kiszabott szertartásokat, melyek nagy pompa kifejtésével mennek végbe, s melyek végeztével a Föld temploma telkét sajátkezűleg fölszántotta s bevetette, hogy ezzel is példát adjon népének a földmüvelésben.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Kazinczy Ferencz levelezése. A magyar tud. akadémia irodalomtörténeti bizottsága megbizásából közzéteszi dr. *Váczy* János. *Nyolczadik kötet.* 1810 július 1—1811 június 30. — Az eddig megjelent hét kötetnél tapasztalt nagy gond és alaposság jellemzi ezt a vaskos új kötetet is, melynek tartalma Kazinczyt különösen mint eszményi törekvésű férfiút és az általános művelődés úttörőjét jellemzi sok olyan adattal, a melyek az előbbi kötetekhez képest újaknak mondhatók. Ezekkel egybehangzólag magyarázza itt a széphalmi mester úgy verses, mint prózai müveit, láttatván itt is, hogy a hozzá csatlakozott irók elismeréséből merít bátoritó ösztönt, hogy az egyetemes nemzeti élet, a társadalmi és irodalmi állapotok megújításának szükségét mennél nagyobb lelkesedéssel hirdesse. A bő jegyzetekkel s útbaigazító név- és tárgymutatóval ellátott gyűjtemény rendkívül nagybecsű, melyet bizonyára sietni fog közelebbről is megismerni, sőt megszerezni a magyar irodalom és művelődés minden búvárlója, minden barátja. A csinos kiállítású vaskos könyv ára 5 forint, megrendelhető a Magyar

MUNKÁCSY «HONFOGLALÁS» CZIMŰ FESTMÉNYÉNEK ELSŐ VÁZLATA.

— Ez itt — mondá az őr — a szerencsétlen Latude, ki hátralánczolt kezekkel harminczöt esztendeig a Bastilleban fogva volt.

Erre Sardou az őr magyarázatát következőképen egészítette ki:

— Igen ez Latude, ki a hátára lánczolt kezeivel egy száznyolczvan láb hosszú hágcsót készített, melyen aztán szerencsésen meg is szökött.

Az őr elnémult, a többi látogatók pedig hangos hahotára fakadtak.

A PEKINGI UDVARBÓL.

A pekingi államcsiny, melynek kimenetele már világszerte ismeretes, ismét előidézte a khinai birodalomban egyikét azon gyakori trónválságoknak, melyek utóbbi időben oly sűrűen követték egymást. A nagy mennyei birodalom trónjának öröklési rendje állandó forrása az erőszakos rázkódtatásoknak, melyek időnként végig futnak a birodalom testén s vért és áldo-

nem felvonásról-felvonásra egyformán vannak jelenetezve, mindenikben ugyanegy dolog a kiindulási pont, s a császári hatalom összeütközése azokkal a régi nagyományokkal, melyeket az előző uralomból fenmaradt regensség s az özvegy uralkodónő körül összetoborzott pártok érdekei képviselnek.

Nem először kerültek ezek az érdekek nyílt összeütközésbe a tényleges hatalommal. *Tau-Kuang* óta ezek a befolyások tudták odáig vinni a dolgokat, hogy az állandó kormányzás Khinában lehetetlenné vált s legtöbbször gyermekek és asszonyok intézték a birodalom sorsát.

Mint látnivaló, a khinai császárság sem épen valami rózsákra vetett ágy, habár a végzetben való hit, az a föltevés, hogy minden, a mi történik, az «ég akaratából» van, nagyban hozzájárul, hogy a jámbor khinai megnyugodjék, a sorsát intéző erőkben. A «Li-Pu» nevű tanács valódi csillagjósló miniszterium, s tagjait úgy is hívják, hogy «égfürkésző tisztek», mert ezeknek feladatuk minden eseményt vagy teendő

lépést a nap, hold és csillagok járásához vonatkoztatni, s ezután fölkutatni azt a több, mint kétszáz kötetből álló óriási munkát, mely a császár életével, születésétől haláláig, egybefüggő kötelességeket, szertartásokat tartalmazza. Azért még ma is az eunukhok, csillagjósok és jövendőmondók a pekingi udvar legfontosabb személyiségei. Ők játsztak végzetes szerepet a legutóbbi napok eseményeiben is, a melyek az uralkodó császár detronizálásában érték el tetőpontjukat.

Annyi tény, hogy a császár bukása most vissza fogja adni a trónt egy oly ágnak, melynek jogosultsága a birodalom kormányzására régibb keletű, mint azé az oldalágé, melyet a detronizált császár képviselt. A várományos *Jin* herczeg ugyanis Kuang-Hsu császárnak törvényes utódja, a ki viszont Khung herczegnek, Tau-Kuang hatodik gyermekének volt fia. *Tau-Kuangot* tudniillik *Hien-Fung* követte a császári trónon, a ki 1861-ben halt meg. Egy fiút hagyott hátra, a ki még gyermek volt, mikor *Tung-Csi* név alatt a trónra lépett. 1872-ben házasodott meg

1898

MDK

Orlai Soma

Petőfi-album. Vasárnapi Ujság 1898. évf. 11. sz.
183.1.

907

Oslai P. Sorla

wod

Csiurös Ferenc. Vas. Ny

1907. 574 l

912

MDK

Orlai Petrics Soma

Az Ernst-Múzeum nagyon becses csoportja a Petőfi-gyűjtemény, melynek zömét Orlai Petrics Soma Petőfi-festményei adják.

Cikk: Az Ernst-Múzeum és Szinyei Merse Pál kiállitása.

Vas.Ujs. 1912. 59.évf. 20.sz. 397.l.

86

Orlai Petrich Soma

Vas. Ujs. 1886. 734.l.

(Az Országos Képzőművészeti Társulat jubileuma.)

Orlay Petrics Soma

Vas. Ujs. 1880. 325. l.

Petőfi István végrendeletet május 3-án hirdették ki Szarvason. A megboldogult megemlékezett a hazai közintézetekről is. Ingatlan vagyonának, a dévaványai 400 hold földnek és 3300 forint tőkének haszonélvezete Petőfi Istvánné, Gayhoffer Antonia asszonyt illeti halálig. A 3300 frt nejének halála után egyenlő részben lesz felosztandó: a tudományos *akadémia*, *irói segélyegylet*, *pesti szinház nyugdijalapja*, *süketnémák intézete* és *a rokkant honvédek* segélyalapja közt. A dévaványai birtokokat neje halála után Petőfi Károly s két rákoskereszturi nőrokona öröklik. Szülőinek és bátyjának (Petőfi Sándornak) arczképeit örökli Orlay Soma, ki azokat festette, hogy szabadon rendelkezzék velök. A *nagy költő kéziratait* szekrénynyel együtt a pesti muzeumnak hagyományozta. Gyomai házát és többi ingóságait hű ápolónőjére hagyta.

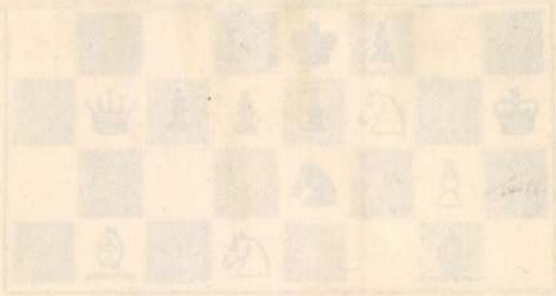

Orlay Petrics Soma 80

Vas. Ujs. 1880. 377.

Orlay Sománé szül. Névery Anna elhunyt a fővárosban, hosszas szenvedés után 56 éves korában. Ismert képirónkat s Petőfi gyakran emlegetett barátját érte ujabb csapás e gyászesetben, ki alig egy pár év alatt vesztette el derék fiát, felnőtt leányát, most pedig nejében már egész családját. A derék nő e lelki csapásokon kivül még sulyos betegség által is szenvedett, egyik lábát le kellett metszeni, s már hetek óta csaknem mozdulatlanul feküdt az ágyon. Mult vasárnap általános részvét közt kisérték az örök nyugalom helyére a sokat szenvedett nőt.

M. KIR. KÖZPONTI ILLETMÉNYHIVATAL
BUDAPEST, I., VÁR.

_____ szám.

BUDAPEST 1939 MÁJ 23. 15. C 1 C

Műemlékek Orsz.Bizottsága
Budapest.
IX.Rákos u.10.

Hivatalból.
Díj átalányozva.

_____

_____ ker., _____ utca _____ sz.

Orlay

80

hatatékát e hét első napjaiban
(1880. jul. végén) árverezték.
Sok műtárgy és érdekes emlék
volt ott, de a nagy közönség nem igen
érdeklődött. A kötzavetzen megjelen-
m. szokott bandán kívül, az
elhunyt ismerősei, írók s művészek
árverezték a festmégekre, emlék-
tárgyakra stb. Nagy vetélkedés
nem volt, s 50-60 frtért értékes
festmégek, 5-10 frtért ismeros vár-
latok keltek el. A Konyvek közül
Petőfi Költeményeinek egy példánya
4 frt 10 kron kelt el, mert Petőfi
sajat kezüleg irta bele: „Orlay
Petrics Soma barátomnak és
atzámfiának, Petőfi Sándor." Pe-
tőfi egész nagyságu arcképét Szana
Tamás vette meg 15 frtért, s nem
a Petőfi Társaság számára. Attila
mezeg zöjét 40 frtert vettek
meg. Tokai számára, Remb-
randt arcképét Hegedüs Sándor
váltotta magához 40 frtért

Orlay hagyatéka. Vas. Ujs
1880. 521 f

Orlay Petrics Soma

Vas. Ujs. 1880. 52. l.

Orlay hagyatékát e hét első napjain árverezték. Sok műtárgy és érdekes emlék volt ott, de a nagy közönség nem igen érdeklődött. A kótyavetyén megjelenni szokott bandán kivül (mely a butorokra árverelt) az elhunyt ismerősei, irók s művészek árvereztek a festményekre, emléktárgyakra stb. Nagy vetélkedés nem volt s 50—60 frtért értékes festmények, 5—10 frtért csinos vázlatok keltek el. A könyvek közül Petőfi költeményeinek egy példánya 4 frt 10 kron kelt el. mert Petőfi sajátkezüleg irta belé: «Orlay Petrics Soma barátomnak és atyámfiának. Petőfi Sándor». Petőfi egész nagyságu képét Szana Tamás vette meg 15 frtért, s nem a Petőfi-társaság számára. «Attila menyegzője»-t 40 frtért vették meg Jókai számára, Rembrandt arczképét Hegedüs Sándor váltotta magához ugyancsak 40 frtért.

6457 sz.
1937/38.

MEGI

A BUDAPESTI KIRÁLYI M
TUDOMÁN

ALAPÍTÁSÁNAK CCCIII. ÉS ÚJJÁALAKÍTÁS

1938. ÉVI MÁJUS 13-ÁN I

AZ EGYETEM DÍSZTE

ÜNNEPÉLYES

81

Orlay Petrics Sándor

Lásd

Vas. Ujs. 1881. 138 l.
(Petőfi Mezőbereny-
ben 1849 május
havában.)

Deutschlands

VON HERBERT KÜHN

877

MDK

Orlay Soma

Erzsébet, III.Endre leánya zárdába lép

A Mücsarnokból. Vas, Ujs. 1877. 745. l.

70

Orlay Petrics Soma

Vas. Ujs. 1870. 329. l.

A történelmi képvárlatokra nyitott állami pályázat.

De még kevesebbet

Orlay pályaművéről, ki élettelen alakok csoportjában, sikeretlenül iparkodott ugyancsak „Szt. István keresztségét“ képpé alakitani.

73

Orlay Petrics Soma

Vas. Ujs. 1873. 422. l.

** (*Petőfi emléke Pápán.*) Pápán az a ház, melyben Petőfi a negyvenes évek elején Jókaival és Orlayval lakott, márványtábla által van megjelölve, melyen e fölirat áll: „Petőfi Sándor lakása 1841. októbertől 1842. augusztusig.“ Az emléktáblát a pápai főiskola ifjusága Petőfi 50 éves jubilaeuma alkalmából, melyet az idén ünnepelt meg, állitotta föl.

tuita dalla Camera dei Fasci e delle Corporazioni.

Questa, che ha cominciato il suo funzionamento il 23 marzo scorso, è un organismo a carattere misto, nel quale entrano due istituti caratteristici del Regime, cioè il Partito a mezzo del Consiglio Nazionale del Fascismo, e la Corporazione a mezzo del Consiglio nazionale delle Corporazioni.

Illustrato brevemente il meccanismo costituzionale del nuovo organo rappresentativo, si dimostra come la sua stessa costituzione e le sue origini, fanno sì che non vi sia bisogno della periodica consultazione della cosidetta volontà popolare; ed infatti è la funzione politica o economica che determina l'appartenenza degli individui alla nuova Camera; e, soprattutto per quanto si riferisce al settore economico, la designazione delle persone viene fatta dalle categorie professionali, in quanto esse le nominano a loro rappresentanti negli organi economici. (Consiglio Nazionale delle Corporazioni.)

Anche un'altra importantissima innovazione è costituita nel nuovo organo parlamentare dal suo funzionamento, il quale non sarà sempre attuato mediante la riunione di tutti i suoi componenti; la Camera infatti, funzionerà come Assemblea Generale per gli atti legislativi più importanti, e attraverso le sue speciali

Orlai Petrics 74

Ismerfesette Petőfit
egy lásd:

Petőfi arczképének
élethűsége. Vas. nyp.
1874. 604 l

Orlai Petrics Soma

75

* **Petőfinek** egy olajfestményű arcképe van Orlai Sománál, ki azt természet után készitette. A leghűbbnek tartják a költő valamennyi arcképe közt. Orlai e becses emléket fölajánlá megvétel végett a muzeumnak, s kétség sem lehet benne, hogy meg fogják venni.

* [illegible]

Fővárosi Lapok
1875. 25. l.

Orlay Soma 75

Cásd

Vas Ujs 1875. 763 C

76

Orlai Petrics Soma

— Orlai *Petrich* Mariska, O. Petrich Soma ismert festőnk egyetlen, művelt lelkü leánya, Budapesten 19 éves korában. —

Vas. Ujs. 1876. 29 l.

MDK 54.

Orlai Petrics Soma, festöm.

már több képtárlaton szerepelt, képei bizonyitják, hogy nem hiába tölte idejét külföldön és Bécsben.

"Hagyjátok hozzám jöni a kisdedeket, mert övék a mennyeknek országa." Egy alföldi templom számára készült nagy oltárkép.

Az állandó képtárlatot ..... 1854.jun.15.nyilt meg
Vas. Ujs. 1854. 170.l. a jun-jul.tárlat.

Orlai Petrics Soma 58

irodalm.

Petőfi Debreczenben.

Vas. Nyś. 1858. 117. l.

és

Orlai Petrics Samu ny

történeti képe. Vas. Nyś

1858. 117. l.

58

MDK

Orlai Petrics Soma. festöm.

Milton"Elvesztett paradicsomát"mondja tollba három lánya körében .
A Müegylet a jelen havi kiállitásból megvásárolta e képet kisorsolás végett. Pesten.

Vas.Ujs. 1858. 453.1.

MDK 59

Orlai Petrich Soma, festön.
Pesten

a müegylet tárlata ujra megnyilt, gazdag kiállitással. Többek közt öt történeti pálya mü van, melyek közül a legközelebbi egyleti év ünlapja fog választatni.

O.P.S.:" Záchi Felicián"

A müegylet állandó tárlata.
Vas. Ujs. 1859. 236.l.

Orlai Petrics Sama 59

irod

A pesti mügyhet stb.
Vas. Ujs. 1859. 515

Az akadémiában Orlai
Egye: Kazinczy és Kisfa-
ludy Károly találkozása.

irod

Vas. Ujs. 1859. 535 l

A gyülést 10 órakor az Akadémia
elnöke gr Dessewffy Emil azzal
szintotta meg, hogy köszönetet
mondott azon lelkes tölgyeknek,
kik az előcsarnokban felállított
festmeny készíttették. Orlai Pet-
rics Samu ezen ízlésült alkal-

TÁRHÁZ.

Kakas Márton a szinházban.

LXIV. Levél. „*Lear király,*“ irta holmi Shakespeare, eljátszotta Ira Aldridge.

Tisztelt szerkesztő ur. Valaki nem rég azt méltóztatott szememre vetni, hogy én magamnál különb emberek munkáit nem merem megbirálni. Hogy tehát ezt a szégyent magamon ne hagyjam; kapok az alkalmon, midőn a minden költők vajdájának, Shakespearenek egyik hirhedett darabja kerül a kezemre, hogy azon bebizonyitsam az én nagy bátorságomat. Ez a Lear király elejétől végig elhibázott munka s váltig tanusitja szerzőjének világbani járatlanságát. Van tudniillik egy király, a ki megvénülvén, megunja a jó dolgát s el akarja osztani az országát három leánya közt: mintha csak egy egész telkes gazda osztoztatná meg a leányait; nem is hiszem, hogy eredetileg ugy ne lett volna irva a darab, s bizonyosan később persvadeálták Shakespearet, hogy a kiállitás disze végett csináljon királyt az öreg Lear apából. A két nagyobbik leánya a kegyességet ékesen meg tudja köszönni; a legkisebbik azonban semmit sem tud rá mondani. Ekkor az öreg Lear, a helyett, hogy elővenné a gouvernántnét, hogy miért nem tanitott be a princessének valami szép rigmust? a leányát tagadja ki mindenből s igy adja oda feleségül a franczia királynak. A franczia király azt mondja: „ne félj fiam Kordula, van otthon mit enni,“ s mégis csak elveszi a királyleányt. Az öreg király azután azt a rendelést teszi, hogy miután ő már felosztotta a két nagyobbik leánya között a possessiót, hát azok őt tartsák. Egyik hónapban az egyik lássa el kosztal és kvártélylyal, másikban a másik: minden nap három tál étel, szerdán és szombaton melspájz, vasárnap pecsenye; igy kötötte ki magának az öreg ur. De a jámbor elfelejtette azt magának irásban adatni; s ez Shakespeare uramnak a legnagyobb hibája; már hogy tudott illyen életbevágó szerződést irásba nem tétetni? Előre láthatta a következést. A két menyecskének már az első hónapban nagy terhére esett az öreg ur tartása: de kérem, hogy is ne? Mikor az öreg ur száz hajdut és bérest hordott magával, meg egy bolond Istókot is? Ki győzne annyi szájnak enni adni? Enni még csak hagyján, de inni is? És inni is hagyján; de hallgatni annyi szájnak a lármáját? Deniqu az lett belőle, hogy az öreg urnak az első hónapban megmondták áperte, hogy csapja el az inasait, nincs azokra semmi szükség; a kabátját az itthon levő cselédek is kiporolják; minek tartsa az ember a kocsist, ha már eladta a lovát? De az öreg ur, a helyett, hogy ezt belátná, kifut az utczára, otthagyja leányait s egyenesen átfut a vörös ökörbe, ottan fogad szállást. Megtudják ezt a leányai s hivatják a vörös ökrös fogadóst s ollyan szépen kifizetik neki előre a contót, hogy kiszurják a szemeit; egyik kellner a trancsirkéssel erre megöli a királyleány férjét; a királyleány pedig leszurja egy koppantó hegyével a kellnert. Ez igy megy odabenn. Odakinn ez alatt esik az eső, hull a mennykő, Leár királyt kitették már a vörös ökörből, mert nem tudott fizetni; jó, hogy a piros dolmányát le nem huzták róla. Csak egy bolond kiséri ki a mezőre, ott találnak még egy másik bolondot, s azután versenyeznek, hogy mellyikük tesz tul a másikon? Lear marad a nyertes, mert ő csakugyan komolyan megőrül. Megtudja ezt a veszedelmet a franczia király, s egyszerre ott terem a tengeren keresztül Kordulával együtt egész hadsereggel; ekkor azután minden rendbe hozatik; Leart egy magnetikus orvos és egy verkli segitségével kigyógyitják bolondságából, s végre meghal minden ember, a ki halandónak született; jó szerencse, hogy szegény Tamás élve marad, hogy a courtinát leereszsze.

Ime én bebizonyitám, hogy van bátorságom Shakespearet megsemmisiteni, nem is tudom, hogy lesz abból többet ember?

Most még csak Ira Aldridge-ra kell rámennem, hogy vitézségemet uj babérokkal koszoruzzam. Minthogy őt minden ember és minden kritikus ugy dicséri, igen kedvező alkalomnak találom magamat az által hiressé tenni, hogy e mai játékának hibáit felfedezzem. Először is nekem nagyon lassan beszélt. De uram, nem azért fizettünk felemelt belépti-dijakat, hogy lassan beszéljen, hanem emelje fel ön is a hangot és adja ki, a mit tud. Lassu beszédet ingyen is hallhatunk; de nekünk kiáltani kell, kiáltani nagyon; mindig kiáltani! Másodszor vétett az élethüség ellen: kinn jár a zivatarban, esik az eső, és ő viszszajön a fergetegből, ugy hogy még csak a csizmája sem sáros; pedig ugyan ezt a hibát Egressyben is megrótták már bölcs kritikusaink (ő ugyan kimentette magát azzal, hogy akkor kalucsni volt a lábán, s azt, mikor bejött, levetette; ezért maradt a czipője tisztán;) harmadszor vétett a botanica ellen, midőn a mezőről egy csomó szalmát hozott be a markában s egy rózsakoszorut a fején, miután tudjuk Linnéből, hogy mikor a rózsák virágzanak, akkor még a gabona nem érik. Egyebekkel meg valék elégedve; különösen az angol beszéddel, a miből annyit értettem, hogy mikor kiszurják Measter Glosternek a szemét; az öreg Lear azt mondja neki, hogy „luk“. Bolond ez az angol; tudja, hogy „*luk*“, s mégis azt akarja, hogy *nézzen* vele az ember.

Kakas Márton.

Irodalom és müvészet.

⊙ *Delladami* Ágoston igazságügyminiszteri fogalmazó egy *telekkönyvezési táblát* bocsátott közre, melly nagyszerü térrajz alakjában Magyarország s az ehhez kapcsolva volt részekben, a telekkönyvezés haladását tünteti föl, s különböző szinekkel jeleli azon megyéket s területet, mellyen a telekkönyvezés befejezve, folyamatban van, vagy még megkezdve sincs és igy a szemlélő ez ügy állását egy pillanat alatt átláthatja. Talán emlitni sem kell, hogy miután az egész tábla Magyarországra s volt kapcsolt részeire szól, az egészen magyarul van szerkesztve. Kiállitása meglepőleg csinos, kivitele pontos és hü. Kapható e tábla 30 pkrért a telekkönyvi igazgatóságnál, valamint a pesti kerületben levő minden telekkönyvi biróság irodájában.

⊙ Megjelent: *Magyarország családai* czimerekkel és leszármazási táblákkal, irta *Nagy Iván*, kiadja *Friebeisz István*. Második kötet I. Füzet, mellynek tartalma *Beőthy*-től *Bethlenig* terjed. Ára 48 pkr.

— (*„Petőfi Debreczenben“*). Értesithetjük a közönséget, hogy a Hölgyfutárnak köztetszésben részesült ez évi műmelléklete, melly Orlai Petrics „Petőfi Debreczenben“ czimü olajfestménye után készült, sikerült kőrajzban (a Hftr. képéhez egészen hasonló kiadásban) most könyvárusi uton is kapható *Pfeifernél* 2 pfton, fára göngyölve s postán 2 ft. 30 kron. Illő, hogy kedvencz költönk ezen jól talált képét minél számosabban birják.

— (*Orlai Petrics Samu uj történeti képe*) a jelen műtárlatban egyike a legbecsesb müveknek s méltán magára vonja a figyelmet. Ez azon jelenetet ábrázolja, midőn Salamon királyt ujabb békétlenkedése, pártoskodása következtében, anyja megátkozza. Az alakok csoportozása igen sikerült s különösen megható az anya fájdalomteljes méltósága, valamint fiának megdöbbenése s mintegy megtört ellenállása. A percz ünnepélyét a többi női és férfi alakok jellemző állásukban még inkább emelik. A mű mind compositio, mind technikai kivitel tekintetében Orlai Petrics legjobb müvei közé tartozik. Helybeli s a vásárra felránduló olvasóink meggyőződhetnek róla.

— (*Előfizetési fölhivás*) e czimü munkára: „*Bordács Elek, a gyalog árendás.*“ Irta *Táncsics Mihály*. Hogy a tiszt. olvasók az iránt tisztában lehessenek, kiknek számára van e könyv kiváltkép irva, előre kijelentem, hogy főkép a szántóvetők számára egy igen jóravaló gazdának elbeszélése nyomán irtam, ki szegény árva fiuból sok viszontagság után s kitartó szorgalom mellett vagyonos emberré lett; tehát a munka *gazdálkodásról* szól, de azért meggyőződésem szerint nemcsak azok merithetnek belőle tanulságot, kik az ekeszarvát fogják, hanem más foglalatosságuak is haszonnal olvashatják.

Tartalmát következő fejezetek teszik: Hogy ismerkedtem meg Bordács Elekkel — Bordácsnak gyermekkora s ifjusági viszontagságai — Bordácsot gyalog árendásnak csufolják. — A boldogulás sokszor irigyeket, ellenséget támaszt — uj szerencsétlenség — Bordács feje fölé nagyobb zivatar kerekedik — Bordács a siralomházban. — A jót gyakran roszszal fizetik vissza. — Mit tanult s mit nem tanult Bordács — Bordácsnak gazdálkodási elvei — Bordácsnak igen józan javaslata. — Miként vélekedik Bordács a kártérités-ről. — Bordács a kártéritésre nézve számitást tesz — Bordácsnak javaslata vagy terve a kártéritést, vagy is tüz- és jégkárelleni bizsositást illetőleg — Bordácsnak véleménye a jotékony intézetekre nézve — Bordácsnak számitása a jótékony intézetek fölállittatását illetőleg.

A munka körülbelől 10 nyomtatott ivre terjed. Az előfizetési ár 40 pengő kr., azonban csupán *aláirásokat* is elfogadok.

Ohajtottam volna nyomtatott előfizetési iveket szerteküldözni, de azok igen sokba kerülnek, mit csak a vagyonos kiadók tehetnek; azonban világos, hogy az előfizetők neveit bármelly darab más papirra is fölirhatni.

Hogy az előfizetéseknél néha történni szokott csalárdságnak elejét vegyem: szükségesnek látom kijelenteni, hogy én senkit különösen meg nem biztam arra, hogy helységről helységre járva nevemben előfizetéseket szedjen föl, hanem csupán azon helybenlakó és ismeretes t. cz. uraknál történhetik az előfizetés, kik az irodalom érdekében előfizetőket gyüjtve szivesen fáradozni szoktak; kiknek köszönetem mellett a szokásbanlevő ingyenpéldányt minden 10 előfizető után én is megadom.

Az előfizetések s aláirások bérmentve *Ráth Mór*, akár *Magyar Mihály* könyvárus urakhoz, vagy pedig közvetlenül hozzám küldendők. — Pest, márczius 2-án 1858. — *Táncsics Mihály*, Józsefkülváros, üllői ut, az árvaházfelé, tömőutcza 1. sz.

\+ (*Lonovics József püspök*) Egyházi archäologiája, melly rövid idő alatt két kiadást ért, nem sokára német forditásban is meg fog jelenni, sőt már franczia forditására is készülnek.

\+ (*Megjelent a „Nőélet a mormonoknál“*) czimü munka, mellyben több évi személyes tapasztalatok vannak lerakva. Irta egy mormon fönöknek Utahból közelebb visszatért neje. Angolból forditotta *B. S.* A tiszta jövedelem fele a nemzeti szinházi nyugdijintézet gyarapitására fog fordittatni.

\+ (*Özvegy Kovácsnénak*) a nemzeti szinház nyugdijazott tagjának „*Kameliák a sirboltban*“ czimü két kötetes regénye sajtó alatt van, s mártius végéig elkészül.

\+ (*A szinházi igazgatóság*), irja a Hölgyfutár, lépeséket tett Ristori szerződtetésére, de a nagy müvésznő jelenleg nem jöhet. Azonban megigérte, hogy szinpadunkon még ez év folytán vendégszerepelni fog.

\+ (*Bolnay (gr. Bethlen M.)* a nemzeti szinház egykori tagja, ki jelenleg Párisban franczia szinészszé képezi magát, nehány nap óta körünkben mulat. Hir szerint nemsokára föl fog lépni nemzeti szinpadunkon, s első föllépését valószinüleg Hamlet szerepében teendi.

\+ *Ifj. Lendvay Márton)* előfizetést hirdet boldogult atyjának hátrahagyott „Hattyudal“-ára, melly az elhunyt nagy müvésznek utolsó zeneszerzeménye. Az előfizetési dij (1 pft.) april 10-ig neve alatt szállására (vas utcza 4 sz.) küldendő. A gyüjtők 10 előfizető után egy tiszteletpéldányt kapnak.

— *Nyilatkozat „Az én albumom“ ügyében.* Tisztelt előfizetőim és gyüjtőim megnyugtatására van szerencsém ezennel kijelenteni: hogy „*Az én albumom*“ a lapok által itt-ott érintett, részint megnevezhetlen, részint megen-

vezésre most már nem méltó, de mindenesetre nem saját hibám okozta, sőt körömön kivül esett akadályok elháritása után, az igért husz iv helyett huszonkét iven, két kép helyett, négy diszesen kiállitott s korunk elismert jelességü négy férfiának leghivebben talált arczképével megjelenvén, a példányok mindenekelőtt a fővárosban, aztán azon vidékekre, hol szám szerint legtöbb előfizetés gyüjtetett, már szétküldettek; a többiek pedig szállitás alatt levén, még e hó folytában sorozat szerint mindenkinek okvetlenül kézbesittetni fognak. — Kik példányaikat személyesen vagy megbizottjaik által kivánják átvenni, méltóztassanak e végett irodámat (zölkert-utcza 14-dik szám) berekesztőleg az e hóban eső józsefnapi pesti vásár végeig megkeresni, hol tisztelt előfizetőim (de csak is egyedül előfizetőim) ártatlan késedelmem némi kárpótlásául, az én albumomból (mennyire telni fog) még egy példányt *előfizetési áron 3 pftért*, mások pedig bolti áron 5pforintért minden pesti könyvkereskedésben kaphatnak. Zalár és Pájer Antal arczképe megjelenését több lap tudtom és akaratomon kivül hirdette ugyan : de illy csekély előfizetési dijért ezuttal hat képet nem adhatván, ezen közkedvességü költőink arczképeit jövő albumom mellett közlendem. Addig is az itt-ott nyilvánitott irói hitelcsökkenés és egyéb neheztelésekre nézve csak azt mondom : gyakran legigazságosabb az, a ki megbocsát! — *Sárosy Gyula.*

\+ *(Az ausztriai birodalomban)* megjelenő hirlapok és egyéb időszaki folyóiratok száma következő : bélyegadó alá eső lap van összesen 97, ezek közől 58 német, 19 olasz, 10 szláv, 8 magyar, 1 görög, 1 román. Nem politikai lap összesen 257, ezek közől 125 német, 89 olasz, 21 szláv, 20 magyar, 1 franczia, 1 orosz.

— *(Zenei pályázat és felhivás).* A „Vasárnapi Ujság" ez idei 1-ső számában közlöttük *Szász* Károly „Hazámhoz" czimü szép költeményét. E mű annyira fölébreszté erdélyi olvasóink figyelmét s névszerint a kolozsvári „Magyar Futár" károlyfejérvári levelezője olly gyöngédnek és kedvesnek találta, hogy szükségesnek látta kifejezni azon kivánatát, miszerint azon költeménynek *nótája* is legyen. Ennek létesitésére azonnal 1 pftot küldött a M. F. szerkesztőjének azon kéréssel, hogy előfizetőit hasonló adakozásra felszólitsa s mihelyt negyvenkilenczen a forintot beküldötték, az 50 forintot 10 aranynyá változtassa s az illető pályázást kihirdesse.

A pályázati felhivás igy hangzik :

„A ki Szász Károly „Hazámhoz" czimü költeményére legjobb dallamot négyes karénekre, valamint egyes énekre zongora-kisérettel szerkeszteni, *tiz cs. aranyat nyerend.* — A bepecsételt, idegen kéz által letisztázott és jeligés levéllel ellátott munkálatok *május végeig a „Magyar Futár" szerkesztőségéhez*, Kolozsvárra beküldendők. A pályadijt egy a szerkesztő ur által meghatározandó jótékony ügy javára rendezendő zeneestély kolozsvári közönsége tetszését leginkább kiérdemlő dallam nyerendi. A pályadijt nyerendő szerző munkáját a kolozsvári és károlyfejérvári gymnasium tulajdonául engedi át."

Eddig a felhivás. Nem kételkedünk benne, hogy a legélénkebb visszhangra fog találni mind a zeneszerzők, mind az adakozásra felszólitott közönség körében. A M. F. szerkesztője az inditványt azonnal elfogadva, annak előmozditására részéről szintén felajánlotta az 1 pftot. Nagyon tartunk attól, hogy adományunkkal már elkéstünk, de jó remény fejében kérjük az illetőket, hogy azon 5 pftot, mellyet a *Vasárnapi Ujság* szerkesztősége részéről e napokban a nevezett czélra utnak inditánk, fogadják szivesen. *Szerk.*

— **A 21 pályairat István bácsi 1859-iki naptára számára** a kitüzött időre következő jeligék mellett érkezett be :

1. „A méreg ég és ömlik mély sebére
   S ő védtelen küzd egyedül,
   Hatalmas, o légy gyámja, légy vezére,
   Vagy itt az óra, s rég veszélybe dül!
   Kölcsey. Zrinyi második éneke."
2. „A kegyelet olly szent érzelem, mellyet a kölcsönös hála, szeretet és vonzalom fakaszt a jóravaló szivben."
3. „Győzzön a jobb."
4. „Te ki szüz anya vagy, és szülted uradat.
   — — — — — — — —
   Adj pennámnak erőt, ugy irhassak, mint volt
   Arról, ki fiad szent neveért bátran holt.
   Gr. Zrinyi Miklós."
5. „— — — nevet a magyarnak,
   Melly most kicsiny és setét."
6. „Szép meghalni honért."
7. „Patriae memoria dulcis. Livius."
8. „Nagy s kemény volt a harcz,
   Vért kivánt és halált. Garay."
9. „Mivelhogy kedvet találtál előttem, az én dicsőségem veszen körül utaidban."
10. „Sok takarmány, trágya, a jó gazda vágya."
11. „Egyesült erővel."
12. „A jó gazdát gazdasága dicséri."
13. „Ha sokat nem tehetsz hon és emberiség javára, tégy keveset; de mindenesetre valamit."
14. „Az elhunytnak lelke leng,
    Hol a szellő suhan,
    Minden füszál, minden göröngy
    Véroktól ázva van . . . Bajza."
15. „100 hold tagositott birtok stb."
16. „A magyar nép vonásai stb."
17. „Hozzunk mezőgazdaságunkba mielőbb helyes arányokat."
18. „Szép meghalni a hazáért,
    De mégis szebb élni azért."
19. „Hol van a bércz és a vár felette,
    . . . . . mellynek sánczait védette
    Tékozolva hiven életét."
20. „Hazánk bajnokinak dicső tetteikért
    Hiv emlékezettel fizetgessük a bért.
    Csery Péter."
21. „Állok tavasz-mezőn,
    Mellyet virány fedez;
    Ugy érzem, gondolom :
    Az Isten háza ez. Erdélyi."

Kürthön, febr. 26-án 1858. — *Májer István*, az István bácsi naptárának szerkesztője.

Közintézetek, egyletek.

⊙ *(A magyar tudós társaság)* természettudományi oszt. ülése mart. 1. Horváth (Horti) ur bemutatta azon ujtalálmányu hajtósulyos mozdony gépének mintáját, mellynek rajzát a V. U. ez évi 9-ik számában mi is közöltük. — Pólya József fölolvasást tartott az „eledel elemek-, tápanyagok- és tápszerekről."

⊙ *(Az első magyar általános biztositó társaság)* f. hó 1-én kezdte meg a biztositások fölvételét.

Mi ujság?

⊙ *(A pesti nagyszerü Lipót-templom)* lassanhaladó épitésének gyorsitására a M. S.-ban egy inditványt olvastunk. E szerint társulat volna alakitandó, mellynek föladata lenne adakozásra buzditni, a megajánlt adományokat beszedni stb. s mellynek tagjai, hahogy kivihető volna némi kedvezményekben, jogban részesülhetnének, millyenek volnának talán a siralagba temetkezhetés, miseszolgálat s több vallási szertartásokbani dijtalan részesülés stb. Mi, a magyar vallásosságában helyzett hitünknél fogva reméljük, hogy ez inditvány, ha annak életbeléptetését tekintélyes egyének karolnák fel, megteremné áldásos gyümölcseit s nemsokára Pest olly remekmivü s nagyszerü egyházzal diszeskednék, mellyre büszke lehetne minden magyar.

⊙ *(A pesti gyalu- és fürészgyár)* ujpesti fióktelkén, nemcsak mindenféle gazdasági épületfát, hanem legujabban nagymennyiségü szőlőkarót is készit, ezrét 9 pftért. Ajánljuk e kinálkozó alkalmat szőlősgazdáink figyelmébe.

\+ *(Pesten jelenleg)* 160 orvos, 64 sebész, 14 baromorvos és 150 bába van. Az orvosságok 14 gyógyszertárból kerülnek ki. (A sirások számával nem szolgálhatunk).

* * *Dr. Kerner, Peters és Schmidl* tudor urak Budán megkezdték népszerü tudományos felolvasásaikat német nyelven e hó 1-én, szépszámu hallgatóság előtt. Ez előadások hallgatása némi belépti dijjal van összekötve. Illy előadások a külföldi városokban régtől szokásban vannak már s mint az eredmény mutatja, nálunk is divatba lehetne hozni.

\+ *(Gróf Mikó Imre)* a lelkes főur, ki már annyiszor adta kitünő jelét honfiu s emberbaráti nemes buzgalmának, az igen tartalmas és érdekes „Sárospataki füzetek"-et minden erdélyi reform. iskola számára saját költségen megrendelé.

\+ *(Geibel Armin)* könyvárus, a würtembergi királynak tisztelet jeléül megküldé a magyar „Vadászalbumot" mellyet előkelő főuraink nehánya irt magyar nyelven. A würtembergi király e hódolatjelt a tudományok és müvészetek aranyérme megküldésével viszonzá.

\+ *(Társaskocsik.)* Folyó hó 14-én több társaskocsi megkezdendi a közlekedést a főváros és Kőbánya közt. E kocsik állomáshelye az országuton lesz a „Zrinyi" kávéház előtt.

\+ *(Hir szerint a museumpark)* vasrácsozata a közelgő tavaszszal tovább fog készittetni. Ideje is volna már, hogy az a rozzant deszkakeritès, melly szép nemzeti intézetünket disztelenitì, valahára tüzre kerülne.

\+ *(Mióta Debreczenben)* a vaspálya megnyittatott, e városban és vidéken sokkal nagyobb élénkség és világlátási vágy mutatkozik az emberek közt, mint annakelőtte. Számosan rándulnak föl Pestre, s Bécsbe.

\+ *(Rubinstein „magyar ábrándja",)* mellyet a zongoramüvész itt létekor játszott s a közönség elragadtatással hallgatott, Rózsavölgyi mükereskedésében csinos kiállitással megjelent. Ára 1 ft. 20 kr. p. p.

\+ *(Egy vidéki kritikus.)* A Hölgyfutár egyik levelezője azt irja, hogy látta Aldridge-ot Schylok és Mungó szerepében; de ő korán sem találta olly nagynak, mint a millyennek irják. „Én nem tudok angolul, mond a tudós levelező, s ezért nem is bonczolgatám müvészetét." Mintha bizony az angol nyelvben volna keresendő Aldridge müvészete! Mintha bizony valamelly festmény megbirálására szükséges volna látnunk az ecsetet is, melylyel az festetett.

\+ *(Ismét vizhiány.)* Zólyommegyei tudósitások szerint az ottani lakosok rendkivüli vizhiányban szenvednek; boruk, pálinkájok nagyobb mennyiségben van, mint vizök; a kutak, mellyek még egészen ki nem száradtak, éjenkint zár alatt tartatnak. Bizonyos faluban csupán egy kut van, melly még csődöt nem mondott. E kutban, melly a helybeli evang. lelkészé, a viz 5 láb magas. Február hó 19-én egy gyermek jött a világra, s a házban annyi viz sem volt, hogy az ujdon szülöttet szokás szerint megfürösztheték volna. Fölkerekedett tehát egy asszony az ő vödrével és járt házról házra vizért, de mindenütt azt mondták neki, hogy maguknak sincs, messziről kell hordaniok marháik számára is. Végre sikerült neki vödrét megtölteni a lelkész kutjából. A malomkerekek is megállottak a vizhiány miatt. Egy félorányira fekvő helységben még működik a malom, mellynek molnárja valoságos szerencsefi, mert 8 mérő lisztért 12 mérő buzát kapott, mely Losoncz vidékéről (két napi járás) vitetett oda őrlés végett.

\+ *(Számüzött czigánycsalád.)* Erdélyben az Aranyos vize mellet, mint a M. Futárnak aranyosszéki levelezője irja, daczára a zordon télnek, egy 9 tagból álló czigány család tanyázik szabad ég alatt. A családot 2 férfi, 2 nő és 5 kisebb nagyobb gyermek képezi, kik többé kevesebbé első szülőink paradicsomi életére emlékeztetnek, a mennyiben mindnyájan félmeztelenek. Egész nap a tüz mellett guggolnak, s mig előlről majd megpörkölődnek, hátukra gondolva elmondhatják Petőfivel, hogy : „Juj, be hideg van odaki!" A gyengéd anya fölkapja néha egyik vagy másik didergő rajkóját, s a tüz fölött megforgatja, mint a nyárson sülő csirkét szokás; a dádé pedig nem győz kiáltozni nagyobb rajkóira, kik minduntalan elszaladnak csuszkálni, noha csak az a czizma van lábukon, mellyben a világra jöttek. A dádé azt állitja, hogy a vajda valami csinért számüzte őket, s büntetésből kell ott tanyázniok a szabad ég alatt.

\+ *(Szerencsétlen lövés.)* Liptóból február közepéről irják, hogy közelebb egy földbirtokos szánon a szomszéd Árvába akarván utazni, egyszer csak a kocsis valami fekete mozgó tárgyat pillant meg az ut mellett, mire urát is azon megjegyzéssel figyelmezteté, hogy az a fekete valami aligha nem farkas. Az éj sötét volt, tehát nem lehetett jól látni, de az utazó ur is azt hitte, hogy csakugyan farkas, azért fölkapta puskáját, czelba vette s szerencsésen, vagy inkább szerencsétlenül el is találta. Leszállnak a szánról, hogy a

MDK. 858

Orlai Petrich Samu "Salamon királyt megátkozza anyja 1074. évben"

Vas. Ujs. 1858. 200 l.

Orlai Soma 3 59

továbbá két hölzy: u. m. Izemere Pálné és Bártfay-né. A kép gr. Nádasdy Lipótné indítvá-nyára készult.

+ A Kazinczy-ünnepély Pesten - Vas. Ujs. 1859. 538. l. 550. l.

MDK 859

Orlai Petrich Soma, festöm.

"Zách Felicián" c. festménye került volna ~~XXXX~~ az 1860.évi - az 1859 évi jun.3.-án tartott közgyülés döntése szerint mint mülap a részvényesek birtokába, de a müvész saját nyilatkozata szerint csak késedelemmel készülhetne el köre rajzolása. Igy 1861 év mülapjául fog szolgálni.

A pesti müegylet titkárának jelentése.
Vas. Ujs. 1859.

Orlai P. Sona

irod

Vegyes Erdemenyek. Képes Ujság. 1859. 203. l

2740

33. Orlai Petrics Soma.

(Sz. Mező-Berényben 1822-ben. † Buda-Pesten 1880. junius 6-án.)

Sappho.

A leukadiai hegyfokon ülő görög költőnő térden alól s kissé balra fordulva van ábrázolva. Jobb kezét az ölében fekvő lanton nyugtatja; baljával a sziklára könyökölve fejét támasztotta meg, melyet babérkoszorú diszít; kontyba fogott haja és szemöldöke fekete; szeme barna. Nyaka meztelen, ingvállának bő ujjai fel vannak tűzve, szoknyája rózsaszínű és piros köpenye térdeit takarja. Jobbról a tenger hullámzó vizéből kiálló szikla köti le figyelmünket. Az égbolt kissé borul.

Vászon, méretei 113 : 94 cm.

1891: I. 73. — 1892: I. 73. — 1893: I. 77. — 1894: I. 33. — 1895: I. 33. — 1896: I. 33. — 1897: I. 33. — 1898: I. 33.

~~Rumi Gizella ajándéka 1881. — Magy. Képt. 398. — Ltsza 277. — Dep. régi 66.~~

199

— 1900: I. 33. — 1901: I. 33. — 1903: I. 33. — 1904: I. 33. — 1905: I. 33.

— Magy. Képtár 398. — Dep. régi 66. — Uj lelt. sz. 277. — ~~Szám~~ 1905. átv. jegyz. 77. — Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 1728. és a leltárban 2740. — Rumi Gizella ajándéka 1881 julius havában.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

Rumi Gizella aj. 1881.

M. 398.
D. 66
Ltsz. 277 77

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

Mohácsi temető "című képe
"

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 153 l.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

1862 ben Haan Békéscsabáról keresi fel levélben Orlayt's sorstársának nevezi magát.

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 156 l.

MDK

Orlai Soma
festő

58 éves korában halt meg.

Tekel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 151 l.

MDK

Orlai Petrics Soma

festő

"Erdei gyülés" képe

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

„Ikarus" képe

Tóth Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

Orlai Petrics Soma
festő

MDK

„Coriolán" festő

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

MDK

Orlai Petrics Soma

festő"

Ossziás és Malvina "képe

"

Tekel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

Orlai Petrich Soma,festő

Petőfiről készitett szép portrét.Azonkivül Anyám c.képe is jobban sikerült alkotások,mint Nádasdy Tamásról készitett képmása. 295.o.

Mózsa György: A Magyar Történeti Képcsarnok néhány újabb biedermeier képe. XXIX 291.o.

Folia Archaeologica.XIII.1961.Budapest.Képzőművészeti Alap Kiadóvál.Bp.

Orlai Petrics Soma MK

"Szent István ébredése"
"II. Lajos Király holttestének megtalálása"
"Zách Felicián"
"Vak Béla"
"Erzsébet és Mária királynők a novigrádi fogságban"
"Atilla halála"
"Petőfi Debrecenben"

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet
története. Bp. 1906.
73.l. -74.l.

MPK

Orlay Petrich Soma festő
1822-1880.

„Rick Antal arcképe 1850." (olaj) – Déri Muzeumban.

Déri Muzeum Debrecen. Vezető a képtárba Rys 1952. 5. lap.

Patak Jenő

Orlay festő/19.sz./müvei a Képző-
müvészeti Társulat kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.12.364.old

Patak Jenő

Orlai P.Samu festő/19.sz./"Szt.Cicelle"

c.müve a Müegylet sorsolási kiállitásá

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.1.332.old.

Patak Jenő

Orlay Soma festő/19.sz./müve a Képzőművészeti Trásulat kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.X.950.old.

Patak Jenő

Orlay festő/19.sz./müve a Képzőm.Tár
sulat kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.XII.15.1192.o1

Patak Jenő

Orlay festő /19.sz./a közökt.min. történelmi festményekre kitüzött pályázatán.

Fővárosi Lapok 1870.I.V.10.423.old.

Patak Jenő

"Szt.István keresztelése" Orlay festő
müve a közokt.min.történelmi festmé-
nyekre kitüzött pályázatán.

Fővárosi Lapok 1870.I.V.10.423.old.

Patak Jenő

Táblakép.

"Attila és Virgil"Orlay Soma müve a Képzőművészeti Társ.kiállitásám.

Fővárosi Lapok 1864.I.X.950.old.

Patak Jenő

Orlay festő/19.sz./müve a Müegylet kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.12.364.old

Patak Jenő

Táblakép. Orlai P. Soma/

"Szt.Cicelle"c/müve a Müegylet sorsolás

kiállitásán.

Fővárosi Lapok 1864.I.IV.1.332.old.

Patak Jenő

Orlay festő/19.sz./a "Képzőművész" c.lap munkatársa.

Fővárosi Lapok 1864.I.V.28.513.old.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

1851-ben Münchenben festette II. Lajos holttestének megtalálása című történelmi képét.

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 153 l.

MDK

Orlai Petrics Soma

festő

Mezőberénybe festette Petőfi utolsó képét

Tolnai Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951. 153 l.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

Debrecenbe megfestette Fésős Andrást és családját

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma
MMM Évkönyve 1951, 154 l.

MDK

Orlai Petrics Soma

Orlai pusztai elbeszélés után festette "meg Szilágyi Mihály
arcképét a kollégium részére.

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 154 l.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

Zách Feliciáne "kipe
"

Tehel Péter: Orlai Petrich Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

1854-ben tért vissza Bécsből ekkor Petőfi képeket festett
és Petőfi verseket illusztrált.

Pehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

MDV

Orlai Petrich Soma
festő

Vak Béla "képe
"

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951. 155 l.

MDK

Orlai Petrics Soma

festő

Martinuzzi meggyilkoltatása" képe

"

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

Orlai Petrics Soma
festő

MDK

Perémjiné a mohácsi csata után összeszedi a ha-
"lottakat" c. képe

Fehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve, 1951, 155 l.

Orlai Petrics Soma
festő

MDK

Erzsébet királyné és Mária a noviszádi fogságban képe.

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

Orlai Petrics Soma
festő

MDK

Salamont anyja megátkozza' képe

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

Orlai Petrics Soma

festő

MDK

„Czilbi és Hunyadi" képe

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

Kun László táborában" képe
"

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

Milton leányainak-Lollbra mondja az „Elveszett paradicsomot. Évtizedekkel munkácsy előtt festette

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

A haldokló Lurbarán" képe
"

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

Lefestette Petőfit csoutlemezre,

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma-

MMM, Évkönyve 1951. 151 l.

MDK

Orlai Petrics Soma

festő

Petőfivel való rokonsága folytán a költő ilettörté netéhez mások által ismeretlen adatokat szolgáltat.

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 151 l

Orlai Petrics Soma
festő

MDK

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM, Évkönyve 1957, 150 l.

MDK

Ortai Soma

István király és az orgyilkos" című képe

"

Tehel Péter: Ortai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 152 l.

MDK

Orlai Petrics Soma
festő

"István király ébredése" című képe
"

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 253 l.

Orlai Petrich Soma (Mezőberény, 1822. okt. 22.--Bp., 1880. jun. 6.): festő. Petőfinek, akiről több arcképet festett, rokona és jóbarátja volt. Eleinte irónak készült. 1846-ban Marastoni, 1847-től pedig Bécsben F. Waldmüller isk.-jának növendéke lett. 1847 telén készült első kompozíciója, István király és az orgyilkos. Szabadságharci élményeit litográfia--sorozatban rögzitette. Mezőberényben festette utolsó Petőfi képét. 1850-től Münchenben Kaulbachnál tanult, 1851-ben festette — egy évtizeddel Székely B. előtt -- II.Lajos holttestének megtalálása c. képét. Később, Debrecenben arc-

képfestésből élt. Rövid ideig Bécsben tartózkodott. Hazatérte után számos portrét, életképet és történeti kompozíciót alkotott (Zách Felicián, Vak Béla, Martinuzzi meggyilkoltatása, Czillei és Hunyadi, Ónodi gyülés stb.). Milton leányainak tollbamondja az Elveszett paradicsomot c. képének témája évtizedekkel megelőzte Munkácsyt. A hazafias célok tudatos müvészi megjelenitése tette a reformkor jelentős alakjává. Egyik legszebb müve, megkapó lélekábrázolása Anyám c. portréja. Kritikai tevékenységet is folytatott. -- Irod. Tehel Péter: O.P.S. (Szabad Művészet, 1952. 3.sz.). -- Szi. Németh László: Petőfi Mezőberényben (dráma, Bp., 1954).

Lajta

Orlai Petrich Soma festő

Magyar Életrajzi Lexikon

Orlai Petrics Soma

11. p. pines reprodukció, egész táblán:
„Anyám". A XIX század ötvenes évei-
nek elejéről. Olaj, vászon, 51 x 37.5 cm.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a
XIX században, Budapest, 1970.

Orlai Petrics Soma

(1822–1880) első történelmi műve
„István király és az ugyilkos."

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet.
XIX. században, Budapest, 1970.

144

Orlai Petrics Soma

Petőfi unokatestvére, e bécsi akadémiáról tért haza 1848 őszén; utóbb több csatajelenetet ábrázolt; ő festette le rokonát.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX században, Budapest, 1970.

191.

Orlai Petrics Soma

„II. Lajos holttestének megtalálása" (1851) című művének láttán a közönség általában Petőfi jeltelen sírjára gondolt.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX században, Budapest, 1970

191.

Ipolyi Pettics Soma

a Világos utáni tíz esztendőben szá-
mos történelmi és zsánerkompozíciót
alkotott.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a
XIX. században, Budapest, 1970.

201

Oplai Petrics Soma

„Zách Felicián" című művét 1860-

ban alkotta.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészeta XIX

században, Budapest, 1970.

201

Orlai Petrics Soma

nem tudott kitörni a klasszicizáló egyhangusságából; sok vonatkozásban mégis megkönnyítette az utána jövők dolgát.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX században, Budapest, 1970.

22 D.

Orlai Petrics Soma

Korábbi kezdeményezéseit utóbb tökéletesített kivitelben láthatta úpont a magyar közönség.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festépet a XIX században, Budapest, 1970.

221

Orlai Petrics Soma

„Zách Felicián" című művét küldte be
a Pesti Műegylet pályazatára.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a
XIX században, Budapest, 1970.

231

Orlai Petrics Soma

„Lovzinczy Ferenc és Kisfaludy Károly első találkozása" című alkotásával szerepelt a Pesti Műegylet kiállításán.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX. században, Budapest, 1970.

231.

Orlai Petrics Soma

minél több és több történeti témával
képpel igyekezett a közönség nemzeti ön-
érzetére hatni.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a
XIX. században, Budapest, 1970.

270

Orlai Petrics Soma

„Szt. István kereptelése "című" munkáját küldte be a történelmi festmény-pályázatra.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX században, Budapest, 1970.

281

Orlai Petrics Soma

Bibliográfia: Tehel Péter: Orlai Petrics Soma. Magyar Művészettörténeti Munkaközösség, Budapest, 1951.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészet a XIX században, Budapest, 1970.

401

Orlay Petrich Soma

l.

Ernst Muzeum aukcioi

XXXII. 325. 27

Longyelország II. ~~193~~ 194.

Orlai Petrich Soma

1822 - 1880.

Mohácsi csata utáni,
Ernst Lajos tulajd.

Az Ernst Múzeum kiállításai.
~~XLVII~~ XLVII. Magyar
vennekmüvek. I sö sorozat.
Bpest, 1921.

Vármegyei ásatás VIII. 129.

MDK

Orlai Petrich Soma, 1822-8o.

Mohácsi csata után

Magy.remekművek. Ernst-Muz.47.kiáll. 1921. máj.

13 l.

MDK

Orlai Petrich Soma

Mohácsi vész, festm.

Mohács emléke, Ernst muz. 84.kiáll. 1926. szept.

11 l.

MDK

Orlai Petrics Soma, 1822-80

Zách Felicián

Ernst Muz. 43. aukc. 1929. dec. 52. 1.

MDK

Orlai Petrics Soma, 1822-8o.

Zách Felicián

Ernst Muz. aukc. 43. 1929. 52 l.

Orlai Petrich Soma

Ernst Lajos gyűjteményének kiállításán szereplő művei.

M. 1933. V. 3.

Orlay Petrics Soma

Ernst Lajos gyűjteményének kiállításán szerepeltek művei.

Mo. 1933. V. 3.

MDK

Orlai Petrics Soma, 1822-80.

Festő apjának és anyjának arcképei, 2 db.

Ernst Muz. 39. aukc. 34. 1.

Orlai Soma
festő

M. D. K.

A művészeti oktatás kezdetei
Magyarországon.
Rabinovszky Mária.
M. M. M. Évkönyve 1951. 69. oldal

Orlai Petrics Soma
festő

14 D K

Képeinek hősei: Attila, István király, Hunyadi János és Mátyás.

Tehel Péter: Orlai Petrics Soma

MMM Évkönyve 1951, 155 l.

MDK

Orlai Petrics Soma, festő.
1822-1880.

Fiatal Bacchánsnő. Vászon.

Ernst Aug. aukc. 54. sz. - Kiáll. 1936 nov. 22-29.
Jegyz. 19. l.

MDK

Orlay Petrich Soma, 1822-1880.

Tájkép, of.

Árv. Közl. 1937. 7.rk.sz. 84.sz. 27 l.

MDK

Orlai Petrich Soma, 1822-80.

Martinuzzi meggyilkoltatása, cer.

Jelenet a magyar történelemből, of.

Orgyilkos kisérlet Szt.István ellen, of.

Ernst Mus. auko. Árv. Közl. 1.rk.sz.

1939. jan. 39-40 l.

Orlai Petrich Soma, 1822-8o.

Vörösmarty Mihály, of.

Zách Felicián, cer.

" " tus és cer.

Ernst Muz. aukc. Árv. Közl. 1.rk.sz.

1939. jan. 39-4o l.

MDK

Orlai Petrich Soma, 1822-8o.

Petőfi Debrecenben, of.

Az ónodi országgyülés, of.

Petőfi Sándor apjának arcképe, cer.

" " anyjának " "

Ernst Muz. aukc. Árv. Közl. 1.rk.sz.

1939. jan. 39-4o l.

MDK

Orlai Petrich Soma, 1822-8o.

Petőfi Egerben a kispapok között, of.

Petőfi iróasztala előtt, of.

Petőfi Sándor képmása, "

Ernst Muz. aukc. Árv. Közl. 1.rk.sz.

1939. jan. 39-4o l.

MDK

Orlai Petrich Soma, 1822-80.

Hunyadi János halála, of.

Ernst Muz. aukc. Árv. Közl. 1.rk.sz.

1939. jan. 39-40 l.

MDK

Orlai Petrich Soma (1822-1880)

Orlai Petrich Györgynek, a festő nagybátyjának képmása. Vászon. 92x78.

Szép Ilonka. Vászon. 81x68.

Ernst Múzeum aukciói. XVII. 34.l.

mDK

Orlai Petrics Soma, festöm.

1822.-1880.

Kossuth Lajos arckép. Fa.
62x49.

Ernst Muzeum aukciói. XXXVII. Kat. 37.l.
EV ?.

MDK

Orlai Petrich Soma

Mohácsi csata után

Ernst Muzeum kiáll. 47. sz. Magyar remekművek. 1921. máj. 13.l.

MDK

Orlai Petrics Soma, 1822-80.

Szt. Margit kolostorbavonulása, fm.

Ernst Muz. 46.sz. aukc. 1931.

32 l.

Orlai Sona

levelei és Eét felgegyré-
si könyv. Ernst Lajos
gyűjtemenjeben.

Ernst

Orlai Petrics Soma

Lásd

Ernst-Múzeumaukciója I.

391.401

Tiefdruck Kunstanstalt M. Jaeger

Orlai Petrich Soma

l.

Ernst-Múzeumaukciója

I.
49. l.

Orlai Petrich Soma

l

Ernst-Muzeumaukcioja II

156 l.

Orlai Petrics Sonia

Iratai az Ernst
gyűjteménytől a
M. Nemzeti Múzeum
kézirattárába
Gerültek
Jvó Tibor Körbie

Orlay Soma

MDK

Milton diktálja leányainak az

"Elveszett paradicsomot"

Műcsarnok 1923 tavaszi tárlat

Orlai Petrich Soma

Lestő

8 órai hyszej

1925 máj. 16.

Orlai Petrich Soma

A Károlyi palotában Petőfi kiállitást rendeznek. Fenti művész munkája is szerepel.

/Szendrey Julia/

Esti Hirlap 159. sz. 1959. jul. 9. 2 old.
/kristóf cikke/

Orlay Petrich Soma

MDK

Képzőm.Társ. igazg.választmánya 1863-ban.

Evk.KMP. 1928. 98 l. fénykép

MDK

Orlay Petrich Soma, 1822-88o

Anyám

N. Nemzeti festészet kialakulása. N.Szal.kiáll.
1949. febr.

MDK

Vincze G: Fiatal művészek dipl.munkái a Képzőm. Főisk. kiáll. Szabad Nép, 1951, jul. 18. 3 l.

ORLAI PETRICH *Soma*, festő, • Mezőberény 1822 okt. 22. † Budapest 1880 jún. 6. Jurátus volt, aztán Bécsben és Münchenben festeni tanult s történeti kompozíciókkal (Zách Felicián, Erzsébet és Mária királynők a fogságban stb.), oltárképekkel szerepelt s nagyszámú arcképet is festett, átlagos akadémikus modorossággal. Mint Petőfi ifjúkori barátja, többször megfestette annak arcképét s nevének inkább ez szerzett bizonyos hírt. 1848. Petőfiről természet után festett arcképe a M. Történelmi Képcsarnokban s több műve a Szépm. Múz.-ban és az Ernst-Múzeumban van.

Eo-g II 235-l

1

Pásztor Lajos, tanárjelölt VIII. 70.

Orlai Petrics Soma, festő; szül. 1822-ben Mezőberény-
ben, megh. 1880 junius 6-án Budapesten.

Orlai Petrics Soma, festő

A század közepén /szabdságharc ideje/ mindenekfelett a történelmi nagy jelenetek izgatták festőinket. Egész mütörténetünkben jófotmán ez a kor az egyetlen, amidőn a nemzeti irodalom közvetlenül és döntően hatott festészetünkre.

O.P.S. szintén historia festő volt, nem nagyjelentőségű, de az elnyomatás korában tüntetőleg ünnepelte őt a közönség, Petőfi bizalmas barátját.
Egyik képe: "Petőfi Debrecenben" a Kohner gy.-ben van.

Lyka Károly: Budapest magánképtárai.
Müvészet. 1902. 329-330.l.

Orlai Petrics Soma, festőm.

A szabad közepén /szakdaágharc idejéj mindenek-
felett a történelmi nagy jelenetek izgatták fes-
tőinket. Egész műtörténetünkben jóformán az a
kor az egyetlen, amidőn a nagyszerű irodalom köz-
vetlenül és döntően hatott festészetünkre.

O.P.S. szintén historia festő volt, nem nagyjelen-
tőségű, de az elnyomatás korában tüntetőleg ünne-
pelte őt a közönség, Petőfi bizalmas barátját.
Egyik képe: "Petőfi Debrecenben" a Kohner gy.-
ben van.

Orlay P.Soma, festöm.

Körajzai: Petöfi Debrecenben,1844-ben.
Festé Orlay Petrich Soma, metszette Molnár József, 1857.
Szép Ilonka. Köre rajzolta Grimm R. Az Orsz.M.Képz Társ. mülapja, 1862.- Kazinczy és Kisfaludy elsö találkozása,1860. - Kun S: 32-537, 752.

?

TK. 134.

134. Orlay Petrics Soma.

Sz. Mezőberényben 1822. október 22-én. † Budapesten 1880-ban.

Tormássy Lajos.

Csaknem derékig, kissé balra fordul, de szembe néz. Előrefésült rövid haja és kis barkója őszbevegyült, szemöldöke fekete, szeme barna, arcza és bajusza leberetvált. Körülcsavart nyakkendője és egyelejű kabátja fekete.

Vászon, méretei 77 : 65 cm. — Magy. Képt. 187. — Lelt. sz. 134. — Tormássy Emilia és Károly ajándéka 1868. november 29-én.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

A Nemz. Múzeumban. ~~1870: I. 44.~~ — ~~1871: I. 44.~~ — ~~1873: I. 12.~~ — 1876: VIII. 79. — 1878: VIII. 41. — 1880: VIII. 41. — 1881: VIII. 41. — 1883: VIII. 368.

A Tört. Képcsarnokban. 1884: IX. 139. — 1894: X. 428.

II
379

M. 187.

Orlay Petrics Soma

Jesto

Orlai Petrics.

Petőfi Debreczenben
1844-ben.
Fest. Orlai Petrics
Nőre rajzolta
Molnár J.

(Pest 1857.

Kőnyar, folio
sárga alapyo
marsal

MDK

Orlai Petrics Soma

A Magyar Nemzeti Galéria, 1965.

Orlai Petrics Soma

postó

Gentruicul

141, 219-l

tarcam fent megjelölt alnap

A hivatalos

igazg

A VALLÁS ÉS KÖZOKT. M. MINIST. SZÁMVEVŐSÉG
XIII. oszt.

L. Dmedvey
Fisch
17/5

119

1904.

2541. Orlai Petrics Soma.
Sz. Mezőberényben 1822-ben. † Budapesten 1880 junius 6-án.

Lopott csók.

Famenyezetű paraszt szobában, a hol balról az ablak felett, a melyen három virágcserép van, edényeket és korsókat [illegible] és a hol [illegible] asztal áll, a melyen kést és a mely alatt vizes kancsót veszünk észre, jobbról a boglyás kemencze padkáján [illegible] tollat fosztó [illegible] anyóka mögött a barna leányt a lóczán térdelő legény homlokon csókolja. A kissé balra fordult anyóka jobbkezében tollat tart, lábait zsámolyra rakta, míg baljával [illegible] az ölébe vett kobakba nyúlt. Fejét sárga kendővel kötötte be, réklije bő ujju, szoknyája sötét szinű, kötényе kék. A guzsalynál helyt foglaló [illegible] leányka jobb kezére [illegible]dik, gyürüs baljában az orsót fogja. Öltözete: négy soros kaláris, piros vállkendő virágcsikkal, rövid ujju ingváll, piros szoknya és kötény. A legény pedig, a ki szürt [illegible] jobbkezében furulyát szorongat, és baljával a kemenczének támaszkodik [illegible] Szemközt a falon kép lóg. Az ablakon át [illegible] a szabadba tekintünk a hol háztető látszik. Jobbról a földön két papucs hever.

Vászon, méretei 60: 47.5 cm.

Vétetett Özv. Bettelheim Vilmosnétól 1904: VIII.1.-jén 150 Kán (569-904). — Elszámoltatott 1904: VIII. 10-én (588-904). —

Az elszámolás elfogadtatott 1904: XI. 15-én a 18026 szvsz. leirattal (856-904).

Vét.: Özv. Bettelheim Vné

139. Orlay Petrics Soma
Sz. Mezö Berényben + Bpesten 1880-ban

Át. Képt. 336

139. Petőfi Sándor. Át. Képt. 336.

látható de szembe nér.

Mellig, balra fordul, Fölfelé fésült rövid haja, szemöldöke és kis bajusza sötétbarna, arcza leberetvált. Ingének lehajtott gallérja széles, kissé szétálló mellénye piros, atillája fekete. Jelzése alól jobbra: Orlay 1848. Pest.

Vászon, méretei 60: 45 cm. — Át. Képt. 336.
~~Festette: Orlay Soma 1848-ban.~~
~~A Nemz. Muz. képtárából.~~
~~Át. Képt. 336.~~

576 (TK)

Kifüggesztésére vonatkozó adatok.
A Nemzeti Muzeumban. 1876: VII. 6. - 1878: VII. 6. - 1880: VII. 6. - 1881: VII. 6. - 1883: VII. 291.
A Tört. Képcsarnokban. 1884: IX. 146. - 1894: IX. 390.

904: v. 3.

3168 d) A délmagyarországi Múzeumban. (Temesvárott). 593

Orlai

5 Petrics Soma:

(Sz. Mezőberényben 1822-ben + Bonda-Pesten 1888-ban).

Szt István király s az orgyilkos.

A kép azt a pillanatot ábrázolja, midőn az álmából felébredt (s balra fordult) király előtt az orgyilkos földre borulva kegyelemért könyörög. Szent István félig ülő helyzetben van. Jobb kezét kinyújtva tartja s (testével) meztelen bal karjára nehezedik. Hátrafésült hosszú haja, bajusza s körszakálla kissé öszbevegyült. Takarója szürkés s szélein aranyzsinorzás képez díszt. Az orgyilkos nak barna haja hullámos, szűk ujjú ruhája sötétkék, vállravetett mentéje barnássárga, rövidszárú topánja hímezett. A háttérben gyöngyöz szőke hajú örangyal alakja tűnik föl (fehér ruhába!) jobb kezében lángpallossal s baljával ég felé mutatva. Az oszlopos háló-teremben balról a letakart asztalon, melynél piros bársonynyal bevont szék áll, feszület köti le figyelmünket Krisztusnak dicsfénytől körülvett feje felett az írásos T. N. R. J. betűkkel. A falon balra a király kardja, papsa s csákányszerű buzogánya lóg s a terem menyezetét képek díszítik, a melyek (nek körpontja) a trónoló Atya ölében báránynyal.

Vászon, méretei 243 : 195 c/m. —

M. Képt. 38.

A képtárcgyl. aj. 1850. ~~jun. 29.~~ andela — ben. —

~~Fehér mórsági Atya~~

Ltsza 593.

117

⊥ ki bal kezét felemelte s jobbjával (a földre esett) györbe kardjára borúl,

F kettős talapzaton nyugvó

♀, az ágyon ismen pedig a prémes palástot zárt korona s jogar tűnik szemünkbe, s az asztalkánál hosszú nyakú füles kancsó van.

Orlai Petrich Soma.

Állandó fejgörcsök -
Anyagilag tönkremegy - 2 gyarde meghalt,
felesége is. 1880 - meghal.
Nekrológok.
1853 Bálitáb - cikt - „Emlék a mint. Zötül."
Levelek a minéhatál. - Bán.

Figyelem! *Olvassa el!*

A SZABAD MŰVÉSZET szerkesztősége módot akar adni mindenkinek, hogy az **I. Magyar Képzőművészeti Kiállításról** kritikájukat elmondhassák a nagy nyilvánosság előtt. Ezért a SZABAD MŰVÉSZET

KRITIKAI PÁLYÁZATOT

hirdet.

A művészek a nép életét mutatják be alkotásaikban, a nézők véleménye, kritikája további munkájukban segíti a művészeket, hogy alkotásaik még jobban megközelítsék a kitűzött célt.

Írja meg

részletes kritikáját a kiállításról legfeljebb 3 ritkán gépelt oldal terjedelemben és mielőbb küldje be a SZABAD MŰVÉSZET

Orlai Petries Soma. 64.

Petőfi nincit leragyolta. 1)

1) Petőfi Sándor: Vas. Ujs. 1869. 3. l.

Mercy József

festő.

Orlay Petrics Soma

68

Vörösmarty, Szép Ilonka.

Orlay Soma hires nyolcz fényképezett rajzával

Gyönyörü kisebb Album-, 3. diszkötésü kiadásban.

Ára 4 forint 50 krajczár helyett 3 forint 50 krajczár.

Minden tanemnek legszebb disze!

Vas. Ujs. 1868.

597 l.

24. **Mühlenbach,** róm. kath. templom.
25. **Nedecz,** róm. kath. templom.
26. **Podolin,** róm. kath. plébániatemplom.
27. — piaristák temploma.
28. — városi harangtorony.
29. **Poprád,** róm. kath. templom.
30. — városi harangtorony.
31. **Szepes-Béla,** róm. kath. plébániatemplom.
32. — városi harangtorony.
33. **Szepeshely,** róm. kath. székesegyház.
34. **Szepes-Ófalú,** róm. kath. templom.
35. **Szepes-Olaszi,** róm. kath. templom.
36. **Szepesszombat,** róm. kath. templom.
37. — városi harangtorony.
38. **Vörösklastrom,** templom és refektorium.
39. **Zsigra,** róm. kath. templom.

866

Oslar Tona

Vrod

Vas Vp 1866.
218 l

1865

Orlay Petrics Soma

** *(Ajándék-oltárkép.) Szentandrássy* Lajos Eperjesen egy szép oltárképet ajándékozott *Kapronca* helységének, melynek birtokosa. A kép szent András vértanuskodását ábrázolja, midőn ez a pogány vallással járandó tisztességek helyett a keresztyén vallás akkori jutalmát, a „máglyát“ választja. A kép Pesten készült Orlay-tól, 1000 ft. értékü.

Vas. Tép. 1865.
228 l.

ncl et catalan contre les agents de la
cela que le G.P.U. se débarassa de lui
arcelone".
rédacteur du quotidien socialiste d'Ams
la IIe Internationale, l'auteur du rap
le sur les camps de servage et les per-
fut également enlevé, dans les mêmes
istes de Barcelone. Le père de Rhein a
fils à Barcelone, à Madrid, à Valence.
de la domination soviétique sur le gou
'Espagne rouge.
ob Smilie, fils du laeder bien connu
rt de maladie", fut en réalité abattu
ique.
sco Ferrer fut de même assassiné par la
t en congé à Barcelone, à la suite d'une

ancien secrétaire de Trotzky, fut en-
ces mêmes terroristes, en même temps
dirigeant socialiste norvégien.
frère du chef du P.O.U.M., fut emprison
et, malade, fut gardé en prison jusqu'à
sporta ensuite à l'hôpital, où il mourut.
levé à Paris le général Miller, chef de
Union des anciens combattants russes),
analogues à celles dans lesquelles dis-

865

Orlay

A Kapronczai temp-
lom oltárképét festette
szt Andrást abrázolja
Szentandrány Lajos
ajándékoztár a temp-
lomnak. Vas Zs

1865. 228 l

64

Orlai

ród

Vasty 1864. 170 l

64

Orlai Petrics Soma

** *(Attila életéből egy jelenetet ábrázoló képen)* dolgozik most Orlai ismert festőnk. A kép Theodosius követét Vigilt ábrázolja, midőn császárjától 100 font arany nagy kincscsel s azon utasitással érkezik a hun király udvarába, hogy őt bármi uton kiirtassa az élők sorából. A hatalmas hun király erről értesülve, kérdőre vonatja Vigilt, s miután ez haboz, hogy vallon, fiát halál fenyegeti. Vigil, fiát meztelen kardok közt látva, eszméletét vesztette, s karjait könyörgőleg terjesztve majd a bakók, majd Attila felé, szivszaggató hangon kiáltotta: „Ne öljétek meg fiamat, fiam mit sem tud az egészről, ő ártatlan, egyedül én vagyok a bűnös.“ A szép tárgy, mint hiszszük, méltó kidolgozást talál a müvész ecsetében.

Vas. Ujs. 1864. 17. f

a vidám gyermekek fülcinek a vig hahota hangja, mint érinti oly üdvösen élesztve, oly mélyen behatólag a gyermeki szivet! Hogy az iskolában nincs eltiltva a nevetés és vigadás, a tréfa és játék, most tapasztalta és látta a gyermek; most már otthonosan érzik magukat a kis tanitványok, s a vidám sereg mily örömittas szivvel tér haza felé és kiált: „Oh mily szép volt az iskolában!“ Most örömest emelik már, ha a tanitó kívánja, a gömbölyü karocskákat fel és le a vidám parancsszóra; most örömest számlálják a gombokat a tanitó mellényén; most már örömest mutogatják játszva ujjaikkal, mint bujik ki a férgecske a földből, mint sétál a kis csiga-biga, vagy mint mozog a hal a vizben!

Orlai Sona

laid telj. ~~[illegible]~~
arcrkeppel

Vas Up 1864.
32 szám

64

Orlay Petrics Soma

Életrajz arcképpel

Vas. Ujs 1864.

32. 7.

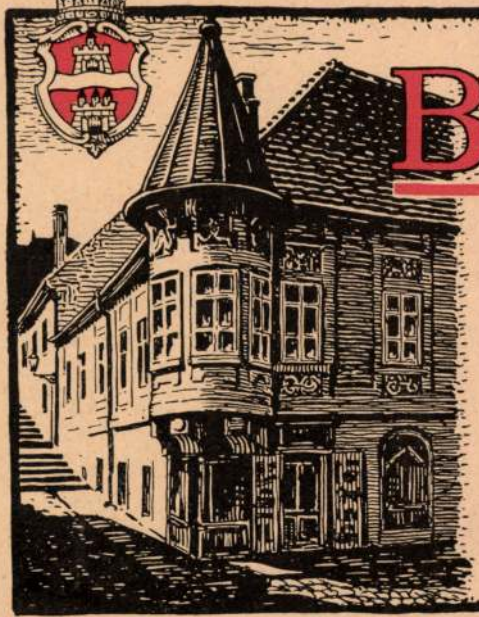

A RÉGI BUDAPEST

ALT-BUDAPEST
L'ANCIEN BUDAPEST
THE OLD BUDAPEST

I. SOROZAT
FOLGE
SERIE
SERIES

Kiadja a Műemlékek Országos Bizottsága. — Herausgegeben von der Landeskommission der Baudenkmäler. — Edition de la Commission des monuments historiques. — Edition of the Commission of artistic monuments.

Aba Novák Vilmos

Zsögödi cinterem
c. képe repr.
Magyar Nivészet
1936. 102. l.

Tiszai kompátkelés
és Malomudvar
c. képe
repr.
u. o. 103. l.

Orlai Petrics Soma

cikke.

laird

Vas. Ujs.

1863. 45. l.

Vas. Ujs 1862. 166. l.

Orlai P. Soma

+ (*A pesti műegylet részvényesei közt*) ez idén 100 darab nyeremény fog kisorsoltatni. A kisorsolás folyó hó 28-dikán d. e. 10 órakor menend végbe. A nyereménytárgyak közt, melyek összes értéke a vételárszerint 8683 ft., van 29 olajfestmény, egy szobormű s 70 metszvény és kőrajzolat. Az olajfestmények közt van egy 400 ftos, két 300 ftos, egy 180 ftos, két 200 ftos, két 150, egy 130 ftos, egy 120 ftos, négy 100 ftos s igy tovább. Az 1861. évi műlap : Orlai P. Samu „Zách Feliczián“ czimü müve után készült rézmetszvény, melyből minden részvényesnek jut egy-egy példány. Részvényjegyek 5 ft. 25 krért kaphatók az egylet irodájában (feldunasor, Diánafürdő, 8. sz. a.)

4./ Müemlék alatt ezut
letén (Nagymagyarország) álló, v
terek hazai ingó és ingatlan alk
festményeket, szobrokat és iparm
müvészeti termékeket, érmeket és
ván korától kezdve körülbelül 18
előző korszakok együttes összefo
lágot.

5./ A munkában részt v
ötven kötet (nem mü) ilymódon va
a továbbiak folyamán, hasonló ha
kötetre. A számitások szerint a
1936. tavaszára készen állhat.

6./Az ügy érdekében vé
névszerint is meg fog emlékezni,

61

Orlai P

ind

Vas. Ujs. 1861. 453. l.

M.D.K.

61.

Orlai Petrics Soma, festő

1861-ben többekkel, a már nem jól működő Műegylet helyett egy új művészegyletet akarnak létrehozni. 565.o. Vas Ujs. VIII.1861.VI.30.308. 91.jegyz.

Telepy Katalin: Telepy Károly, a magyar táj romantikus festője. 545.o.
Debreceni Déri Muzeum Évkönyve. 1966-67. Debrecen, 1968. Alföldi Nyomda, Debrecen.

61

MDK

Orlai P.S. festő

A "P.Naplóban" egy hosszabb cikket közölt Székely Bertalan "II.Lajos király testének megtalálasa a mohacsi csatatéren" c. festményéről.

Cikk: A műtárlat legutóbbi kiállitása.

Vas.Ujs. 1861. 130.lap

M. D. K.

ORLAI PETRICH Soma festő
(1822 – 1880)

„Anyám" (repr.)
„Patőfi Debrecenben" (repr.)

nem tanult rendszeresen.

~~u. [illegible]~~ ./.

Genthon - Németh - Végvári - Zádor: Magyar
művészet 1800–1945. Bp. 1958.
101, 102, 103, 104, 127, 142, 144, 150.

Genthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945.

Orlay Petrich Soma MDK

festő

(1822–1880)

megfestette Petőfi répmását és hiltont.

(Bíró Béla) A magyar reformkor művé-
szete. Bp. 1951.

14 o.

Orlay Petrich Soma M.B.U

Gerlő

1848-ban jestett Petőfi (képe) után Havastoni József készített litográfiát.

Gerri, A magy. lőrajz. 1960 174

Orlai Petrich Soma festő M.D.K

1822 - 1880

Petőfi arcképe

Kampis, Mag. mův. Bp. 1960 496

MOK

Orlai Petrich Soma (1822-1880)

Petőfi mübeinél. Karl. ol. -
Tel. orlay

Coriolanus. Vár. ol. -

Magy. Képek, XIX-XX sz. - 47. l.
Bibliogr. felkünlelve.

Orlai Petrics Soma

l

Gerevich Primás

252. l.

Orlai Petrics Soma

ivód

Péter II.

98·1-

Kályha zöldmázas, csempéi női szentek
fülkében. Alaz, XIX. század.

Orlai Petrics Soma

irod

Gyulai Pál. Kritikai dolgozatok. 1854—1861. Összes. 1908. 7. l.

V.

Orlai Petrics Soma

wód
z
Divald 1927
165.-K

Figyelmeztetés

sitásokat. Kérjük, hogy nb. megbízásával minket megtisztelni szíveskedjék. Pénz-
küldeményét várva, maradunk *teljes tisztelettel*

Budapestvidéki főügynökség

Biztosítási ágazat	Kötvény-szám	Az esedékes okmány megjelölése	Esedékesség			Összeg		Meg-jegyzések
			év	hó	nap	pengő	fill.	
	608095		44.	VIII.	7	60	60	

Díjfizetés vagy közvetlenül a társulat budapesti pénztáránál (személyesen, postai, postatakarék-pénztári vagy egyéb átutalások útján), vagy pedig a társulat erre felhatalmazott főügynökének, ügynökének vagy más közegének szabályszerű okmányok (kötvény, díjnyugta) ellenében eszközölhető. A díjösszeg felvételére jogosult ebbeli meghatalmazását — a fél kívánságára — igazolni tartozik.

Csatolva: befizetési lap

T. 65. R. 71/27.

Orlai Petrich Soma

wód

Mátray Nenoz Képes

21. l.

Orlai Pe trich Soma festő M.D.K.

Petőfi Sándor arcképe /repr./

Keresztury Dezső:A magyar irodalom képeskönyve Bp. 1956.
VII.t.

.N.D.K

.VII.%

-1- M.D.K

GRLAI PETRICH Sorna Jestő

(1822–1880)

„Anyám" (rezr.)

„Petőfi Debrecenben" (rezr.)

„II. Lajos koettesének meptolálása" (1851)

„Ónodi gyűlés"

„Kun László" /.

Centhon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945. Bp. 1962. 100, 101, 102, 103, 127, 140-142, 148

Orlay Petrich Soma

"Anyám" olaj, vászon, 37,5 x 51 cm.
M. Nemzeti Galéria 226/12.

L'art de Hongrie du X au XX siècle,
Kiállítás, Paris, 1966. katalógus.

Orlai Petrich Soma
festő

~ ról: Tehel Péter tanulmányai / Művtört.
Munkaközösség Évkve 1952. 150-158;
Eötvös Lóránd Tud. Egy. Évkve 1955 /

A magyarországi műv. Tört. I. 439.
Corvina 1970.

Oslai Petrich Soma
festő.

Petőfi Debrecenben. 1845
O. V. 152 x 115 cm. Budapest, Petőfi Irodalm.
Múzeum. Repr.

A magyarországi műv. tört. II. Képn. 561
Corvina 1970

2) Orlai Petrich Soma
festő"

Más művei: „Zách Felicián", „Vak Bé-
la", „Martinuzzi meggyilkolása", „Coriola-
nus".

Tanulmányai: „Petőfi Sándor" képmása.
„Anyám" c. képe.

A magyar irodalom műv. fört. I. 388.
Corvina 1970.

Orlay Petrich

Soma

l.

Gerevich Primás

201.l

1290. Jan Olis.

Sz. Gorinchemben 1600 tájá

Egy család képe.

meredek szikla tövében
atya, kinek fején puha kalap van sz
ló és kezeiben kalapot még irást tart
az anya férjének balján ül és kezeit
ti, hajában és karjain gyöngyfüzére
ányka foglalt helyet és kezeiben róz
leány áll és baljával az előttük gug
szolgáló sziklatömbön a mester jelz

Vászon, méretei 35: ~~45.5~~ 44.5 cm.

Vétetett F. Schwarztól 1500

63490 sz. leirat alapján.

Elszámoltatott 1897. február

Az elszámolást elfogadta 189

(123/97.)

904:V.8

Orlai Petrics Soma

Esztergomi Képtár

Levenni!

371. Orlai Petrich Soma (magyar festő, 1822–1880): Petőfi szülőinél. Karton, olaj, 16 × 18 cm. Jelezve lenn jobbra: Orlay.

Petőfi ismerte a képet. A pesti Műcsarnok útján a művész hagyatékából. – Maszlagy II. 383 sz.

Gerevich: Az Ujság 1916 jul. 20, 4. lap.

Gerevich PA, 252 l.

Gerevich: Régi és újabb magyar képek a prímási képtarban. Vas. Ujs. 1916, 554 l.

372. u. az: Coriolan. Vászon, olaj, 48 × 71 cm.

A pesti Műcsarnok útján a művész hagyatékából. Maszlagy II. 382 sz.

Gerevich: PA, 252 l.

Gerevich: Régi és újabb magyar képek a prímási képtarban Vas. Ujs. 1916, 554 l.

Orlay Soma festő M.D.K.

A Dugonics kabor Zsúzijének tagja.

Farkas A. – Nagy S: Dugonics-album. Szeged
1876 154 -

Order Form Paris

M. O. L.

† Bourgeois Maître Municipal de Meaux

Tableau 4 — Vue 2. Bourgeois-Collin Repos
1716 124.

Orlai Petrich Soma

Pesti jogászévek után bécsi és müncheni festőiskolákban tanult. Először történelmi kompozíciók érdeklik őt; hírneves portré festőnek is ismerik. Többször lefestette barátját Petőfi Sándort.

L'art de Hongrie du XVIII au XX siècle

Paris, 1966. Kiállítás, katalógus.

Orlai Petrics Soma, festő

stul. 1822 X. 22. Mezőbereny-
ben, mégh 1880 VI. 6. Buda-
pesten. Bécsben és Münchenben
tanult. Rövid bécsi tartozkodása
után Pesten telepedett le, hol
történeti, ~~[illegible]~~ egyházi és arc-
képeket festett. Meleg barátság
fűzte Petőfiher, kinek arcképét
~~[illegible]~~ magfestette.
többször

Művészeti lexikon 587. l.

D

Orlay Petrus Soma
Szinyei IX. 1870.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .... é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191 ....

.....

tanu.

.....

tanu.

Orlay Petrics Soma

Lási:

Wurzbach. Biogr. Lex
Wien. 1870. XXII. 115-116

Irv. fell

Orlai Petrich Soma

Szerepelt az 1903-as ipari-és mezőgazd. kiáll. alkalmából rendezett réprőm. kiállításn.

Kiss Lajos, Vásárhelyi művészélet. Bp. 1957.

Orlai Petrics Soma

wód

Pipics Zoltán dr

Adalékok a társulat

történetéhez.

Erik KMT. 1928.

126. l.

TÁRSULAT ÉVKÖ

BELÉPÉSI NYILATKOZATOKAT
AZONNAL KÜLD A TITKÁR

MDK

Orlay Petrics Soma,

Tört. Képcsarnok. 1922. 42, 48.l.

MDK

Orlay Petrich Soma

Tört.Képcs. mütárgyainak lajstroma. Bp. 1907.
135, 141, 194 l.

MDK

Orlai Petrics Soma

Attila halála, o.

Szépmüv. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp. 1952.

Orlay Petrics Soma

irod

Pipics Zoltán dr

Adalékok a társulat
történetéhez.
Erik KMT 1928. 101. l.
109. l.

urghardt József: Fleischer Antal arcképe 189
nopp Imre: Knopp E. Mary arcképe.. 189
éméndy Jenő arcképe 190
éméndy Jenő: Vallomások 192
éméndy Jenő: A vén hamis 193
éméndy Jenő: A két naplopó 194
éméndy Jenő: A gyáva..... 195
éméndy Jenő: Családi zivatar 196
éméndy Jenő: Egy kis vihar 197
övér Gyula: Tükör előtt 198
omek Árpád: Kertben 198
imes Lajos: Dolomitok 199
zlányi Lajos: Tájkép 199
astagh György: Mária a gyermek Jézussal 200
astagh László: Képmás 200
isnyovszky Lajos: Zsuzsanna 201
klódy Lőrinc: Gitáros 201
óth István: Kettős arcmás 202
urghardt Rezső: Tabáni udvar 203
ried Pál: Uled Nail táncosnő 203
árton Ferenc: «Zaki» 204
ádly Aladár: Szadai völgy 205
zencz János: Fatime 206
dvary Pál: A fontainebleaui erdőben.. 207

M.D.K.

Orlai Petrics Soma /1822-1880/

477. Attila halála. Olajf. 64 x 98, vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 54. l.

Orlai Petrich Soma

ród

Kopp Magybiedfest

27. l

Anyám c. Eépe
repr.

Föv. Kept. tul.

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.

Orlai Petrich L.

l.

Tbl Lotz

38, 478 l.

Orlai Petrics Soma

1. Szekeres Jakobey

7 l.
9. l.
70. l.

N EUROPA

der Volkskunst in Europa
namentik und von Keramik,
Gewebe-, Holz-, Glas- und
80 in Vierfarbendruck

ERT

3,5 cm

Orlai Petrics Soma

l.

Kassai Viktor emlékirata

l. 134-l.

1889: V. 232. — 1890: V. 232. — 1891: V. ...
IV. 195. — 1893: V. 321. — 1894: V. 34. — 1895: V. 34. —
1896: V. 41. — 1897: V. 41. — 1898: V. 41. F
~~Kralovánszky György hagyománya 1865.~~ — Át. Képt.
325. — ~~[illegible]~~ Ujlelt. K. III. L

+ Kifüggeszthetére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban:

F — 1900: V. ~~34.~~ 41 — 1901: V. ~~34.~~ 41
— 1903: V. ~~34.~~ 41 — 1905: V. ~~34.~~ 41

L — 1905. átv. jegyzék 382. -- Száma az Orsz. Képtárban a sz. nban 2025 és a leltárban 2980. -- Kralovánszky György hagyománya 1865.

Át. Képt. 325.
Ujlelt III.

Kralovánszky Gy. hag. 1865

361

Orlay Petrics Soma

&

Dugonics Album

154. l

28 PENGŐ

BOLTI ÁR HELYETT

16 PENGŐÉRT

kaphatja meg a kiállitáson dr. Kogutowicz Károly egyetemi tanár DUNÁNTUL ÉS KISALFÖLD IRÁSBAN ÉS KÉPBEN cimü pompás müvét.

A felnőtt ebből ismerheti meg a Dunántul gyönyörü tájait, a serdült ifjuságnak hasznos hazafias olvasmány. A fenti kedvezményt megkapja akkor is, ha a könyvet közvetlenül a Földrajzi Intézettől (Szeged) rendeli meg. A rendeléssel jogot szerez arra is, hogy a közeljövőben megjelenő II. kötetet is hasonló áron kaphassa meg.

Kérjen részletfizetési kedvezményt.

Egyetemi Földrajzi Intézet
Szeged, Zerge ucca 19. sz.

ABLAKA GYÖRGY, SZEGED, KÁLVÁRIA-U.

Orlai Petrich Soma

ivad

Kremmer Dezső dr

Az első pesti festőiskola.

[Bp 1916] 15. l.

Orlai Petrich Soma

Petőfi Sándor 1848-
ban a Tört. Képcsarnokban

Repr

Domanovszky Sándor

Magyar művelődés tört.
V. k. Rep. é. n. 388, 684. l.

Orlay Petrics Soma

d.

Szabómagyfest

13·7·l-

LIBRĂRIA ŞI TIPOGRAFIA

TELEFON 305
CASĂ APOLLO
APOLLO-HÁZ

KÖNYV- ÉS PARÍRKERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA

Orlai Petrics Soma

irod

Gerkülföldi

Orlai Petrics Soma

Vrod
z

Lykaképzőmtvit

458-l

Orlai Petrics Soma

l.

Csaskai sopróházak

8. l.

a legeslegujabb kutatások eredménye
használják a hol arra szükség van. A s
ennélfogva igen tanulságos, sok ismerete
lal együvé, s az országos képtár keretén
átalános tájékozást is nyujt a képirás törté
ben. Sőt ha valamit, úgy azt lehet kifog
e vonzóan irt ismertetéseken, hogy so
nagyon is nagy előszeretettel foglalk
szerzők az átalános szempontokkal,
vonásokkal odavetett történeti vázlatokat
tanak, melyekből aztán az átmenet az
tárgyra nem mindig sikerül. Egy másik ki
pedig az, hogy a szöveg inkább leiró
biráló és összehasonlító, ámbár vannak
darabok, melyek az utóbbi szempontb
kielégítik az igényeket. Véleményünk sz
szerzők sikeresebben oldották volna me
adatukat, ha az egymással szorosabb ka
latban levő mestereket egy csoportba össz
lalva tárgyalták volna, mert így bármilyen
ken írt és jó legyen is a szöveg, mégis
szakadozott és egymást követő töredékek
nyomását teszi, amúgy pedig több nag

Orlai Petrich Soma

l.

Rapaics Ligeti

19. l.

Orlai Petrich Soma

Thieme Becker

XXVI. 46.l.

Lyka

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Orlay Petrich Soma

ORLAY PETRICH SOMA / 1822 - 1880 / :

146. Apám. - Olajf., v. méret 46.5 x 59.5 cm. Jelz.j.k. " Orlay Petrich".

Kopp 1939/40. szerem I.

Orlai Petrics Soma

l.

Gerő Mihályról

315. l.

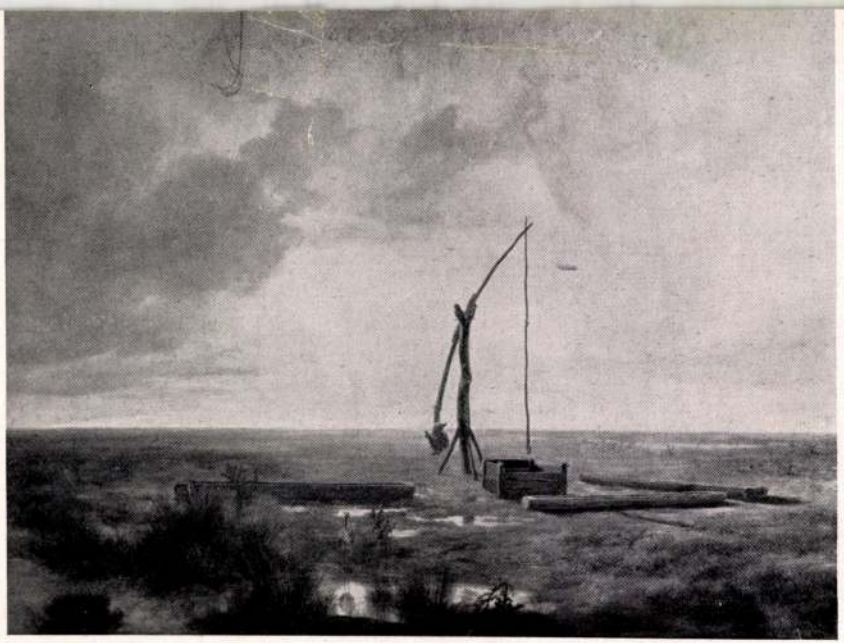

CARLO MARKÓ: La «Puszta»
(Coll. privata, Budapest)

Orlai Petrich Soma

festő

Farkas Munkalevelei

219. l.

1948. IX. 30.

I.

Az öreg Toldi. (Jellemrajz)

Az öreg Toldi Miklós külsőleg e
megtört embernek látszik. Dalás termet
még mindig megvan. Ereje is a régi.
haja azonban fehér mint a hó.

Lelkülete olyan mint egy régi m
[illegible]

ORLAI PETRICH SOMA (1822—1880)

Petőfi szüleinél

Karton, olaj, 16×18 cm.
Jelezve lent jobbra: Orlay.
A pesti Műcsarnokban vásárolta a művész hagyatékából.

Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 849. l. — Maszlaghy II., 383. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar festészet a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 554. l. — Lepold—Homor 98. l. — Gerevich: PA, 252. l. — Lepold—Lippay 57. l.

Coriolanus

Vászon, olaj, 48×71 cm.
A pesti Műcsarnokban vásárolva a művész hagyatékából.

Maszlaghy II., 382. szám. — Gerevich: Régi és újabb magyar festészet a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 554. l. — Lepold—Homor 98. l. — Gerevich: PA, 252. l. — Lepold—Lippay 57. l.

er der A.-G. Ganz-Danubius ; Grosskaufhaus
- und Lukács-Bades ; gedeckte Wettschwimm-

t in jüngster Zeit wurden mehrere Denkmäler
errichtet.

Magyarország.

VII. Bezirk, Gyarmat-Gasse; VIII. Bezirk
kapu-, Dandár-Gasse und Külső Üllői-Strasse
Im Jahre 1928—1929 erbaute die Hauptstad
völgyi-Strasse (180 Kleinwohnungen ; Koste
(77 Kleinwohnungen ; 1,128.000 P) ; VIII. I
Zum Schluss wurden im X. Bezirk, Ceglédi

Alle Wohnungen im diesen mehrstöc
angegeben. Zu dieser Summe von 5774 Wo
wohnungen, die Schlafräume des Volkshotels,
(5378). Demnach erstellte die Hauptstadt se
sämtlicher Wohnungen in Budapest. Alle a
erhalten und verwaltet.

2. Allgemeinde Besch

a) Die Baugründe standen entweder
wurden eigens angekauft. Der Wert der Gru
Pengős.

b) Bebauungsweise. Mehr als die Hä
mit der Front auf Plätze, Ringe, oder breite Str
Höhe — je nach der Strassenbreite 9·5—26
hat 3 Stockwerke. Die grossen Häuser habe
des Grundstückes wurden bebaut. Privatstras
Pavillon-System, Vorgärten, Parkierungen et

[1]) S. die betreffenden Bilder.

ORLAI PETRICH SOMA / 1822 - 1880 / :

265. Záoh Felicián. - C.rajz, p. 24.6 x 16.6 cm. Jelz.nélkül.

ÖSZ DÉNES :

266. Modell. - Vizf., p. 18.5 x 27.5 cm. Jelz. l. j.: "Ö./40".

267. Önarckép. - Vizf., p. 20 x 29.5 cm. Jelz. l. b.s.:"Ö".

PAIZS GOEBEL JENÖ :

268. Gellérthegy. - Vizf., p. 33.5 x 43 cm.Jelz. l.j.: "Paizs Goebel 941".

Orlai Petrich Soma
Koppmayr graf 1.50 éve

ORLAI PETRICH SOMA / 1822 - 1880 / :
265. Zách Felicián. - C.rajz, p. 24.6 x 16.6 cm.
Jelz.nélkül.

Orbai Petrics Soma

a Békéscsabai Múzeumban:
Leány arckép
Lopott órák c. képei.

Rell Lajos dr.

A Békéscsabai Múzeum
Békéscsaba, 1914.

77, 78. l.

Orlai Petrich Soma
1822 - 1880

Szép Ilonka, Jenti rajza
Vörösmarty Költeményéhez.

Hankiss 124. l.

meg tudja mozgatni a magyar glóbuszt, irodalmi életet tud teremteni »levelező módszerrel«. Mert főműve: levelezése. Ebben váltja aprópénzre műveltségének ezidőtájt Európában is ritka kincsét s terjeszti el kortársai között. Ebben harcolja végig a *fínom ízlés* s a költői célokra *megújított nyelv* harcát.

Csokonai Vitéz Mihály, a ragyogó tehetségű, majd a Kollégiumból kicsapott diák, aki az egész országban hasztalan keresi a költő társadalmi helyét s fiatalon hal meg tüdőbajban, egyfelől a rokokó és az olasz »Arcadia«, másfelől a német szentimentalizmus és a Rousseau-hatás használható értékeit menti át a maga reálisabb és egészségesebb tehetségének síkjába. Különös keveréke a légies ízlésnek és a diákos szókimondásnak, a vers tökéletes, szinte tündéri zeneiségének és a megfigyelő sokszor kíméletlen realizmusának. A magyar költészetnek — Balassa után — első nagyszabású szerelmi versgyüjteménye, a *Lilla-dalok* csupa

Orlai Petrics Soma

Zách Felicián c. Lépe
repr.

Szana Szárév

93. l.

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Budapest, 6 agosto 1935.

Illustre

MDK

Orlay SOma, festöm.

az elsö könyvill. -ok közé tartozik.
Vörösmarty:Szép Ilonkájához nyolc gyönyörü rajzot
készitett.
" Szándéka volt Kemény Simon balladát ehez hasonlóan
feldolgozni."
O.Petöfi barátja volt.

Kozocsa Sándor: Régi magyar könyvillusztrációk.
?

ORLAI PETRICS S;

Lyka Károly: Kis könyv a művészetről. 82.l.
I.kiadás. Bp.1904.

MDK

ORLAI PETRICH SOMA

A Lopott csók c. képének reprodukciója

B. Supka Magdolna: Munkácsy és Orlai Petrich

A Gyulai Erkel Ferenc Muzeum jubileumi évkönyve. Gyula 1960. p.112.

MDK

ORLAI PETRICH SOMA

Gondolatok a Lopott Csók c. képéről

B.Supka Magdolna:Munkácsy és Orlai Petrich.

A Gyulai Erkel Ferenc Muzeum jubileumi évkönyve.
Gyula 1960.p.111.

MDK;

ORLAI PETRICH SOMA

Kiállitás Gyulán 1959-ben.

B;Supka Magdolna:Orlai Petrich és Munkácsy

A Gyulai Erkel Ferenc Muzeum jubileumi évkönyve. Gyula 1960.p.111.

MDK

ORLAI PETRICH SOMA

Milton az Elveszett paradicsomot diktálja-c.
képének reprodukciója.

B. Supka Magdolna: Munkácsy és Orlai Petrich

A Gyulai Erkel Ferenc Muzeum jubileumi évkönyve.
Gyula 1960. p.114.

MDK

ORLAI PETRICH SOMA

Orlai és Munkácsi Milton c. képének párhuzama

B. Supka Magdolna: Munkácsy és Orlai Petrich
A Gyulai Erkel Ferenc Muzeum jubileumi évkönyve
Gyula 1960. p. 112.

Ovlai Petrich Sonne (1822-1880) festő

II. Lajos halttestének meptalálása" c. képét először Debrecenben állította ki. (1851) Nevezetes műve: „Anyám" c. portréja. Több képet fest szokonázál, Petőfiről pl: „Petőfi Debrecenben", és a „Petőfi."

A Kéjzőművészetek Debrecenben
1961

53 oldal

M.D.K.

Orlay-Petrich soma festő

A Nemzeti Muzeum Képtárának gyarapitására alakult országos bizottmány tagja.

A Szépmüvészeti Muzeum 1906-1956, Bp. 1956. 12.l.

Orlay Petrics

Laid

Marastoni József

M.D.K.

Orlay-Petrich soma festő

1851-ben a Nemzeti Képcsarnok megnyitásakor műve bemutatásra kerül.

A Szépművészeti Muzeum 1906-1956. Bp. 1956. 11. 1.

MDK

Orlai Petrich Soma festő

Szép Ilonka.
A Magy. Képz. Társ. 1863. évi albumlapja rajz.

Album 1863 évre a Magy. Képz. Társ. tagjainak. Pest 1864.

MDK

Orlai Petrics Soma festő, Pest

Csempészett levél, 1856
Szent Czeczilia, 1863

Szatmári Gy: Adatok 61 müvész 28o müvéről. Pesti Müegylet vásárlásai, 1853-63. Kézirat

Orlai Petrics

Kazimczy és Kisfaludy Karolyi első találkozása. Orlai olaszt uta Eötvös Könyvnak, folio

Köre sajt Weiberahl

Orlai Petrich Soma
1822-1880

MDK

festő

Munkácsy Ligetihez irt levelében emliti, hogy nem tudott tőle elbucsuzni

43.o.

Farkas: Munkácsy lev. 1952.

4-D-4

Orlay Petrich Soma

fertő

1859 ben Zách Feliciánját választottak müegyleti mülapnak.

Getsi, A magy. körajz. 1960 91.

Orlay Petrich Soma Gertő M.D.K.

Képeit gyakran litografálták

Gerri, A magy. körajz. 1960 93

Oc. D. K

ORLAI PETRICS Soma festő

A 60-as évek elején több izben megfor-
dul Debrecenben
„II. Lajos holttestének megtalálását is
itt állította ki
Portrék

Balogh István: Izsó Miklós és a Csokonai
szobor 100. l.

Művért. 1953. 1-2. sz.

MDK

Orlai Petrics Soma

Szinnyei XIII. 366 l.

Orlai Petrics Soma
festő

M.D.K.

Gerszti Terér: A magyar történelmi litografia
M.M.M. Évkönyve 1952. 60 l.

M.D.K.

Orlai Petrics Soma
festő

Zrínyi Ilona halála"

Gerszi Teréz: A magyar történelmi litográfia
M.M.M. Évkönyve 1952, 60 l.

M.D.K.

Orbai Petrics Soma
festő

Kun László udvara" festmény utáni készült
" litografiai.

Gerszi Terézia: A magyar történelmi litográfia
M.M.M. Évkönyve 1952, 601.

MDK

Orlai Soma
festő

Gerszi Teréz: A magyar történelmi litográfia
M.M.M. Évkönyve 1952, 56 l.

M.D.K.

Orlai Petrics Soma

festő

Geszti Perér: A magyar történelmi litográfia

M.M.M. Évkönyve 1952 61 l.

MDK

Orlai Soma

festő

Madarász fellépésével Orlainak szükségszerűen hát-
térbe kellett szorulnia

Gerszi Teréz: A magyar történelmi litografia

M.M.M. Értekezések 1952, 56 l.

Orlai Soma
festő

MDK

"Lách Felicánja"

"

Gerszi Teréz: A magyar történelmi litografia

M.M.M. Évkönyve 1952/55 l.

M.D.K.

Orlai Petrics Soma
festő

Berkovits Ilona: A magyar munkásnaptár metszete és
Than Mór.
M.M.M. Évkönyve 1952, 741.

Orlai Petrich Soma M.D.U.

festő

Emese álma c. jelenetet Orlai terve alapján harantoni József rajzolta meg.

Hunyadi menekülése a rablók kezéből – c. tépét harantoni J. litografálta

Gerszi, A magy. Rőrajz 1960 181.

Orlai Petrich Soma festő M.D.K.

Kun László udvara
Zrínyi Ilona halála c. művek
litografálta karastoni
József

Gerni, A magy. lőrajz. 1960 181

Orlai Petrich Soma festő M.D.K.

Felköszöntés (Vörösmarty Hép. Ilonka balladájából) c. Népét litografálta Rohn A. 1860

Gerszi, A mag. köraj. 1960 194

Orlai Petrich Soma M.D.U.

Gerő

kép Ilonka c. képél litografálta
Grimm Rezső, 1862.

Gerszi, A magy. körajz. 1960 145

Orlay Petrics Soma

lásd okv.

Ernst Lajos: Petőfi arcképei. Ernst Muzeum III. Bp. 1922.

Képekkel

6. lap, 7. lap

fontos

12. l. képpel

13. l. képpel

15. l. képpel

16. l. képpel

17. l. képpel

18. l. képekkel

20. l. képpel

Orlay Petrics Soma

l.

Weisz Anna

Izsó Miklós élete
és művészete. Bpest,
1939. 27. l. - 28. l. -
90. l.

Orlai Petrich Soma

1822 – 1880

Anyám, olajf.

Székesfőv. Képtár tulajd.

Kopp Ism. 35. l.

Rept. u. o. LI

Gábla

STE

Orlai Petrics Soma

l.

Lykanomzromantika

10, 27, 87, 118,
140, 143, 171, 185,
216. l.

Orlai Petrich Soma

A művész anyjának
képmása, olaff.
repr. 589. l.

LykaMagymű1300-50

Népvándorláskori lelőhely Veszprémben V. 194.

M.D.K.

Orlay Petrich Soma, festő

nevét, mint Petőfinek soproni katona-idejéből való barátját, említi:

Horváth László: Budapest - Győr - Sopron

Bp. /é.n./, Panoráma, /Magyarország írásban és képben 13.köt./

120. old.

Orlai Petrich Soma Festő M.D.K.

/ 1822-1880/

Petőfi arcképe.

Életképek.

Kampis Antal: A képzőművészetek története 705.1.

A Kultura Világa Kp. 1963.

Orlai

l.

LykaMagymúI800-50

107, 208–9,

316, 531. l.

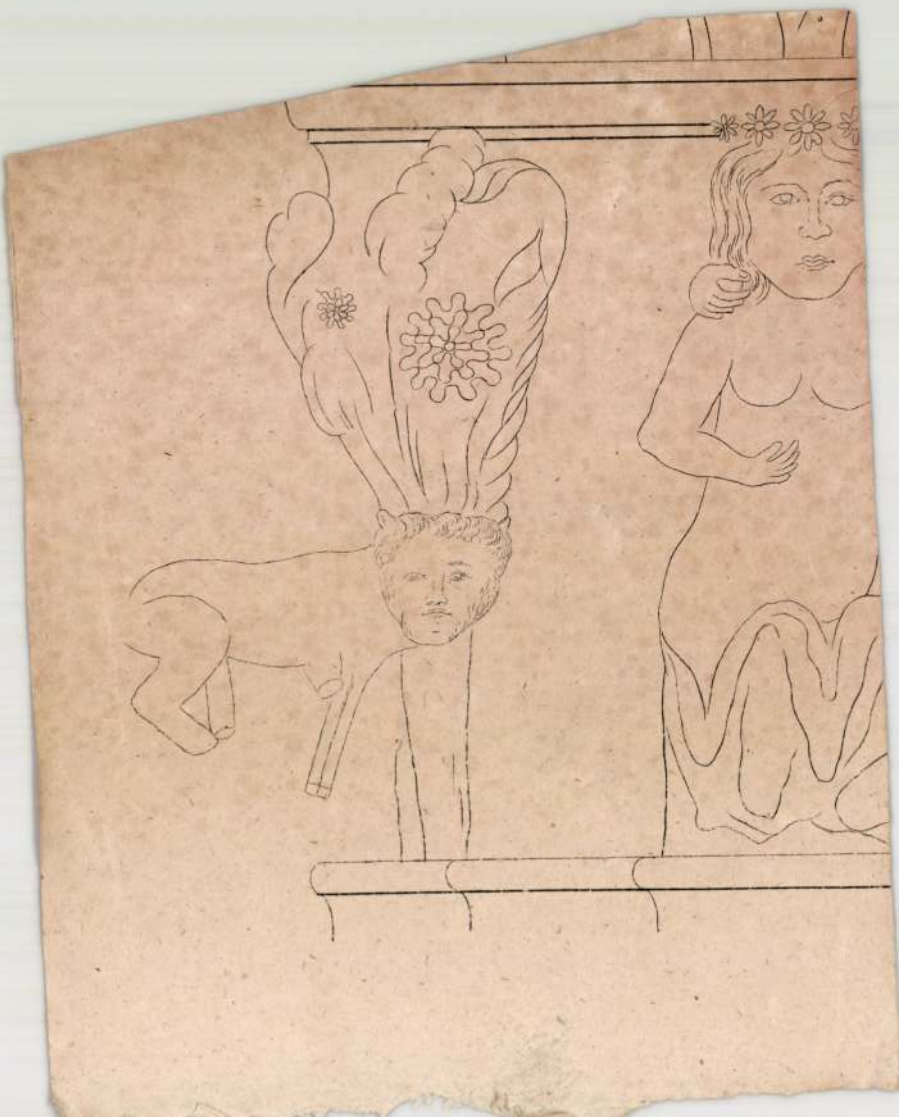

 M.D.K

ORLAI PETRICH Soma festő

„Zách Felicián"

„Vak Béla"

„Martinuzzi meggyilkolása"

„Coriolanus"

Közreműködött a Magyar Képző-
művészeti Társulat létrehozásában

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1945.
Bp. 1958. 142, 150.

Orlay P. Soma

Kapronca (Sáros megye). A róm. katholikus plébánia-templom főoltárának olajfestménye Szent Andrást ábrázolja a pogányok oltára előtt s Orlay festette, aki a község akkori birtokosának, Szentandrássy Lajosnak jó barátja volt.

Dívald Kornél: Somevetlen képek a XVII—XIX. századból. Művészet 1912. 238. l.

L

MDK

Orlay

Az uralkodónak készített albumban szerepelt a műve.

Takács Mária könyve. 1936. 12.l.

Orlay Petrich Soma

Uj Szántás, 1948. jul. 433 l.

A reformkor művészetét...

Orlay Soma MDK

Repr:

Zách Felicián

Szépm. Muzeum

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

138.l. 105. kép.

MDK

Orlai Petrics Soma

M. Nemz. Galéria, vezető 1965.

M. D. K.

ORLAI PETRICH Soma festő

Zách Klára (?)

Aradi Tortfest. 293. l.

Orlai Soma
festő

M.D.K.

Az ötvenes években magyar történelmi tárgyú képei jelentették a historiás festést.

Lyka Károly: Nagy magyar mesterek. Bp. 1957.

20 l.

Orlay Petrich Soma.

A Nmezeti Képcsarnok képet vásárol a müvésztől 1851-ben.

Bende J:
A Képzőmüvészeti egyesületek története,kézirat.

mdk.

Orlai Petrich Soma

„megfestette II Lajos holttestének megtalálását (1851), az Onodi gyülést, Kun Lászlót, Miltont, Zách Feliciánt (1860) és Vak Bélát. Történeti képeit ma más alig ismerik. Emlékét „Anyám"e műve tartotta fenn"

Kovács Éva: Magyar Műészet Az Ellyomatás Korában Bp. 1962.

6. l

M.D.K.

Orlay Petrich Soma

Jestő

műveit részmetszetben sokszorosítat
táll a kiegyleti műlapjaként

Petrzi, A magy. Zőrajz. 1960 76

M. D. R

ORLAI-PETRICH Soma festő

A Kézzőművészeti Társulat egyik alapítója
(1859)

Waldmüller hanétványa

„Boldog Margit"

Végvári 1958 25., 45., 62., 57., 118., 206.
283., 305.

Orlai P. Sone

Nod

Vörösmarty Hajó Ilon-

kája. Vas Up

1867. 628 l

MDK

Orlai Petrich Soma

Festészeink. Vas. Ujs. 1872. 373.l.

Orlay Petrics Soma

875

Vas. Ujs. 1875. 204. l.

208

FAMETSZE.

— **Petőfi Sándornak** egy olajba festett arcz-képét vette meg a kormány 500 forinton a muzeum részére, melyet Orlay-Petrics Soma 1849-ben természet után festett.

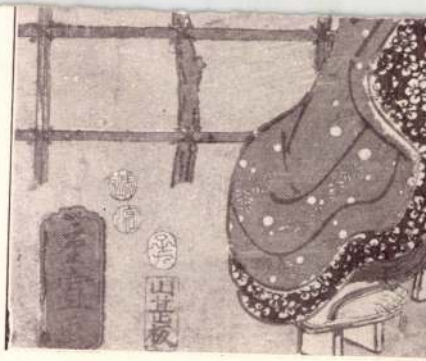

Orlay Sonia

Attila halála megvette

Por Antal Esztergom
plebanos
1200 fr

Esztergom 1874.6 r

Orlai Petrics Soma

Vas. Ujs. 1874. 621. l

— **Műbarát.** Orlainak „Attila halálát“ ábrázoló nagy festményét Pór Antal esztergomi plebános megvette 1200 frtért. Ily hireket is csak ritkán van alkalmunk közölni.

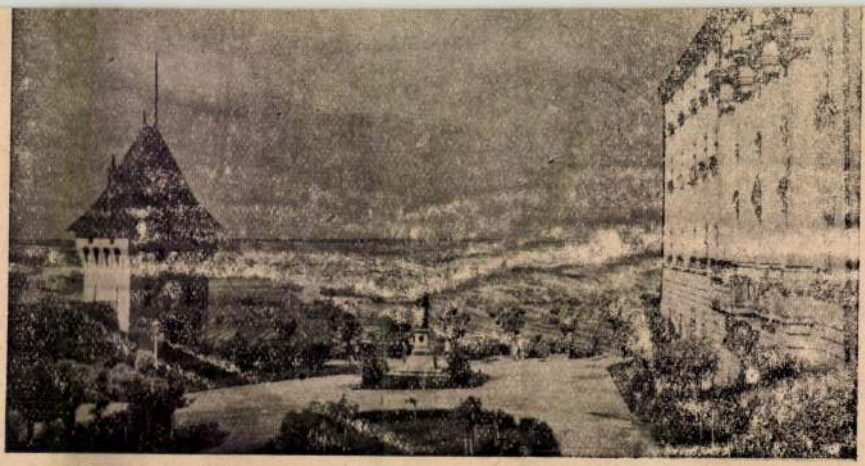

2. Pannonhalma látképe az apátsági épület homlokzatával. Az apátságot Szt. István 0000-ban alapította.

Orlay Petrics Soma

875

— **Orlay Soma** ismert festőnk Petőfi Sándor arczképére bocsátott ki előfizetési felhivást. E kép Marastoni József által eszközölt kőnyomatu másolata azon olajban festett életnagyságu mellképnek, melyet Orlay még 1848-ban természet után festett, s melyet a kultuszminiszter a nemzeti muzeum számára tőle megvett. A próbanyomatok már elkészültek. — A képnek, mely 24" magas, 17" széles, finom, vastag papirra van nyomva, előfizetési ára 1 frt 50 kr, s gyüjtőknek tiz példány után egy tiszteletpéldányt ajánl fel Orlay ur, s felszólitja, kik előfizetni ohajtanak, hogy az előfizetési megrendelést a pénzzel együtt Fekete Bernát könyv- és műkereskedésébe f. év decz. 30-ig sziveskedjenek beküldeni. Az előfizetés vagy megrendelés beérkeztétől számitva a képet pár hét alatt megküldi. Az előfizetési határidőn tul magasabb bolti-ár lép érvénybe.

Vas. Lap. 1875. 763. l.

BUCAREST
1938 DEC. -4-9
LEI 4 LEI

Orlay Petrich Soma

egyetlen, Mariska nevű
leánya meghalt 1876.
19 ádás korában.

Vas. Tijs 1876. 29 l.

Orlai Petrics Soma

fia Emila orvos növen-
dék 23 éves Eoratán
meghalt Pesten 1878-
ban.

Vas-Nyj 1878. 130 l

Orlay Soma

Petőfi Debreczenben
(1844) Pollák fametszete
ben repr. Vas-Nyp
1873. 4. l

Orlay

rod

Vas. Lys 1870 329 l

MDK

Orlay Petrich Soma

Atilla és Vígil

Az országos képzőm. társulat. Vas. Ujs. 1872. 202.l.

Ostav herrich Dpma

Aglila so Aigit

tet most már a belső udvar kapu-
pezte, egy öt ablakos, faragásokkal ékitett épület, melynek márvány-kandallója még akkor megvolt s a régi fejedelmi gazda nevét viselte. A kapu fölött sárkányfogas czimer. De e főépület már akkor is lakatlan volt. A hajdani fejedelmi palotát szénaraktárnak használták.

A várudvar északi falához az ahhoz jogot tartó birtokosok kivülről egész boltsort épitettek; de később a két sarkponton álló négyszög torony, melyek közül az északkeletiben hajdan a várkápolna állott, födetle nül szürkéllett, kitéve az idő fogainak. Ugyanaz történt a belső udvar keleti oldalán, egymástól alig száz lábnyi távolságra fekvő két kerek zöm-toronynyal, melyeknek csak jól boltozott pinczéi voltak hasznágely örmény

Tökélete
sem előre ne
dicsőség fén
rosban még
vetett egy e

Nem tuc
annyi igaz, i

Ily visz
hogy az ódo
élt a lakos
birtoka köz
sem a term
de kinek j
nehány lép
még Peste
helyet.

latt,
t.
l,
l.
és,
yi por.

Orlay Petrics Soma
Vas. Ujs. 1873. 4. 1.

Orlay Petrics Soma

irod

80

Petőfi Sándor kiadatlan
arcképe. Vas. Ujs. 1880.
415–416. l. – A következő ismi-
fennetszettel (Pollák Istől) Pe-
tőfi utolsó arcképe. Orlay
Soma 1849-ki festmeje után –
Ez az a kép, meg Petőfit hosszú
pipával, felső kabát nélkül
egész otthonosan ábrázolja –
A kép Petőfi Istvánt tulajdo-
na volt, aki közlés miatt
megküldte a Vas. Ujsagnak.
idő közben azonban elhunyván,
a szerkesztőség a képet a neuz-
nuszemba Meferte letétbe
ren tudván, István nikepa
rendelkezett a kép felől –

95

Orlai P. Tona

ined

=

Barath Ferenc. Egy

Petőfi reliquia. Vas

Ujs 1895. 350–351 l.

Orlay Petrics Soma.

Vas. Lip. 1880. 392. l.

Már későn. Orlay Soma halála előtt két nappal kapta meg a hivatalos értesitést, hogy a kormány 200 frtnyi segélyben részesitette.

I veri poeti crescono e si perfezionano alla loro propria scuola. Così fu anche per Andrea Ady. Passavano le settimane ed i mesi, ed egli si faceva padrone sempre più sicuro della sua arte. Il volume intitolato «*Poesie Nuove*» (Üj versek) — pubblicato alla fine del 1905 — contiene ancora parecchie poesie nelle quali è evidente la «Lavorra» delle forme tradizionali ; ma nel seguente volume di poesie, intitolato «*Sangue ed oro*» (Vér és arany), che è della fine del 1907, l'Ady si rivela artista nuovo e grande, nell'organica originalità sovrana della sua poesia.

La novità e l'originalità dell'Ady non si limitano al solo contenuto, ma si riflettono pur nella forma della poesia.

Dal punto di vista ideologico la poesia dell'Ady esprime in una maniera spiritualmente nuova, in parte, i grandi ed eterni «luoghi comuni» della lirica universale e nazionale, ed i problemi della vita, sempre attuali ed inevitabili : Dio, la vita, la morte, l'amore, il destino della nazione ; e, in parte, i motivi, gli spunti nuovi della vita moderna : i fatti più misteriosi e più segreti della psiche, le intuizioni nuove ed inaspettate dello spirito umano più differenziato, le esperienze immediate delle civiltà nazionali

Orlai Petrich Soma

Vrod

Vas. Ujs. 1897. 205. l.

(A Petőfi - arckljeki)

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

AUGUSZTUS

31 nap — 32. hét

7 Vasárnap	
8 Hétfő	
9 Kedd	
10 Szerda	
11 Csütörtök	
12 Péntek	
13 Szombat	

29. SZ. 1907. (54. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, JULIUS 21.

Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utcza 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utcza 4.

Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A «*Világkrónika*»-val negyedévenként 80 fillérrel több.

Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A DEBRECZENI KOLLÉGIUM KÖNYVTÁRA.

A VIDÉKI KÖNYVTÁRAK között mind régiségére, mind gazdagságára, mind széles körű művelődési hatására nézve első helyen áll a debreczeni református főiskola könyvtára. Az alföldi színmagyarság tudományokra lépő ifjúságának valóságos tudományos fegyvertára. De egyszersmind legfőbb művelődési eszköze egy nagy alföldi városnak és nagy kiterjedésű vidékének.

A *nyolczvanezernyi* kötet-számot immár meghaladta. Ebből mintegy hatezer kötetre menő, mindenféle szakhoz tartozó könyvekből kézi könyvtár van összeállitva a nagyközönség használatára, ez az úgynevezett *nyilvános olvasó-terem*, mely hétfőn, szerdán és szombaton egész délután nyitva áll a tanuló-ifjúság és a városi közönség számára. Kivált téli időben alig van üres hely a nagy teremben; az ifjúság különösen nagy számmal látogatja.

Körülbelül négyezer kötetet tartalmaz a *duplumkönyvtár*, melyben a másod-, harmad-, esetleg még több példányban meglevő munkák vannak elhelyezve.

A többi mind a könyvtár törzsét tevő fő- vagy *anyakönyvtárban* talál helyet. Az 1802-iki nagy tüzvész után újra épült főiskolai épület második emeletén a homlokzatot csaknem végig elfoglalja a két hajóra osztott hatalmas terem (a mellékelt kép csak az egyik hajót mutatja be). Vaspántos nehéz ajtaja épen szemben van az *Oratorium* bejáratával, melyet ez év április hónapjában jelölt meg márvány-táblával a főiskolai ifjúság, emlékére annak, hogy itt folyt le a magyar képviselőház 1849-iki nevezetes időszaka. Déli ablakai az emlékkertre s a nagytemplom hátsó bejáratára nyilnak.

Bolthajtásos mennyezetével, vaskos falaival,

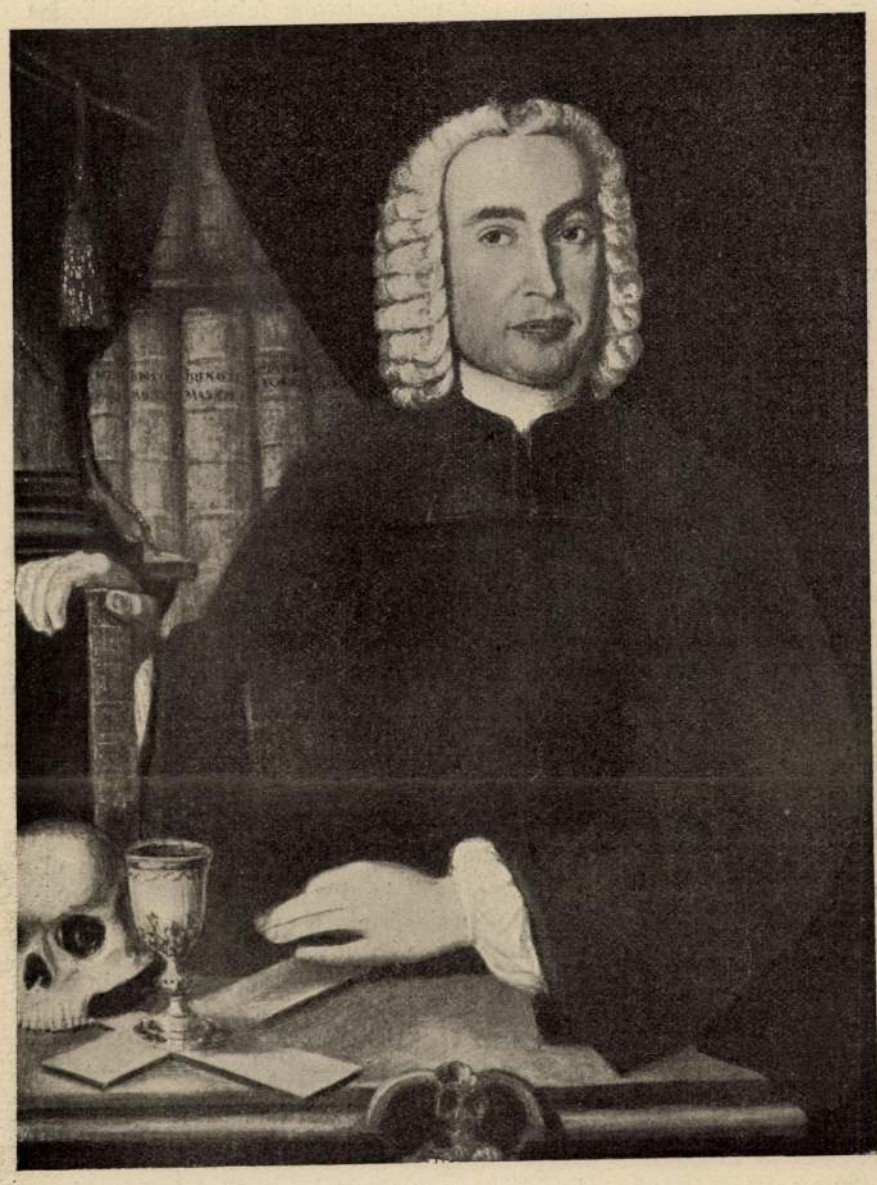

HATVANI ISTVÁN.

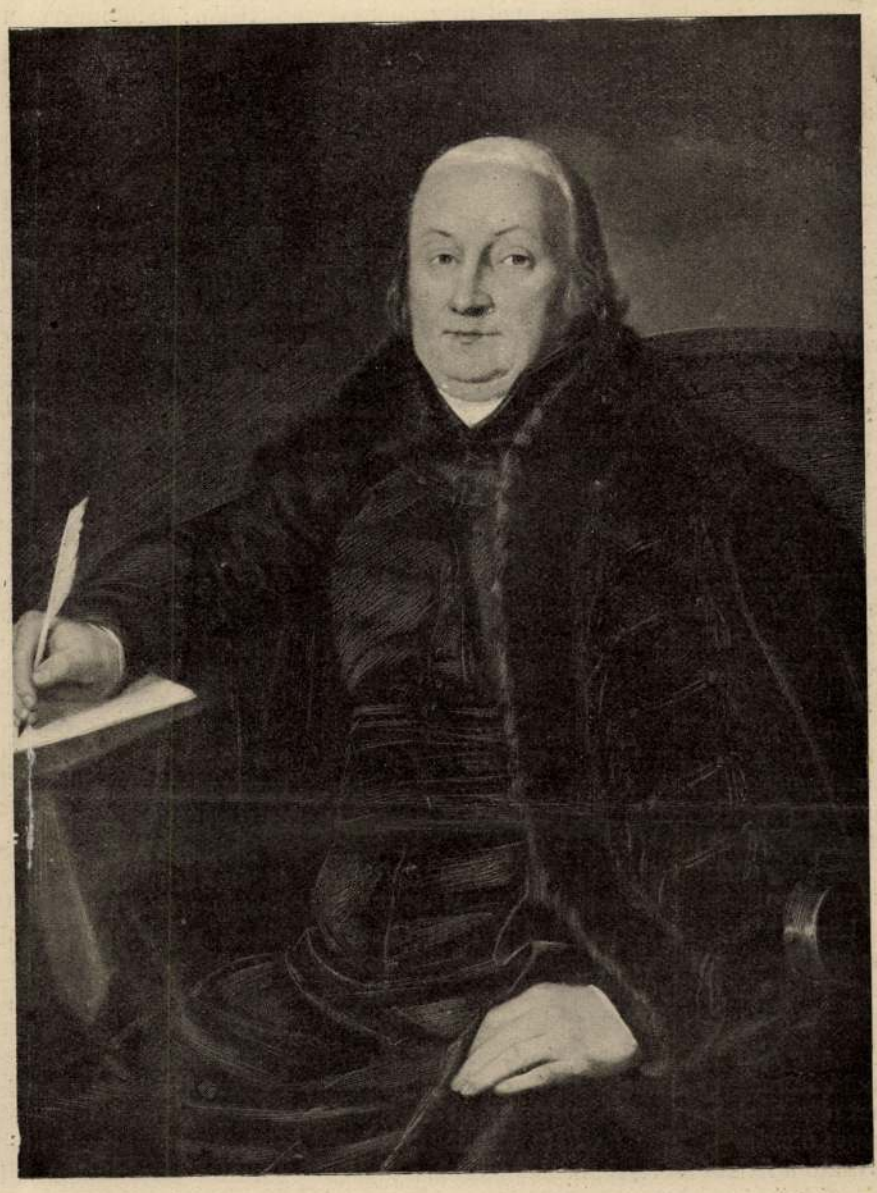

BUDAI ÉZSAIÁS.

KÉPEK A DEBRECZENI KOLLÉGIUM KÖNYVTÁRÁBÓL.

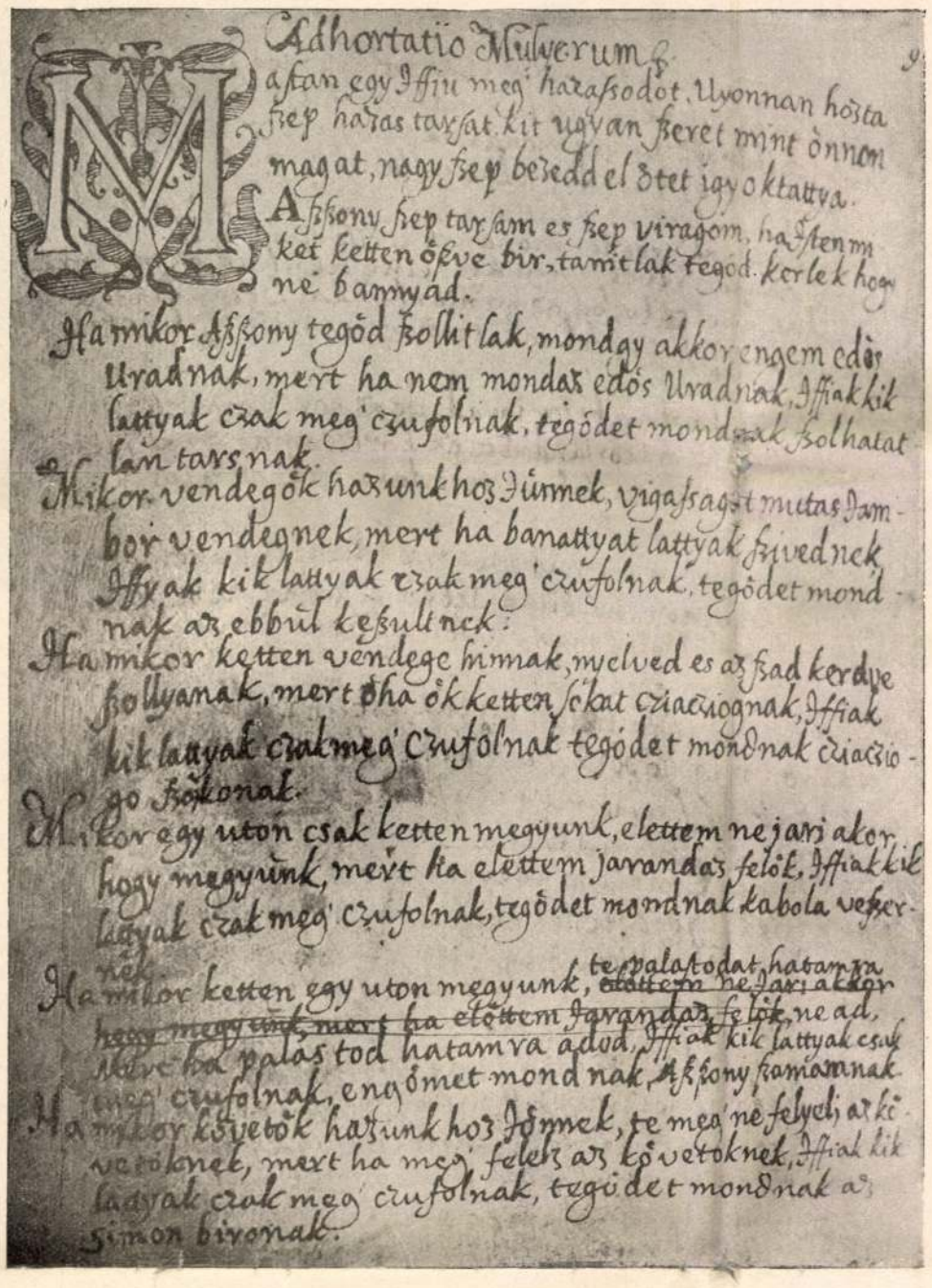

Adhortatio Mulierum &.

Mastan egy Iffiu megh házasodot. Uyonnan hozta fiep házas tarsat. kit ugyan fieret mint önnön magat, nagy fiep beszedd el ötet igy oktattva.

Asszony fiep tarsam es fiep viragom, ha Istenn ket ketten öfve bir, tanitlak tegod. kerlek hogy ne bannyad.

Ha mikor Asszony tegöd fiollit lak, mondgy akkor engem edös Uradnak, mert ha nem mondas edös Uradnak, Iffiak kik lattyak czak megh czufolnak, tegödet mondnak fiolhatat lan tarsnak.

Mikor vendegök hazunkhoz Jürnek, vigasagot mutas Jambor vendegnek, mert ha banattyat lattyak fiivednek Iffyak kik lattyak czak megh czufolnak, tegödet mondnak az ebbül keszulnek.

Ha mikor ketten vendege hirnak, nyelved es az fad kerdve fiollyanak, mert ha ök ketten fiokat cziacziognak, Iffiak kik lattyak czak megh czufolnak tegödet mondnak cziaczio-go fiokonak.

Mikor egy uton czak ketten megyunk, elettem ne jari akor hogy megyünk, mert ha elettem jarandas felök. Iffiak kik lattyak czak megh czufolnak, tegödet mondnak kabola vefzernek.

Ha mikor ketten egy uton megyunk, ~~elöttem ne jari akkor hogy megyünk mert ha elöttem jarandas felök ne ad,~~ te valatodat hatamra adod. Iffiak kik lattyak czak megh czufolnak, engömet mondnak, Aszfiony szamamnak

Ha mikor követök hazunkhoz Jönnek, te megh ne felyelj ar követöknek, mert ha megh felelz az követöknek, Iffiak kik lattyak czak megh czufolnak, tegödet mondnak az simon bironak.

A DEBRECZENI KOLLÉGIUM LUGOSSY-KÓDEXÉBŐL: «ADHORTATIO MULIERUM.»

körülfutó karzataival, szobányi ablakmélyedéseivel körülbelül azt a képet adja, a milyennel bármely más régi berendezésű könyvtárunkban találkozunk.

Hogy mikor keletkezett a könyvtár, arról biztos adatunk nincs. Valószínűleg egyidős a főiskolával. Kezdetben magának az ifjúság egyetemének, az úgynevezett *kommunitásnak* volt a tulajdona; a felügyeletet is az ifjúság gyakorolta. Papok, tanárok hagyományából, a külföldi akadémiákon járt ifjak ajándékaival nőtt egyre nagyobbra. Debreczen városa is hozzájárult adományaival. Így 1702-ben a városi tanács 40 héber bibliát ajándékozott a főiskolának. Ugyanezen évből valók a legrégibb utasítások a könytár kezelője, a *bibliothecarius* számára. A legrégibb katalógust 1706-ban készítette *Naszályi István* szénior. Ekkor a könyvtár állománya 1813 darab volt. Mivé fejlődött ez a csekélyke könyvgyűjtemény kétszáz év alatt.

Katalógus azóta több ízben készült. Manapság van a könyvtárnak egy teljes czédulakatalógusa, több szakkatalógusa, nyomtatásban azonban csak a nyilvános olvasó-terem könyvjegyzéke jelent meg,

Az anyakönyvtár helyisége nem pusztán könyvtár. Részben képtár, részben muzeum is.

Hírneves tanárainak, a fejedelmi jóltevőknek, az alapítványosoknak képeit megszerezte, vagy megfestette a hálás főiskola. E képek mind az anyakönyvtár helyiségében vannak elhelyezve.

Így a *Hatvani Istváné*, kinek alakját a népi fantázia magyar Fausttá szélesítette. Hírneves természettudós és orvos volt. Az első villamgépet ő szerezte be a főiskola számára. Ma is látható a fizikai szertárban. Úgyszintén a *Budai Ézsaiásé*, ki az első népszerű magyar nemzeti történelmet írta, később püspök, tagja annak a bizottságnak, mely a Tudományos Akadémia tervezetét kidolgozta.

A *Sinay Miklósé*, a kollégium óriási tudású tanáráé, kinek számos kézirati munkáját őrzi a főiskola, és a ki rövid ideig szintén ült a püspöki székben, az egyház világi vezérembereivel azonban éles ellentétbe kerülve, tragikus véget ért; benső baráti viszonyban állott Diószegivel, a debreczeni Füvészkönyv nagyhírű írójával. A *Péczely Józsefé*, ki szintén nagy tudományával szerzett hírt a kollégiumnak. A hasonló nevű hírneves komáromi prédikátornak volt méltó fia. 1815-től tanította a történelmet a főiskolán, tanítványai rajongtak érte. Egyik legmunkásabb tagja volt az Akadémiának is. Az európai államok történetének foglalatját klaszszikus szépségű latin munkában írta meg, ezzel nevét a külföldön is ösmeretessé tette. *Lugossy Józsefé*, ki a szabadságharcz utáni idők tanárai között a legkiemelkedőbb tehetség, országszerte ismeretessé tette a nevét nyelvészeti és régiségtudományi munkásságával. A főiskola kéziratára neki köszönhet a legtöbbet. Páratlan buzgósággal kutatta fel az értékes kéziratokat s szerezte meg a főiskola számára. A könyvtár egyik legértékesebb unikuma, a Lugossy-kódex az ő nevét viseli.

Ezeken kívül még számosaké, mint *Maróthy Györgyé, Sárváry Pálé, Kerekes Ferenczé, Szilágyi Gáboré*, stb. Sőt az ifjúság tisztviselőjének, a széniornak a képe is ott látható az 1780-ik évből. Értékes kép, híven feltünteti, milyen volt a debreczeni diákok formaruhája a XVIII. század végén.

A felsorolt tanárok egyszersmind a könyvtár igazgatói voltak. (Praefectus Bibliothecae). Az ő buzgóságuk folytán főleg protestáns theológiai és magyar irodalmi munkákban a könyvtár páratlan gazdagságú. Mintegy százra menő ősnyomtatványa, számos unikum-számba menő XVI. és XVII. századbeli becses nyomtatványa és nagyértékű kéziratgyűjteménye van. A kéziratok között legértékesebbek: az említett *Lugossy-kódex*, XVI. századbeli énekek gyűjteménye, köztük néhány igen jellemző (Batizi András: Házasságról való ének, Adhortatio mulierum, Házasok éneke, Túri György vitézségéről való szép Historia, stb.), a *Debreczeni kódex* 1519-ből, legendák, példázatok, erkölcsi oktatások gyűjteménye, köztük a Katalin-legenda egy prózai feldolgozásával, a *wittenbergi magyar bursa jegyzőkönyve* a XVI. századból, továbbá *Arany, Petőfi, Kazinczy, Kölcsey, Bessenyey* és más magyar írók eredeti levelei és kéziratai, *Csokonai* legtöbb munkájának eredeti kézirata, a kollégium hírneves tanárainak számos kiadatlan kézirati munkája.

A képgyűjtemény legbecsesebb darabja azonban nem az arczképek közül való. Nem is festmény, hanem krétarajz. *Zichy Mihály* egyik legremekebb allegórikus rajza: A Messiás, (Lapunk mult évi 10-ik számában közöltük reprodukcióját.) *Orlai Petrics Somának*, Petőfi és Jókai barátjának, egy történeti tárgyú festménye érdemel még említést, nem annyira a kép művészi értéke, mint inkább a festő személye miatt. A csekély számmal levő szobrok között *Ferenczynek*, az úttörő magyar szobrásznak Csokonai-mellszobra a legértékesebb.

Nem utolsó érdekességű a debreczeni *rézmetsző diákok* relikviája. A XVIII. század végén erős szellemi föllendülés kora köszöntött be a kollégium életében. Tizenöt év lefolyása alatt a főiskola tanárai mintegy harmincz új tankönyvet készítettek és adtak ki a különböző tudományok köréből. De hiányoztak a hozzájuk való szemléltető ábrák. Ekkor a diákság maga látott hozzá, hogy előállítsa őket. *Erős Gábor* tógátus diák vezetése alatt egy rézmetsző társaság alakult 1794-ben, mely 1812-ig működött s a maga erejéből készítette el a szükséges ábrákat, térképeket, sőt a Szentgyörgyi orvosdoktor állattanában látható állatképeket is. Ez időben tehát a szükséges tankönyveket a főiskolai tanárok írták, a metszeteket maga az ifjúság készítette hozzá. Egy díszes szekrényben elhelyezett egész halom metszett rézlemez hirdeti a debreczeni diákok ügyességét és tudományszeretetét. A térképek különösen sikerültek s a mi ez időben, mikor a tanítás nyelve kizárólag a latin, igen nevezetes, *magyar nyelven* készültek. A siker, mely munkásságuk nyomában járt, még nagyobb feladat megoldására sarkalta a diákokat. Neki fogtak egy magyar nyelvű *földgömb* készítésének. A könyvtár egyik ablakmélyedésében látható ez a földgömb, melynek állványára készítői ráfestették az egész állatöv képét, sőt a naptárt is gyakoribb névnapokkal.

Egy másik sarokban a *makhinista-társaság* dicsőségét hirdetik a falnak támasztott nagybotok (gerundiumok), csákány, lámpa s egyéb tűzoltó szerszámok. Nevezetes diáktársaság volt ez is. Jókai több helyt nagy szeretettel emlékezik meg róla. Az a sok tűzvész, mely Debreczen nádfedeles házai közt csaknem minden évben nyári forróság idején óriási károkat okozott, volt a megteremtője a diák-tűzoltóságnak. A *nagybotos* volt a feje a jól szervezett s katonai fegyelemben tartott tűzoltó-csapatnak, mely idők folyamán külön *makhinát* (fecskendőt) szerzett be s igen jó szolgálatokat tett a városnak tűzveszedelmek idején. A rendszeresen űzött tűzoltó gyakorlatok pedig bőségesen pótolták a mai testgyakorlatra szánt órákat. A súlyos gerundium megforgatása volt az alapvető gyakorlat. Bizony fölért bármely mai atlétikai erőpróbával. A mai nemzedék kisatnyúlt a nagybot forgatásából, de azért mindig akad az ifjúságból egy-kettő, a ki a régiek módján még meg tudja forgatni.

A könyvtárban van végül szekrényekben elhelyezve a főiskola elég gazdag éremgyűjteménye s a néprajzi és régiséggyűjtemény egy része, valamint egy pár érdekesebb emléke a régi Debreczennek (pl. a Nagytemplom helyén volt régi templom egy felírásos kőtáblája, a régi Rákóczy-harang egy darabja stb.).

Egyszóval e könyvtár egymagában egy darab magyar művelődéstörténet, szorosan egybeforrva a nagymultú alföldi város és az alföldi kálvinista magyarság egész történetével. Nem csoda, hogy oly féltékeny szeretettel őrködik fölötte a város is, az egyház is. Ha egyébért nem, már csak azért is, mert Debreczen városának abban a forró vágyakozásában, hogy egyetemi város le-

MDK 907

Orlai Petrics Soma, festöm.

történelmi tárgyu festménye érdemel megemlitést
a kollgium képtárában.
O. Petöfi és Jókai barátja volt./

A Debreczeni Kollegium Könyvtára.
Vasárnapi Ujság. 29.sz. 1907. 54.évf. 574.l.

MDK 909

Orlai Petrich Soma, festöm.

Petöfi otthon. Ernst lajos gyüjteményében. Festm.

Petöfi szülei. Rajzok. " "

Repr. -k.

Vasárnapi Ujs. 52.sz. 1909. 56.évf. Bp.dec.26
/Fömunkatars Mikszath Kálmán/.

MDK

Orlai Petrich Soma, festöm.

Jókai Mór Nagy Miklóshoz irt levelében emliti Orlai Vörösmartyról készitett képét. Jelenleg XX Ernszt Lajos gyüjteményében van.

E lap közli az eddig kiadatlan képet Jókai levelével.

Vörösmarty egy kiadatlan arcképe.

Vasárnapi Ujság. 1900. 47.évf. 49.sz. 816.l.

. 1900. 47.evf. 49.pz. 816.1.

MDK

Orlay Soma, festöm.

Attila halála. Repr.

Vas. Ujs. 42.sz. 1898. 45.évf. 732.l.

ERNSZT LAJOS MAGYAR TÖRTÉNE

sebb. A vasuttársaságok csak a gőzmozdonyokat, postakocsikat és csomagszállító-kocsit adják a vonathoz ; ellenben a társaság adja az étkező-kocsit, konyhakert és élelmiszerek kamaráját tartalmazó kocsit, s végül két hálókocsit, melyek nappal valóságos szalonkocsik. Ez a hét kocsi egymással összeköttetésben áll ; a kocsiból kocsiba nyíló folyosón végig járható az egész vonat. Mindenik kocsi világosbarna

gyorsaságot kiván, annyiv
kocsik, bár finom rugóik n
de mégis folyton mozognak.
ételt külön előre készítene
rövid ideig tüzelnek. De m
nehéz és sok gyakorlottság
munkája, mert az utasok el
az étlapnak meglehetős
lennie. Ezért oly külön koc

deszkákból készült s bronzbetűs felirat van rajtuk. A kocsikon kívül a társaságnak külön személyzete is van, rendesen hét ember: a vonatvezető, ki a számadásokat viszi s kinek az étkező-terem végében külön irodája van, a főpinczér, ki piros mellényt és kék frakkot visel, két hálókocsi-felvigyázó, egy podgyászőr, a szakács és végül a kukta.

A hálókocsik rendkívül kényelmesek és izlésesek. Minden kocsiszakaszban csak két ágy van s azok közül is csak akkor használják a másikat, ha az első beleegyezik, vagy épen kívánja. A falakat aranyozott bőrszőnyegek borítják. Van a hálófülkékben az ágyakon kívül nagy, kényelmes pamlag és minden szakasz szomszédságában külön kényelmes öltözőszoba tükörrel, mosdó-

nak, mely csupán kamarául
nek nem mehetnek be.
nincs ablaka, csak felt
nyílásai, mint a teherkocs
italok egymástól elkülöní
hogy a pinczérek ételhez
hozzáférhessenek. Érdekes
azon országok szerint csopo
a vonat keresztül megy, ho
nokok nehézség nélkül v
mindent. Németország utol
belép a finánczc, lezárja és
országi borokat és söröket t
kinyitja az osztrákot s azt
szetes, hogy a vonat add
eljárás közben tovább robo

MDK.

Orlai festöm.

"Petöfi Debrecenben" c. ismert festményének elsö vázlata.

Ernst Lajos magyar történeti gyüjteményéböl 48 képpel jelenik meg a Vas.Ujs. mai száma. -1898.45.évf. 42.sz. 734.l.

hessen, egyik fő argumentuma, melyre jogosan támaszkodhatik, ez a nagyszabású, egyetemi-nek is beváló főiskolai könyvtár.

Csűrös Ferencz.

NAPLEMENTE.

Az ócska tornyon megkondul az óra.
Az olajerdők halavány öléből
Sötétkék árnyak surrannak a tóra.

A rét ragyog. A csendes cziprusok
Fejére biborfények hullanak.
Sziklák tövén ezer hullám susog.

A hegytetőn, havas mezőkön át
Bolyong a tűz, a szent, az olthatatlan
Letünő, élő, örök napvilág.

Halk büvölet száll. Fenn az ég ragyog,
Szerelmes forró minden. Most repül
Hozzád a lelkem. Érzed? Ott vagyok.

Mezey Sándor.

HEGYEK KÖZÖTT.

A hegyek között megtaláltuk
A vérvörösen nyugovó napot.
Én lecsüggedett fejjel álltam.
A gyermek kaczagott.
Az anyja nézte az alkonyatot.

És San Miniato orma lángolt
S a sok sugár mind a völgybe csapott.
S tüzet szórt a dóm kupolája,
S biborban égtek tornyok, ablakok.
A gyermek kaczagott.

«Menjünk haza, mert gyorsan jő az est!
Jutnak eszébe ilyenkor dalok?
Reám a teremtés ihlete száll.
Ilyenkor megint mindent akarok!»
A gyermek kaczagott.

«Két éve nem volt véső a kezemben!
Ez alatt a sors hogy megzaklatott!
Élet és halál diadalfutása —
A gyermek jött s a másik, az halott,
Az apja, az halott.

S most ujra érzem a tavasz fuvalmát,
Minden csepp vérem forró láztól reszket.
Istenem, hogyha igazán megértem!
S örömeimből és fájdalmaimból
Valami szépet és nagyot teremtek» —
A gyermek sírni kezdett.

Lehajolt hozzá és ölébe kapta.
«Én neked adom a kelő napot.
Én neked adom az egész tavaszt
S mind a mi voltam, s mind a mi vagyok.
S a mi emlékem és üdvözülésem,
Mit örökségül rám apád hagyott,
Egy élet fényét, harczát, győzedelmét,
Mindent neked adok» —
A gyermek kaczagott.

Erdős Renée.

A NOSZTY-FIÚ ESETE TÓTH MARIVAL.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta **MIKSZÁTH KÁLMÁN.**

Mari halálosan sápadt arczába csak lassanként kezdett visszatérni az életszin; szemeit ujólag fölnyitván, megpillantá Rózát és Klárit.

— Mi történt velem?

— Hát elájultál egy kicsit. Az a csunya aszszony megijesztett.

— Ah, Istenem, mennyire szégyenlem.

— No ugyan, — vigasztalta Róza. — Szóra se érdemes. Mással is megtörténik. Katonadolog az!

Ezen a mondáson még Mari szenvedő arczán is bágyadt mosoly jelent meg, mert azt ugyan még soha senki sem állította, a mit buzgalmában Róza, hogy az elájulás katona-dolog.

A Répásiné asszonyom közlése s a modora még inkább lesujtólag hatott a kedves leánykára, kit még nem értek soha viharok. Répásinénak nagy kidülledt szemei voltak, mint a szitakötőnek; ezek már magukban félelmetesek, úgy rémlett neki, hogy ezek a szemek addig villámlanak és forognak üregeikben, míg egyszer csak ráugranak. A félelemhez járult a rettenetes felfedezés, hogy a tánczosa rabló volt, hogy egy gyilkos tartotta karjaiban. S épen akkor jött e borzalmas közlés, mikor a szive csordultig tele volt nyugtalan vágyakkal miatta, mikor a lelke fájón édelgett a letünt óra emlékein. Nem csoda, hogy az érzéseknek ebben az összeütközésében idegei fölmondták a szolgálatot, feje elszédült és elvesztette eszméletét.

Csak az elmúlt este olvasott el egy angol novellát, melynek fantasztikus meséje még ott kavargott kissé a fejecskéjében, bár, a mai élmények miatt, csak valahol alul: a szép Dolly beleszeret egy csinos fiatal emberbe, kiről nem tudja, nem is kérdezi, mi a foglalkozása, hozzá megy, boldogan élnek London egyik külvárosában, míg a menyecske férje ellenzése daczára fejébe nem veszi egyszer végig nézni egy akasztást, a hol kisül, hogy az ő férje a hóhér, mire a szegény kedves kis Dolly összerogy az iszonyattól és szörnyethal — a kegyetlen szerző szerint. Mari abban a perczben, midőn Répásiné rásujtott a borzasztó fölfedezéssel, a benyomások összekevertetvén az éjjeli olvasmány hatása alatt és a két eset némi hasonlatossága miatt, egyenesen Dollynek képzelte magát, most, mikor felocsudott, szinte csodálkozni látszott, hogy ő még életben van, holott a kis Dolly szörnyet halt.

A mint annyira helyre jött, hogy elindulhattak, Róza a kezénél fogta:

— Menjünk már most haza kedveském és vegyük az egészet úgy, hogy egy bohókás álom volt.

Szó nélkül hagyta magát elvezetni, a sok összeröffent asszony közül, kik mindenáron szerettek volna megtudni róla egyet-mást, de se Róza, se Klári nem adott nekik semmi felvilágositást. És ez megint igazi szerencse volt a szüretelő társaságra, mert megint maradt egy kis csemege, egy második titok, mely az asszonyi koponyákban motoszkálni fog.

Róza óvakodott előhozni az esetet, ellenkezőleg, mindenféle mulatságos történeteket mondott el útközben, hogy Marit szórakoztassa s gondolatait széthessegesse másfelé; Marit azonban egy csöppet se érdekelték a Róza elbeszélései, talán oda se figyelt s kis kezét, melyet a magáéban tartott, még mindig reszketni érezte Róza. Mindamellett nem akart tágítani, hogy szétbeszélje, összehordott hetet-havat, víg apróságokat a macskájokról, mely mint kisértet szerepelt egy darabig, a papa híres szórakozottságáról mesélt el egy új adatot. No, ez okvetlenül meg fogja nevettetni. Elmondta, hogy ebéden voltak a múlt tavaszon a trencséni pénzügyigazgatónál ő és a papája, a mama szegény betegen feküdt akkoriban; (a mit iszen neked is megirtunk aranyosom.) Nos tehát ebéden voltak a pénzügyigazgatónál. Az atyus (t. i. Velkovics úr) abban a képzeletben, hogy otthon van, egyszer csak megszólal a levesnél, boszúsan lecsapván a kanalat: «No ez bizony rosz leves, de bocsánatot kérek, mert a feleségem már egy hete fekszik» lett erre nagy nevetés, a pénzügyigazgatóné elvörösödött szégyenletében, de a papa is mikor rájött, hogy nem ő a házigazda.

Mari bizony ezen se mosolyodott el, némán ment velök, mint egy árnyék. De mindegy, ha nem nevet is, vidám dolgokkal kell tartani, azért a napfény mégis szárítja a sarat, habár nem látszanék is mindjárt a szikkadás. A Királykőnél valami lilavirágot pillantott meg Róza a dombtetőn s felküldte a szobalányt; szakítsa le.

Alig hogy egyedül maradtak, Mari mohón kérdé:

— Ő is hallotta? (a szobaleányra mutatott).

— Ő is — felelte Róza.

Sóhajtott és többé egy szót sem ejtett, míg csak a csalitoshoz nem értek, mely egykor állitólag a Corvin János parkja volt. A mulatókastély rég eltűnt, de a díszcserjékből és fákból sok megmaradt, egy-egy elvadult rózsató még most is hozza a virágait, messzire eltévedt méhek vendégfogadója, kosztot és kvártélyt nyújtván, a rózsák szirmai.

— Bujjatok be ide a sűrűbe, ruhát cserélni — indítványozta Róza, a ki elemében volt, hogy a kellemetlen helyzetben vezető szerephez jutott. — Ez alkalmatos hely rá, senki sem lát. Én majd őrt állok az úton és figyelmeztetlek, ha közelednék valaki.

Épen jó szerencse volt, mert alig hogy vissza kerültek most, már kiki a maga ruhájában és alig mentek néhány lépést, midőn szembe jöttek az öregek, a Velkovics pár és Tóth Mihály uram.

— No, ugyan messze elmentetek, — feddette őket Tóth Mihály — az egész hegyet tűvé tettük értetek.

— Szép az idő — felelte Róza — hát lesétáltunk a völgybe.

Marit még nem látták Velkovicsék, neki estek, összecsókolgatták.

— De milyen halovány ez a leány! — jegyzé meg Velkovicsné.

— Az igaz, nagyon sápadt vagy Mari, — riadt fel Tóth Mihály — mi történt veled?

— Nagyon megijesztette egy izé . . . (itt egy kicsit megakadt Róza, de csakhamar hozzátette) egy veszett kutya.

No az bizony megijesztette Tóth Mihály uramat is, de nagyon.

— Ne beszélj! — szisszent fel, mint a ki tüskébe ugrik, — csak nem harapott meg valamelyiteket?

— Oh, dehogy, bácsi — sietett Róza megfelelni — csak az a tudat ijesztette meg Marit, hogy veszett.

— Miről tudtátok, hogy veszett? — faggatta őket Tóth Mihály.

— Csak úgy gondoltuk, mert ismeretlen volt.

— Bohók vagytok, — nevetett az öreg úr, — nem minden ismeretlen kutya van megveszve. De most már forduljunk meg hazafelé, mert az asszony vár az uzsonnával.

Ideje is volt, az elhanyatló nap utolsó sugarai villámlottak a szőlőleveleken s otthon Tóthné nagyasszony már egy jó félórája zsémbel, hogy mind elpang a kávéhoz való tej a tűzhelyen.

Ennyi mindenféle mellékeseményt fiadzott a pápai iparos ifjúság híres somlyói szürete, mely egy nappal előbb zajlott le az általános szüretnél. Tóthéknál természetesen egyetlen szó sem esett róla, a fiatalok hallgattak a kalandjokról, de különben is volt ott most elég anyag a beszélgetésre. Rögi apó azonban estére mégis meghozta a hírt, a csőszök mind jól informált emberek, hogy az istentelen Patkó hír szerint itt járt ma a hegyen s a Findura szőlőjében tánczoló pápai asszonyok és leányok füleiből mind kiszedte az arany fülbevalókat

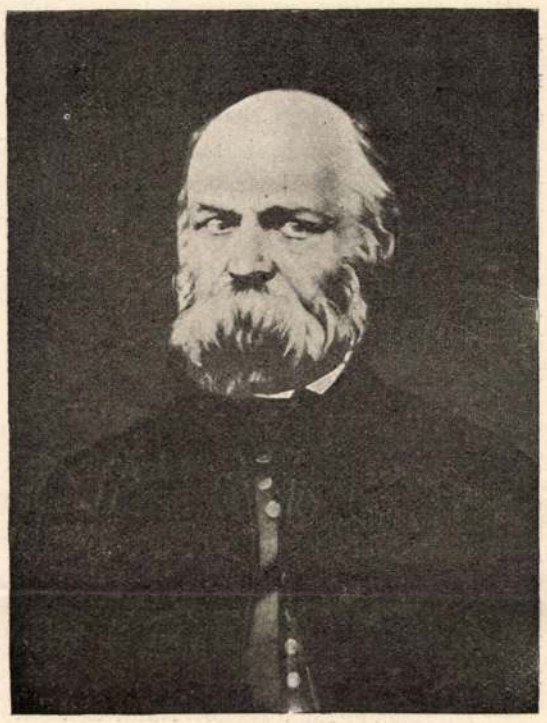

LUGOSSY JÓZSEF.

(lehetett vagy félvéka egy rakáson) aztán odébb állt. A nagyasszony a konyhában szedte fel ezt az ujságot s halálra réműlt képpel jött be jelenteni a vacsoránál ülő társaságnak. A két leány jelentősen nézett össze, de szerencsére senki sem vette észre, mert a Velkovicsné sikoltása foglalta el a főfigyelmet, melynek kapcsán kijelentette, hogy ő egy világért se marad akkor itt éjszakára, fogasson be a sógor és vitesse Pápára a fogadóba, a hol rendőrség van. Ezt a nézetet Velkovics polgármester úr is osztotta, mert ő ugyan nem fél az ördögtől sem, de nem szereti az éjjeli jeleneteket, ha álmában háborgatják, már pedig, ha Patkó itt tartózkodik a hegyen, akkor okvetlenül ellátogat ide, lévén a Tóth Mihály nábobi híre nagy csalétek.

— Nem volna egy csöpp ép esze, nagyon lenézném — fejezte ki magát — ha ide el nem látogatna.

Némi bátorság csak Rózánál nyilvánult.

— Ugyan ne nyugtalankodjék papa, hiszen elég sokan vagyunk, hogy egy ember ne tudjon velünk elbánni. Itt van a bácsi, a kocsisa, a vinczellérje és végre itt vannak a puskák, — neki pedig nincs is puskája.

— Hát én nem vagyok itt? — sértődött meg az apai méltóság Velkovicsban. — Hát én kutya vagyok? Engem nem is említesz, mi? (Szemrehányólag tekintett a kezeit tördelő Velkovicsnéra.) A saját gyermekem és nem említ. Mit várjon az ember a világtól, Zsuzsánna?

— Bocsásson meg, apuska, de úgy vettem a dolgot, hogy magát aludni hagyjuk.

— Úgy? Hm. Jó. De honnan veszed, hogy Patkó egyedül van? Miért ne lehetne itt az egész bandája? És hogy puskája sincs Patkónak?

— Mert tudom . . . az az csak gondolom — javította ki magát Róza.

— Oh, te macska! Hogy képzeled te Patkót? Bizonyosan parazollal puska helyett. No persze.

A szegény Mari ezalatt remegve ült székén s úgy dobogott a szive, mint a kis madáré, ha a héja szárnycsattogását hallja.

Velkovicsékat e riasztó hírre ugyancsak nem lehetett volna ott tartani éjjelre, ha a tornyosuló felhők miatt be nem áll a szuroksötétség, úgy hogy még talán a bagoly se látott ez este s azonfelül a házi gazda is igyekezett őket más véleményre téríteni.

— Először is Pápára menni nagy megszeppenésre mutatna. Pedig mit szólna ahhoz a világ, hogy a trencséni polgármester megijedt? Hát ki áll már helyt, ha egy ilyen előkelő hatósági közeg is elbujik? (Hm ebben van valami igaz — dünnyögte Velkovics György). Másodszor hibás dolog azt hinni, hogy Pápán rendőrség van, vagy hogy ha van, ott legyen, a hol veszedelemben forogna. Harmadszor úgy áll a dolog, hogy ha Patkó csakugyan itt van a hegyen és ma hozzánk akar betörni, akkor bizonyosan szemmel tartja a házat, következésképen mindent megtud, azt is észreveszi, hogy a városba szöktök előle, sőt azt fogja gondolni, a mi féltett kincseinket is magatokkal viszitek, minélfogva útközben fog megtámadni és kifosztani. Már pedig itthon a falak közt mégis könnyebb a védekezés, mint a nyilt úton, a hol bokorból, csalitból egy-kettőre lepuffantanak benneteket. Azért hát szó sincs róla, hogy eleresszelek . . .

— Hiszen csak úgy értem lelkem sógor, — vágott közbe Velkovicsné asszony aggódó hangon — hogy nappal a mindig ide jönnénk és csak az éjszakákat töltenők a városban.

— De Zsuzsanna! Hát nem hallottad, hogy lepuffantanának az úton?

— Ellenben nézzük csak — folytatta Tóth Mihály — mi vár ránk itthon? Valószínű, hogy Patkó ránk se gondol és ide nem jön, annál kevésbbé, mert azt hallja, hogy vendégek vannak, meg azért, mert tudja, hogy egy szőlőbeli nyaralóban nincsen értékes holmi, és hogy a jó módú ember se hord magával degesz tárczát szüretre. De tegyük fel, hogy betör, nos, hát itt hagyja a foga fehérét. Az én jó Lankaszteremmel magam elbánok három négy emberrel, a kocsisom huszár volt, bátor ember, Rögi apó hűséges, mint egy vén kutya s azonfelül itt van a Bligi is. Majd akkor nézzétek meg Bligit, mit tud, ha a gazdáit bántják.

— És terringette itt vagyok én is — verte a mellét Velkovics is, a sok biztató szótól átmelegedve. — Hanem csak akkor költsetek fel, ha nagy baj van, mert izé . . . mert nem szeretek ölni.

Még sokáig tárgyalták ezt a thémát, Krisztina asszony pompás puncsot készített, a mi igen jól esett, mert megindulván künn az eső, a szoba levegője hűvös lett, és minél tovább hányták-vetették a Patkó ottlétét, annál többet vesztett félelmetes voltából, utóljára már csak nevettek rajta, hanem azért Krisztina asszony mégis eltűnt egy félórára és gyertyával járván a pinczében Klárival, ott egy helyen elásták a használatban levő ezüstöt, Tóth Mihály pedig arra való tekintettel, hogy Mari nagyon halovány, megnyugtatása végett elküldte Rögi apót a Potornyayék szőlőjébe (a negyedik szomszéd innen), hol villát épitettek a kőművesek, ezekből fölfogadott borsos áron hármat. S ellátván őket puskákkal, egész éjjel ott strázsáltak fegyveresen a ház körül, minélfogva úgy aludt Velkovics uram a kiállott utazás fáradalmaitól eltörődve és a beszedett italoktól elringatva, mint a tej, sőt mindenki nyugodtan aludt, csak Mari nem, ki egész éjjel ide-oda hánykolódott az ágyban; Róza vele hálván egy szobában, többször hallotta sóhajtani is, de úgy tett, mintha semmit se venne észre.

(Folytatása következik.)

NAPNYUGAT SZÉPE.

— Thackeray levelei. —

A nagy emberek életirása sohasem teljes és sohasem igaz, míg elő nem kerül a levelesládák és fiókok rejtekéből az utolsó levél, me-

PÉCZELY JÓZSEF.

KÉPEK A DEBRECZENI KOLLÉGIUM KÖNYVTÁRÁBÓL.

lyet meghitteiknek s bizalmas ismerőseiknek irtak. Thackeray Makepence Vilmost, a legnagyobb angol humoristát is most értjük meg csak igazán, midőn végig forgatjuk azt a mélyen érdekes könyvet, mely nem régiben jelent meg, magában foglalva Thackeraynak a newyorki Baxter családhoz tiz éven át irt bizalmas leveleit.

Az irodalomtörténet fölszinesen és igaztalanul itélkezett Thackerayről. Legtöbb életirója szivtelennek, czinikusnak mondja: költőnek, a kiből hiányzik a költő legnemesebb tulajdona, az idealizmus. Elismerik róla, hogy boldogtalan volt. A felesége, kit talán szeretett, az őrültekházába kerül s ott tengeti életét nyomorultan, míg a férj átkel a tengereken, pénzt keresni, minél több pénzt, vagy mint ő mondotta: hogy felfogja kalapjával a sűrű dollár-esőt.

A pénzhajhászó embert nehéz megérteni, könnyebb félreérteni. Thackeray az akkori viszonyokhoz mérten roppantul sokat keresett Amerikában, s a közfelfogás telhetetlennek tartotta, különösen attól az időtől fogva, midőn első nagy sikerei után, 1855-ben egy második amerikai útra is vállalkozott. Pénzéhesnek mondották s nem keresték, hogy annak a szivtelen embernek voltaképen arra kell az a sok pénz, hogy tőle telhetőleg enyhitsen egy boldogtalan asszony sorsán, hogy jóllétbe és kényelembe helyezze azt az öreg emberpárt, kit végtelenül tisztelt és szeretett: az édesanyját, a kihez igaz fiúi vonzódással ragaszkodott: a mostohaapját, s végezetül, hogy jövőt biztositson gyermekeinek.

Az amerikai vendégszereplés divatja tőle ered. Az ő fényes sikerű felolvasó körútja tüzelte fel másfél évtizeddel utóbb az angol humornak másik nagy mesterét s az előadni tudásnak nála talán még nagyobb mesterét, Dickenst, hogy nyomdokaiba lépjen. Thackeray 1852-ben tette első látogatását az Unióban s a tizennyolczadik század angol humoristáiról szóló felolvasó cziklusával oly fényes sikert aratott a yankeek közt, hogy az első körutazást szükségképen követte nyomon a második, melyet a «négy György»-ről szóló, örökké becses történeti képsorozataival tett felejthetetlenné.

Első amerikai utazásának idején szövődött életének emlékezetes és végzetessé váló ismeretsége a newyorki Baxter-családdal s levelei,

A KÖNYVTÁR BELSEJE.

melyeket utóbb amerikai és európai körútjáról e családnak: a szülőknek és két leányuknak irt, nemcsak életrajzi szempontból érdekesek, hanem értékesek, mint későn napvilágra kerülő irodalmi hagyatéka a nagy humoristának, az éles megfigyelőnek és a páratlan emberismerőnek.

A levelek egy része Sarah-nak, a nagyobbik Baxter-leánynak szól, de úgy tetszik, hogy valamennyi ez egy leány kedvéért iródott. Thackeray negyvenegy éves volt, midőn megismerte Saraht. S midőn visszatért Európába, olaszországi, francziaországi és svájczi útjain nyomon kiséri a szép amerikai leány képe. Sürűn irja leveleit az amerikai családnak, humorral, szatirával telve, de a czinikus látszat alatt fölmelegedő érzéssel, midőn a leányok egyikéhez szól. Bazelben egy amerikai társasággal találkozik. A vendéglő asztalánál s aznap így ir az egyik Baxterkisasszonynak:

«A mint így képzeletben visszaszálltam a rég elhagyott országba, egyszerre — sajnálom, hogy ki kell mondani — nem kevesebben, mint öten s köztük két hölgy is, a szájukba dugták a késüket, de egészen a torkukig. A leánykáim ezen nevettek. Én azt mondtam nekik: «Nincs abban bűn, kedveseim, ha valaki úgy használja a kést, mintha villa, vagy kanál volna», de azért mégis jobban szerettem volna, ha nem használták volna úgy; mert tudom, hogy az európaiak nevetnek az eféle szokásokon és nem akarom, hogy kinevessék honfitársait. Azoknak a leányoknak olyan volt a hajviseletök, minőt kegyed is ismer s kicsiny Van-Dyck-gallér volt a nyakukon, a minőre egy bizonyos országból én emlékezem, s ez emlékezésnél fölmelegedett

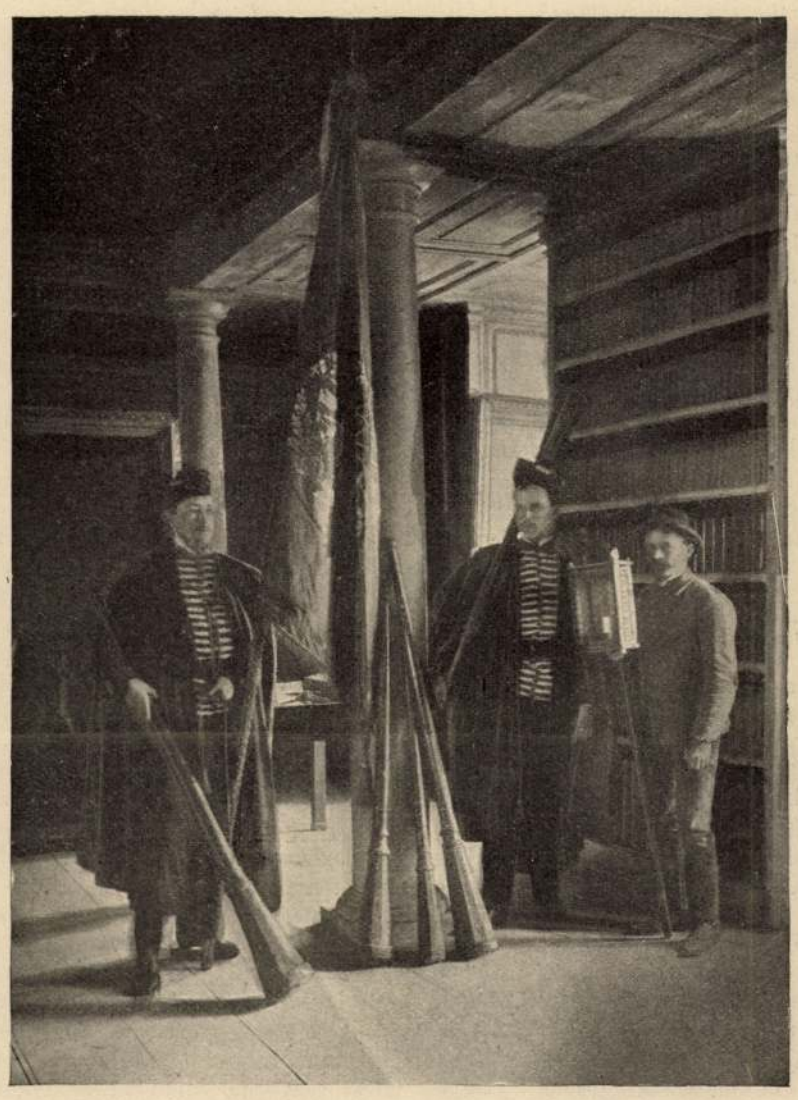

A TŰZOLTÓ MAKHINISTA-TÁRSASÁG FÖLSZERELÉSE.

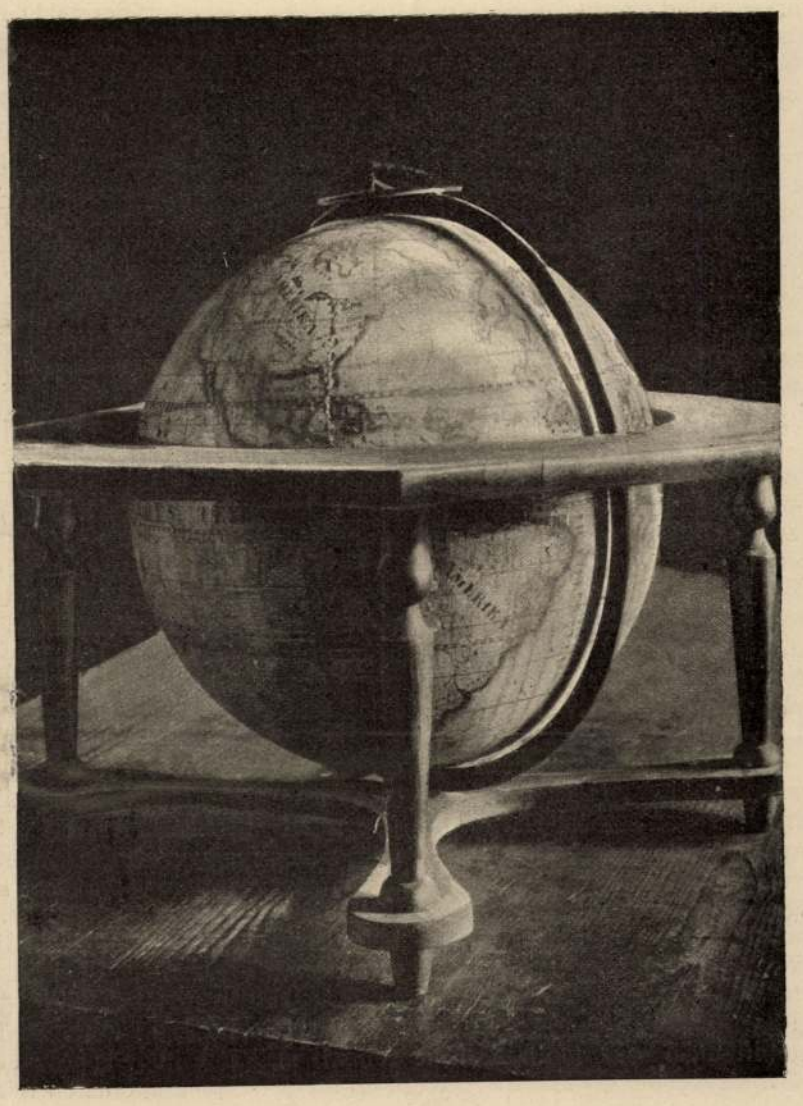

AZ ELSŐ MAGYAR NYELVŰ FÖLDGÖMB.

KÉPEK A DEBRECZENI KOLLÉGIUM KÖNYVTÁRÁBÓL.

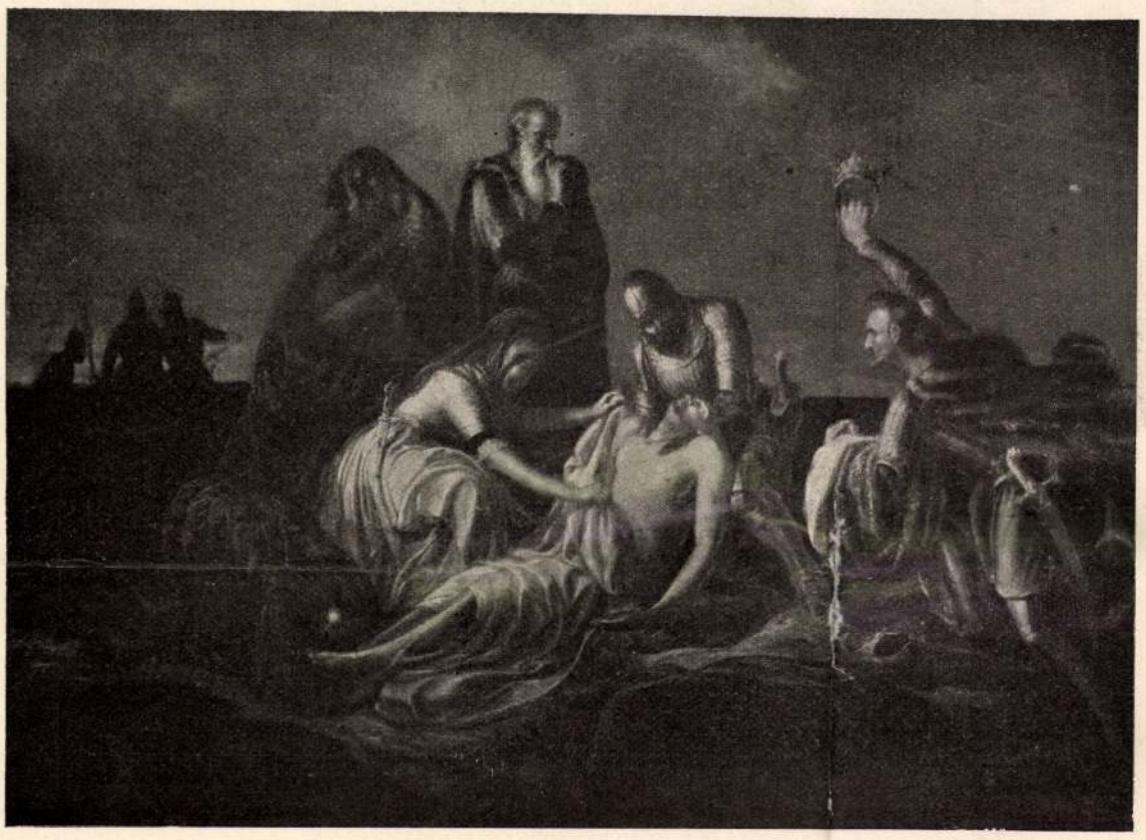

A MOHÁCSI VÉSZ. — Orlai Petrich Soma festménye a debreczeni kollégium könyvtárában.

értük a szivem; ám azért nagyon, de nagyon szerettem volna, ha nem használják oly módon a késüket.»

A londoni kényes szokásoknál azért mégis csak többre becsüli ezt az amerikai nyerseséget. Már a következő levelében engeszteli is előbbi maró ítéletéért a Baxter kisasszonyokat a következőképen szólva a *londoni társaságról:*

«Alantas elméjű, boldog és megelégedett, jóindulatú, kitünően nevelt, modorra igen természetes, nem kicsapongó, nagy mértékben tiszta és templomba megy minden vasárnap; de minő rangot foglalnak el majdan ez emberek minden jó szokásaikkal, szeplőtlen jellemökkel és tiszta fehérneműjökkel a Jó és a Gonosz nagy birájának itélőszéke előtt? Soha sem engednek helyet a szerelem igazi érzelmeinek, mert ha jelentkezni talál náluk az efféle, megfojtják és a csatornába dobják, mint a szegény leányok az ő törvénytelen gyermekeiket; érdek-házasságot kötnek és meg vannak elégedve a dologgal, aztán az apa megy az alsóházba vagy börzére, az anya bálokba vagy látogatásaira, a gyermekek meghúzzák magukat a felső emeleten a nevelőnőjükkel és ha elérik a kort, megveszik vagy eladják őket s ép oly tiszteletreméltóak és szivtelenek lesznek ők is, mint nevelőszüleik voltak.

Nem! menjen csak és lakjék kegyed valami Isten háta mögött levő vidéken, válaszszon olyan férjet magának, a ki bagózik és köpköd, kétes tisztaságú fehérneműt hord, de van szive az össze-visszagyürődött inge alatt; a gyermekei pedig hadd egyenek azzal a lehetetlen késsel, kegyed pedig segitsen a cselédjeinek, ne idegenkedjék a főzéstől sem — bizony többet ér ez, mintha londoni divathölgy valaki s leül franczia ebédjéhez, a melyhez nincs közel a szerelem.»

Midőn Sarahnak ír, levelében egyenlőtlen harczot vív a szatira az érzelmességgel. Nem tesz, nem tehet róla vallomást, hiszen nem kérhet és nem adhat reményt. Sally-nak (a hogy Saraht beczézve szólítja) szólnak e sorai Párisból:

«A Rue Vivienne-ben ma egy csinos ifjú amerikai nőt láttam a kocsiján. Kegyedre hasonlított. A kegyed szineit viselte, stb. Ez a látvány a meleg érzelmek árjával töltötte meg szivemet. Kisértésbe estem, hogy utána vetem magam a kocsinak, megállítom és megkérdezem a hölgytől: «Mi hírt tud egy B. S. nevű new-yorki kisasszonyról?» A kocsi elvágtatott és magamra hagyott az érzelmeimmel. Oh, ti régi kisértetek! Beismerem, hogy egy vagy két szempillantásig nem láttam többé semmit az eleven utczákból, olyannyira beleestem a varázskörükbe a kisérteteknek. Az ember nem felejt. Megpróbáljuk eltemetni az emlékeinket, de csak újra, meg újra kikelnek sirjukból és azt mondják: «Mester, itt vagyunk! Azt hitted, hogy meghaltunk? Oh nem, csak alszunk. Néhanapján felébredünk s meglátogatunk; eljövünk hozzád, ha még oly öreg vagy is, s mindig oly elevenek és pajkosak leszünk, mint most. Így fogunk szólni hozzád: Gondolsz még B. S.-ra? Emlékezel-e még a szemeire? Tudod-e még, hogy két gödröcske volt az arczán, és emlékezel-e még csengő kaczajaira, mely néha erőltetett volt egy kissé, de neked mindig olyan volt, mint a muzsika, te szegény, botor öregember?» — Igen, az a kaczaj és az a tekintet néha-néha előragyog a multból, és elsuhan mellettem, ép úgy, mint az a kocsi a Rue Vivienneban. Más gondolat: Mi történnék, ha a könyvem hősét szerelmessé tenném? és ha szivének hölgye aztán faképnél hagyná? Nem szakadna meg a szive. Nem hiszem, hogy sok lesz benne a szív, azonkívül pedig nagyon viszszás is volna, ha meg is szakadna mindjárt a legelső fejezetekben. (Már megint egy malacz; nagyon híg ez a tinta.) Megírtam a mamájának, hogy Calaisban abban a hôtel-szobában háltam, hol Sterne is töltött valamikor egy éjszakát. Szeretném tudni, hogy minden iró komédiás-e és nincs-e szive? Egyről tudok, a kinek nincs. Csak menjen férjhez minden esetre, a kihez akar; én nem bánom».

Keresi a feledést, hallgat egy darab ideig, aztán megszólal újra. Tréfálkozni próbál:

«Kedves madárkáim! Hiába haragusztok, szidtok és árasztotok el szemrehányással. Jól tudom, hogy tartozom nektek egy levéllel, és most jártok-keltek és mindenkinek azt mondjátok: miért nem felel nekünk most Thackeray? Nem voltunk-e nagyon kedvesek hozzá? Nem tartottuk-e jól cognackal, baraczkkal és czukrosmandulával? Nem csókolt-e meg mindkettőnket, mikor elment? (Na most megfogtalak benneteket! Csak azért irtam ezt ide, hogy ne mutathassátok meg senkinek ezt a levelet.)».

De a komédiának elég hamar vége szakad, mert végzetszerűen lesujt egy esemény: Sarah férjhez megy. A szülők értesitik róla a család barátját és Thackeray is a szülőknek felel. Amerikában, közelükben van, de nem mehetett el az esküvőre.

«Mennyire sajnálta volna Baxter, — írja — ha kárba veszett volna négy napom jövedelme, egy szertartás miatt, melyen ép oly örömest vettem volna részt, mintha a fogát húznák egyik gyermekemnek.

Később, hosszabb idő múlva, irok majd annak a hölgynek, a kit említ, de most még nem tehetem — van valami köztünk. Órák hosszáig ülhetnék mellette egymagam, a nélkül, hogy képes volnék ajkamat szóra nyitni. Ha majd az én leányaim is megteszik egyszer azt az elkerülhetetlen, természetes lépést, évek telnek belé, — tudom, — mig én azzal megbékülhetek.»

Nincs rá joga, hogy hűtlennek mondja a szeretett leányt, de a szivén ejtett seb égeti mindhaláláig. Egy levelében elejti azt a megjegyzést, hogy Goethe hetvenöt éves korában gyuladt szerelemre egy fiatal leány iránt és mély sebet hagyott ez a szenvedély.

Tőle még a nagy lelki megrendülés után sem múlik el a keserű pohár. Még két eseményt tart fenn számára a sors kegyetlensége. Sarahnak gyermeke születik. Szerencsét kiván neki melegen. De utóbb így ir a hozzá tartozóknak:

«Ha kivánságot éreznék magamban látni a gyermekeit, megmondanám; de nem érzek ily kivánságot. Az illendőség megköveteli mégis, hogy üdvözlő szókat küldjek nekik. Tehát: Isten áldjon meg benneteket, kedves kicsinyeim! Most pedig menjetek Isten hirével, bájos kicsikéim! Vau-vau-vau, mú-mú-mú, kukorikú-kukorikú-kukorikú!»

Kaczagtató ez a fájdalom, a Rigolettó fájdalma. Ő maga is kaczag rajta. De közeledik a nap, midőn vége szakad a komédiának. Sarah meghal. Búskomorság viszi sírjába, nehány évig tartó házasság után. Nem élt boldogan az urával s Thackeray «irtózatosan szomorú» leveléből azt következteti, hogy «a múlt időnek egy kísértete után nyujtja kezét.»

És angliai otthonából, hova most már végképen visszavonult, nem hajszolva többé a világ pénzét, a világ elismerését, így ir a Baxter-házaspárnak:

«Tudom, hogy Önök számára nincs vigasztalás. En is vesztettem el már gyermekemet — ebből magából is tudhatják, hogy megértem fájdalmukat... Mily fenséges teremtés volt ő! Minő élet, minő kaczaj, minő boldogság! S ez mind oda! S ti szegény emberek ott ültök most és siratjátok azt, ki legkedvesebb volt nektek. Mi hárman is, a kik e házban lakunk, szeretjük az ő kicsiny gyermekeit, mind a kettőt, a kiket ismerünk. Arczképök, mióta megkaptuk, ott függ a leányaim szobájában és «Napnyugat szépe» amott van az én szobámban. Mennyire emlékezem reá, hogy milyen volt, midőn először meglátogatott, vörös szalaggal a hajában; aztán kezembe veszem ismét az Önök levelét s előttem áll egy bús matróna képe...»

Ez volt az utolsó levél. S a következő év már Thackerayt sem találta az élők közt. Elköltözött Sarah után abba az ismeretlen országba, hol csönd és enyhülés borul minden zajára és minden fájdalmára a Hiuság Vásárának! *B. M.*

KEGYELEMKENYÉR.

Elbeszélés. — Irta **Sas Ede.**

Az apám egyszer nagyon megvert... Először és utoljára életében. Élesen, égően sajgott az ütések nyoma, és én lázadó haraggal, vad gyülölettel gondoltam rá, igazságtalan kínzómra. S utána csakhamar megtudtam, hogy életében semmi sem okozott neki oly gyötrő fájdalmat, mint hogy akkor engem kegyetlenül és igaztalanul meg kellett vernie. Majdnem öngyilkosságba kergette ez a dolog. Már ott állott a viz partján... És én akkor végtelenül megsajnáltam és végtelenül megszerettem. Elmondom ennek a történetét.

I.

Emlékezetem egy alacsony házikóba visz, a mely egy hepehupás kövezetű, szük utczában kuporgott. Amolyan kis városban laktunk, a mely se nem falu, se nem nagy város, hanem mind a kettő rosz oldalait egyesiti magában. Mi gyerekek nem játszhattunk szabadon az utczán, de még az udvaron sem, hanem a fülledt, beüvegelt folyosón voltunk bebörtönözve. Az udvaron ugyanis gyönyörű, ragyogó virágágyak voltak s a ház úrnője görcsöket kapott a gondolatra, hogy a gyerekek össze találják taposni. Valami jámbor kanonok nővére volt, a kinek nem volt egy macskája se és házát utóbb is a káptalanra hagyta. Mi gyerekek hát az üvegen keresztül néztük az illatozó, szinpompás paradicsomot. Pedig sokan voltunk ott gyerekek. Nekem két kis hugom volt és egy kis öcsém. S velünk még két sok-gyerekes család lakott a folyosón. Mi, apró rabok, együtt néztük a tarka virágok felett csapongó lepkéket és elgondoltuk, hogy a pillangó boldogabb, mint mi. Azokat nem tilthatja el a virágoktól a kanonok nővére...

Különösen az apám nézte igen szomorúan a

Orlai Petrics Soma

— Az ország különböző vidékein eléggé ismeretes nehány év óta,

*) Ez utóbbit tartjuk mi is, s miután itt különösen nem a személy, hanem csak az ügy érdekelhet bennünket, őszintén ohajtjuk, hogy mindkét érdemes gyáros éljen és gyarapodjék. *Szerk.*

Vas. Ujs. 1854. 105.

Orlai Petrics Soma festész hazánkfiának neve és ecsete, ismerjük a pesti műtárlatból is. Hosszasb tanulmányai után, mellyeket Münchenben, Bécsben stb. szerzett, legközelebb Pesten telepedett meg. Reméljük, hogy a helybeli s vidéki közönség számos megrendelésekkel fogja megtisztelni. A jövő havi műtárlatban egy nagy oltárkép lesz tőle látható,

Orlai Petrics

Petofi Debecemben.
A pesti megjelet 1857
Zárlatán Kiállítva
Megjelenta Hölgyfu-
zár melléklete Eint.
1857 ben. Molnár
Zoisef által másolva.

Vas. Nyp 1857 534 l

MDK

Orlai Petrics Soma
/Orlai P.Samu/festőm.

"Zách Felicián" c. olajfestmenye.

melyet Mayer Keresztely rezmetszetben készitett e

A pesti müegylet. f.havi/?/ kiállitása.
Vas. Ujs. 1861.

MDK

Orlai Petrics Soma

Vas.Ujs. 1859.512.o.

MDK

Orlay Samu

a társulat nyugdijalapjára egy festményt adott

A képzőmüv. társulatnak... Vas. Ujs. 1862. 61o 1.

MDK

Orlai Petrich Soma

Orlai: A magyar képzőművészeti társulat és két legujabb mülapja. Vas. Ujs. 1863. 45.l.

MDK

Orlay Sámuel

Vas. Ujs. 1863. 269 l.

MDK

Orlay /P.S./ festöm.

Thierry Attilájából egy jelenet. Festveny.
/Az Ország Tükre számára Barabás nagyban lerajzolta. /

Gyárfás Ferenc elöfizetési felszólitása az Ország Tükre c.illusztr.heti-lapra, negyedik évfolyamára.
Vas. Ujság 1864.

Orlai Petrich Soma

— *(Vörösmarty Szép Ilonkája)* Orlai P. Soma jeles festőnk 8 fényképezett rajzával, hasonló díszkiadásban, de az előbbinél kisebb alakban is megjelent s olcsóbban megszerezhető. Ára 4 ft. 50 kr., kiadta szintén Ráth Mór.

Vas. Ujs. 1867. 628.

Diener Dein Josef

Leonardo da Vinci

III/3 pole

Orlai Petrik Lara

A Nemzeti vész. olajf.
repr. Vasvys 1967.
578 l. A debre-
cen coll. tulajd.

öt előfizetőt gyüjtő tiszteletpéldányban részesül. — Az előfizetések Jámbor Endre szabómesterhez utasitandók, annak zsibárosutczában levő boltjába.

+ *(Egy latin nyelven irt dráma)* jelent meg közelebb Pesten Hartlebénnél. Czime ez: „Veronica, Drama in tribus actibus, ex orginali germanico Auctricis E. R. senariis latinis redditum, notitiisque biographicis de Veronica et Seraphia illustratum a Georgio *Bajzáth* de Peszák, Pestini.“ Megörülne-e ezen munkának Cicero? ez azon kérdés, mellyre felelni nem tudunk.

+ *(Az erdélyi természettudományi egylet)* tárgyalásai és közleményei IX. évi folyamának I. II, és III. füzete megjelent.

+ *(Szigligetinek „Mátyás király lesz“)* czimü uj darabja f. hó 27-re van kitüzve elöszöri adatásul.

+ *(Fáy András)* derék veterán irónk „Régi pénzek“ czimü vigjátékát ujonnan átdolgozva sajtó alá adta.

+ *(Lisznyai Kálmán)* ujabb versei „Dalzongora“ czim alatt a napokban megjelentek. A szép kiállitásból azonnal sejteni lehet, hogy e könyv Heckenast Gusztáv nyomdájából került ki. Ára 2 pft.

△ *(A magasabb zenéhez értőknek)* nagy szolgálatot tett *Hallberger* Ede stuttgarti műárus az által, hogy *Beethoven*, *Clementi*, *Mozart*, *Haydn* s több classicus zeneköltő közkedvességű darabjait diszkiadásban közrebocsátja. A művek különösen csak zongorára szerkesztvék. A munka 400 nyomott ivre fog terjedni s havonkinti egy füzete jelenik meg. A gyüjtemény egyes darabjait ivenként 4 pkrért kaphatni. Egy illy 4 ivnyi füzetre az aláirás 14 pkr. — Az aláiró kötelezi magát az összes mű átvételére, melly 18 hó alatt jelenik meg. A három első füzet már megjelent s ékességük által a legdiszesebb salonokban is helyt foglalhatnak, olcsoságuknál fogva pedig a kevésbé tehetségesek által is megszerezhetők.

+ *(„Tatai emlék“)* czim alatt közelebb egy csárdás jelent meg *Seidemann* Ferenctől Emich nyomdájában. A zenemü Ferencz Sándor urnak van ajánlva.

+ *(Frank Ignácz)* ismert nevü, s termékeny zeneszerzőnktől közelebb egy szép magyar zenemü jelent meg, mellyet szerző Lakatos Sándor „Ősapáink tobor tánczára“ szerzett, s melly a pályadijul kitüzött 10 aranyat elnyeré. A szerzemény gróf *Fáy* István máltai vitéznek van ajánlva, s kapható Pápán a szerzőnél, ki azt példányonkint 1 pftért bérmentesen küldi meg a megrendelőnek.

+ *(Baján Mólnár szintársulata)* f. hó 5-én „Bánk bán“-nal kezdte meg előadásai sorozatát. Ugyanott német szinészek is működnek, s Molnár társulata csak azon föltétel mellett tarthat előadásokat, ha jövedelmének egy harmadát a német szintársulatnak adja.

+ *(Fridberg Katalin)* fiatal orosz tánczosnő sok dolgot ad Párisban a kritikusoknak. E szánandó emberek azt sem tudják, hogy minő frázisokkal éljenek, midőn e nevezett művésznő tánczáról birálatot irnak. A párisi nagy operaházban közelebb az „Alvajáró“ balletben lépvén föl, müvészetét roppant tetszéssel produkálta. A tánczművésznőt gyönyörü szőke teremtésnek mondják a lapok. — Ugy halljuk, hogy Szentpétervárról egy egész tánczművész-társaság van indulóban, mellynek föladata körutat tenni a mivelt Európában. Nem fogyunk ki egyhamar Bagdanoffokból.

+ *(Havi ur vidéki szinigazgató)*, egy jól szervezett opera-ballet- és dráma-társasággal octoberben kezdi meg előadásait a kolozsvári szinpadon, hol a szinházi választmány részéről némi segélyben is részesül.

⊙ *(Zágrábban a szinházi bizottmány)* a déliszláv szinirodalom emelése végett három jutalmat tüzött ki, éspedig 1300 ftot a legjobb magasb eredeti drámára, 2200 ftot, a déliszláv népéletből meritett legjelesb népszinműre vagy vigjátékra; 3100 ftot a nevezett két nemhez tartozó bármelly darabnak legsikerültebb forditására. Csak örvendenünk lehet, midőn szomszédainkat saját nemzetiségük kifejtésében illy szép példaadó buzgalommal látjuk működni.

+ *(A műegylet)* a jelen havi kiállitásból a következő hat képet vásárolta meg kisorsolás végett: 1. „Hegyi patak“ Kühner Lajostól Brüszelben. 2. „Magyar életkép“ Lotz Károlytól Pesten. 3. „Ut a zárdához“ Jansen Józseftől Düsseldorfban. 4. „Kincsásók“ Lichtenheldtől Münchenben. 5. Milton „Elvesztett paradicsomát“ mondja tollba három lánya körében Orlai Petricstől Pesten. 6. „Egy rendkivüli futár“ Van der Venne Adolftól Pesten.

— (*Jókai Mór életnagyságu mellszobra*) most készül pesti szobrász *Dunaiszky* műteremében. A mű igen sikerült s hiszszük, hogy a müvész igen kedves szolgálatot teend vele a magyar közönségnek.

Egyházi és iskolai hirek.

⊙ *(Kath. convictus Pesten.)* A kegyesrendüek fölügyelete alatt és házában gymnasialis ifjak számára convictus állittatik. Ez intézetben a növendékek a valláserkölcsi nevelés, nyilvános és magánszerü oktatás mellett élelmezés, lakás, szolgálat, szóval mindenben részesittetnek, a mit egy rendezett convictus igényel. Az ezekérti járandóságról kellő tudomást szerezhetni Pesten, városháztér 2 sz. alatt *Nagy Márton*, a kegyes rendiek házának igazgatójánál. — E convictus felállitásával a fővárosban egy nagy szükség leend pótolva. Még igen jó emelékezetben áll a szerzet többrendbeli convictusa, mellyekben annyi nemes csemete nyert ápolást.

— (*Egyesült protestans gymnasium első évi próbatétele.*) Utólagosan értesülünk, hogy a losonczi ágost. és helv. hitvallásu egyesült gymnasiumban julius 26-ik 27-ik napján tartattak a vizsgák. Nagyobb részvéttel s igy nagyobb figyelemmel is, mint rendesen, kisérték a jelenlevők a vizsgák folyamát, mert hiszen az egyesülés egy évi gyümölcseire mindnyájan kivánesiak voltak. S valóban az egyesülésnek örvendetes és sikerdús eredménye volt, s a tanárok egyesitett munkássága áldással koronáztatott. A növendékek minden tekintetben megfeleltek a várakozásoknak, sőt a harmadik és negyedik osztály növendékei kivált a latin és görög nyelvben, mennyiségmértanban, földrajzban s más tudományokban igen szép haladás jeleit mutatták. Ezen egyesült iskolának, melly egy életerős s eleven üzlete s kereskedése által kitünő városban áll fenn, átalában igen szép jövendője lehet, kivált ha azt a lelkes nógrádi evang. esperesség hathatósan felkarolni s igy gyámolitani fogja, mire a rendelések az utolsó esperességi gyülésben már megtétettek. De az iskola nagylelkü pártfogók rokonszenvének is örvend, kik annak fenntartására és szervezésére bőkezüen adakoznak. Az uj iskolai év oct. 1-jén kezdődik; az intézet az illető szülőknek jó lélekkel ajánlható.

△ *(Pesten egy német gymnasium)* lenne felállitva, hahogy a hir igaz, ellenben a piaristáknak most fennálló gymnasiuma teljesen magyar maradna.

△ *(A protestans egyetem.)* A Prot. Egyh. és iskolai lap. 32 és 36-ik számában tárgyalt kérdést ajánljuk az illetők figyelmébe, melly illyképen hangzik: „Eljöttnek vélik-e az illetők az időt arra nézve, hogy a *protestans egyetem* rég szendergő eszméjének, a kilátásba helyezett zsinat után élet adassék? s ha igen, micsoda kutfőkből vélik annak szükségeit legbiztosabban fedezhetni?“

△ *(A nagybányai kath. algymnasium)* hatodik évi programmja az $185^{7}/_{8}$-ki tanévre. Rendes tanárok a minorita rendből Pongrácz Gellért igazgató, Máté Jób, Gmitter Alphons, Chudik Keresztély, Czinóber Amadé, Pongrácz Gellért, Szegedy Gyárfás. A tanév végén volt összesen 104 hallgató. Fölsőbb parancs folytán német nyelven adattak elő: a) a német nyelvészet mind a négy, b) a történelem s földrajz a 3. és 4. osztályban. A többi tantárgyak előadása magyar nyelven történt. Rendkivüli tantárgyak, a szépirás, rajz, zene, egyházi ének. A magyarul szerkesztett programm egy értekezést tartalmaz: Bányászati vázlat czim alatt Pongrácz Gellérttől.

— *(Szentes József pesti fitan- és nevelő-intézetében)* a növendékek felvételi beirása a jövő 1858—59. iskolai évre illy módon történik: Olly növendékeké, kik a gymnasialis irányt követik, és hogy államérvényes bizonyitványt nyerhessenek, magokat a pesti nagy gymnasiumban mint magántanulók beiratni ohajtják, folyó évi september hó 26 tól 30-áig; ollyanoké pedig, kik a nyilvános vizsgáknak nincsenek alávetve, folyó évi september hó 28-tól october 8-ig. (Az intézet szállása papnövelde-utcza 4-ik szám.)

Ipar, gazdaság, kereskedes.

⊙ *(A méhtenyésztés Magyarországban)* haladást tesz, a mit a helyi papság és tanitók befolyásának lehet tulajdonitani, 1857. év hét első hónapjában 5338 m. viasz ment külföldre, a behozatal azonban ezt 3668 mázsával haladta meg. Azóta azonban azt tapasztaljuk, hogy a behozatal csökken, s hogy következőleg a viasztermelés valószinüleg ugyanazon mértékben emelkedik. És igy van remény, miszerint a termelés egykor olly magasra hág, hogy a kivitel tulhaladja a behozatalt. Bizony nem lehetne csudálni, ha a méhtenyésztés a legnagyobb mérvben minélelőbb elterjedne; mert a gazdaságnak alig létezik jutalmazóbb ága, mint ez. Egy 50 kasból álló méhes 200—250 pftot jövedelmez. Dzierzon 360 köpüjétől átlag 2250 pft. jövedelmet huz évenkint.

⊙ *(Igaz-e, hogy a földbirtok végelaprózáshoz közeledik?)* Sok évig panaszkodtak Franciaországban, hogy a földbirtok végnélkül felosztatik, elaprósodik s mintegy elporlódik. A statistikai táblázatokból azonban kisült, hogy 1789 óta, vagyis a jobbágyi viszonyok megszüntetésének idejétől fogva a nagybirtokok száma szaporodott, és ellenkezőleg a kisbirtokok vannak apadásban. Hasonlót tapasztaltak Poroszországban is. És ez azért van igy, mert a kisbirtokos utódai többszöri osztozás után végre olly kis birtokhoz jutnak, hogy abból az egyes tagok megélni nem tudván, czélszerübbnek látják a földet eladni és a pénzen osztozni meg. Illyenkor aztán a nagyobb birtokos vagyis pénzesebb ember veszi meg az eladó földet és igy az lassankint mind nagyobb darabokba öszpontosul.

△ *(A borok szállitási díját)* tetemesen csökkenteni határozta el a Dunagőzhajózási társaság, a végből, hogy hazai boraink kivitelét keletre megkönnyitse. — Reméljük, hogy követni fogják e példát vasutaink is, mellyek rövidebb uton Hamburg felé visszik az Angliába tengeren át szállitandó borainkat.

△ *(Czukorgyártás)* $185^{7}/_{8}$-ki gyárévszakban f. é. jul. végéig az egész birodalomban czukorgyártási czélra 10,595,700 m. répa volt megadóztatva. Ebből Magyarországra 1,268,961 mázsa esik. Mind ez összesen 119 gyárban lőn feldolgozva, miből Magyarországban 21 van, Erdélyben 1. A birodalomban eszközölt répaczukortermelés kedvezőbb esetben alig tesz 7—800 ezer mázsát. Francziaország csaknem négyszerte ennyit termel. Egyébiránt a répaczukorgyártás jövője mindenek felett a vám és adókulcs szabályzatán fordul meg s kellő intézkedések mellett Franciaországgal egyedül Magyarország is előnynyel vetélkedhetnék.

⊙ *(A telekkönyvi és helyszinelő munkálatok Magyarországon)* ez évi második évnegyed folytán következő eredményt mutatnak; „a pesti közigazgatási területen 76,993; 2) a pozsonyin 471,962; 3) a sopronyin 87,228; 4) a kassain 249,998; 5) a nagyváradin 46,821, összesen 1,003,001 részlet helyszineltetett. Ez adatokból látható, hogy az annyira szükséges telekkönyvezés Magyarországon folytonos haladásban van.

⊙ *(E takarmányszük időben)* nem lesz felesleges megemlékezni a gazdának, miszerint nekünk két terményünk van, melly egészséges takarmányul használható t. i. a makk és burgonya. A makk kedves eledele a juhnak, szereti a ló is, ha pár hónapi szoktatás után reá kap, a sertés szintén igen gya-

*

rapul tőle. A juhot a tél beálltáig makkos erdőn legeltethetni, de ha a hó kevés, az ürü az alól is kikaparja a makkot. Téli takarmánykép napjában egyszer adható étetésül délben, 100 juhra $1\frac{1}{2}$—2 vékát számitva. — Az ökör főkép a bükkmakkra hamar rászokik, de csak kicsinyenkint kell elé adni, mert különben dugulást kap. A ló minden előkészités nélkül eheti. Egy mázsa jó makk tápértéke körülbelöl 80 font kukoriczával ér fel.

△ *(Az ausztriai birodalom vasgyárnokai és vashámorosai)* e hó 6-án Bécsben congressust tartottak. Hogy még az elmult években alig birtak eleget tenni a megrendeléseknek, most pedig a hámorokban a vas összehalmozódik, s a finomitó műhelyek nem dolgoznak: e körülmény okának főkép azt tekintik, hogy e czikket illetőleg a védvám hiányzik, mióta az ujonnan engedélyezett vasuttársaságoknak a külföldi vas és gépek behozatalára a behozatali vám felényire le van szállitva. Azért a congressus elhatározta, hogy a magas kormányhoz petitio menjen, mellynek lényeges pontjai következők: tartassék fenn a vasra nézve a törvényes vám, s ne legyen alóla kivétel; e vám nehány évre tartassék fenn, s ha legalább is öt év mulva annak módositása terveztetik, a tanácskozásra a vasiparosok is hivassanak meg, ellenőriztessenek azon vasuttársaságok, mellyek már a vasszállitásra nézve kedvezményben részesülnek, nehogy jogosultságukat átlépjék; és az illy társaságok csak azon esetben mentessenek fel valamelly vonal kiépitésétől, ha lemondanak a félvámokról; ha pedig ezek az épitési idő meghosszabbitásáért folyamodnak, a kért időre nemcsak jogot ne nyerjenek a félvámra, sőt ezen jogot egészen elveszitsék. A congressus ezek szerint nem kiván vámfölemelést, hanem csak fenntartását azon szerződésnek, mellyet Ausztria 1854. jan. 1-től 1859. végeig kötött. E petitióhoz a gépgyárnokok is részesekül hivattak meg. Végül el lőn határozva, hogy Ausztria összes vasiparosai egy társaságba egyesüljenek, mire nézve nemsokára meg lesznek téve a lépések.

△ *(A horvát-tótországi záloglevél intézet)* aug. 22-kén bizottmányi ülést tartott, mellyen az intézet lényegét illető inditványok elfogadtattak, s igy az intézet megalakultnak tekinthető. Mikor mondhatjuk már ezt el mi is egy hitelintézetről, melly földbirtokosainkat fölszabaditná az uzsora alól.

△ *(A jelesb tenyészkanczák jutalmazására)* aug. 19-ére Törökszentmiklósra fölsőbbleg kitűzött határnap, a szolnokmegyei gazdasági s verseny-egylet kérelme folytán sept. 26-ára elhalasztatott.

Közintézetek, egyletek.

△ *(Az alakuló gyöngyösi orvosi egylet)* a casinót kérte fel, hogy termében tarthassa üléseit. A casinóban egy lelkes ügybarát azt inditványozá, miszerint a termek az egyesületnek ugy lennének átengedendők, ha azokban magyar nyelven tanácskozik; a hosszuképü közönyösség azonban azt akará fölállitni ez inditvány ellenébe, hogy a tudomány nincs *nyelvhez kötve!*

△ *(A hegyaljai bormivelő egyesület)* jövő oct. 26-án fogja tartani közgyülését Bodrogkereszturon.

△ *(Az első magyar átalánosan biztositó-társaságot)* Svédország egyik nagyobb biztositó-intézete viszontbiztositásra szólitá fel. A társaság a tengereni biztositást is megkezdé a napokban, s a viszonosságnál fogva a svéd tengeri hajók biztositási dijaiban is fog részesittetni.

— *Viski fürdő* (Mármaros), sept. 3. *(Dicséret és panasz.)* Visk mezőváros Mármarosmegyében a Tisza partján, a huszti járásban, a fürdő pedig ezen várostól félórányi távolságra az ugynevezett Várhegyen van; a kilátás a Talabor völgy felé igen felséges, a viz pedig áldott s hathatós erővel bir. Megérdemelné a bővebb vizsgát; tudom, ha egyszer bővebb szemlére fogják méltatni és a kényelem jobb leend, lesz elég látogatója. Eljön az idő, midőn a kültöld nem fogja fogyasztani, sőt inkább nevelni a magyar fürdői társaságot, főleg ha a vasut hasitani fogja Mármaros völgyét. Egyetlen egy viz ez a maga nemében, főleg a gyengék helyre állitására; a nőkre pedig valódi csodahatással van. Tapasztalásból állitom, miként az idén párnák közt hoztak ide nőket, leemelve a szekérről. Rövid idő alatt megfrissültek erőben, és egészségben jártak alá s fel, résztvéve a társaságokban. — Voltak és vannak, kik nem kura miatt, hanem egyedül ezen hatalmas viz iránti hálából jelentek meg az idén, a mennyiben a mult években reájok jótékonyan hatott. Csupán a fenséges kincstárt kellene figyelmeztetni, hogy kényelmes szállások felállitásáról kegyesen gondoskodnék, mert az által a szenvedő emberiség, különben is szánandó helyzetének enyhülést okozna, és saját jövedelmét is nevelné. A mi az élelmezést illeti, erre panaszunk az idén nem lehetett, mert volt egy ügyes derék vendéglősnénk, jó izüen főzött és kielégitőleg, de csak addig, mig őt sikerült jó kedvében megtartanunk, de ha egyszer megharagudt, már akkor megéreztük az ételekben is reánk kiható boszuját. — Végül ismétlem azon ohajtásomat, bár a fenséges kincstár elé panaszunk mielőbb eljutna, és a lakhatatlan, mindenféle állatokkal telt, inkább màrhaólakat, mint fürdőszobákat képező szállásokat bővebb szemle után a már fentálló két kis faépület mintájára szintén felépittetné Isten segitse, mert a kényelem a fürdőben fele kura. — *N. A. J.*

Mi ujság?

⊙ *Főherczeg Fökormányzó Ur* Ő cs. kir. Fensége még folyvást tartó szemleutjában e hó 8-kán Gödöllőn utazván át, az éjet Gyöngyösön tölté, másnap Miskolczon Kápolnán, Mezőkövesden, Szikszón át Kassára érkezett, Itt 11-én a helyőrség tábori gyakorlatot tartott, ezután Ő Fensége Szántón, Tályán, Mádon és Tarczalon keresztül Tokajba utazott; másnap Nyiregyházán, Hadházon át Debreczenbe érkezett; 13-án a vasuttal Czeglédre s onnét Kőrösre utazott.

— *Ő cs. k. Fensége Albrecht* Főherczeg Főkormányzó ur jelen körutja alkalmával N.-Kőrösön a ref. főgymnasium tanári karát is fogadván, a tanárokkal huzamosb ideig értekezett az iskola állapota felől s *Arany* Jánosnak azon hő ohajtását kegyeskedett kifejezni, hogy az ország által ünnepelt müveivel az irodalmat továbbra is gazdagitsa. (P. N.)

⊙ *De Luca érsek* s apostoli nuntius ő eminentiája, mint a „Kr. Ztg." irja, Balázsfalvára már megérkezett, hogy az ottani románokat, kik a róm. kath. egyházzal egyesülvék, meglátogassa; ő eminentiája 4 hétig szándékozik Erdélyben mulatni.

— *(Markovics Antal kanonok gyilkosai)*, a Dárda faluban elfogott Borbély Kati és szeretője, nehány nappal ezelőtt Kalocsán, büntettök bevallása után, kötél általi halálra itéltettek s kivégeztettek.

△ *Baldacci Antal* ur a pesti ev. ref. theologiai intézet alapját 12,000 pft. alapitványnyal gyarapitá. Az intézet ez áldozatot nagy hálával fogadta.

⊙ *(Az uj pénzzel)* az iparlovagok már megkezdték a csalást, mint ezt előre is lehetett várni tölük. Ugyanis az uj negyedforintosokat huszasok gyanánt adják a dologhoz nemértőknek. A negyed forintos csak 25 uj krajczárt, a huszas pedig 35 uj krajczárt érvén, a rászedett minden darabnál 10 uj krt. veszt. Ebből azaz üdvösséges tanulság, hogy siessünk az uj pénz nemeit, értékét magyarázó könyvecskét szerezni.

— *(Üstökös az égen.)* A csillagászok kiszámitása szerint azon üstökös, melly jelenleg egünkön mutatkozik, s mellyet felfedezője után *Donátiféle* üstökösnek neveznek, september végeig lesz látható, s fénye, most már a nap mindig korábban áldozván le, estvénként növekedni fog. Az üstökös jelenleg pályáját azon tündöklő hét csillag alatt futja keresztül, mellyek az ugynevezett gönczölszekeret képezik. Sept. 20-a után ez üstökös sugárfarka a holdfény nagyobbodásával bágyadtabb leend. 9 óra után a láthatár alá rejtőzködik s kora hajnalban ismét az északkeleti égen jelenik meg. Azt állitják ezen üstökösről, hogy ez első vendégszereplése a föld közönsége előtt; s hogy még ezelőtt nem volt látható.

— (*Jókai „Üstököse.*") Eszme rokonságnál fogva beszéljünk a Jókai „Üstököséről", melly nem ugyan az égen, hanem annál mulatságosabban vendégszerepel nehány hét óta ez árva földön. Könnyü annak a Donáti-féle üstökös-vitéznek odafenn mosolyra inditani, mulattatni azokat a csiklandós, barátságos, vidám csillagokat, — de tessék neki leszállani e planétára, s a planétának egy bizonyos darabjára, a holott majd minden embernek az orra vére folyik; a hol annyi átjárhatlan bőr és annyi vaskalap fedi a kebleket és fejeket, a hol annyi más kimondhatatlan mindenféle spanyol fal áll az ő fényének eléje — tessék Donátinak itt mulattatni és pocsolyába nem pottyanni, avvagy üstökét valami ledönthetlen falba nem verni! — Mindazáltal e földi „Üstökösnek" nehány heti vendégszereplését már is fényes siker koronázta s még szebb reményekre van kilátásunk, midőn a próbahetek leteltével, az octoberi évnegyedben mint journalistai rendes szerződött taggal találkozandunk vele. A kiadott 5. szám eléggé bizonyitja, hogy a szerkesztő a humoristicus téren jelentékeny erőkről s készletről rendelkezik, s a mi illy fiatal vállalatnál mindenekfelett meglepett, rajzai olly jelesek mind felfogásban, mind kivitelben, minőknél jobbakat e téren még kevéssé gyakorlott rajzművészeinktől tulságoskodás nélkül alig lehetne kivánni. Pedig mind a szöveg, mind a rajz idővel még tökélyesülni is fog. Figyelemmel fogjuk kisérni e nagy fényre hivatott csillagzatot s szólandunk róla máskor is. Kapni lehet a sept.—decemberi folyamot 2 ftnyi előfizetési áron.

\+ *(Ira Aldridge)*, az ismert néger szinész, jelenleg Prágában szerepel. Sept. 9-én lépett föl először „Othellóban."

△ (*A pesti műegylet*), mint a vidékről a „P. N."-nak irják, vidéki megbizottjaival nem magyar nyelven levelez! holott a műegylet hivatalos nyelve a magyar. jegyzőkönyve, tanácskozásai is e nyelven folynak.

△ *(A magyar borkereskedés érdekében)* czélra vezető eszközök kinyomozására e hó 14-én indult el Konstantinápolyba *Korizmics László* pénzügyi tanácsos ur ifju b. *Orczy* és dr. *Laszlavik* barsmegyei főorvos társaságában.

\+ *(A miskolczi szinház javára)* m. hó 24-én rendezett hangverseny a nevezett czélra 271 ft. 41 krt jövedelmezett.

— *(Zrinyi Miklós emléknapja.)* Szigetvár sep. 10. Egy érdekes jelenetet akarok e becses lapokban közleni, egy szép jellemvonást városunk ifjai és leányairól. — *September 7-ik* nagy nap reánk nézve, mert e napon hullott el a honért a magyar Leonidás, Zrinyi Miklós, s e nap viradt reánk. — Rég vártuk már e napot, hogy az apák ünnepét minél fényesebben megülhessük, s az eredmény ha szabad magunkról dicsérőleg szólani, mindenkit meglepett. Az ódonvár százados komorságából tündéri fénynyel emelkedett fel, agg falait száz és száz lámpa dicsőité, komor kapuja felett büszkén emelkedett fel egy diadaliv, mellyen nemzeti szinekkel e pár sor diszelgett, (s mellyben a jó akarat bőven kipótolta a verstani hiányokat : *Szerk.*)

Honfi! e nagy sirnál bámuld az ősök erényit,
S példájokból a hont égve szeretni tanuld.
Bámuld! és ne feledd, hogy méltányolni tanulta
Ősei nagy tettét századokig az utód."

mig két felől az ország és város czimerével diszesitve két gula emelkedett. A városház szintén pompásan ki volt világitva, s az utczák tündéri fényben diszelegtek, szóval, az egész város ritka ünnepélyes szint öltött magára. Különös dicséretet érdemelnek a város ifjai s leányai; az ifjak az egész kivilágitást saját kezeikkel alkották s a nők pompás füzérekkel diszesitették a pyramisokat. Nem emlitünk meg névszerint senkit, de köszönet a lelkes ifjaknak s kedves nőknek a hős iránti kegyelet- és szeretetért. Mig a fő téren hangászaink bus magyar zenével gyönyörködtették a számos közönséget, addig a vár dicsőitett falairól közbe közbe megdördülő mozsarak dördültek meg, mintha csak az üstökösösök dörgő szózata hallatszott volna a tisztelgő utódokhoz. *Kendy.*

Irodalom és müvészet.

+ Landerer és Heckenastnál hiteles kiadásban megjelent: *„Az országgyülés által kisegitö gyanánt elfogadott ideiglenes törvénykezési szabályok.“* Ára 60 kr.

+ (*Petöfi „Höher kötele“*) czimü regénye Hartlebennél nemsokára második kiadásban fog megjelenni. Ugyancsak Petöfinek szétszórva megjelent kisebb prózai dolgozatai, utilevelei, beszélyei stb. szintén készülnek sajtó alá.

+ (*Képesfüzetek.*) *Szász Károly* (nem a költö) és *Horváth Gyula „N.-Kanizsa hajdan és most“* czimü képes füzeteket inditnak meg. Az első füzet (magyar és német nyelven) Kanizsa várának hajdani, s a városnak jelenlegi alakjával aug. végén, a 2. 3. és 4-dik füzet pedig szept., okt. és november utóján fog megjelenni, mindegyik két melléklettel. A negyedik füzetben „Oklevéltár“ czimü rovatban hazánk történetére vonatkozó érdekes régi okiratok közöltetnek.

+ *Barsi Józseftöl* Kecskeméten jelent meg: *„A szerelemröl és házasságról.“* Pályadijjal jutalmazott mü s a „Sz. Hiradó“ mult évi folyamában látott elöször napvilágot. A tárgy, melyről értekezik, nemcsak érdekes, de társadalmi szempontból igen fontos is, azért megjelenését nyereségnek tartjuk, s ohajtjuk, hogy minél nagyobb olvasó közönsége legyen. Kiadta *Horváth Döme.* Ára 50 kr.

+ *Virányi* (*Virnau Vilmos*) Sz.-Fehérvárott *„Magyar honvédtiszti koszoru“* czimü munkára hirdet előfizetést, melyben az $18^{48}/_{49}$-ik honvédtisztek nevei, az akkori hivatalos „Közlöny“ illető számára való hivatkozással, betürendben foglaltatnak. Ára 1 ft. A jövedelem egy részben a honvédek fölsegélésére fog fordittatni.

+ (*Ormós Zsigmond „Utazási emlékek“*) czimü munkájának harmadik kötete is megjelent. Tartalma: Drezda és Lipcse.

+ *Ráth Mórnál* következő munkák jelentek meg: *„Bölcsészettan.* Első kötet. Tapasztalati lélektan (mint előkészitő a sajátlagos bölcsészethez.) Második javitott kiadás. Irta *Varga János,* a nagykőrösi lyceum e. i. igazgatója, a magyar n. Akademia tagja.“ 177 lap; ára 1 ft. — *„Magyarország családai czimerekkel és leszármazási táblákkal.* Irta *Nagy Iván.* Tizedik kötet. 1. és 2. füzet. Mednyánszky — Molnár.“ Ára 1 ft 70. kr.

+ Debreczenből is kaptunk egy kis, 24 lapnyi füzetet. Czime: *„Hajduk története* rövid kivonatban“ Irta B. *Papp Lajos.*

+ (*Beniczky Emil „Nefelejtsek“*) czimü munkájára előfizetést nyit. Előfizetési ár 1 ft; beküldési határidő aug. 15. A műhöz, mely a magyar szabadságharcz emlékeit tartalmazza, 84 lithograph-emléklap is lesz csatolva, melyeket 1850-ben az aradi foglyok egy honleány emlékkönyvébe irtak. Beniczky Emil lakása, hova az előfizetések küldendők: kerepesi-ut, 5. sz.

+ Megjelent: *„A magyar árvagyám,* összehasonlitva az osztrák birodalmi törvényekkel, s világositva a Jászkun kerületben divatozott gyakorlati eljárással. Irta *Kovács Zsigmond* köz- és váltójogi hites ügyvéd.“ Ára 1 ft. E munka szakavatott tollal van irva, és sok figyelemre méltó dolgot tartalmaz.

+ *Pfeiffer Ferdinándnál* jelent meg: *„Levél.“* Vigjáték. Irta *Greguss Ágost.* A mű kézirat gyanánt van kiadva, s előadásához — kivéve jótékony czélokra — a szerző beleegyezése szükséges. Ára 80 kr.

+ *Esztergomban* ily czimü munka jelent meg: *„Magyar posta-kézikönyv.“* Irta *Heinczel Márk János,* a győri cs. kir. kincstári posta-hivatal főnöke. E könyvet egy postamester küldte szerkesztőségünkhöz, levél kiséretében, melyben a beküldő ezeket irja: „E mű egy a postakezeléssel hosszu évek során át foglalkozó egyén által van szerkesztve, ki magát egyszersmind magyarnak is mondja. Hogy a kezelést abból senki a földön megtanulni nem képes, azt bátran állithatom. A mi a kezelési műszavak magyaritását illeti, annak megitélését t. szerkesztő urra hagyom. (Biz azok elég roszak. *Szerk.*) Csak annyit kell még megjegyeznem, hogy e mű a postaigazgatóságok által körlevélben, mint igen sikerült s használható munka ajánltatott; és igy mi, kik már rég ohajtva vártuk egy ily könyvnek anyanyelvünköni megjelenését, siettünk azt megszerezni, nem is gyanitva, hogy ily szörnyműszavakkal telt munkát kapjunk 1 ft 20 krért.“ E nyilatkozat, melynek valóságáról a mű lapozgatása folytán mi is meggyőződtünk, annálinkább figyelmet érdemel, mert egy tapasztalt szakértőtől származik.

+ *Szegeden,* Burger Zsigmond nyomdájában jelent meg: *„A magyarhoni törvényhozás történeti vázlata.* Törvénytárunk és a pótgyüjtemények nyomán, Árpád korától fogva mostanig, évsor s a nevezetesebb pontok szerint készitve, és egy törvénykönyvi szótárral felvilágositva kiadták *Kovách Pál* jogtudor, apát és dorosmai plebános, és *Kovách Sándor* ügyvéd.“ 282 lap; ára 1 ft 60 kr.

+ (*Erdöszeti lap*) A Vasárnapi Ujságban már több izben ki volt mutatva egy magyar erdőszeti szaklap meginditásának szükséges volta. Most örömmel értesülünk, hogy e szükségen is nemsokára segitve lesz. *Divald* kincstári erdőbecslő és *Wagner* erdőszakademiai tanár fognak Selmeczen egy erdőszeti szaklapot meginditani, melyre az aláirási ivek közelebb küldetnek szét.

+ (*Jean Charles, „Második Napoleon“*) czimü történeti regénye *Aranka* által forditva megjelent. 252 lap; ára 1 ft. Ugyancsak *Aranka,* (most már Istvánffy Aranka név alatt) uj előfizetést hirdet *Mühlbach* L.-nak *„A menekültek Londonban* czimü 3 kötetes regényére, mely szept. hóban fog megjelenni. Az egész mű előfizetési ára 1 ft 50 kr.

+ Pozsonyból egy vad előfizetési felhivást vettünk ily czimü hetilapra: *„Nemzeti hangcső.“* Szerkesztőül Szepes-Pórácsi *Vrabély György* van aláirva, ki programmjában „kezdő s ugy szólva mint egy egészen uj csemetekint sarjadozó iróként“ mutatja be magát. Ezt mondás nélkül is kitalálhattuk volna, mert a hosszu programm oly együgyü, hogy kuriosumnak is beillik. Állitásunk igazolására s egyszersmind a megjelenéssel fenyegetőző uj lap ajánlására idézzük a programm végén előforduló következő szép sorokat: „Előjelszózat. A valódi igazság, — barátság átalában — és leginkább a szükségben, — (bajban, szükölködésben, szorultságban, nyomoruságban, inségben, veszedelemben) háladatosság és megemlékezés, — kölcsönös megbecsülés és méltánylás, — emberszeretet, — irgalom, — erkölcs, — hitel, — uzsora nélkül kölcsön, — agio (ázsio) nélküli arany és ezüst — akár pénz, akár más czikkben, ugy nemkülönben a nemzetiségek közti egyetértés és összetartás oly csodálatos nagy ritkaság, miszerint más, bármilyen világszerte hires legbámulandóbb (műkiállitási) ritkaságok közt is ezek oly ritkák lennének, hogy legfőbb helyeket foglalhatnak kivált a jelen világban, és csakugyan legelső szerepeket játszhatnának. — Az idők nagyszerü változása talán e 12 csodaritkaságot is ritkaság nélkülire változtatandja.“ — Rémitő bölcseséget sejtünk e sorokban, csak azt sajnáljuk, hogy Szepes-Pórácsi Vrabély György ur elfelejtette magyarra leforditani, mert sajnálattal valljuk meg, hogy a chinai nyelvnek még eddig nem vagyunk birtokában.

+ (*A „Delejtü“ szerkesztését*) Koronkai *Honffy Géza* vette át.

+ (*A franczia akademiának*) 20,000 frankból álló nagy jutalmát, mint már emlitők, *Thiers* nyerte el, ki azonban az akademiához intézett levelében ezt arra kéri, hogy a jutalmi összeget vegye magához s kamatjait osztogassa el tetszése szerint jutalmakra. A magyar irók nem igen gyakorolhatnának ily nagylelküséget.

+ (*Mezöfi Manó „Zsidó-magyar közlönye,“*) melynek még julius hóban kellett volna megindulnia, közbejött akadályok miatt csak oktober hóban fog megjelenni.

+ (*A pesti müegylet*) f. havi kiállitása 52 művet foglal magában; köztük van a műegylet 1861. évi műlapja: rézmetszet *Mayer* Keresztélytől *Orlai* P. Samu „Zach Felicián“ olajfestménye után, és egy szobormű *Izsó* Miklós fiatal szobrászhazánkfiától. A többi, 7 aquarellen kivül, olajfestmény. Kisorsolás végett megvétettek: „Tajrész Magyarországból,“ *Lariss* Herminától Bécsben (90 ft); „Pásztor a római campagnából“ *Thán* Móricztól Pesten (80 ft); „B.-Füred és Tihány környéke“ *Brodszky* Sándortól Pesten (400 ft.)

+ (*A müegylet 1863. évi műlapjára a pályázat*) már kihirdettetett. A műlapul szolgálandó kép tárgyának a magyar történelemből kell meritetnie, s a pályamüvek 1862. évi május hótól ugyanez év september haváig, áruk meghatározása mellett adandók be. A pályanyertes mű a vételáron felül legalább is 250 fttal fog jutalmaztatni.

Közintézetek, egyletek.

+ (*A Szent-István-társulat*) jul. 18-ki választmányi ülésében, Lonovics érsek ur elnöklete alatt, következő tárgyak fordultak elő: 1) Felolvastatott a herczegprimás két levele, melyek egyikében a társulat által szerzendő házra 2000 ftot megajánlani, a másikban pedig az esztergomi tartományi zsinatban elfogadott Deharbe-féle káté tulajdoni s kiadási jogát a társulatra átruházni méltóztatik. 2) Danielik János püspök ur jelenté, hogy a Cantu Caesar világtörténelmének kiadatása, miután Bartakovics érsek ur a kiadásra minden 90 iv után 400 ftot felajánlt, félbeszakitás nélkül fog folytattatni. 3) A Szent-László-társulat közlönyeül, a „Sz.-István-társulati Értesitő“ jelöltetett ki, melynek kiadási költségeit a nevezett társulat felerészben fedezni ajánlkozott, s mely ezentul „Sz.-István- és Sz.-László-társulati Értesitő“ czimet viselend. 4) A társulat a „Magyar Olvasókönyv“ 2. és 3-ik kötetét javitott kiadásban közrebocsátván, hogy az első kötetnek ujbóli kiállitása is eszközöltessék, Toldy Ferencz annak mielőbbi átvizsgálása és rendezésére fölkéretni határoztatott. 5) Alelnök ur abbeli javaslata, hogy az egri nyomdánál pénztári ellenőr neveztessék ki, elfogadtatott. 6) A magyar szentek képeinek kiadása czélszerünek találtatván, azzal a társulati igazgató bizatott meg. 7) Beller József Miskolczon és Dolánszky Alajos Gyöngyösön felállitandó bizottmány részére tiszteleti tagokul választattak. 8) A „Supplementum Analectorum Terrae Scepusiensis etc. Pars III.“ czimü nagyfontosságu kézirat birálatra Venczel Gusztáv és Knausz Nándor uraknak kiadattak. 9) Az 1859. és 1860-iki számadások a számvevő hivatalhoz áttétetni rendeltettek. 10) Roder Alajos másod alelnök a társulat által pártfogolt bukovinai két ifjunak jövőre a tanitó-képezdébe váló járatását javasolván, a választmány ez ügybeni gondoskodással a másod-alelnök urat bizta meg. 11) Egyed Antal apát „Dávid zsoltárai versekben“ a választmánynak benyujtatván, az birálatra kiadatott. 12) Jelentetett, hogy a társulat által Pesten szerzendő házra eddigelé részint befizetett, részint megajánlt összeg 8722 ft. 17 krt és 10 aranyat tesz. 13) Jelentetett, hogy a társulat a mult hóban 26 rendes taggal szaporodott.

+ (*A pesti vakokintézete*) f. hó 1-én tartotta nyilvános vizsgálatát a megyeház teremében, a testgyakorlatból pedig a Muzeum mögötti nemzeti testgyakorló-intézetben.

+ (*Majthényi Adolf apát és esztergomi kanonok*) a bécsi magyar Pazmaneum igazgatójává neveztetett ki.

*

— (*Dr. Batizfalvi Samu, sebészi és orthopaediai magán-gyógyintézete*) már két év óta áll fenn, s örömmel mondhatjuk, mindig nagyobb lendületet vesz. Kitünteti ezt kezünkben levő második évi statistikai kimutatása, mely jótékony működésének legszólóbb bizonysága. E szerint a lefolyt 1860-iki május 15-től 1861-ki május 15-ig gyógysegélyt keresett az intézetben összesen : 205 beteg. Ezek közől 150-en járorvoslatilag, 55-en pedig az intézet helyiségeiben szereltettek. A bejáró betegek az idén ugy, mint taval nagyrészben helybeliek valának s kisebb foku bajokban szenvedtek. Az intézetben gyógyitott betegek között 27 fi- s 28 nőnemü volt. Korra nézve : 2–5 éves 6, 5—10 éves 9, 10—15 éves 7, 15—20 éves 8, 20—30 éves 6, 30—40 éves 8, 40—50 éves 5, 50—70 éves 6. Összesen 55. Az elősorolt betegeken kivül 25 szüle, rokon s több efféle kisérő talált hosszabb, rövidebb időre az intézetben kényelmes elhelyezést s teljes ellátást. Az intézet helyiségeiben ápolt betegeink nemcsak hazánk különféle vidékeiről, ugymint : Abauj, Bács, Baranya, Békés, Borsod, Bihar, Csanád, Csongrád, Esztergom, Fehér, Heves, Gömör, Győr, Komárom, Marmaros, Nógrád, Pest, Pozsony, Sáros, Somogy, Szabolcs, Szathmár, Szepes, Temes, Torontál, Zólyom megyékből, Jász-Kun-kerületből, Erdély-, Horvátországból valók, hanem az idén, ugy mint a mult évben, szerb- és szászországiak is valának. Ezek közől gyógyultan távozott 27, javulva távozott 10, nem javulva távozott 2. Az év bezártával további szerelés alatt marad 16, összesen 55. A javultan távozottak között több volt olyan, ki a mármár beállandó jól eredményt nyugodtan be nem várta s különféle magánkörülményeinél fogva, a gyógyitás teljes befejezése előtt távozott intézetünkből. Az intézetben ápolt, valamint az alkalmilag bejárt betegeken *Balassa* egyetemi tanár, *Kovács S. E.* kórházi főorvos, *Tóth N. J.* tanársegéd urak és az intézet *igazgatója* több kisebb s nagyobb sebészi műtétet kivánt eredménynyel hajtottak végre. — Halálozási eset az orthopaediai osztályon valamint taval, ugy az imént lefolyt második évben sem fordult elő; ellenben az elkülönitett orvossebészi osztályon kettő történt. Az egyik — a leggondosabb és szakértőbb orvosi ápolás daczára — veszélyes béllobban, a másik pedig emlőrákban hunyt el. A lefolyt év alatt — tudományos czélból alapitott — kórtani készitményeink, gép, kötszer, gipszminta-gyüjteményünk, orthopaediai irataink s fényrajzaink örvendetesen gyarapodtak. Megemlitendő még, hogy a járólagos beteg között 75 volt, ki tisztán *elferdülési baj* miatt kérte ki az intézet tanácsadó-utasitását. A gyógytestgyakorlati órákat pedig a testerősités és edzés szempontjából, ugyszintén a testtartás javitása végett a bejáró betegek közül 26 élvezte.

Mi ujság?

+ *Pestvárosa* jul. 26-iki közgyülésében b. *Vay Miklóst* tiszteletbeli képviselőjévé választotta.

+ (*A pesti leány-árvaházra adakoztak :*) Ebner Fidél 2500, Perger Ignácz 1000, Weisz Bernát, Luczenbacher János és Szántóffy Antal pedig 500—500 ftot, mely összegek a régibb 5905 ftnyi alaptőkéhez csatólttak.

+ Az erdélyi főkormányzó ur az *erdélyi fölkelési alapnak* (mintegy 41,000 ft) az 1841-iki országgyülés által határozott rendeltetéséhez képest, a kolozsvári nemzeti szinház javára és rendelkezése alá leendő áttételét legfelsőbb helyen kieszközölte.

+ (*A lánczhid két oszlopára*) e nagyszerü épitészeti mű alapitásának történetét szándékoznak nehány szóval följegyezni. Bevésik a tervező gr. *Széchenyi István*, a tervet fölkaroló *Ürményi* és *Wodjáner*, továbbá a tervkészitő *Clark Vilmos* és a tervkivivő *Clark Ádám* nevét.

+ (*Kossuth Lajos*) egy olaszországi magánlevél szerint, mindkét fiát a magyar legióba akarja adni.

+ (*Rónay Jáczint*), Londonban élő hazánkfiát *Kossuth Lajos* Olaszországba távozásakor aranytollal lepte meg, melyre az ajándékozó neve s a találkozás napja fel van jegyezve.

+ (*Eszék város hatósága*) a horvát országgyülésből kilépett követeinek méltó magukviseleteért köszönölevelet szavazott meg. A julius 24-kén Eszékre érkezett gr. Jankovich Gyulát pedig fényes fáklyás-zenével akarták megtisztelni; e kitüntetés ezonban a derék hazafi kivánatára elmaradt. — *Szerémmegye* hasonlag háláját nyilvánitotta visszatért követeinek.

+ (*A katonai határőrvidéki képviselők küldöttsége*), mely feliratukat Ő Felsége elé akarta terjeszteni, a „Mil. Ztg.“ szerint odautasittatott, hogy ne jőjön Bécsbe. A felirat egyszerüen felküldetik, s ez pontról pontra meg fog czáfoltatni. (Tehát ezt már előre elhatározták Bécsben, holott a felirat pontjait részletesen nem is ismerik.) Egyébiránt a „Milit. Ztg.,“ midőn ezt irja, egyszersmind azzal vigasztalja a határőrvidékieket, hogy kivánságaik tekintetbe fognak vétetni. (Tehát minden pontot meg fognak czáfolni, de azért kivánataikat tekintetbe veszik! Ezt csak Bécsben értik.)

+ (*Halzl ur mint királyi biztos müködése Nyitrán.*) Halzl ur m. hó 24-én a megyeház teremének kulcsát a várnagytól, azon fenyegetés mellett, hogy ha ki nem adja, Komáromba viteti, átvevén, a termet az alkotmányos tisztviselők elől elzáratá, s 26-ra az alispánokat, főjegyzőkét, és főügyészeket, másnapra pedig az aljegyzőket idézteté meg az általa elfoglalt megyei terembe. A megidézettek közől azonban egy sem jelent meg. A tudósitó szerint azt beszélik, hogy Halzl ur Komáromba akarja küldeni a meg nem jelent berendelteket.

+ (*Selmeczvárosa is*) ovást tett a turócz-szent-mártoni tót kongreszszus törekvései ellen.

+ (*Névmagyaritások.*) Legfelsőbb engedély mellett, Weisz Soma, Weisz Nándor, Weisz Lajos és Weisz Eduard testvérek Iglón, vezetéknevüket „Fehér“-re változtatták.

+ (*Csóti Imre, kalocsavárosi pénztárnok elfogatása.*) A „P. N.“-ban olvassuk a következő szomoru esetet : Mult hó egyik éjjelén vagy 20 föllegyverkezett csendőr berontott *Csóti* Imre, Kalocsa város perceptora s Pestmegye bizottmányi tagjának a várostól félóránylra eső pusztai lakásába s Csóti Imrét az ágyból elővonva, követelték tőle, hogy legutóbb besorozott, de be nem érkezett katonafiát állitsa elő, s midőn ez a legnagyobb fenyegetésekre sem tudta megmondani fia hollétét, éjnek idején gyalog, fegyver közt, bekisérték a városi csendőri laktanyába, utközben felakasztással és agyonlövéssel fenyegetve. Reggel azonban, valószinüleg mert féltek a népcsoportosulástól, szabadon bocsátották. — F. hó 20- és 21-ke közti éjjel azonban ujolag 30 fegyveres zsandár lepte meg lakását, s miután fia előállitását ismét hasztalan követelték tőle s lakását is sikeretlenül megmotozták, — Csótit fegyver közé fogva, egyenest a gőzhajó-állomáshoz kisérték, s még az nap reggel hat fegyveres csendőr kiséretében Pestre hozták megvasalva, honnan tovább Komáromba szállitották, innen pedig Olmützbe vagy más „kegyes intézetbe“ fog vitetni. Elfogói azt a vádat hozzák föl ellene, hogy Csóti a legutóbbi pesti közgyülés alkalmával Pesten pisztolyt és lőport vásárlott, s fiát ellenállásra biztatta. Hiszszük, hogy Pestmegye nem késik lépéseket tenni a méltatlanul üldözött és törvénytelenül elfogott honfi kiszabaditására.

+ (*A mult vasárnapi szélvész*) Bécsben és környékén is iszonyuan dühöngött s temérdek károkat okozott. A birodalmi főváros vidékén a termőföldekről a learatott gabonát messze széthordta, a gabona szemét kiverte, ugy hogy csak a Grinczing és Döbling közti szántóföldeken több kárt tett 20,000 ftnál. A bécsujhelyi csatorna egészen el volt halmozva a sok belesodort kévétől, gabonától. A gyümölcsfákról majd minden gyümölcsöt lerázott. Bécsben csupán az ablakokban mintegy 40,000 ftnyi kárt tett. Számtalan háztetőt megszaggatott, sok kéményt ledöntött, s egy háznak egész tetőzetét alásujtotta. Több sulyos testi sérülések is történtek a lehulló tárgyak által. Pesten d. u. 5—7 óra közt dühöngött a vihar (Bécsben pár órával előbb), s itt is temérdek kárt okozott, különösen a budai hegyekben, hol erős vastag fákat tört ketté s tekert ki a földből. A Margitszigeten pedig egy pár száz mulató ott szorult s az éjet kénytelen volt az Isten szabad ege alatt tölteni, mert a nagy vihar miatt csak igen kevesen mertek a Dunán átcsónakázni. Ez egyszer a „zöldben“ mulatóknak volt ne mulass.

+ (*Érdekes régiségek.*) Érdy, muzeumi őr lakásán igen érdekes történeti ereklyék láthatók. Az egyik azon zászló, mely a mohácsi csatában Szalkai László esztergomi érsek banderiuma előtt lobogott, s melyet a zászlótartó megmentett a török kézből. E zászlót a magyar királyné sajátkezüleg himezte s az esztergomi érseknek ajándékozta. Arany és ezüst himzetü latin feliratok s sz. Adalbert képe láthatók rajta. (Ugyanazon zászló az, melynek rajzát s leirását a V. U. 1858. évi 5. számában közlöttük *Szerk.* — A másik régiség egy több száz éves olajfestmény, mely Zsigmond király idejéből azon jelenetet ábrázolja, midőn a monda szerint Morzsinai Erzsébet, Hunyady János anyja, a nehány évvel azelőtt Zsigmondtól kapott gyürüt ennek bemutatja s benne a királyt ismeri fel. A képen ez aláirás olvasható : „János anya és bátya a gyürüt bemutatja, a király behivatja, Hunyad várát odadja!“

+ (*Az erdélyi előpataki fürdőben*) a fehérmegyei honvédsegélyző egylet m. hó 18-én tánczvigalmat rendezett, mely alkalomra a „K.“ szerint két szakasz fegyveres banderium honvédruhában, tollas vörös csákóval, vörös zsinóros attilában s ugyanoly nadrágban jelent meg. A fővegeken az egyesült két ország czimere függött.

+ (*Csongrádon az adóbehajtó katonaság*) már két hónap óta folytatja dicséretes gazdálkodását, s mindamellett a lelkészen kivül még eddig senkisem fizetett.

+ (*Zarándmegyéből*) Móga János, és Moldován Péter esperesek, Móga Jeromos, volt cs. k. szolgabirói segéd, most alispán, s dr. Hodos Bécsbe mentek, tiltakozni Zarándmegyének Magyarországhoz visszacsatolása ellen. Pesten utaztak keresztül. Egyéb bajuk nem volt.

+ (*Halálozás.*) Gr. *Kemény Sámuel* az erdélyi muzeum legelső alapitói egyike, a kitünő emberbarát és derék hazafi Kolozsvárott jul. 24-25 ike közti éjjel elhunyt. Temetése jul. 27-én volt; a gyászbeszédet Nagy P. tartá, mely után hült tetemei Kolozsvárról a gerendi családi sirboltba szállittattak. — A dicsőült, ki nehány ezer kötetből álló gerendi könyvtárát még a mult évben átadta a muzeumnak, legközelebb több mint 50 folio-kötetre menő „Chartophylacium és Grammatophylacium Transsilvanicum“ czimü kéziratgyüjteményeit ajánlta fel és küldte be ugyancsak az erdélyi muzeum kézirattárába. A „Korunk“-kal örömmel emeljük ki a nemes gróf ezen áldozatát, mint egyik örvendetes bizonságát annak, hogy Erdély lelkes főurai, kik ez intézetet eddig és oly buzgón pártolták, a mai napok általános politikai izgatottsága közt sem felejtkeznek meg ezen, nemzeti tudományosságunk és miveltségünk emelésére oly mélyen kiható intézet gyarapitásáról.

+ (*Halálozás.*) Mező-Szegedi *Szegedy Sándor*, az $184^{7}/_{8}$-iki pozsonyi országgyülésen somogymegyei követ, jul. 25-én éjfélkor, hosszas betegeskedése után életének 56-ik évében Ó-Perénten meghalt. Hült tetemei jul. 29. Acsádon a családi sirboltban tétettek örök nyugalomra.

+ (*Halálozás.*) *Dömötör Vincze* pesti gyakorló orvos a napokban legszebb férfikorában elhunyt. Inségben hátrahagyott számos családjának fölsegélésére az egyetemi orvosi kar, valamint Pestváros főorvosa aláirási iveket köröztetnek. A nemeslelkü adakozások a „Gyógyászati lapok“ szerkesztőségéhez küldendők be.

kisasszonyhoz személyesen vitte bemutatni, hogy egy állandó közvetítő legyen apa és leány között. Krószter kisasszony abban a hitben, hogy Quendel úr, a kit ő sokra tartott, férjet akar Gyuriból faragni, üzleti szempontból eleinte oda édesgette Gyurit, mikor azonban észrevette, hogy a keresztfia, Fabriczius, mélyen belenézett a lenvirág szemekbe, az egész ügyletet nagylelkűen átutalta a régi firmához, t. i. az égiekhez, mivelhogy a házasságok állítólag az égben köttettek hajdanában.

Gyuri gyakorta kisérgette sétáin a leányt, sokat érintkezett ennélfogva Fabriciussal is, ki feltünő lángolással vetette magát Rozáli után, de sohasem gondolkozott eléggé erről s még Görgey Pál előtt sem tartotta érdemesnek említeni, mikor az néhanapján leánya hogylétéről, hangulatáról kérdezősködött. Hiszen nem tulajdonithatott semmi fontosabb következményt ennek a legyeskedésnek. Fabriciust hóbortos rajongónak tartotta, a ki hatványra emelt érzésekkel dolgozik; ha kedvel valakit, a szive helyén egy máglya lobog, ha bosszankodik, földrázó orkán tombol agyában, ha puha, olyan, mint a vaj, ha kemény, olyan, mint az aczél, szóval jó fiú, de a középérzések hiányzanak belőle. Az ilyen ember, gondolta néhányszor Gyuri, vagy sokra viszi, vagy felakasztják. A mi azt illeti, hogy a szépet csapja Rozálinak, arra nézve befelé nevetgélt. No, szegény Fabriczius, ugyan eltalálta. Hiszen majd leesik az álla, ha megtudja, hogy Otrokócsy kisasszony voltaképen a Görgey alispán lánya. A sors kegyetlen tréfáinak egyike az egész, se több, se kevesebb.

De a tréfákban is kegyetlenebb az, mely Rozálit éri. Mert Fabriczius legalább nem tudja, ki az, a kibe szerelmes, de Rozália tudja, hogy a fekete ruhát azért kell viselnie, mert a város még nem állt bosszút az apján. Boldogtalan kicsike, mennyi megadással viseli sorsát! Milyen előzékeny, sőt kedves Fabriczius iránt, pedig jól tudja, hogy míg neki kellemeseket mond séták közben vagy otthon, addig a városházán apja vesztére főz terveket. Gyurit nem egyszer ejté csodálkozásba unokahugának fegyelmezettsége, lelki ereje szerepének végigjátszásában, melyre apjának aggódó gondossága kárhoztatta; mély részvétet érzett iránta, s talán e részvét alatt már ott lappangott a parányi mag, mely az első rávetődő napsugártól megpattan s kiereszti csiráját.

A magány! Az a legnagyobb fecsegő. Mi mindent előhozott most! Gyuri valóságosan fölfrissült tőle. Melódiák zsongtak fejében, mint a majálesről hazatérő diákéban. Fölnézett a csillagos égre és először látta meg, hogy a holdban levő alak rőzsét hoz (fantáziája kezdett lenni). Egy csillag lefutott. Utána bámult; szállt, szállt rézsunt, mig végre leesett a Scheiben-hegyen. Mi lesz vajjon ott belőle: Árvalányhaj, virág vagy semmi? (Először kezdett eltünődni az ilyenfélén.) Új érzékei támadtak s megfinomodtak a régiek, minden parányi rezgést felfogva. Úgy rémlett neki, hogy a föld piheg, a falevelek lélekzenek. Hallani vélte a neszt, a mint a vadrózsa kelyhében alvó darázs a másik oldalára fordul szépséges puha ágyában . . . És mindezektől olyan érdekes, kivánatos lett a világ, hogy ki sem lehet azt mondani.

Mikor megyeházi lakására ért, azzal fogadta a vártán álló Wlaszinkó, hogy két úr kereste.

— Mit mondtak?

— Hogy eljönnek reggel.

Gyuri sejtette, mit akarnak. Azóta már elterjedt a városban a Fabriczius másik fülére

PETŐFI SZÜLEI. — Orlai Petrich Soma rajzai Ernszt Lajos gyűjteményében.

vonatkozó megjegyzése s a büszke, fiatal szenátor nem engedi annyiba.

Meg is jelent reggel Blom Miklós és Trück Sebestyén jegyző, magyarázatot kérni felük nevében. Gyuri elnevette magát.

— Ej, uraim, hiszen az csak nem becsületsértés, hogy valakinek a füle viszket.

Trück Sebestyén némi érvelésekbe bocsátkozott.

— Hiszen, kérem szépen, nem sértés, ha úgy odavetve mondjuk, de ha fenyegető hangon teszszük és ha még az járul hozzá, hogy az illetőnek az egyik fülét már megvágták, akkor merem állitani, sértésszámba veendő.

A hadnagy meghajtotta magát és igy szólt:

— Én azt hiszem, hogy most, mikor pro libertate Patriae folyik a sok vér, és még nem is elegendő, nagy pocsékolás volna pro aure senatoris egy unczia is. Egyébiránt, ha az urak máskép határozzák, én alávetem magamat. Egy óra mulva elküldöm segédeimet.

Gyuri Grodkowskyt és Horánszky Mihály megyei jegyzőt bizta meg. A négy úr összeült, egész délután tárgyaltak s tömérdek sört megittak. A Görgey segédei azt vitatták, hogy a nagyobb sértést Fabriczius követte el, a ki a Görgey által egy hölgynek küldött rózsabokrétát, nem tudni, mi okból, a kútba dobta. Blom Miklóst ez az érvelés egészen kihozta a sodrából.

— Milyen emberek! Oh, Istenem, Istenem! Ezek virágokat küldöznek s virágok elvitelét akadályozzák. S én már a nélkül se győzöm.

Trück Sebestyén, úgy látszik, előre elhatározta a mindenáron való komiszkodást a megyeiekkel, mert mint stréber, érezte az ilyen jelenetek népszerűsítő voltát, prücsköt-bogarat összebeszélt, mondván, hogy a virág csak élettelen holmi, holott egy szenátor füle kiegészítő része az illető szenátornak, vagyis hivatalos tárgy s ennek megcsúfolása egészen más tekintet alá esik. Az előbbi csak egy jogtalan beavatkozás és nem sértés, az utóbbi pedig sértés és hatóság elleni merénylet.

Nagyon felháborodék az érvelésen Horánszky Mihály.

— No hallja az úr, ha az, hogy valakinek a füle viszket, sértés és merénylet az illető ellen, akkor én most mindjárt kénytelen vagyok magam ellen elkövetni egy merényletet. Kijelentem ugyanis, hogy nekem a tenyerem viszket, ha kegyelmedet beszélni hallom, — hát legokosabb, ha abbahagyja.

Sok volt ez Trücknek, kiütött rajta a méregszeplő, elébe ugorván Horánszkynak, elkezdett az orra előtt hadonászni, megeresztvén gorombaságainak zsilipjeit, a miből aztán egy kis tettlegesség következett, urakhoz nem méltó dolog. Blom és Grodkovszky szétválasztották őket és miután a párbajtanácskozás egy mellék-párbajt szült, az anyakanczát, a Fabricius-Görgey esetet kiengedték osonni a lovagiasság elsorompózott területéről, mondván, hogy verekedésre nincs komoly ok, akképen határoztak: Fabriczius sajnálkozását jelentse ki a bokréta elkobzása miatt, Görgey pedig vonja vissza a Fabriczius fülére vonatkozó megjegyzést s nyújtsanak egymásnak baráti kezet, természetesen egy kedélyes vacsoránál, melyen a segédek is jelen lesznek, már a mennyiben életben maradnak.

De ahhoz az kell természetesen, hogy az újabban keletkezett párbaj már a vacsora előtt megtörténjék. Az összemarakodott segédek tehát átalakulván ellenfelekké, hamarosan eltávozának s mindenik egy-egy segédet küldött volt társa mellé, kik is új sörök és zöld beszédek mellett megállapitották, hogy a párbaj a kora reggeli órákban legyen a Scheiben-erdőben, még pedig kardra, első vérre. A reggelihez megkivántató hideg pecsenyéről és törkölypálinkáról Blom Miklós gondoskodik.

Minden a legnagyobb rendben folyt le, kivévén az első vér okozott kételyt, ellentmondást, és erről még sok szó fog folyni Lőcsén. Szerencse, hogy a szó nem vér. A dolog ugyanis úgy történt, az összecsapásnál (Blom vezényelt) Trück, kinek aligha volt még valaha kard a kezében, olyan bolondul kezdett vele hadonászni, össze-vissza, előre, hátra, hogy valahogy a maga egyik segédje, Blom kezét találta megkarczolni, mire az hirtelen hátrább ugrott és felkiáltott:

— Vigyázz, az ördögbe, hisz engemet vágtál meg. Ni, vérzik! (Csakugyan vér szivárgott ki a Blom balkeze fejéről.)

Trück erre leeresztette a kardját.

— No, mi ez? — kérdé Horánszky meglepetve, meglóbázott kardját lovagiasan visszatartva a vágástól.

— Megvan, — hápogta Trück nagy lihegéssel.

— Mi?

— Hát az első vér, — mondá Trück nyugodtan, mire olyan hahotára fakadt Horánszky, hogy a dereka is belefájult.

A nevetés ragadós. A segédek hasonlóan kaczagásba gurultak, sőt, bár okát nem tudta, maga Trück is elnevette magát, mire felkiáltott Horánszky:

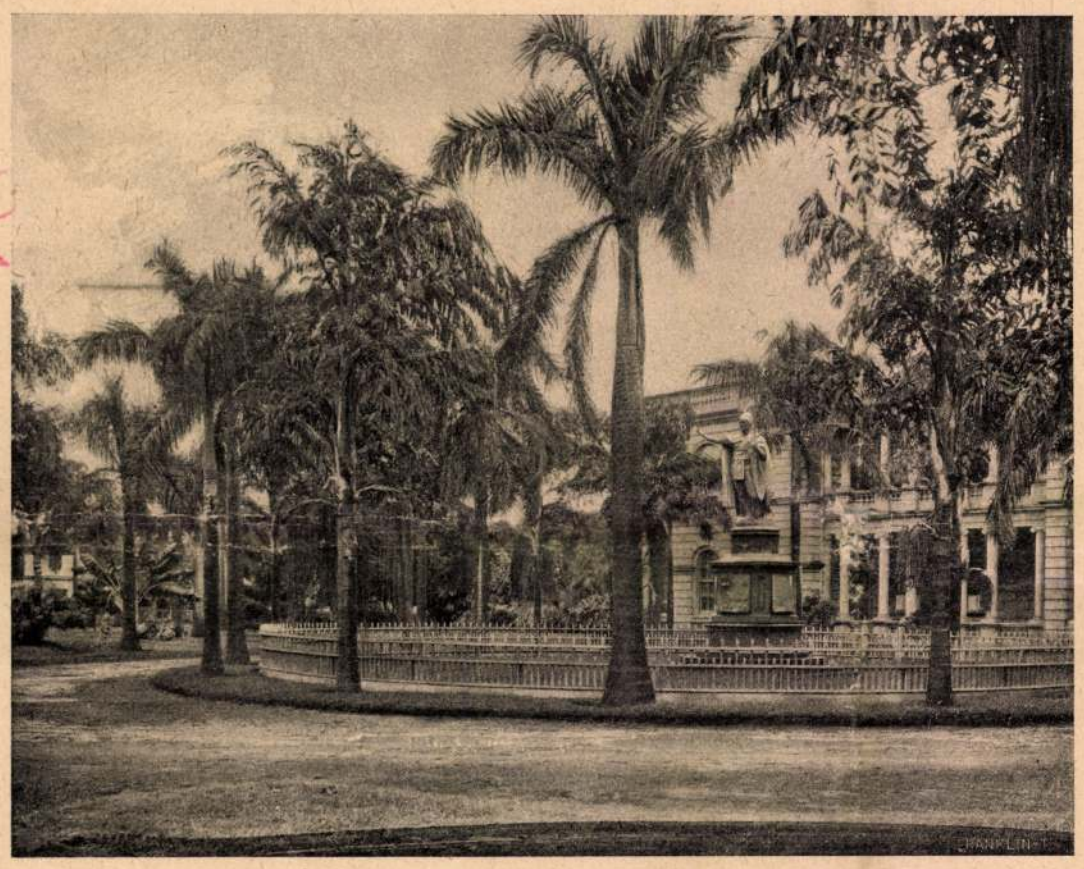

A KORMÁNYZÓSÁGI ÉPÜLET.

— Ugyan mit bolondozunk! Szervusz skriba. Ezt már okosan eszelted ki.

Ilyen víg párbaj se volt még Lőcsén, mióta áll. Az egész város mosolygott fölötte. Trück Sebestyén azonban nem enged, egész holtáig vitatja, hogy ő a hivatalos felfogás embere, s miután a verekedési szabályok közt nem volt kikötve, hogy az első vér kinek a vére legyen (bármily vérszomjas oroszlán volt is különben ezekben a pillanatokban), lovagi kötelességének tartotta az első vér látásánál a fegyver további használatát beszüntetni. Egyedül ez a helyes. Nem párbaj-kodexekbe van ez megirva, de becsületes polgárok lelkiismeretében, punktum.

Ugyancsak megtörtént este a békülési vacsora is «Az öreg Gabrinus»-nál. Fabriczius s Görgey egymás mellett ültek az asztalnál, koczczintgattak, de azért bizonyos feszesség, hűvösség megmaradt. Mintha egy árnyék ülne köztük s azon keresztül nyújtanák egymásnak kezüket. Tüzes bor, meleg szó, férfias fogadkozás el nem hessentette, sőt attól az estétől kezdve is nőtt, nőtt az árnyék és elterpeszkedett.

(Vége következik.)

MOLNÁR FERENCZ «LILIOM»-A.

Molnár Ferencz gúnyos mosolygással nézi társadalmunk alakjait, viszonyait, hóbortjait, divatját. Nem nagyon haragszik rá, de csak mert nem érdemes, inkább kicsúfolja, kineveti, labdázik vele, összerongyolja és otthagyja. Ilyen ő az *Ördög*-ben. Ebben a darabban az ördög a főszemély, ő játszik az emberekkel és az embereken, mert lehet velük és rajtuk játszani, nem is kell nagy ördöngősség hozzá, az ördög maga az iró, a kinek az ördög a szócsöve. Miért épen az ördög? Miféle barok ötlet ez? A drámai formának nem válik hasznára, mert hiszen minduntalan kiragad bennünket az illusióból. Látjuk a drótokat, melyeken az alakokat rángatják, az Alkalmat és a Gyarlóságot, és az Ördög, hogy méltóvá tegye magát a nevére, sokat megenged magának, illetlenséget és szemérmetlenséget, hepcziáskodást és durva czinizmust. Ez sokakat megvesztegetett, de a finom érzésüeket bántotta. Műérzésük és erkölcsi érzésük egyben érzékenyen megsebesült. Ezt a sebet pedig nem enyhítette az, hogy mindenkinek csodálnia kellett a szerző rendkivüli erejét. Sőt! A hatalom kegyetlensége a legfélelmetesebb.

Sokszor kérdeztük magunktól, mégis — honnét került az ördög a darabba? Nem Faustból vagy az Ember Tragédiájából, nem is még modernebb termékekből, melyekben az Ördög megjelenik. Honnét? Azt hiszem, nagy mélységekből bukkant föl. Talán megtudjuk a *Liliom*-ból.

A *Liliomban* más Molnár Ferencz áll előttünk, az, a ki az élet hazugságaitól megundorodva, az élet primitivitásai felé fordul. *Egy csirkefogó élete és halála* a darab alczíme. A primitivitások rajzolását Molnár Ferencz oly bámulatosan tudja, hogy senkit sem tudok föléje helyezni, még *Gorkit* sem, a kinek eddig csak a műsora, nem a művészete gazdagabb. Ennek a képességének Molnár már gyermekrajzaiban bő bizonyitékát adja. Jegyezzük meg, soha semmiféle csináltság vagy affektáltság e rajzokban, semmi csattanó-vadászat. Molnár Ferencz mindent meglát, mindent megért és mindent meg tud láttatni és érttetni, még pedig a legegyszerűbb eszközökkel. Itt van *Liliom*, a városligeti ringlspil-csalo-

PÁLMÁK ÉS PÁFRÁNYOK EGY VIZESÉS KÖRÜL.

HALÁSZKUNYHÓ.

HONOLULUI KÉPEK.

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Orlai Petrics Soma 9/6

ród

Gerevich Tibor:

Régi és újabb magyar festők a primási képtárban.

Vas. Ujs. 1916. 554. P

Orlai Petrich Soma, festő

MDK

Petőfi halálának 120. évfordulója kapcsán rendezték meg Pápán a költő unokatestvérének: Orlai Petrich Somának festményeit bemutató tárlatot. Legjelentősebb itt látható műve a: Petőfi Mezőberényben című alkotás.

–: Orlai – Petrich Soma – emlékkiállítás 6

Népszabadság, Bn. 1969. aug. 7.

ezek a szépítés idejét is felhasználták a hódításra. Nyilvánosan öltöztek, bizalmas barátjaik, vagy egyetlen imádójuk jelenlétében. Azóta nagyot csökkent a műhelytitkok ismerete. A remekművet még az a bizonyos egyetlen is csak készen pillanthatja meg.

De ha aztán készen van, akkor égi lajtorján földre alászállott tündér. A tisztaságnak, a jó illatoknak és drága keneteknek alabástrom edénye. Elefántcsontból való torony. Semmit sem tudunk megkülönböztetni benne: sem a hajának lágy, bársonyos fényét; sem rózsás arcának hajnalhasadását; sem kezeinek carrarai fehérségét; sem vállának hamvas rózsaszinét. Az egész jelenségből árad valami túlvilági lehellet; ahogy az Isten az embert megfogalmazta. A tiszta, mocsoktalan, test-illatu ember, akihez sem a levegő, sem a föld, sem a nedvesség hátán uszkáló makula még hozzá nem tapadt. Ilyen állapotban nincs rút, nincs unalmas vagy érdektelen nő. Ha ezt minden asszony tudná, mennyivel szebb volna ez a földi martiromság. Ahogy egy ilyen asszony megjelenik előtted, kitisztul a levegő, valami üde, életadó, egészséget, vidámságot lehelő légáramlat nyomul a tüdődre, mintha tavaszi mezőn, jól gondozott virágoskertben vagy májusi záporral meglocsolt erdőben barangolnál. Szebbnek látod a világot, tíz évvel megfiatalodtál és nagy tervek születnek meg az agyadban, — nótára szeretnél gyujtani, mert részeg vagy a szinek, hangok, illatok szimfóniájától, amiben egy jól ápolt nő egyénisége kizendül. Illatok! Nem volna teljes ez a szoba sarkában, pompás forró tea mellett átgondolt croquis anélkül, ha nem szólnánk az illatokról, szokott komoly és pedáns modorunkban.

Az illatokat már az ókorban kedvelték, — nem, asszonyom, ez nagyon is messze esik tőlünk, maradjunk csak a renaissancenál, amikor még Medici Lőrinc aranyait, az aranyakat magukban rejtő bőrtáskákat, sőt a bőrtáskákat cipelő teherhordó öszvéreket is beillatosították. Ám az ördög vigye el az öszvéreket és az illatosítások egész történetét. Ma nincs kedvem a művelődéstörténethez, mert itt, a sarokban, a karosszéken érzem még az ön felülmúlhatatlan parfümjét, amely sem nem erős, sem nem édes, sem nem buja, sem nem perverz, egyszerüen csak szerelmes, imádatos illat, halk muzsikája rég divatját mult hangszereknek, pacsirtaszó-illat, vagy Petrarca szonettjeinek illata, égi ámbra, nektár-illat, olympusi illat, szeretnék valami hasonlót mondani ahhoz a benyomáshoz, amit az ön illata kelt a szívemben, ahá, talán a mindentudás paradicsomi fájának volt ilyen illata, amely Évát megrészegítette és leszakíttatta vele a jó és gonosz tudásának gyümölcsét.

Valahányszor ezt az illatot érzem, mindig hálát adok önnek, hogy helyrebillenti az egyensúlyt lelkemben, amely utcán, szinházban, villanyoson annyiszor megrendül a különböző fanyar, erőszakos, émelygős, rothadt klinikai szagok után. A parfüm drága jótétemény a kulturált ember számára; de szörnyü csapás is, ha olcsó és tolakodó és antipátikus. Ezt is csak receptre volna szabad adni, mint az ópiumot vagy morfint. A vele való visszaélést kivételes törvényekkel kellene büntetni és hatóságilag kellene védekezni ellene, mint a kolera- vagy tifuszbacillusok ellen. Sajnos, ez esetben kevés nő járna szabadon, vagy csak nagyon elvétve ütné meg orrunkat a parfüm felhője.

Igy, ahogy van, veszedelmes és ártalmas járvány. De egyre jó. Az első pillanatra elárulja az asszonyt, egész intelligenciájával, művészi fantáziájával, szerelmi értékével, rangjával, születésével, erkölcseivel, szokásaival, erényeivel és büneivel együtt. Mert ahogy le styl c'est l'homme, éppen úgy le parfum c'est la femme.

Betlehem

Ilyenkor télidő felé,
A betlehem felé,
Kis angyalok szállonganak
Ott fent az Úr elé;
Kezükben kék virágkehely,
A szárnyuk hópehely,
Az Isten angyalkáinak
Mind innen vitte fel.
Az ott a Jancsika...
Ez itt az Esztike...
Az volt a Rózsika...
Ez volt a Pistike...

De lám odébb sok angyal áll
Némán az Úr előtt,
A földön ők nem éltek és
Meg nem születtek ők.
Lett volna apjuk nékik is,
De jaj mind ott maradt
Virágos fejfák közt a nagy
Doberdó-domb alatt.
Ez lenne Jancsika...
Az lenne Esztike...
Ez volna Rózsika...
Az volna Pistike...

És hallga, halkan sírnak ők:
— „Most lesz a betlehem!
Ilyet nem láttunk mink soha,
Nem láttunk még sosem...
Tessék engedni minket is
Mennyből leszállani:
Szeretnénk mink is egy kicsit
Jézussal játszani."
Ott lesz a Jancsika...
Ott lesz az Esztike...
Vár lent a Rózsika...
Vár lent a Pistike...

És lám, akiknek apja ott
Maradt a domb alatt,
Akik meg sem születtek, ó
Mind-mind leszállanak...
Lányok, fiúk, ha betlehem
Jön és csengetni fog:
Ne nézzetek majd hátra, mert
Angyalkák állnak ott.
Ott áll a Jancsika...
Ott áll az Esztike...
Ott lesz a Rózsika...
Ott lesz a Pistike...

Emőd Tamás

5—12 éves fiuk, lányok legkedvesebb képes lapja

Az Én Ujságom.

Sok verssel, mesével, tréfával. Negyedévre 200 kor.
Kiadóhivatal: Budapest, VI. ker., Andrássy-út 16. sz.

Uj Idők 1922

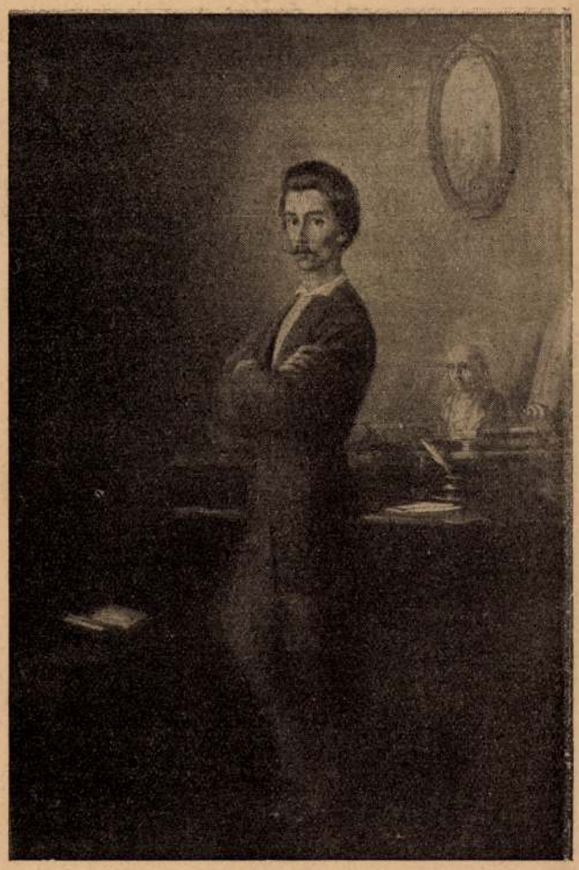

Orlai Petrics Soma: Petőfi Sándor arcképe

Fiatal házasok

— Elbeszélés —

Irta: PÁSZTOR JÓZSEF

— Az ember a mától csak azt várja, amit a ma adhat, — szólt az egyik férfi, — akkor kevesebb csalódás éri.

A másik fölnézett s egy kicsit szomoruan mondta:

— Igazad van, de volt idő, amikor nem tudtam ebbe olyan könnyen beletörődni. Az életünkben van néhány édes, végtelen boldog óra, vagy egy egész, boldogságtól tuláradó korszak, amit szeretnénk ujra megismételni. Aminek a tiszta poézise az egész életünket besugározza. Hiszen az egyszer megizlelt jó borhoz az ember visszatérhet s ujra mámorba ringatja magát vele. Az élet sokkal fukarabb. Nem adja úgy vissza soha többé az elröppent szép pillanatokat. Egyszer fájdalmas, gyötrő igazsággal éreztem ezt.

Egy kicsit elhallgatott, gondolkozott, majd lassan fölemelte a fejét s beszélni kezdett:

— Fiatal házasok voltunk. Akkoriban künn laktunk a ligetben, egy csendes, majdnem elhagyott villában. De szép volt ez. Az akácvirágos esték, a nagynagy ezüstpárás ég, mely mintha az uj boldogsággal tárta volna ki sugaras szárnyait fölöttem. Azelőtt mindig a városban laktam, az égből csak néhány félénk, pici foltot láttam. A házasságom adta vissza ujra a nagy, nyilt szemü eget, ami régesrég gyermekálmaimat is betakargatta.

Talán egy éves házasok lehettünk már, amikor látszólag minden ok nélkül, néha nagy szomoruság fogott el. Akkor alig tudtam megmagyarázni magamnak, mi volt ez, — ma már tudom. Sokat gondoltam akkor a jegyességünk korszakára. Vagy arra az időre, amikor még senki sem tudott semmit, amikor úgy kellett furfanggal, gyötrelemmel elrabolni néhány pillanatot, hogy egyedül maradhassunk. Amikor esténkint hazafelé mentem, vagy amikor otthon a feleségemet vártam, szelid álmodozásaimba beleragyogott egy-egy kép. Apró, fehér szárnyu semmiségek, amit elnyelt rég a pillanat. Mikor egyszer elszöktünk a társaságtól s lihegve futottunk át a lucernáson. Szelid juniusi délután volt. A nap az érett asszonyok mosolyára emlékeztetett. Amint átrepültünk a zöld hullámokon, a kicsikém bő, fehér ruhája fodrait ellepték a tücskök. A dombtetőn kacagva rázta ki a ruhájából az apró muzsikásokat. Milyen jelentősége volt akkor mindennek! A mámoros egyedülvalóságnak, a csöndbe belezengő bogárdöngésnek, egy, a fejünk fölött elszárnyaló madárnak. Mintha a kis dolgok lelkét ilyenkor tárná föl az élet.

És máskor egy este, amikor félnapos utazás után megérkeztem hozzájuk. A fülem zugott még a vonat zajától, a szavai, mint az ezüstharangra hullott gyöngyszemek, csengtek a fülembe. Félórája járkáltam már mellette a viszontlátás lenyügöző meghatottságával s remegve, félve gondoltam arra a lehetőségre, hogy a kezét véletlenül megérintsem.

Megborzongatott akkor az ujja egy finom mozdulata, a ruhája libbenése, néhány kiszabadult hajszál, ami a nyakára lágyan leereszkedett.

Hát már vége? Vége? Meg-megcsókoltuk egymást most is, de utána nem tudtunk már hallgatni. Már nem volt annyi mondanivalónk, hogy egy halk sóhajjal, egy hosszú összenézéssel elhallgathattuk volna.

És végtelenül gyötrő vággyal szerettem volna még egyszer érezni azt, amit régen éreztem. A tiszta, félénk meghatottságot. A fiatalos föllendülést, a szerelem friss, halk muzsikáját.

Egyszer aztán teljesült a vágyam.

A feleségem hazautazott. Engem a dolgaim visszatartottak, nem mehettem vele. Még sohasem voltunk távol egymástól hosszabb ideig.

Alig telt el egy hét, valami ujszerüt éreztem. Állandóan reágondoltam. Amikor reggel fölébredtem, ránéztem a betakart, szótlan ágyára. A nap már besütött szeliden az ablakon. Arra gondoltam, ahogy reggel tárgranyilt, félig álmos, gyermekes szemmel rám szokott mosolyogni. Már megszoktam ezt a mosolygást, mint ahogy megszoktam az ablak függönyei közé lágyan fölkuszó első fénysávot. Most napról-napra nagyobb jelentősége lett ennek a mosolygásnak. Amikor esténként egyedül ültem a szobában s egy könyvbe próbáltam elmerülni, hirtelen, mintha a lépéseinek koppanását hallottam volna. Felugrottam. Valami rég érzett, ritmikus érzés hullámzott át rajtam. Ugyanaz a muzsika, mint amit akkor hallottam, amikor még nem volt a feleségem. Megnéztem az otthon hagyott cipőit. Beleképzeltem a finom, harisnyás lábát. Előszedtem a pongyoláit. Különösen egy habkönnyü kéket szerettem. Ez a házasságunk első napjaira emlékeztetett. A puha, pókháló szövetü ruhát aztán be sem akasztottam többé a szekrénybe, könnyedén lelöktem a kerevetre. Elibe a fekete lakk cipőcskét. Ha néha odapillantottam, azt hittem, hogy csak most lépett ki belőlük. Az illata kiáradt a ruhából, a nyitott fehérnemüs szekrényből, vagy egy könyv lapjairól, amin az ujjait egyszer végigfuttatta. Megelevenedett körülöttem minden, a butorok, a ruhadarabok, egy régi leánykori kalapja, a virágvázák, amikben már elszáradt a virág. Az óra a falon, a képek, a reggeli napsugár. Minden mintha őt várta volna. Boldogságtól, vágytól terhesen türelmetlen voltam.

Néha az arcomhoz nyomtam a kék ruháját s belecsókoltam a finom, puha szövetbe. Alkonyatfelé arra mászkáltam, ahol vele szoktam sétálgatni. Este kibontottam az ágyát s mielőtt elaludtam, megcsókol-

Uj Idők 1922. XXVIII. 52. sz. 4

mig végre egy különös esemény vetett véget habozásuknak.

Ehrwaldné névtelen levelet kapott, melyben semmi egyéb nem volt, mint Waldau lakásának pontos megjelölése. Utcza, házszám, emelet... Mintha a levél küldője ismerte volna vergődésüket Waldau feltalálására nézve.

A grófné azonnal közölte ezt Terézzel, kivel a közös bajban most nagyon jó rokonok lettek s találgatták, ki lehetett a felvilágositó sornak küldője, de mindenkire inkább gondoltak, mint a ki tette, Perjámossy főhadnagyra.

— Hátha Waldau maga akarta tudatni hollétét, már megbánva távozását — mondta Ehrwaldné.

De ennek Teréz határozottan ellent mondott. Ő hármuk közül legutoljára beszélt az akkori gyárfőnökkel s az oly határozott formában jelentette ki, hogy nem kiván maradni, el akar menni, hogy részéről lehetetlen volt a közeledésre gondolni.

Mindegy, bárki által is, csakhogy végre megtudták, hol kell őt keresni, mert nem kételkedhettek, hogy a levél igazat mondott, sőt azt is gyanitották, hogy annak küldője bizonyos czéllal tudatta Waldau hollétét velök. Most azonban ismét az a nehéz kérdés merült föl, hogyan, mi módon és mily ürügy alatt közeledjenek hozzá, ki nem akart róluk tudni s visszautasitott minden marasztást és közeledést?

Sok tanácskozás után elhatározták, hogy Teréz látogassa meg Kelemenéket, de maradjon semleges téren, ne árulja el, hogy szivesen látnák Waldau közeledését, kinél bár Ehrwald grófné kivánatosabb vőt óhajtott volna, de végre is az Wilgenstein gróf volt... Szülői esetével már nem törődött, arról szerinte a fiú nem tehetett s ezt a nézetet Teréz is osztotta. És Hanna boldogsága, egészsége rájuk nézve mindenekfölött való volt. A házvezetőnő tehát felkészülve egy napon a tervezett látogatásra, Hanna szobájába ment s ott elmondta neki, hová készül, de ez nagy csodálkozására hévvel jelentette ki, hogy nem helyesli, sőt nem is óhajtja ezt a látogatást. Arra kérte Terézt, ne menjen. Ha Waldau nem kiván közeledni, úgy is hasztalan minden fáradozás, mert ha szeretné őt, eljönne hozzá...

De e kijelentésben annyi keserv, lemondás és fájdalom volt hangjában, hogy bár ő megigérte neki, miként nem megy Kelemenékhez s úgy cselekszik, a hogy Hanna kivánja, mihelyt távozott tőle, elindult kitűzött czélja felé s megkereste az utczát és házat, hol Waldau lakott.

Megforditott világ — gondolta, mialatt lassan haladt föl a lépcsőn. — A gazdag örökösnő leendő férjeül oly ember után kell járni, kinek pár hét előtt ki akarták adni az utat, most pedig minden áron vissza kell édesgetni.

Fölérve a második emeletre, a tudott számú ajtónál csengetett, mely pillanat mulva fölnyilt s ő Waldauval állt szemben, ki kalappal fején, sétapálczával kezében elmenni készült hazulról.

— Teréz kisasszony! — kiáltott föl meglepetve és arczán komor felhő repült keresztül.

— Csodálkozik ittlétemen, nemde, Waldau úr? — kérdezte nem minden zavar nélkül a házvezetőnő, szavai alatt azon tünődve, mily valószinű okkal tegye érthetővé jövetelét.

— Megvallom, hogy...

— Nem várt engem itt látni — vágott szavába Teréz. — Megtudtam, hol laknak s Kelemennéhez egy kéréssel jövök, mire igazán a legégetőbb szükség kényszerit.

— Lépjen be, kérem, a tiszteletes asszony itthon van s örülni fog jövetelének.

— Előbb azonban megkérdezem öntől, nem tartja-e szerénytelennek kérésemet és hiszi-e, hogy ő azt teljesiti? — viszonozta Teréz, követve Waldaut a lakásba, hol gyorsan körültekintett.

— Legkevésbbé sem kétkedem a fölött. Csak azon csudálkozom, mit kérhet *ön* Kelemennétől.

— Kegyed talán nem is tudja, hogy Hanna grófnő nagyon beteg.

— A kontesz beteg? — kiáltott föl megdöbbenve, elhalványodva az ifjú, mert nem egészen adott hitelt Perjámossynak és Teréz látta, hogy ez a hir szivéig hatott.

— Még pedig a legkomolyabb idegbajban szenved. Elzárkózik minden társaságtól, napokig homályos szobában ül egyedül, s az orvos, ki mint vidám gyermeket és leányt ismerte, a legkomolyabb veszélyről beszél.

— De hát mi baja és mit tehet erre nézve Kelemenné, vagy nem e miatt jött hozzá, kisasszony?

— Éppen ez okból. Arra akarom kérni, engedje meg, hogy Magda olykor eljöhessen hozzá, kit Holicson létekor megkedvelt s talán ő felviditaná.

Waldau egyik székbe ereszkedett, betakarta arczát s hallgatott.

— Kegyed nem helyesli ezt a tervet? — kérdezte Teréz látható szomorúsággal. — Nem akarja, hogy kérésemmel terheljem a lelkésznét?

Waldau nem felelt. Oly nagy bánat és levertség volt tartásán kifejezve, hogy Teréznek repesett a szive örömében.

Vörösmarty *Szép Ilonkájához.* SZÉP ILONKA ÉS A VADÁSZ. *Orlay Petrics Soma eredeti festménye után.*

Szereti, szereti — gondolta. - Tusakodik magában, mit mondjon, mit feleljen, s ő is leült egyik székbe, szemben az ifjúval, ki sokáig nem birt válaszolni.

Azután fölemelte fejét s majdnem reszkető hangon kérdezte:

— Kegyed mindig jóindulattal volt hozzám, s tudom, hogy Hanna grófnőt szereti... Mondja meg őszintén, tartózkodás nélkül, mi baja neki és igazán veszélyben forog-e?

— Akarja, hogy őszinte legyek?

— Egyenesen arra kérem.

— Nos hát, tudja meg, hogy a legnagyob veszélyben forog, láthatólag fogy, gyengül, hervad, mert, mert ön után sóvárog, kit nem akar és nem tud feledni...

Vörösmarty *Szép Ilonkájához.* A VISZONTLÁTÁS. *Orlay Petrics Soma eredeti festménye után.*

— És én nem segithetek rajta — rebegte az ifjú leverten, oly igaz, mély fájdalommal, hogy Teréz szive összeszorult, szenvedését látva.

— Nem is öntől kérem a segitséget, csak Magdát szeretném hozzá vezetni — viszonozta érzékenyen. — Tudom, hogy elveszitjük őt, de azt az időt, mit még közöttünk tölt, vidámabbá óhajtanám ránézve tenni, s legalább beszélhetne vele önről, mi boldoggá tenné.

Waldaun habozás, tusakodás látszott. Arcza lángolt, szemei sötét tűzben égtek. Kezei reszkettek s ajkain elhaltak a szavak, midőn felelni akart.

— Tudja Hanna grófnő, hogy kegyed idejött? — kérdezte végre hosszú szünet után.

— Emlitettem neki, de ő határozattan ellenezte. Ne alkalmatlankodjunk nekik, ezek voltak szavai. Ha Waldau szeretne, nem kellene őt hivni.

— Milyen csalódás! — kiáltott fel az ifjú. — Mily félremagyarázása viseletemnek.

Teréz hallgatott.

— Megirtam neki mindent, miből megitélhetné helyzetem, megérthette, hogy én oly szerencsétlen ember vagyok, ki forrón szereti őt, de le kell mondanom a boldogságról, mert nem tehetek másként.

— És ha Hanna belehal fájdalmába, szerelmébe! Az a boldogtalan gyermek, ki nem tudja, miért kell neki szenvedni? Szeret, szerettetik, s nem birja kitalálni, mi áll közöttük.

— Már magában anyja haragja és tilalma is elég, hogy elválaszszon bennünket — rebegte Waldau.

— Csalódik, ő örömmel egyeznék a házasságba.

— Ehrwald grófné engem vejévé fogadna?

— Ismétlem, a legkészségesebben. Neki senkie e világon egyetlen gyermekén kivül és azt lassú halállal haldokolva látja.

— Istenem, teremtőm — rebegte majdnem önkivületlen Waldau, kezeit tördelve, s Teréz látta rajta, hogy mily mélyen szenved és elfelejti az ő jelenlétét.

Hosszú, kinos csend honolt körülöttük és ő nem merte azt megtörni.

— Ne menjen Kelemenékhez — szólalt meg végre az ifjú. — Ne menjen, ne beszéljen nekik semmit Hanna grófnőről. Én magam fogom őt holnap fölkeresni... Kinos találkozás lesz ez mindkettőnkre nézve. Lemondás, bánat, örök búcsú, de egyszer az életben kibeszéljük magunkat. Legyen világosság közöttünk, és ő meg fog érteni engem, nem vádol, igazat ad, talán imádkozik értem és megbocsát.

Teréz csak ezt akarta. A többit a sorsra bizta, látván, hogy Waldau mily mélyen, forrón szereti Hannát, s biztosan remélte, hogy ha kimagyarázzák magukat, a többi természetszerűen magától fog jönni.

Elhagyta helyét, menni készült, némán, melegen szoritottak kezet s Waldau kezébe véve kalapját, egy darabon el akarta kisérni vendégét.

De e pillanatban a mellékajtón Kelemenné lépett be s látható hidegen köszöntötte Terézt, kinek most már kellemetlen volt ez a találkozás.

— Megismertem hangját, kisasszony, — kezdte a papné futó, de fürkésző pillantást vetve nevelt fiára, azután Terézre, s arczán gyanakodó kifejezés ült. És azt hittem, *nálam* kiván látogatást tenni.

— Waldau úrral volt dolgom.

— Úgy bocsánatot kérek, ha zavartam.

— Legkevésbbé sem, elvégeztük s éppen menni akartunk.

— A nélkül, hogy hozzám bejött volna kisasszony! Ezt valóban rossz néven veszem.

— Most fogom látogatásomat tenni, tiszteletes asszony — viszonozta gyorsan Teréz. — Waldau úr úgy is távozni szándékozott hazulról.

— Örülni fogok — mondta kimérten s tartózkodva a papné, mialatt megnyitotta az ajtót, melyen bejött és Terézt a mellékszobába vezette, mialatt Waldau kedvetlenül köszöntötte őket, mert legkevésbbé sem volt tetszésére, hogy Teréz Kelemennével találkozott, már rég észrevéve ez utóbbi féltékenységét Hannára.

Különben is a legkétségbeesettebb kedélyhangulatban volt. Félt, hogy az, a mit tenni készül, — megvallani Hannának az igazat — meghaladja erejét. Sohasem beszélt Perjámossyn kivül senkivel a szörnyű helyzetről, melyben volt, és most feltárja szégyenét, szülői vétkét annak, ki előtt, nem kétkedett, hogy borzasztó szinben fog nemcsak a szomorú történet, de ő maga is föltünni.

De ki kell őt ábránditanom — gondolta erős elhatározással, bár vérző szivvel. — Ha már nem tehetem boldoggá, legalább megnyugtatom... Ez kötelességem. A többivel már nem törődött. Hisz élete attól a percztől, hol szülői történetét megtudta, úgy is semmivé volt téve...

Ily tünődések között haladt egyik utczából a másikba, czélirány nélkül, mig végre elhatározta, hogy meglátogatja Perjámossyt, elmondja neki, mit szándékozik tenni s meggyorsitott léptekkel sietett annak lakása felé.

Teréz és Kelemenné ezalatt helyet foglaltak a papné nappali szobájában.

— Hogy van Magda? — kérdezte Teréz, nem tudván alkalmasabban megkezdeni a rákényszeritett látogatás társalgását.

— Elég jól, köszönöm. És a grófnék?

— Hanna betegeskedik és e miatt szomorúan töltjük a napokat.

— Remélem, csak futó baj.

— Én is remélem. De az ily egyetlen gyermek mindig több gondot okoz.

— Ismerem az ilyen aggodalmakat. Engem is csak egyetlen leánynyal áldott meg a sors, de hála Istennek ép, erős, egészséges.

— Jól érzi magát a városban?

— Eleinte el volt ragadtatva a sok látnivaló fölött, de ki egész életét falun töltötte, az visszavágyik a csendes otthon után.

Vörösmarty: *Szép Ilonkájából.* A SIRHANTOK MELLETT. *Orlay Petrics Soma eredeti festménye után.*

— Igy kivánatos, hogy falusi emberhez menjen férjhez.

— Jobban mondva, hogy Waldau mielőbb állást kapjon.

— Egyelőre, mint mondja, nincs kilátása arra.

A lelkészné észrevehetőleg meg volt lepetve e nyilatkozatra.

— Csodálom, hogy beszélt önnel ügyeiről, mert ő rendesen igen zárkózott.

— Nem éppen beszélt, csak futólag emlitette, de különben is neki egy gazdag házasságot kellene tenni.

— Azt ő sohasem fogja — viszonozta hévvel Kelemenné. — Az oly ember, mint ő, nem tud

munka nélkül élni, s ha dolgozik, fényesen eltartja feleségét.

— Abban nem kételkedem... Azonban szegény vagy alantasabb állású leányok nem birnak azzal a műveltséggel, mi Waldaut kielégitené.

— Ki tudja! Lehetnek kivételek — viszonozta jelentőséggel a papné.

— Például Magda, nemde, őt érti tiszteletes asszony? — mondta elmosolyodva Teréz.

— Igyekeztünk oly nevelést adni neki, melylyel mindenütt megállja helyét s Henrik ezt tudja.

— Talán éppen az ő számára nevelték?

— Nem mondok ellent. Ha Isten úgy rendelte, én a legnagyobb örömmel adom áldásomat rájuk.

— Azt elhiszem. De most mennem kell. Örülök, hogy láttam a tiszteletes asszonyt.

— Kitől tudta meg, hol lakunk?

— Már nem emlékszem.

— Szabad tudnom, mily ügyben értekezett Waldauval?

— Az én saját ügyem, tanácsot kértem tőle.

Ezzel elváltak. Kelemenné a folyosóig kisérte vendégét s kellemetlen gyanuval tért vissza szobájába. Már Holicson is féltette Waldaut Hannától, s miután eljöttek onnét, jobb szerette volna, ha az összeköttetés egészen megszakad az Ehrwald grófnőkkel.

Terézt nem kevésbbé tette gondolkozóvá a papnéval folytatott társalgás s az a kérdés merült föl benne: tudja-e az Waldau származását, annak szülői történetét stb. s nem lehetséges-e, hogy ezen az alapon sikerülne neki Waldaut, ki borzad titkát bárkivel közölni, rábirni, hogy Magdát, nem közeledvén más leányhoz, nőül vegye.

— Eh, mily gondolat! — kiáltott föl azután, Waldau Hannát szereti s ha ki lesz közöttük magyarázva minden, le fogja győzni saját aggodalmait.

Hazaérkezvén, közölte Ehrwaldnéval látogatásának részleteit és eredményét, nem hallgatta el azt sem, mit Kelemennével beszélt, kit ő ravasznak tartván, meg volt győződve, hogy bizonyos czél vezette társalgásában.

— Azt kell hinnem, — mondta Ehrwaldné — hogy ő sem tudja Waldau kilétét, különben nem gondolna arra, hogy Magdát nőül veszi, mely reményét nálalétekor amaz este egyenesen kimondta.

— Ki tudja, ma már igen nagyralátók az emberek s nem ritkaságok a születésben egyenetlen házasságok.

A grófné boszúsan elpirult.

— Már ismét czélzatokkal beszélsz, — mondta haraggal — gondold meg, hogy Holics többet ér bármily előkelő névnél és czímnél!

— Jó, jó, nem akarom haragitani, s ez most mellékes is. Waldaunál nem jön számitásba Hanna vagyona. Ő elvenné őt szegényen is, mert meggyőződtem róla, hogy szereti... Ha egyáltalán rábirható, hogy megnősüljön s elfelejtse képzelgéseit.

— Fölfordult világ! Sohasem hittem, hogy ily gazdag örökösnőnek, mint Hanna, kötéllel kell fogni a férjet, de meglássuk, mit eredményez a holnapi nap. Nagyon nyugtalan vagyok s majdnem rettegek a találkozástól.

— Én is, — rebegte Teréz — mert Waldau a mellett hogy határozott, férfias jellem, ábrándos és rajongó, s túlozva fogja föl mindazt, miről azt hiszi, hogy kötelessége.

— Adja Isten, hogy ne tegyük ki Hanna megrongált egészségét hasztalan megrázkódtatásoknak és eredménytelen kisérleteknek — mondta sóhajtva a grófné.

— Adja Isten, én a legjobbat remélem!

TIZENKILENCZEDIK FEJEZET.

Midőn másnap Ehrwald grófné volt hivatalnokát bejelentették nála, egészen más modorban fogadta, mint azelőtt s újra föltünt neki az a nyugodt előkelőség, mi annak lényét elöntötte, bár félreismerhetetlen elfogultság látszott rajta.

— Értésemre esett, hogy Hanna grófnő beteg, s kötelességemnek tartottam megtudakozni hogylétét — kezdte Waldau, tudván, hogy jövetelére elő van készitve a grófné s elfoglalta a számára kijelölt helyet.

— Leányom hetek óta rosszul van — viszonozta sóhajtva Ehrwaldné. — Az orvos komolynak állitja a bajt s nem kell mondanom, mily nyugtalan vagyok miatta, ki még soha életében nem volt beteg.

Waldau arczát halványság boritotta s majdnem remegő hangon kérdezte:

— Tulajdonképen miben szenved a grófnő?

— Idegesség, mi álmatlanság, étvágytalanság és folytonos izgatottságban mutatkozik.

— Ő természetesen nem fogad? — kérdezte bizonytalanul Waldau, mert maga sem tudta, helyesli-e Ehrwaldné látogatását s nem tartja-e különösnek kérdését ama viszony után, melyben azelőtt voltak.

— Ellenkezőleg... Örülünk, ha szórakozik, bár ő azt állitja, hogy fárasztja a társalgás, de *a régi ismerősök* kivételek.

Orlay Petrics Samu

köd
2

Kert. hrg. 130. l.

Rákóczi Julia IV. 200

A hódmezővásárhelyi kiállításból

Petőfinek természet után festett képmása Orlay Petrics Somától. Szomor Dezső ügyvéd tulajdona

Uj Idők 1904. X. 34.

— Azok is megvannak, csakhogy olyanformán, ahogy a világűrben a nagy bolygók és hatalmas égitestek mellett megvannak a kis bolitok, a meteorpor, amely szüntelenül kering, egyre várva, hogy mikor szívja magához egy hatalmasabb csillagalkotó elem. Tegnap este voltam a Raupach-féle malomban és ott láttam a molnárt és a gyermekét; az egyiket mint korpaszemet, a másikat mint szilánkot, amely lepattant a malomkőről. Semmi sem vész el odafent, ami valaha a szellemi életből kisugárzott.

— Még csak egyet magyarázzon meg, — könyörögtem, — mi a sorsa odaát annak, aki a másoknak szelleméből élősködik. Teszem, mi lett Roger Baconból, aki Shakespeare dicsőségét megnyírbálta?

Hamlet szelleme nagyot sóhajtott.

— Nem szívesen árulom el önnek ezt a titkot, — mondta búsan — de mivel olyan kitünően személyesít idelent, indiszkrét leszek a kedvéért. Tudja hát meg, hogy Bacon odaát is hatalmas úr, lord, peer . . .

— És Shakespeare?

— Az most is egy szegény, a sorssal küzdő színigazgató, olyan drámaíró, akinek darabjait lopják és nagyon örvend ha Roger Bacon meghívja néha magához.

— De hogyan lehetséges ez? — kérdeztem én szörnyen elbámulva.

— Vannak dolgok ég és föld között, Horatio, amiket föl nem foghat a mi véges elménk! — mondta az én vis a vis-m. Aztán hirtelen eltünt . . .

Telepátia

— Nekem is van egy esetem, — szólalt föl egy kövér úr, akinek jóízü arcáról lerítt a hamiskodás. — Ha megengedik, elmondom.

Megengedtük.

— Volt nekem egy derék kocsisom, aki vén bolond létére, fiatal, helyrevaló, de egy kicsit kikapós leányt vett feleségül. Egyszer bemegyünk együttesen Szentgyörgyre, ahol dolgom akadt az adóhivatalban. Mivel nagy paksamétát cipeltem magammal, bevittem az öreg Andrist is, hogy hozza utánam.

Odabent, amikor elvégeztem hivatalos dolgaimat, azt mondja nekem az adótiszt:

— Mondok egy ujságot, Balogh úr. Tegnap este hirtelen parancsot kapott az itteni huszárezred, hogy egy szakasz huszárt küldjön ki az ön falujába. Mert hogy hogy nem, neszét vették, hogy a szocialisták a napokban erősen fognak mozgolódni. Ma reggel egész csendben indult el a szakasz s ha nem tévedek, — az órájára nézett, — már ott is van.

Engem bámulatba ejtett ez az óvatosság, mert őszintén mondva, semmit sem tudtam a „cucilisták" mozgolódásáról, de még jobban elcsodálkoztam, amikor az öreg Andris kocsis holthalványra váló arccal elejtette a paksamétát, a homlokához kapott és üvöltő hangon följajdult:

— Akkor . . . akkor épp most ölelgeti egy huszár a feleségemet!

Se szó, se beszéd: kirohant, a kocsira kapott és elvágtatott. Amikor déltájban egy kölcsönkért fogaton hazaérkeztem, Andrisnak be volt verve a feje, a huszárnak akkora daganat volt a kobakján, mint egy cipó és Panna asszony, a szép kocsisné, borogatást rakott formás vállaira.

. . . Azóta én is hiszek a telepatiában, meg a negyedik dimenzió csodáiban.

Hivatlan vendégek

Volt a hivők között egy, akinek minden éjszaka megjelentek az asztrálszellemek. Még pedig hivatlanul. A felesége, aki egy nagyon kedves, szép és fürge asszony, elpanaszolta, hogy pokollá teszik az életét. Folyton recseg az asztal, mozgolódnak a székek, sóhajtozik a plafond és nyikorog a háztetőn levő szélkakas, — még egészen szélcsendes időben is! Egyebet ő nem lát és nem hall belőlük, de az ura minden reggel jóltartja azokkal, amiket mesélnek neki a negyedik dimenzióbeliek.

De nem azért zugolódott az asszonyka, hanem sokkal fontosabb okból. Nekünk nem is merte elmondani, hanem csakis asszony pajtásainak. Valahányszor meg akarta csókolni az ura, végigborzongott az asszonyon a gondolat: hogy hátha nincsenek egyedül? Hátha valamely indiszkrét asztrálszellem ólálkodik körültük! S inkább meghalt volna, semhogy ilyen körülmények között eltürje az ura csókját.

Kérdezték az asszonyok, hogy milyen szellemek látogatják az urát. S kitünt, hogy csupa nőnembeli: vasárnap Kleopátra, hétfőn Szemirámisz, kedden Judith, szerdán Ninon de l'Enclos, csütörtökön a szép Heléna, pénteken a legendabeli Lilit, szombaton . . .

— Nos, szombaton?

— Szombaton és vasárnapon nem fogad senkit. Azt mondja, hogy nagyon el van fáradva. Ilyenkor aztán csend van, még a szélkakas sem nyikorog.

Összesúgtak az asszonyok és valahogyan kapacitálták a menyecskét. Az eleinte védekezett, de végül piruló arccal adta beleegyezését.

Pár nap múlva borús arccal jelent meg az ebédnél a mi hívő emberünk. Faggattuk, hogy mi a baja és ő végül bevallotta.

— Nagy bajban vagyok. Azt tudjátok, hogy milyen jó egyetértésben élek a negyedik dimenzióbeliekkel — tán leginkább azért, mivelhogy csak a gyönge nembeliek látogatását fogadtam. Öt napon át jöttek el hozzám minden héten és föltárták előttem a rejtett bölcsességet. A péntek és a szombat azonban az ő „journapjuk", amikor csak otthon, egymás között tesznek látogatást . , .

De mi történik most szombaton? Recseg az asztal, mozgolódnak a székek, sóhajt a plafond és nyikorog a szélkakas, noha egészen szélcsendes idő volt.

Eszembe jutott, hogy hátha eltévesztette valaki a napot a rendes vendégeim közül és kérdezem halkan, nehogy a feleségem fölébredjen:

— Ki van itt?

— Samson! — feleli egy öblös hang.

Samson, az erős, aki háromszáz filiszteust ütött agyon egy szamár állkapcsával! Azzal nem lesz jó kikezdeni! Meglapultam tehát a takaró alatt és semmit sem szóltam.

A következő éjszaka vasárnapra esett. Megint recseg az asztal, sóhajtozik a plafond stb. Kissé idegesen kérdezem:

— Megint te vagy itt, Samson?

— Nem a', hanem én vagyok: Herkules, — hangzott a válasz.

— S mit kerestek itt? — türelmetlenkedtem. — Hisz nem hivtalak benneteket!

— Hallottuk, hogy idejárnak Kleopatra, Judith, Szemirámisz, Heléna, Ninon de l'Enclos, Lilit. Azok mind régi jó ismerőseink. Hát gondoltuk, hogy ahol ők megvolnának, minket is szívesen látnak majd.

. . . Megdobbant a szívem. Hej de jó, hogy nem veszik észre, hogy a feleségem is itt van. Samson és Herkules, a bibliai és a hitregebeli hős veszedelmes vetélytársak. Inkább nem fogadom ezentúl a többit sem.

TÁBORI RÓBERT

M.D.K.

Orlai Petrich Soma
festő

1850-ben München ben Kaulbach
oldalán folytatta felkészülését. Két
festménye ismeretes a „Galádi örim"
és „II hajos hottteslinek feltalalálása
a Csele patakban" (1851)

Baki Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969. junius – 6 lap.

M.D.V.

Orbai Petrich Soma
festő

Pécsen festette a művészettörténet
által számontartott első történelmi
művét a „Szent István és a gyilkos”-t.
A kép a Nemzeti Múzeumba került.

Bakó Miklós: Orbai Petrich Soma
művészete, 1969 június – 6 lap

M.D.K

Orlai Petrich Soma
festő

A szabadságharc hírére megszakította tanulmányútját és haza tért. Gyorn tábornok csapatában harcott, közben néhány csataképet kőre rajzolt

Baki Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969. junius - 6 lap.

Orlay Petrich Soma

Anyám c. képet a francia javaslatára állítottak ki a párizi, magyarországi művészet kiállításon.

Boris Lossky: A magyarországi művészet tú évszázada (Petit Palais, Paris, 1966. ápr.-jún)

Magyar Műhely (Párizs) 1966. nov. 15. 140.

MDA.

Orlay Petrich Soma

Képvásárlási hir

Dunántuli Napló 1966 dec.25.p.11.

Orlai Petrich Soma
festő-

Utiörö munkássága, amellyel a magyar történelmi festészet, s a menzeli jellegű művészet hiventakarását segítette nagy jelentőségű.

Bahi Miklós: Jólai és Orlai Petrich . . .
Művészet, 1970. április – 34 lap.

4) Orlai Petrich Soma
festő

Ezek művei: „Szent István és a gyilkos", „Ó-
nodi országgyűlés", „II. Lajos holttestének fel-
találása a bele patakban", „~~[illegible]~~
„Coriolán", „Sappho".

Az utána következő művészek közül többen
feldolgozták Orlai témáit.

Heitler bízló: Kiállítási krónika
Telenkov, Pécs 1970. III. 237.

2) Orlai Petrich Soma
festő

Művei: „Petőfi Mezőberényben", „Petőfi Debrecenben", s ez utóbbinak egy vázlata; portréi apjáról és másokról; nagy kompozíciói: „Szent Margit zárdába vonul", „Milton", „Attila vallomásra bírja Budát"; „Petőfi szülőinek arcképe", „Petőfi az egyi kispapok Rózott", „Zách Ilicián"; Petőfi Bolond Istókiához és a János Hitler bízló; Kiállítási napló

Lelenkov, Pén 1970. III. 236.

Orlai Petrics Soma

l.

Szabad Művészet

1948. 4sz.: 143, 144 l.

ś.

n

et / szintén mai dátumu számlánk után/

Künstlers in des florent. Pengö 19.90
..... " 18.--

Összesen Pengö 37.90

ékben b. számlájukon jóváirtuk.

Kiváló tisztelettel

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Könyvkereskedelem
IV., Váczi-u. 1. sz.

Laka

Orlai Petrich Soma

Szerepel a szekszárdi Balogh
Ádám múzeum kálvitásai

Kelet magyarország 1970 IV. 7

VIRÁG

L94o. TÜKÖR. X, évf. 2oo. l.

Orlay P. Soma: Édesanyám

h

Orlay-Petsich

Katol.Szemle.1938.I.88-92.l.

Orlay-Petrich Soma festö.

Béke és Szabadság.1952.20.sz.máj.18.11.l.

Orlai Petrich Soma festő

Magyar Müvészet 1925.497-523.o.
Berzeviczy A.:Az ötvenes évek képző-
müvészete.

Orlay Petrics Soma
festő

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
328-333.
"Budapest magánképtárai"

Orley festő

Magyar Művészet.1948.XV.évf.257-265.
lap.

Kampis Antal: A Szépmüvészeti Muzeum
uj szerzeményei

Önálló táblakép - Személyi a[illegible]olas

Orlay Petrics Soma:
Petőfi Debrecenben

MŰVÉSZET
I.évf. 1902.
328-333.
"Budapest magánképtarai"

Orlai Petrics Soma,festő

A soproni Berzsenyi Gimnázium iskolatört.kiállításán művei szerepeltek.1957-ben. 368.old

Pröhle Jenő:a Berzsenyi Gimnázium iskolatörténeti kiállitása. 367.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XII.1958.Sopron

Orlai Petrich Soma

Lásd

Kacziány Ödön: Pesti művészélet az ötvenes és hatvanas években. Művészet. 1910. II. l.

Kun László és udvara c. történeti képe: Lásd jellemzését a képnél u. itt.

MDK

Orlai-Petrich Soma

Városközi kiállitás Békéscsabán. Képzőművészet
1930. IV. évf. 29. sz. 1 lo3.l.

O

MDK

Petrich Soma, Orlay

l.: Orlay Petrich Soma

Nők Lapja, Bp. 1956. szeptember 27.
[10-11. l.]

MDK.

Olray Petrich Soma

Kiállitási hiradás

Hevesmegyei Népujság 1966 jan.11.

MDK

Orlay-Petrich Soma

Orlay-Petrich, Emese álma.

Maszák Hugó, Emese álma. Magyar Képzőművész 1864. jun. 2o. 87.

Dobos Ilona
1965.aug.25.

Orlai Petrich Soma

Petőfi Sándor képéről rajz.

Vas Lapja 1965. okt. 16.

Orlai Petrich Soma
festő

M.D.4
1

A pápai kollégiumban tanult.

Baki Miklós: Emlékezés Csek-Szombathy László műgyűjtőre
Művészet, 1968. augusztus — 30 lap.

Orbai Petrics Soma

Perneczky Géza cikke: „Bemutatkozás bélyegművészetről és képzőművészeti bélyegekről".

Magyar Nemzet, 1967. IV. 28.

Orlai Petrics Soma, festő

- Milton c. alkotását ábrázoló bélyeg

repr.

Magyar Ifjúság, 1967. IV. 29.

Orlai Petrics Soma, festő

- Milton c. alkotását ábrázoló bélyegblokkot bocsát forgalomba a Magyar Posta a FIP májusi amszterdami kongresszusa alkalmából.

hobby
Magyar Ifjúság, 1967. IV. 29.

Orlay Petrich

karepel a biedermeyer

kiállításon a Műcsarnokban

Pester Lloyd 1937 XI. 28

Orlay Petrich Soma

Szerepel a „Magyar biedermeier"
c. kiállításon a Műnaznókban

Pesti Napló 1937 XI. 30

Orlay Petrich Soma

Szerepel a magyar Biedermeier

Liánitáson, a Műcsarnokban

Pesti Napló 1937 XI. 28

MDK

Orlai Petrics Soma, festő

A második festmény-blokkon
Orlai Petrics Soma Milton-jának
reprodukciója látható.

— : bélyeggyűjtés 10

Népszabadság, Bp., 1967. május 6.

MDK

Orlai-Petrics Soma, Jestő

Milton c. festménye a posta új festmény során lesz látható.

— : bélyeggyűjtés

10.

Népszabadság, Bp, 1967 ápr. 15.

Orlai-Petrics Soma festő

Bebe a Szabadság (VI.) 34. n.
1955 aug. 24. 17. l.

MDK

Orlai Petrich Soma

Művei kiállitva 1930.febr.-ban Békéscsaban a városközi tárlaton.

Cikk: Városközi kiáll.Békéscsabán.

Képzőművészet, 1930.IV.évf.29.sz. 103.l.

MDK

Orlai Petrich Soma

2. M. Képzőmüv.Kiáll. Szab.Nép, 1951. nov.4. 9 l.

Orlai-Petrics Soma

Milton c. képe megjelent bélyegen

Új Szó 1967. ápr. 22.

Székely Bertalan
festő

MDK

Méltatás.

Baki Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969. június - 6 lap.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Macharán Viktor
festő

M.D.Y

Hosszú évekel töltött Párizsban és
ott rendszeresen hiperte magát

Bali Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969 junius - 6 lap.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Orlai Petrich Soma, festő MDh

Az 1847–48 körött készült olajfestménye Petőfi-ig ábrázolja, ahogy „a jóbarát a költőt az otthonában látta."

Repr.

Békés István: Az igazi Petőfi-arc

Népszabadság Bp. 1960. márc. 13. 9. l

Orlai Petrich Soma, festő MDK

Jókai Pápán ismerkedett meg Petőfivel és Orlai Petrich Somával.

Molnár József: Jókai gyermekkora és ifjúsága 16 – 17

CSALÁD és ISKOLA, Bp. 1965. június XVI/6.

M.D.M.

Orlai Petrich Soma
festő

Petőfi festménye.

Csengeryné Nagy Emma: Magyar írók arcképei – 34 l.
Művészet, 1960. augusztus.

M.D.K

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Orlay Petrich Soma

Esztprím

382, 383. m

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

M.D.K

Orlai Petrich Soma
festő

A szabadságharcban súlyos sebet kapott ezt Münchenben gyógykezelték. Itt látogatta meg Orlait Petőfi. Ekkor készítette Petőfiről utolsó életében portréját.

Baka Miklós: Orlai Petrich Soma
emlékezet, 1969. június - 6 lap.

MDK

Orlai Petrich Soma, festö-graf.

"Petöfi Sándor szülei" ceruzarajz.
A müvészi mellett történeti értéke is van.

OZ.: A Vall. és Közokt. Min. vásárlásainak kiáll. az.
O.M.Sz.Muz.-ban.
Szépmüvészet. 1941. 2o6.l.
8, 12.

M. D. K.

ORLAY PETRICH Soma festő

Petőfi ábrázolatai

Magyar Nemzet 1960. XVI. 100. M. 4. l.

Ungvári Tamás: Festők irodalomtörténete

MDK

Orlay Petrich Soma (festőmű-
vész)

(Megemlítve: Petőfiről készített
festménye.)

Kovács Judit: Utinaplónkból. Petőfi
utolsó napja.
Nők Lapja, Bp. 1956. szeptember 27. [10–11. l.]

Oslai Petrics Soma

ind

Kofsz. 1898.

2201

.....*műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....számu .....

m.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Orlai Petrics Soma

lásd

E Mik

.....*műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

.....szamu .....

n.

vi ..... hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Orlai Petrich Soma

1948-ban lefestette rokonát és barátját, Petőfi Sándort.

László M.: A magyar portrémű vészet tört.-ből; Műgyűjtő, 1970. 4. sz. 41. l.

MDK

Orlay – Petrich Soma, festő

Petőfit ábrázoló képei a

Nemzeti Múzeum tárlatáci

látható.

– : A nap programjából 6

ESTI HIRLAP Bp. 1968. márc. 16

M.D.K

Orlai Petrich Soma

festő.

Petőfi Sándor portréját
festette meg (repro)

marthy: Jubiláló palettán
Nők Lapja, 1965. okt. 16-16 kép.

Oskar Petrich

Petőf. portrét kérdése

Vigilia, 1960, 7 n., 438 sol.

Orlai Petrich Soma
festő

M.D.K.

Petőfi festménye.

Magyar Nemzet, 1959. július 18.

4l.

Megnyílt az Irodalmi Múzeum állandó Petőfi kiállítása

Orlay Petrich Soma

Petőfi szüleiről rajzolt portréja szerepelt a Nemzeti Galéria időszaki rajzkiállitásán.

Körner Éva: Magyar rajz és akvarellkiállitás XIX - XX. század

Rajztanítás. 1960. 1. sz. 28. l.

Orlay Petrics Soma

Hétfői Hírek 1938 ápr. 21. II évf. 16.

Ellenvélemény a békéscsabai Petőfi-portréról

„Petőfi befejezetlen arcképéhez" címmel, lapunk március 17-i számában Dienes András írását közöltük. Most Sándor József Petőfi-kutató, levelet intézett szerkesztőségünkhöz s levelében Dienes következtetéseinek ellentmond. Írását vitacikként közöljük.

A közelmúltban a Hétfői Hírekben cikket közöltek a Petőfiről festett portréról. A cikk végső következtetése az volt, hogy az Orlay által festett Petőfi-kép igazolja: Petőfi Sándor a Héjjasfalva—Fehéregyháza közötti országút mellett esett el. A következtetés arra támaszkodik, hogy *Heydte* osztrák őrnagy abban a fekete pantallóban s vállban redőzött ingei egyikében látta a halott költőt, amikben őt Orlay 13 nappal ezelőtt Mezőberényben lefestette.

Véleményem szerint ez a következtetés félreértésen alapul. Erre vonatkozólag felsorolok néhány tényt.

Idősb *Gyalókay* Lajos, *Bem* vezérkarának százados, akivel és akinek kocsiján Petőfi a segesvári csata napján a csata színhelyéig együtt tette meg az utat, vallomásában ezt mondja: *„...azt határozottan tudom és bizonyítom, hogy Petőfi egész felső öltözetét azon a szerencsétlen napon egy vitorlavászonból készült blouse, mellény és nadrág képezte... Ezen állításom igazsága, valamint arról, hogy Petőfi velem, az én kocsimon jött az ütközet színhelyére, tanúságot tehet Mütter Ferenc, az élesdi járás... járásbírája is".*

Mütternek is megjelentek ma már okmányerejű sorai. Ő ezeket mondja: *„A kölcsönös köszöntés után a mellettem ülő honvédtisztre mutatva* (Gyalókayra utal a járásbíró), *mondá: „Petőfi őrnagy úr, a törzskartól."*

Majd Petőfi ruházatáról azt írja Mütter, hogy a költő *„...vitorlavászon katonai blouset és ugyanilyen nadrágot viselt."*

Tehát a leghitelesebb tanúk, akik egyben bajtársak és barátok, sőt a kor fontos közéleti személyiségei, — Gyalókay a nagyváradi Tábla elnöke volt, Mütter járási bíró — igazolják, hogy Petőfi Sándor a segesvári csata napján nem fekete pantallót, hanem vitorlavászonból készült nadrágot viselt.

Gyalókay és Mütter vallomását Bem vezérkari főnökének, *Papp* Lajosnak, *Apáthy Péter* alispán előtt tett vallomása is igazolja. Ő azt mondotta: *„Petőfi ez alkalommal vitorlásvászonból készült zubbonyt és nadrágot viselt..."*

A békéscsabai Petőfi-portré tehát nem bizonyítja, hogy Heydte őrnagy a Héjjasfalva—Fehéregyháza közötti országút mellett Petőfi holttestét látta volna. Nem is láthatta, mert Heydte hivatalos jelentése szerint az általa látott fekete pantallós halott *nagy, fekete körszakállt* viselt, Petőfi Sándornak pedig a csata napján *kecskeszakálla* volt. Ezt egy 48-as főhadnagynak gróf *Hallerhoz* írott levele is bizonyítja. Azt állítja a katonatiszt: *„...biztos tényt állíthatom fel, miszerint Petőfi 1849. július 29-én, Egressy Gáborral Marosvásárhelyen kecskeszakállal volt látható."*

Mindenki tudja, hogy két nap alatt nem lesz a kecskeszakállból nagy fekete körszakáll. Ugyanis a csata július 31-én volt.

Sándor József

Több helyütt ...
ményezésre — *etikai bizottságok* alakultak, amelyek bizonyos normákat is megállapítottak, főként az orvosok magángyakorlatára vonatkozóan. *Komáromban, Vas* megyében már működik is ilyen bizottság az Egészségügyi Szakszervezet patronálásával.

A minisztérium és a szakszervezet megbízottai több ízben beszélgettek az orvosokkal, hogy megismerjék nézeteiket. Így elég világosan kialakultak azok az elvek, amelyeknek — a lehetőség szerint — az orvosi rendtartásban is érvényesülniök kell. Maguk az orvosok is követelik, hogy

járjanak el minden olyan orvos ellen, aki illetéktelenül pénzt fogad el betegeitől.

Előfordul, hogy egyes kórházi osztályokon csak annak jut ágy, aki a beutalás elsőbbsé-

rületnek csak egy szakorvosa van.

Kialakult az a vélemény az orvosok és a betegek körében, hogy az ilyen elveket magában foglaló rendtartás megjelenésére minél hamarabb szükség van. Ez hasznos lenne azért is, *mert elhatárolná egymástól a becsületes és a tisztességtelen orvosokat.*

Horváth Zsóka

M. Uljanova: **A L**

A forradalom első éveiből származó régi papírok és kéziratok között egy levélköteget találtam. A levelek részben közvetlenül Vlagyimir Iljicshez, részben — az ő számára való továbbítás céljából — a Pravda szerkesztőségéhez, vagy hozzám voltak címezve s mint kitűnt, Vlagyimir Iljics első levelei olyan munkásoktól, főleg sorkatonáktól származtak, akik a Pravda cikkei alapján ismerkedtek meg a beszédeivel és rájöttek, hogy a bennük kifejtett gondolatok és nézetek — mint egy frontkatona írta — „éles ellentétben állnak a mai és a forradalom előtti más lapok cikkeivel". Ezeket a nézeteket akkor, a februári forradalmat követő első hónapokban az imperialista háborúba belefáradt frontkatonák túlnyomó többsé-

anov

ád

Csak ugy szép az asszony

ha a foga szép. Használjon egy kis ODOL-pépet Nagyságos asszonyom és minden szem megakad hófehér fogán. Sok millió asszony széles e világon az ODOL fogpép habjának köszönheti szép és egészséges fogát. Ez a pép alaposan tisztit, erősiti a foghust és üditi a leheletet.

ODOL

Egy ismeretlen Petőfi-kézirat

Kilencvenkét éve lesz juliusban, hogy Petőfi elesett és annyi év után ujra felbukkan kiadatlan irása, amely világot vet nemes lelkére, hallatlan lángelméjére.

Mikor a nagy nemzeti fellendülésben először vetődött fel a szociális gondolat, Petőfi azonnal a mozgalom vezetői közé állott és Pesten 1848 május 4-ére hirdetett ülésre sietett, hogy ott ő is kifejtse eszméit, amelyeket ennek az ügynek megvalósításához célirányosnak tart. Ennek a mozgalomnak a cime volt: „A népbarát". Egy lapot akartak szerkeszteni, amelynek cime: „A nép barátja" s ennek az előfizetésre való felhivása az 1848 junius 4-én megjelent első számában látott napvilágot. A lap megjelenését egy megbeszélő-ülés előzte meg, amelyre Petőfi a következő programpontokat irta le. Ez a vázlat került most elő, amelynek szószerinti szövege a következő:

A népbarát programja.

1. Magyarázata legujabb törvényeink azon cikkeinek, mellyek a népet illetik.

2. Magyarázata átaljában azon törvénycikkeinknek, mellyek nemcsak szabadságunk és függetlenségünk fönntartására vonatkoznak.

3. Fejtegetése és összehasonlitása a magyar nép multjának és jelenének.

4. Folytonos értesités a hazai és külföldi politikai eseményekről.

5. Gazdászati értekezések.

6. Erkölcsnemesitő mondatok, versek és elbeszélések.

A vázlatot Petőfi nem irta alá, azonban a Petőfi Társaság tagjai kétségtelenül megállapitották, hogy az ő kézirata. Ezt igazolja különben Petőfinek Arany Jánoshoz küldött 1848 május 5-éről keltezett levele is, amely hivatkozik az előtte való nap, azaz május 4-én megtartott ülésre. A levél igy kezdődik:

„A néplap ügyében tennap tartott gyülést az erre kinevezett választmány, melynek tagjai: Vörösmarti, Stancsics, Sükei, Nyári Pál, Fényes Elek, Petőfi stb. Mindenek előtt tudnod kell, hogy e lapot nem könyvárus adja ki, hanem kiadja a Pest megyei középponti választmány, a ministeriumnak pénzbeli segitségével. E lapnak főszerkesztője lesz egy magyar ember, a mellett lesz négy vagy öt segédszerkesztő, a kik ugyanazt, a mi a magyarban megjelenik, lefordiják németre, tótra, oláhra, ráczra, s igy ezen ujság öt nyelven fog megjelenni. Most nyisd ki mind a hat füledet, hogy megértsd, mert különben is rossz magyarázó vagyok."

A többi részében a levélnek a példányszámról és a szerkesztő fizetéséről ir. Csak a végén mondja azt Aranynak: *„Öcsém Jankó, midőn a szerkesztőválasztásra került a dolog, mindenekelőtt én emeltem szót, mondván: ‚Ajánlom Arany Jánost . . .'*

. . . Én nem tettelek szerkesztőre, tetted magad magadat, azért ha nekem valaha hálálkodni mersz (amit már mult leveledben megkezdeni elég szemtelen voltál) én agyon ütlek."

Ebben az ügyben Petőfi már előzőleg is irt Aranynak egy levelet, még pedig 1848-ban. Akkor már Petőfi Aranyt ajánlotta a Landerer által meginditott néplap szerkesztőjévé, mert ő már

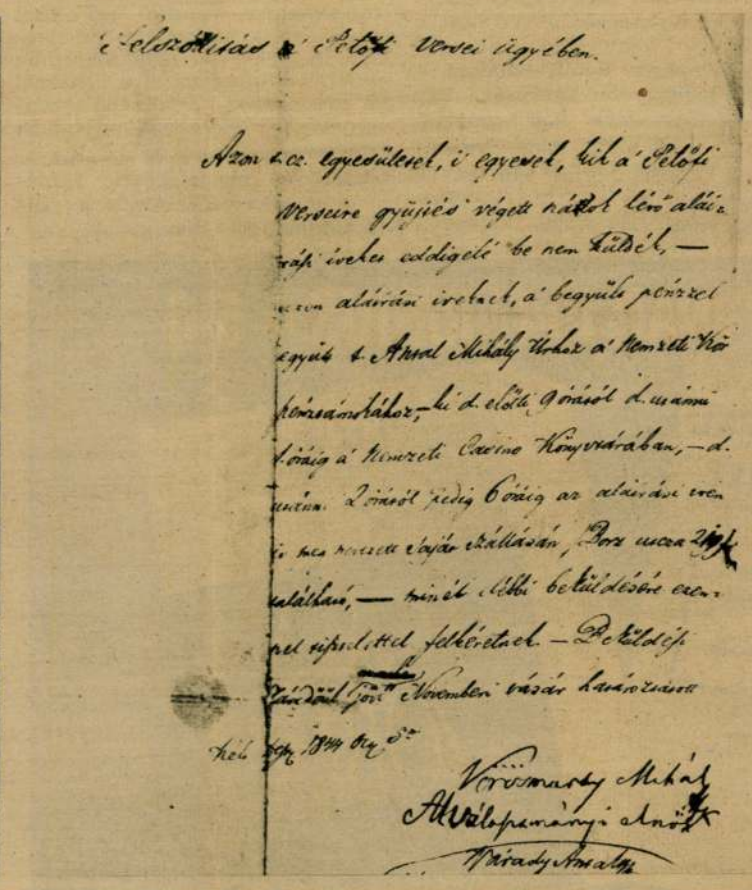

Baloldalon: Petőfi legutolsó arcképe, amelyet Orlay Petrics Soma 1849 juliusában festett róla Mezőberényben. Jobboldalon: Vörösmarty felszólitólevele az egyesületekhez, amelyben Petőfi uj verskötetét megrendelő aláirási iveit sürgeti. — Alsó képek: a most felbukkant eredeti Petőfi kézirat: „A népbarát" cimü lap programja. Jobboldalon: Petőfi a jellemről irt versének eredeti kézirata. (Vasberényi Géza gyüjt.)

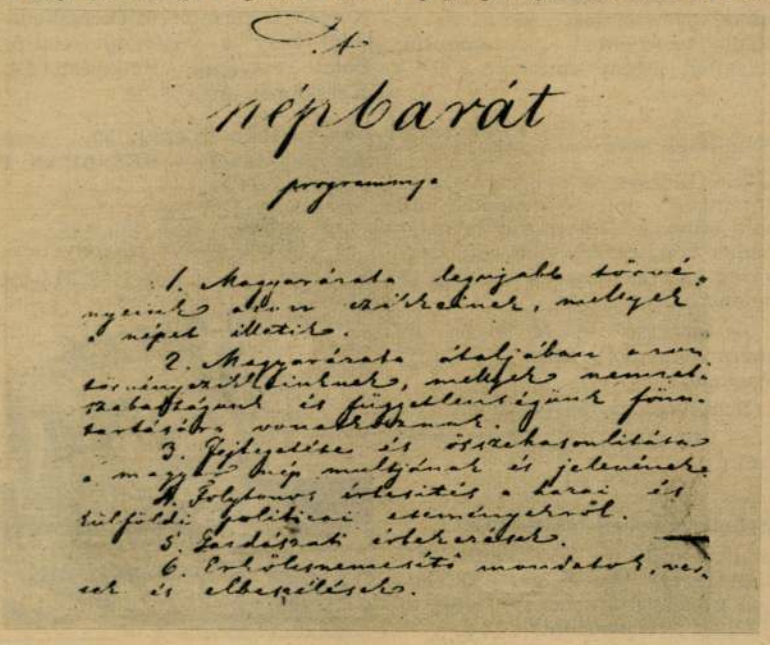

A népbarát

programmja.

1. Magyarázata legujabb törvényeink azon cikkeinek, mellyek a népet illetik.

2. Magyarázata átaljában azon törvénycikkeinknek, mellyek nemcsak szabadságunk és függetlenségünk fönntartására vonatkoznak.

3. Fejtegetése és összehasonlitása a magy[ar] nép multjának és jelenének.

4. Folytonos értesités a hazai és külföldi politikai eseményekről.

5. Gazdászati értekezések.

6. Erkölcsnemesitő mondatok, versek és elbeszélések.

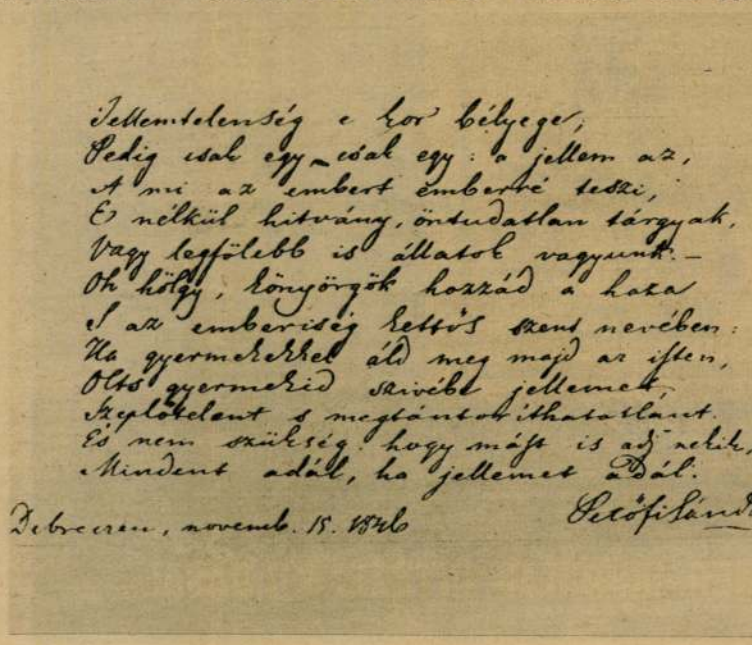

Jellemtelenség e kor bélyege,
Pedig csak egy – csak egy: a jellem az,
Ami az embert emberré teszi,
E nélkül kitaszány, öntudatlan tárgyak,
Vagy legfölebb is állatok vagyunk. –
Oh hölgy, könyörgök hozzád a haza
S az emberiség szentsége nevében:
Ha gyermekedet áld meg majd az isten,
Oltsd gyermeked szivébe jellemet,
Szilárdat, szentet s megtámadhatatlant.
És nem szükség, hogy mást is adj neki,
Mindent adál, ha jellemet adál.

Debreczen, novemb. 15. 1846 Petőfi Sándor

W 10043

Minden nőnek, aki szép akar lenni és maradni, meg kell ismernie az uj Kaloderma-kozmetikai készitményeket. Csodálkozni fog, hogy ezek használata után bőre mily rövid idő alatt üdébb, tisztább és szebb lesz. — Tegyen még ma egy kisérletet.

KALODERMA
CSAK AZ ÚJ SZÉPSÉGHEZ
Kozmetika

TISZTITÓKRÉM
P 2.32
ARCVIZ
P 3.72
AKTIVKRÉM
P 2.63
NAPPALIKRÉM
P 2.63

Jé, te nem tudod, hogy a Smart levendula a legjobb?

Budapest Bécsi-utca 9

szerződésileg Jókai mellé az életképekhez volt lekötve. Akkor irta ebben az ügyben első levelét Arany Jánosnak, aki még Kőrösön tartózkodott. És hivta, hogy költözzön fel Pestre, mert itt lesz kétezer pengő fizetése a lapnál. Abban irja azt, mikor Aranyt invitálja: *„Te Jankó, a lenne még ám az élet, ha feljönnél! Gyere föl az Isten áldjon meg. Ugy élünk, mint Krisztus, ha egy kicsit szegényecskén is."*

Ezek a levelek alátámasztják A népbarát programjának hitelességét. Mármost bárki azt kérdezheti: honnét került ez most napvilágra. Erre megfelelni az én kötelességem.

Van ebben a mi fővárosunkban egy rendkivül finom, saját lelkének élő ember: Vasberényi Géza. Nem érdekli őt sem kártya, sem más szenvedély, amely után az embereket a vér hajtja, csak egy szenvedélye van: rajongva szereti Petőfi Sándort, a világ legnagyobb lirikusát. Egy kis gyüjteménye van, amelyet hosszu évek alatt maga szedett össze, ebből került elő ez az ismeretlen kézirat. De a gyüjteménynek nem utolsó példánya az a gyüjtőiv sem, amely a nagybecskereki kaszinótársulat aláirási ive volt Petőfi Sándor verseire. Az aláirási ivet nem kisebb emberek, mint Vörösmarty Mihály, Vachott Sándor és Szigligeti jegyezték. Ugyancsak ebben az ügyben Vörösmarty Mihály felszólitólevele, amely az egyesületekhez fordul, hogy küldjék vissza a Petőfi Sándor verse ügyében szétküldött aláirási iveket. Ez is bizonyiték arra, amit mindnyájan tudtunk, hogy Vörösmarty mennyire szivén viselte Petőfi Sándort életének és müveinek sorsában.

De hogy visszatérjünk Vasberényi gyüjteményeire, meg kell emlitenem, hogy az ő tulajdonában van Orlay Petrics Somának 1849 juliusában Petőfi Sándorról Mezőberényben festett képe, tehát közvetlen pár héttel Petőfi halála előtt készült a festmény és ez az utolsó kép, mely Petőfiről ránkmaradt.

A sors játéka az, hogy Petőfinek az a verse is Vasberényi Géza kezében van, amelyet Petőfi a jellemről irt. Ez a pár sor méltán illik a nemeslelkü Vasberényi Gézára.

Olts gyermekeid szivébe jellemet,
Szeplőtelent s megtántorithatatlant.

És nem szükség, hogy mást is adj nekik,
Mindent adál, ha jellemet adál.

ifj. Hegedüs Sándor.

MINIATÜRÖK

Schulenburg Friedrich Wilhelm (1742—1815)
porosz miniszter a szerencsétlen jénai ütközet (1806) után Berlinben a saját házára s a város minden szögletére a következő tartalmu vörös plakátot függesztette ki:

„A király egy ütközetet vesztett; most a nyugalom az első honpolgári kötelesség."

Csakhamar ezután egy tiszt megvizsgálja azokat az őrhelyeket, melyeket a polgárőrségnek kellett ellátnia. Az első őrháznál az őrszemet a legédesebb szendergés közt fekve találta. A tiszt felköltötte az alvót s azt tunyaságáért és álmosságáért keményen megdorgálta. Ámde a polgárkatona, ki álomittasan dörzsölte szemeit, azzal mentette ki magát:

— Nem tudja, kapitány ur, hogy most a nyugalom az első polgári kötelesség?

*

Ujházi Ede (1844—1915)
kiváló szinművészünk egyszer egy fiatal függetlenségi-párti képviselővel találkozott, aki őt meginterpellálta:

— Kedves Mester, maga engem nem szeret.

— Miért? Miből következteted ezt, édesem? — kérdezi nyájasan Ujházi.

— Mert azt hallom, hogy maga mindenkit lemarház, akit szeret. De engem még sohasem marházott le.

Ujházi nyájasan megveregette a képviselő vállát és igy vigasztalta:

— Lehet, hogy nem mondtam, de hidd el, hogy gondoltam reád.

*

Johnson Samuel (1709—1784)
angol költőt felkérte egy hölgy, hogy javasoljon neki valami módot, mellyel különleges sörét a pincében megóvhassa szolgáitól.

— Ez igen egyszerü — felelte Johnson —, csak egy hordó jó burgundi bort tartson mellette a pincében, bizonyára megmarad a sör.

*

II. Frigyes (1712—1786)
porosz király egyszer meglátogatta a kamarahivatalt és amikor ott a hivatalnokok seregét megpillantotta, igy kiáltott fel:

— Istenem, mennyi számvizsgáló! Newtonnak, ki az ég és föld terjedelmét kiszámitotta, egyetlen segéde sem volt.

*

Schillings Max
német zeneszerző, a berlini Opera intendánsa dolgozószobájában ült egy órával a „Lohengrin" előadásának megkezdése előtt. Egyszerre egy szolga rohan a szobába és jelenti:

— Igazgató ur, M. kisasszony mára lemondott, Elzát nem tudja énekelni.

Schillings rögtön igy felelt:

— Szerencse, hogy végre észrevette.

*

Scholl Aurelien (1833—1902)
francia irot egy alkalommal felkereste egy ifju és kérte őt, adjon utbaigazitást, hogyan lehet az életben érvényesülni?

— Mi sem könnyebb annál — felelte Scholl. — Küldjön egy öreg nyugalmazott néptanitót egy nagy könyvtárba. Havi száz frankért az illető reggel nyolctól este kilencig rendelkezésére fog állani. Bizza meg őt, hogy szedjen össze adatokat valamely történelmi személyiségről vagy valamely nemzet valamely korszakára vonatkozólag. Amikor az illető összeszedett mintegy hatszáz oldalra való anyagot, adja ki saját neve alatt egy megemészthetetlen nagyalaku könyvben. Senki sem fogja elolvasni a művet, senki sem mondhat rosszat róla. Ön pedig komoly ember lesz, állandó jelöltje az Akadémiának, az emberek keresni fogják ismeretségét. És amikor az a szegény néptanitó, aki művének adatait összeszedte, nemsokára nagy nyomorban meghal, ön zavartalanul élvezheti az ő fáradságának gyümölcseit.

Csodálatosan preciz

a távolságmérős BESSA távolságmérője, mely szilárdan kapcsolódik az objektiv beállításához. A másodperc töredéke alatt nemcsak a távolságot mértük meg csalhatatlan biztonsággal, hanem ugyanakkor már az objektiv is a legnagyobb élességre állt be.

Kérjen ismertetőt fotókereskedőjétől vagy a vezérképviselettől: Solc Testvérek, Budapest, IV., Kecskeméti-utca 8/24.

Vegyen részt az ezévi 1500.— pengős Voigtländer — **BESSAPAN F** pályázaton!

8 drb 6×9 cm, vagy
16 drb 4½×6 cm felvételre.
Ára: P **312**-től.

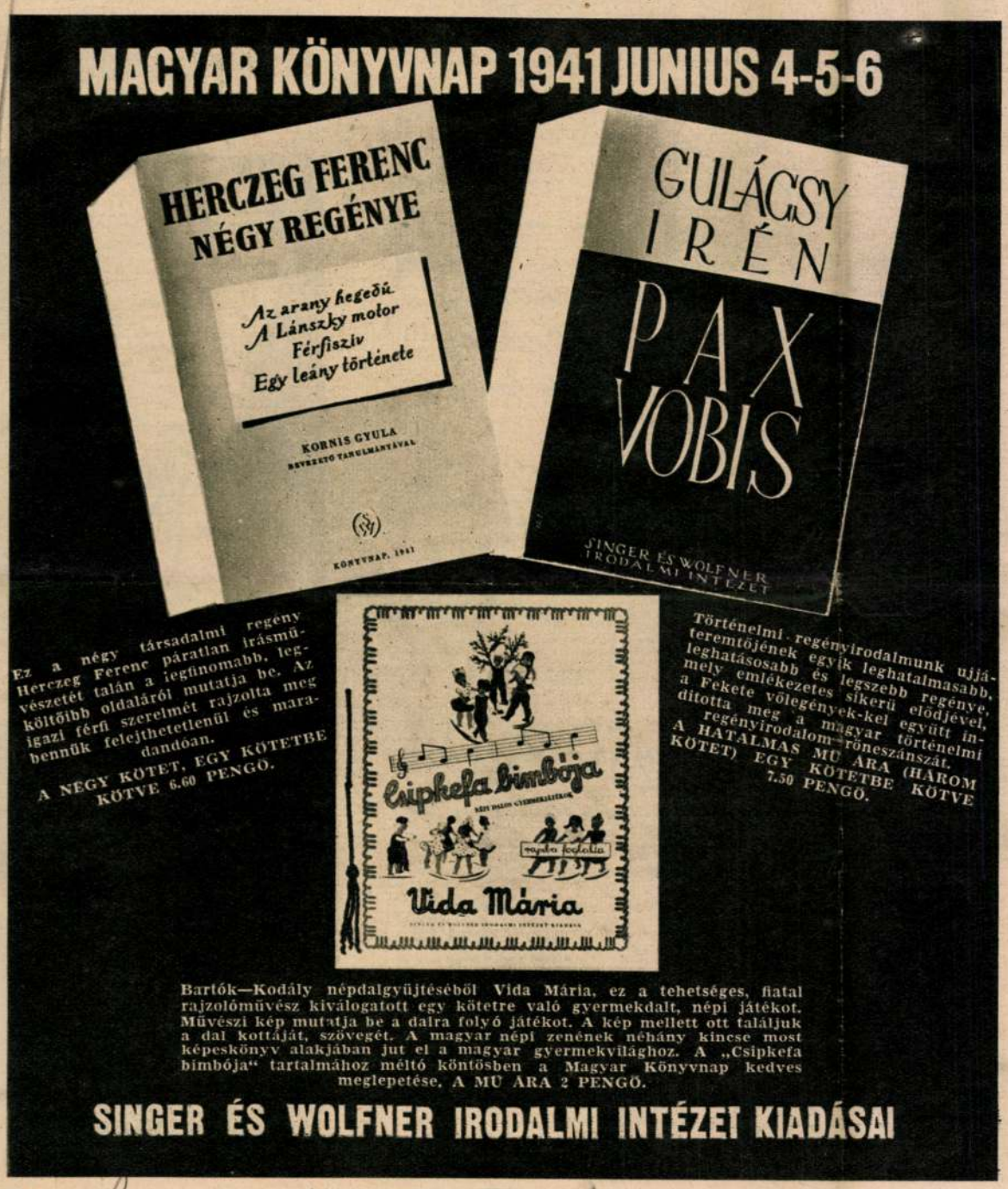

Orlay Petrich Soma
festő

M.D.K

Petőfi festményei

Gábor István: Új Petőfi-emlékek körött 4 l
Magyar Nemzet, 1960. márc. 16.

M.P.K.

Orlay Petrich Soma festőm. MDK

Petőfi Bolond Istókájának illusztr.

g.t: A Helikon Könyvkiadó tervei. Népszava, 1959. okt. 13. 2. o.

MDK

Orlai Petrich Soma, festöm.

Kerbeny Károly: Petöfi arcképeiről.
Koszoru. /Szerk.Szana Tamás. / 1879.

mDK

Orlai Petrics Soma, festöm.

két olajfestménye az eddig ismert portré.

Ismeretlen Petőfi-kép. Került elő Rompán.
Uj Nemzedék. XXIV.évf. 272.sz. 6.l.

Orlay Petrich Soma, festő grafikus

MOK

A Pesti Napló Petőfi-albumának egyik illusztrátora.

Fitz József: A ferencjózsefi korszak magyar díszkiadásai

597 = 600

X/1.

bp. 1960. január

KÖNYVBARÁT

M.D.K

Orlay Petrich Soma
festő

Petőfi ábrázolásai.

Csengeryné Nagy Lenzsa: Előhéraltek Beck Ó Fülöp Petőfi-ábrázolás
Élet és Irodalom, 1961 márc 10 - 13 l. - sainak variatai

MDK

Orlay-Petrich Soma, festő

A Nemzeti Múzeum kiállításán látható Petőfiről készült képei.

— : Petőfi egykori portréinak kiállítása

4.

Népszabadság, 1968. márc. 15.

Orlay Petrics Soma

1866. nov. - kiáll
képröm társ.

Attila és Virgil
c. képe.

Nefelejts. 1866.
540. l (-k-r =
Műtarlati szemle.)

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Orlai Petrics L.

l.

M. Bibl. Szemle

1924. 61. l.

IRODALOM

JEGYZET

Orlai Petrics Soma

A Gyűjtő. 1914. 3-4. sz.
XVIII. aukció

1238. ORLAI-PETRICH SOMA: Salamon király. Olajvázlat. 47×63 120

U. o. 1914. 5-6. sz.
XIX. aukció

Orlay Petrics Soma

Kaid. okr.

Pesti Napló

1913. 25. szám

Orlai Petrich Soma

Szabad Művészet

1952. 107. l.

Orlai Petrics Soma

1.

Szépművészet

1943. 150. l.

től ismert műemlék maradt fenn: a püspöki palota (az egykori vár) menekülő folyosója, mely a palota pincéjéből az egykori várárokhoz vezetett. Lefelé vezető lépcsős folyosó ez, egy helyen faragott kövekből épült, keresztboltozatos, ablaktalan helyiséggel. E négyszögű tér boltozatbordái, záróköve és szép leveles díszű gyámkövein a gotika jellegzetes formái ismerhetők fel. Bizonyára kincstárul szolgált. A pince további helyiségeiben még egy-két gótikus ajtókeret is megmaradt. A vár tornyos kapuzata, belsejében sorakozó ülőfülkéivel szintén csúcsíves stílusú a XIV. századból, a mellette emelkedő, emeletes várkápolnát (a püspök házi kápolnáját) az egyik támpilléren bevésett évszám szerint 1487-ben, tehát a művészetkedvelő főpap, Dóczy Orbán idejében építették.

A kapu tornyát régebben barokkos sisak födte (olyan mint a székesegyházé), mai teraszos alakját a XIX. században nyerte. Figyelemreméltó a palota szép stucco- és szobordíszes lépcsőháza. Minden fordulónál páros puttókból alkotott fínom, kőből faragott csoport köti le figyelmünket. Ezek ismeretlen bécsi szobrász művei. Alkotójuk 1750 tájáról való, névnélküli vázlatkönyvében (a bécsi Barok-múzeumban, 50. sz. a.) két puttócsoport rajza látható. E szob-

Orlay Petrics Soma

l.

Szabad Művészet

1948. 3. sz. 68. l.

SZVÉNYTÁRSASÁG

S T 62.

)K 146.

[Orlai Petrich Soma]

Tehel Péter: [ ]

Szabad Művészet

1952. 108–114. l.

képekkel

évi május hó 1-től kezdve havi elő-
szerü nyugdijjárulékok levonása mel-
0/ K fizetést, évi Egyezerkettőszáz
ábbá havi Hatszázötven /650/ K drága-
erhatszáz /17.600/ K rendkivüli
is hó 1-től kezdve a nevezettnek
erencz nevü gyermekei után egyenkint
vi Kettőezernégyszáz /2400/ K családi
s ez utóbbi összegből a folyó év

Orlay Petrich Soma

Festő

Heitler L.: Művészek, művek és műgyűjtők

Jelenkor 965 9 r. 856 l.

dőiv

sok művészetéről:

Milyen pályázatokon vett részt: . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Milyen megbizásai voltak (vannak): . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Jelentősebb müvei:. . . . . .

. . . . . .

Orlai Petrich Soma festő

magyar Nemzet II. 1955 dec. 23. 5.

MDK

Orlai Petries Soma

rajza Hruz Máriáról repr.

(Diemes András: Necpálom – Hruz Mária szülőhelyén.)

Érdekes Ujság, Bp. 1958. december 28. 3. l.

M.D.K.

Orlai Petrich Soma
festő

Hiányos másfélévi tanulás és munka után, anyagi gondok miatt vissza kellett térnie. Hosszabb időt töltött Debrecenben, ahol sok portrét készített és kiállítást rendezett.

Bakó Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet / 1969. június - 6 lap.

M.D.K.

Orlai Petrich Soma
festő

A műveiért kapott honorárium-ból
Bécsbe ment, ahol tovább képezte magát.
Véhány történelmi vonatkozású alkot
és tudósítást is küldött a hazai lapok-
nak

Bahi Miklós: Orlai Petrich Soma
Műveszet, 1969. junius – 6 lap.

M.D.K.

Orbai Petrich Soma

festő

1854 - sőt idehaza dolgozott. Ekkori történelmi vásznai: Zách Felicián, Martinuzzi meggyilkoltatása, Czillei és Hunyadi, Ovodi országgyűlés stb.

Bahi Miklós: Orbai Petrich Soma
Műveszet, 1969. junius - 6 lap.

M.D.K

Orlai Petrich Soma
festő

Az irodalomból is merített témiat:
Corioláu, Milton, Sappho. Portrét
is készített, közülök a legszebb, amit
édesanyjáról készített.

Bakó Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969. június – 6 lap

M.D.K.

Orlai Petrich Soma
festő

Már fiatal korában méltatták művészetét. Az Életképekben, Petőfi és Jókai lapjában is dicsérték.

Bakó Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969. június - 6 lap.

MDK

Orlai Petrich Soma
festő

Kazinczy emlékének tisztelői övele festették meg Kazinczy is Kisfaludy Károly találkozása cimü kompozíciót

Baki Miklós: Orlai Petrich Soma
Müvészet, 1969. junius – 6 lap.

Orlai Petrich Soma
festő

M.D.K

A Délibáb című irodalmi lapban megjelent írásai az „Ecsetek a művészet körül" és a „Levelek a művészetről".

Bakó Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969. június – 6 lap.

Orlai Petrich Soma
festő

M.D.K.

1952-ben Békéscsabán a Munkácsy-
falhoz legközelebb eső múzeumban
volt emlékkiállítása. Most Papán
idéri emlékét.

Bakó Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969. június - 6 lap.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

M.D.K.

Orlai Petrich Soma
festő

A magyar történelmi festészet úttörője.
18 és 22 éves hora között 1840 től 1844 ig
Pápán a hollégiumban illetve a főis-
kolán volt. Ezekben az években fonódott
össze Petőfi Sándorral, Jókai Mórral.

Baki Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969 junius - 6 lap.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Orlai Petrich Sonna

festő

M.D.6

"Illusztráció a Szép Ilonkához"
"A lopott ások"
"Petőfi Sándor"
"

} rlpr

Baki Bíklós: Orlai Petrich Sonna
Művészet, 1969. junius – 6 lap.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

M.D.V

Orlai Petrich Soma
festő

Orlai pápai horszakát emlétve, így ír;
Jókaival hetten ráp olgattunk és feste-
gettünk, mink szobánkban. A tudatos
felkészülés 1846-ból számítható, amikor
Bécsben a Waldmüller osztályba írat-
hozhatott.

Bahi Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969. junius – 6 lap.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Orlai Petrich Soma

festő.

Pápai hiallitását kb. 10.000 tekintettik meg, igen népszerűek a monumentalis nagyságú vásznai.

Bahi Miklós: Jóhai és Orlai Petrich . . .

Művészet, 1970. ajzilis – 34 lap

M.D.K.

Orlai Petrich Soma
festő-

A magyar nemzeti pektura
egyik megteremtője

Pogány Ö. Gábor: Magyar kiállítás a genfi Musée Pathban
Művészet, 1961. április – 21 lap.

Orlay Pelzics Soma

Művével szerepel a
Mincsarhoz 75 éves jubi-
lázó kiállításán.

N. U. 936. V. 3

MDK

Orlai Petrich Soma
munkája Petőfi utolsó képe látható

Lotz freskok

is láthatók a Károlyi palotában, hol Petőfi emlékkiállitást rendeztek.

Esti Hirlap 251 sz. 1958. okt. 25.

MDK

Petrics Soma, Orlai

l.: Orlai Petrics Soma

0

Érdekes Ujság, Bp. 1958. december 28. 3. l.

Orlay Petrich Soma
festő

M.D.K

Műveit a Magyar Helikon felele-
venítette.

Szy Rezső: A Magyar Helikon és a képzőművészet
Művészet, 1963. junius – 20 lap

Orlai Petrich Soma

Megnyilt a Petőfi-kiáll. Népszava, 1959. jul. 18. 4.1.

MDK

Orlay Petrich Soma

Képzőm. Társ. alapitói

Uj Magyarság Vasárnapja, 1936. jan. 5. kép

Orlai Petrich Soma, festő

MDk

Kazinczy és Kisfaludy Károly találkozása c. képe szerepel a Pelöi Múzeum kiállításán.

-g-: Magyar írók arcképei

290

Bp. 1960. július

X/7

KÖNYVBARÁTI

MDK

Orlay-Petrich Soma, festőm.

történelmi tárgyú művével tettékegazdaggá a kiállitást.

Egyházművészeti kiállitások.
Hüss.-Szent Imre-kiállitás.
Képzőművészet. 1930.32.sz. 167.l.

MDK

Orlai Petrich Soma

Magyar Művészet 1925. 519.l.

MDK

Orlai Petrich Soma, festöm.

Sappho. Olf. Repr. 508.1.

Szépmüvészeti Muzeum.

Magyar Müvészet. 1925.

Orlai Petrich Soma, festő MDK

Édesapjáról, a mezőberényi csimadiáról készült portréja a Népművészeti Kiállításon látható.

Fenczik Flóra: „Hosszablítják meg!...“

2.

ESTI HIRLAP

Bp. 1963. aug. 15.

09

Orlay Petrich Soma

Zách Felician c. festménye (szepző)

a pévsi muzeumban van

Romváry Ferenc: Multnáradi festmények a pévsi muzeumban

Jelenkor 1967 7-8 nám 734 old.

Orlai Petrics Soma

Zách Felician. Repr.
Művészet (Szabó K. jele)
1900. 1187 l.

Orlay Petrics Soma

Műve szerepel Békéscsaba város retrospektiv kiállitásán.

Rádió Élet. 930. II. 21. II. évf. 8. sz.

MDK

Orlai Petrich Soma, festő

Milton c. műve levelezőlap-reprodukció is lesz.

—: Festmények — levelezőlapon és bélyegen 6

Bp. 1967. szep. 20. [Vidéki].

Népszabadság

Orlai Petrich Soma, grafikus

MDG

Pelöji: Boland Istókja. Orlai Petrich Soma nem=
rég megtalált, a műhöz készült 12 illusztrációjával
jelenik meg.

–: A közeljövőben ismét több értékes szép könyv
jelenik meg a Helikon Könyvkiadónál

Népszabadság, Bp. 1959. nov. 11. 9.l

Orlai Petrich Soma, festő M.D.K.

(1822-1880)

Petőfi rokona és barátja nevét a történelmi festészet előfutárai körök említi a szerző.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968. 919. old.

Orlai Petrics Soma

„Milton" címü festményéről fényképfelvétel, alul közepen a kibocsátott bélyegreprodukció.

F. Tóth: „Carter Maximinus – ein neues Hobby" címü cikke.

Neueste Nachrichten, Budapest, 1967. sept. 24. 2-ik oldal.

Orlai Petrics Soma

„Milton" című festményének képeslapon és bélyegen való reprodukciói.

F. Tóth: Cartes maximums - ein neues Hobby.

Neueste Nachrichten, Budapest, 1967 szept. 24. 2 l.

Orlay

Grad

Ormeg Orlay

1885. 842 l

Orlai Petrics Soma

cvod

Kopp Jenő: Édesanyám.

Tükör. 1942. 201. l.

Keppel

Fenti édesanyjának

Kepe fentiről

repr.

Lap

vészeti Múzeumban _ _ _ _ _ _ _ 27

vészeti Múzeumban _ _ _ _ _ _ _ 1

igos könyve a M. T. Akadémiában _ 9

_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 41

ső felében _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 67

_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 22

eidias Hydriája _ _ _ _ _ _ _ _ 57

_ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ 81

Orlay Petrich Soma, [Jestő] M Dh

Szükszavú tudósítása maradt
Jenn arról, hogy Petőfi 1842-ben,
Pápán mily nagy sikerrel
szavalt.

Lukácsy Sándor: Petőfi szaval 91-92

A KÖNYV, Bp. 1964. március IV/3.

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Félévre 8 korona.

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Előfizetési ára:
Negyedévre 4 korona.

VII. évfolyam | 1900 december 2. | 10. szám.

Vörösmarty Mihály

Görbőn, Tolnamegyében a huszas évek elejével Csehfalvay Ferenc alispán házánál cigánymuzsika és pohárkoccintgatás közben heves és szenvedélyes hazafiui érzelmek forrongtak. A vendégszerető házigazda asztalánál gyakran gyült egybe úri társaság, mely a haza sorsán búsult és élénken tükröztette azt az izgalmas, elégületlen, forrongó hangulatot, mely a közéletet az 1825-iki országgyűlés előtt eltöltötte. Volt a háznál egy fiatal, huszonkét-huszonhároméves patvarista, csöndes, komoly ifju, aki mély figyelemmel hallgatta a politikai vitát. Nem vett részt a társalgásban, nem is törődtek az urak nézeteivel, mert hiszen nagyon fiatal volt, idegen is a megyében és mindössze annyit tudhattak róla, hogy Nádasdy Mihály gróf nemrég elhalt gazdatisztjének a fia, aki Perczel Sándor bonyhádi házában nevelősködött és jelenleg az alispánnál van törvénygyakorlaton. Pedig ha valaki közülök jós tehetséggel belelát a jövőbe, vagy mély tekintettel az ifju lelkébe, megrendülve győződött volna meg, hogy mindaz, amit ők a fehér asztalnál beszélnek, gyönge szellő ahhoz a viharhoz képest, mely ez ifju lelkéből fog végigszáguldani a hazán. Megrendülve vette volna észre, hogy a nemzeti újjászületés egyik apostola ott van az asztalnál, nem az asztalfőn, a megye tekintélyei közt, hanem az asztal végén, a legszerényebb helyen.

Úgy van, ott volt az asztalnál az, akire a haza várt: az a költő, ki képes lesz a nemzetet a régi dicsőség fényes képeivel és géniusza isteni erejével fölrázni és egyesíteni. Ott volt a költő, akinek megadatott, hogy két irányban adjon erőt, tartalmat és szárnyat annak a nagy nemzeti mozgalomnak, melyet Széchenyi vezetett: a legfő oltárra emelje a hazaszeretetet és megteremtse a nemzeti irodalmat.

De akkor nem vette még észre senki a szerény patvaristában a Gondviselés emberét és nem sejtette senki, hogy agyában már alakul fenséges formáival és hatalmas tartalmával a legnagyobb nemzeti éposz: a Zalán futása. Talán maga sem sejtette még akkor hivatását. Csak ébredező géniusza parancsára, megilletve a hazafias fájdalomtól és elragadtatva a reformmozgalom varázsától, nyult tollhoz és kezdte írni titokban nagy művét.

Mindegy, a lángelme fényénél azonnal megtalálta a legalkalmasabb tárgyat és formát, melylyel nemzetéhez szólhat. Mi lehetett lelkesítőbb a nemzetre nézve a bécsi kormány tobzódó erőszakoskodásával szemben a honfoglalás költői földolgozásánál? Árpád és a nagy elődök a világverő hősök ragyogó alakjánál? Éposz a honfoglalásról, mely olyan legyen, oly nemzeti, oly lelkesítő, oly képzeletet foglalkoztató és oly mély poézisban fogantatott, mint a milyen Homér époszai, melyek a hellén világ egén ragyogtak. De mi lehetett egyszersmind nehezebb föladat ennél? Hiszen a honfoglalás hagyománya és irodalma oly sovány, hogy mindent a költő képzeletének kell pótolnia. És a költő izzó fantáziája pótolta. Teremtett egész magyar mitológiát, csodálatos találékonysággal megelevenítette a honfoglalás hőskorát, amihez harcok lelkesítő és szivetrázó jelenetei, fönséges, erős alakok hada, elbájoló poézis és új, merész, eddig soha sem hallott gyönyörü költői nyelv járultak. Mikor 1824-ben megjelent Árpád alpári diadaláról a tíz énekes éposz, elragadtatva kérdezte a nemzet: Ki ez a nagy, ismeretlen talentum, mely úgy jelenik meg a magyar irodalom egén, mint az üstökös, elhomályosítván az egész eddigi csillagvilágot?

Vörösmarty Mihály volt, a nyéki gazdatiszt fia. Élete útja eddig csöndesen, de nem szenvedés nélkül haladt. Szorgalmasan tanult, sokat olvasott és korán, tizenhét éves korában elvesztette édesatyját s vele támasztékát. Kenyerét, amíg a pesti piaristákhoz járt, osztálytársai tanítgatásával kereste, azután Bonyhádra ment, a Perczel-családhoz, nevelőnek s míg abban az előkelő úri körben, melybe került, lelke bőséges szellemi táplálékhoz jutott, szívét átjárta Kupidó nyila és éveken át égett a titkos, fájdalmas seb benne, költővé avatva őt.

Vörösmarty lakóháza Nyéken

A leány, aki szerelemre gyújtotta, a család bájos gyermeke,

Perczel Etelka volt és ez a szerelem csak reménytelen és titkos lehetett, mert Vörösmarty nem volt az az ekzaltált lélek, mely az elébe meredő szédületes társadalmi mélységnek vakmerően nekirontott volna. Finom, gyöngéd és büszkén tartózkodó lelke magábazárta titkát s ebből az elhallgatott szerelmi regényből nem volt haszna másnak, csak a magyar költészetnek, melyre szomoru, de bájos virágait szórta. Itt, Tolnában már fölfedezte a költőt néhány jószemü ember: Egyed Antal bonyhádi plébános, Teslér Antal káplán, Klivényi Jakab pécsi lelkész, maguk is író-emberek, akiknek buzdítására sűrűbben folyamodott a Múzsához, még a dráma terén is kisérletezett. Akkorjában 1822-ben történt, hogy Csehfalvay alispánhoz ment törvénygyakorlatra és a görbői házban érte az a nagy lelki átalakulás, melyet föntebb érintettünk és melynek következménye az volt, hogy két évvel később Pesten, ahova ismét mint a Perczel-fiúk nevelője került, kiadta Zalán futását hetvennyolc előfizető támogatásával.

Az éposz elragadta az írókat, Kisfaludy Károly köre örömmel vonta a költőt kebelébe és Vörösmarty, noha anyagi bajokkal küzdött, mert a Perczel-családtól megvált, lelkesedve pengette epikai lantját. Már a következő évben megjelent Cserhalom, azután Tündérvölgy, Délsziget, Eger, Két szomszéd vár, részint történelmi elbeszélés, részint fantasztikus álom, vagy mint a legutóbbi vadregényes középkori történet, melyek mindegyikén azonban szubtilis költői báj csillog, mindegyike a képzelet szédületes magasában repül és igézően színes nyelvvel pompázik. Különösen a Két szomszédvár tárgya és tragikuma merész és földolgozása fenséges, míg a Cserhalomban a magyar lovagkort festi a hajnal arany színeivel.

A már hatalmasan hullámzó nemzeti mozgalomnak Vörösmarty az író szószékén: a színpadon is szolgálatába bocsájtotta erejét. Egész sor történelmi tárgyu, nemzeti drámát irt: Salamon király, A bujdosók, Czillei és a Hunyadiak, a honfoglalás idejében játszó Áldozat, a magyar őskorba tévelygő Hábador, a romantikus, de a történelem keretébe illesztett Kincskeresők, Vérnász, Maróthbán, melyek ugyan korántsem jelentenek a magyar drámairodalomban oly úttörést, a milyent költői elbeszélései az epikaiban, de hozzájárultak a korszak nemzeti irányának erősítéséhez. A Csongor és Tünde vígjáték, melyben Vörösmarty Árgirius királyfi meséjét dolgozta föl, azonban már a géniusz legszebb ihletének gyermeke: bájos, dévaj, csupa gyöngédség, ragyogó költői nyelven megírva.

A nemzeti ügyet még nagyobb hatással szolgálta lírájával, melynek kincsei az ő költői alakjának a koronája. Költészete nagy birodalma összeomolhat, az idő pora alá temetkezhetik, de megmarad belőle örök város gyanánt lírája. Ebben a halhatatlanság jegyében épült városban mindig csoda és rajongás tárgyai lesznek azok a fenséges oszlopok, melyeket ódái alkotnak: a Szózat, a Fóti dal, Az elhagyott anya, Az urihölgyhöz s a többi. Az egyik, a Szózat, a magyar imádságává vált. Ez megremegtette az ember szívét, mikor született, megdobogtatta, mikor elesett a haza és fölgyújtja most is, mikor már a költővel egyetemben a sírban nyugszik az az egész nemzedék, mely elsőül hallgatta ünnepi áhítattal. De ennek a halhatatlan városnak nemcsak komor és ünnepélyes oszlopai vannak, hanem egyéb kecses és érdekes művészi alkotásai is. Vörösmarty lírai elbeszélései, a páratlanul bájos Szép Ilonka, mely a maga különös bájában most is egyedül ragyog irodalmunk égi testei közt, Hedvig, a kedves legenda, azután az epigrammák, a Liszt Ferenchez, Az élő szobor, A keserü pohár, A vén cigány, amelyek szenvedélye perzselő, gúnyja vad, hangja viharos és formája megközelíthetetlenül remek. Az ember e költemények rapszodikus hangjánál, melyek azonban mégis fényes művészettel ömlenek össze egységes, öntudatos alkotássá, szinte úgy érzi magát, mintha vihar tombolna vagy tűzvész lobogna körülötte, mely az egész mindenséget megemészteni akarja.

De nemcsak ezekben nagy Vörösmarty, hanem kisebb lírai verseiben is, a milyen A kis gyermek halálára, a Merengőhöz, mely utóbbit Csajághy Laurához, jegyeséhez irta, akit 1841-ben ismert meg. A negyvenes évekbe lépő költő ezt az új szerelmet aggódva kerülte, de az egyre jobban magával ragadta és végül megkérte a leány kezét. A házasság boldog volt és noha a költő lelke sohasem menekült meg a rajta tanyázó borútól, családi életének napsugara mindig jótékonyan fölmelegítette.

Nagy volt Vörösmarty szív dolgában. A hír és dicsőség, mely fölkapta, soha egy percre meg nem szédítette és nem változott meg akkor sem, mikor elismerték a költői irodalom fejének és a nemzet nagyjai, köztük kivált Deák, baráti körükbe vonták. Az ifju írók iránt atyai szeretettel viseltetett, támogatta őket, egyengette útjokat. Mint az Athenaeum és a Figyelmező egyik szerkesztőjének, nagy hatalom volt a kezében, de avval soha vissza nem élt, mindig igazságos és jóindulatu volt kritikájában. Ő ismerte föl Petőfiben elsőül a nagy tehetséget és azonnal pártfogásába fogadta, ő eszközölte ki befolyásával, hogy az ismeretlen kis vándor-színész verseit a Nemzeti Kör kiadja. „A végső ponton álltam — irja Petőfi, — kétségbeesett bátorság szállt meg s elmentem Magyarország egyik legnagyobb emberéhez, oly érzéssel, mint amelylyel a kártyás utolsó pénzét teszi föl, hogy élet vagy halál. A nagy férfi átolvasta verseimet, lelkes ajánlatára kiadta a Kör, s lett pénzem és nevem. E férfi, kinek én életemet köszönhetem s kinek köszönheti a haza, ha neki valamit használtam, vagy használni fogok, e férfi: Vörösmarty.“ Együtt fordították Shakespearet később, amely munkába bevonták Arany Jánost is

A szabadság tavaszát, március 15-ikét Vörösmarty is lelkesülten üdvözölte. Ujjongva kiáltotta:

Kelj föl rabágyad kőpárnáiról
Beteg, megzsibbadt gondolat!

A nemzetgyűlés tagjává választotta. A költő az események izgalmait az ország tanácstermében élte át, és érzékeny lelkét a viharok mélyen megrendítették. Követte a kormányt Debrecenbe, majd az országos kegyelmi főtörvényszék bírája lett. A nemzeti ügy bukása, a világosi katasztrófa melankóliába ejtette, amit fokozott az is, hogy bujdosása közben érte a kis leánya halálának híre. Egy év alatt teljesen megőszült. 1850-ben jelenkezett Pesten a katonai törvényszéknél, de még ebben az esztendőben megkegyelmeztek neki. Elborult

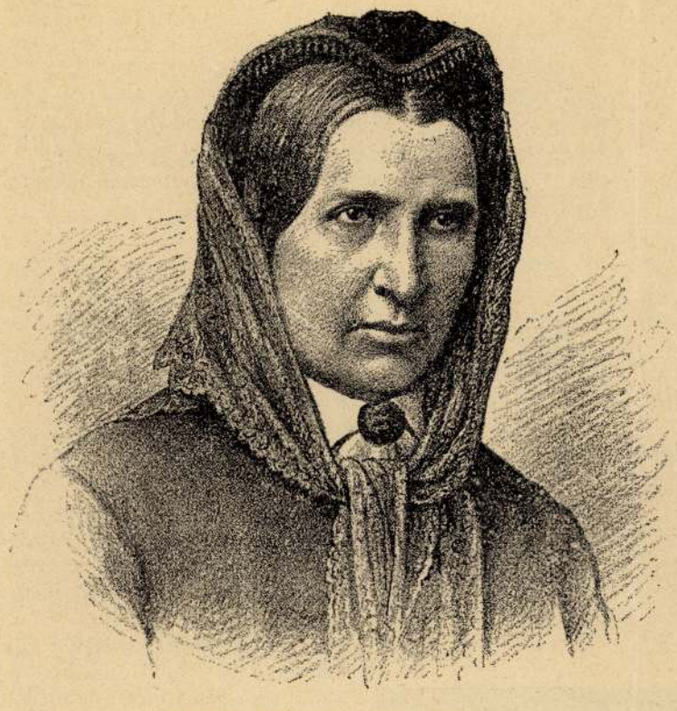

Vörösmarty Mihályné, Csajághy Laura

Vörösmarty Mihály 1855-ben

lélekkel vidékre vonult, Baracskán, majd Nyéken gazdálkodott, de kedve többé föl nem derült, el is betegeskedett és szemmel láthatóan a sír felé vánszorgott. Apátiájából még fölrázta az 1854-iki krimi háboru s akkor írta A vén cigányt, ezt a csodálatos költeményt, mely a világ leghatalmasabb rapszodiája.

A költő betegsége annyira súlyosodott, hogy 1855 végén Pestre költözött s itt gyógyíttatta magát. De nem sokáig élt még. November 21-én meghalt ugyanabban a házban, melyben huszonöt év előtt Kisfaludy Károly kilehelte lelkét. Halála mély gyászba ejtette a nemzetet, mely fejedelmi díszszel temette el és vagyontalanul maradt családjának Deák Ferenc fölhívására 103.000 forintot adott közadakozással. Megfeledkezett azonban a nemzet arról a másik kötelességről, hogy Vörösmartynak a fővárosban hozzá méltó díszes szobrot emeljen. Székesfehérvárt van ugyan kisebb Vörösmarty-szobor, de azt sohasem tekintette senki a Vörösmarty nagyságát és korszakos jelentőségét kifejező emlékműnek. Most, hogy a költő születésének százéves fordulója közeledik és a mostani nemzedék ezt az alkalmat nagyszabásu ünnepekkel üli meg, sikerrel biztató friss erővel indult meg a Budapesten fölállítandó Vörösmarty-szobor mozgalma.

Nem hiu tehát az a remény, hogy nemsokára a főváros valamelyik terén fog csillogni az ércben, márványban és művészetben beváltott negyvenötéves adósság.

SEBŐK ZSIGMOND

AZ ÉN VILÁGOM

Nem e világ az én világom,
Ez álnok, önző és hideg;
Álom sincs már itt, fényes álom,
E kor megölt eszményt, hitet.
E szív mélységes tengerében
Igazgyöngy többé nem terem,
Rég elveszett a boldog Éden,
Visszfénye sem süt idelenn.

Tündéri Hellász isteniddel
Gúnyol fönhéjázó eszünk;
Az Úr szól: Egy az Isten, hidd el!
S mi egy Istenben sem hiszünk.
Rég, földre szállt le a sok isten,
Berek, ház azzal volt tele, —
Ma nincs, ki áldást főnkre hintsen,
E kornak nincs már istene.

Bálványa van. Kincs, gyönyörűség,
Hírnév az imazsámolya;
Isten, haza, szerelem, hűség,
Templomotok leomola.
A tömjénillat tova illant,
Oltárokon tűz nem ragyog,
A szív világa és virága
Kihamvadott, elhervadott.

Járunk sivár sivatagokban,
Lelket megüli lomha köd,
A szív már-már alig hogy dobban,
Miként azé, kit sírja föd.
A rémes, temetői csendet
Vásár, tivornya veri fel,
S nagy búsulással így esengek:
Támadj fel szebb napunk, jövel!

Az lesz a nap, az eljövendő,
Az igazi, epedve várt:
Feledve lesz mult és jövendő,
Mert a jelen örömmel áld.
A száraz ág sudárba szökken,
Daltól, virágtól hajladoz,
És körülötted és köröttem
Örök tavasz nyíl, harmatos.

Kihajt a szerelem rózsája,
S a hit, e mennyei virág,
A szívnek újra áll oltára,
Hazát szeret, Istent imád.
Ösvényünket megaranyozza
Költészet, vallás, Ideál,
A mennyet le a földre hozza,
S mosolyog maga a halál.

SÁNTHA KÁROLY

A diadalút

Irta: Szikra

— Vajjon hol marad a Mari azzal a kis kávéval? — tünődött Judith báróné gyakori fejcsóválgatással s hogy türelmetlenségét megcsalja, elkezdte az előtte álló festett asztalka viaszos-vászon felületét törülgetni. Majd az ablakhoz lépett s onnan nézett le az utcára, de a takarítónő bicegő alakját mégse tudta föllelni a járókelők tömegében.

— Biztosan betért valamely szomszédjához egy kis pletykára, sóhajtott megadással és szinte irigyelte a sánta Marit ezért az eshetőségért.

— Milyen jóízüket sírhat az olykor-olykor, — gondolta fáradt mosolylyal, — valahányszor részeges férje rémtetteit elpanaszolja valamely résztvevő léleknek.

— De vajjon van-e résztvevő lélek a világon? — kérdé, őszbevegyült fejét kezére hajtva. — Vajjon van-e? Nem igazabb-e az, hogy vannak kíváncsiak és vannak közömbösek? A Mari világában valószinüleg több a kíváncsi ... ennyi a különbség . . .

— De jól van-ez így! — határozta el büszkén kiegyenesedve, legalább békén hagynak engem. És Judith báróné idegesen vonta maga körül kopott nagykendőjét, mintha még a szobájában fölhalmozott tárgyaktól is elszigetelten kivánna maradni.

— Milyen hamar esteledik! — mormolta aztán és a lámpához lépett, hogy meggyújtsa, de az füstösen, kiégve állt a helyén.

— Ejnye az a Mari!... — zsörtölődött a báróné. — Pedig tudhatná, hogy mennyire irtózom a félhomálytól... Vajjon mikor is fogom már leküzdeni ezt a gyerekséget? . . . Soha! — határozta el elégedetlenül. — Soha mert, ha van kisértetek órája, úgy ez az! — suttogta összeborzadva s hogy a körülte terjengő nagy szürkeséget ne lássa, szemeit lehunyva húzódott meg a kopott bőrdiván sarkában.

A meglepetés Festette Orlay Soma
Vörösmarty Szép Ilonka című költeményéből

De azért a kisértetek csak jöttek, szálltak zaklatott szívében. És valóban van-e rémesebb az alkonyatkor szálló kisérteteknél? Mert nem Meseországból indulnak ki, mint meghalt emberek éjfélkor tévelygő lelke, hanem a szív legelzártabb mélyéről jönnek-kelnek, onnan, ahol a meggyilkolt érzelmek, kihalt szenvedélyek vannak eltemetve! Óh hogy húzódnak, kerengnek mindig többen-többen, azok az újra és újra fölsírt emlékek sápadt rémei!

Milyen serényen és milyen könyörtelenül szőtték, fonták, puhán tapadó, láthatatlanul finom s mégis összetéphetetlen pókhálóikat áldozatuk körül.

Judith báróné meg se kisérlette, hogy ellenük küzdjön. Mire is? Húsz éve tudja, hogy nem bír velök.

Most is egészen hatalmukban érezte magát. Hanem azért hagyta, hogy lelki szemei előtt életének szomoru emlékei egyenként elvonuljanak.

És íme egyszerre, az a kis szegényes, kopottas hónapos szoba, mintha virágoktól illatos, halvány selyemkárpitokkal borított budoárrá változott volna; s benne nem egy korán őszült öreg asszony várná, hogy a sánta takarítónő az ozsonnával becsoszogjon, hanem egy gyönyörü fiatal nő vergődne, el-elhaló szívdobogással figyelve azokra a jólismert léptekre, melyek ezúttal tompán, mintegy lopva távolodnak el mind messzebb messzebb... végig a szőnyeggel borított lépcsőzeten, ki a hópelyhektől néma, hangtalan éjszakában.

És azután?

Azután, soká, soká semmi. Még az alkonyati rémek sem tudják azt a közt betölteni, amely ezután a nap után elkövetkezett. Legfeljebb valamelyik kórház ápolónője (ha ugyan még él, ha ugyan még emlékszik reá) beszélhetne egy szép fiatal asszonyról, akit iszonyu láztól gyötrötten gondjaira biztak.

Judit bárónő ma már csak arra emlékszik, hogy mikor hosszu hónapok mulva újra életre ébredt, — egyedül és otthon nélkül állt a világon.

— Az ön neve volt a váltókra írva, — magyarázta egy pápaszemes úr, majd hamis jóakarattal tette hozzá: — Bocsásson meg, kérem, de hogyan írhatott ön olyan nagy összegü váltókat annak a könnyelmü Garam Ödönnek? Tudhatta, hogy . . .

— Aláírtam, mert nekem úgy tetszett! — vágott szavába Judith báróné fagyosan, de mialatt büszkén végignézett kínzóján, azon tűnődött, hogy vajjon nem most kezdődnek-e lázas álmai, mert hiszen egész biztosan tudta, hogy soha, semmiféle váltó nem fordult meg a kezében.

— De hát akkor hogyan?...

Erre a kérdésre azonban Judith bárónő saját magának is alig mert megfelelni.

— Hála Istennek, hogy akkor is az én nevem jutott eszébe! — gondolta szomoru mosolylyal, — de azért tudta, hogy a valóság valahogy mégis csak kiszivárgott a köztudatba, s hogy azóta a Garam nevét utálattal említik mindenütt.

— Óh, bár elfelednék! — zokogta nem egyszer, ő, aki csak azért élt, hogy reá emlékezzen, azt a szerelmes asszony biztos ösztönével régen kitalálta, hogy a feledés jelen esetben bűnbocsánat lenne.

De az ismerősök fagyos köszöntéséből megértett még mást is, azt, hogy a Garam jóvoltáért saját magát is el kell feledtetni a világgal. Hiszen az ő nevét már évek óta együtt emlegették az övével, de míg eddig elnéző mosolylyal beszéltek a szép özvegy asszonyról, akinek odaadó nagy szerelme még a gáncsot is lefegyverezte, most, amióta neve az árverések rovatában kezdett szerepelni, lassan-lassan minden egyes jóbarát pálcát tört fölötte.

— Bűnben a bünhődés! — határozta el megadással, akkor is, mikor idegen nevet fölvéve egy kerepesi-úti kis hónapos szobába költözött és mondogatja még ma is, hogy elaggott külsővel, de a régi erélylyel néz farkasszemet sorsával. Azzal a sorssal, melyet az a férfi készített számára, akiért vagyonát, hírnevét, egész élete nyugalmát oda-dobta. De azért még most is, annyi és annyi év után, azon imádkozott, hogy ha bűnhődésnek lenni kell, az egyedül csak az ő gyönge vállait terhelje.

S végre, végre, mintha kérésének foganatja lenne! Mintha ez az elevenen eltemettetés nem lett volna hiába. Mert lám, amíg őtet még az utcán is elkerülik a régi jóbarátok, hogy köszönteni ne kelljen, addig a Garam

nevét újra emlegetik, — és nem megvetéssel. Sőt ellenkezőleg!

Az, aki húsz év előtt lopva menekült hazulról, mert tudta, hogy ha itt marad, nem csupán a törvény fogja sújtani, de az egész társadalom tiltólag védekeznék ellene, most ismét visszatért honába és emelt fővel, büszkén jár-kél régi ismerősei között.

És hogy járnak utána! Hogy ünneplik klubban, szalonokban! Még a kis távol kerepesi-úti hónapos szobába is el-elhat a pohárköszöntők, harsány éljenzések gyakori csengése. Hát még a hirlapok mit művelnek vele! Nincs nap, hogy társadalomátalakító, honboldogító nagy terveiről, reformjairól ne szólnának s mindig dicsérőleg, nagy lelkesedéssel!

Judith bárónő alig győzi a sok tárcát, cikket olvasni, ollózni. A vén sánta Mari haragszik is érte, mert amióta ez a tenger papiros gyűl-gyűl a szobában, ő sokkal ritkábban jut elviselt ruhákhoz. De azért mostanság őszintén sajnálta azt a jó öreg nacságát, amiért hogy egy kezdődő szemgyulladás mián az orvos éppen az olvasást tiltogatja tőle.

Hátha még tudná, hogy micsoda szomoru gondolatok gyötrik szegényt, amikor tétlenségre kárhoztatva, görnyedez a kopottas divánon?!

De persze erről senki se tud semmit, se arról a másik, nem annyira szomoru, mint megoldhatatlan kérdésről, melyen Judith báróné oly gyakran tűnődik:

— Hogy lehet? Hogy lehet? — mondogatja magában a Garam újjászületésére gondolva, mert bár jólesik lelkének, hogy amiért annyit imádkozott, most csakugyan való lett, de azért magyarázatát sehogy se tudja meglelni annak a csodának. — Hogy az emberek ennyire feledjenek, ennyire megbocsássanak, hát volt már erre példa? — kérdezgeti kétkedve.

— És ha volt, mi a titka? Hol a magyarázat?...

Ma is ezen töpreng, de egyszere fölriad álmodozásából.

— Mari?!... Maga az Mari? — kiáltja a rosszul látók ijedezésével, de aztán legott megnyugszik, mert a következő percben már hallja is a takarítónő hangját.

Búsongás — Festette Orlay Soma
Vörösmarty Szép Ilonka című költeményéből

— Jaj nacságám? — kiabálja az és tisztán kihallatszik szavából, hogy valamiért kellemesen van fölizgatva, — Jaj instálom, micsoda gyönyörűség! — és fölindulásában cseppet sem ügyel a kezében tartott csorba pohárra, hanem ide-oda lötyögteti párolgó tartalmát.

— Micsoda? Tegye már le azt a kávét! — zsörtölődik a báróné, most már teljesen a jelennek élve. — Be soká elmaradt!... Gyujtsa már meg a lámpát! Tudja, hogy ki nem állhatom a...

Azonban Mari sehogy sincs most szídás meghallgatására hangolva, ezért úrnője szavába vág menten:

— Jaj lelkem nacságom! Ne tessék összeszidni, de soha, soha se láttam olyat!

— De mit? milyet?

— Hát olyan nagyszerü temetést...

— Ugyan, ugyan! — és a báróné haragja egy jóakaró mosolyba olvad. — Mikor unja már meg?

— Megunni? csak a magamét! — határozza el Mari meggyőződéssel, de aztán újra földerül. — Tessék már az ablakhoz állani, mert mindjárt jönnek, zászlók, koszorúk, kis fehérruhás leányok, aztán sok úr, sok, sok, borzasztó nagy úr!

— És kit temetnek ilyen pompával mi? — kérdi a báróné kávéját szürcsölve...

— Valami nagy, nagy urat, — lelkesedik Mari. — De itt van ni! tessék! Esti Ujság, a szenzációs kiadás, benne megvan írva minden...

Judith báróné az ablakhoz lép, hogy az utca felől derengő fénynél elolvassa a lapot, cseppet se kiváncsi, tudja is, hogy árt vele a szemének, de nem akarja a Mari kedvét rontani...

De nem soká fárad, mert elég egy névre pillantania, amely gyászkeretbe foglalva óriás betűkkel meredez a lap címe alatt:

— Garam Ödön... — olvassa Judith bárónő, s remegő kezéből kiesik a hirlap.

— Tessék jönni, hamar, hamar! — kiabálja Mari, mit se véve észre, majd a földre hullt nagykendőt gondosan göngyölve szótalan asszonyára, odavonszolja őt a kinyitott ablakhoz.

Judith báróné hagyja, hogy vezesse. Aztán ő is, mintegy megigézve, bámul ki a népáradattól hullámzó utcára.

És íme, ott, messze, valahol a Népszínház tájékán csakugyan előtünedeztek már a lobogó fáklyák nyugtalan fényei. Majd, amint a menet közelebb húzódik, a Beethoven gyászindulójának harsonáit hozza, kapkodja, tépdesi a fagyos esti szellő. Még később azután, a zászlók lengését ki lehet már venni. Mintha megannyi sötétszárnyu óriás madár rebbenne, szállana selyemsusogással, vészes csattogással s alattuk mindenütt, amig a szem ellát, férfiak, asszonyok gyászoló ezrei.

— Menjünk! — suttogja Judith bárónő, mintegy álomjáró, s a következő percben ő is belevegyült a nagy sokaságba.

Alig haladt azonban néhány lépést, mikor kisérőjét elsodorta mellőle a tömeg. De ő azt nem bánja, tudja, hogy még ha nem akarná is, odavezetnék, ahová most vágyik, ahhoz a dísz sírhoz, melyet a hódoló kegyelet nyitott meg Garam Ödönnek.

— Tehát végig hű maradt hozzá a szerencse, — gondolja Judith báróné megkönnyebbülve és minden bánata mellett érzi, hogy húsz év óta először költözött nyugalom a szívébe. Hiszen hányszor, de hányszor gyötörte eddig a félelem, hogy előbb-utóbb föl fog támadni a mult és kérlelhetetlenül összetiporja a Garam népszerűségének fényes kártyavárát.

De nem! Egy csodás felső hatalom úgy intézte, hogy egy ország részvéte kisérje a sírig.

— Hogy lehet? hogy lehet? — ismételgeti az elhagyott asszony, hálával szívében s mégis kételkedve. Körülötte azonban sűrűn gomolyog az emberáradat és miként hervadt levelet a megáradt folyam, úgy sodorja őt is, előre majd vissza az egyre növekvő kiváncsi sokaság.

Egyszer messze, messze, előbb jár a fáklyák soránál, majd meg a kocsikerekek horzsolják ruháját. De bármily részébe jut is a gyászkiséretnek, mindenütt, mindenki csak Garamról beszél.

Judith báróné minden szóra figyel:

— Mit mondhatnak róla? Dicsérik? vagy szidják?

Mellette most éppen két jogász beszélget:

— Hallottad az Inczédy szónoklatát? — kérdezi az egyik.

— Hallottam! Tudod barátom, ami sok, az sok, — nevetgél a másik, — mert én jól emlékszem, hogy hajdan, régen, mikor én még egész kicsi voltam, az én anyám egészen másképpen emlegette nagy halottunkat...

— Hogyne! ilyesmire magam is emlékszem, csak azt nem tudom már, hogy mi volt? Valami váltóhistória? Vagy asszonyhistóra? Vagy...

— Mind a kettő.

— De hát akkor hogy magyarázod meg ezt a csaknem nemzeti temetést?

— Hát nem tudod, hogy amíg Garam kint járt Amerikában, meg is házasodott?

— Tudom.

— Azt is tudod, hogy a felesége mielőtt őseihez tért, húsz millió dollárt hagyott az urára?

— Hallottam, hát aztán?

— Aztán, aztán! És te még most se érted a Garam újászületésének titkát?

— Nem én.

— Enyje, barátom! Mondd csak, hallottál te valaha a trójai falóról?

— Minő kérdés ez? persze, hogy hallottam!

— Nos, akkor értsd meg, hogy Garam Ödön egyszerűen utánozta az ókoriak furfangját, csakhogy ő még ügyesebben csinálta, mert egy ostoba faló helyett az aranyborjuval ostromolta meg Budapestet és bevette.

— És bevette! — visszhangozta másik, mialatt elgondolkozva nézett végig a hosszu kocsisoron, mely beláthatatlan messzeségig hunyorgatta flórral bevont lámpaszemeit, aztán tekintete a kopottas ruhába öltözött úri nőre tévedt:

— Nem csoda ha ilyen lassan halad ez a menet, — figyelmeztette társát nevetve, — ha valamennyi kocsinénike azt hiszi, hogy muszáj résztvenni benne!

Judith báróné azonban már rég nem hallgatta, hogy mit beszélnek, mert növekvő gonddal mind azon tünődött: vajjon reszkető lábai el fogják-e birni, ki a temetőig?...

Két halott regénye

Elbeszéli az egyik

Írta KABOS EDE — Folytatás.

Már nem voltam ura magamnak. Bevágtam az erdőbe, ahol legjáratlanabb a sűrűség. Az agyvelőm kalapált és a vérem lázongott.

— Óh, te esztelen féreg! Hát nem azt akartad, hogy ne találd többé, hogy elvigye a hajnal, vagy az ördög, vagy akárki? Tíz esztendeig birtál a gyöngeséggeddel és ebben az utolsó tíz percben elhágy az erőd? Hát elviszi a hajnal! Baj az? Sirasd, ha máskép nem tehetsz, sirasd akár egy esztendeig s még mindig jobban jársz, mintha odaesel a lábaihoz és hallgatod azokat az őrült hazugságokat, amiket a szíved gügyögni fog, holott az eszed minden szóért kikacagja. Ha most nekimész az első fának s addig vered hozzá a fejedet, míg meghasad a koponyád: az is csak pillanatnyi fájdalom és pillanatnyi ostobaság. De amire a szíved csábít, az örökké fájni fog, örökké tartó ostobaság. Mert újra meg újra a füledbe kiáltom: azért hagytad el Verát, mert megcsalt. Értsd meg, Vera megcsalt! Megcsalt!

Egy pillanatra majdnem ujjongva fakadtam. Úgy tetszett, mintha a sűrűből rámvetné hideg tekintetét Sztropkay Bálint. Ah, ő az, visszatért, nem is hagyott el! — ujjongott bennem az öröm. Hiszen olyan régen láttam: a halottamat, aki eszembe juttatja, hogy halott vagyok, az áldozatomat, aki nem hagyja elfeledném, hogy áldozat vagyok.

Talán vak is voltam. Káprázik a szemem, hogy őt láthatom.

— Sztropkay!

Az erdőbe kiáltom nevét és szívem riad föl tőle.

— Sztropkay!

S elcsörtetek a bokrok közt, mint a vad, aki már teli van a menekülés reményével. Azt a fehér, hideg arcot keresem, mely fölbukkant egy pillanatra s már eltünt. Nincs már kiszegve az út szentjánosbogárkák zöld lámpácskáival s ha van, én istenem, mind eltaposhattam őket vad futásomban. Mert az én szemem már csak őt keresi: a holdamat.

... Harsogott az erdő s hirtelen, mintha elmaradt volna mögöttem. Hol van az erdő? A Sztropkay fehér arcát véltem látni, — ah, az a fehérség a hajnal volt.

Fehéren derengett már.

S amint fázva, remegve álltam meg: szürkén bontakoztak ki előttem a villák. Már kifutottam az erdőből. Már ott voltam a drinai völgy szélén. Hát mégis csak ők mutatták utamat: a csillagok, a szentjánosbogárkák. Ide kellett jönnöm, hiába vergődtem: Szememet elborította a köny, fáradt testem megadta magát s mint az ébredő virág harangjából az illat: öntudatlan, édes gügyögés, értelmetlen, boldog szavak árja szállt föl a szivemből.

És leindultam a völgybe...

22.

Valami ösztön dolgozott bennem, hogy merre kell mennem. Sohasem voltam a Vera lakásán s nem féltem, hogy a villatelepen ne tudnék eligazodni. Biztosan odatalálok: éreztem.

Aludt az egész telep. Valahol megcsillogott az ablak, mintha gyertyalángot láttam volna mögötte.

— Ott lakik Vera!

S egyenest abba az irányba siettem. Ha ma visszaemlékszem a szürke hajnalra, mikor gondolatok nélkül, szilaj indulatoktól kergetve, ereszkedtem le a drinai katlanba, elborzadok a félelemtől, hogy milyen semmi játékszer az ember. Biztosan tudom, hogy azokban a percekben már az eszem is föladta a viaskodást. Vak voltam és bősz, mint a megriasztott bika. Ha fölébred a falu és seregestül találkozom drinai svábokkal, akik csudálkozva nézik, hova megyek ilyen korai órában: én akkor is beállítok a villába, ahol Verát megtalálhatom. Ha a villa kapuja zárva van és száz csudálkozó, gyanakvó szem pillantását érzem magamon: én azt a kaput betöröm vagy átvetem magam a kerítésen, de mégis bemegyek Verához. Ha ott látom alva és amikor fölébresztem, segítségért kiált: én megragadom azt a szép, fehér nyakát és beléje fojtom a kiáltását. Se félelem, se szégyen, se irgalom nem mozdult bennem, csak engedelmeskedtem az indulatnak, melyet fölbőszített a hosszu

küzdelem és most már szilaj erővel vitt magával. Nem is volt az ember, aki ott a drinai úton történtett: játékszer voltam. Csak játékszer. Hiszen magamtól járni se tudtam volna már. Óh, milyen fáradtnak éreztem magamat!

Valahol kakas kukorékolt. Az indulat megrázott, mintha a gyeplőt rántaná szorosabbra:

— Siess! A hajnal elviszi előled...

Mikor ott állottam a villa előtt s az egyik ablak mögött megláttam a gyertyavilágot, egy pillanatra reszketés fogott el. Mit mondok neki, ha ébren találom?

— Előre! — nógatott az indulat s brutális kézzel ragadtam meg a kapu kilincsét.

Nem volt bezárva. Olyan hamar, olyan szivesen engedett. Amint a kis kapu az egyszerü érintésre szinte hivogatva tárult ki, hallani véltem szívem heves dobogását. Ez volt az egyetlen pillanat, mikor éreztem, hogy valami szenvedélyes szégyenkezés fösti pirosra az arcomat s talán mégis jobban tenném, ha visszafordulok. Csak egy pillanat volt. Vakságomban valami határozatlan súgár világított s megvillant lelkemben a kétség: ostobaság-e, amit teszek vagy istentelenség? Nevetséges vagyok-e vagy őrült? S amire a viaskodás heteiben még alig gondoltam, most eszembe jutott, hogy hiszen Vera nem a feleségem, elvált asszony, egészen mindegy, hogy tőlem vált-e el vagy mástól, idegen nő s aki most brutálisan betör hozzá: neki is idegen a férfi.

A gondolat úgy maradt, csonkán. Azt se tudom, csakugyan megmozdult-e bennem vagy csak utólag képzelem, hogy volt ilyen becsületes gondolatom is abban a pillanatban. Csak azt tudom, hogy kábult fővel ott állottam kis szobájában s Vera elém jött, mintha várt volna.

Úgyis mondta:

— Vártam.

Várt. Honnan tudta, hogy eljövök? Hogyan merte hinni, hogy eljövök? Hát mégis föl volt állítva valami kelepcéje, amit én nem láttam meg és hiába gondolom, hogy a városba szöktem, én egy pillanatra sem voltam kivül a kelepcén, csak vergődtem, dühöngtem és Vera ebben a kis szobában nyugodt mosolylyal leste, hogy mikor jövök hozzá?

Azt hiszem, leolvasta az arcomról alacsony gondolatomat. Csöndesen szólalt meg:

— Vártam, Arday. Lássa, nyitva hagytam a kaput, a szobám ajtaját s itt vártam ébren és vártam volna reggelig. Ne csudálkozzék, Arday! Nekem szükségem volt a megrögzött hitre, hogy el fog jönni és ha csalódtam volna, talán valami nagy ostobaságot csinálok, amitől mindig óvakodtam. Ne kérdezze, hogy mit. De kellett hinnem, hogy eljön és éppen akkor, amikor már megértette vélem, hogy terhére vagyok és ideje elutaznom. Hiszen tudtam, hogy nem becsülhet! Elvégre puszta gyönyörűségből nem tette azt velem, amit tett és mindig az volt az eszemben, hogy egy kicsit magának is fáj, amit nekem okozott. S az volt a vigaszom, hogy maga ugyan nem becsül, de én még becsülhetem magamat. Az is valami. De ha most megint búcsu nélkül kergetett volna el magától, most is, amikor már senkije sem vagyok, — kételkedni kellett volna magamban, hogy megérdemlem-e csak a magam becsülését is.

Valami heves remegés volt a hangjában. Félig elfordult, úgy suttogta:

— Mert ha senki, én becsültem magamat.

Nekem égett a fejem. A sokfajta érzésből, mely kavarogva rohant meg, leggyorsabban a félelem szólalt meg.

— Elutazik?

— Óh! Hát fél?

Ideges, szaggatott nevetését hallottam. S abban a pillanatban már szégyeltem a kérdésemet. Nyilvánvaló, poltronság volt ez a kérdés. Ez az asszony most beszélt először úgy, mint aki tiltakozik a hire ellen, most emlegette először, hogy ő mindig becsülte magát; s mikor ő az ártatlanságát hangoztatja, én nem tudok tőle mást kérdezni annál, hogy elutazik-e? De én csak virágzó szépségét láttam, a csudát, mely enyém volt, azt a női alakot, melynek meleg illata megcsapott és elszédített. Óh, ha szégyeltem is, egész férfiasságom belefúlt e szédületbe s talán nem is bánom e pillanatban, ha inkább a régi léhasággal mondta volna: az vagyok, akinek hisz, nem vagyok érzékeny...

Nevetve ült a pamlagra. Már ő összeszedte magát.

— Üljön le, Arday. És ne féljen, elutazom.

Dadogtam valamit, amiből talán meg is értette, hogy nem kivánom elutazását. De úgy tett, mintha nem hallaná s most már nem volt a hangjában semmi az érzékenységből, semmi a remegésből. Az a fölényes, elmés asszony volt, akit még ez a szokatlan hajnali látogatás is készen talál.

— Hát beszélgessünk még utoljára. Hol töltötte ezt a mai napot?

— A városban voltam.

— A városban... S úgy ment oda, hogy estére okvetlenül visszajön?

— Nem akartam visszajönni.

— Ah! s mégis itt van. Vissza kellett jönnie ugy-e?

— Vissza!

— Nem tudott belenyugodni, hogy ne lásson többé.

— Nem tudtam.

— Úgy érzi, hogy szeret.

— Szeretem.

Valami ösztökélt, hogy erősen a szemébe nézzek. A legkisebb indulat felhője sem árnyékolta azokat a fényes szemeket. Mintha csak azt mondtam volna, hogy tegnap nálam felejtette a zsebkendőjét. Ah, hát maradjon az a szegény zsebkendő! Neki nem értékes, nekem talán elég kedves emlék. És én olyan tíz esztendő után azt mondtam neki, hogy szeretem!

El is ejtette a szót, mintha igazán a zsebkendője lett volna. Már egyébről beszélt.

— Tudja, Arday, tulajdonképpen illetlenség, hogy még nem is kérdezősködött a mamáról!

— Hol van most Szentkúthyné? — kérdeztem gépiesen.

— Óh, szegény mama, már öt esztendővel ezelőtt meghalt.

Megrázkódtam.

— Sokat kellett szenvednie?

— Nem. Szélhüdés érte. A szivét. Úgy halt meg mosolyogva.

Azokból a gondolatokból, amik hirtelen megrohantak, kiszökött egy szó. Valami olyast mondtam, hogy a szegény asszony is a mi katasztrófánk áldozata. De Vera mosolyogva tiltakozott.

— Nem, Arday, ezt a terhet levehetem a szivéről. Mikor megmondtam neki, hogy elválunk, az első pillanatban gyanakodva nézett rám. Ő is bűnösnek gondolt. De csak annyit mondtam, hogy Sztropkay hazudott s akkor a mama nyugodt volt.

Mosolyogva mentegette az anyját.

— A mamák még hisznek, barátom. Hogy megmondjam őszintén, a mama egy kicsit hirtelen intézte el a mi jövőnket. Azt mondta: „Lőrinc szamár!“ Már csak bocsássa meg neki ezt a gorombaságot, hiszen az utolsó volt. Egyébként — szólt Vera csöndesen — a mama nem is emlegette magát többször és biztosíthatom, a bánattól még sokáig elélhetett volna.

Ajkamba haraptam.

— S azóta egyedül áll a világban? — kérdeztem, csakhogy éppen mondjak valamit.

— Nem állok egyedül, Hittig kapitány — mindig mellettem van. Ha úgy tetszik — a szeretőm.

Azt hiszem, fölugrottam. Abba a sok puskaporos indulatba, mely a közönyös beszélgetés során szívemben fölgyülemlett, — most esett a szikra, amitől föl kellett robbannia. Minden bőszített már. A gyertyavilág, mely fakó világával lassankint elveszett a derengő hajnalban, szúrta a szememet, s ez az asszony, amint számító kedvtelléssel rakta teli lelkem tövisekkel, már nem is volt többé az a virágzó szépség, az a csoda, melyre meggyötört szívem egész mohóságával szomjaztam. Nem. Úgy rémlett, a szirént látom, akinek haja teli van égő vörös virágokkal, a szíve pedig maga is virágos fészek, melyből kígyók dugdossák ki sziszegve fejeiket. Ott égett, piroslott előttem az asszony s a két szeméből szinte pokoli lángok szöktek ki sisteregve. Óh mint gyujtottak, égettek, martak! Pogány harag fakadt föl nyomukban és elöntötte az agyvelőmet. Sérteni, kínozni akartam most már.

Vörösmarty Mihály

— Sztropkay után az első segédje jön, aztán majd a másik! — sziszegtem.

Vera hideg mosolygással tűrte a sértést.

— A másikról le kell mondanom, kedves barátom. Az éppen olyan medve, mint maga. Rossz asszonynak gondol és nem akarja megbocsátani a rosszasságot a szép asszonynak. Pedig szép vagyok, ő sem tagadja. De nem kellek neki.

— A medve! — tört ki belőlem görcsösen a kacagás.

Verát ez sem hozta ki a sodrából. Nyugodtan folytatta:

— Kerestem én azt is, meg akartam csípni azt is, hiába. Csak Hittig akadt a horgomon. Hát nem szabad a magamfajta asszonynak túlságosan követelőnek lennie. Egy szerető is valami. És aztán kapitány!

Némán néztem rá és hagytam magamra zuhogni a tűzesőt.

— Nos, akar-e még valamit tudni? — kérdezte a pamlagról fölkelve, mosolygó arccal, Vera.

A harag is kifáradt bennem. Olyan voltam, mint egy darab fa. De száraz fa, amelyiknek csak egy szikra kell, hogy heves lángba boruljon. S amint most Vera elém állott, egyenesen, diadalmasan, valami érzésem volt, hogy játszik velem, csak a kedvemért szennyezi be magát, mintha ezzel is csak jobban meg akarna győzni, hogy nem akar előttem tisztán állani. Föl akar bőszíteni, hogy távozzam, rossznak mondja magát, hogy könnyü szívvel lépjem át a küszöbét.

Nyugodtan szólt hozzám:

— Eljött, hogy megnyugtassa lelkét a multra, a jövőre, mindenképpen. Hát megnyugtatom. Nem volt igazságtalan. Akkor is jól cselekedett, mikor elvált és tegnap is, mikor elmaradt az erdőből. Én csakugyan megcsaltam magát és nem érdemlem, hogy a maga becsületes lelke csak egy percig is gyötrődjék miattam. Ugy-e, ezért jött? Ezt akarta tudni? Nos, mindent tud. Mehet!

Csak bámultam s nem volt egyetlen szavam. Egy kissé idegesen sürgetett.

Folyt. köv.

ség és egész beállítottsága nem kedvez a családi képek és így az anya-ábrázolás elterjedésének. Kivételek természetesen ekkor is akadnak — pl. Rubens családi képei — de gyakoribbá a XIX. század folyamán válik az, amikor a művészet realisztikusabb szemlélete egyre inkább a természetből s a közvetlen környezetből vett témák hatása alá kerül. A berlini Kaiser Friedrich Museumban őrzött «Idősebb hölgy», Goya műve, sokak szerint édesanyját ábrázolja. Rendkívüli jellemző erővel és szeretettel megfestett arckép.

A XIX. századi művészetben a franciáknál — Manet alkotásai között találunk több bensőséges, anyjáról készült képet és igen finom az amerikai születésű, de műveiben teljesen európaivá vált James Whistler portréja öreg anyjáról, de főleg a németeknél gyakori az édesanyáról készült arckép. Közülük megemlítjük Feuerbachnak finoman elmélyedő, romantikus három portréját, Menzel rajzát és az osztrák Waldmüllernek a bécsi biedermeier sablonjából messze kiemelkedő, őszinte megfigyelésről tanúskodó portréját.

Érdekes a téma felfogásának alakulása az anyaábrázolás keretében. Dürer és Waldmüller alkotásainak összevetése mindennél szem-

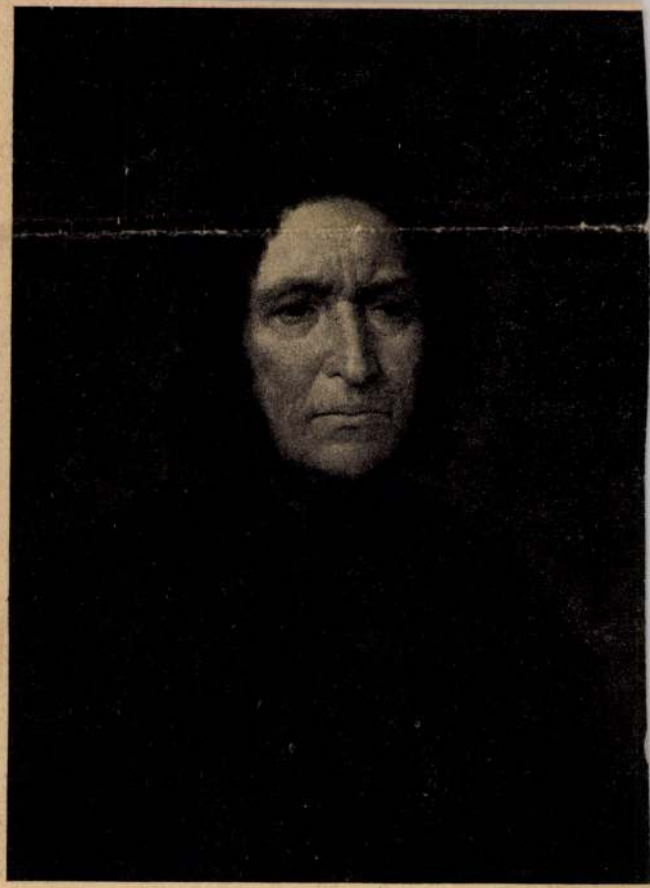

Gyárfás Jenő

Dürer

között hullámzik az élet, érthetően háttérbe szorult a család- és anyaábrázolásoknak

Manet

Orlai Petrich S.

3) Orlai Petrich Soma
festő

vitézhez készített rajzai — szerepeltek a kiállításon.

Az 1840-es években indult pályáján, művészetét a reformkor és a forradalmi előtti évek szellemi hatotta át.

Bécsben Waldmüllernél, Münchenben Kaulbachnál tanult.

Heitler Szózló: Kiállítási napló
Jelenkor, Pécs 1970. III. 236

Golai Petrich Soma, festő MDk

Nemrégiben előkerültek Golai Petrich Soma eredeti illusztrációi Petőfi Bolond Istókjához. A Magyar Helikon bibliofil kiadásban, az eredeti illusztrációkkal jelenteti meg a Bolond Istókot.

—: Röviden

Népszabadság, bp. 1959. nov. 7. 9 l

SZEMBEN A TÖRTÉNELEMMEL

Budapesti beszélgetés Zbigniew Herberttel

Neve nem ismeretlen irodalmi közvéleményünk előtt, Barbár a kertben cím alá gyűjtött esszéi három esztendeje, verseskötete a múlt évben jelent meg magyarul. Az ötvenöt éves költő, drámaíró, esszéista a lengyel irodalom élvonalába tartozik. Költészetének súlyát három tekintélyes nemzetközi díj is bizonyítja; a Lenau- és a Herder-díj után 1979-ben Petrarca-díjjal jutalmazták, kötetteit több európai nyelvre lefordították.

Verseiben, esszéiben gyakran találkozunk történelmi témával, írásainak talán legfontosabb kérdése ember és történelem viszonya. Mondja el röviden, mit jelent önnek a történelem?

— A történelem tett költővé. Nem érzem magam irodalmi írónak, ifjúkoromban nem költőnek készültem, inkább valami polgári pályára; egy időben állatorvos szerettem volna lenni; nagyon kedvelem mindmáig az állatokat... De a szabályosnak induló életpályából kiszakított a történelem, a háború. A történelem nevelt, alakított, általa lettem az, aki vagyok. Mifelénk nemegyszer előfordult, hogy lakóhelyét nem változtatva, háromnégy különböző államalakulatnak volt az ember egymás után polgára. Minden alkalommal megkérdőjeleződött az identitás, kétséges lett a hovatartozás. Ilyenkor csak egyféle módon lehetett legyőzni a félelmet: kiáltással. Ezt hozta nekem a háború, hányattatást, nélkülözést, éhséget, kiszolgáltatottságot. Csak a kiáltás segíthetett, minél hangosabban kellett kiáltani, hogy csöndesebb legyen belül a félelem. A történelem tehát beleszólt az életembe.

Különben engem elbűvöl a történelem, arra vagyok kíváncsi, hogyan működik, milyen mechanizmusok szabályozzák menetét. Sárkány, mely föl akarja falni az embert. Szeretném tudni, mi mozgatja, s nemcsak a XX. század érdekel, a római kor vagy a régebbi korok is foglalkoztatnak. Akkor tudok valamelyest fölébe kerekedni, ha megismerem, ha kimondom a titkát. Ezeket a titkokat szeretném kiismerni. A vesztesek érdekelnek, mert a vereségekben is lehet találni valamilyen sajátos értéket. A történelemről, erről a szörnyről mostanában apokrif történeteket próbálok írni, forrásokat használva persze, de mindenekelőtt az elhallgatott tényekre figyelve. A történelmet ugyanis a győztesek írják és nem a legyőzöttek. Én szeretném megszólaltatni a legyőzötteket. A karthágóiakat például, amikor a rómaiak már legyőzték őket. Kíváncsi vagyok a történelmi igazságra és az igazságtalanságra.

Minden lehet az én történelmem, ami valaha is megtörtént. Az én halálommal majd megszűnik létezni a történelem egy darabja is, mindaz, ami velem történt, amit elsajátítottam, szereteteim és gyűlöleteim. Ha verset írok, igyekszem minél jobban beleélni magam olyan emberek helyzetébe, akik régen meghaltak. Megpróbálom úgy olvasni Cicero életrajzát, vagy mondjuk Richelieu-ét, mint egy kortársunkét. Élő alakok számomra. S ezzel lázadni is szeretnék a pragmatikus, egyoldalú jövőre orientáltság ellen. Azok, akik csak előre néznek, megfeledkeznek a genealógiánkról, arról, hogy honnan jövünk, s nem fogjuk tudni, kik vagyunk. A múlt tett bennünket azzá, akik vagyunk. Én például meg vagyok győződve arról, hogy még valahai skótföldi őseimnek is van valami közük hozzám.

Úti esszéiben „barbárként" vándorol a mediterrán világban. Az európai kultúra örököseként jár Olasz- vagy Franciaországban, néha úgy tetszik, mégis kívülállóként. Ezt a jellegzetes attitűdöt jól ismerjük Közép-Európa keleti felén. Mivel magyarázza?

— Mi mindig Európát akartuk utánozni, újra és újra. A reneszánszot vagy a barokkot például. De nálunk nem lett egészen ugyanaz, mint eredeti szülőhelyén. Európával szemben csodálat és távolságtartás kettős érzése él bennem. Barbárként — nem szótárral és nyelvtannal — veszem szemügyre például a képeket. Először csak nézem őket, nem ismerve a történelmi hátteret, művészettörténeti súdiumok nélkül. Esztétikai szemléletem eléggé fura talán: ha valamit bizsergést érzek a gerincem táján, akkor jó a kép. Jó, mert szinte fizikailag érzem. Százszor elmondhatják, hogy Botticelli a legnagyobb művész, ha nem érzem ezt a bizsergést, akkor nekem nem az. Meg kell érkezzen a nekem szóló jelzés, valamiféle szellemi energiának kell hozzám eljutnia abból a műből.

Zbigniew Herbert
MÜNICH LÁSZLÓ FELVÉTELE

A mi barbárságunk? Sokszor lehetett olyan történelmi tapasztalatunk, hogy Európa szegény rokonai vagyunk. Rokonok persze, de olyanok, akiknek néha szánalomból fizetnek egy pohár bort... Ebből fakad nemzeti komplexusunk. Soha nem tudtuk pontosan, hogy milyen szerepet vállalhatunk Európában. Legtöbbször arra tellett csak, hogy lázadjunk sorsunk ellen. Persze ebben is van erő, az állandó küzdelemben, a felemásságban, a védekezésben. Abban, hogy néha veszíteni is kell. Ez az, amit nem értenek Nyugaton. A vae victis (jaj a legyőzötteknek), ez a jellegzetesen római mondás, nekünk tökéletesen idegen. A nyugat-európaiak nem tudják, mi értelmük van a reménytelen vállalkozásoknak. A mi sorsunknak legfontosabb jellemzője ez a veszítési kedv. Annyiszor akartuk megkísérteni a lehetetlent. Ez különböztet meg bennünket Európától. Ha valami természetes, mondjuk vizet inni, az nem érdekes. Más dolog a víz a sivatagban, ott gyakran elérhetetlen, legalábbis nehéz feladat megszerezni, s ilyen sivatagnak látszott a mi történelmünk. De ha nem lehetett megváltoztatni a jelent, akkor is meg kellett próbálni, nem számolva a következményekkel. Íme egy pszichológiai salto mortale: ha szerencsétlen a sorsom, és nem tudok fölülkerekedni rajta, akkor el kell fogadnom. Azt kell mondani, ez az én sorsom. Így a gyöngeségem, a betegségem, a kétségbeesésem mégis arra sarkallhat, hogy tegyek valamit. Ennyi az egész.

KISS GY. CSABA

Felirat

Nézed kezeimet
gyengék — mondod — mint a virágok

nézed számat
túl kicsi hogy kimondja: világ

— inkább a pillanat szárán lengjünk
szelet igyunk
figyeljük miként merül el szemünk
legjobb a hervadás illata
a romhalom kábasága

de láng él bennem s gondolkodik
szél a parázsnak vitorláknak

kezem is nyughatatlan
megmintáznám
levegőből
fejét a barátomnak

mondogatok egy verset szeretném
lefordítani szanszkritra
vagy piramisra

Ha kiszáradt a csillagok kútfeje
világítunk az éjszakában

ha pedig megkövül a szél
megrendítjük a levegőt.

NAGY LÁSZLÓ fordítása

Ballada arról, hogy nem halunk meg

Akik hajnalban kiúsztak
de már sose térnek vissza
a hullámokon hagyták nyomukat —

a tenger mélyén ekkor lehull egy kagyló
gyönyörű, mint a megkövült ajak

azok akik a homokos úton mentek
nem láttak át a zsalugáteren
bár a tetőt már megpillantották —

a levegő harangjában lelnek menedéket

akik pedig csak árván hagynak
egy kihült szobát, pár könyvet
üres tintatartót fehér papírlapot —

bizony mondom nem haltak meg egészen

suttogásuk átjön a tapéták sűrűjén
a mennyezeten lakik lapos fejük
levegőből, vízből, mészből, földből
készült az ő paradicsomuk. s a szél angyala

kezében szétmorzsolja testüket
s majd kiterjednek ők
e világ mezői felett

WEÖRES SÁNDOR
és GIMES ROMÁNA fordítása

Vörösmarty ismeretlen arcképe

Vörösmarty nevét hallván sokunknak a Barabás Miklós által festett, rózsás arcú, fiatalkori portré ötlik emlékezetébe. Évfordulók alkalmával többnyire ennek a festménynek a reprodukciója bukkan fel a lapokban vagy köszön vissza a különféle kiadványok borítójáról. Forgatom a szakkönyveket, lexikonokat, de egyikben sem esik szó az Orlai Petrics Soma-féle későbbi Vörösmarty-arcképről. Sehol sem lelek egy sort sem róla, mígnem kezembe kerül Fejős Imre ezerkilencszázötvenhatban megjelent könyve, a „Vörösmarty arca".

— Hogyan lehetséges, hogy ez a kevéssé ismert portré nem szerepel kiállításon, legalább Vörösmarty egykori kápolnásnyéki házában? — faggatom a kép egykori tulajdonosát, Kresz Máriát.

— Magam sem értem, pedig éppen azért adtam el az Akadémiának névleges összegért, még ezerkilencszázötvenben, hogy újra láthassa a nagyközönség is. Egyébként nem csupán a kép, de Vörösmarty szülőháza is családunk birtokában volt. A ház a második világháborúban erősen megrongálódott, szinte minden elpusztult benne. Mi azonban mintha megsejtettük volna, hogy Kápolnásnyék és Velence környékén erős harcok várhatók, még az ostrom előtt minden mozdíthatót Pestre menekítettünk, köztük a képet is. A házat nem tudtuk önerőből helyreállítani, így ingyen felajánlottuk az Akadémiának, amikor közeledett Vörösmarty születésének százötvenedik évfordulója. Azt gondoltuk, múzeumot rendeznek be majd benne. Mi is akként kezeltük, gyerekfejjel magam is tartottam alkalmi tárlatvezetéseket a betoppanó érdeklődőknek.

Édesapám, Kresz Géza hegedűművész jó kapcsolatban állt a Nemzeti Múzeummal. A harmincas évek végén a múzeum vezetőjének tudomására jutott, hogy Orlai hiteles Vörösmarty-képe eladó, legméltóbb helyéül a kápolnásnyéki szülőházat szemelte ki. Ezért segítettek, hogy apám névleges áron megvehesse a festményt. Amikor a házat s a portrét átadtam az Akadémiának, azt reméltem, hogy visszakerülvén, a rendbehozott ház egyik dísze lesz. Ez azonban nem történt meg, a kép sem a felújított házban, sem a múzeumban nem látható, az Akadémia gazdasági osztályának egyik szobájában porosodik. Pedig szerintem több törődést érdemelne. A székesfehérvári István király Múzeum szakembereinek figyelmét már felhívtam a képre, igaz, csak szóban. Könyvátírással megkaphatnák, s újra kiállíthatnák Nyéken. De egyelőre senki sem mozdul, az ügy holtpontra jutott.

Nézegetem a festményről készült reprodukciót. A kép elüt az ismert Vörösmarty-ábrázolásoktól. Ólomszürke beesett arcú férfit ábrázol, csontjáról szinte lekopott a hús. a fotón csak a képkeret világít, meg a költő zöldbe játszó szeme.

KÉKESDY KÁROLY REPRODUKCIÓJA

— Beilleszthető ez a festmény Orlai Petrics stílusába? — kérdezem Vayer Lajosnét, a XIX. századi „irodalmi" festészet szakavatott ismerőjét. — Igaz, Vörösmarty arcát ólommal kezelte, ezért lett ilyen szürkés az arcszíne...

— Orlai kedvelte a fakó színeket. Értem én, arra céloz, hogy a kép hitelessége vitatható, s a múzeumok ezért vonatkodnak kiállítani. Megnyugtathatom, hogy a kép teljesen autentikus, csak ismeretlen. A Vörösmartyról készült Tiedge-féle fotográfiától független, ezért is olyan szokatlan a fénykép és a Barabás-kép ismeretében ez a portré. Jókai azonban hitelesítette, a Vasárnapi Újság 1900. december 9-i számában számolt be keletkezéséről „Vörösmarty egy kiadatlan arcképe" címmel. Az ő emlékezetében összeegyeztethető ez az ábrázolás, ám mint írja: „... alig hiszem, hogy természet után volna festve; bizonyosat azonban nem mondhatok róla, mert abban az időben, mikor ez készült, Vörösmarty is nagybeteg volt, Orlai is és saját magam is".

Ez az adat hozzásegít a kép keletkezési dátumának megfejtéséhez is. Orlai 1851-ben Münchenben járt, onnan Debrecenbe, majd Bécsbe ment, s csak 1854-ben tért haza. A kép keletkezése tehát 1854-re tehető. Ekkor Vörösmarty már súlyos beteg volt, egy év múlva meg is halt. A kép nem élet után készült, ezért is rí ki a megszokott arcképek közül. Orlai futó, rövid találkozás után, a Barabás-kép és a Tiedge-fotográfia ismeretében festhette. Épp a korabeli fénykép a legjobb bizonyíték erre; ezen a beteg költő arca szétfolyik, tésztaszerű, nem pedig szikár, mint az Orlai-képen. Egy biztos: a festő ismerte Vörösmartyt, volt személyes benyomása róla.

Eddig hát a nyomozás. A „magyar Osszián" ismeretlen arcképe még keresi a helyét, útját a nagyközönséghez. Mindeddig az István király Múzeum sem nyilatkozott arról, tervezi-e a kép kiállítását Vörösmarty kápolnásnyéki házában. Addig is álljon itt a festmény reprodukciója, s hozzá a megkeseredett, öregedő költő utolsó verse.

H. J.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

Fogytán van a napod...

(Töredék)

Fogytán van a napod,
Fogytán van szerencséd,
Ha volna is, minek?
Nincs a hová tennéd.
Véred megsürűdött,
Agyvelőd kiapadt,
Fáradt vállaidról
Vén gúnyád leszakadt.
Fogytán van erszényed,
Fogytán van a borod,
Mire virradsz te még,
Szegény magyar költő,
Van-e még reménység?
Lesz-e még hajnalod?
Férfi napjaidban,
Hányszor álmodoztál,
Büszke reményekkel
Kényedre játszottál!...

Orlai Petrich Soma, festőművész (1822–1880).

A Békési Galéria kiállítása a XIX. sz. magyar képzőművészetének alkotásait reprezentálja. – Három alkotás képviseli Orlai Petrich Somát, a mezőberényi születésű művészt, a bravúros, több rétegű mű, a „Milton diktálja az elveszett paradicsomot" c. a színes ruhájú, Miltont hallgató nők szinte pisszenést sem engedve irányítják a fekete-fehér színekkel megfestett vak költőre a figyelmet, akinek gondolkodását szinte alig tetten érhető jelekből hozza létre Orla Petrich. – A „Lopott csók" c. közismert képe is. – „Apám" c. portréja művészi kifejező eszközei miatt hallatlan értik: a vásznon egyszerre van jelen az apját féltő művész és az apa elmúlás felé hajló léte. (említve).

Ungár Tamás: A Galéria kiállítása Békésen.

Békés Megyei Népújság, 1984. jan. 21. 8. old.

ORLAI PETRICH SOMA MŰFAJTEREMTŐ FESTÉSZETE

*Orlai Petrich Somá*ban (1822—1880) a magyar történelmi festészet úttörő mesterét tiszteljük. Múltunk hősi emlékeitől vagy szépirodalmunk jeles alkotásaitól megihletett műveivel és a művészet elvi kérdéseit vizsgáló tanulmányaival XIX. századi nemzeti festészetünknek virágzó korszakát készítette elő. A *Petőfi Sándor*t megörökítő arcképeivel pedig még hangsúlyosabbá tette saját alkotó munkásságának és általában a festészetnek a társadalmi tudatot formáló szerepét. Nagy költőnknek *másod-unokatestvére* és mindvégig *hű barátja* volt. Személyes kapcsolatuk *tíz* esztendőt ölelt fel. A legemlékezetesebb alighanem az 1849. július 5-e és 17-e közötti utolsó találkozásuk volt: Petőfi ekkor feleségével és kicsi fiával *Mezőberény*be érkezett, s ott művészünk szülei látták őket vendégül. Petőfi ott írta utolsó versét, a *Szörnyű időt*, s Orlai akkor is festeni kezdte barátja arcképét. De ezt a művét már nem fejezhette be, mert a költő elindult végzetes útjára, s nemsokára oda is veszett a harcmezőn. Orlai híven megőrizte Petőfi emlékét, újabb képeket festett róla, illusztrációkat készített költeményeihez, s a legelsők között foglalta írásba a Petőfi életével kapcsolatos hiteles ismereteit.

Egy költemény és egy arckép jelzi a tízesztendős barátság kezdetét is. Még 1839 nyarán, a Vas megyei *Ostffyasszonyfán* találkoztak egymással. Orlai szépen énekelt, s énekét lanttal kísérte; az ifjú Petőfi már akkor a színi pályára vágyott, örömmel hallgatta őt, s az élmény hatására írta meg *Petrics Somához* című versét. Ostffyasszonyfáról *Sopron*ba mentek. Kapcsolatuk továbbra is eleven maradt, s Orlai 1840 tavaszán vízfestékkel egy csontlemezre megfestette az akkor épp katonáskodó Petőfit.

1840 őszén a *pápai kollégiumba* iratkozott be, s még abban az évben serényen részt vett a *Képzőtársaság* megszervezésében. Petőfi, amikor 1841 tavaszán fölmentették a katonai szolgálat alól, szintén Pápára,

Petőfi Sándor apjának arcképe

Orlai Petrich Somához ment. Barátja megosztotta vele szerény diákszállását, s abban is segítette, hogy beiratkozhasson a kollégiumba. 1841 őszén már *Jókai* is a kollégiumban tanult, s mindhárman munkás tagjai lettek a Képzőtársaságnak. Az iskolai év végeztével — 1842-ben — Orlai és Petőfi a szünidőt Mezőberényben, Orlai szüleinél töltötte. A költő ott írta *K... Vilmos barátomhoz* című versét, s Orlaival együtt szerepet vállalt egy ott fellépő színtársulat előadásán. Petőfi 1842 őszén anyagi gondok miatt nem folytathatta tanulmányait Pápán, csak rövid látogatást tett a városban, majd a különféle színtársulatokkal való bolyongása után 1842 áprilisában jelent meg ott újra. Orlai és társai szívesen fogadták. Akkor írta *Barátaimhoz* című remek versét. Orlai a pápai tanulmányok befejezése után Békés megyében *joggyakornoki* munkát végzett.

1846 őszén Petőfi az egyik levelében már „Barátom Rafael en miniature" megszólítással köszöntötte őt, s a levelet Orlai *bécsi* címére küldte el. Ez az első hiteles írásos emlék Orlai bécsi tartózkodásáról. Petőfi az Orlainak jutó *ezerforintos ösztöndíjhoz* is melegen gratulált. (Ezt az összeget *Wenckheimné Orczy Teréz* békési földbirtokosnő adta művészünknek, s ezzel a segítséggel kezdődött meg bécsi tanulmányútja.)

Pályakezdése idején Orlai egy másik — de eszmei természetű — segítségben is részesült. *Pap Gábor* a pápai kollégiumnak 1847-ben végző növendéke egy művészettörténeti tanulmányában a magyar festészetnek, pontosabban történelmi festészetünknek sürgető feladatait vázolta fel, s az első jelentékenyebb műveit festő Orlaiban olyan alkotót látott, aki képességeinél fogva alkalmas lesz majd e magasztos feladatokra. Tarthatatlannak ítélte, hogy ezeket a jövőben idegen szellemű mesterekre bízzák. Azt is kifejtette, hogy forradalmi időben a legfontosabb a haza *fegyveres védelme* (1848 őszén ő is beállt a honvédhadseregbe), de ha marad ereje a nemzetnek — olvashatjuk tanulmányában —, tüstént saját lelkéből fakadt művészetének pártolására kell gondolnia.

A másik két pápai tanulótárs — Petőfi és Jókai — oly módon segítették művészünk boldogulását, hogy ők adtak helyet e tanulmánynak az általuk szerkesztett *Életképek* 1848. évi júniusi számában. Ez az írásmű is nagyon szépen megmutatja, hogy művészeink a szabadságharc idején mily határozottan szálltak szembe az osztrák, német szellemi befolyással, s alkotóerejüket mily egyértelműen akarták a forradalmi átalakulás szolgálatába állítani. Pap Gábor esztétikai és világnézeti megállapításainak gyökereit a pápai kollégium nevelő munkájában és a kollégium szellemétől meghatározott város életében találjuk meg — ez a város egykor a „Dunántúl Athénje" megtisztelő nevet vívta ki magának.

Amikor a forradalmi feszültség fokozódott, Orlai hazajött Bécsből. Egészségi állapota nem engedte, hogy részt vegyen a forradalom fegyveres vállalkozásaiban. Petőfivel való kapcsolatai azonban egyre bővültek.

Anyám

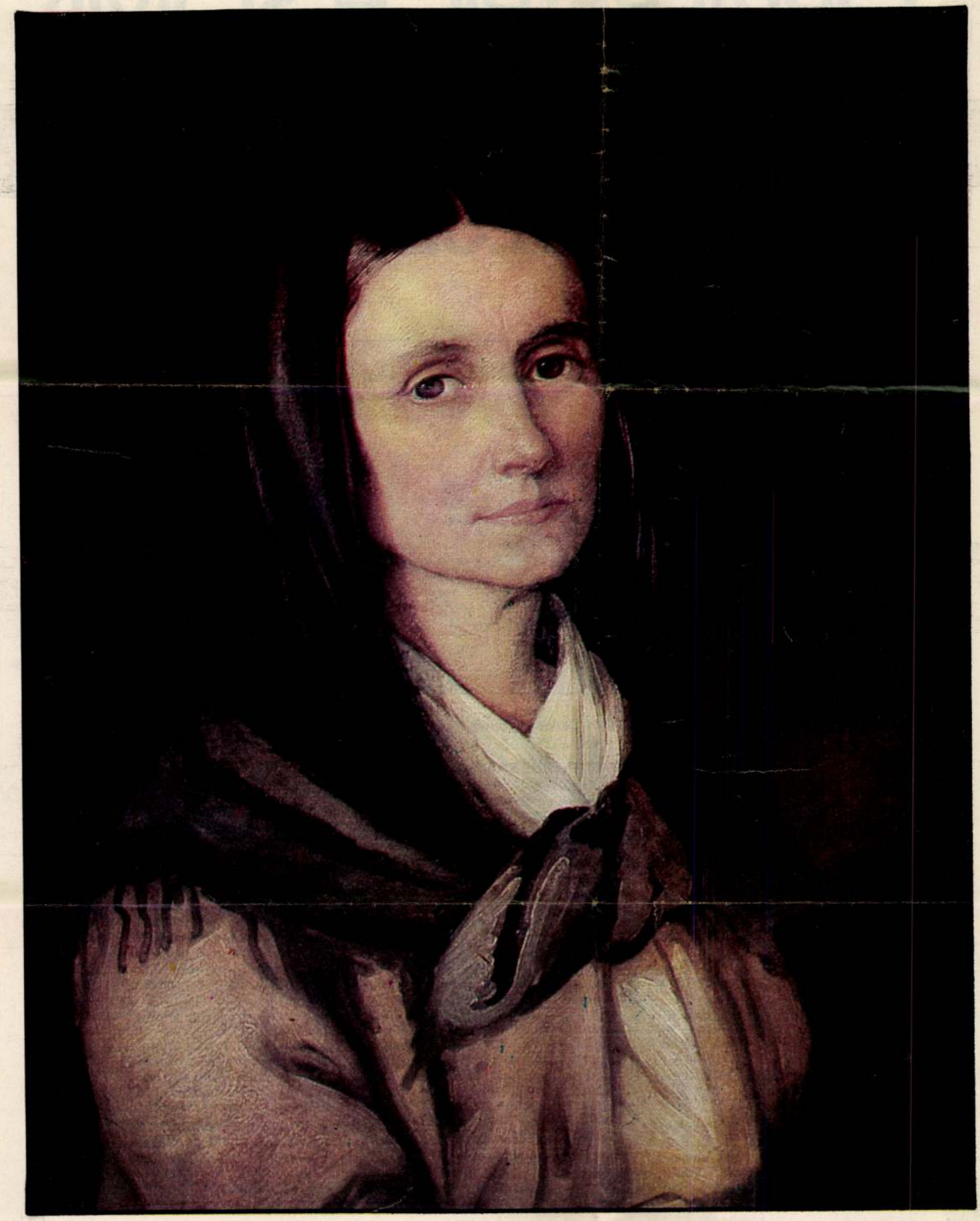

Orlai Petrich Soma

Mihálkovics Árpád

A mohácsi csatában elesett II. Lajos király testének feltalálása

Pesten arcképeket készített róla, s a költő távollétében annak több ügyét ő intézte el. Pompás rajzokon örökítette meg *Petőfi szüleit* is. Majd elkövetkezett a már említett utolsó mezőberényi találkozása — 1849. július 31-én a költő eltűnt a csatatéren.

Augusztus végén, a mohácsi csata évfordulóján az ország állapota a Mohács utáni időkre emlékezett. Orlai a szabadságharc utáni első művével, a *II. Lajos holttestének feltalálása* című olajfestményével a harctéren elvesztett Petőfi emlékét ébresztette. A közönség nyomban megértette a kép igazi jelentését, a „hivatalos" műkritika azonban hűvösen fogadta, jobban mondva *elutasította.*

Művészünk 1854-ben fejezte be külföldi tanulmányait, s teljes erejét a *történelmi tárgyú* vagy az *irodalmi ihletésű* műveinek, arcképeinek és művészeti tárgyú írásainak elkészítésére fordította. *Ónodi országgyűlés; Zách Felicián; Hunyady és Czillei; Perényiné temeti a mohácsi csata halottait* című alkotásai mind az egyéni és a nemzeti szabadság eszményét, a háborúban, szabadságharcokban elesett névtelen hősök emlékének megbecsülését hirdetik. Irodalmi ihletésű művein — *Szép Ilonka; Tinódi Lantos Sebestyén; Erdősi Sylvester János* — a költők által megénekelt és a nép körében ismert személyeket jelenítette meg.

Kazinczy születésének századik évfordulójára elkészítette *Kazinczy Ferenc és Kisfaludy Károly kibékülése című festményét.*

A jelenetet *Toldi* Ferenc elbeszélése nyomán komponálta meg. De festett világirodalmi tárgyú képet is. *(Miton; Coriolanus; Sapho).*

Még jobban megértjük úttörő munkásságának érdemét, ha figyelembe vesszük, hogy az őutána színre lépő nemzedék már felhasználhatta az általa kivívott eredményeket. Elég szemügyre vennünk Orlainak és *Székely* Bertalannak azonos tárgyat feldolgozó művét, a *II. Lajos holttestének megtalálását.* Máris érzékeljük, hogy a fiatalabb Székely jól értékesíthette idősebb művésztársának alkotásaiból a drámai hatás fölkeltése és a kompozíció szempontjából szükséges részleteket. Ezt maga Székely sem tagadta, sőt meleg hangú levélben fejezte ki Orlai iránt érzett tiszteletét.

Legjava művein — például *édesanyját* megörökítő arcképén — nyoma sincs sem a megkésett klasszicizmus eszményítő, sem a biedermeier leíró jellegű előadásának. Realizmusa és benne a romantikus realizmus XIX. századi festészetünknek fontos állomása.

Szíj Béla
művészettörténész

ÉGI JELENSÉG

GYŰRŰ ÉS „ÉGI

Közismert a legenda *Nagy Konstantin* római császárról. Midőn légiói élén *Maxentius* társcsászár ellen vonult, a csata kimenetele és nagy kockázata miatt nagyon aggódott. Seregében ekkor már sok keresztény katona szolgált. A legenda szerint az aggódó császár az égen egy világító keresztet látott ezzel a felirattal: *„E jelben győzni fogsz!"* Egy másik változat szerint a kereszt megjelenését égi szózat kísérte. *Nagy Konstantin* a nagyszámú keresztény katonát megnyerendő kihirdette, hogy győzelem esetén maga is áttér a keresztény hitre. *Valóban győzött.* Ezt követően ugyan nem lett azonnal keresztény, de a régi és az új vallásnak azonos jogokat adott az egész birodalomban, s megszüntette a keresztények üldözését. Végül halála előtt csakugyan áttért a keresztény hitre.

Eddig a legendával kevert történelmi valóság. A látomás a messzi idők távolából aligha igazolható, de a rideg természettudomány magyarázatot keres arra, hogy *mit is láthatott* — ha valóban látott — a császár.

Jégkristályok a magasban

Nyilvánvaló, hogy olyan feltűnően fénylő „égi jel", amely a lova lába alá néző császár figyelmét magára vonta, s fényével és alakjával világtörténelmi fordulatot idézett elő, ritkán tűnik fel az égbolton. Mindenesetre a *római birodalom* története elég hosszú volt ahhoz és a pogány vallás papjai — kedvező előjelek reményében — elég gyakran nézegettek az égre ahhoz, hogy *Konstantin* császár „égi jelét" észrevegyék és — hitelét rontsák. Ám az égi jel nem ismétlődött meg. A birodalom hosszú történetében mindössze *egyszer* emlékeznek meg hasonló látomásról — akkor is babonás hiedelmek fűződtek hozzá (valószínűleg a papok jóvoltából). *Octavius*, amikor *Caesar* halála után Rómába vonult, *a Nap körül csodálatos szépségben ragyogó színes gyűrűt* látott. A római papság és a nép ezt a feltűnő jelenséget „égi jel"-nek tekintette, s a birodalom történetében valóban rendkívüli idők következtek. Ez a történet is megerősíti Konstantin császár látomását, s valóban magyarázatra vár.

Olyan szép „égi jelek", aminőket a római birodalom említett sorsfordulóin följegyeztek, valóban nagyon ritkák. Ezeket a megfigyeléseket a hely, az évszám és az észlelő nevének megjelölésével a meteorológia évkönyveiben — *annales*eiben örökítik meg.

Az úgynevezett *római jelenséget* római birodalom bukása után 163 ban *Scheiner* észlelte újra. Nevez tes a *Hevel* által megfigyelt *danz* és a *Lowitz* által leírt *pétervári lenség.* Az észlelők személyéről vükön kívül nem sokat tudunk.

A jelen század harmincas éveib egy kitűnő magyar elméleti fizik *Ortvay* professzor Budapestről diába utazott tanulmányi cél Visszafelé utaztában az *Indiai-óc* szabad látóhatára lehetővé tette s mára, hogy egy teljes *halojelenség*et lásson a Nap körül. Híres elméleti szemináriumain ismertette a jelenség bonyolult elméletét (már amennyit ebből ismerünk). Eszerint a *halojelenségek* 8—10 km magasan, az ottani mínusz 40—50 Celsius-fokos hidegben képződő úgynevezett *cirrusz-* (pehely), *cirrosztrátusz-*, azaz fátyolfelhők *jégkristályain* többszörös törés, visszaverődés és fényszórás jelenségei révén jönnek létre. Közös nevük: *halo- vagy gyűrűje-*

közvetlen közelében megfigyelhető *udvarokban.*

A leggyakoribb és legismertebb halojelenségek, amelyek a mi égbol-

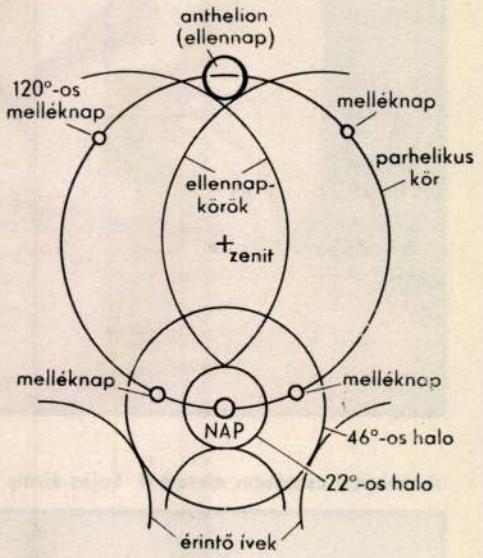

1. ábra. A pétervári jelenség, vagyis a teljes halo

2. ábra. Meleg (felsikló) front felhőzetének felvonulása. A rövidítések magyarázata: St–Sc (Stratus–Stratocumulus) = alacsony, As–Ac (Altostratus–Altocumulus) = középmagas, Ci–Cs (Cirrus, Cirrostratus) = magas, réteges, gomolyos felhő

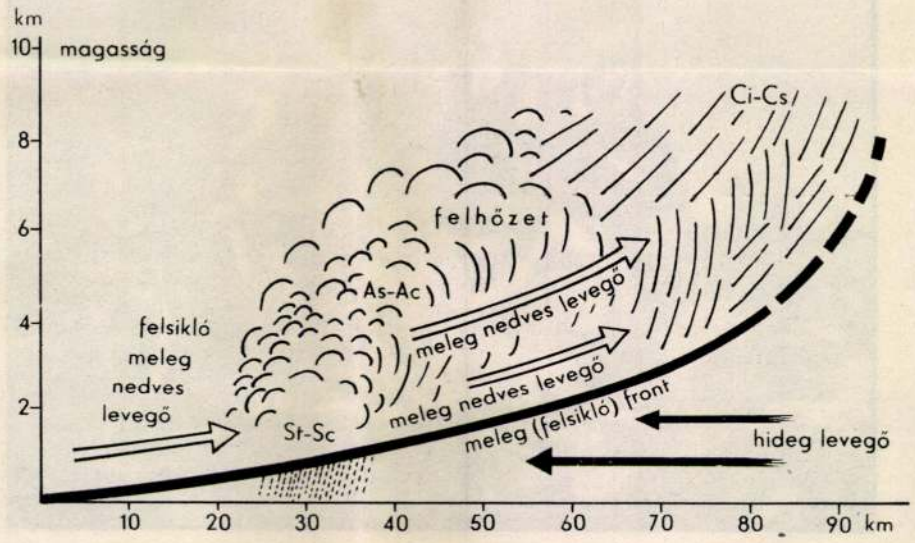

Orlai-Petrics Soma, festő

L: Than Mór

1386-1390

Cennerné Wilhelmb. G: Művészet M.o-n 1830-1870

Élet és Tudomány, Bp 1981. okt. 30. XXXVI/44

Orlai Petrich Soma, festő

Személyéhez fűződő
emlékek kapcsolatok.
Egy Petőfit ábrázoló
névnapja megemlítve.

Irányi István: Kalló dó és megsemmisült Petőfi-emlékek
42–51.

Új Auróra, Békéscsaba, 1981. aug. 1981/2.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI KIADÓ gondozásában rövidesen két új kiadvány kerül a boltokba. Keserű Katalin kötete Orlai Petrich Soma festőt mutatja be. Sz. Kürti Katalin XIX. és XX. századi festmények a debreceni Déri Múzeumban címmel megjelent munkája a felszabadulásig tekinti át a magyar képzőművészet történetének szakaszát.

Az

Népszabadság, 1984. IX. 8

Orlai Petrich Soma

Orlai Petrich Soma művészetéről és a Nemzeti Galéria gyűjteményéről tart előadást Szíj Béla művészettörténész, november nyolcadikán este hat órakor a pápai öregdiákok körében, a Hazafias Népfront VI. kerületi Bizottságán, Népköztársaság út 94.

Magyar Nemzet 1985. V. 29.

97. tábla

98. tábla

ORLAI PETRICH SOMA (Életrajzát lásd Kat. 142)

260. Falusi iskola, 1860 körül *97.*

o., v., 36,5x48 cm
Jelezve b.l.: Orlay
MNG Itsz. 60.98

Az iskolaábrázolások terjedése a népoktatás korszerűsítésének a század első felében induló szorgalmazásával van összefüggésben. Hasonló témával találkozunk Török Eduárd Iskolában c. festményén is. Orlai képe kedves, hangulatos életkép, amely a lehetőségek széles skáláját nyújtja a festő számára a jellemek sokszínű ábrázolásához. A jobbszélen kíváncsian kukucskáló, érdeklődő gyereket látunk, a kép közepén csendes büszkeséggel mosolygó édesanya áll gyermekére tekintve, akit szeretettel fogad a tanító. A képet Orlai művei és a korszak szokványos népi és polgári életképei közül a szerencsés kompozíciós csoportosítás mellett elsősorban a téma társadalmi és némi politikai aktualitása emeli ki.

Irod: Szij B.: Orlay Petrich Soma, MNG Évkönyve. 1974/2, 15–32, 185–199.
Kiáll: Gyulai Erkel Ferenc Múzeum 1962; Békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum állandó kiállításán.

B.Zs.

Irod: Turcsányi 1938, 89; Von Dillis bis Pilotv.München, Staatliche Graphische Sammlung 1979–80, 60. K.S.K.

MUNKÁCSY MIHÁLY (Életrajzát lásd Kat. 178)

258. Szerelembús szegénylegény, 1865 *98.*

o., v., 70,5x98 cm
Debrecen,Déri Múzeum ltsz. DF 205.9.3.

A Szerelembús szegénylegény, a betyár téma egyik legkorábbi jelentkezése Munkácsynál. A betyár puskáját, fokosát a földre dobva, bánatosan könyököl az asztalra, egy félig üres boroskancsóra tekintve. Jobbfelől egy háromtagú cigányzenekar próbálja felvidítani, balra a kármentő ajtajában álló nő sopánkodik.

A jelenet formailag és hangulatilag egyaránt a biedermeier stílusához kötődik. A rajzos elemek uralkodóak, a polgári életképtől átörökölt érzelmesség, a romantikának a népi életkép témában való jelentkezését mutatja. A festmény még Szemlér Mihály és Orlai Petrich Soma által megfogalmazott népi-polgári életszemléletet tükrözi, de egyben kezdetét jelenti annak az útnak, amelyet Munkácsy a realista életkép felé megtett.

Irod: Végvári 1958.
Debrecen, Déri Múzeum állandó kiállítása

Orlai Petrics Soma, festő

Petőfiről festett képe,
1849. július, Mezőberény

[Orlairól a cikkben is nó esik.] : színes repr

Dr. Kötelés Lajos: Mezőberény 779–

Élet és Tudomány, Bp. 1980. jún. 20. XXXV/25.

Orlay Petrich Soma:

Petőfi Debrecenben (olajfestmény)

Új írás 1973/1 17. old

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Orlai Petrich Soma festőművész

PETŐFI NÉPE
1972 JUN 2

Leninváros

Pápai ünnepi hetek

Az ország egyik legrégibb diákvárosában, ahol Petőfi, Jókai, Orlai Petrich Soma tanult, június 3-án, szombaton reggel ünnepi hetek nyílnak. A kulturális programsorozat kiemelkedő eseményei közé tartozik A helység kalapácsa bemutatója és az iskolatörténeti kiállítás megnyitása. Ebből az alkalomból a két magyar forradalmár író közös barátja, Orlai Petrich Soma festőművész emléktábláját is leleplezik.

mok Kommunista Pártjának XX. kongresszusáról is. A kongresszus megállapította, hogy a tömegek megnyeréséért folyó harcban új szakasz kezdődik, nőtt a párt befolyása a baloldali erők, különösen az ifjúság körében.

A Béke és Szocializmus

Orlay Petruch Soma (1822 - 1880)

Petőfi szüleinél

Vigilia 1973/1 melleklet 2 old.

Orlay Petrich Soma

Petőfit ábrázoló olajfestményének reprodukciója a 17. oldalon

Kritika 1972 március

Orlay Petrich Soma

Petőfi ábrázolás olajfestményének

(1848) - /Nemzeti Múzeum/ reprodukciója

a 16. oldalon

Kritika 1972 március

Orlay Petrich Soma

Petőfit ábrázoló olajfestményének
reprodukciója a 17. oldalon

Kritza 1972 március

Orlai Petrich Soma, festő

Petőfi Sándorról készült
utolsó, Mezőberényben keletkezett

festménye: Repr

Lukácsy Sándor: Petőfi és a francia
romantika 2457-2455.

Élet és Tudomány, Bp. 1972. dec. 29. XXVII/52.

Orlay Petrich Soma, pestő

A szarvasi gimnázium híres
diákjai közé tartozik.

Havasné Bede Piroska: A 250 éves Szarvas
1415–1421.

Élet és Tudomány, Bp. 1971. júl. 28. XXVII/30.

Orlai Petrics Soma

Petőfi barátja és megörökitője. Müveiből a pápai Helytörténeti Muzeum emlékkiállitást rendezett Petőfi halálának 12o. évfordulója alkalmából /1969. X. 17--X. 3o./.

Képzőmüvészeti Almanach 2, Corvina 197o, 5o.l.

Orlay Petrich Soma (1822-1880)

1021

Képes Vasárnap 1974. júl. 27.

Orlay Petrich Soma (1822—1880):
PETŐFI MEZŐBERÉNYBEN (olaj)
Petőfi Mezőberényből 1849 júliusában tért vissza Bem hadseregébe. S ment tovább Segesvárra, ahol 1849. július 31-én hősi halált halt.

Egyik legjellegzetesebb (szerb) ikontípus a XVIII. századból: érdekes arányokkal és sajátos kéztartással

(Fotó: Karff István)

Szent György az egyik ráckevei ikonon a XVIII. század második felebol: gazdag, népi ihletésű díszítéssel

Olgyay Petrich Soma
festő

„Petőfi Merőbeérnyber" (1949)
(repro)

„Petőfi Delvecenben" (1856)
(repro)

Galsai Pongrác: Petőfi arca
Nők Lapja, 1973. márc. 17 – 14 oldal

Orlai Petrics Soma

Ma nyílik szekszárdon Béri Balogh ádám Múzeumban egy olyan kiállítás, mely „raktárkincsek"-en alapul. A művész kevéssé ismert elképzelése Mátyás királyról szóló festménye szerepel a kiállításon. (emlétvel)

Ol.: Nagyjaink képeken
Tolna m. Népújság, 1973. ápr. 4.

Orlai Petrich Soma

festő

Orlai Petrich Soma Petőfi: unokatest-
vére a költőt mint írja – vándor
obsitoshint látta először Pápán. Ek-
hor rövid ideig volt ideiglenes
hallgató a pápai iskolában.

Heitler László: Somogyi József pápai Petőfi szobra.
Müvészet, 1974. április - 22.oldal

Orlay Petrik Soma

A múlt században élt pápai festő emléktábláját avatták fel Pápán.

Esti Krónika I.

1942. VI. 16. 19.00 Ka.

Orlai Petrich Soma

Június 16-án leplezik le emléktábláját a pápai helytörténeti múzeumban. Orlai a pápai kollégium növendéke volt.

Magyar Nemzet 1972 június 10
4. old.

Oslai Petrich Soma

2

1969-ben a Nemzeti Galéria
rendezett emlékkiállítást munkáiból.

Magyar Nemzet 1972 június 10
4. old.

Orlay Petrich Soma, festő

150 éve született. Petőfi rokona s' barátja Több Petőfi-arcképet köszönhetünk neki. Anyám c. képe a Nemzeti Galériában látható.

Festett történelmi képeket: az Ónodi országgyűlést, Cillei s' Hunyadit, Zách feliciánt, "Lajos holttestének megtalálását (székely Bertalan előtt) s' Milton leányainak tollbamondja ~~[illegible]~~ az Elvesett paradicsomot c. képét évtizedekkel Munkácsy előtt. Szigethy Gábor: A költő barátja M. S.

Népszabadság, Bp. 1972. okt. 22.

Orlay Petrich Soma

említve

Mérzdy Géza eml.
Új Magyarság 1944 V. 21.

Orlay Petrics Soma

Csehát József: Ihlelet festéin volt-e Orlay?- Napló, 1969. VI. 10.

Az 1969.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. -Művtört.Ért.1972.4.sz. 295-328.l. 303.l.

Orlai Petrich Soma, festő

Eddig ismeretlen Orlai-Petrich-festmény-
ről számol be Vargyné Zibolen Ágnes
a 2 évkönyvben.

—: A Petőfi Múzeum évkönyve 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. aug. 3.

Orlay Petrich Soma, festőművész

A Magyar Nemzeti Galéria mutatja be a múlt század történelmi tárgyú festményeit. „Zách Felicián merénylete" c. biedermeier képe szerepel itt. (emlitve).

Székely András: Magyar Történelmi Festmények. Tükör, Budapest, 1978. nov. 26. 3. old.

ORLAI PETRICH SOMA

ÚJ MŰVÉSZET

2000 / febr.

P - 9765

7.0.

Másik igen nehéz dolog volt, ho
mosan romlani. Hosszu volna eln
Hatodik hónapja van Pesten, né
van némi remény arra, hogy meg
hogy nem lesz a karosszékéhez
nekem, aki az apa-fiu viszonyon
keivel is vagyok Apámhoz kötve
folytonos mozgáshoz szokott em
len, ami elviselhetővé teszi,
sőt humor és hihetetlen bátors
viseli. - Ilyenkor mutatkozik

Mindezeken felül pedig hónapok
körülmények folytán előállott
ami rendkivüli depressziót idéz

Orlai Petrich Soma
festő

1822 februárjában született
Orlai Petrich, a festő és ugyan-
ez év szilveszterében, Petőfi, a
festő örök modellje.

Vazgerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973. január – 13 oldal.

Orlai Petrik Soma

dr. Schmidt Lajos magángyűjteményében
látható Petőfi Sándorról készített műve.
(emléke)

Látogatás a szombathelyi Schmidt Múzeumban.

1974. III. 6. 22. 16 / 11 / V

Orlai Petrich Soma

olajfestménye: „Petőfi Sándor." 767. p.
reprodukció. 1848.

Rózsa György - Spira György: Negyvennyolc a
kortársak szemével, Budapest 1973. 5751

Erdey Petrich Soma, Pest

Megemlítve: az Egy estém otthon c.
Petőfi-versek készült illusztrációja.

Petőfi útján
Kósa Csaba: Anyám tyúkja kalandja 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. nov. 18.

Orlai Petrics Soma, festő

Idézve: Orlai beszámolója arról, hogy Pápán a napfogyatkozás alkalmával hogyan kockáztatta szeme világát Petőfi.

Kósa Csaba: Algebra — versekkel 3.

ESTI HIRLAP, Bp 1972. dec. 22.

Orlai-Petrics Soma, festő

A Pelőfiről szóló írás sokszor hivatkozik Orlai-Petricsre és sokat idéz tőle.

Kósa Csaba: Ládán hált Pápán 6.

ESTI HIRLAP, Bp 1972. dec. 23.

Orlai Petrics Soma, Pető

A dunaparti Pető-emlékszobában

látható Orlai ceruzarajza

Pető Jenőről.

Kóta Endre: Két szobor emlék

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. jan. 17.

Orlai

a békéscsabai múzeumépület megnyitásának évében, 1914-ben, a gyűjtemény-ben több alkotása is megtalálható.

R. Gy.: A csabai múzeum és a képzőművészet.
Békés m. Népújság, 1973. okt. 14.

Orlai Petrich Soma, festő

megemlítve

Szentgyörgyi István: A Kazinczy-Mauzóleum 15.

Népszabadság, Bp. 1978. jún. 25.

Orlay - Petrics Soma, festő

Petőfivel kapcsolatban megemlítve
Nagy Imre által.

Kósa Csaba: Verssel tele őrbódé 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. dec. 15.

Orlai Petrics Soma, festőművész,

A múlt század közepén azok a művészek, akik nemzeti történelmünk művészi feldolgozásával foglalkoztak, szinte kivétel nélkül részt vettek a 48-as szabadságharcban. A művész fegyverrel a kézben harcolt.

K.L.: Negyvennyolcas csataképek. Néphadsereg, 1948. 3.

Orlay Petrics Soma

Petrovics Istvánról alkotott képét a Nemzeti Galéria őrzi.
(említve és repr.)

Petőfi Népe, 1973. jan. 3.

Orlai Petrich Soma

Orlai Petrich Soma, Madarász V. és László Fülöp Zách Felicián-kompozicióit említi

Vayer Zajos opponensi véleménye Rósza György kandidátusi értekezéséhez /Magyar történetábrázolás a XVII. században/.- Művtört.Irt.1972.2.sz.141-148.l.

142.l.

Orlai Petrich Soma

neve cultive

Művészettörténeti Értesítő 1972

303. old.

Orlai Patrick Soma

Mezőberényben, szülőfalujában halálának 90. évfordulója alkalmából ebben az évben Orlai-emlékszoba nyílik.

Magyar Hírlap 1970. III. 10. 9. p.

SPORT

Ferencváros—FC Bruges 3:0 (1:0)

Csaknem négy esztendőt kellett várnia *Géczy* Istvánnak, az FTC volt válogatott kapusának, hogy pályafutásához méltóan elbúcsúzzék a futballtól és a közönségtől. Géczy 1975 szeptemberében játszott utoljára bajnoki mérkőzésen, s tegnap este az FC Bruges elleni nemzetközi találkozón telt ház előtt köszönhette meg az ünneplést. Tíz percet védett a csapatban, s ez idő alatt egy alkalommal bebizonyította, hogy a tudás néhány év alatt nem kophat el: sikerült hárítania gólveszélyes helyzetben.

A Ferencvárosban *Judik* volt a középhátvéd; még nem köztudott, hogy Dunaújvárosban, vagy az Üllői úton folytatja-e pályafutását.

Az első félidőben a belga csapat folyamatosabban játszott, a Ferencváros — úgy tetszett — ambiciózusan futballozik. A játékosok feltehetően viszonyítani akarták teljesítményüket egy ismert profi klubcsapat ellen, amely már játszott BEK-döntőt is. Az FTC a 25. percben szerzett gólt: *Pogány* szép lefordulás után gurított a jobb sarokba. Nem sokkal a gól előtt *Takács* kicselezte a belgák kapusát, gólt azonban nem lőhetett, mert elhúzták a lábát. A 11-es elmaradt, *Palotai* játékvezető kirúgást ítélt.

Az 52. percben a belga védők elhúzták *Ebedli* lábát: *Pogány értékesítette a büntetőt.* A 65. percben *Takács* érdeme volt a harmadik gól: beadásából *Nyilasi* lőtt, a labda lepattant és *Nagy* Mihály a hálóba vágta.

Nagy tapsot kapott a Ferencváros, amely négy újoncát is kipróbálta. *Judik* kitűnően játszott, *Jancsika* lelkesen, a második félidőben beállt *Murainak* volt egy-két ügyes megoldása, a jókötésű *Nagynak* pedig egy gólja.

Taurus rallye, EB-futam

Lassan húszéves múltja van már az autósok Taurus rallye versenyének: először 1961-ben rendezték. Idén tehát már 18. alkalommal vágnak neki a távnak a legjobb magyar, sőt jórészt a legjobb európai rallye-autósok. Ez a verseny ugyanis EB-futamnak számít.

A rendezők a szabolcsiak. A részvevők péntek este hatkor Nyíregyházáról indulnak neki a 985 km-es távnak. Harminc gyorsasági szakaszt iktatnak be, *így az útvonalnak csaknem egyharmadát* — 300 km-t — *maximális sebességgel* teszik meg az autósok. Óriási igénybevételt jelent tehát a verseny!

Amint az Autóklub keddi sajtóértekezletén elhangzott, kilenc ország nevezett: Ausztria, Belgium, Csehszlovákia, Franciaország, Luxemburg, az NDK, NSZK, Olaszország és természetesen Magyarország. Külföldről 25 kocsi érkezik, 72 magyar autó veszi fel velük a versenyt. Ott lesz a rajtnál a tavalyi győztes *Ferjáncz* Attila is.

A sajtóértekezleten dr. *Dorman* András, a Taurus helyettes vezérigazgatója elmondta, hogy Szabolcsot nemcsak azért választották színhelyül, mert bíznak a magas színvonalú rendezésben, hanem azért is, mert a Taurus Gumiipari Vállalatnak új részlege épült Nyíregyházán, amely hatszáz dolgozót foglalkoztat majd. A város és a vállalat között így szoros kapcsolat alakult ki s ezt a sportban is igyekeznek hasznosítani.

SPORTNAPLÓ

Taróczy Balázs is részt vesz a 275 000 dollárral díjazott indianapolisi teniszversenyen. Taróczy az első fordulóban 6:0, 6:2-re győzött a mexikói Montano ellen.

A Vasas és a Csepel ma 15 órai kezdettel rendezi Vasas Kupa atlétikai versenyét a Népstadionban, amelyen belga, olasz és csehszlovák atléták is rajthoz állnak.

A sportlövők bajnokságán Igaly Józsefné (KLK) győzött a skeetversenyben.

A magyar női röplabda-válogatott mától kezdve Constancában nemzetközi tornán vesz részt. Az ellenfelek: Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, a Kínai Népköztársaság és Románia.

A kenyai Rono kimarad az Atlétikai Világ Kupán szereplő afrikai válogatottból, mert nem állt rajthoz Dakarban az afrikai játékokon.

Az NDK olimpiai labdarúgó-válogatottja Tielben 2:0 arányban győzött az angliai Brighton csapata ellen.

Barátságos labdarúgó-mérkőzések: Dortmund: Borussia—Atletico Madrid 3:1. Offenburg: Eintracht Frankfurt—PAOK (Athén) 3:2.

Deckarm, a nyugatnémetek Tatabányán megsérült válogatott kézilabdázója 126 napja eszméletlen, de állapota már annyira javult, hogy levest és teát már szájon keresztül adnak neki ápolói.

A bécsi szeptember 26-i osztrák—magyar válogatott labdarúgó-mérkőzésre az IBUSZ háromnapos társasutazást tervez autóbusszal. A részvétel díja 2300 forint.

Európa súlyemelő-válogatottja Tamperében ma és holnap Amerika és Skandinávia válogatottja ellen szerepel. Magyarországot Antalovics, Sólyomvári és Szalai képviseli. Mindhárman a B-csapatban kaptak helyet. Baczakó betegsége miatt nem utazott el.

Az ócsényi vitorlázórepülő bajnokságon a standard osztályban a békéscsabai Bohács nyerte a keddi háromszögrepülést.

Totótanácsadó a 32. hétre

1. Vác (7)—Budafok (10—11) x 1
2. Bem József SE (16—18)—Szegedi Dózsa (8—9) 1 x
3. Bp. Spartacus (10—11)—Ganz-MAVAG (3—5) 1 x 2
4. Lehel SC (9—12)—Eger (2—5) x
5. Békéscsabai TASK (15—15)—Nyíregyháza (9—12) 1 x 2
6. Szabó J. SE (13)—Miskolc (2—5) x
7. Debreceni Kinizsi (14)—Leninváros (6) 1
8. Asztalos SE (19)—Gyula (26) 1
9. Sopron (13—14)—Kaposvár (18) 1
10. Sabaria (4)—Haladás (1) 2
11. Szekszárd (5—6)—Dorog (15) 1 x
12. Bábolna (13)—Komló (7) x 2
13. Bakony (13—14)—Bauxitbányász (5—6) 1

Tippjeink a pótmérkőzésekre. 14 (Pénzügyőr—Építők): x, 1, 2. 15: 1, x. 16: 1, x.

Jelentések labdarúgóinkról

Nemzetközi mérkőzéseket vívnak klubcsapataink

Ifjúsági Világ Kupa Japánban

A magyar olimpiai labdarúgó-válogatott már régebben elutazott turnéjára, most következnek a klubcsapatok.

A *Zalaegerszegi TE* már el is repült. Spanyolországban játszik két mérkőzést az együttes, majd nemzetközi tornán vesz részt. Ezt megelőzően valószínűleg Franciaországban is pályára lép.

A *Vasas* csütörtökön indul Lisszabonba. Itt a *Sporting* és a *Vasco da Gama* az ellenfél, majd újabb két nemzetközi torna következik: Burgosban és Zaragozában. A zaragozai tornán a török *Fenerbahcse* és a *Dinamo Zagreb* is szerepel.

A *Ferencváros* a tegnapi mérkőzés visszavágóját nemzetközi torna keretében játssza Bruges-ben. A *Manchester City* is Bruges-ben lesz. A ferencvárosiak augusztus 14-én és 15-én a spanyolországi *Malagában*, 17-én és 18-án *Almeirában*, 20-án pedig *Vigóban* játszanak.

A *Bp. Honvéd* augusztus 10-én a portugál bajnok *Porto* otthonában mérkőzik, majd nagy ellenfeleket kap a spanyolországi La Corunában. A tornán részt vesz a *Real Madrid*, a *West Bromwich Albion* és *Gijon* csapata. A döntőt követő napon, augusztus 16-án már Mallorcán kezdődik egy torna, amelynek meghívottja a *Bp. Honvéd*, az *FC Barcelona*, a *Vasco da Gamma* és az *Antwerpen*.

A *Diósgyőri VTK* augusztus 9—13-a között a spanyolországi Cuetóban vendégszerepel. Az olimpiai válogatottal elutazott labdarúgók a torna színhelyén csatlakoznak klubjukhoz.

A *békéscsabaiak* szombaton indulnak útnak és augusztus 13—15-e között Spanyolországban a mexikói *Monterry*, az angol *Chelsea* és a *Hercules Alicante* társaságában mérkőznek a Costa Blance kupáért. A csabaiak augusztus 18—19-én Valenciában játszanak.

A magyar bajnok *Újpesti Dózsa* is Spanyolországba készül, de a műsor még nem alakult ki pontosan.

*

Véglegessé vált az olimpiai selejtező körmérkőzés műsora a magyarok csoportjában. *Szeptember 12.*: Csehszlovákia—Lengyelország. *Október 17.*: Lengyelország—Csehszlovákia. *Október 31.*: Lengyelország—Magyarország (játékvezető a bolgár *Matejev*). *November 14.*: Magyarország—Lengyelország (a román *Raniea* bíráskodik). *November 24.*: Magyarország—Csehszlovákia (a francia *Vautrot* lesz a bíró). *1980. április 13.*: Csehszlovákia—Magyarország (vezeti a svájci *Galler*).

A magyar játékvezetők közül *Kuti* a spanyol—belga olimpiai selejtezőt vezeti.

A labdarúgó ifjúsági Világ Kupára augusztus 19-én utazik el a magyar válogatott. A játékosok *Rákosi* Gyula irányításával készülnek. A Japánba utazó 18 labdarúgó nevét az edző csak később adja meg; a jelenlegi keret. Kapusok: *Disztl* (Videoton), *Józsa* (FTC), *Varga* (BVSC). Védők: *Mohácsi* és *Miklós* (Ú. Dózsa), *Róth* (Pécsi MSC), *Sallai* (Debreceni MVSC), *Plástyik* (Békéscsaba). Középpályások: *Kardos* (Ú. Dózsa), *Pandur*, *Szeibert*, *Kerepetzki*, *Dózsa* (Bp. Honvéd), *Nagy* (Haladás), *Paksi* (MTK-VM), *Fitos* (ZTE). Csatárok: *Melis* (Bp. Honvéd), *Segesvári* (Dunaújváros), *Pölöskei* (Rába ETO), *Kökény* (Csepel), *Durucskó* (Szarvas).

A Világ Kupán részt vevő 16 csapatot négy csoportra osztották. Az első két helyezett jut tovább. Magyarország együttese Guinea, a Szovjetunió és Uruguay társaságában küzd a továbbjutásért. A csoportunkból továbbjutó két válogatott a C csoport két legjobbjával került szembe a legjobb nyolc között: Portugáliával, Paraguayjal, a Koreai NDK-val, vagy Kanadával.

*

Megállapodott a *Bp. Honvéd* és a *Rába ETO. Póczik József* visszatér Győrbe, helyette a Honvéd leigazolja a 18 éves *Ugróczki* László kapust és a 17 éves középpályás *Pelczéder* Zoltánt.

*

Nemzetközi labdarúgótorna lesz szombaton és vasárnap Győrött. A klub fennállásának 75. évfordulója alkalmából négy csapat mérkőzik. A *VÖEST Linz*, a *Chemie Halle*, a portugál *Varzim* és természetesen az *ETO*. Az ünnepélyes megnyitó alkalmából köszöntik a klub első NB I-es csapatának még élő játékosait, az 1963-ban bajnokságot nyert együttes tagjait és az egyesület jelenlegi válogatott labdarúgóit.

*

A magyar öregfiúk válogatottja Bécsben vendégszerepelt és 6:4 (3:2) arányban győzött az osztrák futball egykori nagyságai ellen. Nyolcezer néző előtt *Dunai* Antal négy, *Bene* két gólt szerzett. Az osztrák *Kaltenbrunner* két 11-est értékesített; gólt rúgott még *Hörmayer* és *Binder*.

Szerdai galoppversenyek

Jelöltjeink:

1. Tempest — Baseball — Mandátum — Wilhelmina. — 2. Mahorka — Koccintó — Bertins — Titkárnő. — 3. Globus — Licit — Ozmán. — 4. Antipol — Zaporozsec — Serena — Sir. — 5. Pantomim — Vesta — Szegény legény — Dragonyos. — 6. Bill — Kata — Rinaldó — Piszmogó. — 7. Traviata — Georgette — Ifiasszony — Katinka.

A versenyeket 16.00-kor kezdik.

MEGSZŰNHET EGY GONDJA...!
SKÁLA

A Patientia vitaminos hajhagyma regeneráló készítmény serkentő, éltető hatású. Rendszeres használata nemcsak a hajhullást, korpásodást szüntetheti meg, de sok esetben új haj képződését is elősegítheti. Napsütésben, kánikulában panaszmentesen használható

Gyártja a FERROKÉMIA Ipari Szövetkezet.

Kapható Budapesten csak a SKÁLÁBAN, és vidéken a következő szövetkezeti áruházakban:

Szövetkezeti Áruház, Balassagyarmat
Füred Áruház, Balatonfüred
SKÁLA Szekszárd Áruház, Szekszárd
SKÁLA Gyöngyös Áruház, Szombathely
SKÁLA Maros Áruház, Makó
Kelet Áruház, Nyíregyháza
Mozaik Áruház, Mezőkovácsháza
Alföld Áruház, Kecskemét
Zselic Áruház, Kaposvár
Sió Áruház, Siófok
Horizont Áruház, Ajka
Hanság Áruház, Kapuvár
Konzum Áruház, Pécs
Délzalai Áruház, Nagykanizsa
ABC Áruház, Zalaegerszeg
UNIO Vásárcsarnok, Miskolc
ABC Áruház, Komárom
ABC Áruház, Bábolna
ABC Áruház, Szolnok

A FŐVÁROSI MOZIK MŰSORA

1979. aug. 9—15-ig

A hét filmbemutatói: **A leprás nő** (premier előtt); **Állonsanfan; Ostrom; Az utolsó valcer; A vasutas fia; A veréb is madár** (felújítás).

A leprás nő (f.) Vörösmarty kert f8; Csepel Parkmozi 9—10 és 13—15, 8-kor.

A fekete kard románca (sp.) Rózsavölgyi kert f8.

Férfiak póráz nélkül (mb. ol.) Budai kert 8.

Csúfak és gonoszak (mb. ol.) Csajkovszkij kert 13—15, h5.

A nagy balhé (am.) Hunyadi kert 8.

Sugárlandi hajtóvadászat (am.) Szabadság kert 8 (rossz idő esetén a teremben).

Csepel Parkmozi: 11-én du. 6-tól 10-ig: Ki a legerősebb; Szkander-bajnokság II. forduló. — **Láma** együttes folklór műsora. — Lemezlovas házigazda: Gyenge Zoltán. — **Korona** (volt Beton) együttes műsora. — A szünetben rövidfilm-összeállítás. 12-én du. 6-tól 10-ig: **100 Folk C°** együttes műsora. — Lemezlovas házigazda: Gyenge Zoltán. **SOS** együttes műsora. — A szünetben rövidfilm-összeállítás.

Magyar Filmek Mozija (Bányász):
Emberrablás magyar módra 9—12, n10, n12.
Sípoló macskakő 9—12, n2, f4.
Kenguru 9—12, h6, 8.
A völegény nyolckor érkezik 13—15, n10, n12.
Étkezet 13—15, n2, f4.
Kard 13—15, h6, 8.

Abba (svéd—ausztráliai) Ady 9—12, f6, ünnep n4 is.
Amerikai anzix (m.) Diadal 13-án f4, h6, 8.
Ahová lépek, ott fű nem terem (mb. fr.) Világ 9—12, f6, h8, ünnep n4 is; Világosság 11—12, n6, f8, ünnep 3 is; Ady 13—15, f6.
Agyő, haver (mb. fr.) Ady h8.
Az akasztanivaló bolond nő (mb. fr.) Tétény 10—12, f6, h8.
Állonsanfan (ol.) Toldi Stúdió Mozi f4, h6, 8.
Angi Vera (m.) Honvéd 6, 8; Maros 10—12, f6, h8, ünnep n4 is.
Az ártatlan (mb. ol.—fr.) Puskin f4, 6, f9; Rideg Sándor Műv. Ház 10—15, f5, 7, ünnep 2 is.
Az áruló balegyenes (sz.) Tétény 13-án f6, h8.
A bajkeverő (fr.—ol.) Haladás 13—15, f4, h6, 8; Széchenyi 9—12, n4, f6, h8.
Bocsánat, itt vernek? (mb. l.) Akadémia 9—12, f4, h6, 8.
Bogáncs (m.) Balaton h9, 11, n2.
Bombasiker (am.) Rege 10-én h6, 8.
A bűvös kő és a csodakút (mb. NSZK—ol.) Palota vas. du. 3.
Cimborák (m.) Tétény 13—14, f6.
A csodatévő palatábla (mb. sz.) Alkotás h4 és vas. de. 9-től h4-ig folytatólag.
Csúfak és gonoszak (mb. ol.) Bartók 9, f12; Kölcsey 3, f6, 8; Tátra f4, 6, f9; Uránia f4, 6, f9; Vörös Csillag f9, h11, n2.
A dal ugyanaz marad (két óra a Led Zeppelin együttessel) (ang.) Pest-Buda szombat, vasárnap du. f3.
A delfin napja (am.) Zuglói 9—12, f4, h6, 8.
A dzsungel könyve (mb. am.) Balassi 4, 6, 8; Új Tükör Klub Mozi 9, h11, f1, n3, 4, 6, 8.
Elcsábítva, elhagyatva (mb. ol.) Haladás 9—12, 3, f6, 8; Ipoly 13—15, 3, f6, 8.
Az ember kincse (mb. sz.) Bocskai 13—14, n6, f8.
Az erőd (m.) Éva 13—15, 3, f6, 8.
Éjfélkor indul útjára a gyönyör (mb. ol.) Sport 12-én de. 10.
És az eső elmos minden nyomot (mb. NSZK—fr.) Világosság 13—14, n6, f8.
Fehér telefonok (mb. ol.) Kultúra 9—10, 5, f8; Tisza h9-től este 8-ig folytatólag.
A fej nélküli lovas (mb. sz.) Honvéd 9-től h4-ig folytatólag.
A fekete farkasok üvöltése (NSZK) Fény péntek éjjel 10.
A fekete kalóz (ol.) Otthon 9—12, 3, f6, 8.
Félénk vagyok, de hódítani akarok (mb. fr.) Alfa 4, n7, f9; Szikra n10, n12, n2; Táncsics f4, h6, 8; Uránia h9, 11, n2.
Fogat fogért (mb. fr.) Óbuda vas. de. 9, 11, 1.
Fogjuk meg és vigyétek . . . (m.) Jókai 9—12, n8, f8, ünnep 3 is.
Griffin és Phoenix (mb. am.) Sport f4, h6, 8.
Gyalog galopp (mb. ang.) Rege 13—15, h6, 8.
Halló, itt Iván cár Szovjet Filmek Mozija (Gorkij) f4, h6, 8, 13-án f4.
Hatholdas rózsakert (m.) Kultúra 11—12, n6, f8, ünnep 3 is.
Hét tonna dollár (m.) Bethlen 13—15, f4, h6, 8.
A hosszú hétvége (mb. sp.) Csokonai h9, 11, n2; Pest-Buda 9-én és 11—15, n6, f8.
Hugó, a víziló (m.—am.) Tétény 11-én n4.
Ilyenek voltunk (mb. am.) Kelen 11—12, n8, n8.
Indiánkaland Ontarióban (mb. rom.—fr.—ang.) Matra Mese és Ifjúsági Mozi h6, 8.
Jelenidő (m.) Horizont este 8.
Kalózok Jamaicában (ang.) Bocskai 9—10, n6, f8.
Kaszkadőrök (mb. am.) Zrínyi h9, 11, n2.
Keménykalap és krumpliorr (m.) Kelen 11-én du. n4.
A Kenguru (m.) Cinkota 13-án n6, f8.
Kentaurok I—II. (m.—sz.) Nap 13—15, 4, 7; Rákóczi 13—15, 4, 7.
A Keselyű három napja (mb. am.) Béke XV., 15-én 3, f6.
Kezdet Szovjet Filmek Mozija (Gorkij) 13-án h6, 8 (orosz nyelvű előadás).
A kék madár (mb. sz.—am.) Cinkota vas. du. 3.
Kéz kezet mos (mb. sz.) Éva 9—12, f4, h6, 8; Otthon 13—14, f4, h6, 8.
Kirándulás gyilkossággal (mb. sz.) Akadémia 13—15, f4, h6, 8.
Kovpak a Kárpátokban I—II. (sz.) Világosság 9—10, 6-kor.
Különben dühbe jövünk (ol.—fr.) MOM Mozi 11-én 5, 12—13, 5, n8.
Lángoló sivatag (mb. rom.—ol.) Fény 9-én f9, f11, h1, 10-től h9, 11, n2; Tanács h9, 11, n2, f4, h6.
Leszámolás a kocsmában (mb. sz.) Palota 9—10 és 12—15, 5-kor.
Limonádé Joe (csehszlovák) Béke XV, 14-én n6, f8.
Lolka és Bolka a Föld körül (mb. l.) Csillag 11—15, 5, ünnep h3 is.
Macbeth (mb. ang.) Fény 9-én 3, h6, f9; Kőbánya 13-án 3, h8, f9; Óbuda 14-én f3, n6, 8; Palota 11-én h5, f8; Pest-Buda 10-én h5, f8.
Mackenna aranya (am.) Liget 9—14, h5, ünnep 2 is.
Madárijesztő (am.) Tétény 13—14, h8.
Meghívás egy gyilkos vacsorára (mb. ang.) Palota 9—10 és 12—15, f8.
A maláji tigris (ol.—fr.—NSZK) Budafok szombat, vasárnap du. h5; Csokonai este 8.
Menjsd meg Zapatát (mb. NDK) Csokonai f4, h6.
Mérkényi szerelem (svéd) Zuglói 15-én f4, 6, f9; Csillag 16-án 5, f8; Rákóczi 9-én 3, f6, 8; Maros 14-én n6, h8.
Meztelen bosszú (am.) Budafok n6, f8.
A milliomos (mb. l.) Kultúra 13—14, n6, f8.
Nápolyt látni és . . . (m.) Diadal 9—12, f4, h6, 8.
Ned Kelly (ang.) Maros 13-án és 15-én f6, h8; Rákóczi 10—12, f4, h6, 8.
A nő illata (ol.) Bethlen péntek éjjel 10.
80 huszár I—II. (m.) Rege 11—12, 6, ünnep 3 is.
Októberi vasárnap (m.) Petőfi 13—15, n6, f8.
Ordasok között (mb. sz.) Bethlen 9—12, f4, h6, 8.
Ostrom (mb. sz.) Bástya f4, h6, 8.
Papucs és rózsa I—II. (mb. ang.) Mátra Mese és Ifjúsági Mozi f10, n1, 3.
Péter cár és a szerecsen (mb. sz.) Béke XV, 10-én n6, f8; Diadal 13—15, f4, h6, 8.
Piedone Afrikában (ol.) Kinizsi f4, h6, 8; Kossuth XX, f4, h6, 8.
Piedone Hong Kongban (mb. ol.) Alkotás 9—11 és 13—15, 9-től f2-ig folytatólag.
A rendőrnő (mb. ol.) Csillag 11—15, n8.
Rocky (am.) Béke XV, 11-én 5, f8.
Rosszemberek (m.) Alkotmány 4, 6, 8; Bartók 2, 4, 6, 8; Óbuda 9—13 és 15-én 3, 5, 7; Szikra f4, h6, 8.
A sah fia I—II. (mb. sz.) Jókai 13—14, 6-kor.
Sógorok, sógornők (fr.) Liget 9—14, f8.
A Sólyom nyomában (mb. NSZK) Szabadság f6, ünnep f4 is.
Sugárlandi hajtóvadászat (am.) Alkotás f6, 8; Szabadság este 8 (jó idő esetén a kertmoziban).
Szabadíts meg a gonosztól (m.) Világ 13—14, f6, h8; Zuglói 13—14, f4, h6, 8.
Száguldás gyilkosságokkal (am.) Cinkota 10—12, n6, f8.
Szegénylegények (m.) Szikra Kamaraterem h9, 11, n2, f4, h6, 8.
Szerelmem segíts (ol.) Petőfi 10—12, n6, f8, ünnep 3 is.
Tengerre néző szoba (mb. l.) Ipoly 9—12, f4, h6, 8; Széchenyi 13—15, n4, f6, h8.
Tisztes honpolgárok (mb. ol.) Toldi Stúdió Mozi szombat éjjel n11.
A tanú (m.) Tinódi f4, h6, 8.
Transzszibériai express (mb. sz.) Duna 4, n7, f9; Kőbánya 9—12 és 14—15, 3, n6, f8.
Az utolsó valcer (am.) Alkotmány szombat éjjel 10; Bástya minden éjjel 10; Dózsa f4, 6, f9; Május 1, f9, 11, f2; Puskin f9, h11, n2; Vörös Csillag h4, 6, f8.
Üvegház (am.) Zrínyi f4, h6, 8.
A vadnyugat hőskora I—II. (am.) Bástya n10, n1; Corvin f4, h7; Madách 6, ünnep h3 is.
A vasutas fia (koreai) Tanács este 8.
A veréb is madár (m.) Duna szombat éjjel 11; Fény 10—15, f4, h6, 8; Május 1, 4, 8, 8.
Vigyázat, rozmárok (mb. sz.) Kelen 13-án 5, n8; Nap 9—12, f4, h6, 8.
A vihar fia (mb. ausztrál) Bocskai 11—12, n6, f8, ünnep 3 is.
Zelengora csúcsai (mb. jug.) Balaton f4, h6, 8.
Zsaru (fr.) Béke XV, 12-én 3, n6, f8.
Zsarutörténet (mb. fr.—ol.) Béke XV, 13-án n6, f8.

Horizont Filmszínház: MH: Kína és Mao: A múlt ráncai: Karrier; E: de. 9-től du. 4-ig folytatólag. **„Ottó, a világhírű vadász emlékiratai"** — **bábfilmek:** MH: Profikenguru; Keserű keselyű; Cseles csellós; Esztigris; Jegesmedve megdermedve; Agyarmagyarázat; E: du. 4-től este 8-ig folytatólag. **Jelenidő** (m.) este 8.

Filmmúzeum (VII., Tanács krt. 3.).

Help! (Segítség!) A Beatles együttes sz., zenés angol filmje, rendezte: Richard Lester. VIII. 9—11—12—14—15-én: 10, 12, 2, 4, 10-én: 10, 12, 2, 13-án: 10, 12.

Halálos tavasz (magyar) VIII. 10-én: 4, 6, 8.

Éjféli cowboy (sz. amerikai, csak 18 éven felülieknek).

(Jegyelővétel 2 napra előre)

Decameron (sz. olasz, rendezte P. Pasolini, 18 éven felülieknek) péntek — hétfő — kedd este 10 órakor.

(Jegyelővétel folyamatosan)

A színházak mai műsora

Budai Parkszínpad: Bokrétát kötöttem (8) — **Városmajori Szabadtéri Színpad:** Hurrá, fiú!!! (8) — **Margitszigeti Szabadtéri Színpad:** Népszerű zenekari est (8) — **Kisstadion:** Olimpiai parádé (az Ukrán Jégrevű műsora) (fél 8) — **Fővárosi Nagycirkusz:** Intercirkusz (fél 8).

Rövid tartalom és szereplőlista a Pesti Műsorban.

— Filmszerep tinédzsereknek! A MAHIR Filmstúdiója 14—20 év közötti, jól motorozó fiúkat, lányokat keres a Komár moped filmsorozat forgatásához. Minden érdeklődő fiatalt szeretettel várnak augusztus 9-én délelőtt 10 órakor a Hűvösvölgyi Nagyréten rendezendő moped ügyességi versenyen. A legjobbak filmszerepet kapnak. ×

ORLAY PETRICH SOMA

Tisztelt Szerkesztőség!

Kenessey Albert 1828—1879

Örömmel és érdeklődéssel olvastam a *Magyar Nemzet* július 13-i számában nemzeti művelődésünk tudós kutatójának, dr. Gergely Pálnak megemlékezését dédapám, Kenessey Albert halálának századik évfordulójáról. Írásommal a dédapám életét borító homály oszlatásához szeretnék hozzájárulni néhány adattal.

Dédapám családjának őse, Kenessey István nevével először 1619-ben találkozunk hivatalos oklevélben. A török elleni harcokban szerzett érdemeiért 1626-ban erősítette meg birtokaiban II. Ferdinánd király.

Dédapám apja, Kenessey Benjamin Gerjen községben (Tolna megye) dolgozott mint jegyző. Felesége Pauer Katalin volt. Dédapám szüleinek legkisebb, hatodik gyermeke 1828. február 4-én született. Szülei még hároméves korában átengedték nevelését apai nagynénjének, Kenessey Zsófiának és férjének, Bencsik István református lelkésznek. Először Gyönkön járt iskolába, majd 1839-től a pápai református kollégiumban tanult. 1844—1846-ban a debreceni kollégiumban fejezte be tanulmányait. Tevékenyen vett részt a két nagy múltú kollégium irodalmi diákköreinek munkájában, s egy epigrammáia nyomtatásban is megjelent a *Tavasz* című évkönyvben Pápán, 1845-ben.

1846 szeptemberében a fiumei Tengerészeti Iskola magánhallgatója lett és 1847 februárjában tette le tengerészeti vizsgáját. Különböző osztrák kereskedelmi hajókon dolgozott, s rajtuk bejárta a Földközi- és Fekete-tengert, s eljutott Londonba, Odesszába. Útjairól naplójában részletes feljegyzéseket készített. Leírta az érintett kikötők technikai felszerelését, a különböző hajótípusokat, s éles szemmel rögzítette az egyes országokban látott érdekes jelenségeket.

1848 őszén tért haza Trieszt-ből. Tengerészeti szolgálatba azonban már nem tért vissza, s 1848 szeptemberében a honvédség tagja lett. November elején a felfegyverzett *Mészáros* gőzhajó tüzérségéhez osztották be hadnagyi rangban. Az előrenyomuló osztrák csapatok budai bevonulása után Lukács Dénes ezredes, a honvédtüzérség felügyelője mellé osztották be. 1849 januárjában főhadnagy, februárjában százados lett. Parancsnokai a Nagyváradon megszervezendő tüzériskola tanárává akarták kinevezni, de a szabadságharc sodrában e terv nem valósult meg. 1849 tavaszán a Tiszán szerelte fel a *Honvéd* és *Perczel* nevű hajókat s vett részt a déli honvédsereg harcaiban. A cári csapatok beavatkozása után az erdélyi hadsereg kötelékébe került, s Beke József ezredes seregével esett fogságba Déva mellett augusztus 17-én.

Innen sikerült megszöknie s álnéven debreceni rokonainál húzódott meg. Egy helyi bank tisztviselője lett, s ezenkívül francia és olasz nyelvórák adásából tartotta fenn magát. 1852-ben lépett a Balatoni Gőzhajózási Társaság szolgálatába, majd 1853-ban az I. cs. k. Duna Gőzhajózási Társaság kötelékébe. A kiegyezést követő évben, 1868-ban a magyar királyi vasúti és hajózási felügyelőség munkatársa lett, majd 1869-ben a Mikó Imre vezette közmunka és közlekedésügyi minisztérium belvízhajózási osztályán hajózási felügyelő, majd főfelügyelő. 1879 július közepén a Száva-parti Brodban egy vasúti híd műszaki ellenőrzését végezte, s ekkor érte a halál. 15-re virradó éjjel az állomáshajó kajütjében szívroham következtében hunyt el.

Dédanám a reformkorszak fiataljaihoz hasonlóan a magyar társadalom polgári átalakulásáért dolgozott. Mint diák nagy figyelemmel kísérte irodalmunk feilődését s 1841 és 1846 között hat kis könyvbe tegyezte be kedvenc költőinek terseit. Pánon iskolatársa volt Petőfi Sándornak, Jókai Mórtak és Orlay Petrich Somának. A neves festő készítette el portréját 1846-ban. Később is szoros kapcsolatban állt a magyar sajtó különböző orgánumaival, s az 1870-es években Arany Jánossal.

Munkásságában a legnagyobb figyelmet a magyar belvízi hajózás fellendítésének és megszervezésének szentelte. 1865-ben állította össze német—magyar és magyar—német hajózási műszótárát, melyet a Tudományos Akadémia kiadásra érdemes műnek nevezett. Foglalkozott a hajózásra és halászatra vonatkozó törvények kidolgozásával, állandó cikkírója volt a *Vasárnapi Újság*, a *Hon* és a *Politikai Hetilap* című lapnak.

Rendkívül tágkörű tudományos munkája elismeréséül a Magyar Tudományos Akadémia 1871-ben levelező tagjává választotta. Akadémiai székfoglalóját a „kapaszkodóhajózásról" 1872-ben olvasta fel.

1857-ben vette feleségül Perlaky Idát, Perlaky Dániel győri kereskedő leányát. Szomorú érdekessége a sorsnak, hogy hitvesével 1857-ben a *Boreas* nevű gőzhajón ismerkedett meg, s e hajón halt meg 22 évvel később. Házasságukból négy gyermek származott. Legidősebb gyermeke, Kenessey Béla (1858—1918) a magyarországi református egyház egyik vezetője, erdélyi püspök volt. Fiatalabbik fia, Kenessey Kálmán (1860—1915) folytatta édesapja hivatását. Dédapám hirtelen halála Arany Jánost is mélyen érintette. Amikor a nagy költő felkereste, részvétét kifejezendő, dédanyámat, a legkisebb gyermek, a hatéves Kenessey Ida büszkén mutatta a gyászt jelző fekete bársony ruhát. A gyermek önfeledt öröme az új ruha felett s a gyász közti ellentét hatására a költő verset írt *A sors humora* címmel, amelynek eredeti kéziratát kegyelettel őrzöm.

Dédapámat a Kerepesi úti temetőben hantolták el. Emlékét a Magyar Tudományos Akadémián Galgóczy Károly méltatta 1880. december 20-án. 1915-ben szállították át a Farkasréti temetőbe, ahol Kálmán fiával egy sírba temették. A Közlekedésügyi Minisztérium és a Magyar Hajósok Egyesülete költségén Horvay János készített szobrot a sírra. Őszintén remélem, hogy a Fővárosi Temetkezési Vállalat nem fogja e sírt felszámolni.

Kenessey Béla

Pénzbeváltás

A külföldre utazó hazánkfia kétszáz forintot vihet magával 100 forintnál kisebb címletekben. Ez az összeg nem elegendő ahhoz, hogy a hazatérő szállodában aludjék, étkezzék, benzint vásároljon, amíg eljut lakhelyére. Ezt a mindennapos problémát látszik megoldani az a bölcs intézkedés, hogy az OTP-ben a külföldre utazó személyenként ezer forintig terjedő értékben forintcsekket válthat, amit a forintcsekken olvasható útmutatás alapján az OTP és a felhatalmazott kifizetőhelvek a csekktulajdonos aláírása ellenében az utazó hazatérte után kifizetnek.

Június végén Németországban orvoskongresszuson vettem részt. Elindulásom előtt az OTP-ben három 100 forintos csekket váltottam. Kőszegnél léptem át a határt hazafelé és a határállomáson be óhajtottam váltani a forintcsekket. Udvariasan közölték, hogy erre a határállomáson nincs lehetőség, de beválthatom Kőszegen vagy Szombathelyen az OTP-ben. Ez így sajnos nem megoldás, éjjel is van határátkelés és nincs OTP. Kérem az illetékesek intézkedését, hogy a forintcsekket minden határállomáson működő pénzváltóban is beválthassa a hazatérő, mert különben a jó elgondolás nem valósítható meg.

Dr. Szénásy József
főorvos, kandidátus

Diákok a vendéglátásban

Érdeklődéssel olvastuk a Magyar Nemzet folyó év július 12-i számában Szényi Gábor „Diák házigazdák" című vezércikkét. Az abban foglaltakat vállalatunk több éves tapasztalatai alapján szeretnénk néhány gondolattal kiegészíteni.

A diákok szünidei foglalkoztatása a Pannónia Szálloda és Vendéglátó Vállalatnál már hagyomány. Segíti nyári munkaerőgondjaink megoldását, mivel az iskolai szünet a szakma csúcsidőszakával egybeesik. Alkalmazunk 14 éves kortól kezdődően fiatalokat valamennyi iskolatípusból. Balatoni igazgatóságunkon jelenleg 159 diák dolgozik. Ezen felül hálózatunkban 50 főiskolás és 91 szakközépiskolás végzi egyhónapos nyári gyakorlatát. A diákok foglalkoztatásának bővítése hasznos lenne azért is, mert alkalmuk nyílik szakmánk megismerésére, segíthet abban, hogy közülük minél többen hivatásul válasszák a vendéglátást.

Vállalatunk évek óta próbálkozik néhány iskolával megfelelő kapcsolat kialakítására az igények és lehetőségek idény előtti egyeztetése céljából. Vannak eredményeink és vannak kudarcaink. Egyik vidéki vendéglátó szakközépiskola diákjai pl. kötelező gyakorlatukon túl, tanáruk vezetésével egy szezonális üzlet üzemeltetését látják el immár harmadik nyáron. Egyik fővárosi egyetemünk hallgatói közül viszont előzetes többszöri levélváltás és meglállapodás ellenére egyetlen fiatal sem jelentkezett munkára. Sajnos a diákok körében is elterjedt az a szemlélet, hogy csak a „borravalós" munkakörökben érdemes dolgozni. Ezekben viszont szakképesítés, de legalább gyakorlat szükséges. Az úgynevezett kisegítő munkakörök a fiatalok számára sem vonzók, pedig ezekben is megkereshetik a havi 2500—3500.— Ft-ot.

A munkát vállaló fiatalok többsége örömmel, becsületesen látja el feladatát és tudatában van annak, hogy csak munkaidejének lejártával tekintheti balatoni tartózkodását nyaralásnak. A „diák házigazdáknak" is tudomásul kell venni, hogy egyéni elképzeléseiket a vállalatok reális igényeivel egyeztetni kell. Ha ezt sikerül elérni, akkor nemcsak a vállalati munkaerőgondok enyhülnek, de nő a diákok felelősségérzete és mélyül bennük a munka becsülete.

Somogyi Jenő
a Pannónia Szálloda
és Vendéglátó Vállalat
vezérigazgatója

Nem Helén — Hippolyte

„Arany János glosszái egy francia antológiában" címmel érdekes cikket írt dr. Gergely Pál a Magyar Nemzet 1979. június 13-i számában azokról a keserű széljegyzetekről, amelyeket nagy költőnk Ujfalvy Károly *Poésies magyares* című versfordításaihoz fűzött. A kötetet a Voltaire rakparton levő híres Maisonneuve könyvkereskedés adta ki 1873-ban. A cikk téves adatot tartalmaz. A kalandos életű nyelvész, utazó és műfordító francia szerzőtársa nem „Débordes-Valmore Helén" volt, hanem Hippolyte Desbordes-Valmore. Marceline Desbordes-Valmore-nak, a nagy költőnek, akiről Hugo azt mondta: „Ez a nő maga a költészet", s akiről Baudelaire 1861-ben, a poétanő halála után két évvel, kitűnő miniessszéjében ezt írta: „lírája telitalálatok megszakítatlan folyamata", nem volt Helén nevű lánya. Hyacinthe nevű lányát pedig, aki 1851-ben egy Sarthe megyei képviselőhöz ment férjhez, s akit Ondinenak (Sellő) becéztek, fiatalon elvesztette: a szintén költői hajlamú lány, a párizsi városi iskolák tanfelügyelője, harmincegy éves korában (1853) tüdőbajban halt meg. Ujfalvy fordító barátja, Hippolyte (1820—1892), a költőnő fia, a közoktatásügyi minisztériumban dolgozott, s tudott lengyelül, csehül és magyarul. Ujfalvy előzőleg szintén vele fordította le az 1871-es Petőfi-kötet kétszáz költeményét.

Az északfrancia Douai-ban 1786-ban született Marceline szobrát 1896-ban leplezték le szülővárosában. (Az első világháborúban a német megszállók beolvasztották.) Az ünnepi alkalommal emlékének *Amit a szobor mond* címmel versben hódolt az a Paul Demeny nevű (1844—1918) szintén doui-i költő, ki ifjú korában Rimbaud-val tartott kapcsolatot, és aki minden bizonnyal magyar származású volt. 1900-ban Borostyáni Nándor oldalán ő szerkesztette a mindössze egy számot megért *Revue Franco-Hongroise*-t.

B. L. E.

Százéves a Székely Nemzeti Múzeum

A nagy magyar kultúrtörténeti évfordulók sorában idén jeles ünnep a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum százéves fennállása. Özvegy Cserey Jánosné felajánlotta a létesítendő múzeum számára 8779 darabból álló gyűjteményét, így alakult meg 1879. szeptember 15-én a Székely Nemzeti Múzeum. Az állandóan növekvő gyűjtemény hamarosan kinőtte a rendelkezésre álló területet.

Kós Károly tervei alapján készült el 1911—12-ben a múzeum önálló épülete, a mai napig Sepsiszentgyörgy dísze, büszkesége. Nemcsak múzeum volt, hanem tudományos műhely, könyvtára és levéltára tudatosan gyűjtött minden Székelyföldre, különösen Háromszékre vonatkozó anyagot. Csutak Vilmos igazgató emlékezetes Emlékkönyvvel köszöntötte az ötvenéves évfordulót. (Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum ötvenéves jubileumára. Szerkesztette Csutak Vilmos. A Székely Nemzeti Múzeum kiadása, Sepsiszentgyörgy, 1929). A csaknem nyolcszáz oldalas könyv alapvető fontosságú mindazoknak, akiket érdekel népünk kultúrája, néprajza és meggyőző érv arra, hogy a kulturális központoktól távol is lehet eredményesen dolgozni. A kötet feladatokat is kijelöl, hiszen folytatni kellene a száz oldalt megtöltő gazdag bibliográfiát (A székely nép és a Székelyföld bibliográfiája).

Csutak Vilmos haláláig, 1936-ig állt a múzeum élén, ekkor Felszeghi Istvánt és dr. Konsza Samut bízta meg az igazgatóválasztmány a múzeum vezetésével. 1938-tól 1944-ig Herepei János volt az igazgató. A háborús pusztítástól akarták megkímélni a múzeum gyűjteményének a legértékesebb részét, ezért ládákba csomagolva vonatra rakták. A vasúti kocsikat bombatalálat érte, így mérhetetlen veszteség érte a múzeumot. A háború után hamarosan újjáéledt a Székely Nemzeti Múzeum. 1945-től 1947-ig Szabédi László költő volt az igazgató, őt követte Székely Zoltán, aki napjainkig tölti be ezt a tisztséget.

Nem tudom, mikor változtatták meg a múzeum nevét, 1947 végén még Székely Nemzeti Múzeum, így említi a kolozsvári Igazság napilap 1947 december 15-i száma. A múzeum hetvenöt éves jubileumára kiadott vékony könyvecske címe ugyanis A sepsiszentgyörgyi Tartományi Múzeum évkönyve: 1879—1954. Marosvásárhely, 1955. Hosszú szünet után, 1969-től megindult a múzeum rendszeresen megjelenő évkönyve, az Aluta. Összevont kötetek jelennek meg, meglehetős késéssel (legfrissebb az Aluta VIII—IX. kötete, 1976—1977), ezekben publikációs lehetőséget adnak a magyar kutatóknak.

Udvardy Frigyes

Simontornya és képviselője

A XIII. SZÁZAD közepén a település — akkor még kis város — élete roppant mozgalmas, eseménydús volt. Vár épült az egyik kiszögellésen, majd megérkeztek és egymást időnként váltották annak lakói, tulajdonosai. I. Lajos megerősíti adománylevelét, a várat és a birtokot — mint örökséget — Hencfia Jánosfia Miklós sógorának, Laczkfi István erdélyi vajdának adta. 1444-ben Garai László elzálogosította Farkas László budai polgárnál magas tornyú lakhelyét, majd négy évvel később felújítva, megszépítve azt visszavásárolta. 1482-ben ismét a koronáé. Mátyásé a dél-dunántúli erősség, Beatrix tulajdona lesz, majd 1500-ban Buzlay Mózesnek, Fejér főispánjának rezidenciájává válik. Kevesebb, mint fél évszázaddal később török kézre kerül a vár. 1704-ben történelmi szerepét Vak Bottyán hadjárata növeli, a Rákóczi-szabadságharc után elveszti a vár és a város jelentőségét, évszázadokra csend borul a környékre, elfelejtik, alvó falu lesz Simontornya.

Ám a Csipkerózsika álomnak — úgy tűnik — napjainkban már nyoma sincs. Az utcán sétáló gyarapodó nagyközséget vél felfedezni. Betonozott utak, mellékutak, járdák, rendezett előkertek, egy- és kétszintes lakóházak... Az út menti kutakra már kevesen járnak. A vizet bevezették a lakásokba. A várat helyrehozták, belseje múzeum, kiállítóterem, sőt az egyik helyiségében gyakran tartanak hangversenyt is, mindannyiszor népes hallgatóság előtt.

AZ ELMÚLT TÉLEN is egymást követték a rendezvények. A Simontornyai Bőrgyár igazgatóhelyettesi irodájában, az íróasztalon, a naptár rublikái bejegyzésekkel teli. Pincehely, Gyönk, Simontornya, Budapest, Szekszárd... Településnevek, hivatalok, városi, községi tanácsok, s időnként: a Parlament. A naptár tulajdonosa *Csapó* Jánosné, Tolna megye egyik országgyűlési képviselője.

Tizenöt település lakóinak bizalmát élvezi idestova egy évtizede már. A falvak egyformán kapnak — mondja —, egyformán is adnak. Például közös akaratot, együttes cselekvést. Így kapott Simontornya — lakossági hozzájárulás mellett — vízvezetéket, így lett „módos" falu Pincehely és Gyönk is.

— Bármennyire is jól áll a lábán egy község, legtöbb közülük nem képes a „szivatyú" hatást ellensúlyozni. A város, a nagyváros elszívja a szövetkezetek, üzemek, intézmények képzett szakembereit; hiába vállalnak társadalmi munkát, anyagi áldozatot a jobb utakért, a vízhálózatért, a művelődési házak felépítéséért az emberek. Nem vagyok egyedül véleményemmel a képviselők között: a falu fejlődése — különösen ahol tanult, lakhelyét szerető és állandóan mozgósító vezetők élnek, dolgoznak — egyre dinamikusabb, de infrastruktúrájának színvonala még sokáig képtelen átvenni a gyors haladás ritmusát.

CSAPÓNÉ rendszerint busszal, vonattal járja be választókörzetét. Zötykölődik, a többi utassal együtt késik; hall, lát, érez, tapasztal. Az üzletben — ügyel rá — nem a képviselőt szolgálják ki, fiát az iskolában nem a családra való tekintettel, hanem feleletei, dolgozatai alapján osztályozzák. És a gyárban? Naponta jár a műhelyekbe: a volt főművezető, üzemvezető, osztályvezető itt otthonosabban jár-kel, mint az igazgatóság folyosóin. „Előórázik" szinte mindennap: reggel 6—fél 7-kor már dolgozik.

— Fogadóóra nincs. Ha valakinek panasza, javaslata, elmondandója van, az nem szívesen vár napokig, hiszen akkor, azonnal, s mindig nagyon fontos az, amivel fel akar a választópolgár keresni. *Bármikor jöhet.* A levelekre gyorsan válaszolok, de sokszor azt tanácsolom: beszéljünk a témáról személyesen. Vagy hívom az illetőt, vagy magam megyek hozzá. Jobb, ha szóban mond el mindent, mert tollat ragadni — a magam példájából tudom — nem könnyű, mindent világosan, lényeglátóan megírni pedig legtöbbször nem sikerül. Elmondva jobb, könnyebb...

Csapóné is naponta ír levelet, leveleket hivataloknak, tanácsoknak, minisztériumoknak. Sokszor pedig személyesen ered levele nyomába. Legutóbb egy leállított benzinkút adott feladatot: irodáról irodára járt, végül az illetékes miniszternél vendégeskedett. Közösség ügye volt a benzinkúttéma; sajnálatára csak a VI. ötéves tervidőszakra szól a kapott ígéret.

Azóta lezajlottak a téeszrendezvények, ifjúsági fórumok, falugyűlések, tanácsi és népfronttanácskozások. Csapóné kapott és talált is elintézni való ügyet bőven.

— A gyári beruházás az utolsó szakaszába lépett, a termelésfelfutás, a technológiák tökéletesítése most az időszerű munkahelyi feladat — mondja a képviselőnő. — A fiatalok lakásgondjának enyhítésében mint képviselőnek és mint igazgatóhelyettesnek egyaránt van munkám. Szeretném mihamarább ismét végigjárni a 15 községet, hogy friss információkhoz jussak. Egyúttal agitálok is: *a hátrányosabb helyzetben levő falvak kövessék Pincehely, Gyönk, Simontornya példáját, ahol összefogott a lakosság, az ipari üzem, a mezőgazdasági szövetkezet, a tanács a jobb körülmények megteremtéséért.* A megyei tanács pénztárcája is könnyebben nyílt akkor, amikor tevékeny, összefogó közösség terveinek megvalósítását kellett segíteni.

HAJDANÁN a vár jelentette Simontornyán az életet, az eseményt, a történelmet. Vajdák, főispánok nevét jegyezte a helyi krónika. Ma ismét felvillan egy-egy név; az évszázados Csipkerózsika-álom fáradhatatlan elfeledtetőinek neve.

Gergely László

ÉRTESÍTJÜK TISZTELT VEVŐINKET, hogy
TARNASZENTMIKLÓSI telepünk
alapanyag raktárában
1979. augusztus 6-tól augusztus 17-ig
LELTÁROZUNK
A leltározás idején az árukiadás és az áruátvétel szünetel.
A többi telepünkön a kiszolgálás zavartalan.

METALLOGLOBUS

FÉMIPARI ÉS TERMELŐESZKÖZ-KERESKEDELMI VÁLLALAT
Vevőszolgálat: Budapest XIII.,
Dózsa György út 57.
Telefon: 401-321

Orlai Petrich Soma

„II. Lajos holttestének megtalálása"
című Orlai festmény Peter Cornelius-
nak a Müncheni és berlini akadémia
professzorának „Pieta" művével mutat
rokonságot.

Szakirodalom: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július - 14. lap.

Orlai Petrich Soma

Orlai több portrét készített
Petőfiről.

Szabó Júlia: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július – 14. lap.

Orlai Petrich Soma

Orlai müvházasságára nagy
hatással volt Wilhelm von
Kaulbach és Peter Cornelius.

Szabó Júlia: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július – 14. lap.

Ord

...árom szá-
...rgalmat és
...ndezéseket. A
...az úttestbe épí-
...k lehetővé. Ezek
...az áthaladó jármű-
... sebességét. Nyáron,
...on át vezető út is hasz-
... autósoknak az oda-visz-
... kell 120 schillinget fizet-
...ig télen egy út kerül ugyan-
...be. *(Hobby)*

...es azonosítása

...K,
...szov-
...y 1979
...st alkal-
...csátanak-e
...be. Az eljá-
hogy a hajók

tartályaiban visszamaradó olajmaradványokhoz jól azonosítható fémötvözetek szemcséit adagolják. Így a tengerbe jutott olaj elemzéséből megállapítható, hogy az melyik hajóból származik. *(Nachrichten aus Schweden)*

ennek a nyugtalan állapotnak.

Az új kanton területe 836 négyzetkilométer, lakosságának száma 68 000. Három járásból áll, összesen 82 községgel. Nem foglalja magában az egész Jura területet, mert annak déli járásai úgy határoztak, hogy továbbra is Bern kanton keretei között maradnak. *(NBI)*

Téglányi meteorit

A Strassburgi Egyetem obszervatóriumában megvizsgáltak tégla nagyságú, 620 gramm tömegű fekete követ, amelynek felszíne szivacsszerűen pórusos. Ez a kő ugyanis állítólag meteorit, amely Mulhouse mellett hullott le és a szemtanúk szerint még forró volt. A szakemberek szerint az ekkora nagyságú meteoritok igen ritkák, esetenként kavics nagyságban érnek le a földre. *(SDA)*

(k.j.): Petőfi szülőháza
Élet és Tudomány, Bp. 1979. marc. 30. XXXIV/13

414.

MÚZEUM

SZERKESZTI: ÉRI ISTVÁN

Petőfi szülőháza

A *Fővárosi Lapok* 1872. augusztus 2-i számában *Rónay* István egyebeken kívül ezt írta kiskőrösi látogatásáról: „A két templom között... félreeső szűk utcaközben fekszik a nádfedeles, deszkahomlokzatos igénytelen hajlék... Amint első tekintetre látszik, évtizedek óta alig történt valami lényeges változás e házon... Fogja-e még láthatni a jövő évtized ezt a házat a maga eredeti alakjában? Nem tudom. Rajtunk áll, hogy láthassa azt. Vegye meg a nemzet ezt a kis hajlékot, melyben az ő legkedvesebb, legnépszerűbb költője született."

1880-ban felavatták a múzeum-

Orlai Petrich Soma

1851-ben egy pesti műkiállításon mutatták be Orlai „II. Lajos holttestének megtalálása" című képét.

Szalóki Júlia: Orlai Petrich Soma. Művészet, 1978. július - 14. lap.

Orlai Petrich Soma

Orlai Petrich festett rémdrá-
ma a bredermeier: Lách Fe-
lician merényletet.

Székely András: Magyar történelmi festmények.
Új Tükör, 1978. november 26 - 3. lap.

Orlai Petrich Soma

Petőfi Shakespeare tisztelete és Shakespeare Coriolanus fordítása Orlai festménynek téma választásában dönt szerepe van.

Szabó Júlia: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1978. július - 14. lap.

Orlai Petrich Soma

1882-ben Münchenben született a művész. Tanulmányait Szarvason, Sopronban, majd Pápán folytatta. Itt került kapcsolatba Petőfivel és Jókaival.

Szabó Julia: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1978. július - 14. lap.

Orlai Petrich Soma

A Coriolanus helethereiset tölb egykori lap kiserte figyelemmel; a Műcsarnok 1868-as ev folyamaban, a Fővarosi lapokban, a Magyar Képzőművészetben és a 1881-es Képzőművészeti Szemlében irnak.

Szabó Julia: Orlai Petrich Soma

Művészet, 1978 julius - 14 lap.

Orlai Petrich Soma

Orlai Petrich Soma műve a
„Coriolanus" az 1869-es
müncheni magyar kiállí tá -
son szerepelt.

Szabó Julia: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július – 14. lap.

Orlai Petrich Soma

A „Coriolanus" pontosabb címére a Vasárnapi Ujság 1869-es évfolyamában lelhetünk. A mű címe „Coriolanus, midőn Róma falánál anyjával találkozik".

Szabó Julia: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július – 14. lap.

Orlai Petrich Soma

1848-1849-ben részt Orlai Petrich a magyar szabadságharcban, a müncheni tartózkodása menekülésnek is tekinthető.

Szabó Júlia: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július - 14. lap.

Orbai Petrich Soma

1850-ben Münchenbe van a
művész, ahol az akadémiz-
mus egyik jeles mesterének Wilhelm
von Kaulbachnak a tanítványa.

Szabó Julia: Orbai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július - 14 lap.

Orbai Petrich Soma

Az 50-es évek végén, a 60-as évek elején alkotta az „Álmos és Vak Béla herceg megmentése"-t, az „Emese álma"-t stb.

Szabó Júlia: Orbai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július – 14. lap.

Orlai Petrich Soma

Orlai az 50-es évek végén,
a 60-as évek elején több nagy
szabású kompozíciót valósított.
Így az, Attila és Virgil-t.

Szabó Júlia: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július – 14. lap.

Orlai Petrich Soma

Orlai hendetben jo got tanult és
írónak készült, majd 1847-ben
Pesten festeni kezdett. Manastoni
Jakab festőiskolájárt látogatta,
majd Bécsbe Waldmüller nivendéke
lett.

Szabó Júlia: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július - 14. lap.

Orlai Petrich Soma

Coriolanus a megalkotásához nagyban hozzásegítette az 1864-es Shakespeare évfordító, amelyet a Magyar Képzőművészeti Társulat felolvasóülésel ünnepelt meg.

Szabó Júlia: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. julius – 14. lap.

Orlai Petrich Soma

A festészet és költészet rokonságáról írt elő-adást Orlai, amelyet a Képzőművészeti Társulat 1864-ben kiadott.

Szabó Júlia: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július – 14. lap.

Orlai Petrich Soma

Műveiben Orlai nemcsak portré és életképfestővé érik, hanem történeti és irodalmi kompozíciók alkotásaira is törekszik.

Szabó Júlia: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július – 14. lap.

Orlai Petrich Soma
festőművész

14

Művészet, 1978. júl.

1 Orlai Petrich Soma: Coriolanus, olaj, vászon, 260x140 cm, 1869 (fotó Tahin)

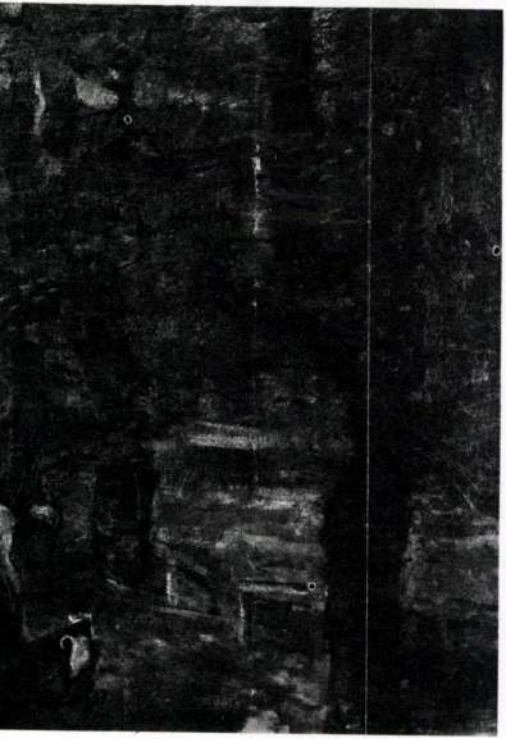

játékos báj is árad belőlük. Mindez egyedül Gulácsy teremtő erejének a szülötte.

Azt, hogy Gulácsy mennyire volt elégedett a kiállításokkal, nem tudjuk. Talán valami mást várt az 1912-es esztendőtől. Erdei Viktort Comóból küldött levelében 1911-ben arról tudósította, hogy sokat dolgozott, s hogy „Milánóban lehetne egy... kiállítást rendezni... Egypár hétig tartanák nyitva, s Firenzébe vinnék át az anyagot". Mindebből semmi sem lett, a gondok sűrűsödtek körülötte, s a folytonos pénztelenség miatt írhatta Erdeinek ezt: „Kérnélek arra, hogy érdekembe minden lehetőt tennél meg, miután a bizonytalanság ólomsúlya nehezedik rám, s visszatart a munkától."

Az itthoni körülmények is arra intették, hogy megbecsülje a Békés megyei kiállításon történteket. 1912-ben a Rónai Dénes műtermében rendezett kiállítás után elutasító vélemények is hangot kaptak: a konzervatív műkritika nem bocsátotta meg neki a Műcsarnok és más idejétmúlt művészeti intézmények elleni támadását, bírálatát. A Művészet című lap, amely az akkori képzőművészeti élet legfontosabb fóruma volt, nem foglalkozott Gulácsy kiállításaival. Jóllehet 1912-ben már tízéves múltra tekinthetett vissza, mégis mindössze egyszer, 1912-ben közölt Gulácsytól egy művet, egy kisméretű ceruzarajzot.

3 Wilhelm von Kaulbach: Görögország virágzása
1850 k. (W. Hofmann nyomán

Orlai Petrich Soma

Coriolanus

Szabó Julia: Nézzük meg együtt ORLAI PETRICH SOMA
CORIOLANUS C.FESTMÉNYÉT.

Müvészet, 1978.julius hó - 14.oldal.

auffmann festménykompozíciót készített
hez a témához. S mivel a kép rézbe kar-
olva is létezik Francesco Bartolozzi műve
özött, kézenfekvőnek látszott a feltétele-
s, hogy Orlai műve ezekkel kapcsolatba
ozható. Mivel az összevetés után kiderült
ogy kompozíciójában semmi kapcsola
ncs Orlai és Angelica Kauffmann, illetve
artolozzi művei között, Orlai festménye
int az érdeklődésünk csak fokozódott
ermészetesen a téma korábbi megoldása
özül néhányat Orlai ismerhetett. Elképzel-
ető, hogy a későbbiekben még közvetle-
ebb előképét is sikerül feltárnunk.

Orlai mozgalmas, sokalakos jelenete leg-
kább a képtípus poussin-i felfogásához
ezethető vissza mint dramaturgiai előz-
ényhez, a részletek konkrét kapcsolata
elkül. Sem Maulbertsch lovát táncoltató,
arokk hadvezért ábrázoló *Coriolanus*ának,
m Rembrandt idősödő, halálát sejtő ván-
ának nincs köze a téma XIX. századi fel-
olgozójához. Orlai képén nem a metszet-
ásolatok révén továbbélő hagyományos
ptípus jelenik meg, hanem csak halvány
nlékek a kompozíció egészéről. Feltételez-
k, hogy sokkal erősebb inspiráció lehetett

tását. Bizonyára segítette a nyugat-európai
múzeumok látogatása és az 1862–63-as
itáliai útja, amikor kezével érinthette az ókori
történelem emlékeit. Egész sor rajzvázlat
készült ezen az úton. Ahhoz azonban, hogy
egy római történeti jelenetből nagyméretű
magyar festmény születhessen, sok más
indítéka is lehetett.

Orlai az ötvenes évek végén, hatvanas
évek elején több nagyszabású kompozíciót

5

Orlai Petrich Soma.

Művészet, 1938. júl. 15. old.

rszág virágzása,
fmann nyomán)

ciót készített
ép rézbe kar-
rtolozzi művei
tt a feltétele-
l kapcsolatba
után kiderült,
mi kapcsolat
fmann, illetve
lai festménye
k fokozódott.
bi megoldásai
tett. Elképzel-
még közvetle-
nunk.
s jelenete leg-
felfogásához
aturgiai előz-
ét kapcsolata
vát táncoltató,
*oriolanus*ának,
álát sejtő ván-
IX. századi fel-
em a metszet-
hagyományos
csak halvány
ről. Feltételez-

3

tett klasszicizmus lenge öltözetű, sima bőrű „antik hölgyeit" idézi. A háttérben ábrázolt római falak elhelyezésében, a körülállók gesztusaiban párhuzamot találhatunk Jacques Louis David 1799-ben festett *Szabin nők elrablása* című festményével.

Orlai sokat utazó művész volt. Témaválasztását bizonyára segítette a nyugat-európai múzeumok látogatása és az 1862–63-as itáliai útja, amikor kezével érinthette az ókori történelem emlékeit. Egész sor rajzvázlat készült ezen az úton. Ahhoz azonban, hogy egy római történeti jelenetből nagyméretű magyar festmény születhessen, sok más indítéka is lehetett.

Orlai az ötvenes évek végén, hatvanas

4

5

Orlay Petrich Soma

1880-ban, halála évében

festett Orlay Petrich egy nagy
olajfestményt, amely Petőfit
ábrázolja, de erejéből már
csak vázlatra futotta.

Szekeres László: Petőfi ujonnan felfedezett arcképe.
Uj Tükör, 1978. július 30 - 34. lap.

Orlay Petrich Soma

A naktudomány szerint két
olajfestményt készített Orlay
Petőfiről 1849 július utolsó hó-
napjaiban.

Szekeres László: Petőfi ujonnan felfedezett arcképe.
Új Tükör, 1978. július 30 – 24 lap.

Orlai Petrich Soma

„Coriolanus"
(repro)

Szabó Júlia: Orlai Petrich Soma,
Művészet, 1978. július – 14. lap.

Orlay Petrich Soma

Orlay előbb Sopronban festett Petőfiről csontlemezre egy akvarellt, majd rajban Papán is megörökítette a költőt.

Szeheres László: Petőfi újonnan felfedezett archipe
Új Tükör, 1978. július 30 - 24 lap.

Orlay Petrich Soma

Orlay Petrich Soma, a korában
nagyra becsült festő, Petőfi u-
nokatestvére és barátja hiszi-lette
az ujonnan felfedentt archépet.

Szekeres László: Petőfi ujonnan felfedentt archépe.
Új Tükör, 1978. július 30 - 24. lap.

Orlay Petrich Sonna

„Mellkép" (1848 nyara utóm
készült)
„Petőfi író asztala előtt"
(1847 ből vagy 1848 ból)

repro

Szekeres László: Petőfi ujonnan felfedezett arcképe.
Új Tükör, 1978. július 30 – 24 lap.

Orlai Petrich Soma

A békéscsabai múzeum egyik értékes festménye: Orlai Petrich Soma: Coriolanus anyja Volumnia. A kép a 60-as évek második felében készült. 1869-ben fejezte be mestere.

Szabó Ilona: Orlai Petrich Soma.
Művészet, 1978. július – 14. lap.

Orlay Petrich Soma

„A költő karosszékben, papucsban"
„A költő karosszékben puha csizmában" (1849. július)

repr.

Szekeres László: Petőfi ujonnan felfedett archipe.
Új Tükör, 1978. július 30 – 24 lap.

Orlay Petrich Soma

A vízfestéssel színezett, ceruzaírásos rajz 13 x 30 cm-es. Minden bizonnyal Orlai Petrich Soma készítette, 1848 május 26-án.

Szekeres László: Petőfi ujonnan felfedezett ecsetje. Új Tükör, 1978. július 30-24. lap.

Orlay Petrich Soma

Orlay 1848 tavaszán Bécsben
képezte tovább-magát, azon
év májusában már Pestre ér-
kezett.

Szeleres László: Petőfi újonnan felfedezett arcképe.
Új Tükör, 1978. július 30 – 24 lap.

Orlay Petrich Soma

Orlay Petrich „Petőfi" portréja
a Petőfi Irodalmi Múzeum gyűj-
teményében van.

Szekeres László: Petőfi ujonnan felfedezett arcképe.
Új Tükör, 1978. július 30 - 24. lap.

Orlay Petrich Soma

Petőfi távali rokona, három kompozíciót festett a költőről, mindegyiket több példányban. 1848-as évszámmal jelzett, mellkép. (repr. és említve).

Rácsa György: Petőfi.

Kritika, Expert, 1972. márc. (2.)

Orlay Petrich Soma, festőművész

Borítólapok „A helység kalapácsa" című elbeszélő költeményhez, 1844-ből. Orlay Petrich határozott szavakkal állította, hogy e rajzokat Petőfi Sándor, a költő „maga csinálta" s nincs okunk kételkedni vallomásában. (repr.)

Csabai Domonkos: Petőfi, a rajzoló.
Tükör, Budapest, 1977. jan. 2.

Orlai Petrich Soma

Méltatás

Szekeres László: A festő fiókai.
Tükör. 1977 jan. 23–10 oldal.

Orlai Petrich Soma

Orlai Petrich egy kéziratban emlé-
kezik meg azzál, hogy Petőfi mi-
lyen tehetségesen rajzolt és hogy Mező-
kereszben a festészetnek mentette ide-
jét.

Csabai Domonkos: Petőfi a rajzoló.
Tükör, 1977. jan. 2-6 oldal.

ORLAI-PETRITS SOMA, festő

Orlai-Petrits Soma: Petőfi Sándor szülei, cimü rajza
Fekete repr. 12.old

MIKLÓS RÓBERT: Száztizenkét vers szülőháza 12.old

Múzsák, Múzeumi Magazin, 1972. 4.sz. Bp.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Békéscsabai Munkacsy Mihaly Muzeum képzőművészeti emlékei között Orlai Petrich Soma, Veress Gusztav, Jankó Janos müveivel együtt kiemelkedő helyet foglalnak el a megyéből szarmazó Munkacsy Mihály alkotásai
55.old

SZ.GY: Bemutatjuk vidéki muzeumainkat.-Békés megye
55.old

Muzeumi Magazin. 1968. 3.sz.

Orlai Petrich Soma

jelenetes kompozíciói feltehetően hatást gyakoroltak Munkácsy Mihály „Siralomház" művének megfogalmazásánál.

Perneczky Géza: Munkácsy, Budapest, 1970.

841

81.

Orlai Petrics Soma

plebejus származású Munkácsy Mihály magasabb igénnyel próbálta a képzőművészet nyelvére fordítani.

Pernecky Géza: Munkácsy, Budapest, 1970. 84 l

131

Orlay - Petrich Soma, fest

— **Vörösmarty Mihály** születésének 175. évfordulója tiszteletére a székesfehérvári István Király Múzeum időszaki kiállítást rendezett a kápolnásnyéki Vörösmarty-emlékházban. Az egyik szobában Vörösmarty kortársának, Orlay-Petrich Somának Szép Ilonka-sorozatát láthatja a közönség.

12.

— Vasárnapi Munkás
Népszava, Bp. 1975. nov. 30.

Orlai Petrich Soma, festő

Megemlítve.

Harangozó Márta: Számadás harmine évről 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. ápr. 21.

Orlai Petrich Soma festő

Heitler László által szerkesztett kis enciklopédia a Pápán született, vagy itt tanult és itt működő művészekről, írókról szól. A festő Petőfi, Jókai-val, mindhárman az 1840-es evekben diákok voltak Pápán.

Heitler László: Irodalmi hagyományok Pápán.
Dalgozók Lapja (Kanáran), 1975. máj. 27.

Orlay Petrich Soma, festő

Szép Ilonka-sorozat

Vörösmarty Mihály születésének 175. évfordulója tiszteletére a Székesfehérvári István Király Múzeum időszaki kiállítását rendezett a kápolnásnyéki Vörösmarty Emlékházban. A kis múzeum egyik szobájában Vörösmarty kortársának, Orlay Petrich Somának Szép Ilonka-sorozatát láthatja a közönség.

– : Szép Ilonka – sorozat 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. dec. 2.

NEPSZABADSÁG

Orlai Petrich Soma

Emlékére a katalógus
előszavában

Egry József emlékkiállítása
Pápa, Helytörténeti Múz. 1975.

Orlay Petrich Soma

Petőfit megörökítette Orlay Petrich Soma és Barabás Miklós portréja. Ferenczy Béni 1948-ban, a centenárium évében alkotta meg a költő szobrát.

Szigeti Lszlsd: Ferenczy: Petőfi.
Nógrád, 1946. jún. 20.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár történetében jelentős volt a Pompa-gyüjtemény beolvadása. Lehetővé vált a XX.sz-i magyar művészet egységes bemutatása. De egyben az előzményeket is felvillantó kis XIX.sz-i képanyaggal is bővült 2287.old. Így Orlai Petrichnek is van müve a gyüjtemény ben.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A JANUS PANNONIUS Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

Orlai Petrich Soma

A honvédek között van Petőfi
unokalestvére is, Orlai Petrich
Soma festő.

Bajár Iván: Neuzeti festészetünk hőskora.
Tükör, 1977. marcius 20-22 lap.

Orlai Petrich Soma

1851-ben festi meg Orlai Petrich Soma T. Lajos holttestének felkutatását.

Bojár Iván: Nemzeti festészetünk hőskora.
Tulipán, 1977. március 20-22 lap.

Orlai Petrich Soma

A genrefestészet művelői közül három kiemelkedő művészt sorol fel D.M.I.: "Állandó Műtárlat" c. ismertetésében, akik igen jeles alkotásokkal szerepelnek a nemzetközi kiállitáson: Balogh Zoltán, Orlai Petrich Soma és Jankó János.

DÉLIBÁB, Bp. 1855. dec. 9.
26. sz. 311. lap.

Orlai Petrics Soma

"Csatába induló ifju lovag" c. festményét Bécsből küldte az állandó kiállitásra, melyet november és december hónapban tartanak nyitva.
Apafi: "Az állandó tárlat" cimmel méltatja a bemutatott müveket. Fenti képet kiemeli.

DÉLIBÁB, Bp. 1853, dec. 18.
XXV. sz. 786. lap.

Orlai Petrich Soma

"Eszmék a müvészet körül" cimmel tanulmányt irt a festészet oktatásáról. Mit kell tanulmányoznia a müvésznek a természet szépségein kivül. Miképpen kell kezdeni az aktfestést. Majd beszél "a mindenkire alkalmazható haladási lépcsőzetről" Milyen szerepe van a technikának és a fantáziának. A festészet bármelyik ágához vonzódik a müvész, legelőször az embert, "a legnehezebbet, a legtöbb tanulmányt igénylőt kell ismernie". Csak ezután kezdhet a táj, vagy az állatfestészethez.

DÉLIBÁB, Bp. 1853. szept. 4. II. kötet, X.sz. 291-292. lap.

Orlai Petrics Soma

A "tehetségdus hazánkfia" Békésen dolgozik, arcképeket fest. Utána Pestre jön a müvész, majd innen ujra külföldre utazik,- jelenti a Budapesti Hirek c. rovat.

DÉLIBÁB, Bp. 1853. május 22.
XXI. sz. 675. lap.

Orlay Petrich Soma, festőművész

1841–42-es évben a művész novellistának készült, míg Jókai már festői sikerről ábrándozott.

Szekeres László: A festő Jókai.

Tükör, Budapest, 1977. jan. 23.

Orlai Petrich Soma, festő

A szabadságharc honvédei között találjuk Petőfi unokatestvérét, Orlai Petrich Somát, Madarászt és másokat. – Borsos József 1848-ban festi meg a „Nemzetőr" című képét. (említve). 1851-ben festi meg a művész a „II. Lajos holttestének feltalálása" c. képét. (említve)

Bojár Iván: Nemzeti festészetünk hőskora. Tükör, Budapest, 1977. márc. 20.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

Orlai Petrich S oma: Alföldi táj.-Fekete repr. 38.old.

VAYKNÉ, ZIBOLNA AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi Otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Múzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973

ORLAI PETRICH SOMA, festő

Jászberényi Petőfi képének másik megfogalmazásán sok apró részlet megváltozott. Elegáns csizmája van, alakját megnövelí, a háttér meghittebb tagolását elhagyja, sima falfelület. -A portré reprezentatívabb lett, emlékképpé vált, nem egy nyári reggel hangulatát adja. .-A kép a Petőfi Muz-ban. 75+58 cm. -jelzés nélkül. M. 65. 44. 1 Ltsz. of. v. - 40. old. 7. jegyz

VAYERNÉ, ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37. old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve. 10. Bp. 1973

ORLAIMPETRØCH

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A "Petőfi dolgozószobájában" c. képe első változatána tárgyak nem vonják el a figyelmet a lényegről. A szekrényben természetes rendben a könyvek, nyugodt egyensulyban minden, a falon akép, a béranger szobor, a tintatartó, a széken a nitott könyv, a könyvszekrény. Közvetlen hangulatot teremt Barabás Miklós Szendrey Julia képe és az ifju Petőfi közötti kapcsolat. 47.old.

VAYERNÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve. 10. Bp. 1973

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Petőfi Muz-ban felbukkant kis kép hátlapján 4 feljegyzés: "Hogy ezen képet édes boldogult atyám a Petőfi után maradt holmik árverésén vette legyen ezennel bizonyitom. B. Gyarmath, 858. Jul. 21-én". Aláirása: Kota...". /A szöveg és az aláirás más-más kéz irása, más a tinta szine is/.
37.old.

VAYERSÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum évkönyve. 10. Bp. 1973

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Petőfi Muz-ban felbukkant alföldi táj-képének hátán feljegyzés, hogy Petőfié volt a kép. A kép szignálatlan, évszám nélküli, 26+32 cm. a mult század közepének emléke. A festésmód bátortalan, de a látvány őszintesége mégis megfogja a szemlélőt. 37.old

VAYKNÉ ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve. 10. Bp. 1975

ORLAI PETRICH SOMA, festő
ORLAI

ORLAI PETRICH SOMA, festő

Egy kis alföldi tájkép bukkant elő a Petőfi Irod. Muzban. Széles fökdut fut hátra egy magányosan álló csárda felé. melynek tekintélyes kocsibeállója hajdan sok szekérnek nyujthatott védelmet. Hátérben Debrecen, elől gémeskut, két ló, ekhósszekér. 37.old

VAYKNÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve. 10. Bp. 1975

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A "Petőfi otthonában" c. festményének második változata. Fekete repr. 45. old.

VAYERNÉ ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai Petrich-festmény Petőfi otthonából 37. old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve. 10. Bp. 1973.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A "Petőfi otthonában" c. festményének első változata.
Fekete repr. 44. old

VAYERNÉ ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai Petrich-festmény Petőfi otthonából 37. old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve. 10. Bp. 1973.

Orlay Petrich Soma, festő

Megemlítve.

Bozóky Éva: Emlékhelyek és könyvtárak a Petőfi-év előkészületeiben 417-420.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1972 júl.

XXII
7.

nik, hogy szocialista demok-

— lászló —

ni őrök
védelemben

dők, a mezők tisztaságára. Sokrétű felvilágosító, nevelő munkával serkentik az embereket arra, hogy oltalmazzák az erdőket, a parkokat, a fákat az oktalan rongálástól, a felelőtlen pusztítástól.

A társadalmi őrök környezetvédelmi feladataikat elsősorban felvilágosító szóval, az emberek többségének megnyerésével, személyes példamutatással látják el. Az őrség tagjait — mint valamennyi állampolgárt — megilleti a jogos védelem. A társadalmi őrök jogosultak figyelmeztetni a környezeti ártalmak okozóit tevékenységük abbahagyására, ha a felszólítás eredménytelen, szükség esetén igénybe vehetik hatósági, rendészeti szervek közreműködését is. Maguk azonban hatósági jogköröket nem gyakorolhatnak, rendészeti intézkedési joguk nincs. A társadalmi őröknek erről szóló igazolványuk van, jelvényt viselhetnek.

Orlay Petrics Soma festő

Orlay Petrics Soma festménye.

Cs.: Mezulébi Balaur.

Tolnamegyei Népújság, 1975. ápr. 24.

Orlai Petrich Soma, festő

Orlai Petrichék mezőberényi otthonában gyakran megfordult Petőfi.

A Petőfi-emlékév alkalmából több országos jelentőségű ünnepség lesz Mezőberényben.

— : Petőfi – Orlai emlékszoba 4.

EST/HIRLAP, Bp. 1972. május 10.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

Vágó Dezső plakettjei.-
1905.-Petőfi arcképe szemben felirat nélkül. orlai Petrivh Soma festménye után. Kör 170 mm. egyold. öntött, bronz. 22/334/.old.

SZIGETI ISTVÁN: Vágó Dezső szobrászművész érmei és plakettjei 22/334/.old.

AZ ÉRME, Közlemények az éremgyűjtés köréből.
------- XVII. 1961. 18.sz. Bp.

Orlay Petrics Soma

festő

Orlay Petrics Soma olajfestményt készített Petőfiről csipkekkel. A kép 1849-ben készült Mezőbereinyben.

Kelecsényi Gábor: Szendrey Julia

Vök Lapja, 1968. szept - 36 szám

Orlay Petrics Soma
festő

Petőfi ábrázolása 1849-ben
Mezőberényben (repro)

Lelecsényi Gyalor: Szendrey Júlia
Nők Rapja, 1968 szept - 36 szám.

Orlay Petrics Soma

A Müegyletet a képzőművészek támogatására hivja fel a lap, s a legkiválóbb müvészek felsorolásával felel arra a kifogásra, hogy "a magyar müvészek rosszul festenek, azért nem vesznek tőlük", s részesitik előnyben a külföldieket, holott ezek a hazai müvészeink, "csupán az önszorgalom folytán lettek elismertek," -irja a Főváros és Vidék c. rovatban közölt cikk.

Divatcsarnok, Bp. 1860. márc. 13.
11. sz. 85-86. lap.

Orlai Petrich Soma

festő

Orlai mint festő míg hibán-
val egyett is jelentős részt hô-
vetel nemzeti festészetünk ujja-
születésének korszakában.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma
festő

Orlai Bécsben az idéjét a festés, az elméleti kérdések írásai és dolgozás munkája között osztotta meg.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973. január - 13. oldal

Orlai Petrich Soma

festő

1854-től kezdve Orlai egyhosszabb olaszországi tanulmányút kivételével már itthon'el és szorgalommal fest élete végéig.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973.január - 13.oldal

Orbai Petrich Soma
festő

Orbai Petőfi témájú képei az erodalmi vonatkozásu képek közé tartoznak. Keletkezés ekkor még családi portrék szándékával készültek.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma

festő

Első festményei közé sorolható a „Petőfi Etelke sírjánál" című mű a tájkép és zsánerkép között lévő kis emlék.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma
festő

Orlai festette a „Petőfi az egri kis-
papok körött" és az „Egy estély után"
című műveket és egy alföldi tájképet.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma

festő

Orlai több portrét, két regényalakos
képet festett Petőfiről. Romantikus
emlékezés a „Petőfi Debrecenben"
című festményéről.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma

festő

Orlai mintán kívülről kivalert anyagi helyzetén arcképfestéssel segített. Debrecenben dolgozott 1 évig. Majd Bécsbe ment a mester.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Müvészet, 1973.január - 13.oldal

Orbai Petrich Soma

festő

„Alföldi táj"

„Petőfi Debrecenben"

„Petőfi pesti otthonában"

repró

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.

MŰVÉSZET, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma

festő

Waldmüller mellől Orlait a törlé-
nelmi idők szólítják hazá. Részt vesz
a szabadságharcban, mint honvéd-
tiszt és meg is sebesült.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.

MŰVÉSZET, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma

festő

Orlait a történeti és ~~festő~~ odalmi
témák nagyigényű kompozíciói
foglalkoztatták, ezért München-
zotta és Kaulbach tanítv anya lett.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.

MŰVÉSZET, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma

festő

Orlai míg Bécsben megfestette az István
király élvedését, 1851-ben München-
egy évtéréddel Szekely Bertalan előtt —
elhozott II Lajos holttestének megtalálá-
sát.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
MŰVÉSZET, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma
festő

Orlai Petrich Menőberenyben Bukdett
kiszámítás család harmadik fiaként.
Berenyben, Szarvason, jait gim názium-
ba. Sopronban a Költészeti és szónok-
lati osztályokat végezte.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Müvészet, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma
festő

1846-tól Pesten gyakorlatoskodott Orlai.
Irodalmi kísérletéről pápai levé
tanúskodnak, ahol novellával
kétszer nyert pályadíjat.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma
festő

Orlai gyermekkorá óta rajzolt
és festegelett. Szói tehetségű, festő-
művészi adottságú pogány. Igen
sokoldalú művész

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma

festő

Orlai 24 éves korában Bécsbe ment Waldmüllerhez tanulni. Életét és művészi felfogását Waldmüller befolyásolta.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
Művészet, 1973. január - 13. oldal

Orlai Petrich Soma
festő

Orlai Petrich Somiat, Petőfi Sándort
és Jókai Mórt a papai diákévek
közölték egymással, Orlai a papai
kollegiumban jogot tanult.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.
MŰVÉSZET, 1973.január - 13.oldal

Orlai Petrich Soma

festő

Orlai Petrich Ötvenegyöle éves volt amikor meghalt. Közel négy évtizedes munkassága a magyar képzőművészet döntőjelentőségű korszakát foglalja magában.

Vayerné Zibolen Ágnes: A költő és festője.

MÜVÉSZET, 1973.január - 13.oldal

Orlai [Petrich] Soma, festő

Nehezen mozdul a kilincs, fáradtan csikorog a kapu. Szigorú falak, oszlopok, széles lépcsőház, csend. *Itt minden a múltat őrzi. Petőfi, Jókai, Orlai Soma* emlékét, s a néhány évtizede még ide járó *Lőrincze Lajosét, Rácz Endréét, Rab Zsuzsáét, Somogyi Józsefét.*

Farekas Ágnes: Tintelet a tógásnak 3.

Esti Hirlap, Bp. 1978 dec. 5.

Orlay Petrics Soma 961
1822-1880

1.

Apja szabó.
Petőfi unokafivére. Kanastoninál kezdett tanulni. Utána Bécsben Waldmüllernél. A magyar történeti festészet megteremtésénél közreműködött. Közzétették felhívását a fiatal művész támogatására István király és Mohácsi temető c. témákban. Közbejött a szabadságharc.

A. Tyihomirov: Iszkusszstvo Vengrii IX - XX.

Moszkva 1961. 66. l.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1972 DEC.
KRITIKA
Budapest

1021

Orlay Petrich Soma

PETŐFI ARCA A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN

Orlay Petrich Soma: Petőfi szüleivel. Olajfestmény, Kiscelli Múzeum

KRITIKA

1. Petőfi életével, személyiségével kapcsolatban:

— Milyen kép alakult ki a tanulókban a költőről, az emberről, a társadalmi forradalmárról és a szabadsághősről?

— Melyek az életrajznak és a személyiségnek azok a vonásai, amelyek a legnagyobb hatást gyakorolták a fiatalokra? — Mi az, ami a legjobban hatott rájuk, amit legjobban is tudtak személyiségéből fogadni? Mekkora szerepet játszik ideáljaik alakulásában a Petőfi-kép?

— Milyen félreértések, torzulások figyelhetők meg a fentiekkel kapcsolatban diákjainknál?

2. A Petőfi-életmű esztétikai hatása:

— Melyek azok a művek, amelyek a legmaradandóbb élményt keltették, amelyek a legjobban megragadták a fiatalokat? Miért?

— Tapasztalható-e közönyösség, elutasítás művek esztétikai értékelésénél? — Mivel indokolják? — Hol helyezkedik el a tanulók esztétikai értékrendjében Petőfi életműve?

3. A Petőfi-életmű világnézeti, morális és emberformáló hatásával kapcsolatban:

— Kimutatható-e a művek hatása a diákok világnézeti, társadalmi, morális és magánélet ítéleteinek, eszméinek, ideálképeinek alakulásában?

— Melyek az életmű azon elemei, amelyeknél e pozitív hatás a legerősebb? — Mi hat belőlük és hogyan?

— Melyek azok a momentumok, amelyek félreértést keltenek vagy ellenérzést ébresztenek fel ifjúságunkban?

hős
juk
sem
hog
zad
tőle
ami
eltá
stb.

tosz és hősiesség iránti közöny.

Csak a válaszolók fele jutott el oda, hogy ezt a képet más vonásokkal is megpróbálja árnyalni, gazdagítani. Erre volt jó a beszélgetés. Ennek a tapasztalata mutatta meg, hogy csak az „Ott essem el én" élményéből emelt válaszfalon ütött rés után tud a legtöbb fiatal egy teljesebb Petőfi-kép felé elindulni, s a kezdeti, szegényes sztereotípiát árnyaltabbá, gazdagabbá tenni.

A legtöbben azt vették észre, hogy Petőfi szüleit, családját szerető költő. *„... hisz a többiek nem írtak olyan verset, mint az Anyám tyúkja vagy a Fekete kenyér."* Meglepett, hogy a szüleiről és családjáról írt versek erős élményt keltő népszerűsége (Távolból, István öcsémhez, Egy estém otthon stb.) a többségnél nem vezetett a költő alakjának árnyaltabb szemléletéhez.

A többi jellemvonás már csak egyenként bukkan fel a válaszokban: *„Nyílt szívű, becsületes, szenvedélyes embernek képzelem. Olyannak, aki minden jóért, személyesen, akár két kézzel is megküzd." „Olyan ember, aki állandóan tenni akar valamit, tud lelkesedni." „Ő a János vitéz írója, tehát a népről író, a népet szerető költő." „A költő éle-*

Orlay Petrich Soma

A szabadságharc bukása után is foglalkoztatták a Petőfi-téma életrajzi és illusztratív vonatkozásai. „Petőfi Debrecenben" c. alajfestmény az első önálló Petőfi-kép, amely az abszolutizmus idején az 50-es évek végén saksorosításban megjelent. (emlitve)

Rózsa György: Petőfi arca a képzőművészetben.

Kritika, Budapest, 1972. dec.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

Petőfi képének leirása:.Petőfi pongyolában van, tiszti ruhája a pamlagon, Sötétszürke nadrág, derekán vörös gyapot sál, piros szattyánbőr csizma. A Vasárnapi Ujság 1880. évi. 18886 számbana cikk azt mondja, hogy a szerkesztőség a képet a Nemz. Muznak adta. 40.old

VAYERNÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Vasárnapi Ujság cikke 1886-ból arra utal, amit Orlaitól kapott a második Petőfi mezőberényi képre vonatkozólag:..az asztal fölött egyike látható az alföldi róna amaz tájképeinek, melyekért a költő annyira rajongott".
42.old.

VAYERNÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Petőfi Muzban felbukkant kis kép származását csak témája valószinüsitette, mert Petőfi szeretett Alföldjét ábrázolta és az a tény hogy a költő halála után mindösszesze kilenc esztendővel igazolták származását, amikor még friss volt az emlékezet és a Petőfi tisztelet romantikája sem csábitott még valótlan állitásra. 39.old

VAYERNÉ, ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festMény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973

ORLAI PETRICH SOMA, festő

Mezőberényi Petőfi képéről első izben a Vasárnapi Ujság 1880. évi. 24. számában történt említés. "Egy harmadik Petőfi arckép tőle még ismeretlen ....piros nadrágban, kényelmes pongyolában, amint egy asztalnak dőlve pipázik. Petőfi István birtokában volt, lemásolás végett kaptak meg. 40.old.

VAYERNÉ, ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973

ORLAI PETRICH SOMA, festő

"Petőfi dolgozószobájában" c. képén nem maga a Petőfi portré az izgalmas, hanem otthonának hiteles részletének a megörökítése. Az első, lappangó képet kell az eredetinek tartanunk, a részletek közvetlenebb karaktere miatt, bár a rendelkzésre álló reprodukció nem egyenértékű a képpel.
46. old.

VAYERNÉ ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37. old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1975

"Petőfi dolgozószobájában"c.képén nem is Perőfi portré

ORLAI PETRICH SOMA, festő

"Petőfi dolgozószobájában" c. második képén zsufoltabb a kompozició. Szőnyeg, feszes rendben a könyvek, tulságosan részletező az iróasztal, könyvszekrény, tul sok tárgy az iróasztalon Julia tükörképes portréja Orlai saját kész kompoziciójának tükörképével egy hatásában uj atmoszférát, egy lényegesen eltérő változatot alkotott. 47.old.

VAYERNÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich fest
Mény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1975

Orlai Petrics

A Vigadó "Csemegetár"-ának freskódíszével kapcsolatba a szakértő bizottság /Henszlmann, Ligeti, Telepy, Orl Orlai-Petrics és Weber Henrik/ Than Mór megbizatása mellett álltak ki, s végül álláspontjuk győzött.

Czagány István: A pesti Vigadó épülettömbje. - Építés-Építészettudomány, 1970. /2.köt./ 173-268.l.

200.l.

Orlay Petrich Soma

Festmenye nyomán Révzult
Molnár József litográfiája „Petőfi
Debrecenben" - repro. a 17. oldalon

Kritika 1972 december

Orlay Petrich Soma

„Petőfi szüleivel" c.
olajfestményének reprodukciója
a 10. oldalon

Kritika 1972 december

ORLAI PETRICH SOMA, festő

Ptőfi Atyjának, anyjának, magának Petőfinek Juliának arcképeit festette meg. 47.old.

VAYERNÉ ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai Petrich-festmény Petőfi otthonából 57.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve. 10. Bp. 1973.

Orlay Petrics Soma

Vörösmarty: Szép Ilonkájáról "nyolc gyönyörü rajzot készitett. A müvész az első, aki nálunk nagyobb költői müvet mübecsü rajzokban dolgozott fel és külön albumban kiadta, -irja az Irodalom és müvészet c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1866. dec. 23. 51. sz. 1218. lap.

Orlay Petrics Soma

A Képzőművészeti Társulat közgyülésén választmányi taggá választották a müvészt.
A Társulat elhatározta, hogy vidéki városokban vándorkiállitásokat fog rendezni, -közli a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1866. dec. 16. 50. sz.
1195. lap.

Orlai Petrics Samu

"A szerelem dalnoka" c. festményét emliti meg a kiállitáson szereplő müvei közül a Mütárlat c. kritika.

Családi Lapok, Pest. 1855. III. félév. 1. sz. 38-4o. lap

Orlai Petrics Samu

A mütárlatot intéző egylet választmányának uj tagja lett a müvész, akit f. évi május 31. én tartott közgyülésen, szavazati többséggel választottak meg.

Családi Lapok, Pest, 1855 I. félév.
11. sz. 524. lap.

Orlai Petrics Samu

"Hagyjátok a kisdedeket hozzám jönni" c. oltár képén a rajz hibátlan, de a csoportozás nem szerencsés, mondja a Müvészet c. rovatban a "Május-juniusi mütárlat" c. kritika.

Családi Lapok , Pest. 1854. I. félév.
12. sz. 589-590. lap.

Orlai Petrics Samu

"I. Müegyletünk" cimmel a Müvészet c. rovatban Bulyovszky Gyula irja, hogy a Müegylet minden magyar müvésztől megvásárolt egy müvet kiállitott festményei közül.

Családi Lapok. Pest. 1855. II. félév.
7. sz. 335-339. lap.

Orlay Petrics Soma

gr. Nádasdy Lipolt megbizásából lefestette gr. Nádasdy Tamás nádort, ki Tinódi Sebestyén "az utolsó magyar vándordalnok lantzengésébe és dalába elmerülve ül ódon karszékben, mellette 8-lo éves fiacskája".

Divatcsarnok, Bp. 1855. aug. 2o.
46. sz. 92o. lap

Orlay Petrich Soma
1872 - 1880

neve emlékére

Kampis Antal „A magyar képzőművészet története"

Nógrádi 1972 május 27
10. old.

Orlai Petrics Samu

"gróf Nádasdy Tamás nádor és Tinódi Sebestyén" c. történeti képe, egyik legjobb müve a müvésznek, 2mondja Bulyovszky Gyula: "Október-november havi tárlat" c. beszámolójában a Müvészet c. rovatban.

Családi Lapok, Pest. 1855. II. félév.
9. sz. 426-429. lap

Orlai Petrics Soma

"Lopott csók" c. művét a kritika kissé erőltetettnek látja. „A férfi termete elrajzolt, a nőben igen kevés kellem van".
Művészet c. rovat közleménye "Február-márciusi mütárlat" cimmel.

Családi Lapok, Pest. 1855. I. félév.
5. sz. 228-231. lap

Orlay Petrich Soma

A pápai kollégium növendike
volt egykor.

Magyar Nemzet 1972 junius 10
4. old.

Orlai Petrics Soma

„Sz.Cäcilia" c. festménye szerepel a Pesti Müegylet kiállitásán.

Divatcsarnok, Bp. 1863. juli. 1.
26. sz. 227. lap.

Orlai Petrics Soma

A Mütárlaton szerepel "a magyar életből vett igen szép genre képe",melyet a„Csevegjünk" c. rovat müvészettel foglalkozó része nem nevez meg.

Divatcsarnok, Bp. 1856. január 25.
5. sz. 97. lap.

Orlay Petrich Soma
festő

Méltatás.

(–es): Vasi hípek emberek.
Nők Lapja, 1971. augusztus – 32 száma.

Orlai Petrics Soma

Elkészült "remekművét" magasztalja a lap, de a festményt nem nevezi meg, csupán annyit ir, hogy "most teszi kőre" a másik jeles festész Marastoni József.
Irodalom és Művészet c. rovat.

Családi Kör, Bp. 1864. május 1. V. évf.
18. sz. 426-427. lap

Orlay Petrics Soma

Magános mübarátok számára olajfestményeket készitenek Deák Ferencről Szamossy müvésztársával együtt, -irja a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1866. juni. lo. 23. sz. 548. lap.

Orlai Petrics Soma

"Festménye a magyar nemzet dicsőségét ábrázolja Emesétől napjainkig. Emese, Árpád fejedelem mé emeltetése, Vajk megkeresztelése, Nagy Lajos, amint a lengyel és cseh koronát felajánlják neki, Mátyás tudós és mübarát, majd a költő Vörösmarty és Széchenyi István"alakjai szerepelnek a festményeh egyes csoportozatokban "Emese álma" cimmel.
Irodalom és Müvészet c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1864. juni. 19. V. évf.
25. sz. 595-596. lap

Orlay Petrics Soma

l. Perálltörtképe

599. l.

	Negativ.	Felvevő.	
	XCIII.31.	Kószeghy.	
	XCIII.32.	" " "	
	XCIII.33.	" " "	
	XCIII.34.	" " "	
	XCIII.35.	" " "	
	XCIII.36.	" " "	
	XCIII.37.	" " "	
	XCIII.38.	" " ".	
	XCIII.39.	" " "	

Orlai Soma

laid

EKyst. 1863. 53l.

..... nevü munkás igazolta.

a müvezető aláírása.

lyezem:

agy helyettesének
rása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Orlay Sarun

lásd

GKpt 1863. 18. l.

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

yezem:

.....

gy helyettesének
ása.

- Endrényi Imre, Szeged.

Orlay Sonne

Lasd

Ekpt. 1864. 561.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhel

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbiz

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Orlai Soma

läsd

Ekpt 1863: 67 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

Oslai Soma

Cäsd
2

EKpt 1863. 76. 1.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a mühelyfőnök v
alái

Orlai P. Soma

wód

z

Ent-Tört. 84. l.
85 l.

..... nevü munkás igazolta

.....
a művezető aláírása.

lyezem:

.....
ary helyettesének
rása.

– Endrényi Imre, Szeged.

Orlai Petrics Sandr

ind

z

Ent-Tört. 41 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tesénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztan

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Orlai Samu

ind

Kritik 78 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Eng

.....

a mühelyf

8. sorsz. Mühelyi

Orlay Samuel

Lásd

Ekpt. 1861-2. 79 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Mühely

Miután keresményemnek 191..... év

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére .....

nevü munkástársamat szóbelileg megbiztar

Kelt ....., 191..... é

.....

tanu.

.....

tanu.

Orlay V. Soma

läsd

Ekpt. 1861-2. 62 l
67 l.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

ezem:

.....

y helyettesének
a.

Endrényi Imre, Szeged.

kotmány helyreállítása után a király és a nemzet bizalma, a kormány élére nem szólította.

Társulatunknak s a magyar művészetnek nagy előnyére vált, hogy az első szervezkedés a gróf Andrássy Gyula államférfiúi nimbuszával és páratlan népszerűségével tért hódíthatott az egész országban. Nagyban hozzájárult ez a szerencsés választás ahhoz, hogy a Műegylet szatócskodása után a művészet ügye országos ügynek a fontosságára emelkedett. Hogy Andrássy maga is így fogta fel társulatunknak feladatát, arról egyebek közt a társulat irattárában őrzött, Ránk-fürdőből 1863 augusztus 7-én kelt s Harsányi Pálhoz, az igazgató választmány elnökéhez intézett, ma is teljes értékű programmot tartalmazó levele tanuskodik, melyben megköszöni, hogy a társulat közgyűlése őt ismét elnökké választotta.

S aztán így folytatja: „... A művész természetétől független és nem szokott hizelkedni, akinek bizodalmat mutat, az iránt bizodalmat érez. Ezután, el nem fogadni a társulat ismételt választását, annyit tenne, mint fel nem fogni azon megtiszteltetést, mely egy kiválólag független testület választásában rejlik.

Orlai Petrics Soma

ORLAI P. SOMA: SZÉP ILONKA
TÁRSULATI MŰLAP 1862.

részén. Pestnek kebelében kell felállani a művészet utolsó iskolájának a kelet felé.

E célt elérni a magyar művészek feladata, — őket segíteni, mindenkié e hazában. Fo-

Orlay Sann

laid

E Kpt. 1861-2. 51 l.

..... *műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....számu .....

m.

évi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Orlay Petrics Soma

festő 1822–1880

irod

Krück II. 332. l.

Favář II. 193

Orlay P. Soma

ORLAY P. SOMA kőrajzai: Petőfi Debrecenben, 1844-ben. Festé Orlay Petrich Soma, metszette Molnár József, 1857. — Szép Ilonka. Kőre rajzolta Grimm R. Az Orsz. M. Képzm. Társ. műlapja, 1862. — Kazinczy és Kisfaludy első találkozása, 1860. — Kun S. 32—537, 752.

Orlai Petrich Soma

1822 – 1880.

ród
z

Hlutolás 45. l

Téglák VII. 245.

Orlay Petrics Soma

wód

Mysk Erno

73,138.l.

Az esedékes és le nem fizetett részleteket a czégnek jogában áll postai megbizással bevonni. A részletek be nem tartása az egész számla összegét esedékessé teszi.

A fenti előfizetési feltételek alapján ezennel megrendelem az ezen ivben felsorolt munkákat .....korona értékben, fizetendő .....koronás havi részletekben..... ....-től kezdődőleg Budapesten, Kunossy, Szilágyi és társa könyvkereskedésében. Az esedékes és le nem fizetett részleteket a czégnek jogában áll postai megbizással bevonni, melynek be nem váltása az egész számla összegét azonnal esedékessé teszi.

Külön megegyezés: .....

Szóbeli megállapodások érvénytelenek.

Ezen megrendelés vissza nem vonható.

Lakhely: .....

Kelt: .....

Név és állás: .....

Fizetendő Budapesten.

Olvasható aláirást kérünk.

Mint előfizetési iv az illetéki dijjegyzék 30. tétele értelmében bélyegmentes.

7867 NYOMT. KUNOSSY VILMOS ÉS FIA BUDAPEST

Orlai Petrics Soma

rząd

Kapruüverzönélete

31, 34. l.

Sapindus Saponaria

Szappanbogyó

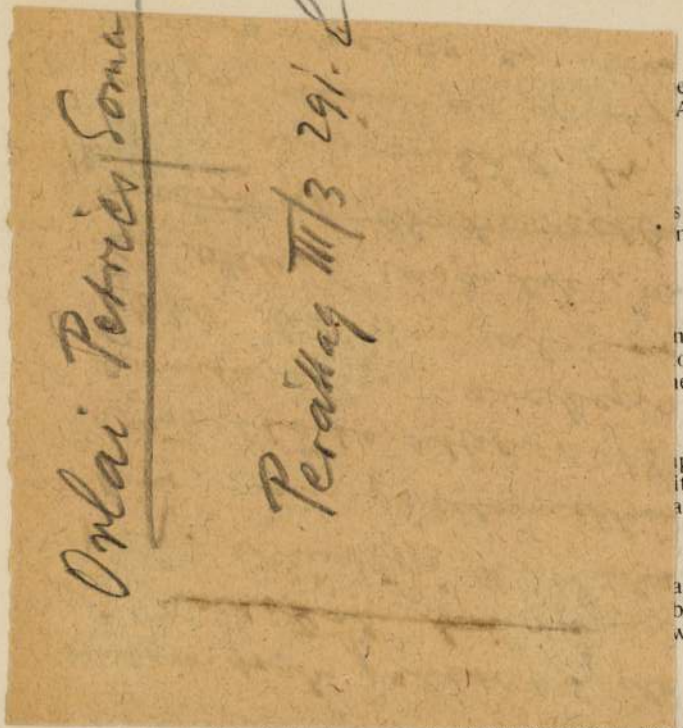

ek. Cseh, XIX. sz. m. f. —
Ansichten von Mehadia. Böh-

s és üres szemekkel. — GLAS,
nierend mit Blumensträussen

négyszögletes mezőkben fürdő-
ockenförmig mit Bäderansich-
ien, Mitte XIX. Jahrh.

ipplikált gyöngyhímzés. Cseh,
ittenem Fries und aufgelegtem
ahrh.

apon látképek, madarak és sze-
berfangen. In zwei Reihen auf
weise Vögel. Böhmen, erste

réteges köszörült üveg, nyolcoldalú rózsaszínu testén virágcsokrok. Cseh, XIX. sz. e, f. — GLAS, mit rosafarbenem Überfang und mit Blumensträussen dekoriert. Böhmen, erste H. XIX. Jahrh.

547. **Pohár,**

üveg, bibervörös borítással, kiköszörült szemekkel. Cseh, XIX. sz. k. — GLAS mit rotem Überfang und ausgeschliffenem Dekor. Böhmen, Mitte XIX. Jahrh.

548. **Talpas pohár,**

üveg, rubinvörös borítással, kiköszörült szemekkel. Cseh, XIX. sz. k. — GLASPOKAL, auf Fuss, rubinroter Überfang mit ausgeschliffenem Dekor. Böhmen, Mitte XIX. Jahrh.

549. **Palack és pohár,**

tejüveg, arany pettyekkel. Cseh, XIX. sz. k. — FLASCHE UND GLAS, Milchglas mit Goldtupfen Dekor. Böhmen, Mitte XIX. Jahrh.

550. **Virágváza,**

zöld üveg, kék övvel és arany arabeszkekkel. Cseh, XIX. század közepe. — WASE, grünes Glas, mit blauem Gürtel und Goldarabesken. Böhmen, Mitte XIX. Jahrh.

551. **Talpas pohár,**

zöldes üveg, nyolcoldalú testén arannyal élénkített színes arabeszkdísz között vadászjelenet, illetve architekturában páva. Cseh, XIX. század közepe. — GLASPOKAL, auf Fuss, grünliches Glas, achtkantig, mit goldgehöhter bunter Bemalung: zwischen Arabeskenornamenten eine Jagdszene, beziehungweise ein Pfau in Architektur. Böhmen, Mitte XIX. Jahrhundert.

552. **Talpas pohár,**

üveg, fehér borításból kiköszörült szemekkel és színes virágkoszorúval. Cseh, XIX. század közepe. — GLASPOKAL, auf Fuss. Weisser Überfang mit ausgeshliffene Rundfeldern und buntem Blumenkranz. Böhmen, Mitte XIX. Jahrhundert. —

553. **Pohár.**

Orlai Petrich Soma

wód
z
Pétermagnuw
Verecke V. 84. l.
86. l.

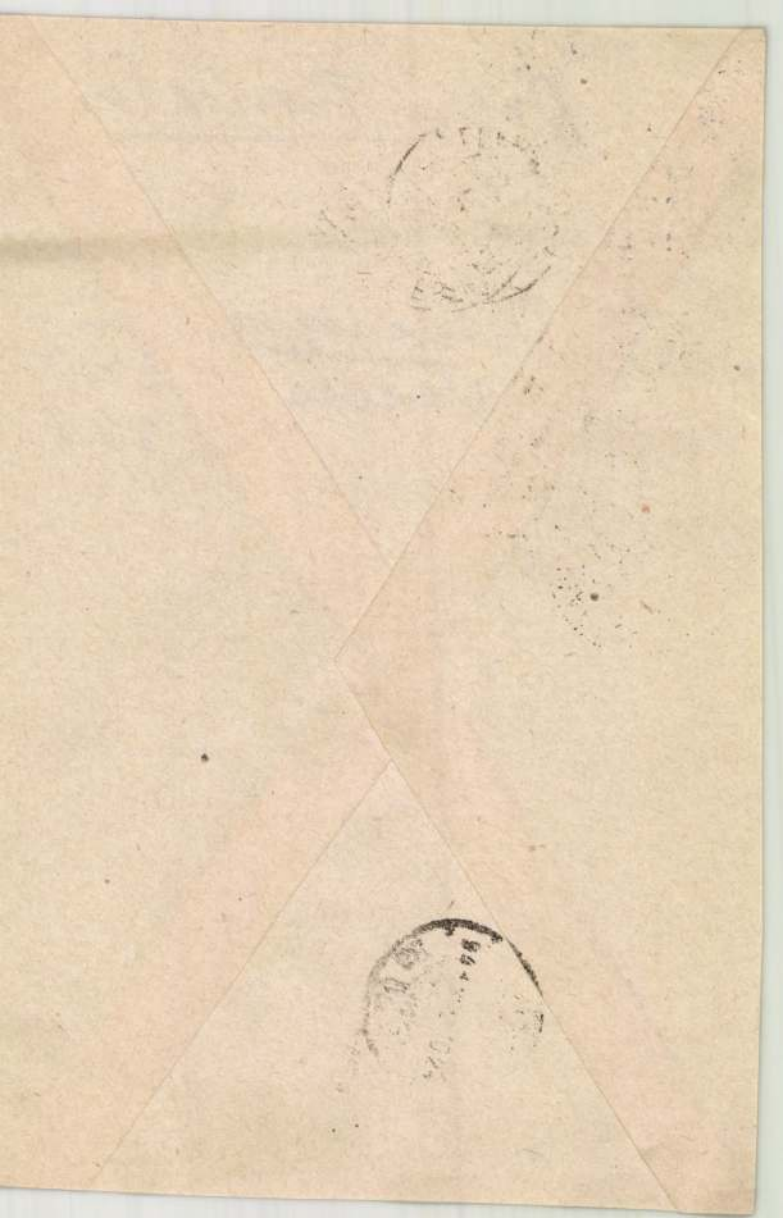

Orlay Petrics

Soma

Peradday III.

1576. C.

E von Holzschnitzereien, vergoldet. XVIII. Jahrhundert.

HOLZSCHNITZEREIEN, mit Rocaillen und Blattwerk. M

tuszlevelekkel. XVIII. sz. v. — DREI KIRCHENLEUCH
ief. Ende XVIII. Jahrhundert.

. XVIII. sz. k. — KIRCHENLEUCHTER, Kupfer, ver-
III. Jahrhundert.

KELCH, mit Spuren von Vergoldung. Ende XVIII. Jahrh.

rekkel. XVIII. sz. v. — ZWEI KIRCHENKANDELABER,
mit Lorbeerguirlanden. Ende XVIII. Jahrhundert.

UNDZWANZIG MÖBELBESCHLÄGE, Messing. XVIII—

HOLZSCHNITZEREIEN, versilberte Blattguirlanden. Ende

HOLZRÄHMCHEN, geschnitzt und vergoldet. XVIII. Jh.

. sz. — RAHMEN, Holz, geschnitzt und vergoldet. XVIII.

106

Orlai Petrics Soma

hárd okv.

=

Kremszeplit

68. l.

oberti modora.

táján. † ugyanott 1496 junius felé.

rétai szörnyeteget. Vele szemt a félig lerogyott és kezeit vállára teszi, baljában pedig l a szörnyet leküzdi. Előttük két flamingot és két hattyút épületek foglalják el, míg a k és állatok legelnek. A háttér

— Lelt. sz. 1411. — Vétetett onatitól 379·72 K-án (180–91). iár 15-én (42–92). — Az eljulius 20-iki 26717 sz. határozat

zó adatok az Orsz. Képtárban. *di Roberti modora:* Theseus és

III

104 (1411)

647 (443).

III : 104

Orlai Petrics Soma

Lásd

Összet 1931/32

84. l.

Penge vasból VII. 246

Orlai Petrics Soma

3 képe

l. Irod.

Orlai Petrics Soma

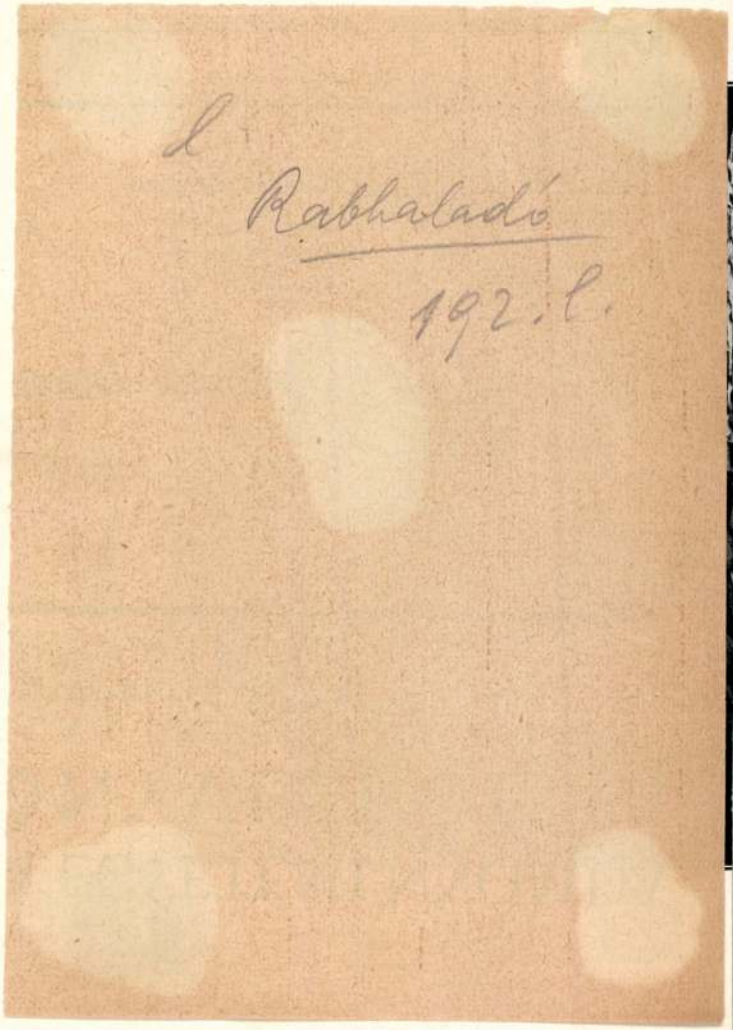

Orlay Soma

4

206 — Szép Ilonka. Orlay S. 8 fényképezett rajzával. Pest: Ráth 1867. Kis 8° 6 szilan lev. díszes er. v. aranymetszéssel.

207

Lantos XIII. aukciója.
Pest 1934.

Orlay Petrich Soma:

Petőfi Debreczenben, 1844-ben,
(ülő alak, könyvmat, festé
Orlay Petrich, nebrette
Molnár J. 1857. —
33x42, 47x70 cm.
Kim S. (32.) 537. —)

Ld. Molnár József. —

Szép Ilonka, ~~1862.~~ ~~ld. Grimm R.~~
köre vajzolta Grimm Rudolf. Az Orsz.
M. Képzm. Társ. mülapja, 1862. —

„Kazinczy és Kisfaludy első Ta-
lálkozása," 1860. — 56-41 cm. —
(Kim S. 32-752.)

Orlay Petrics S

Orlai Petrich Soma

l. Manszdebrkiáll

17, 36, 52, 80, 7.

11. lap (16. 7.)

88. 7. 89, 93, 94,

98, 114. 115, 116,

117. 7. 124, 125, 134. 7.

Pecsétek, harai ötvöscréheké VI. 288 - 294.

E kor to[illegible]
Schmid József a csatafestést nem művelte. Orlai-Petrics Soma e körbe vágó két olajfestményt festett: »Búcsú a csata előtt« és »Hunyadi János és a két török« címűt; ismeretes egy kőrajza is, amely Guyon tábornokot ábrázolja a nagyszombati csatában[542] (58. kép), az ő deklamáló, erőltetett modorában, a drámaiság hangsúlyozásával s annak az általános követelménynek szem előtt tartásával, amely a hadijelenetekben is lelkiséget kívánt látni. Petrics Somának a drámai kompozíció volt a legnagyobb ambíciója, de alaptermészete mégis idegenkedett a csataképek realisztikusabb, kevésbbé szívderítő jeleneteinek kiemelésétől. Ez a mozzanat mélyen jellemző a XIX. századi magyar történeti festészetre. A véres küzdelem valóban nem népünnepély s valamennyi csataképfestőnek egyik legnehezebb problémája volt, hogy minő mozzanatot válasszon tárgyául? A kérdés felfogása éppen nem koronként módosult, hanem a művész faji sajátosságai, egyéni vérmérséklete és művészeti szemlélete határozta meg a tárgyválasztást.

Hogy a magyar, ezeréves történelme folyamán megrémült volna a harc zajától s a kardok csattogásától, azt senki sem mond-

57. Weber Henrik: Hunyadi János a várnai csatában (Magyar Történeti Képcsarnok).
Enrico Weber: Giovanni Hunyadi nella battaglia di Varna (Galleria di Pittura Storica Ungherese).

Kovács Mihály, akinek »Árpád fejedelemmé emeltetése« c. műve, jó magyaros alakjaival (1854) oly nagy sikert aratott, csataképfestéssel nem foglalkozott.[538] Több, ha nem is értékesebb csataképet festett a két Weber: Ferenc és Henrik. Ferenc (1829—87)

Orlai Petrics Soma

U. 681.

i ej beren-
ikörtsel,

Orlai Samuel

laid

= Kpt. 1861-2. 20 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedél

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. -

Orlai P. Sámuel

Lajos

É Kpt 1861-2. 3. l. 4. l 6. l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedély

.....

a műhelyfőnök vag
aláírá

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Orlay Soma

Läsd

Perlajst 140

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Ostaí Soma

Cásd

Rohu

Kosaprolot

Orlay Petrics Soma

1. Szép Honkacs a vadász. Olajf. (Vörösmarty Szép Honkájához)

2. A viszontlátás. Olajf. (Vörösmarty Szép Honkájához)

3. A sírhantok mellet. Olajf. (Vörösmarty Szép Honkájához)

Mind a 3 reprodukálva

Nincsszel. (Szabó féle)

1900. 14 szám.

Orlay Petries Soma

l.

Per alltört képes

374, 463, 421 l.

T Á K.

Orlai Petrich Soma

wód

z

Nagy ijmagy. 14. l.

A „Gyüjtő".

MDK

Orlai P. Soma

Szép Ilonka, repr.

SzmKT. 50-155.1.

MDK

Orlay Soma

Om. II. 438.1.

M.D.K.

ORLAI Petrics Soma fertő

Szemlérek iskolai szemle-falihetek 1873.

Suszem. 224, 236, 238, 245,

MDK

Orlai Petrics Soma

Ambcsata. 128.1.

Orlay Petrics Soma

Anyám

/ repr. /

A. Tyihomirov: Iszkusszstvo Vengrii IX - XX.

Moszkva 1961. Képjegyzék. 46.

Orlay Petrics Soma

2.

Honvédtisztként harcolt. Petőfi ábrázolása, kis portré a höltőről amikor még nem volt neves, Debrecenben fütetlen szobában.
Legértékesebb műve: „Anyám" 50-es évek.

K. Tyihomirov: Iszkussztvo Vengrii IX - XX.

Moszkva 1961. 67. l.

Egy hatszor hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad BÉCSBEN: Dukes M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 2

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható — az osztrák tartományok számára **Szelinski György** csász. kir. egyetemi könyvárusnál Bécsben, I., Stephansplatz Nr. 6.

AZ IPARTÖRVÉNY MAGYARÁZATA.

A földmüvelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium hivatalos adatainak felhasználásával

IRTA

Dr BALLAGI BÉLA.

Magában foglalja az 1884. XVII. törvényczikk végrehajtása iránt kibocsájtott összes miniszteri rendeleteket, s elvi jelentőségü határozatokat.

Ara füzve 2 frt 50 kr.

E müvet a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. miniszter úr f. évi 24954. számú rendeletével valamennyi ipartestületnek, kereskedelmi és iparkamarának megszerzés végett ajánlotta, valamint felhivta az összes törvényhatóságokat is a szóban levő könyvnek terjesztésére.

Wiesbadeni
forráskút-szappan

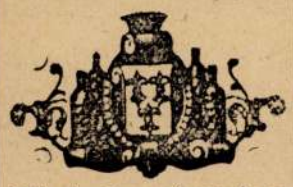

Wiesbaden város és a fürdő-igazgatóság hivatalos ellenőrzése mellett készitve.

A **wiesbadeni forráskút-szappan**, mely a **forráskút sűritett alkatrészeiből** nyerve s a **legjelesebb** pipere-anyagokkal készittetik; minden csipősséget nélkülözve, kitünő gyógyhatással bir, miután a forráskútból átvett alkatrészeket közvetlenül a bőrön keresztül a testbe vezeti. Egészségesek számára a test ápolására legjobb szer gyanánt, és mint **védszer mindenbőrzavar** ellen ajánlható, minek folytán minden pipere-asztalon felnőtteknek ugy mint gyermekek részére folytonos alkalmazásban kellene lenni. **Ara darabonkint 50 kr.**

Szállitja

a wiesbadeni forráshivatal
Wiesbadenben.

Egyedüli főraktár Ausztria-Magyarország részére: *Brady C., gyógyszerész Kremsierben* (Mähren). — Valódi minőségben kapható *Budapesten:* Eisdorfer G. gyógyszerésznél, gyógyszertár a «Szent-Háromsághoz», Török József gyógyszert., király-utcza 12, Budai Emil gyógysz. a városi gyógyszertárban; Szöllősy István gyógyszertára «Magyarország védszentjéhez», Krisztinaváros, Karácsonyi-utcza, 1. sz. *Lugoson:* Vértes Lajos gyógyszert. «a sashoz».

Helgolandi fogcseppek

Egy pillanat alatt megszüntetnek bármily természetü fogfájást és fülszaggatást. — Egy üveg ára 50 kr.

Nádassy-szájviz és fogpor

a legrövidebb idő alatt megszüntetik a rossz fogaktól eredő fogfájást, és kellemetlen szagot; a sárga fogakat hófehérekké teszik. — Egy üveg ára 40, 70 kr. és 1 frt 50 kr. — A fogpor ára 40 kr.

Főraktár *Terstyánszky* K. gyógyszertárában, kertész-utcza 29. Továbbá *Török, városi* és minden nagyobb gyógyszertárban, valamint *Neruda, Thallmayer, Kochmeister* és *Decsényi* gyógyfükereskedőknél, Bpest.

RADAIN FÜRDŐ savanyuviz-forrás

legtartalmasabb szikeny-s lavany savanyuviz. Garod kisérletei bebizonyitották, hogy a szenssavas lavany a legjobb és leghiztosabb gyógyszer köszvényben szenvedők számára.

A. Radaini savanyuviz a legjobb asztali viz.

Déli vasut-Állomás Regede Radain Leárok és árjegyzékek ingyen és bérmentve

Gazdag szénsav-szikeny- és lavany-tartalma által a Radaini savanyü viz különleges gyogyszerként hat: köszvenynel, epe-, hólyag- és veseköveknel, arany-ernel, gárvelynel, golyvánál, sárgaságnal, gyomorbajoknál és egyáltalában hurut- és idekbajokban. Olcso fürdők, lakások, vendegló.

Föraktárak Budapesten: **Edeskuty L. és Mattoni & Wille uraknál.**

Kapható minden nevezetesebb gyógyszertárban és füszerkereskedésben.

A legrégibb népies gyógyszer a concentrált

klosterneuburgi tag-esszenczia

(köszvény-folyadék)

az orvosrendőri vegyészeti müteremben megvizsgálva és bejegyzett védjegy által eladása biztositva.

½ üveg 50 kr. 1 üveg 1 frt.

póstai szállitással 15 kr.-ral több.

HOFFMANN ALFRED
gyógyszerész Klosterneuburgban.

Valódi minőségben a következő gyógyszertárakban: Föraktar Magyarország részére **Török József, Budapest, királyutcza 12. Arad:** Rozsnyai M. **Debreczen:** Dr. Rotschnek. **Szabadhán:** Jos. **Pécs:** Sipőcz B. **Pozsonyban:** Dr. Adler R. és Érdy István. **Győrött:** Petri P. **Szegeden:** Barcsay K. **Verseczen:** Müller O., Küchler B. **Székesfehérvár:** Say R. **Kassán:** Wandraschek K. **Temesvárott:** Jahner C. és Klausmannés Albert.

Valamennyi külföldi szerekről előnybe helyezendők, a magyar közönségnél különben már a legjobb hirnévnek és fokozatos elterjedésnek örvendő a külföldi labdacsgyárosok óriási reklamja daczára örvendő, százezer esetben tiz éven át legjobban megkisérlett és több éveken át a bel- és külföldön nyert tapasztalatok nyomán, csakis növénykivonatokból összeállitott

Kárpáti egészségi labdacsok

melyek biztosan, minden káros következmények nélkül, nem erőszakolva, hanem minden fájdalom nélkül hatnak: eldugulás, nyálkásodás, étvágyhiány, gyomorbaj, felfuvódások, szédülés, fejfájás, váltóláz, aranyér, bőrkiütéseket, sárgaság ellen. Pótolja a keserüvizeket, melyek vizenyős ürülést ezközölnek.

Védjegy!

Friedrich János
gyógyszeresz
Malaczkán.
Egy skatulya ára 21 kr.; egy tekercs 6 skatulyával 1 frt. 5 kr.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasitás a fenti védjegygyel van ellátva.

Raktárak:
Budapesten: Pataky Károly gyógyszerésznél az uj épülettel szemben; **Pozsonyban: Érdy István** gyógyszerésznél; **Debreczenben: Mihálovits István** gyógysz.; **Kecskeméten: Molnár Ján.** gyógysz.; **Szegeden: Kovács Albert** gyógysz.; **Temesvárott: Tárczay István** gyógyszerész.

A «FRANKLIN-TÁRSULAT» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvkereskedésben kapható — az osztrák tartományok számára SZELINSKI GYÖRGY cs. k. egyet. könyvárusnál Bécsben I., Stefansplatz 6.

KERESKEDELMI SZÓTÁR

A M. TUD. AKADÉMIA ÁLTAL KIKÜLDÖTT SZAKBIZOTTSÁG

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL.

SZERKESZTETTÉK

BALLAGI MÓR és GYÖRGY ALADÁR.

A MAGYAR TUD. AKADÉMIA KIADÁSA.

I. Német-magyar rész. *II. Magyar-német rész.*

A két kötet ára füzve 5 frt, vászonkötésben 5 frt 60 kr.

A két kötet csak együtt kapható.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható:

1888. **BUDAPESTI** 1888.

CZIM ÉS LAKJEGYZÉK

A BEJELENTÉSI HIVATAL

HITELES ADATAI ALAPJÁN.

Szerkesztette KOLOS LAJOS belügyministeri titkár.

Ötödik évfolyam, 1888. *Ára vászonba kötve 5 frt.*

Tartalma: Általános magyar és német tárgymutató. — I. Utczák, utak és terek lajstroma. — II. Tiszti czimtár: A fels. uralkodóház. A magyar országgyűlés. A m. k. ministeriumok és az azok szakköréhez tartozó hatóságok, intézetek és közegek. M. k. állami számvevőszék. Katonai hatóságok. Budapest főváros törvényhatósága. Egyletek, társulatok és körök. Pénzintézetek. Biztositó intézetek. Közlekedési vállalatok. — III. Ipar- és kereskedelmi czímjegyzék: iparosok, gyárosok, kereskedők, mérnökök, ügyvédek, orvo k stb. czímjegyzéke. — IV. Lakjegyzék. — V. Hirdetések.

KERESKEDELMI TAKARÉK- ÉS HITELSZÖVETKEZET BUDAPESTEN.

(Gizella-tér 2. sz. I. emelet.)

Mérleg- és vagyonkimutatása 1887. deczember 31-én.

VAGYON.

	frt	frt
I. Pénztári készlet		2273.89
II. Értékpapirok		1193.85
III. Váltók		25345.—
IV. Előlegek:		
a) törzsbetétre	frt 5061.—	
b) értékpapirokra	« 3052.50	
c) kötelezvényre	« 170.—	8283.50
V. Részletiv üzlet		52075.54
VI. Adósok fedezet mellett		1178.87
VII. Leltár:		
Felszerelésünk értéke	frt 405.40	
25% leirás	« 105.40	300.—
VIII. Atmeneti kamatok		505.45
		91156.10

TEHER.

	frt	frt
I. Törzsbetétek:		
543 tag által jegyezve 1166 törzsbetét	frt 58300.—	
ebből még befizetetlen	« 11469.—	46831.—
Ez összeg erejéig forgalomban van:		
341 darab 50 frtos részjegy	frt 17050.—	
413 « könyvecske	« 29781.—	
összesen mint fent	frt 46831.—	
II. Törzsbetétek utáni kamatok:		
az előbbi évekről fel nem vett kamatok	frt 1158.73	
6% kamat ez évre	« 1580.13	2738.86
III. Osztalék		
341 részjegy után à 3 frt (6%)		1023.—
IV. Tartalékalap		
mult év végén volt	frt 1365.70	
hozzá alapszabályszerű 5% a 3010 frt 97 krnyi idei tiszta nyereség után	frt 150.55	1516.25
V. Külön tartalékalap		650.—
VI. Bevett államilletékek		5.70
VII. Hitelezők		37898.60
VIII. Átmeneti kamatok		200.79
IX. Felosztatlan nyeremény-egyenleg		291.90
		91156.10

Nyereség- és veszteség-számla 1887. deczember 31-én.

VESZTESÉG.

	frt	frt
Lakbér, tiszti fizetések, nyomtatványok, hirdetési díjak, fűtés, világitás, irodai szerek és adó		3109.07
25% leirás a leltár értékéből		105.40
Fizetett különféle kamatok		890.79
Veszteség értékpapirok mellett		73.80
Tiszta nyeremény ez évben:		
a) osztalékra a törzsbetétek után	frt 988.39	
b) 6% kamat a « «	« 1580.13	
c) a rendes tartalékalap javadalmazására	« 150.55	
d) átvezetés a jövő évre	« 291.90	3010.97
		7190.03

NYERESÉG.

	frt	frt
Nyeremény-egyenleg mult évről		317.68
Felvételi díjakért befolyt		7.50
Részletivüzlet jövedelme		4492.56
Bevett kamatok		
a) értékpapirok után	frt 12.72	
b) váltók után	« 1692.17	
c) előlegek után	« 667.40	2372.29
		7190.03

Budapesten, 1887. deczember 31-én.

Az igazgatóság nevében: **Benke Gyula** s. k. elnök. **Peterdy Lajos** s. k. vezérigazgató.

Jó tanács aranyat ér! E szavak igazságát kivált **betegség** alkalmával érti meg az ember, s ép azért Richter kiadóintézete a **legszivélyesb** köszönő-iratokban részesült «Der Krankenfreund» (A beteg barátja) czimű kis illusztrált munka megküldéseért. Abban nagy mennyiségű **legjobb** és **legelismertebb háziszer** van kimeritőleg leirva, és egyuttal **szerencsésen meggyógyultak** mellécsatolt tudositásaival **bebizonyittatik**, hogy igen gyakran **egyszerű háziszerek elégségesek**, hogy egy látszólag **gyógyithatlan betegség** rövid idő alatt meggyógyuljon. Ha a betegnek az igazi szer rendelkezésére áll, akkor még **nehéz betegségnél** is gyógyulás remélhető; minélfogva egy beteg se mulaszsza el levelező-lapon az emlitett könyv megküldéseért Richter kiadó-intézetéhez, Lipcsébe fordulni. Ezen olvasásra érdemes könyv utasitása szerint könnyebben fogja a helyes választást megtenni. — Megjegyzendő az is, hogy a könyv megküldésével a megrendelőre **semmiféle költség** nem háramlik.

BARNA FOGORVOS

Budapest, váczi utcza 24. szám.

Keszit egyes fogakat, fogsorokat és plombokat, jótállás mellett; árak mérsékeltek. *Kivánatra részletfizetésre.*

Unghváry László faiskolája Czegléden.

A Phylloxera által sujtottak érdekében.

Azon vidékek lakóinak, hol a vész betette ugyan a lábát, de az **almafa vigan tenyész**, ajánlom **25,000** darab 65 **legkitünőbb** fajból álló, **hiteles** névvel ellátott készletemet. A példányok homokföldben növekedtek, 5 évesek, alul 2 ujjnyi vastagságu 5 és fél 6 láb magas derékkal és ezen 3 **éves** koronával. A feltünően szép és **erös gyökerü** példányokat darabonkénti vételnél 38 kr., 100-nál 36, 500-nál 34, 1000-nél 32 krban számitom (**Társulás utján** olcsóbb beszerzés nyeretik.) Jövő tavaszszal igen nagy készletem leend **körtéből és kajszinból**. Ezen árak **csupán almafa vételnél** értendők, az érték egy negyed részének beküldése mellett.

Ugyancsak fentinél 444 legkitünőbb **alma, körte, őszi** és **kajszin**, baraczk, **cseresnye** és **meggy** fajokból összeállitott készlet létezik Ezen, **iskola alakitásra** kitünően felhasználható 6—8—10 kr. nemesitett példányokon kivül állandó helyre, vagyis kiülletésre alkalmas 15, 20, 25, 30, 35, 40 krosak is vannak készleten. Ezeken kivül mindenféle **vadoncz**, (-ok körte) **alvó szemzés, ojtógaly**, valamint föld közé rétegezett **biztos csirázásu** mindennemü **gyümölcsmag**. Az árjegyzék kérésénél, — melyet dijtalanul és bérmentve küldök — **határozottan** megjegyezni kérem, hogy a **65 faj alma** jegyzékét vagy a **444 fajról** szólót, vagy **mind a kettőt** küldjem e meg?? Igen sok **elismerő** nyilatkozatnak vagyok birtokában, melyek a telep komoly czélját és életrevalóságát igazolják. A fajok nagy része Bereczki urtól szereztetett be.

A fővárosiak, valamint a vidékről felrándulók kényelmére és tájékoztatására, ha az idő megjavul a «Budapest» szálloda bejáratába (Bécsi-utcza) mintát helyezek el, hol **Erdélyi Gyula** ur lesz szives **utánvétel mellett** rendeléseket elfogadni; távolabb vidékeken pedig szintén a fenti eljárás mellett utazóm: **Boros Mór** ur.

LEGHÁLÁSABB

Dilettáns-

MUNKA.

Meglepő szép!! szinpompás!!

„DIAPHANIE"

ÜVEGFESTÉS UTÁNZATA.

UTASITÁS

és ÁRJEGYZÉK INGYEN.

SEEFEHLNER J. L.

IV ker.,

Váczi-utcza 9. sz.

BUDAPESTEN.

Mertens és társa

I. rangu fényképészeti müintézete

Erzsébet-tér 7, a bécsi utcza sarkán.

Budapest legnayyobb és technikailag legtökéletesebben berendezett műterme. Csoportfelvételek 70 személyig, kizáról. pillanatfelvételek eszközöltetnek. Olajfestmények művészi kivitelben.

Franciaország és a Külföld Minden illatszerész é nél és Fodrászánál

La VELOUTINE

Különleges Rizspor

BISMUTTAL VEGYITVE

CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,

PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvárusnál kapható — az osztr. tart. számára Szelinski György cs. k. egy. könyvárusnál Bécsben, I., Stefanspl. 6.

PETŐFI UJABB RELIQUIÁI.

1838—1849.

Gyüjtötte BARÓTI LAJOS.

Kiadja a Kisfaludy-társaság.

Ára füzve 80 krajczár o. ért.

TARTALOM: Vegyes dolgozatok. *Naplótöredék.* I. Históriai jegyzetek (1848—49). II. Erdélyi ut (1849). Nyilt levél a Kis-Kunokhoz (1848). Nyilt levél a szabadszállásiakhoz (1848). Levél Szatmármegye alispánjához (1848). — **Költői művek.** Bucsubeszéd (1838). Petrics Somához (1839). Töredékek I—IV. (1839). Emléksorok Török Gyulának (1841). Neumann Károly emlékkönyvébe (1841). A gyüldei ifjakhoz (1846). Sírvers (1848). Drámai töredék (1849). — **Apróságok.** Köszönet a pápai képzőtársulathoz (1845). Legyen az ember drámairó! (1846). Petőfi könyvtára. Petőfi könyvtárának maradványai. Különféle franczia és angol könyvek jegyzéke. — **Levelek 1838—1849.** 1. Csörföly Lajoshoz. 2. Frankenburg Adolfhoz. 3. Dömök Elekhez. 4. Degré Alajoshoz. 5. Kecskeméthy Aurélhoz. 6. Kovács Pálhoz I—VIII. 7. Teleki Sándor grófhoz I—II. 8. Sass Károlyhoz I—III. 9. Térey Mari kisasszonyhoz. 10. Kubinyi Rudolfhoz I—II. 11. Arany Jánoshoz. 12. Adorján Boldizsárhoz. 13 Egy fülöpszállási barátjához. 14. Kossuth Lajoshoz. 15. Bem tábornokhoz. 16 Klapka tábornokhoz I—II. 17. Telegdi Lajoshoz. — **Függelék.** Petőfi kézirásának másа (Sz. J. kisasszony emlékkönyvébe). Petőfi rajzai. — **Petőfi-irodalom 1843—1887.** Önálló müvek Petőfiről. Hirlapokban s folyóiratokban megjelent adatok.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapesten, IV, egyetem-utcza 4. szám megjelent és minden könyvkereskedésben kaphatók:

Zöld Könyvtár.

(Csinos, zöld vászonkötésü kötetekben.)

Boross Mihály **válogatott kisebb munkái.** 2 frt.

Fáy András **eredeti meséi és aphorismái.** Negyedik kiadás. 1 frt 60 kr.

Győrffy Iván. **Tréfás versek.** Humorgyöngyök gyönyörködtető gyüjteménye. 80 kr.

Hufeland Kristóf Vilmos dr. **Makrobiotika** vagy hogyan hosszabbithatjuk meg életünket. Dr. Klencke átdolgozása nyomán, ford. *Kemény* Fülöp. 1 frt 60 kr.

Jókai Mór **válogatott beszélyei.** Második kiadás. 1 frt 60 kr.
Tartalom: I. A Bárdy család. — A jó öreg asszony. — A kalózkirály. — Petky Farkas leányai. — Bacsó Tamás.
II. A Hargita, — A khánok utódja. — Történetek egy ócska kastélyban. — Valdivia.

Kane a sarkutazó. A második Grinnel-expeditió sarkutazása Dr. *Kane* E. K. müve után. Bevezetéssel ellátva. 1 frt 60 kr.

Kisfaludy Károly **válogatott munkái** két kötetben. A költő arczképével. II-ik kiadás. 1 frt 60 kr.
Versek és elbeszélések. — Szinművek.

Kisfaludy Sándor **összes regéi.** A költő aczélmetszetü arczképével. 1 frt 60 kr.
Tartalom: I. Előszó. — Csobáncz. — Tátika. — Somló. — Dobozi Mihály és hitvese. — A szent-mihályhegyi remete. — A megboszult hitszegő. — Gyula szerelme.
II. Kemend. — Döbrönte. — Szigliget. — A somlói vérszüret. — Eseghvár. — Micz bán. — Frangyepán Erzsébet. — Balassa Bálint. — Viola és Pipacs vagy hamis barát.

Knigge Adolf br. **Érintkezés az emberekkel.** Forditotta *Nagy* István. 1 frt 80 kr.

Kuliffay Ede. **Magyarország története.** A legrégibb időktől korunkig. 1 frt 60 kr.

Kuliffay Ede. **A szabadság hősei és vértanui.** Lapok a magyar történetből. 1 frt 60 kr.

Legouvé Ernest. **Atya és fiu** a tizenkilenczedik században. Forditotta *Feleki* József. Gyermek- és serdülő-kor. Ifju-kor. 1 frt 60 kr.

Mathews Vilmos dr. **Hogyan boldogulunk?** Forditotta és jegyzetekkel ellátta *Poligen.* 1 frt 60 kr.

Orosz beszélyek. Első kötet. Irták *Puskin* S., *Gogol* M., *Krylov* J., *Dosztojevszkij* T., *Turgenyev* J. 2 frt.
Tartalom: Puskin Szergj. Sándor. Anyegin Eugén. Regény versekben. Ford. *Bérczy* K. — Kisasszony parasztruhában. — Pikkdáma. — Hózivatar. — *Gogol* Miklós. A szorocsineczi vásár. — A rettenetes bosszú. — A májusi éj vagy a vizbefult leány. — *Krylov* Andrejevics Iván. Éjszakák. — *Dosztojevszkij* T. A szerény asszony. — *Turgenyev* Iván. Egy kétségbeesett ember. — Régi képek. — Költemények prózában. Ford. *Csopey* László.

Pestalozzi Henrik. **Lénárd és Gertrud.** Magyaritotta *Z engeri* Samu. A szerző életrajzával. 2 frt.

Tündérmesék. A legkedveltebb gyüjteményekből összeállitva. Negyedik kiadás. 80 kr.

Wieland. Az Abderiták. Ford. *Farkas* Albert. 1 frt 40 kr.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, egyetem-utcza 4.)

Orlay Petrics Soma
festő

Fővárosi Lapok.1869.aug.17. /Külföld./

O r l a i Petrás Soma

festő

Fővárosi Lapok.1869.aug.19. /A münchcheni kiállitás,stb./

O r l a i Petrics Soma
festő

Keleti Gusztáv: A nemzetközi mükiállitás Münchenben. Fővárosi Lapok. 1869.nov.6.

O r l a i P e t r i c s S o m a
festő

Fővárosi Lapok.1869.aug.13. /Külföld./

O r l a y P e t r i c s Soma
festő

Fővárosi Lapok.1869.jul.1. /Fővárosi hirek./

O r l a i Petrics Soma

festő

Fővárosi Lapok.1869.jan.10. /Fővárosi hirek./

O r l a y S o m a
festő

Fővárosi Lapok.1867.dec.21. /Fővárosi hirek./

O r l a y S o m a
festő

Fővárosi Lapok.1867.okt.27. /Fővárosi hirek./

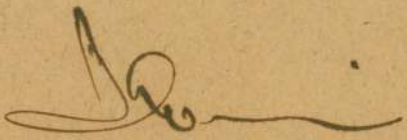

O r l a y S o m a
festő

Fővárosi Lapok.1867.okt.11. /Az orsz. képzőművészeti társulat./

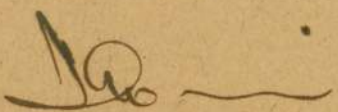

O r l a y S o m a

festő

Fővárosi Lapok.1867.jul.31. /Fővárosi hirek./

O r l a y S o m a
festő

Keleti Gusztáv: Alkalmi kiállitásunk. Fővárosi Lapok.1867.jun.17.

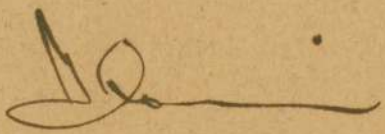

O r l a y S a m u
festő

Fővárosi Lapok.1867.jun.14. /Fővárosi hirek./ ~~A képzőművészeti.../~~

O r l a i Petrics Soma
festő

Fővárosi Lapok.1867.máj.5. /Fővárosi hirek./ ~~Müvészeti pályán.../~~

O r l a y P o b r i c s J o n a

festő

Fővárosi Lapok.1868.dec.13. /Fővárosi hirek./

O r l a i P e t r i c s Soma

Fővárosi Lapok.1868.aug.28. /Fővárosi hirek./

O r l a y Petrics Soma

festő

Fővárosi Lapok.1868.febr.10. /Az 1868-diki okt.1-jétől dec.31-éig a m. nemzeti muzeum számára részint ajándékozott, részint megvett tárgyak jegyzéke./

Orlai Petrics Soma

Mint cid –

éves korában. — **A képzőművészeti** társulat csarnokában az uj képek közt láthatók gr. Migazzi barsi volt-főispán arcképe Barabástól, Petőfi 1849-diki arcképe Orlai Petrich Somától s »A pénzgyűjtés« cimű életkép (a muzeum tulajdona) Greguss János-túl. — **Több lap szerint** : az a ...

Fővárosi Lapok

1875. 297. P.

(I félév

MDK

Orlai P. Soma

Szép Ilonka.Festette Orlai P. Soma.Köre rajzolt Grimm Rudolf.Az Orsz.Magy.Képzőm.Tars.műlapja 1862.

SzmKT 50 152.1.

ORLAI PETRICS

KOMÁRIK DÉNES: Adalékok

Fesel Friggas művészkapcsolatához

Orlai P. S. emlétre p. 227.

ARS HUNGARICA 1994/2.

rgleichen. Auch vermögen wir durch Ver-
besser zu schützen; durch diese aber
auf zu sein, was sie in Griechenland
h und immer lustiger Ort.
n, so finden wir über den Säulen das
riechenland aus dem Holzbaue entstan-
er wesentlich Steinbau und ohne Remi-
; das dorische Gebäude, in seiner
rav, Fries und Kranz, hat also für
e der Mauer vorspringende Gesimse
d für uns die Zwischenräume zwischen
glich Fensteröffnungen waren, ohne
h konnte, wieder wegen des milden
eit der Winter, in Griechenland

ORLAI PETRICH Soma

E¢SERY Elemér: Nagy idők festőkrónikása. =
Uj Magyarország, 1992. okt.22. 9.ill.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

összehívni, ha a választmány
li, vagy a tagok egy negyede
nja.

or határozatképes, ha a tagok
vényességéhez a jelen lévők
ata szükséges.

ORLAY PETRICH SOMA

Porkoláb Tibor: "Magyar Weimar".
/Irodalmi emlékhelyek.../

Észak-Magyarország 1996 ápr. 2o

/Az ujságkivágás Ybl Miklós neve alatt található/

n Museums mit einer Vorschau
996
üdischen Kulturwochen '95

ber 1995, um 10 Uhr
EON
0, 2. Stiege/Mezzanin

ch Ihnen jederzeit zur Verfügung. Sie erreichen
resse (Dr. Alfred Stalzer, A-1060 Wien,
3 oder 0663/084 987, Telefax 596 78 78) oder

chen Grüßen

ed Stalzer
ereferent

JÜDISCHES
MUSEUM
WIEN

, 1010 Wien, Telefon +43 /1/ 535 04 31 Fax +43 /1/ 535 04 24

Orlai Petrich Soma

Szabó Júlia: A XIX. sz. festészet Magy.
Bp. 1985,

20, 24, 25, 27, 45, 182-183 (142 és 144-es kép)
201 (165-ös kép) 204-205 (171-es kép), 220-221
(191-es kép)

ORLAI Petrics Soma

cenzurajra Baráth Ferencről
erelitviát

PR Gy 35.
59-60, 93.

ORLAI Petrich Soma

Szij Béla

Orlai Petrich Soma műfajteremtő

jelészete

Élet és Tudom 1985. márc. 15. 11. sz. 335-

337.

e, esetről esetre be kellett számol-
ól, amit még jámbor buzgalomból,
idealizmusból, megtoldott azzal,
t a Mücsarmokot önönként eláraszto
t azért az egy-két értékért, amit
magával még azt hitte, az erkölcsi
előbb-utóbb győzni kell. Azóta sok
ég e világi dolgok járását, s most,
után először áll ujra szemben azzal
i kiállitásról irjon, föladattal, a-
g tudott felelni kenényen, most fá-
hér papirra, és nem tudja, mit ir-
évvel ezelőtt irt? Irói önérzete
önmagát ismételje. Ujat mondjon? Nem

Orlai Petrics Soma

Keserü Katalin: Orlai Petrics Soma 1822-1880
Bp. 1984
rec. Sz. Kürti Katalin - Bélési Élet, 20, 1985, 2
241-246

12. Die große Bilder, Statuen und anderer Raritäten Galerie

13. Noch eine Gartenansicht

14. Audienzzimmer in dem Garten zu Wien.

Die Ergänzung zu diesen Stichen muß in der Besprechung der Berichte und Belege gleichzeitiger Bauten gesucht werden. Die wesentliche Veränderung zur früheren Zeit liegt selbstverständlich in dem neuen Arten des Plafondschmuckes. Die großen Neuerungen in der Stuck tourkunst wurden eben besprochen. Sie veränderten den Gesamteindruck der Decke.

Eine grundlegende Änderung finden wir auch bei der Gestaltung der Wand.

Im Vergleich zu späteren Innenausstattungen (bezw.den

ORLAI Petrich Soma

Keserü Katalin: Orlai Petrich Soma (1822–1880)
Bp. Kép. 198
rec. Sz. KÜRTI Katalin = Alföld, 36. 1985, 7. 95–96.

ORLAI Petrics Soma

Késerü Katalin: Orlai Petrics Soma 1822-1880.
Bp. : Képzőművészeti, 1984

rec. KERNY Terézia = Ars Hungarica, 13, 1985,
2. 252 - 253.

ORLAI Petrich Soma

Waldmüller bécsi iskolájában tanított, ahol Zichy zongoratanár volt.

Ed.

Geller Katalin: Zichy M. Bp. 1990. 9. p.

ól nyiló három ajtó pedig a két
elenitője. A szigoru képprogram
, középső nyilása a királyi ajtó
ocsolat megjelenitője. A szigoru
fal diszes, középső nyilása a
eruzsálem kapura emlékeztet, amelyek
a készülő Krisztus földi müködé-
tanui voltak. Az oltár centrumában
an egy üreges oszlopon áll, amelyben
az oltárszentelésről kiállitott
ban elterjedt, négy lábon álló
ábak alatti márvány talplemezen
az alapitókra vonatkozó vésett
tal Krisztus sirjára, három-

Haditestők

Forrásértékű csataképek a szereplőkről, a ruházatról és a fegyverzetről

A Császár-huszárok és a bán huszárezred összecsapása 1849. április 4-én Tápióbicskénél (Than Mór festménye)

Inter arma silent musae – fegyverek közt hallgatnak a múzsák. A latin szállóige annyiban kétségtelenül helytálló, hogy háborús időkben még uralkodóknak, hadvezéreknek sem nagyon van rá idejük, energiájuk, hogy monumentális műalkotásokat rendeljenek. Az ünneplésnek, a dicsőséges tettek, győzelmek megörökítésének a harcok befejezése után jön el az ideje, amikor kiderül, ki a győztes és ki a vesztes.

P. Szabó Ernő

Rögzíteni azonban akkor kell az eseményeket, amikor történnek. Részben azért, hogy később könnyebb, hitelesebb legyen az emlékezés, részben azért, mert igazi művészember számára olyan vizuális kihívást jelentenek a háborús idők eseményei, amelyeknek aligha állhat ellen. Részben pedig azért, mert a kortársak számára is a legfontosabb információk közé tartozik az, ami a hadszíntéren történik. Utóbbi szempontból különösen érdekes periódus 1848–49, az európai forradalmak kora: ez volt az első olyan időszak a történelemben, amikor a forradalom, majd a szabadságharc eseményeit napról napra, szinte képregényszerű folyamatossággal kísérik végig a képi ábrázolások.

Ahogyan *Hermann Róbert* 1848–49 című, a Korona Kiadónál 2001-ben megjelent reprezentatív könyve is mutatja, nem volt ez másként Magyarországon sem: a rajzok, metszetek, festmények éppúgy megörökítették az események kiemelkedő jelentőségű szereplőit, mint a helyszíneket, az egyes csaták jellemző mozdulatait. A korszak olyan jelentős művészeinek neve köthető a magyar szabadságharc ikonográfiájához, mint *Borsos József, Orlai Petrich Soma, Barabás Miklós, Than Mór, Brocky Károly*.vagy éppen az osztrák *August Pettenkofen*.

Mégis bajban lennénk, ha a lehető legnagyobb pontosságra törekedve szeretnénk összeállítani a szabadságharc képi ábrázolásának krónikáját. A képekről ugyanis legtöbbször éppen az egyik legfontosabb adat, a művek alkotójának neve hiányzik. Különösen azoknak a rajzoknak, metszeteknek az esetében, amelyek az egyes ütközetek jeleneteit, szereplőit örökítették meg. Jellemző, hogy az említett kötet képaláírásaiban csak kivételes esetben szerepel a szerző neve. Mindannyiszor Than Mórról van szó.

Az anonimitásnak persze több oka is van. Az első az események természetrajzában rejlik: a szabadságért harcoló magyar seregekben ugyan számos rajztudással megáldott honvéd, tiszt szolgált, a harc egymást gyorsan követő fordulatai, a résztvevőket fenyegető közvetlen életveszély azonban aligha engedte meg, hogy saját kedvükre rajzolgassanak. A későbbi gyakorlattal ellentétben pedig nem volt a magyar seregben hivatásos hadirajzoló, tábori festő, s a magyarországi sajtó állapota sem tette lehetővé, hogy az újságokban képes tudósítások jelenjenek meg. A mégis elkészült vázlatok egy része pedig nyilván azért pusztult el később, mert alkotójuk a szabadságharc leverése után joggal félhetett a felelősségre vonástól.

ORLAI PETRICH SOMA

Magyar Nemzet, 2003. màrc. 14.

Oslai Patrick Sama

A debreceni Déri Múzeum kincsei

Alföld 1987

1021

KONDICS JÓZSEF

ORLAY P. SOMA

Sárvár és a sárváriak a magyar képzőművészetben I. rész

Tanulmányom célja az, hogy felmérje azokat a képzőművészeti alkotásokat, amelyek Sárvár történelmével kapcsolatos személyeket, vagy sárvári tájakat ábrázolnak. Egyúttal ismertetést ad a sárvári születésű képzőművészekről és közli a téma szakirodalmát.

A bevezető felvázolja Sárvár képzőművészeti életét különböző történelmi korszakokban és közöl néhány kuriózumot is.

A második részben – időrendi csoportosításban – Sárvár történelmével kapcsolatos személyekről készült képzőművészeti alkotások felsorolása található. A műtárgy és Sárvár kapcsolata a műtárgy leírása előtt van. A képzőművészeti alkotások sorszáma a forrásjegyzéknél is azonos, itt található az adott műtárggyal foglalkozó szakirodalom.

A harmadik rész a Sárváron élt, élő, illetve az itt született művészek rövid életrajzát tartalmazza, munkásságuk rövid bemutatását és a róluk szóló legfontosabb szakirodalmat.

Történelmi bevezetés

A várak rideg helyiségeit eleinte kárpitokkal, faliszőnyegekkel díszítették. Ábrájuk többféle volt: mitológiai, történelmi, bibliai jelenetek, vagy éppen az egyházi életet ábrázoló. Azt, hogy a sárvári vár helyiségeit is szőnyegekkel borították – igazolják az egykori leltárak. A legelső megbízható ábrázolás, amely Sárvár történetéhez kapcsolódik, Hunyadi János tanítványának: Ozorai Pipónak portréja. A firenzei származású hadvezérrel sok olasz művész, festő, kőfaragó érkezett, akiket mint a humanizmus és reneszánsz első hazai pártfogója és terjesztője – több építkezésén is foglalkoztatott. Várkastélyaiban, Simontornyán és valószínűleg Sárváron is sok külföldi vendég megfordult, a pompakedvelő főúr pedig sokat adott véleményükre, ezért szakadatlanul csinosíttatta a környezetét.

A Kanizsayak birtokoskodásának szintén kevés emléke maradt fenn. A közelmúlt és napjaink művészei pedig főleg Kanizsay Dorottya alakját örökítették meg. *Orlay P. Soma, Haranghy Jenő, Borsos Miklós* más-más nézőpontból közelített a témához, de a mohácsi ütközet áldozatait temető nagyasszony tiszteletében találkoznak elgondolásaik.

Nádasdy Tamás nádor idejében Bécs mellett Sárvár volt az ország szellemi központja. Innen intézte ügyeit a nádor, innét küldte követeit, megbízottait Erdélybe, Itáliába, Bécsbe, Wittenbergbe. Udvara menedéke lett a vallásuk miatt üldözött prédikátoroknak, íróknak, művészeknek. Építkezésein olasz kőfaragók: *Petro Spatió* és *Petro Plenio* is dolgoztak. Foglalkoztatta a menekült anabaptistákat – a habánokat.

Festő is volt a várban. A nádor húga – Mayláth István erdélyi vajda felesége – a sárvári udvarban nevelkedő Gábor fia írott képét kérte. Szintén olajfestésű portrékat kért Nádasdytól Giovo is – köztük Brodarics Istvánét is.

Szegedi Kőrös Gáspár az első magyar orvosdoktor, szintén Nádasdy meghívására jött 1553-ban Sárvárra. A páduai egyetemen tanult, ahol a művészetek mestere címet is elnyerte. Egyik levelében írta a nádornak, hogy 1554. szeptember 2-án Kristóf

FORRÁSOK

1. Postgeschichtliche Blätter aus Württemberg 1964. évi 9. szám.
2. Vasmegyei Közlöny
   1877. évi 51. és 52. száma.
   1880. évi 17. és 36. száma.
   1881. évi 21. és 24. száma.
3. Vasmegyei Lapoké
   1877. évi 50. és 51. száma.
   1878. évi 1. száma.
   1881. évi 21. és 24. száma.
   1892. évi 58, 60, 62 és 92. szám.
   1893. évi 33, 36, 41, 46, és 57. száma.
4. Vasvármegye
   1891. évi 40. száma.
   1892. évi 44, 50 és 51. száma.
   1893. évi 19., 22., 24., 25. és 33. száma.
   1894. évi 1., 6., 11., 16., 20., 34., 39., 42., 56., 62. és 69. száma.
   1895. évi 17., 20., 27., 30., 50., 58., 60., 69. és 73. száma.
5. A szombathelyi premontrei főgimnázium 1879/1880, 1880/1881, 1882/83 és 1884/85. évi értesítői.
6. Sopron hetilap 1884. évi szeptember 10-i száma.
7. Posta és Távírda Rendeletek Tára
   1894. évi 72. száma.
   1900. évi 40. száma.
   1901. évi 50., 52. és 54. száma.
8. A Kereskedelemügyi Minisztérium jelentése a posta, távíró és távbeszélő 1892., 1893., 1895., és 1897. évi működéséről.
9. „Magyar Posta" szaklap 1931. évi 5. száma.
10. Az 1894. évi K. M. 22954/V. számú rendelet.
11. Közlekedésügyi Minisztérium első „Országos Telefon Névsora" (1894. november hó)
12. Közlekedéstudományi Szemle 1956. évi 9. száma.
    Dr Vajda Endre: Az első telefon összeköttetés Magyarországon.
13. Magyar Nemzet 1976. évi április 23. száma. Tudományos Figyelő:
    ifj. Bartha Lajos: Egy lap a telefontechnika történetéből.
14. *Dr. Mesterházy Sándor:* Adatok a soproni posta történetéhez: „A közhasználatú távbeszélő." Kézirat. 1970.

úrral Nádasdra, onnan „Egörvárra" mentek, ahol Kristóf úr segítségével és magyarázatával leírta a Nádasdy család ősi betűkkel leírt neveit, amelyek a templom bejáratánál voltak. Máskor festőfelszerelést kért a nádortól Bécsből. Azonban „. . . . Kövér Márton zöld festék helyett vitriolt küldött, ceruza helyett oltott meszet, gummi arabicum helyett bécsi cseresznyegumit. Persze, ha a festéket a szénárusnál kereste . . ."

Az 1550 táján Pozsonyban élő Dániel festőt is támogatta a nádor. Nádasdy alakja *Németh Mihály* megfogalmazásában erőt, méltóságot sugároz.

A Sárváron elhúnyt Tinódi alakja szintén több művészt is foglalkoztatott, hiteles arcképe azonban nem maradt fenn.

Az első magyar nyelvű könyv szerzőjének: Sylvester Jánosnak a szobrára, amely a róla elnevezett sárvári járási könyvtárat fogja díszíteni, *Varga Tamás* szobrászművész kapott megbízatást.

Balogh Elemér 1913-ban, a németújvári ferences zárdában megtalálni vélte Beythe István olajfestésű arcképét. A feltevés nem bizonyított, ugyanúgy az sem, miszerint a Méliusz Juhász Péter 1563-ban kiadott Magyar Prédikációjának címlapján látható papi alak maga a prédikátor lenne.

A Nádasdy családról a Budapesti Történelmi Képcsarnokban található festménysorozat a nádasdladányi-kastélyból került oda. S a család több tagját ábrázolja. Legkorábbi darabjai a nádort és nejét ábrázolják – ezek valószínűleg XVI. századi eredeti után készült XVII. századi másolatok. Itt voltak Orlay P. Soma, Nádasdy Tamást környezetében ábrázoló festményei is.

Bloch Benjámin (1631–1690) Lübechből került Nádasdy Ferenc szolgálatába, ahol 3 évig udvari festő, majd az országbíró költségén Rómában, Nápolyban, Velencében folytatta tanulmányait. Megfestette patrónusa feleségének portréját is.

Nádasdy Ferenc országbírót nemhiába hívták „magyar Krőzus-nak", udvarában kincstárat, képtárat, könyvtárat, fegyvertárat és éremgyűjteményt létesített. A gyűjtemény nagyobb részét 1665-ben pottendorfi kastélyába vitette át, a Sárváron maradt alkotások tárlóhelyét, a várat freskókkal díszíttette. 35 flandriai kárpit volt gyűjteményében. Végrendeletében Sárvárt jelölte meg kincseinek tárházaként, a mindenkori családfő őrizete alatt. Képtára a kor legjelentősebb gyűjteménye lehetett. Arcképgyűjteményében csaknem minden kortársa szerepelt. A leltár negyvenegy egész és harmincegy félalakos magyar főúri portrét említ. Harmincöt világi tárgyú festményből tizenegy tájkép, Sopronkeresztúri kastélyában huszonöt nagy tájkép, tíz középméretű festmény, 17 portré, 50 kisebb festmény volt. A Wesselényi-féle összeesküvésben való részvétele miatt kivégzett főúr gyűjteményét 1679-ben Eszterházy Pál nádor vette meg Lipót császártól nevetségesen olcsó áron: 147 forintért, ez a gyűjtemény alkotta a Fraknón őrzött Eszterházy-képtár magját. Alattvalói hűségét kihangsúlyozandó – Eszterházy nem vette meg az összeesküvő és családját ábrázoló festményeket. Ezt ellensúlyozva Szirmay István zemplén megyei főúr pazdicsi kastélyában megfestette a kivégzettek arcképeit – ezzel tiltakozva Lipót önkényuralma ellen.

1677-től Draskovich Miklós az új birtokos. Országbíró, a lefejezett országbíró leányának férje. Ő is nagy műpártoló és éremszakértő. (III. Ferdinánd is segítségét kérte ismeretlen érem meghatározásához) Híres volt az éremgyűjteménye – de nem Sárváron, hanem Tömördön létesített képtárat. Egy 1682-ből származó jegyzék 43 festményt említ, ebből tizennyolc arckép, a többi csendélet, tájkép. Óvári kastélyukban 25 festményt őriztek.

A Rákóczi-szabadságharc, az Inkey-, Szluha családok és Ferdinánd főherceg tulajdonossága idejéből nincs semmi emlékünk, csak egy 1822-ben, Bécsben készült porcelláncsésze, amelynek festménye a várat és a kálváriát ábrázolja.

Az 1848-as szabadságharc idején Sárvár országgyűlési képviselője Batthyány Lajos volt, akit korának legnagyobb művészei örökítettek meg.

Petőfi barátja: Szelestey László vas megyei főjegyző lett a város képviselője. *Barabás Miklós* és *Marastoni J.* művei őrzik alakját.

Gárdonyi Géza sárvári tanítóskodása idejéből nincs képzőművészeti alkotás, a későbbi időkből több munka őrzi emlékét.

Az 1921-ben Sárváron elhúnyt II. Lajos bajor királyt a Budapesten élt Zilzer Antal örökítette meg. Az egyik bajor hercegnőt pedig *Liezenmayer Sándor* festette le Magyarországi Szent Erzsébet című festményének modelljeként. 1831-ben született Sárváron Donászy Kálmán festő, aki 1849-ben a bécsi képzőművészeti akadémián F. Steinfeld-nél a tájképfestészeti szakosztályt hallgatta. Sárvári témájú festménye nem ismeretes.

A képzőművészet nagyobb fellendüléséről 1908-tól beszélhetünk, amikor *Fábián Gyula* rajztanár (1884–1955) Sárvárra került. 1911-ben itt vette feleségül az ország első diplomás rajztanárnőjét: *Biczó Ilonát*. Az iskolai rajztanítás mellett Schleimann József sárvári fazekastól megtanultak korongozni s műveikkel a milánói kiállításon is szerepeltek. 1915-ben Szombathelyre helyezték őket.

1919-ben *Olgyai Ferenc* festőművész (1872–1939) az akkor már Európa-híres szolnoki művésztelepről – ahol *Bihari Sándorral, Fényes Adolffal, Kernstok Károllyal és Vaszary Jánossal* együtt dolgozott – a Tisza menti harcok következtében költözött ide. A cukorgyári Hatvany-kastélyban kapott lakást és műtermet a Tanácsköztársaság helyi vezetőitől.

Heti két ízben foglalkozott az igérkező tehetségekkel. A kis csoport szervezője a Sárvári Néplap, a párt lapja volt. A cukorgyári önképzőkör a szakszervezeti mozgalommal összefonódva munkásegyletté nőtt.

1925-ben már úgy megerősödött a képzőművészeti élet, hogy bemutatkozó kiállítást rendeztek Sárváron a fiatal művészek, sőt Szegény Ervin író kezdeményezésére művésztelep létesítését is felvetették.

A felszabadulás után az első öntevékeny csoportok között működni kezdett a képzőművészeti szakkör is, *Majthényi Károly* szobrászművész-tanár vezetésével. Átlagosan 16–20 fő volt a létszáma. Zömében munkások fejlesztették képességeiket, pl. Lőke Mária munkásszülők gyermeke, Kóbor Jenő, a Járműjavító dolgozója, Németh József kőműves és Fóth Ernő sitkei parasztszülők gyermeke. Az eredményes munka eredményeként a Népművelési Minisztérium 1951. október 23-án 4000 Ft-tal jutalmazta a szakkört.

1958 júniusáig töretlenül ívelt a szakkör munkája, de ekkor – Majthényi Károly Szombathelyre költözésével – törés állt be a fejlődésbe. Egy hónapig a fiatal *Horváth János*, a Tanítóképző új rajztanára vezette a szakkört, de júliusban ő is Szombathelyre költözött. *Majthényi Károly* személyes javaslatára ekkor *Szabó László* tanárt (1896–1974) kérték fel a szakkör vezetésére. Működésük rövid idő múlva 1960-ban megszűnt. Szabó Lászlónak azonban jó néhány növendéke országos hírre kapott: *Fóth Ernő, Lakatos József.*

1962-ben *Vörös Ferenc* festőművész, rajztanár vezetésével újjáalakult a szakkör. Munkáját a Sárvári Tárlatok emelkedő színvonala és az amatőrművészek kiállításának sikere dicsérte.

1976-ban 15 taggal újjáalakult a képzőművészeti szakkör *Kálóczy Györgyné* rajztanár irányításával látott munkához. 1977 januárjában nagy sikerű bemutatkozó kiállítást tartottak. A kiállításokon szembetűnő a szűkebb haza, Sárvár és környékének bemutatása. Sok szeretettel örökítik meg környezetüket. Lehet, hogy nem mindegyik kiemelkedő alkotás, de Urbán László szavaival vallom:

„a sárváriak... örömmel köszöntik városuk minden művészi megjelenítését, úgy vannak vele, mint anya a gyermekével, az övék, s nekik a legszebb"

A nagy múltra visszatekintő, hagyományokkal bíró sárvári képzőművészeti élet felfelé ívelésének biztosítéka *Lakatos József* és *Simon János* festőművészek és *Németh Mihály* szobrászművész munkássága. *Németh Mihály* szobrászművésznek *Simon János* festőművésznek munkássága.

Sárvár történelmének ikonográfiája

Sárvárt – Zsigmond adományaként – 1390. augusztus 23-án iktatták Kanizsay János esztergomi érsek és testvérének birtokába. Az egyik testvér: Miklós 1385-ben magyaróvári várnagy, 1387–1400-ig kisebb megszakításokkal Vas, Sopron és Zala megyék főispánja, 1388–1398-ig tárnokmester. Részt vett a nikápolyi hadjáratban. Nápolyi Lászlóhoz való csatlakozása miatt birtokait Zsigmond elkoboztatta s a közéletben többé nem szerepelt.

1. Kanizsay Miklós királyi tárnokmester sírköve — vörösmárvány, gót minuszkulás töredékes keretben. Az örményesi ferences templomból átszállítva a zalaszentgróti r. k. templomba.
1421-ben a Kanizsay család elveszti Sárvárt. Az új birtokosa Philippo Scolari — Ozorai Pipó, aki a török elleni harcok kimagasló alakja volt. Hunyadi János tanította a haditudományokra. 1424-ben visszacseréli Sárvárt Kanizsay István simontornyai birtokáért. A lippai csatában esett el 1426-ban.
2. *Andrea Del Castagno* (1390—1457): Filippo Scolari arcképe
— freskó a firenzei Cenacolo de Santa Appoloniában. Eredetileg a Villa Riniccini díszítésére szolgált Legnaiaban. Teljes páncélzatban ábrázolja a törökverőt sisak nélkül, görbe karddal a kezében. Aláírva: INVS THEVCRO (rum)
A képről Balló Ede készített másolatot — Budapest, Tört. Képcsarnok.
3. *Masolino Da Penicale* (1383—1447): Filippo Scolari arcképe
— A Castiglione d olane Herodes-bankett freskóján.
4. *Cristoforo Dell Altissimo* (—1605): Filippo Scolari arcképe
festmény másolata a comói Giovó-múzeum számára készült, másolata az Uffiziben látható.
5. Filippo Scolari arcképe
— ismeretlen festmény után készült a XVIII. századi Allegrini-féle metszet.
6. *Ferenczy József* (1866—1925): Ozorai Pipó
— olajfestmény
7. *Ohmann Béla* 1890—1968): Ozorai Pipó
— szobor, Szeged, Nemzeti Emlékcsarnok

1424-től ismét a Kanizsay családé Sárvár. Kanizsay László Vas megyei főispán majd királyi tanácsos Mátyás király kancelláriáján megismerkedett Geréb Péterrel, a későbbi nádorral, akinek leányát, Dorottyát feleségül is vette.

Halála után az özvegy a szintén nádor Perényi Imréhez ment nőül. Nemes jellemét Istvánffy is megörökítette: „Miután a halottak száma igen nagy volt, úgyhogy a sok holttesttől a levegő is megromlott és az ellenség elvonulása után azok felfalására nagy sereg kutya gyűlt össze, annyira, hogy az arra járó-kelő utasok biztonsága is veszélyeztetve volt, a buzgó nő, *Kanizsay Dorottya*, Perényi Imre nádor özvegye a keresztényeket, akik a haza védelmében estek el megszánván, saját pénzén ötszáz embert fogadott, akik az elszórva fekvő testeket, nehogy azok a vadak és az ebek által tépessenek és falassanak föl, roppant nagy gödröket ásatván, eltemetteté". László bátyja halála után Németújvárra, majd Sárvárra költözött, ahol annak árváit, köztük Kanizsay Orsolyát, Nádasdy Tamás későbbi feleségét is nevelte. Sárvár várát megerősíttette, így sikerrel ellenállt a törökök ostromának.

8. *Grund Vilmos:* Történelmünk kiválóbb nőalakjai. (Köztük Kanizsay Dorottya)
— litográfia, Budapest, Tört. Képcsarnok

9. *Borsos Miklós* (1906—) Kanizsay Dorottya
— bronz szobor, Siklós, vár, 1970, 200 cm. Változata: Stabat Mater — bronz, 34 cm, 1971.
10. *Várkonyi Károly* (1910—) Kanizsay Dorottya 1526
— fametszet, kisgrafika, 98 x 70 mm, Sárvári magángyűjteményben
11. *Zágon Gyula* Kanizsay Dorottya
— szobor, fa, a művész tulajdona, Szigetvár
12. *Harangby Jenő* (1894—1951) Kanizsay Dorottya fekete hollóval
— üvegfestmény a mohácsi csatakápolnában.

a) *Konecsni György* (1908—1970) Kanizsai Dorottya
— bélyegterv, 1944.

13. *Orlay P. Soma* (1822—1880) Perényiné a mohácsi csata után összeszedi a halottakat (Perényiné temeti a mohácsi csata halottait)
— olaj, vászon 48 x 81 cm Lth. 6825 Bp. Magyar Nemz. Galéria.

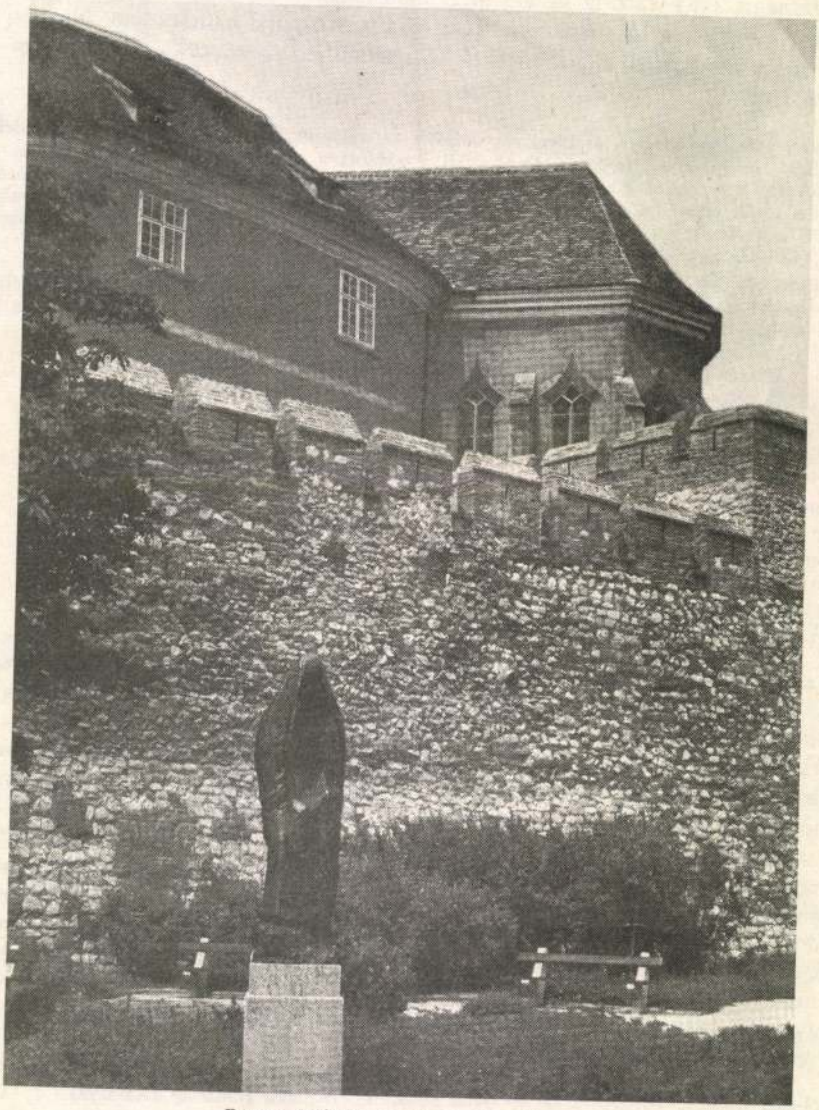

Borsos Miklós: Kanizsay Dorottya

Orlay P. Soma: Perényi a mohácsi csata után összeszedi a halottakat

a) *Krenner (Tardos) Viktor* (1866—1928) Perényiné eltemeti a mohácsi csata áldozatait — olajfestmény (2 ezer Koronás állami díjjal kitüntetve)

14. *Horváth Károly* (1873—1961) Perényiné a mohácsi vész után megtalálja Tomori érsek holttestét. olaj, vászon, a mű 1893-ban Baranya megye milleneumi képe volt.

15. Kanizsai Orsolya, 1560
— olaj. Valószínű, hogy 16. századi eredeti után készült a 17. században. A festő, akinek munkáján németes hatás látszik, a nádor feleségét földig érő, fekete köpenyben festette le. A nádasdladányi kastélyból a budapesti Történelmi Képcsarnokba szállítva.

16. *Lencsó Mihály* (1807—1883) Magyar Országi Nádorok Kriszt. Sz. u. 1000. évtől 1848 évig. (Köztük Gereb Péter, Perényi Imre, Báthory István, Nádasdy Tamás, Draskovich János, Wesselényi Ferenc és Batthyány Lajos)
— rézmetszet, 1847., Budapest, Tört. Képcsarnok

17. Perényi Imre nádor
— XVI—XVII. századi olajfestmény után, 18,7 x 15 cm. Az ovális keretben lévő mellkép barna hajjal és bajusszal ábrázolja a nádort.

18. Perényi Imre sírköve. A sírkőlapon teljes fegyverzetében látható a nádor, jobbjában címeres zászlót tart, balját kardján támasztja, lábai oroszlánon nyugosznak. Két oldalán angyalok által tartott címerpajzs, melynek jobb felén szárnyas férfi fej, a bal oldalán pedig jobbra néző oroszlán látható.
— Terebes, r. k. templom

1528-ban Kanizsay László özvegye, Drágffy Anna is elhúnyt, így a hatalmas Kanizsay-birtok leányukra: Orsolyára szállt. A kínálkozó óriási lehetőség felkeltette Nádasdy Tamás figyelmét. Ő 1498-ban született. A kor legjobb iskoláit: Váradot, Rómát, Bolognát végigjárva a királyi kancellárián helyezkedett el. A mohácsi csata idején Speyerben tárgyalt a török elleni segítség ügyében. A csatavesztés után Mária királynéhoz, majd Ferdinándhoz csatlakozott. 1535-ben feleségül vette Kanizsay Orsolyát, így került birtokába a sárvári vár is, amely a Nádasdy-birtokok központja, illetve a reformáció idején az ország szellemi központja lett. Udvarában, melyben a kor szinte valamennyi neves személye megfordult, otthonra lelt *Abády Benedek, Sylvester János, Tinódi Sebestyén, Wathay Ferenc, Sennyey Ferenc, Kőrös Gáspár* doktor és még mások. A nádor 1562. június 2-án halt meg, tetemét 1669-ben a lékai családi sírboltba vitték Egervárról.

19. Nádasdy Tamás
— olajfestmény. Valószínűleg XVI. századi eredeti után készült XVII. századi másolat németes iskolázottságú festőtől. A képen a nádor díszes páncélban, hadvezéri botjával van ábrázolva. A nádasdladányi kastélyból a budapesti Történelmi Képcsarnokba szállítva.

a) Nádasdi Tamás síremléke
— Léka, olaszos kőfaragvány, a magyar renaissance hagyományai is felfedezhetők rajta.

20. *Németh Mihály* (1926—) Nádasdy (Tamás)
— szobor, bronz, 44 cm. A művész a humanista, ám hazájáért fegyvert is ragadó nádort ábrázolja.

21. *Németh Mihály* (1926—) Nádasdy Tamás büsztje

a) *Marastoni József* (1834—1895) Gr. Nádasdy Tamás Magyarország Nádora
— rézkarc, ny. Walzel A. F. Pesten 1855., Sárvár, Múzeum.

b) *Perlaszka Domokos* (1801—1846) Gróf Nádasdy Tamás, Magyarország Nádora
— rézmetszet, 19,5 x 12,7 cm. (Jelezve: „Eredetiről másolva metsz. Perlaszka Domokos".) Bp. Tört. Képcsarnok.

c) *Dunaiszky Lőrinc* (1784—1833) Nádasdy Tamás
— szobor, 1861. A budapesti Zrínyi utcai Nádasdy palotában állították fel. Az életnagyságú szobor korhű fegyverzetben, a könyvnyomdászat jelvényeivel ábrázolta a nádort.

A sárvári udvar egyik kiemelkedő tagja *Sylvester János volt* (1504–1554). A krakkói, majd a wittenbergi egyetemen tanult s Melanchton kedvelt tanítványa volt. Nádasdy az újszigeti iskolájához hívta meg tanítómesternek. Valószínűleg ennek az iskolának használatára állította össze az első magyar nyelvtant. Kinyomtatásáról Nádasdy gondoskodott. Létrehozta az ország első magyar nyelvű termékét kibocsátó nyomdáját, amelynek vezetője Sylvester János, majd *Abádi Benedek* voltak. Gondoskodásuknak köszönhejük az első magyar nyelvű könyvet, az Új Testamentumot. Sylvester 1543-tól a bécsi egyetem tanára volt. Nádasdyval összekülönbözve debreceni tanító, majd lőcsei prédikátor lett.

22. *Orlay P. Soma* (1822—1880) Nádasdy Tamás nádor Erdősi Sylvester Jánossal az újszigeti nyomdában.
— olaj, vászon, 1880 körül, 130 x 103 cm J. b. i. Orlay Petrics. Védett. Magántulajdon.

a) *Lotz Károly* (1833—1904) Pázmány Péter és kora
— freskó, 1892. Bp. Magy. Tud. Akadémia Nagyterem. A freskó baloldali csoportjában Szenczi Molnár Albert, Dávid Ferenc, SYLVESTER JÁNOS ismerhetők fel.

Tinódi Sebestyén 1510 körül született. Török Bálint fogságba estéig annak szigetvári udvarában élt, azután került Sárvárra. Valószínűleg itt nősült meg. Sok bolyongás után Kassán telepedett le. Nádasdy közbenjárására költői munkásságáért nemesi címet nyert. 1556-ban Sárváron húnyt el. Sírját nem lelik.

23. *Aggházy Gyula* (1850—1919) Tinódi Sebestyén főúri társaság előtt verses krónikáját énekli.
— olaj, vászon, 1880. (Az Ipolyi-pályázatra készült festmény)

24. *Bezerédy István* (1858—1929) Tinódi Sebestyén
— bronz szobor, 1907, a talapzattal együtt 6 m. A Ferenc József által adományozott tíz szobor egyike.
A 3,5 m magas, haraszti kőből készült talapzatot *Jámbor Lajos* építész tervezte. A talapzat domborművét *Jankovich Gyula* készítette és török elleni harci jelenetet ábrázol.
Budapesten, a Népszínház előtt állították fel, jelenleg a Városligetben található. Mivel Tinódiról hiteles arckép nem maradt fenn, Bezerédy egy Sáros megyei vár falán lévő festmény alapján mintázta meg a korának megfelelő öltözékben, kezében lanttal. Megemlítendő még, hogy az 1940-ben kiadott új ötpengős bankjegy egyik oldalán ennek a szobornak a képe látható.

25. *Boda Gábor* (1907—) 1510—1556. Tinódi Lantos S.
— dombormű

a) *Fery Antal* Tinódi Lantos Sebestyén 1510—1556
— fametszet, ex libris, 1974, Sárvári magángyűjteményben.

26. *Bory Jenő* (1879—1959) Tinódi Sebestyén
— szobor, Székesfehérvár, Bory-vár.

a) *Bory Jenő* (1879—1959) Tinódi — Kisplasztika, Székesfehérvár, Bory-vár.

27. *Kerényi Jenő* (1908—1975) Tinódi
— szobor

Fery Antal: Tinódi Lantos Sebestyén, fametszet

28. *Kiss István* (1927—) Tinódi Sebestyén
— szobor, bronz, 1967, Szigetvár (modellje 40 cm, bronz). Felállítva a nyirbátori ref. műemléktemplom sétányán is.
29. *Kovács Mihály* (1818—1892) Tinódi Lantos Sebestyén Török Bálint udvarában.
— olaj, vászon, 43,5 x 26 cm. EGER, Képtár. (Vázlat a bp.-i Történelmi Képcsarnokban lévő festményhez)
30. *Kovács Mihály* (1818—1892) Tinódi Sebestyén, mint dalnok.
— olajfestmény, Budapest, Tört. Képcsarnok.
31. *Németh Mihály* Tinódi (I; II)
— bronzszobrok, 1972, 31 cm, 32 cm
32. *Németh Mihály* Tinódi
— szobor, kő, Sárvár Tinódi Gimnázium
33. *Orlay P. Soma* (1822—1880) Nádasdy Tamás nádor Tinódival.
— olaj, vászon, 103 x 83 cm J. n. Védett. M. l.
34. *Pándi L.* Tinódi Sebestyén
— tűsrajz
35. *Rudnay Gyula* (1878—1957) Tinódi
— olaj, vászon, 70 x 96 cm 1920 körül, Pécs Janus Pannonius Múzeum
36. *Szabó Iván* (1913—) Tinódi emlékmű
— szobor, 1970, Sárvár, Várpark.
a) *Szabó Iván* (1913—) Tinódi
— relief — Hajdúszoboszló, Művelődési Központ.
b) *Szabó László* (1927—) Tinódi.
— szobor, 1957, Eger
37. *Tulipán László* (1943—) Tinódi Lantos Sebestyén emlékére.
— diófapác, rajz, 1971. 200 x 670 mm
38. *Zágon Gyula* Tinódi Lantos Sebestyén 1505—1556
— fa, dombormű, Szigetvár, a művész tulajdona.
a) *Farkas Róbert* Tinódi Sebestyén
— dombormű, 1981. A délbaranyai Rózsafán épített 3 m magas zenélő kúton.

Rudnay Gyula: Tinódi

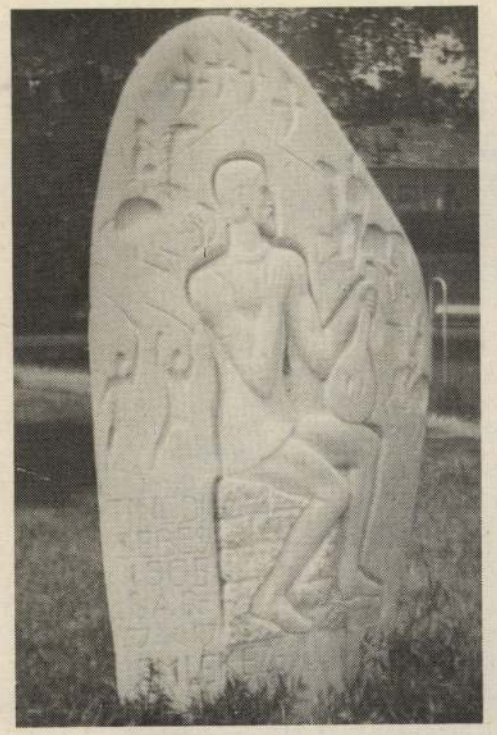

Szabó Iván: Tinódi emlékmű

A nádornak, majd fiának, Ferencnek is szolgálatában állt Balassi Bálint tanítványa: Wathay Ferenc (1568–1609?). Eleinte Sárváron 50 lovas hadnagya, s a sárvári haddal Pápára, majd Veszprémbe vonult, később Székesfehérvár vicekapitánya volt. Sebesülten a törökök fogságába került s rabságában írta Énekes Könyvét és finom kidolgozású vízfestményekkel is díszített naplóját. 1606-ban szabadult. Győr várában, majd Cseszneken szolgált, ezután nyoma veszett.

39. *Újházi Péter* (1940—) Székesfehérvár 1601-es ostroma és Wathay Ferenc elhurcolása.
— olaj, vászon 1973.

40. *Lux Elek* (1883—1941) Wathay Ferenc várkapitány.
— szobor, Székesfehérvár.

41. *Fery Antal* Wathay Ferenc (Ex libris).
— fametszet, 1973, op. 964.

a) Wathay Ferenc naplója
— vízfestékkel színezett, toll-rajzokat készített elfogatásáról, megcsapatásáról, rabsága helyéről, a Héttoronyról.

Horváth Stansith Márk horvát nemesi családból származott, akik a fenyegető török veszély elől Körmendre húzódtak. Szinte baráti kapcsolatba került Nádasdy Tamással, akinek 1543–44 közt szolgálatában is állt. Ekkor szerzett érdemeiért 1548-ban magyar nemességet kapott Ferdinánd császártól. 1555-ben győri, majd év végétől szigetvári várkapitány.

42. *Nagy Géza* (1921—) Horváth Márk szigetvári várkapitány
— szobor, 1971, Szigetvár.

A legújabb kutatások érdeme, hogy Melius Juhász Péter debreceni püspök (1536–1572) személyét azonosították Somogyi Péter sárvári tanítóéval. Wittenberget megjárva, fokozott érdeklődéssel fordult a botanika felé, amellyel még gyermekkorában, a

Lux Elek: Wathay Ferenc várkapitány

Nádasdyak sárvári várában ismerkedett meg Gáspár doktor és Beythe István révén. Tapasztalatait a Herbárium, Az fáknak, füveknek nevekről, természetekről és hasznairól c. kötetében összegezte (Kolozsvár, 1578).

42/a) *Füredi Richard* (1873—1947) Méliusz Juhász Péter.
— szobor, 1934, Debrecen. A művész az ábrázoltat könyvvel a kezében szenvedélyes szónoklás közben örökítette meg.

42/b) *Gáborjáni Szabó Kálmán* (1897—1955) Prédikáló Méliusz Juhász Péter.
— freskó, 1938. Debrecen, Ref. Kollégium.

42/c) *Ohmann Béla* (1890—1968) Méliusz Juhász Péter.
— szobor, Debrecen.

Nádasdy nádor fia, a híres „fekete bég", korának híres törökverője 1555. október 6-án született, Sárváron, majd Bécsben tanult, 21 éves korában Vas megye főispánja lett. A művészetek és a tudomány pártfogója volt. Udvarában élt Gabelmann Miklós tanár, aki később a császár történetírója. Nádasdy Ferenc idejében készült a vár ola-

szos bástyarendszere, s az ugyancsak olasz Donató Grazioli tervei alapján készült a bejárati torony is.

43. *Hans Rudolf Miller* (H. R. M.) Az 1598-as sziszeki csata.
— freskó, 1653, Sárvár. Nádasdy vár díszterme. A freskón a törököket üldöző Nádasdy Ferencen kívül a meglehetősen szorult helyzetben lévő Kohárytés Sziszek távlati képét láthatjuk.

44. Nádasdy Ferenc
— olajfestmény. 1594.
A nádasdladányi Nádasdy-kastélyból a budapesti Történelmi Képcsarnokba szállítva. Nádasdy csizmaszárig érő, nyitott, gombos magyar köpenyben van ábrázolva, amely alatt világos, derékban övezett köntöst visel.

a) *Lotz Károly* (1833—1904) Mátyás király és a humanizmus.
— freskó, 1892, Bp. MTA. Nagyterem. A kép előterében, bal sarkában Beythe István prédikátor, Nádasdy Ferenc papja, az első növénytani író.

Még Kanizsay Dorottya szemelte ki fia számára Báthory Erzsébetet menyasszonynak. Tizenötéves koráig a sárvári várban nevelkedett. Szadizmusáról, vérszomjáról napjainkig sok legenda maradt fenn, sokféleképpen is magyarázzák. Újabb történeti kutatások azonban politikai cselszövésre is engednek következtetni.

45. *Madarász Viktor* (1830—1917) Báthory Erzsébet
— olajfestmény. A képen Nádasdyné a pap előtt térdelve várja a feloldozást, azonban lelki szemei előtt áldozatai lebegnek, s kétségbeesett arcára ül a meggyőződés, hogy az ő bűneire nincs bocsánat. A kép megrázó hatását emeli a mesteri megvilágítás. A kandalló meleg fénye ragyogja be a szobát, az ablakba pedig besüt a bágyadt holdvilág.

46. *Csók István (1865—1961)* Báthory Erzsébet Csejte várában.
— olaj, vászon, 1895, 400 x 650,5 cm. Századunk legjelentősebb magyar festőjének a drámai erővel komponált festményén Báthory Erzsébet hóba vetteti és jeges vízzel öntözteti udvarán jobbágyainak mezítelen leányait és gyönyörködik azok kínlódásában, szenvedésében. A Münchenben festett kép modelljét fél évig kereste, míg végül egy állástalan kalaposlány személyében találta meg azt. 1897-ben Münchenben, 1900-ban pedig Párizsban keltett a festmény nagy feltűnést. A Szegeden, majd Székesfehérvárott őrzött mű a II. világháborúban megsemmisült, csak darabjai maradtak. Pótolhatatlan hiány, hogy a 3 évig festett képről színes reprodukció nem maradt. Volt a festménynek egy korai változata is, amelyen Báthory Erzsébet is aktként szerepelt — így készült a halálrakínzott leányok véréből való fürdőjére.

47. *Csók István* (1865—1961) Báthory Erzsébet.
— olaj, vászon, 120 x 135 cm (46. sz. kép vázlata). Magyar Nemzeti Galéria, Budapest.

48. *Csók István* (1865—1961) Báthory Erzsébet profilja.
— olaj, vászon, 1932, szegedi műgyűjtő tulajdonában. Ismeretes vázlatok vannak még bajai magángyűjteményben és a nyirbátori múzeumban is. A művészt a festmény elkészülte után is roppant izgatta a kéjtől eltorzult arcú grófnő profiljának minél tökéletesebb megfestése. Több változatról van tudomásunk. (A fenti festmény rézkarc másolata sárvári gyűjtőnél. J. j. l. Csók)

49. *Báthory Erzsébet*
— olaj festmény 1594. A nádasdladányi kastélyból a budapesti Történeti Múzeumba szállítva. A grófnő divatos, bő szoknyája fölött finom, csipkés kötény, fűzött derekat hord. A leheletvékony, bő ingváll, a nyakban elálló, keményített csipkegallér kidolgozására nagyon ügyelt a festő.

Megemlítendő még a zay-ugróci (UHROVECZ–Csehszlovákia) Zay-kastélyban lévő XVII–XVIII. századi családi arcképek közt lévő Báthory Erzsébet portré.

Nádasdy Pál (1598–1633) vasi főispán, dunántúli főkapitány, később királyi főudvarmester. Nagyon felkarolta a protestáns írókat: Zvonarits Imrét, és Mihályt, Lethenyei Istvánt (aki 1611-től sárvári tanító) valamint Farkas Imre csepregi nyomdászt. Imádságos könyvet írt fiai számára (Csepreg 1631.)

50. Nádasdy Pál
— olajfestmény
A nádasdladányi Nádasdy kastélyból a budapesti Tört. Képcsarnokba szállítva.

51. Nádasdy Pálné Révay Judit
— olajfestmény,
a fenti kép párja, amely a XVII. századi főúri portré szép darabja.

Nádasdy Pál fia: Ferenc (1625–1671) a sienai egyetemen tanult. 1633-ban már Vas megye főispánja. Eszterházy Miklós nádor először édesanyját, majd őt is áttérítette a katolikus hitre. Ez volt a feltétele ugyanis annak, hogy a nádor leányának, Juliannának kezét megkaphassa. 1655-ben országbíróvá választották. Irodalmi munkássága, kincstárának híre eléggé ismertek. Lipót császár abszolutizmusa általános elkeseredést váltott ki a magyar népből, emiatt Wesselényi Ferenc vezetésével főúri csoport szövetkezett egymással az uralkodó ellen. A szervezkedést elárulták, résztvevőit elítélték, és kivégezték. Nádasdyt 1671-ben a bécsi városháza udvarán lefejezték, birtokait – Sárvárt is –, vagyonát a császár elkoboztatta.

52. *Menrad Johann Christian*
Nádasdy Ferenc országbíró arcképe
— olajfestmény
A képet G. Bodenehr metszette rézbe.
53. *Galeazzo Priorato*
Nádasdy Ferenc arcképe
— rézkarc,
1670. Megjelent a „Historia di Leopoldo Cesare" c. műben. Bécs 1670.
54. *Probst János*
Nádasdy Ferenc arcképe
— rézmetszet
55. *Elias Wiedemann* (1619—1652)
Nádasd Fr. (Gr. Nádasdy Ferenc)
— rézmetszet,
1651. Megjelent egy Bécsben kiadott metszetes könyvben.
56. Nádasdy Ferenc
— olajfestmény.
Budapest, Magyar Nemzeti Múzem
57. *Bloch Benjamin* (1631—1690)
Nádasdy Ferenc
— olajfestmény, 1656.

A művész 3 évig volt Nádasdy Ferenc udvari festője, utána patrónusa segítségével, illetve annak költségén Olaszországban folytatta tanulmányait. Regensburgban telepedett le, ott is halt meg. A festmény valószínűleg Sárváron lett festve. Nádasdy asztalra támaszkodik, amelyen álló óra és iratok láthatók. Szabad kezében egyenes botot tart. Öltözete arannyal gazdagon hímzett piros dolmány és mente.

58. *Bloch Benjamin* (1631—1690)
Nádasdy Ferencné Eszterházy Júlia
— olajfestmény,
1656. Ausztria Fraknó, Eszterházy vár Színvonalas művészi ábrázolás. Az országbíró felesége aranybrokát ruhában, gazdagon díszítve jelenik meg előttünk.
59. *Bartholomeus Kilian* (1630—1696)
Nádasdy (Ferenc) és felesége a lorettomi szervíta templommal
— rézmetszet, 1667
Valószínűleg abból a célból készült, hogy a donátorok portréját a rend székhelyén megőrizzék.
60. Nádasdy Ferenc emlékérme
— A budapesti Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárában látható érem valószínűleg 1650-ben, Körmöcbányán készült. Nádasdy profil-képét örökítették meg rajta.
61. Köpennyes Madonna.
— oltárkép, 1666—1667. Árpás, r.k. templom
A kép felső részén a madonna lebeg széttárt köpennyel, alsó részén portrészerűen megfestett egyháziak és világiak térdelnek. A kép bal szélén Szelepcsényi György esztergomi

Köpennyes Madonna, oltárkép

érsek, Széchenyi György győri püspök, Lipót császár, mellette Nádasdy Ferenc országbíró látható. Baljén sógora: Draskovich Miklós, jobbján pedig Wesselényi nádor térdel.

62. *Cornelis Meyssens*
A halálos ítélet kihírdetése
— olajfesmény, 1671, Magyar Nemzeti Múzeum Bp.

63. *Cornelis Meyssens*
Nádasdy átszállítása a bécsi városházára
— olajfestmény, 1671, Magyar Nemzeti Múzeum Bp.

64. *Cornelis Meyssens*
Nádasdy lefejezése a városháza Bürgertube-jában
— olajfestmény, 1671, Magyar Nemzeti Múzeum, Bp.

65. *Cornelis Meyssens*
Nádasdy közszemlére kitett holtteste a városháza udvarán
— olajfestmény, 1671, Magyar Nemzeti Múzeum, Bp.

66. *S. Van Dryweghen* (után)
Zrínyi, Nádasdy és Frangepán arcképe és kivégzése
— rézkarc, 1671.

67. *Jakob Bruynel*
Zrínyi, Nádasdy és Frangepán kivégzése
— rézkarc, 1671.
Országos Széchenyi Könyvtár, Bp.

68. Nádasdy, Zrínyi, Frangepán és Bónis arcképe jelenetekkel
— rézkarc

69. Nádasdy, Zrínyi, Frangepán és Tattenbach arcképe
— rézkarc, 1690.

70. *Greischer Mátyás* (1612—)
Sárvár a XVII. században nyugat felől
— rézmetszet, 1680 körül

A Bécsben működő rézmetszőt 1690-ben Eszterházy Pál nádor hívta meg Kismartoni udvarába. Előtte már több dunántúli várat megörökített, így pl. a sárvárit is. A metszeten jól megfigyelhető a – feltehetően fából készült – kettős hagyma alakú kupola és a közötte lévő oszlopos faerkély. Ez a XIX. századi átépítésnél megsemmisült, helyére sima, hegyes sisakot helyeztek.

71. *Greischer Mátyás* (1612—)
Sárvár a XVII. században kelet felől
— rézmetszet, 1680 körül
A metszet szerint az első és második emeleten két-két ablak volt, amely a kapunyílással nem azonos tengelyű volt.

72. *Szentgyörgyi Kornél* (1916—)
Ki merre lát (Kollonich kitelepíti a magyarokat)
— olaj, vászon, 1953, 110x162 cm
A Honvédelmi Minisztérium tulajdona.

A festmény ugyan nem sárvári tájat ábrázol, de az egész országra kiterjedő császári önkény magas fokú művészi megfogalmazása, az elkobzott s a császári kamara kénye-kedvére kiszolgáltatott Nádasdy birtokra főként vonatkoztatható.

Megjegyzendő még Nádasdy Ferenc két ex librise (könyvjegye). Az egyiket Szubarich György készítette 1646–51 között, a másik ismeretlen munka, 1660 körüli. Mindkettő rézmetszet.

Az elkobzott Nádasdy birtokokat rövidesen értékesítette a császári kamara. Sárvár új tulajdonosa az országbíró veje Draskovich Miklós lett, aki tisztségében is követte. (A Sárvár központú, hatalmas birtok „felső-vidékét" rövidesen a Széchenyiek vásárolják meg.) Az új birtokos Habsburg-ellenessége miatt nem volt kedvelt az udvarnál. Csatlakozott a Thököly-felkeléshez is. 1687-ben történt hirtelen halálát mérgezésként is emlegették.

73. *Pizzoli* (bolognai festő)
Draskovics György pécsi püspök, Ferdinánd követe a szószékre lép
— freskó a bolognai Magyar Collegiumban.
Az ábrázolt, a Draskovics család legkiemelkedőbb tagja. Korának legiskolázottabb elméjének tudták. Nagybátyja: Fráter György irányításával a legjobb egyetemeken tanult. Bíboros, főkancellár, ő telepítette Magyarországra a jezsuitákat.

74. *Elias Wiedemann* (1619—1652)
Draskovith Georgh
— rézmetszet

75. *Schmid János* (1807—1835 között)
Draskovics György
— litográfia

76. *Ehrenreich Sándor Ádám* (1784—1844)
Trakostyáni gróf Draskovics János Magyar Ország Nádor Ispánja ... etc. (latinul is)
— rézmetszet, jelz. „Ehrenreich sc)
Az ábrázolt az új sárvári földbirtokos édesapja.
Horváth bán, nádor, buzgó ellenreformátor.
(1603—1648)

77. *Elias Wiedemann* (1619—1652)
Gr. Drakovics János arcképe
— rézmetszet

78. *Elias Wiedemann* (1619—1652)
Draskoviz Nic.
— rézmetszet

79. *Cornelis Meyssens*
Gr. Draskovich Miklós
— rézmetszet, 24,5x15,5 cm, Bécs. Ovál keretben.
Jelz. A. (driaen van) Bloem (en) deli

80. *Elias Wiedemann* (1619—1652)
Széchenij Georg
— rézmetszet
A harcias, birtokszerető győri püspök alapozta meg a Széchenyiek vagyonát. Legjelentősebb szerzeményük a Nádasdy-birtokrész volt. Erről vette előnevét Széchenyi István atyja: „sárvári és felsővidéki Széchenyi".

81. *Ehrenreich Sándor Ádám* (1784—1844)
Széchény György Esztergomi Érsek és Magyar Ország Primássa ... etc. (latinul is)
— rézmetszet

82. *Rohn Alajos*
Széchenyi György
— litográfia, „ny. Rohn Pesten 1859"

Sennyey László nagyszombati rektor római tartózkodása (1687—1696) alatt rézbe metszette Széchenyi György portréját. A művészről nincs tudomásunk. Sennyey a nyomatokat szétosztotta a rendházak közt.

Az Inkey-, később a Szluha család birtokolja, ezután Sárvárt, míg 1803-ban Ferdinánd főherceg megásvásárolta az egész uradalmat. Ebből az időből való a vár első, megbízható ábrázolása:

83. A sárvári vár és a kálvária
— aranyozott, kék porceláncsésze, aljjal, Bécs, 1822

Az 1848-as szabadságharc idején Sárváron volt elhelyezve a 45. honvédzászlóalj törzse. A város 1848. június 23-án Batthyány Lajos miniszterelnököt választotta országgyűlési képviselőjévé. A szerencsétlen körülmények összejátszása folytán, a szabadságharc leverése után, az itteni várban raboskodott. A hagyomány szerint választói ki akarták szabadítani, de ő lebeszélte őket. A kötél általi haláltól csak az mentette meg, hogy sebet ejtett nyakán, ezért sortűz végzett vele.

84. *Barabás Miklós* (1810— 1898)
Gr. Batthyány Lajos arcképe
— olajfestmény, 1881, 69x90 cm

85. *Bosznay István* (1868—1944)
Batthyány Lajos gr.
— olajfestmény

86. *Friedrich Lieder* (1780—1859)
Batthyány Lajos gr.
— vízfestmény

87. *Barabás Miklós* (1810—1898)
Gr. Batthyány Lajos
— litográfia, ny. Rauts J. Bécs. Tört. Képcs. Bp.

88. *Herqui Károly*
Gr. Batthyány Lajos (életéből vett jelenetekkel)
— litográfia, 1873, Tört. Képcs. Budapest

89. *Marastoni József* (1834—1895)
Gr. Batthyány Lajos
— litográfia ny. Pollák T. Pest, 1861. Tört. Képcs. Budapest
90. *Grund Vilmos*
Gr. Batthyány Lajos
— litográfia, Pest 1870. Tört. Képcsarnok, Budapest
91. *Grimm Rezső* (1832—1885)
Batthyány Lajos gr. arcképe
— litográfia, 1861 ny. Pollák T. Pest. Tört. Képcs. Budapest
92. *Haske Ferenc* (1833—1894)
Gr. Batthyány Lajos (életéből vett jelenetekkel)
— litográfia, Tört. Képcsarnok, Bp.
93. *Eybl Ferenc* (1806—1880)
Batthyány Lajos gr. arcképe
— litográfia, 1842
94. *Lauffer Ignác*
Gr. Batthyány Lajos
— litográfia, 1870 Pest, Tört, Képcsarnok, Budapest
95. *Kovács Jajos—Noeli Louis*
Batthyány Lajos kivégzése 1849. x. 6
— litográfia. Tört. Képcsarnok, Budapest, Kovács Lajos rajzát Louis Noeli litografálta Párizsban
96. *Alexi Károly* (1823—1880)
Gr. Batthyány Lajos
— bronzszobor, (bemutatták a párizsi világkiállításon is)
97. *Bory Jenő* (1879—1959)
Batthyány Lajos
— szobor, 1913 Ikervár Batthyány-kartély előtt
a) *Szalatnyai József* (1915—)
Batthyány Lajos
— olajfestmény, 1968, Ikervár, nevelőotthon
b) *Rusz Károly*
Batthyány Lajos temetése 1870. június 9-én
— fametszet

FORRÁSJEGYZÉK

1. *Genthon István:* Magyarország művészeti emlékei Bp. 1959., I. köt. 437. p. — *Németh József:* Zala megye műemlékei Zalaegerszeg 1977. 101. p. — *Domanovszky Sándor* (szerk.) Magyar művelődéstörténet Bp. II. köt. 33.p.
2. *Acsády Ignácz:* A magyar birodalom története Bp. 1903 I. köt. 564. p. — *Szendrei-Szentiványi:* Magyar képzőművészek lexikona Bp. 1915
3. = Hadtörténelmi Közlemények 1930. 127. p. (reprodukálva)
4. = Hadtörténelmi Közlemények 1930 — Művészeti lexikon I. köt. Bp. 1965. 51. p.
5. = Hadtörténelmi Közlemények 1930. 127. p.
6. *Szendrei-Szentiványi:* Magyar képzőművészek lexikona, Bp. 1915. *Varga József:* A szegedi Dóm-tér, Szeged, 1976. 56. p.
7. *Gerszi Teréz:* A magyar kőrajzolás története a XIX. században, Bp. 1960.
8. *Borsos Miklós* gyűjteményes kiállítása, Bp. 1976. aug., szept. Magyar Nemzeti Galéria (kat.)
9. III. országos Kisgrafikai Találkozó kisgrafikai kiállítása, Pécs 1976. júl. 17—21.
10. *Járai Judit:* Történelem, fában elbeszélve — Képes Újság 1975. XI. 22. — 47. sz. 14. p. (reprodukálva).
11. *Boda Miklós—Huber Kálmánné:* Mohács Bibliográfia — Pécs 1976.
12. *Ghyczy Pál:* Kanizsay Dorottya címereslevele 1519-ből – TURUL, 1932. 68–70. p.
13. *Ernst Lajos:* A magyar történelmi festészet Bp. 1910 85. p. — *Dr. Pogány Ö. Gábor:* szíves közlése

13/a. Magyar Művészet, 1928. évf.
14. Művészeti lexikon II. köt. Bp. 420. p.
15. *Garas Klára:* Magyarországi festészet a XVII. században Bp. 1954. 86. p. + XLVIII. t.
16. *Pataky Dénes:* A magyar rézmetszés története a XVI. századtól 1850-ig Bp. 1951.
17. (repr) *Ortvay Tivadar:* Mária, II. Lajos hítvese Bp. 1914. 41. p. — A Történelmi Képcsarnok grafikai kiállításának leíró lajstroma I. Bp. 1907.
18. (repr.) *Szilágyi Sándor:* A magyar nemzet története Bp. 1896. 425. p.

19. *Garas Klára:* Magyarországi festészet a XVII. században Bp. 1954. 86. p. + XLVIII. t. (repr.) A magyarországi művészet története.
19/a *Dercsényi Dezső* (szerk) A magyarországi művészet a honfoglalástól a XIX. századig, Bp. 1961. 240. sz. kép.
20. *Zentai Pál:* Németh Mihály kisplasztikáiról = Vas Népe 1975. IX. 11. — XX. évf. 213. sz. 5. p.
20/a. Sárvárról elszármazott és Sárvárhoz kötődő képzőművészek kiállítása. Sárvár, 1978. VIII. 20.—X. 10. (katalógus)
21. *Szij Rezső:* Németh Mihály = Művészet 1966/6. sz. 26—27. p.
21/a. Nádasdy Ferenc Múzeum, Sárvár, -gyűjteményében
21/b. *Cennerné—Rózsa Gy.* A Magyar Történelmi Képcsarnok rézlemezgyűjteménye =Folia Archeologica XI. 1959. 197—206. p.
21/c. Gr. Nádasdy Tamás nádor szobra = Sürgöny, 1861. 254. p.
22. *Dr. Pogány Ö. Gábor:* szíves közlése
22/a. *Divald Kornél:* A Magyar Tudományos Akadémia palotája és gyűjteménye Bp. 1917. 43. p. — *Kőszegi László:* Az Akadémia dísztermének lak-falképei = Képzőművészet, 1933. 165—169. p.
23. = Vasárnapi Újság 1880 27. évf. 47. sz. 776.p. — *Liber Endre:* Budapest szobrai és emléktáblái Bp. 1934. 270—271. p.
24. *Schöplein Aladár:* Tinódi Sebestyén szobra — Vasárnapi Újság 1907/9. sz. — *Beőthy Zsolt:* A királyszobrok = Budapesti Szemle, 1897. 337—350. p. — Éljen a király. A tíz szobor. = Hadtörténeti Közlemények, 1897. 615—617. p. — *Bányai Elemér* válogatott munkái. Zuboly könyve, Bp. 1916. 207—211. p. (Előtte közölve: Pesti Hírlap, 1907. VII. 4.) — Budapest szobrai, Bp. 1950. 25. (reprodukálva!)
25. = MŰVÉSZET, 1971/9. sz. (A belső borítón reprodukálva)
26. *Dr. Ágoston Béla:* Bory Jenő és a székesfehérvári Bory-vár, 4-én. (Székesfehérvár, 1978.)
26/a. Szigetvár 1566—1966. (Idegenforgalmi prospektus) Pécs. é.n.
27. *I. Szvetlov:* Kerényi Jenő művészete, Művészet 1967. VIII. évf./7. sz. 16—19. p.
28. *Hallama Erzsébet:* „A művészet mindig életre szóló kockázat." Beszélgetés Kiss Istvánnal, a Tinódi szobor alkotójával; Dunántúli Napló 1967. IX. 10. — és Kiss István Kossuth-díjas szobrászművész kiállításának katalógusa (Bp, Műcsarnok. 1977. IX.27.) — *Sugár Iván:* Szigetvár és viadala, Bp. 1976. 218. p. (reprodukálva!)
29. *Ernszt Lajos:* i. m. 79. p. — *Bodnár Éva* (összeáll) Az Egri Képtár vezetője és katalógusa Bp. 1960. 41. p.
30. *Ernst Lajos:* i. m. 79. p.
31. *Zentai Pál:* Németh Mihály kisplasztikáiról; Vas Népe 1975. IX. 11. 20. évf. 213. sz. 5. p.
32. -tai- (Zentai: Tinódi szobor Sárváron — Vas Népe 1967. X. 30.
33. *Dr. Pogány Ö. Gábor:* szíves közlése
34. *Békés István:* Hazádnak rendületlenül. A magyar nép aranykönyve Bp. 1955. (repr. 46. p.)
35. *Bényi László:* Rudnay 1878—1957. Bp. 1961. 29. p. (repr. 20. kép)
36. Tinódi ünnepséggel megkezdődtek a Sárvári Ünnepek = Vas Népe 1970. II. 1.
36/a. *Sz. Kürti Katalin:* Köztéri szobrok és épület díszítő alkotások Debrecenben és Hajdú-Biharban, Debrecen, 1977. 148. p.
37. Magyar grafika 1971, Dürer emlékezetére, születésének 500. évfordulóján. (Összeáll. Stettner Béla (Katalógus. (reprodukálva.)
38. *Járai Judit:* Történelem, fában elbeszélve, Képes Újság 1975. XI. 22—47. sz. 14. p. — I. Z. Szigetvár kapujának tartógerendája volt. Történelmi portrékban kelt életre a középkori tölgyfa = Zalai Hírlap, 1981. X. 3.
38/a. Napi hírek = Magyar Nemzet, 1981. XII. 17.—67. évf. 295. sz.
39. *Kovács Péter:* Újházi Péter képei előtt = Művészet 1974. 7. sz. 23. p. (reprodukálva) — *K. Kovalovszky Márta:* Újházi Péter – Székesfehérvár = Kortárs 1973. XVII. évf. 17. sz. 1195. p.
40. *Klauszné Móra Magda:* Székesfehérvári szoboremlékek = Fejér Megyei Szemle 1967. 201—204. p.
41. Sárvári gyűjtő tulajdonában.
41/a. *Pataki Dénes:* A magyar rajzművészet Bp. 1960. 7—8. p.
42. Szobrot állítanak Horváth Márknak = Vas Népe 1971. *Sugár István:* Szigetvár és viadala Bp. 1976. 218. p. (repr.)
42/a. *Sz. Kürti Katalin:* Köztéri szobrok és épület díszítő alkotások Debrecenben és Hajdú-Biharban, Debrecen, 1977. 148. p. — A szoborról ismertetést közölt Hegyaljai Kiss Géza (Debreceni Képes Kalendárium, 1940. 146—149. p. — fotókkal) és Lengyel Imre a Hajdú-Bihari Napló 1971. III. 18—21. számaiban.
42/b. *Sz. Kürti Katalin:* Köztéri szobrok és épület díszítő alkotások Debrecenben és Hajdú-Biharban, Debrecen, 1977. 148. p.
42/c. *Sz. Kürti Katalin:* Köztéri szobrok és épület diszítő alkotások Debrecenben és Hajdú-Biharban, Debrecen, 1977. 148. p.

43. *Rózsa György:* Magyar történetábrázolás a XVII. században Bp. 1973. 108. p. — *Galavics Géza:* A törökellenes harc és egykorú világi képzőművészetünk = Művészettört. ért. 1976. XXV. évf. 1. sz. 1—40. p.
44. *Garas Klára:* i. m.
44/a. *Divald Kornél:* A Magyar Tud. Akadémia palotája és gyűjteménye Bp. 1917. 42—43. p.
45. *Bruckner Győző:* Madarász Viktor művészete és képeinek történeti háttere. = Magyar Művészet 395—396. p.
46. *Bruckner Győző:* idézett tanulmánya. *Lyka Károly:* Csók Istvánról, aki az idén lett 90 éves =Élet és Tudomány 1955. IX. 7. X/36. sz. 1123—1126. p. — *Székely András:* Csók István Bp. 1977. (repr. 8. p.) — *Lázár Béla:* Csók István, Bp. 1921. 15—17. p. — N. N. Báthory Erzsébet: Csók István festménye = Vasárnapi Újság, 1895. 645—646. p. — N. N. Csók István: Báthory Erzsébet című képéről = Világosság, 1920. VII. 20.
47. *Székely András:* Csók István Bp. 1977. (repr. 4. p.)
48. Új Idők (repr.) *Székely András:* Csók István Bp. 1977. 9. p. + Műgyűjtő 1971/4. sz. 40. p.
49. *Garas Klára:* i. m. 86. p. + XLVIII; tábla (repr.)
50. *Garas Klára:* i. m. 87. p. + XLIX. tábla (repr.)
51. *Garas Klára:* i. m. 87. p. + XLIX. tábla (repr)
52. *Szendrey—Szentiványi:* i. m. 217. p.
52/a. *Garas Klára:* Magyarországi festészet a 17. században, Bp. 1953. 138. p.
53. *Rózsa György:* i. m. (218. kép- repr.)
53/a. Az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képben. Magyarország. I. köt. Bp. 1888. 105. p.
54. *Pataky Dénes:* i. m.
55. *Rózsa György:* i. m. 139. p. (+215. kép. repr.)
56. *Rózsa György:* i. m. 184. p.
57. *Rózsa György:* i. m. (216. kép repr.) — *Szendrey—Szentiványi:* i. m. 213. p. — *Garas Klára:* Magyarországi festészet a 17. században, Bp. 1953. 138. p.
58. *Rózsa György:* i. m. (217. kép. repr.) — *Garas Klára:* i. m. 86. p. (+XLVII. tábla repr.) — *Domanovszky Sándor:* (szerk.) Magyar művelődéstörténet III. k. Bp. é. n. (379. p. színes repr.) — *Szendrey—Szentiványi:* Magyar képzőművészek lexikona Bp. 1915.
59. *Rózsa György:* i. m. (repr.) 213. kép)
60. *Rózsa György: i. m. (repr. 214. kép)*
61. *Galavics Géza:* Hagyomány és aktualitás a magyarországi barokk művészetben = Magyarországi reneszánsz és barokk Bp. 1975. 231. p.
62. *Rózsa György: i. m.*
63. *Rózsa György:* i. m.
64. *Rózsa György:* i. m. 219. p.
65. *Rózsa György:* i. m. 220. p.
66. *Rózsa György:* i. m.
67. *Rózsa György:* i. m. (222. kép repr.)
68. *Rózsa György:* i. m. 223. p.
69. *Rózsa György:* i. m. 224. p.
70. *H. Takács Mariann:* A sárvári vár Bp. 1957. (repr. 8. kép) — *Szendrey—Szentiványi:* i. m. 600. p.
71. *H. Takács Mariann:* i. m. 14. p. (repr. 7. kép).
72. *Aradi Nóra:* Száz kép a magyar történelemből, Bp. 1955. (repr.)
73. *Dr. Münster László:* A bolognai Collegio Ungarico Illirico és magyar vonatkozású freskói = Magyar Művészet 1928. 426—431. p.
74. *Pataki Dénes:* i. m. 244—248. p.
75. = Felsőmagyarországi Minerva 1889./1. sz.
76. *Pataky Dénes:* i. m.
77. *Pataky Dénes:* i. m. 244—248. p. — *Széchenyi Károly:* Gr. Zrínyi Miklós 1620—1664. Bp. 1900. III.—V. köt. 87. p. (repr.) — A Történelmi Képcsarnok műtárgyainak leíró lajstroma Bp. 1907. 42. p. — A Történelmi Képcsarnok grafikai kiállításának leíró lajstroma I. Bp. 1907. 48. p.
78. *Pataky Dénes:* i. m. 244—248. p.
79. *Széchy Károly:* i. m. (29. p. repr.)
80. *Pataky Dénes:* i. m. 244—248. — *Szilágyi Sándor:* A magyar nemzet története VII. köt. Bp. 1898. (156. p. repr.)
81. *Pataky Dénes:* i. m.
82. *Gerszi Teréz:* i. m.
83. *H. Takács Mariann:* i. m. (40. p. repr.) — *Horváth T. Antal—Radnai Rezső:* Szombathelyi műtörténeti és kultúrtörténeti kiállítás tárgymutatója, Szombathely, 1943.

84. *Szendrei-Szentiványi:* Magyar képzőművészek lexikona, Bp. 1915. — *Domanovszky Sándor:* Magyar művelődéstörténet. V. kötet. Az új Magyarország. Bp. 55. p.
85. *Szendrei—Szentiványi:* Magyar képzőművészek lexikona Bp. 1915.
86. *Rózsa György—Spira György:* 48 a kortársak szemében Bp. 1973. (57. p. repr.)
87. *Gerszi Teréz:* i. m. 286. p. (49. kép repr.)
88. *Gerszi Teréz:* i. m.
89. *Gerszi Teréz:* i. m.
90. *Gerszi Teréz:* i. m. — *Békés István:* Hazádnak rendületlenül Bp. 1955. (134. p. repr.)
91. *Gerszi Teréz:* i. m.
92. *Gerszi Teréz:* i. m.
93. *Gerszi Teréz:* i. m.
94. *Gerszi Teréz:* i. m.
95. *Gerszi Teréz:* A magyar történelmi litográfia = Magyar Művészettörténeti Munkaközösség évkönyve II. Bp. 1952. 48. p.
96. -á-r-: Batthyány Lajos szobra (Rusz Károly fametszeteivel) = Vasárnapi Újság 1867. I. 7. XIV. évf. 14. sz. 157. p.
97. *Lyka Károly:* Szobrászatunk a századfordulón Bp. 1954.
97/a. *Dénes Zsófia:* Amikor vasi földön jártam = Vas Népe 1979. X. 14.
97/b. *Tarr László:* A délibábok országa, Bp. 1976. 153. p.

Könyvszemle

Vértesi Péterné: Chernel István természettudós

Vasi Életrajzi Bibliográfiák V., Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely, 1981.

Évekkel ezelőtt a szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár sorozatot indított „Vasi Életrajzi Bibliográfia" címmel. A harmadik füzet Gothard Jenő csillagász életét és tudományos munkásságát ismerteti, valamint írásainak jegyzékét tartalmazza Vértesi Péterné könyvtáros tollából. A kiadvány iránti nagy érdeklődést és összeállítójának sikerét jelenti az a körülmény, miszerint az 1979-ben forgalomba került 500 példány kevésnek bizonyult. Hogy a szakembereken kívül még minél több közművelődési intézmény, iskola és honismereti kutató által elérhető legyen, ezért a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ további 600 példányban második kiadásként is megjelentette a „Vasi Honismereti Közlemények" 1981. évi önálló számaként.

Chernel István halálát követő években itt Vas megyében szinte megfeledkeztünk a kőszegi tudós érdemeiről. A Magyar Ornithológusok Szövetsége által szülőházán elhelyezett emléktáblán (1930) és a felállított emlékműn (1931) kívül hosszú időn át alig tettünk valamit emlékezetére. Sírját és az annak idején maga gondozta kertjét ellepte a gaz s csak jóval később, a második világháborút követő időben a Savaria Múzeum Természettudományi Osztálya kezdeményezésére és szervezésében Kőszeg városi Tanácsával, valamint a Hazafias Népfronttal közösen évenként Chernel-ünnepséget rendeznek, kertjét helyreállították s abban madárvédelmi mintatelepet létesítettek, Chernel-emlékmúzeumot rendeztek be, róla elnevezett sípályát építettek, sírját pedig a nagy tudósunk nevét viselő kőszegi brigádok gondozzák. Vértesiné és a kiadó Megyei Könyvtár jóvoltából most megjelent munka újabb bizonyítéka a szülőföld hálás emlékezésének.

A nagy gonddal és szakértelemmel összeállított 24 képpel illusztrált 111 oldalas kitűnő bibliográfia eligazító bevezetője után Chernel István mindenre kiterjedő igen részletes élerajzát és tudományos munkásságát ismerteti a szerző. A 413 publikációt tartalmazó címjegyzék három részből áll: *I. Chernel írásainak részleges bibliográfiai összefoglalói.* Chernel életével és irodalmi munkásságával foglalkozó nagyobb tanulmányokat tartalmazza. *II. Chernel István művei.* A) madártani, madárvédelmi írásai: B) vadászati szakcikkei; C) a lábszánkózásról (síelésről) szóló cikkei; D) egyéb írásai. *III. Chernel István életéről, tevékenységéről megjelent cikkek, visszaemlékezések.* A) közlemények, hírek a Chernel elnökségével működő kőszegi állatvédő egyesületről; B) munkásságáról írt ismertetések haláláig (1922-ig); C) munkásságáról napjainkig megjelent írások. A bibliográfiát kiegészíti a névmutató, a folyóirat- és egyéb rövidítések jegyzéke, Chernel emlékét Vas és Fejér megyében őrző létesítmények ismertetése, a képek jegyzéke és a tartalomjegyzék.

Értékét emeli, a tanulmányok időrendi sorban történt közlésén belüli szakszerű csoportosítás, az önálló kötetként megjelent művek és azokról szóló ismertetések más, kiemelkedő betűtípusú szedése, az idegen nyelven is közzétett írások adatainak pontos, részletes feltüntetése. Külön is szót érdemel a bőséges illusztráció. Köztük a kézírásos verseit és népnyelvi gyűjtését, a madarakat ábrázoló festményét, etnográfiai vonatko-

ban nem a politikai valóságban
Ózőben vagy az Olvasóban, az
en. A műalkotásnak nincs
kritikussal meg a gazdájá-
hát ha Kornis történetesen
egét stilizálja színpadra, az
politikai valóságban hat,
s, mondjuk egy ezoterikus
matőr mozgásszínházi pro-
zzal politikai tettet hajt végre
miért nyilván rendesen meg
ázatokon összekoldult pénz-
is van fedezet.
ilyen megszorítást, kivételt
fogalmaz, úgyhogy mondan-
eleférhet. De ha eltekintünk az
akis a hivatásos, a struktúrán
kra vonatkoztatjuk azt, amit
marad a logikai képtelenség:
politika döntő befolyást akarna
ínházi életre, miért pont a kriti-
azt? Hiszen az elsődleges hatást
guk az alkotások, az előadások
nézőkre, hozzájuk képest a kri-
gos (Kornis szerint is „kesztyű,
szi magát.") Megveszett az a tő-
yire kevés haszonnal kecsegtető
agát?
érdés persze mégis a tényeké: hol
yarországon az a tőke, amely egy-
vészeteket, a színházakat szeretné
i? Majd ha lesz ilyen, akkor ag-
ogy fölvásárolják a kritikát is.

Zappe László

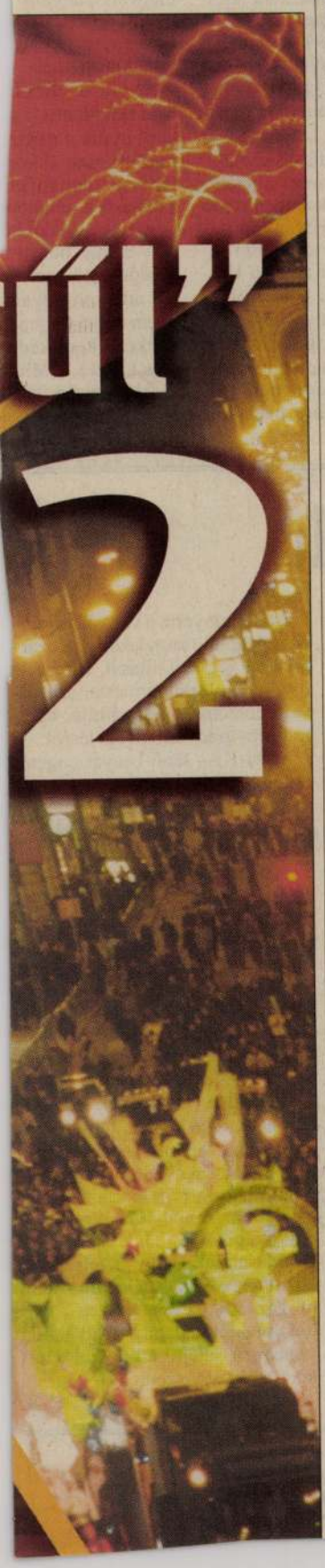

Aukcióról az ősi fészekbe

Folytatódik a kastélyberendezési program

Orlai Petrich Soma: Nádasdy Tamás nádor és Erdősdi Sylvester János a sárvár-újszigeti nyomdában (1865) című képét 4,2 millióért vásárolták meg

Immár három éve folyik a kastélyok korhű berendezése program. Ennek során az állam megpróbálja legalább töredékét visszaszerezni azoknak a tárgyaknak, amelyek jórészt a második világháború végén és az azt követő időkben tűntek el magyar főúri lakokból. A Műemlékek Állami Gondnoksága (MÁG) 2001-ben harmincmillió forintot fordíthatott a gondnokolásában lévő kastélyok korhű berendezésére.

Az elmúlt évben valamelyest megváltozott a program filozófiája – tudtuk meg *Varga Kálmántól,* a műtárgyak felkutatásával és a vásárlással megbízott bizottság elnökétől. Korábban a szakemberek azt tartották szem előtt, hogy a kiszemelt tárgyak korukat és stílusukat tekintve beleilljenek a kastélyok enteriőrjébe. Mostanra viszont az eredetiség is fontos szempont lett: elsősorban a hiteles, az adott főúri otthonból elkerült darabokat igyekeznek visszaszerezni. Ebben a műkereskedelem folyamatos figyelése mellett az is segíti őket, hogy a gyűjtőmunka során a kastélyok környékén gyakran kapnak információt a „magántulajdonba került" tárgyakról. Ezek között festmények, iparművészeti alkotások, bútorok, kályhák, csillárok, de még épületdíszek is akadnak.

A 2001-es keretből a MÁG 24 millió forintot fordíthatott kifejezetten műtárgyvásárlásra. 13,3 millió forintból a fertődi Esterházy-kastély számára vettek berendezési tárgyakat. 5,5 millió forintot fizettek például egy reformkori fortepianóért, amely – lévén működőképes – egyedülálló zenetörténeti érték. 3,5 millióba került egy XVIII. századi, gazdagon díszített, működő barokk óra. Az 1,5 millióért vásárolt bull stílusú asztali óra jelentőségét viszont az adja, hogy a kastély eredeti berendezéséhez tartozott. Ugyancsak hiteles darab, de ajándékként került az állam tulajdonába egy lovasjelenettel díszített, XIX. századi kínai váza és hat darab bronz kerti váza. Művelődéstörténeti jelentőséggel bír az a százéves ezüst gyermekcsörgő, amelyet a Piroska és a farkas jelenete díszít: ezért sem kért pénzt korábbi tulajdonosa.

A péceli Ráday-kastély számára elsősorban könyveket vásároltak az elmúlt évben. Mivel a Ráday-könyvtár nem kerülhet vissza eredeti helyére, a kereskedelemben fellelhető darabokból igyekeznek rekonstruálni a gyűjteményt. A tíz könyv mellett szert tettek egy copf írószekreterre, egy pohárszékre, egy osztrák állóórára és egy aranyozott osztrák posztamensre is. A XVIII. századi műtárgykollekcióra összesen 4,4 millió forintot költött a MÁG.

A füzérradványi Károlyi-kastélyra csaknem 4,9 millió forint jutott. Mintegy kétmillió forintot fizettek ki egy XVII. századi tűzaranyozott olasz reneszánsz szekrénykéért, de a Mária-üveges szecessziós vaskályha is 1,2 millióba került. Ajándékként kapta viszont az állam a Károlyi család egyik tagjának kézzel írott naplóját a XX. század közepéről. A fehérvárcsurgói Károlyi-kastély is gazdagodott egy 1844-es kiadású, eredeti könyvvel.

A nádasdladányi Nádasdy-kastély 1,3 millió forinttal részesült a 2001. évi keretből. Ebből többek között egy tizenhat karú bronzcsillárra, a Nádasdy-mausoleum 1664-es eredeti kiadására és egy romantikus stílusú, tükörrel ellátott konzolasztalra futotta. A kastély eredeti berendezéséhez tartozott egy több mint százéves, réz tojásfőző szerviz.

Az elmúlt hetekben ugyanakkor a MÁG szakembereinek sikerült megszerezniük egy Orlai Petrich Soma-képet, amely eredetileg a Nádasdy-kastély könyvtárában függött. A Nagyházi Galéria aukcióján 4,2 millió forintért ütötték le a festményt. Ezt az összeget – tudtuk meg Varga Kálmántól – már a kastélyberendezési program 2002-es, 18 millió forintos keretéből fedezték.

N. Kósa Judit

Kapuzárás ut

A szombathelyi Fő térről megi

– Meg kell egyeznünk egymással. Ez így nem mehet tovább, a Fő téri kaput ki kell nyitni – állítja Bánhidai László, a szombathelyi belső Uránia udvar üzlettulajdonosainak képviselője. Az ellenérdekelt oldalon álló Bárdics László, a Fő tér 24. számú társasház egyik tulajdonosa szintén a megegyezés fontosságáról beszél. De mindketten a másik felet hibáztatják a tárgyalások sikertelensége miatt.

Több mint négy év telt el azóta, hogy a szombathelyi Fő tér 24. számú ház tulajdonosai bezárták azt a kaput, amely korábban évtizedekig nyitva állt, és amelyen keresztül a Fő térről meg lehetett közelíteni az úgynevezett belső Uránia udvart. A kapuzárás óta folyik a pereskedés azért, hogy a bevásárlóudvarban lévő üzlettulajdonosok, valamint a vásárlók a Fő tér felől is bejárhassanak a belső Uránia udvarba, amelyet jelenleg csak kis sikátorokon és átjárókon keresztül lehet megközelíteni.

Az ügyben két évvel ezelőtt megszületett a Vas Megyei Bíróság jogerős döntése, amely szerint a kaput nem kell nyitva tartani. Ám a vesztes fél által benyújtott felülvizsgálati kérelemről még mindig nem döntött a Legfelsőbb Bíróság.

A belső Uránia udvarban évtizedekig csupán két textilipari cég működött, az üzletek mellett raktárépületek sorakoztak. A kilencvenes évek közepétől az egykori raktárakat eladták. Az új tulajdonosok felújították az ingatlanokat, most pedig sorra nyílnak meg az üzletek és a különböző vendéglátó-ipari egységek.

– Amikor a kaput becsukták, több mint ötven százalékkal visszaesett a forgalmunk – állítja Farkas Ferenc, a bevásárlóudvarban lévő egyik régi cég, az Uránia Kft. ügyvezetője. – Amíg a Fő téri ház az önkormányzat tulajdonában volt, nem volt probléma az átjárással. Akkor kezdődtek a gondok, amikor magánkézbe kerültek a lakások.

A Fő tér 24. számú társasházat a kilencvenes évek közepén privatizálták: az adásvételi szerződésekben, illetve a társasház alapító okiratában is az szerepel, hogy az új tulajdonosoknak a kapun keresztül biztosítaniuk kell a szabad gyalogosforgalmat a főtérről a ház udvarába. A szombathelyi önkormányzat azzal is megerősítette a szándékát, hogy a város rendezési tervében is átjáróházként jelölte meg a Fő tér 24. számú ingatlant.

Ha kinyitnák a kaput, nagyobb lenne a forgalom

A társasház egykori udvarát azonban nem kapták meg az új tulajdonosok azt közterületté nyilvánították. Így viszont a Fő tér 24. számú ingatlant mindkét oldalról közterület határolja, az Uránia udvar jelenleg nem szomszédja a társasháznak.

Mindez azért lényeges, mert a szombathelyi önkormányzat a kapun történő átjáráshoz a közterületté nyilvánított udvar javára jegyeztette be a szolgalmi jogot. Így a kapu bezárásakor a belső Uránia udvar üzlettulajdonosai nem léphettek fel a szolgalmi jog érvényesítéséért.

Pontosabban történt egy kísérlet – az Uránia Kft. pert indított a kapu kinyitásáért –, de a jogerős döntés szerint nem volt perképes, hiszen a kft. javára nem volt bejegyezve szolgalmi jog.

Megkérdeztük C
téri társasház jogi
ügyfelei – hosszú
megváltoztatva –
napról a másikra a
zető kaput. Az üg
tulajdonosoknak
megvolt. Bárdics L
házi tulajdonos – a
térre nyílik a ruház
mazott: csak akkor
lépéshez, amikor el
a társasház tulajdon
udvar kereskedői k

– Szinte hetente
rendőrséget, mert a
tett udvaron folyama
letem hátsó bejáratát
építkező kereskedők
dics László. – Miutá
zések és átalakítások
udvart már nemcsak
megközelíteni, jogos

Elégetett múlt

Egerág község elégette a múltját, állítják a Baranya Megyei Levéltár munkatársai. A közelmúltban a levéltár három szakembere ellenőrizte, hogy az ezerlelkes település polgármesteri hivatalában miképp bánnak az önkormányzati munka során keletkező iratokkal. Kiderült: számos történeti értékű dokumentum a tűz martalékává vált. Így megsemmisültek az 1950 után tartott egerági tanácsülések és végrehajtó bizottsági ülések jegyzőkönyvei, odalett számos műszaki engedélyezési eljárás dokumentuma, s tűzbe szórtak telekkönyvi iratokat.

A levéltár bejelentést tett az ügyben a Baranya Megyei Közigazgatási Hivatalnál. A hivatal még nem döntött, hogy milyen lépést kíván tenni, ám azt már megállapította, hogy Egerágon megsértették az iratkezelés szabályait. Az említett dokumentumok ugyanis a nem selejtezhető kategóriába tartoztak.

Egerág polgármestere nem tud az év eleji iratmegsemmisítésről, mivel őt nyáron választották meg a falu első emberének. A település korábbi polgármestere, Kiss Jenő júniusban azért mondott le, mert főállású vállalkozóként olajsajtolót irányít, s így nem maradt energiája az önkormányzati munkára. Kiss Jenő nem tagadja, hogy ő adott utasítást a levéltár által keresett iratok elégetésére. A 45 éves vállalkozó ezt mondja:

– Amikor a községháza udvari épületeit lomtalanítottuk, valóban találtunk különböző iratokat, s én megkérdeztem a jegyzőtől, hogy kellenek-e még ezek. Azt a választ kaptam, hogy már nem. Erre utasítást adtam az ott dolgozó közhasznú munkásnak, hogy az udvaron álló kályhában égesse el az iratokat. A MÉH-be nem akartam elszállíttatni az aktákat, mert azt gondoltam, senki se csámcsogjon a papírok tartalmán. Egyébként nem hiszem, hogy azok az iratok értékesek lettek volna. Ami fontos volt, azt már beszállították a levéltárba.

Az ügyet ismerő levéltárosok nem értik, Kiss Jenő honnan vette a bátorságot, hogy eldöntse, melyik irat értékes, melyik nem. A levéltárosok hangsúlyozzák, hogy egy polgármester nem selejtezheti az önkormányzat iratait. Erre a munkára a levéltári törvény a jogvégzett jegyzőt hatalmazza fel.

Amikor Egerágon égtek az iratok, dr. Bíró Károly volt a baranyai falu jegyzője. Immár ő sem Egerágon szolgál, mivel megpályázta és elnyerte a városias ambíciókat tápláló nagyközség, Kozármisleny jegyzői állását. Bíró Károly – a volt polgármester szava
val ellentétben – azt állítja, hog
mit sem tudott az iratégetésről:

– Ha Kiss Jenő beavat engem
hogy el akarja égettetni az irato
kat, akkor felvilágosítom, hog
ezt nem teheti. De nem osztott
meg velem ezt a szándékát.

Azt persze a levéltárosok se
értik, miképp lehet úgy irat
égetni két héten át a községhá
udvarán, hogy arról csak a polgá
mester és a tüzet rakó közhaszn
munkás tudjon. Amúgy a kö
jegyzőség hivatalnokai is leállí
hatták volna a papírhamvasztás
hiszen nekik kötelességük ismern
az iratkezelés szabályait.

Mellesleg: a megyei levéltá
ban nem tudnak arról, hogy Bar
nya más településein hasonl
pusztulást szenvedtek volna a
önkormányzati iratok az elmúl
tíz évben. Annál több veszteség
érte a rendszerváltás után a levél
tárakat amiatt, hogy a felszámo
lásra ítélt cégek – például az állá
mi gazdaságok és a téeszek – ko
dokumentáló papírjait gyakort
szakszerű selejtezés nélkül szór
ták tűzbe vagy szemétbe.

U. T.

Hatforintos történet

Orlay Petrics Soma, festő

Divatcsarnok, 1859.nov.29.4. 31.
Főváros és vidék

Orlay Petrics Soma, festő

Divatcsarnok, 1859.dec.20.7.55.
Fővárosi és vidéki hirek

Orlay Petrics Soma, festő

Divatcsarnok, 1860. márc. 13. 11. 85-86.

Rózsaági Antal: Társaséleti Szemle

Orlay Petrics Soma, festő

Divatcsarnok, 1860.6.sz. boritéK
Rárth Mór hirdetése

Orlay Petrics Soma, festő

Divatcsarnok, 1859.juni 7 .637.
Fővárosi és vidéki hirek

Orlay Petrics Soma, festő

Divatcsarnok, 1859.május 31.635.
Fővárosi és vidékihirek

Orlay Petrics Soma, festő

Divatcsarnok, 1859.márc.29.315.
Budapesti társasélet

Festészet, táblakép

Kazinczy és Kisfaludy Károly kibékülése, Orlay Petrics Soma

Divatcsarnok, 1859.márc.15.263.

Fővárosi és vidéki hirek

Festészet, táblakép

Vörösmarty Szép Ilonkájáról nyolc festmény, Orlay Petrics Soma

Divatcsarnok, 1859.jan.18.67-68.

Budapesti társasélet

Festészet, táblakép
Salamon, Orlay Petrics Soma

Divatcsarnok, 1858.márc.23.1871.
Budapesti társas élet

Orlay Petrics Soma

Zách Felician rátá-
mad Róbert Károly
magyar királyra
c. képe repr.

Szilágyi: Magy. nem-
zet tört. III. k. 81. l.

ától

I., GYOMA

SZ.

Briottsápával

Budapest

IX ker. Rákos ~~út~~ utca ~~tér~~ 10 sz.

M.D.K.

Orlay Petrics Soma

Petőfi rokona és jóbarátja. Mezőberényben festette meg "petőfinek közismert arcképét, melyen karosszékében ülve hosszuszár csibukos török pipáját a földre eresztve kissé féloldalt hajtott fejjel a távolba néz..."
A kép reprodukciója a közlemény mellett szerepel.

Hatvany Lajos: Petőfi mint drámairó.
Szinház és Mozi. Bp. 1949. julius 27. II. évf.
30. sz. 3. l.

ORLAI PETRICH Soma festő M.D.K.

/ 1827-1849/

Petőfi Sándor arcképe /1848/ repr.

Waldmüllernél tanult Bécsben

Cennerné Wilhelmb Gizella Magyarország történetének képeskönyve 896-1849. Bp. 1962. 300-301 .l.

Orlai Petrich Soma

festő.

Orlai ifja korábban író akart lenni, s burgó munkásságot is fejtett ki. Aztán festő lett, de olyat nem tudott teremteni, a minőt önmagától várt. Élete végén visszatért az irodalomhoz.

Hős költemények, történeti elbeszélések hejett historiai képeket festett.

Mezőberényben 1822. született. Az alsó iskolát itt, a felsőbbeket szarvason és Sopronban végezte gyi és bölcsöleti tanulmányokat pedig Pápán, hol Petőfivel s Tokaival az irodalmi kör legmukásabb tagja volt. Később a békésmegyei főügyészi hivatalban mint törvényszakornok mikódott, egy év leteltével pedig Testre jött jurátusnak. A fővárosban nemes vagyai egész erővel kitörtek. Kiszdött benne az író és festő; míg végre az utóbbi győzött, s Marastoni József festőintezetébe lépett. Csakhamar tanítógatókra talált. B. Wenckheim Józsefné sz. Orczy Téz anyagilag támogatta, s ugy Bécsbe ment, hol a kezdetben a képzőmüészeti akadémiában, majd Waldmüller mintermében tanult. 1848-ban ő is harajott részt vett a haza védelmebe s csak 1850. végén fogott ugyan festészetbez. Münchenbe megy s ott Kaulbach tanítványa lesz. Később Debrezenben és Pesten tartózkodott s főleg arcképeket festett, de csak azért, hogy ujabb utiköltségét szerezze, melyet külföldre mehessen. Bécsbe megy hol ugyan egy évet tölt. 1855-ben Pesten telepedett le, s legjobb művészeink egyike lön, ~~ez idő előtt~~ Bentarta Olasz országot, Angliát, Németh, - és Francia országot.

Elöszeretettel volt történeti tárgyakiránt. Szerette a hatalmas teinékat, még ha nem is tudott velök teljesen megbirkozni. Cort Kaulbach fejlesztő ki benne. Az életkepszerű vonások Waldmüller tanítványára vallanak. Ez ellentétes kit elemet, a magos stilt s a genreszerűséget mindig összeegyezteti; gyakran a nőkárára.

Attila násza. Milton leányával. A vak költő asztal mellett ül, egy leányának az Elveszet Paradicsomot mondja tollba, míg a másik kettő ihitattal figyel.

A tárgy ugyanez, a zsi Munkácsy Mihály világtörténelmüvée s az alakok elrendezése is eszünkbe juttatja e képet, mely mestere sokkal később festett s a nélkül tán, hogy Ohai Soma kompositióját látta volna. A két mérőben ellentétes irányú magyar músz e két festménye érdekes párhuzamra szolgáltna alkalmul. [F Szt Erzsébet zárdába lép. E festmény már alkotó kezre elgyöngülését mutatja, különösen a rája szabatossága ellen vét s e fogyatkozása élete utolsó éveiben kiszült képein már gyakran ismétlődött.

F Néhány év előtt Szt. István keresztelhetését festé, ez azonban csak vázlat maradt.

Hire és tehetsége tetőpontját a 70-es évek kezdetén érte el. Coriolán c. kompositióját, mely ez időből való, sitka jellemzési erő s eszmei tartalom teszik becsessé. Ikarusa erőtlen. Legkevésbe szerencsések „Ossian és Malvina továbbá Erzsébet és Mária Novigrádban, mely megbeszélt tehetsége felsikerű alkotásai. Haldokló Zubaranja, mely vázlat maradt, szintén sokat ígért. Kiváló szépek azonban Szép Ilonka és Bolond Istok általánosan ismert rajzai, mely ill. ustráló müveszetünknek legbecsesebb termékei közé tartoznak.

Mint arczképfestő régebben egy idő ig keresett müvész volt. Tormássy Lajos békés nagyi főorvos képmása a muzeum arcképcsarnokában. Zách Felicián, a nemzeti muzeumban. A genre müvek közül „A torkos" czimi, mely gyermelet ábrázol, a kinek ozsonnáját egy kutya megirigyli. Az iskolában. Legtöbb kör és legszivesebben festette Petőfi tándort. Első arczképét Mezőberényben vesette vászonra, midőn a nagy költő vendégszépen volt nála s egyik legismertebb életnagyságu genre képén is fel ej thetetlen barátját örök ite meg. E mi: Petőfi Debrezenben, s 1859-ből származik. Az a nyomorúság, mely az „Egy telem Debrezenben" c. vers oly igaz humorral rajzol: az szemük előtt elevenedik meg.

Nem csak, hogy utolsó tollvonása Petőfiről szolt, midőn a Budapesti

Orlai Petrich Soma

festő.

Kemlében megkezdett emlékjegyzeteket be akarta fejezni, hanem nikor utolszor fogott ecsetet akkor is Petőfit ábrázolta, a meg csak félig készült el. 1)

A költő utolsó arczképét (Petőfi) O. S. 1849. július elején festette, midőn Petőfi Bem hadfestéhez Erdélybe indulva, utközben uchány napot Orlay éknál Mező Bereny-ben töltött. Az az egyetlen természet után készült kép, meg a költőt egész alakjában tünteti fel. (A Toth Kálmán birtokában levő élet nagyságú képet O. S. 1859. ben emlék után festette) A 1846-ízi képet közli a Vasárnapi Ujság legnyabb száma, meg Orlay utján kapta meg Petőfi Istvántól, kire Petőfi nejéről és fiáról szállott. Azóta mind Petőfi István, mind O. S. elhunyt s a V. Ujság szerkesztősége, a míg eldől, hogy a kép tulajdonjoga kit illet, a festményt a nemzeti muzeumnak adta át megőrzés végett. A 28 cm. szélesés 36 cm nagas olajfestmény reggeli pongyolában horizontálisan egy ingben, derekán vörös sállal, esztergályozott karosszékben ülve tünteti fel a költőt. Egyenszabájatlós csak a homvéd nadrág van rajta, míg tábori öltözékének toffi darabjai a pamlagon fekszik. Orlay emlité, hogy a költőszeszélye volt magát ily helzetben és öltözetben vétetni le. 2)

---

1) Dr. Prém József: Orlai Petrich Soma. Képzőmüvészeti szemle. 1880. évf. 94-95. l. fametszetű arczképével.

2) Petőfi utolsó arczképe. Képzőmüvészeti szemle. 1880. 123. l.

Vas. Ujs. 1859.

Irodalom és müvészet.

+ (*Heckenast G.*, „**Háboru-könyv**“) czimü, térképekkel ellátott, s a jelen hadjáratot illető tájékozásokat s felvilágositó magyarázatokat magában foglalandó vállalatra nyit előfizetést. E munka 5 füzetből álland, melly junius és julius hó folytán az előfizetőknek bérmentesen fog szétküldetni. Előfizetési ára mind az öt füzetnek 2 ft. uj. p. Tiz előfizető után egy ingyenpéldany jár. Bővebben szól e korszerü vállalatról a lapunk mai számával szétküldött melléklet, mellyre olvasóink szives figyelmét felhivjuk.

— (*Szintén mai számunkkal küldetik szét*) a „**Növilág**“ jövő félévi programmja. Ajánljuk annak elolvasását hölgyeink figyelmébe. Nem akarjuk üres ajánlásokkal annak utját megelőzni, de lehetlen ez alkalommal ki nem mondanunk, hogy e nőlap nem csak eddig elfoglalt állását megtartani igyekszik, hanem ujabb intézkedésekkel is oda hatni iparkodik, hogy a nőközönség szükségeinek, vágyainak minél tökéletesebben megfeleljen.

+ (*A „Magyar nyelvészet“*) IV-ik évfolyamának IV-ik füzete megjelent, következő tartalommal : A kolozsvári latin iskolai szótár. II. *Rudenz* Józseftől. A mordvin nyelv a magyar ághoz tartozik-e? *Ribari* Ferencztől. Észrevételek *Hunfalvi* Páltól. Könyvismertetések *Imre* Sándortól. Ugocsai néptalányok. Közli *Szilágyi* István. A mordvin ige.

+ (*Az „Uj magyar muzeum“*) 1859. évi folyamának III. és IV.-ik kettős füzete megjelent. Tartalma: *K. M.* Zsednai Vitéz János esztergomi érsek 1465 — 72. — *Knauz* Nándor: „Mikép ismerték fel öseink az ál-okiratohat? IV. — *Kázinczy* Gábor: Litván közlemények. III. Rejtélyek. — *Fábián* Gábor: A dogmatica és paraenetika, vagyis, elméleti és gyakorlati philosophiáról L. Seneca. — *Szilágyi* Sándor: A leleszi konventről Wagner Károly irata. A muzeum tárczájában: Intézetek. A pécsi püspöki könyvtár (Sarkady Istvántól.) Irodalmi napló. M. Akademiai értesitő. III. *Szilágyi* Sándor: Bánffy Dénes kora és megöletése. *Konek* Sándor: Magyarország bünvádi statistikája. Magyar akademiai tárgyalások. *Greguss* Ágost jelentése a gr. Karácsonyi-féle vigjátéki versenyről. Ulések febr. és martiusban.

+ (*A „Sárospataki füzetek“*) másod évi folyamának X-ik füzete megjelent, következő tartalommal: Pápaság és császárság, egyházi és világi elem közti harcz a középkorban. (Második közlemény.) *Pálkövi* Antaltól. — Népiskolai tantervjavaslat. (Vége.) *Baló* Benjámintól. — Tárcza: Magyar prot. egyháztörténeti kutfők. Adatok a miskolczi ref. egyház történetéhez. (Második közlés.) *Soltész Nagy* Jánostól. A máramarosi helv. hitv. egyházmegye és egyházközségek rendezete a XVII. században. (Vége.) Közli *Szilágyi* István. Egyházkerületi gyülés. Óvás. *Szeberényi* Lajostól. Irodalmi levelezés. Protestans világkrónika. Vegyes. Gróf Mikó Imre levele a szerkesztőhöz. — E füzethez a czimlap és a tartalomjegyzék is hozzá van mellékelve. Az egész tiz füzetes évfolyam épen 1000 lapra terjed.

+ (*„Alföldi Kalauz“*) czimü uj képes naptárra *Óváry* Lipót, mint szerkesztő, s Goldscheider H., mint kiadó, előfizetést nyitnak. Rovatai lesznek: szépirodalom, gazdászat, ipar, kereskedelem, világismertetés, tan- s nevelési ügy, és a rendes naptári részen kivül a naptárakba fölvétetni szokott tudnivalók, minők: az országos vásárok, bélyegdij-fokozat stb Előfizetési ára 60 uj kr. ki 50 előfizetőt gyüjt, a 10 előfizető után járó ingyen példányokon felül az „Aradi Hiradót“ f. é. dec. végeig, ki pedig 100-at gyüjt, ugyanazon lapot jövő évi junius végeig ingyen kapja. Az előfizetési pénzek f. é. julius 31-ig, Aradra az „Alföldi Kalauz“ kiadó irodájába küldendők.

+ Kóby Rudolf, mint szerző s Pfeiffer Ferdinánd, mint bizományos, előfizetési iveket bocsátottak szét illy czimü humoreszkre : „*Rátóti mondák*, 16 énekben.“ Előfizethetni a csinosan kiállitandó müre julius 12-ig egy forinttal uj p. A pénzösszegek Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedésébe bérmentve küldendők. Tiz előfizető után egy ingyenpéldány. Vidékről egyes előfizetés nem fogadtatik el. Az előfizetők számán felül egy példány sem nyomatik.

+ (*Thali Kálmán*) előfizetői megnyugtatásaul jelenti, hogy költeményei még e hó végeig kikerülnek sajtó alól, s az illetők példányaikat azonnal pontosan megkapják. Az eddigi késedelemnek nem ő, hanem a nyomdász volt oka, ki a mü minél csinosabb kiállitása végett uj betüket öntetett.

+ (*Egy jeles angol szinmü.*) A londoni fényesen megujitott Adelphi-szinházban egy uj darab került nemrég szinre Tom Taylortól, Angolország legjelesb, sőt mondhatni, jelenleg csaknem egyetlenegy vigjátékirójától. A darab czime : „Ki az ur a háznál?“ s mint a „Globe“ irja, határozottan egyike ez azon legfinomabb elmeszüleményeknek, mellyek már sok év óta az angol szinpadokon előfordultak. Nemcsak irodalomi becse, de azon körülmény miatt is, hogy szinpadi hatása rendkivüli, igen tartós hirnévre tarthat igényt.

+ (*Humboldt Sándor azon sokat emlegetett müve*,) mellyet kéziratban hagyott hátra, az elhunyt nagy tudós saját életiratát foglalja magában.

+ (*Reményi Ede „Eredeti magyar és egy nemzeti táncz-dal“*) czimü, zongorára szerzett zeneművére a szerző testvére Reményi Károly előfizetést nyit egy uj forintjával. Az előfizetési pénzek f. junius hó 30-ig Reményi Károly lakására (Pest, Lipót-utcza 20. sz.) bérmentve küldendők. Minden 4 előfizető után egy tiszteletpéldány jár. Reményi Ede kitünő hegedümüvész hazánkfia, mint tudjuk, igérkezett hazánkat meglátogatni; miután azonban ebbeli szándéka közbejött akadályok miatt meghiusult, némi kárpótlásul nehány zeneszerzeményét küldé haza kiadás végett; ezek közé tartozik a jelen két zenemü is, mellyek, hogy érdemlett részvétre találnak, nem kételkedünk.

+ (*Szuper szintársulata*,) melly közelebb Zala-Egerszegen nem igen nagy pártolást tapasztalt, a mult napokban szives meghivásra Körmendre ment, hol az első tiz előadásra már biztosisva is van 600 pfttal.

Közintézetek, egyletek.

— (*Magyar tudományos Akademia.*) Ifjusági iratokra pályázás. — Mélt. gróf Károlyi-Zichy Karolina asszony azon hiányok némi pótlásához ohajtván járulhatni, mik nálunk ifjuságképző munkákban, különösen a női serdülő kort tekintve, érezhetők, az e térbeli munkálkodás élesztésére két rendbeli jutalmat alkotott, s a pályázat intézésére az Akademiát kérte fel, melly szivesen nyujtva kezet a hazafi érzésü grófnénak, az általa szerkesztett feladatokat a következőkben teszi közzé : *I. Készittessék gyönyörködtetve oktató könyv, kedélyes olvasmányul serdülő leánykák számára, melly a magyar történetből meritett adatok és életrajzok kiséretében kimutassa : milly befolyása volt legyen hazánkban a nőnemnek, a legrégibb időktől fogva mostanig, a családi és polgári életre? milly erényekben tüntek ki leginkább a magyar nők? emelkedtek-e ezen erények vagy hanyatlottak korunkban? és ha hanyatlottak, a nemzet mellyik osztályánál különösen, s mikor és miért hanyatlottak? s mellyek az eszközök az ősi erények visszaállitására, hogy igy az ifju nemzedék mintegy tükörben lássa magas hivatását, s annak betöltésére vonzó előadás s hatályos peldák által buzdittassék.*“ **Jutalma száz arany;** a pályamunkák beküldésének határnapja 1860. évi junius 15-ke. — *II. „Kivántatnak hasznos és érdekes, az összes magyar történelem köréből meritett elbeszélések, kedélyes olvasmányul az ifjuság számára; melynek ugy a szép nyelv, mint a rajtok átlengő hazafias szellemnél fogva alkalmasak legyenek arra, hogy mulattatva oktassanak, s a minden jóra hajlékony ifju kebelt, hazánk jeles férfiai és hölgyei vonzó példái által az erény követésére buzditsák.*“ Jutalma **negyven arany**; a pályamunkák beküldésének határnapja 1860. évi február 15-ke. Az idegen kézzel tisztán irott, lapozott, bekötött s jeligével ellátott munkákat, egy, a szerző nevét magában foglaló pecsétes levélke kiséretében, a kitüzött napokig alulirt veszi által. A vizsgálatot az Akademia kebeléből kiküldendő biráló választmány által eszközli, megjegyezvén, hogy csak olly munka nyerhet jutalmat, melly nemcsak társai közt leszen legjobb, hanem a jutalmat ajánló által kitüzött czélnak meg is fog felelni; s hogy a munka tulajdona marad ugyan a szerzőnek, de ez tartozik azt mielőbb közrebocsátani, — különben a beküldendő kéziratok, mint minden más az Akademia által intézett versenyeknél, ennek levéltárában tétetnek le, s azért a pályázók ne terheltessenek fogalmazataikat megőrizni. Kelt Pesten, junius 5. 1859. — *Toldy Ferencz*, titoknok.

⊙ (*A természettudományi társulat*) jun. 4-ki ülésében a titkár ur jelentése szernt *Xanthus* János, egy Washingtonból a társulathoz irt levelében irja, hogy Kaliforniában tett gazdag gyüjteményéből már elinditá küldeményét a társulat számára. Sztoczek tanár ur, a mesterséges szellőztetés kisérleteinek elméletéről s a Groszmann-féle légszivattyuzás módjáról, különösen pedig az esetleges légfolyásról értekezett.

+ (*A pesti müegylet idei közgyülése*) f. hó 3-án ment végbe. Mülapul a közgyülés szavazattöbbséggel *Orlai Petrics* művét választotta meg, melly azon nevezetes történeti momentumot ábrázolja, midőn Zách Feliczián, leánya meggyaláztatását megtorlandó, az ebédnél épen együttlevő királyi családra rohan. A közgyülés ezuttal következő pályakérdést tüzött ki: „Irassék meg a magyarhoni müvészet történelme, a jelesebb hazai (akár itt született, akár itt élt) müvészek életirásával s a müvészet általános történelme legfőbb mozzanatainak, és a müvészeti iskolák rövid szabatos jellemzésének előreboesátásával, világos, népszerű nyelven, s különös figyelemmel arra, hogy fiatal müvészeinknek ezen munka által helyes önmivelési irány adassék, s bennök nemes dicsvágy ébresztessék és tápláltassék. „A pályamüvek egy évi határidő alatt küldendők be.“ A nyertes mű jutalma 60 arany, ezenfelül minden a munka eladásából származható nyereség, a nyomatási költségek levonása után, a szerzőé leend. — A közgyülés azon inditványt: hogy a mülapul szolgálandó müvet illető pályakérdéseknél ezentul jelöltessék meg a hazai történelemből veendő tárgy s az ollyan legyen, mi multunk fénypontjait tüntesse elő, — azon módositással fogadta el, hogy 20 és 10 aranyból álló két rendbeli jutalom tüzessék ki olly irodalmi műre, melly történetünk illy dicsőbb részeit kiemelve, a pályázó festészeknek a használható kutfőkre nézve tájékozást nyujthasson. A legjobbnak talált munka utmutatása nyomán a választmány kitüzendi a festendő tárgyat. Az illy verseny egyelőre egy évre van megállapitva. Az irodalmi mű beadásának határideje f. évi sept. 1-je.

△ (*Az első magyar általános biztotitó társaság*) pesti hivatalhelyiségein nagy sürgölődés uralkodik. A megszaporitott hivatalszemélyzet csak megfeszitett szorgalom mellett bir megfelelni az egymásra következő jégkárbiztositás miatt fölszaporodott munkának. De másrészt a jégverés is gyakori, s a társulat a károk pótlásában a lehető legnagyobb gyorsasággal jár el. Azon tetemes jégkárok, mellyeket a P. U. legközelebbi számában fölemlitettünk, már mind pótolva vannak. És ez tetemes előny a biztositó gazdára nézve a jelen időkben. A magyar társulatnak nem csak azon előnye van, hogy az országban székelvén, a biztositásokkal közvetlenebbül érintkezik, és igy a kártéritést is gyorsabban eszközölheti; hanem dijai is jutányosabbak a többi, az országban ügynökséggel biró társulatokénál, mellyek a biztositási dijakat az aratás előtt fölemelték, s a termés biztositását ott, hol gőz-cséplőgép működik, megszüntetik.

△ (*A Hevesmegyei gazdasági egyesületnek állatkiállitása*) majus 22-, 23- és 24-én ment végbe. Az esős idő daczára népes volt az, mind a kiállitott tárgyakra, mind a látogatókra nézve. A kiállitási helyiség egri érsek, Bartakovics Béla ur ő exczjának keritett majorudvarában volt. A választmányok birálatának eredményét itt közöljük :

I. *A kiállitott lovak birálatára* kiküldött választmány, birálótagok a következendő jutalmakat osztották ki, u. m. 1) *Tenyészkanczára kitüzött* 5

aranyból álló első díjt nyerte báró Sina Simon pej kanczája. 2) A második 3 arany díjt: Kolozsváry Ádám fekete kanczája. 3) Csődör csikóra kitüzött 1 arany díjt. báró Orczy Felix szürke csődör csikaja. 4) 1-ső *rendü dicsérő oklevelet nyert* Kovách Ignácz fekete kanczája, eredeti székely faj, és 5) Báró Sina Simon 2 éves pej kancza csikaja. 2-od *rendü dicsérő oklevelet* nyert: 6) Báró Sina Simon 2 éves pej csődör csikaja és 7) Majzik Viktor tenyész pej kanczája. II. *Szarvasmarhák* 1) 2 *arany* 1-ső *jutalmat* nyerte: báró Orczy László „Czimer" nevü tiszta magyarfaj tehene. 2) 1 *arany* 2-od *jutalmat* szinte b. Orczy László „Sugár" nevü tehene. 3) 2-od *rendü dicsérő* oklevelet nyert: Fejes Lajos „Liliom" nevü tehene. Jegyzőkönyvileg megdicsértetett Berecz Ferencz által kiállitott 3 iker üsző-borju fölnevelésénél a szorgalom, valamint Bogdán Jónás által kiállitott 2 darab hizott ökörnél a hizlalás teljes kivitele. III. A *juhok*. A merino-faj osztálynál. Tenyész-kos: 1) az 5 *arany jutalmat* nyerte báró *Orczy* László saját tenyészetü öreg kosa. 2) a 2 arany jutalmat nyerte báró Sina Simon öreg kosa. 3) 1 arany jutalmat nyerte báró Jeszenák Jánosné öreg kosa. Anyajuh: 1) 3 arany jutalmat nyerte báró Sina Simon anyajuha 2) 2 arany jutalmat nyerte gróf Batthyány Vincze örökösök horthi uradalmi anyajuha. 3) 1 arany jutalmat nyerte báró Orczy László anyajuha. Kos toklyó, 1 arany jutalom: nyerte báró Orczy László kos toklyója. Jerke-toklyó, 1 arany jutalom: nyerte Bartakovics Béla egri érsek jerke-toklyója. — A *hazai középfinom osztálynál*. Tenyészkos: 1-ső 5 arany jutalmat nyerte: Fejér Lajos saját tenyésztésü öreg kosa. 2-ik két arany jutalmat nyerte Bokross János öreg kosa. Anya-juh: 1) 3 aranyjutalmat nyerte Fejér Lajos anya juha. Jerke-toklyó: 1 arany jutalom: nyerte Kovách László toklyója. *Első osztályu arany dicsérő oklevelet nyertek:* Báró Orczy László két öreg kosa, melly dr. Czilchert Robert gutori juhászatából hozatott, melly első jutalomra érdemesnek itéltetett, mint azonban nem az egyesület területén neveltetett, a jutalom neki ki nem adathatott. Mocsári Lajos rambouilleti keresztezett toklyó kosa, szintén a föntebbi oknál fogva jutalmat nem nyerhetvén, 1-ső rendü arany dicsérő oklevelet nyert. IV. *Sertés*. A kiállitott sertések nem találtatván tenyésztésre alkalmasaknak, a jutalom ki nem osztathatott. Csupán gyöngyösi lakos Ujhelyi Mátyás kiállitott 6 drb hizott sertéseinél a hizlalás teljes sikerülte diicsértetett meg jegyzőkönyvileg. V *Baromfi*. Okolicsányi István Brahma putra egy éves kakasát 1 arany jutalomra, igy nemkülönben Havlicsek István cochinchinai 11 hónapos kakasát és ugyanilly idős 2 db. tyukját 1 arany jutalomra itélték. A kiállitás majus 24-kén délutáni 4 óráig volt nyitva, folytonosan feles számu közönség volt látogatóképen a kiállitási helyiségekben, különösen harmadnap ingyen bemenetelt engedvén az egyesület, a besereglett vásáros nép özönlött s valódi örömöt lehetett látni arczaikon, melly mintegy mondani látszott, hogy „biz ezt okosan cselekezik uraink!"

Balesetek. elemi csapások.

— (*Borzasztó gyilkosság.*) Szolnok, junius 5-én. Folyó hó 1-je estéjén, Szolnokhoz nem épen távoleső varsányi csárdában, iszonyu gyilkossági merénylet merült fel. — Lovas Lajos, gépész, otthonról (Békés) utazott Szolnokba, és a fennevezett csárdába, meghálás végett-e, vagy csak csupán estebédezés kedvéért? beszállott harmadmagával, t. i. a kocsisával, és ennek 12 éves fiával. A rablók, kik távol észrevétlenül kisérték a gépészt, kinél sok pénzt gyanitottak, a csárdába betörtek, megtámadták, kezeit hátrakötötték, és sok verés után, hogy pénzét el nem csikarhatták, mert nála jelentékeny mennyiségben nem is volt, könyörtelenül megölték. Megölték vele a két utazót is. De megölték még az ott lakó csárdást is, fiatal nejével és két szép leányával. Tehát egy éjjel hét élőnek vették el életét. — A meghaltak sokat küzdhettek, mert kezeik mind össze voltak vagdalva, hihetőleg a gyilkosok késeinek erőszakos módoni kiragadási kisérlete következtében. A szobában, hol az égbekiáltó büntény véghezment, a legyilkoltak, a földön arczraborulva feküdtek, és halva találtattak. Több verés és szurás helyei közt különösen feltünt azon nagy és mély vágás, melly mind a hétnek a nyak előrészén látszott. A gépésznek, mint mondják, összeszoritott markában, még egy csomó hajfürtőt is lehetett látni. Továbbá egy erős nádpálcza, hihetőleg a gépészé, mit a maga védelmére igénybe vehetett, három helyen van összetörve. A gépész, békési lakos, nős, gyermekes. A kocsis, kun-szentmártoni lakos, szintén nős és gyermekes. A csárdás, szolnoki születésü, nős, és 8 vagy 10 gyermek atyja. Fiatal nejével, ki már neki a harmadik vala, csak egy hóig élt, az egyik leánya (ki szintén áldozatul esett) 17, a másik 13 éves; két legkisebb gyermekét, kik még beszélni nem tudnak, életben meghagyták. A nagyobb, mintegy $2^1/_2$ éves, mint mondják a halottnézők, költögette volna akkor is édes apját. A kisebb, körülbelül féléves, a bölcsőben aludt. Többi gyermekei a varoson vannak és voltak is. Temetésük a halálózás után nem egyszerre, hanem harmad- és negyednapra történt meg Szolnokon. A szolnoki nép egészen meg volt zavarva és rémülve, tömegestől, részint az utczán jártak le s fel, részint a templom, vagy más olly helyen állva, vagy ülve várták és lesték a legyilkoltak holttesteit. A halotti szertartáson egy sem volt, ki ne könnyezett volna.

Szolgabiránk többed magával a gyilkosokat nyomozni el is indult. Mondá, miszerint addig vissza nem tér, mig a büntény elkövetőit föl nem fedezi. S ez sikerült is, mert már e hó 5-én, délután 4 óra felé, 4-et kocsi oldalához vasalva hozatott, kik közt háromról bizonyos a bünösség, még kettő szabadon van. Tehát összesen a gyilkosok 5-en voltak. Derék szolgabiránkat a nép ez erélyes tetteért (mert ő szintén a rablók kisérői közt jött) meg is éljenezte. — *H. J.*

(Egy Csongrádról vett levélből értesülünk, hogy a tettesek már jobbára kézrekerültek. Csongrádból hármat vittek el, Csépáról is. Minden gyanuok odamutat, hogy az elfogottak követték el az égbekiáltó vérengezést. Csongrádon még ugyanazon napon, mellynek reggelén a gyilkosság elkövettetett, minden gyanus ember elfogatott. A három leggyanusabb kenyérkereset nélküli, már többször fogva volt régi gonosztevő.)

△ (*Tüzvész*) *Acsán* junius 2-án nagy tüzvész pusztitott, 32 ház lett hamuvá és tán ugyannyi család, ha nem is mind egészen a koldusbotra, de mindenesetre egyidőre nagy inségbe jutott, azok kivételével, kiknek háza biztositva volt. Találkozott pedig a 32 elégett között csak 7 biztositott ház, mellyekért az első magyar átalános biztositó társaság a kárpótlást a tüzre következő negyedik napon már kifizette.

Mi ujság?

⊙ (*A Gazd. Egyesület gépkiállitása*) a pesti Medárdvásár alkalmával a legszebb eredménynyel lőn megtartva, mellyről jövő alkalommal bővebben szólandunk.

\+ (*A nemzeti kaszinó*) áthurczolkodott előbbi szállásából a hatvani-utczában levő Cziráky-ház diszesen fölszerelt első emeletébe. Földszint egy kényelmes étkező terem is áll a közönség rendelkezésére. Ez uj szállás több tekintetben előnyösebb az előbbinél, s az egész elrendezést izlés és minden fény mellett egyszerüség jellemzi.

— (*Jellinek Mór*), a pesti kereskedői testület tagja és a hires bécsi hitszónok J. Adolf testvére, ki a kereskedés gyakorlati terén kivül a nemzetgazdászat mezején is elismerést érdemlő tevékenységet fejt ki, azon szép kitüntetésben részesült, miszerint az orosz császári kormány pártfogása alatt Sz. Pétervárott fönálló gazdászati társulat levelező tagjává választatott.

— (*A nemzeti szinház egy reményteljes növendéke Bécsben.*) Bécsből, junius 8-áról veszszük e sorokat: Tegnap este 8 órakor ment véghez igen fényes sikerrel az itteni akadem. énekiskola növendékeinek nyilvános próbája a belvárosi régi Arsenal helyiségeiben. A fényesen kivilágitott terem közepén, a karnagy körüli emelvény legalsó fokán, elsőnek ült egy rózsaszinü ruhába öltözött kellemes külsejü fiatal hölgy, kis virágcsokorral kebelén, hangjegyeit forgatva kezeiben. Rossininak egy, a műsorozatban kijelelt gyönyörü sopran-solojára (Fromme Liebe) került a sor, mellyet az emlitett hölgy olly müvészien és fiatal korához képest a legkényesebb müvészeti igényeket is kielégitőleg, olly remekül énekle, hogy a diszes és igen válogatott közönség már az ének közben is alig tarthatá vissza tapsait. Mindenki neve után kérdezősködött, mig utóbb egyik felügyelő szives volt hozzánk sugni, hogy e kedves csalogány „*magyar árva*". Milly kegyeletes érzelmeket kelt az emberi szivben az „*árva*" szó! Ezt tudva, még gyenge énekeért is megdicsértük volna. De mivel ő épen „*magyar árva*," és mivel olly gyönyörün és remekül énekelt, mondhatlan édes örömmel hallgatám szép énekét, mellynek végével aztán szünni nem akaró tapsvihar- és brava-kiáltásokban tört ki az elérzékenyült hallgatóság. — Sietek tudatni e becses lapok olvasóival, hogy e szeretetteljes „*magyar árva*", kinek neve utóbb szájról szájra járt, *Markovics Ilka* kisasszony, hazánk szép reményü leánya, kit — tudtommal — a magyar nemzeti szinház képeztet itten. — A próba végeztével sietett mindenki hozzá, hogy tetszésnyilatkozatok- és dicséretekkel jutalmazzák a bájoshangu kis csalogányt. Honfiui örömem engemet is feléje vonzott, el nem mulaszthatám édes hazai nyelvünkön őt üdvözölni, és örömemet gyönyörü, szép énekeért előtte nyilvánitani. — Valóban, a nemzeti szinház örülhet e jeles növendékének, ki derék mestere mellett illy fényes sikert igérőleg folytatja iskoláját. Nemzeti szinházunknak kétségtelenül disze s fénye leend egykoron. — *F—g N. J—s.*

— *Belényesről*, majus 25-ről irják: Szellemi létünk egy fokkal emelkedett, mert egyhangu mindennapias helyzetünk Albisi László szintársulata által kedélyesb szint öltött magára. — Városunk olly régen nélkülözte e magasabb örömöt, hogy szinészeink megérkeztével valódi lelki szomjjal vártuk az előadásokat. „Bibor és gyász," „Bakancsos és fia a huszár" jöttek a két első napon a szinpadra, s a zsufolásig tele volt ház közönsége a darab élvezése után megelégedetten távozott. — A szinre jött darabok közől még sikerültek: „Debora," „Liliomfi," „Brankovics György," „Szép Marquisné," „Viola," „Női harcz," „Fenn az ernyő, nincsen kas." A személyzet közől kiemelendők Albisi különösen, Pongrácz, Fekete és Zsombori. Albisiné sok tehetséggel bir, s méltó tagja lehetne bármelly nagyobb szinpadnak is. — Időjárásunk átalán véve jó, s a sok esőzés daczára is dús termésre lehet kilátásunk; gyümölcs azonban a temérdek hernyók miatt nem lesz. *l—y.*

\+ (*Balaton-Füredről*) irják, hogy a Kistaludy-szobor alapzata már nemsokára elkészül. E szobor az uj sétány egy gyönyőrü helyén fog fölemeltetni. A szobor felállitására kijelölt helyet Züllich szobrászszal a m. hó 24-én odaérkezett Deák Ferencz is megszemlélte. Az uj ut, melly a fürdőből a faluba vezet, erősen készül; ezáltal a falu 76 öllel jő közelebb a fürdőhöz. A házhelyek már kijelölvék az ut mellett mindkétfelől, s igy, mire Budáról vasuton lehet Füredre menni, elegendő szállás is lesz készen a vendégek befogadására.

\+ (*A kukoricza megérése elősegitésére*) egy franczia földmivelő azt ajánlja, hogy a föld a kukoricza tövétől második kapáláskor lehetőleg eltisztitandó (tehát épen ellenkezőleg, mint nálunk szokásban van); ezáltal a nap melege a kukoricza tövét átjárja, s igy érését elősegiti. A szükséges nedvet a kukoricza ekkor már leveléből nyerheti. A franczia földmives illy módon kisérletet tevén, azt tapasztalta, hogy kukoriczája, melly eddig éretlen maradt, szépen megérett.

\+ (*Sopronba*) összesen 431 magyar és 534 német lap jár. E város lakosságának nagyobb része német ajku levén, a magyar és német lapok száma közti arányt irodalmunkra nézve elég kedvezőnek kell mondanunk.

Orlai Petrics Soma, festöm.

MDK

a 185o-és évek táján kifejlődött nálunk a biedermeier-stilus magyar változata. Az eltérés leginkább az arcképeken érezhető a bécsi és a magyar kifejezésmódon.
A tört. festészet gyökerei is már felismerhetök e körben.

Entz Géza: A magyar festészet fejlödése.
Magyar Kulturszemle. 1939. szept. II.évf. 6.sz.
1-2.l.

Orlai Petrich Soma

Prónay István, Hamlet szerepében, Kaulbach eredetiről másolat olaj, 88×69 cm.-

Magyar színészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, domborművek a XIX század. Budapest, 1966, katalógus, 371.

Orlai Petrich

irod

Tarcai György: A kassai

muzeum. Müvészet

1903. 168. l.

Orlai Petrics Soma

Kazinczy Ferenc és Kisfaludy Károly kibékülése c. képe az alábbi mauzoleumban.

Baráth Ferenc:

Kazinczy széphalmi mauzoleuma.

Pest 1945. aug. 11.

Spellói múzeum VIII. 227

Orlai Petrics Soma

el helyét először a főrendi házban. — A **kormány** megvette ötszáz forintért Petőfi Sándornak olajba festett arcképét, melyet 1849-ben Orlai Petrich Soma készitett természet után. — **Liszt** hetfői hangverse-

Fővárosi Lapok

1875/270 l.

(I. felév

Nyssajo

A. Szenti

Orlay Petrich Soma
1021
1943. jan.

Orlay Petrich Soma (1822—1880): *Petőfi szüleinél*

Esztergom, Keresztény Múzeum

Foto: Szelényi K.

1021

1973 JAN

Berki Viola: *A márciusi ifjú*

FARKAS ATTILA

PETŐFI SZÜLEINÉL

Orlay Petrich Soma képe a Keresztény Múzeumban

A századvégi heti folyóirat — a Vasárnapi Újság — 1880. június 13-i számában megjelent nekrológ a következő értékelést adja a Petőfi-kultusztól elválaszthatatlan Orlay névnek: „...E név, mely most egyszerű sírkőre jutott, össze van forrva más nevekkel, melyeket obeliszkbe vésnek. Irodalomtörténetünk mindig emlegetni fogja Orlay nevét, valahányszor Petőfiről és Jókairól fog szólani. A pápai iskola triumvirátusát ismeri mindenki: Petőfit, aki színész akart lenni, Jókait, aki festőnek készült és Orlayt, aki a költészetért lelkesült. Mindenik más lett. Kettő a nemzet büszkesége. Orlay a toll helyett az ecsetet választotta. Lett jó művész, de magas röpülésében nem tudta követni két barátját..."

Valóban, Orlay Petrich Soma nevét elsősorban nem a ránk maradt, többnyire szignó és dátum nélküli festményei, grafikái, vázlatai őrizték meg, hanem költőrokonának és testi-lelki jóbarátjának, Petőfinek legendákkal körülvett emléke. Szinte megható ez a kölcsönösség: Petőfi hiteles vonásait a daguerreotypián, Barabás Miklós kőrajzain, Mezey József egyetlen képén kívül leghitelesebben Orlay festményei örökítették meg, és a költő életrajzához is ő szolgáltatta a legértékesebb adatokat. Orlay, aki a Petőfi-kultusz egyik leghívebb és legbeavatottabb ápolója volt, így jutott a halhatatlan költő által a „halhatatlanok" közé.

ORLAY PETRICH SOMA MŰVÉSZETE. Orlay nem sorolható nemzeti festészetünk nagyjai közé, bár mint szervezőnek, elméleti és kritikai tevékenységet folytató művésznek nagy szerepe van a múlt század második felében kibontakozó magyar történeti festészet létrejöttében. Amikor iskoláit befejezve, Békés megyei joggyakornokoskodását követően, a velencei származású Marastoni Jakab 1846 őszén Pesten alapított képzőművészeti magánakadémiára jelentkezik, elhatározza, hogy festő lesz. 1847-ben egyik mecénása támogatásával Bécsbe kerül, ahol első mestere Georg Ferdinand Waldmüller. Az osztrák művész iskolájában elsajátítja a valóság részleteinek közvetlen és alapos megfigyelését, első munkáiban a realizmusra törekszik, és a biedermeier — lélekrajzzal motivált — hangulati elemeinek gondos kifejezésén fáradozik. Művészi törekvése, hogy megteremtse hazánkban az osztrák befolyástól mentes, sajátosan magyar történeti festészetet. A biedermeier nála népies elemekkel keveredik. Waldmüller 1848 áprilisában hivatalos levélben hívja fel a felelős magyar minisztérium figyelmét Orlayra, mint „az egyik legtehetségesebb magyar tanítványára". Pap Gábor, az *Életképek* bécsi tudósítója, július 23-án a lap hasábjain felveti az „önálló magyar művészet" problémáit. Keserűen ír a társadalmi összefogás és a minimális anyagi alapok hiányáról, ami miatt művészeink képtelenek tehetségüket hazai földön kamatoztatni. Orlayról, mint festészetünk „új reménységéről" beszél. Orlay a szabadságharc után — amelyben maga is részt vett —, 1850-ben Münchenben folytatja tanulmányait, és másfél évet tölt Wilhelm Kaulbachnál. Későbbi, főleg történelmi témájú műveire már a müncheni akadémizmusnak — Kaulbachtól elsajátított — száraz, hideg, idealizáló felfogása nyomja rá bélyegét. Ez a felfogás kedvelte a sablonos képszerkesztési szabályokat, a tetszetős, de a festőiség szempontjából kedvezőtlen irodalmiaskodó témákat.

Mindennek ellenére Orlay művészetét a nemzeti és hazafias célok lelkes megvalósításának törekvése jellemezte. Összeforrt a nemzeti forradalom és a függetlenségi harc eszméivel. Ha mégis a szerénvebb és kevesebb sikert elért mesterek közé kell sorolnunk, azt elsősorban az önhibáján kívüli rendszertelen tanulásnak, az ebből következő mesterségbeli fogyatékosságnak és az élete utolsó másfél évtizedében egyre súlyosbodó betegségének lehet tulajdonítani. Az egyik Orlay-tanulmány írója, Tehel Péter jegyzi meg róla: „...Tanult ember volt, mert jogász, még megyei ügyész is lehetett volna ...de ő anyagi áldozatot nem kímélve, és vállalva a nélkülözést is, festő akart lenni. Itt, a művészetnek ezen a területén látott olyan feladatot, amelynek megoldása igen fontos része a nemzet függetlenségi harcának: a magyar történeti festészet, sőt mondhatnánk, a magyar nemzeti festészet megteremtését. Erre más nem vállalkozott... Az őt követő nagy

nemzedék ezirányú munkásságának indulására is ösztönzően hatott... Ötvennyolc éves korában, aggastyánként, anyagi gondokkal küszködve kellett meghalnia. Haláláig hű maradt szeretett, lánglelkű barátja, Petőfi Sándor szelleméhez."

ORLAY ÉS PETŐFI KAPCSOLATA. Orlayt Petőfihez a vérségi kapcsolat és a bensőséges jóbarátság szálai fűzik. A költő másodfokú unokatestvére. Petőfi atyai nagyszülei Petrovics Tamás aszódi mészáros és felesége, Salkovics Zsuzsanna voltak. A költő nagyanyjának fivére, Salkovics Pál Mezőberényben telepedett le. Tőle származott leánya, Salkovics Karolin (Petrics Sámuel felesége), a festő édesanyja. Orlay, aki 1822. október 22-én született Mezőberényben, csak 1839 júniusában ismerkedik meg rokonával, a nála alig két hónappal fiatalabb Petőfivel. Orlay ebben az időben Sopronban tanul, és szünidejét közös nagybátyjuknál, Salkovics Péter mérnöknél tölti Ostffyasszonyfán. A tizenhat éves Petőfi zaklatott lelkiállapotban érkezik a vakációra, zsebében atyja kitagadó levelével, melyet még Selmecen vett kézhez a gyengén sikerült tanulmányi év atyai dorgatóriumaként. Petrovics István mészáros, a költő édesapja aligha képes követni felserdült fiának színes, csapongó és még kiforratlan szárnyalásait. Figyelmét és egész energiáját leköti az az anyagi csőd, amelyben vétkes Salkovics Péter bátyja, Mihály, székesfehérvári mészáros is, és amelyben közrejátszott egy nem kevésbé balszerencsés üzleti vállalkozás az ercsi mészárszék bérletével (1837). Az anyagi összeomlást betetőzte az 1838-as árvíz. A víz elsöpörte szabadszállási házát, elöntötte a fülöpszállási tagon lévő termőföldjeit. Petőfi ilyen súlyos események után köt egy életre szóló barátságot a nyíltszívű, érzékeny lelkű és segítőkész rokonnal. Orlay később így emlékezik erre a barátságra: „1839-től kezdve, tehát tizenhat éves korától egész eltűnése előtti hétig, 1849. július 19-ig, majdnem szakadatlan érintkezésben álltam Petőfivel, s nemegyszer huzamosan együtt laktunk vagy utaztunk, s így közvetlen alkalmam nyílt gondolkozását, viszonyait, gyakran tettei indokát is kiismerni." Anélkül, hogy ennek a páratlan barátságnak részleteibe bocsátkoznánk, amely a nagy költő-üstökös pályafutását végigkísérte, csak vázoljuk azokat a mozzanatokat, amelyek hátterét képezik az Orlaytól reánk maradt Petőfi-témáknak és ábrázolásoknak.

A költő 1840 februárjától Sopronban teljesít önkéntesen vállalt katonai szolgálatot, és megkísérli, hogy felvegyék a városi líceumba. Gyakran megfordul a Ritter-ház Orlay által bérelt diákszobájában. Betegségét követő leszerelése után, 1841-43 között négy időszakot tölt Pápán, ahol a Petőfi-Jókai-Orlay triumvirátus — főleg önképzőköri működésével — élénk befolyást gyakorol a kollégium szellemi életére. Erre az időszakra esik az a baráti látogatás-sorozat, amikor az 1841/42. évi szemeszter végén Petőfi és Orlay Komáromban meglátogatják közös barátjukat, Jókait, majd Pest érintésével folytatják útjukat Dunavecsére, ahol egy hetet töltenek az árvíz után ideköltözött és elszegényedett Petrovics szülőknél. A nyárvégi kirándulás harmadik pihenője a mezőberényi szűrszabó, Petrics Sámuel otthona. Az Orlayéknál töltött rövid idő után Debrecenbe „rándulnak". A költő 1841-től a színészi pályával kacérkodik, és tanulmányait többször megszakítva előbb Ozorán, majd 1842 utolsó hónapjaiban Székesfehérvárott csatlakozik egy színtársulathoz. Amikor 1843-ban véglegesen elhagyja a pápai kollégiumot, Orlayval való kapcsolata néhány éven át csak levélváltásokra korlátozódik. Neki számol be elsőnek lelkendezve az 1846. szeptember 8-án Nagykárolyban bemutatott Szendrey Júliáról, aki iránt a költő immár sírig tartó szerelemre lobban. Petőfi levelei időnkint Bécsben is felkeresik a „képírónak" elszegődött jóbarátot, de személyesen minden valószínűség szerint már csak 1848 nyarán találkoznak Pesten, amikor Orlay Bécsből hazajön. Ebben az időben fog hozzá Orlay a közismert Petőfi-portré (esetleg egész alakos kompozíció) felvázolásához, mégpedig a Petőfi házaspár pesti lakásán. 1849-ben, amikor az Országgyűlés Szegedre teszi át székhelyét, a költő kiábrándultan Mezőberénybe költözik Orlayhoz, feleségével és alig féléves kisfiával. Orlay így emlékezik: „Petőfi elkeseredve, a haza ügyei ziláltsága felett, s egy ideig a rég nélkülözött családi örömöknek akarván élni, a forradalom zajától valamennyire ment helyre, Mezőberénybe jött hozzám." A sors iróniája, hogy Orlay 1839-40 telén Sopronban elsőként festi meg csontra akvarelljét katonamundérba öltözött barátjáról, most pedig 1849. július 5-16 között vázolja fel a mezőberényi Petrics-ház tornácán az utolsó képet a civilruhás, ingujjra vetkőzött, kezében csibukot tartó Petőfiről, akinek távolba révedező szeme még nem láthatja a végzetes „hare mezejét".

ORLAY: PETŐFI SZÜLEINÉL. Az esztergomi Keresztény Múzeum tulajdonát képezi egy kisméretű (16×18 cm) kartonra festett olajkép *Petőfi szüleinél* címmel. A Genthon István által összeállított esztergomi topográfia a következőképpen ismerteti a kép származását: „A pesti Műcsarnokban vásárolva a művész hagyatékából". Genthon magánfeljegyzései között az idézett mondatot megelőzi egy figyelemreméltó megjegyzés: „Petőfi ismerte a képet".

A festmény Simor János esztergomi érsek-prímás képtárának törzsanyagához tartozott. Maszlaghy Ferenc, a képtár gondozásával megbízott kanonok két leltárkönyvet készített a múlt századi törzsanyagról: 1873-ban és 1891-ben. A nevezett kép a második kötetben szerepel első ízben a 383-as sorszám alatt. A kézzel írt leltárkönyv megjegyzési rovatába Maszlaghy a következő szöveget jegyezte fel: „Ezen festményt, amely Petőfi előtt is igen kedves volt, a művész életében semmi áron nem akarta eladni, csak holta után bocsáttatott áruba; számos metszvény készült utána." Közismert, hogy Orlay 1880. június 6-án bekövetkezett halála után, július utolsó hetében került árverésre hagyatéka. A Vasárnapi Újság 1880. augusztus 1-i száma a következőkben tudósít erről az aukcióról: „Orlay hagyatékát e hét első napjain árverezték. Sok műtárgy és érdekes emlék volt ott, de a nagy közönség nem igen érdeklődött. A kólyavetyén megjelenni szokott bandán kívül (mely a bútorokra árverelt) az elhunyt ismerősei, írók s művészek árvereztek a festményekre, emléktárgyakra stb. Nagy vetélkedés nem volt s 50-60 frtért értékes festmények, 5-10 frtért csinos vázlatok keltek el. A könyvek közül Petőfi költeményeinek egy példánya 4 frt 10 kron kelt el, mert Petőfi sajátkezűleg írta belé: »Orlay Petrics Soma barátomnak és atyámfiának. Petőfi Sándor.« Petőfi egész nagyságú képét Szana Tamás vette meg 15 frtért, s nem a Petőfi-társaság számára. *Attila menyegzőjé*-t 40 frtért vették meg Jókai számára, Rembrandt arcképét Hegedüs Sándor váltotta magához ugyancsak 40 frtért." Bár a sajtótudósítás nem említi Simor prímás megbízottjának részvételét az árverésen, s a kérdéses képre sem történik hivatkozás, mégis arra kell gondolnunk, hogy a fent jelzett kép ezen az aukción került a Prímási Képtár tulajdonába. Ezt megerősíti az a tény is, hogy a Petőfi Irodalmi Múzeumban őrzött egyik kisméretű Orlay variáns, a *Petőfi Debrecenben* című kép vakkeretén a következő felirat olvasható: „Orlay Petrich Somától 1880. Júli 26-Vachott árverésen". Ez a kép sem szerepel az árverési híranyagban.

Felmerül a kérdés, mikor készülhetett a *Petőfi szüleinél* című festmény. A választ bonyolítja az a körülmény, hogy az esztergomi kép egy változatát a Budapesti Történeti (Kiscelli) Múzeum őrzi („Petőfi Sándor családja körében", olajfestmény fára, 14,5×18,5 cm). A két festmény összehasonlításakor kitűnt, hogy a Kiscelli Múzeum képe következetes pontossággal festett, túlságosan is színes, szinte üres és lélektelen másolata a Keresztény Múzeumban őrzött képnek. A variáns a Petőfi-relikviákat gyűjtő Ernst-múzeumból származik, ahol mint Orlay művét tartották nyilván (bár jelzés és dátum nincs rajta). A Kiscelli Múzeum adattára — helyesen — megkérdőjelezi a kép eredetiségét. Az idegen kéz által történt másolást alátámasztani látszik az a megfigyelés is, hogy Orlay sajátkezű kópiáira mindig jellemző egy bizonyos művészi szabadság, egyfajta változatosság, amely az eredeti kép alapkompozíciójának több-kevesebb módosítását vonja maga után. Orlay másolatai tehát inkább változatok, mint szolgai utánzatok. Az a csekély eltérés, amely a két képen felfedezhető — a Kiscelli Múzeum képének rovására —, inkább elnézésből, pontatlanságból ered, semmint művészi igényből.

A *Petőfi szüleinél* című festmény témáját kétféle már-már hagyományos értelmezés próbálja feloldani, alapvetően egy konkrét eseményhez rögzítve. Maszlaghy a „festmény tárgya és leírása" rovatba a következőket írta: „Petőfi Sándor, a költő, szüleinek elbeszéli élményeit". Ferenczi Zoltán az Ernst-múzeum leíró lajstromában a Kiscelli Múzeumba került kép címében („Petőfi szavalja Szüleimhez című költeményét") az egyik értelmezést adja, Békés István pedig a *Petőfi nyomában* című könyvében az „Egy estém otthon" Petőfi-vershez köti a kép témáját. Kétségtelen, hogy Orlay Petőfi 1844. évi húsvéti dunavecsei látogatását örökítette meg. A költő erdélyi vándorszínészkedése után, betegségéből felgyógyulva indul el gyalogosan Debrecenből Pest felé. Petőfi és atyja között, mint már említettük, 1839-ben megromlott a jó viszony, annak ellenére, hogy a költő időközönként hazalátogat. Az apa nem tud megbékélni fiának hányatott életével, nem becsüli sem a poéta-hivatást, sem a folytonos vándorszínészkedést. Szellemesen írja le Kemechey Jenő Petőfi szüleinek magatartását — különcködő, szertelen — elsőszülött fiukkal kapcsolatban: „Az öreg szerette a csinos, fehér házat, ritka

hűvösséget adó pincével, abban borral, amelyre meghívogatta minden jó barátját. Az anya egészen más volt. A mészárosné ifiasszony nem lehetett közönséges mészárosné. Szárnya volt a lelkének. Az ő dajkadalaitól, meséitől, ezer kedves szavától, gyöngédségének simogató selymétől, álmaitól és álomfejtéseitől termékenyült meg a fia lelke. Ez az asszony költői szívet hordott magában. Amíg az apa a taglót adná fia kezébe, az anya jövendőt mond neki az örök életről..." Amíg az apa „nem tartja nagyra, hogy költő fia van" s a „makacs fej" „csupán a húsvágáshoz ért": addig az anya sugárzó szemmel hallgatja, s mikor az apa nyugodni dűl, az anya hozzásimul a fiúhoz és „száz kérdéssel áll elő". A kérdések „tükrei voltak lelkének". Ez az esős, árvizes tavasz meghozza Petőfi életében a révbe jutás reményét. Vörösmarty közbenjárására a Nemzeti Kör március 27-én megszavazza verseinek kiadását, és ajánlására a Pesti Divatlap új főszerkesztője, Vahot Imre segédszerkesztőként maga mellé veszi a fiatal költőt. Az állás szerény, de biztos jövedelmet és Vahoték pesti lakásának cselédszobájában állandó szállást biztosít a „szerkesztősegédnek". Petőfi nagy tervekkel és lelkesedéstől fűtve keresi fel szüleit Dunavecsén a húsvéti ünnepeken (április 7-9.). És ha a Jókai Mór életrajzában szereplő Szűcs János vecsei néptanító békítő-engesztelő közbenjárása Petrovics István előtt a Sándor fiú nevében talán csak a nagy mesélő által kiszínezett jelenet, mégis kétségtelen, hogy az atyját megkövető fiú most már egyértelműen elindul azon az úton, hogy „a nemzet tanítója legyen, akire kicsinyek és nagyok egyaránt hallgatnak". Valószínűleg a fiáért a maga módján jószándékkal, de szűklátókörűen aggódó édesapát immár megnyugtatta fiának végleges elhatározása, amelyről Petőfi Pákhhoz írt április 15-én Pesten keltezett leveléből értesülünk: „Ami pedig engem illet, barrrátom!!! ami engem illet: lelépek a színészi pályáról s tudod mi leszek? vagyis mi vagyok már úgyszólván? hát izé: a Regélő segédszerkesztője..." Petőfi a levél keltezése napján visszatér Dunavecsére, ahol május végéig pihen, új munkakörének átvételére készülve.

A *Petőfi szüleinél* témája ehhez a húsvéti vagy április-májusi látogatáshoz rögzíthető. Az ősszülő Petrovics István arcán derű és megnyugvás sugárzik, jobbjában borospoharát tartva tekint lelkesen szavaló fiára, a költő anyja pedig szerényen, rokkája mellől figyeli gyermekét. A kép hangulata az „Egy estém otthon" című vers soraival konszonáns, melyet a költő 1844 áprilisában írt Dunavecsén. A kép jeleneténék interiörjére Orlay az 1842. évi látogatásából emlékezhet, amely itt kissé békésebb, barátságosabb, idealizáltabb, mint annak idején lehetett: „Szívem szorul e két tisztes öreget oly szűkölködő állapotban látni, amiben találtuk. Egyes bútordarabok és még meglévő ruhaneműek boldogabb múltjukról tanúskodtak, s arcuk is, melyen a rossz viszonyok szülte mély fájdalom nyomai látszottak, részvételre gerjesztő volt. Különösen anyjának szelíd arcán volt az észrevehető, kinek még mosolyában is bizonyos keserű vonás vegyült. A ház, amelyet bérbe laktak, kisablakú volt, s két szobáját a közbeeső konyha választotta el egymástól. Az utcára nyíló szoba kocsmául szolgált, s csak a hátsó szoba nyújtott némi pihenést fáradt testüknek. Itt tanyáztunk mindnyájan..." — írja emlékezéseiben. A kép tehát a Petrovics otthon miliőjét és a költő 1844. évi tavaszi látogatásának hangulatát tükrözi.

Bár az esztergomi festmény bal alsó sarkában egy elmosódott, jobb alsó sarkában viszont egy jól olvasható Orlay szignatúra látható, a mester nem látta el keltezéssel. Orlay halála előtt hat évvel, 1874-ben a Fővárosi Lapok szeptember 17-i számában nyílt levelet közöl Várady Antalhoz Petőfi életrajzára és arcképeire vonatkozóan. A vitalevél lényegesebb részeit idézzük: „Én háromszor festém Petőfit természet után, először tanuló koromban Sopronban, mint katonát, tenyérnyi kis képben. Ezt ő elvitte magával, s később katonatársa: Kupis Vilmosnak ajándékozta... Másodszor 1848 nyarán életnagyságú mellképben kezdtem festeni, de Petőfi az akkori mozgalmak közt Pestet rögtön elhagyván, a mű befejezetlen maradt, ilyen állapotban van nálam ma is, s bár a kezdőnek technikai hiányait elárulja, élethűségénél fogva mintául szolgálhatna egy jó arckép készítéséhez... Harmadszor 1849-ben Mezőberényben kezdtem festeni, midőn Petőfi a forradalom menetével elégületlen lévén, attól vissza akart vonulni. Ez a kép kicsinyben, de egész alakban van festve, ülő helyzetben, pongyolában. Ez arcképet sem fejezhettem be természet után, mert Egressy Gábor véletlenül Mezőberénybe jövén Petőfit megingatá föltett szándékában, s akkor — rövid habozás után — a művésszel együtt ment el a balvégzetes erdélyi útra, honnan nem tért többé vissza. Petőfi elveszvén, a képet magamtól fejeztem be." Orlay tehát csak három — Petőfi életében, természet után készült — festményről tesz említést (vagyis olyat, amelyhez

Petőfi modellt ült), ez azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az 1848-ban készült mellkép-vázlatról ne készülhetett volna több változat is, még Petőfi életében. Természetesen az sincs kizárva, hogy Orlay — három évtized után — már elfeledkezett Petőfi olyan képeiről — esetleg ceruzavázlatokról —, amelyet a költő lakásának interiörjében készített. A *Petőfi szüleivel* című képen a költőt rövid bajusszal, szakálltalanul és sujtásos atillában, kihajtott ingnyakkal ábrázolja, az 1848-as portréhoz hasonlóan, s bár Ferenczi Zoltán az Ernst-múzeum leíró lajstromában az esztergomi kép változatának, valamint a Petőfi-szülőkről készült grafikának elkészítési idejét 1842-re datálja, ezt a keltezést korrigálnunk kell. Orlay 1842-ben még nem rendelkezhetett a fent nevezett képek megfestéséhez, illetve megrajzolásához szükséges mesterségbeli tudással, s a jelzés nélküli műveket Ferenczi valószínűleg csak azért datálta 1842-re, mert ebben az évben járt Orlay Dunavecsén.

A *Petőfi szüleinél* elkészítése feltételezi a Petrovics szülőkről készült portrét, amelyről a Vasárnapi Újság az 1880-as árverést követő augusztus 22-i számában a következőket írja: „Orlay Soma hagyatékából egy becses ereklyét megmentettek a zsibvásárra jutástól. Ez ereklye a Petőfi szüleinek arczképe, melyet Orlay 1848-ban természet után rajzolt. A család ezt nem bocsátotta árverésre, hanem megőrzi. A két arczkép másolatát lapunk évek előtt közölte volt."

Ezért, ha a *Petőfi szüleinél* című kép egyelőre nem is helyezhető el pontosan az Orlay-képek kronológiailag még meghatározandó sorába, stílusjegyei a festő korábbi — még realista-biedermeier — korszakára utalnak. Talán emlékképként készült, amikor a Petrovics szülők elhagyva az Alföldet és átmeneti váci otthonukat, 1848 koranyarán költő gyermekük pesti lakásába költöztek.

A Keresztény Múzeum Orlay-festménye nemcsak a barát és rokon festő által is ápolt — a múlt századtól folyamatosan fejlődő — Petőfi-kultusz egyik szerény tanúja, hanem a halhatatlan költő és szüleinek egyetlen közös relikviája.

Felhasznált irodalom: A magyarországi művészet története I. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1961. — Hatvany Lajos: Így élt Petőfi I-II. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967. — Várkonyi Nándor: Petőfi arca, Janus Pannonius Társaság kiadása, Pécs. — Várkonyi Nándor: Az üstökös csóvája, Dunántúli Magvető, Pécs, 1957. — Rózsa György: Petőfi Sándor képmásai, Irodalomtörténet, 1951/2. sz. — Bekés István: Petőfi nyomában, Gondolat Kiadó, Budapest, 1959. — Tehel Péter: Orlay Petrich Soma Művészettörténeti Munkaközösség Évkönyve, Budapest, 1952. — Ferenczi Zoltán: A Petőfi-terem, Az Ernst-múzeum leíró lajstroma, Ernst-múzeum kiadása (II), Budapest, 1922. — Ernst Lajos: Petőfi arcképei, Ernst-múzeum kiadása (III), Budapest, 1922. — Magyarországi Műemléki Topográfia I. Esztergom műemlékei, 1. rész. Összeállította: Genthon István. Kiadja a Műemlékek Országos Bizottsága, Budapest 1948. — Budapesti Szemle, 1879. 367. lap. — Vasárnapi Újság, 1861. 11. lap. — Fővárosi Lapok, 1874. szeptember 17.

ve, hogy az eszményítésnek és anekdotizálásnak nincs többé helye a mi világunkban, mely Petőfi személyétől távol áll, eszményeiből kibontakozott, s ezért minden eddigi nemzedéknél elfogulatlanabbul, mint élvező és ítélő áll a művész elé." Egyfelől hát az új irányzat ifjonti hevületből fakadó gőgje, másrészt a meghamisított s a hivatalos irodalompolitika által elrajzolt portré a magyarázata ennek az ellenérzésnek: az „önérzettől duzzadozó" (*Schöpflin Aladár* jellemző szavai) ifjú nemzedék egyként szemben állt az akadémiai körök konzervativizmusával s a virágzó bulvár-irodalom közönségkultuszával is. Petőfit mindkettő kisajátította magának: a nemzeti klasszicizmus bálványává emelték az egyik oldalon, meghamisítva eredeti lényegét; életének romantikus lángolása lett a fő téma a másikon, s közben az „igazi" Petőfi képe egyre halványult a köztudatban is, az értők között is. A nyugatosok azzal a biztos tudattal indultak, hogy amit ők kezdeményeznek, „új utakra fogja terelni a magyar irodalmat". S ezen az új úton — úgy hitték — a jelenségeknek és a múltnak is minden áron új perspektíváját kell keresniök. Ugyancsak Hatvany Lajos írta két Petőfi-fordításról szólva, hogy a költő igazi terrénuma nem is a líra, amely megfakult az akkori olvasó számára, hanem az epikus műforma. „Azt hiszem — mondja a többi között —, Petőfi alig mutatta magát a lyrában olyan egészen, tetőtől-talpig felénk fordulva, mint épp a Bolond Istók című beszélyben. Verses beszély, mint a János vitéz, az európai literatúrában még csak egy van, Mistral Mireioja... A német irodalomnak sosem volt ily elbeszélése. Petőfi Apostola, az első socialista epos, melyben még ma is több a robbantó anyag, mint minden másban, amit azóta különösen németek programszerű szentimentalizmussal e nemben alkottak." Noha Hatvany e megállapításaiban van igazság, s az Apostollal kapcsolatos hevenyészett értékelése messze túlmutat a kor átlagának a műről alkotott felfogásán, mégsem innen tárul fel Petőfi igazi költői nagysága és újszerűsége. (Érdekes, a német kultúreszményekkel kapcsolatban majdnem hasonlóan fakad ki Nagy Zoltán, Oláh Gábor Petőfi-könyvét bírálva.)

Érthető s a kor elfogultságából könnyen érzékelhető, miért váltott ki oly hangos ellenkezést, sajtóhadjáratot az a kötet, melyet Ady Endre állított össze a nagy költő-előd forradalmi verseiből. Ady *A forradalmár Petőfi*ről írt, új szempontokat nyitó tanulmányában nyíltan meg is mondja, mi volt a szándéka az antológia összeállításával. Igaz, részint talán koncepciózus óvatosságból hozzáteszi, hogy Petőfinek ezek nem a legjobb versei, de „ha Petőfit politikailag és társadalmilag éppen a radikális átalakulások gyűlölői foglalják le maguknak, nemes kötelességünk Petőfit azoknak visszaadni, akiké volt. Mert a szabadságmozgalmakra nagyon rossz idők járnak most Magyarországon, s Petőfi forradalmár utódjai (Petőfinek a polgárnak, a politizálónak, az agitálónak az utódai) nem engedhetik át az úgyis kegyetlen és hatalmas ellenségnek az ő Petőfijüket".

*Ady*nak talán az a felismerése a legdöntőbb, hogy Petőfi alapvetően politikus költő, s hogy a helyesen értelmezett, a maga teljességében idézett Petőfi politikum is lehet: az adott korral való szembenállás dokumentálása, a forradalmiság vállalása. Ezért írja, hogy Petőfi nevével és eszméivel évek óta „csúnya komédia" folyik, és teljes vakmerőséggel már teljesen magukénak hirdetik ... azok, akiket Petőfi

Orlay

Petőfi szülei.
Rajz a Vasárnapi Ujság július 30-i
számában. 1899?
(említve)

Pestmegyei Hírlap, 1899 32. szám, 13 lap

..... számhoz

V. M.

Kimut

a Műemlékek Országos Bizottságánál

az 1915. évi XXII. t.-c. alapján já

1	2	3	
Folyó szám	Név	Szolgálati minőség	Évi mé illet na vag é
	„A" csoport (kinevezett tiszt		
1.	Dr. Éber László	előadó	
2.	Kovács Géza	r. szolga	
3.	Németh Sándor	titkár	

Orlai Petrics Soma

l.

Varga Zsigmond dr.

A debreceni ref. főiskola nagykönyvtára vázlom és képben. I. k. Debrecen 1934. 182. l.

899
Orlai Petrics Soma

Hanem a víz, a paripa, különösen a keselábu, hókafejü, csillagos homloku csikó, a napfényben rengatozó, reszkető délibáb, a hó, amelyen a szán elsiklik, fölcsörgőzött lovakkal, a rokka, amely mellett meséket mondanak, szépeket, véreseket, kedveseket, szerteleneket, ezek voltak az ő barátai, a szeretett pajtások, amelyek mind-mind a képzeletére hatoltak.

Soha költő annyi szeretettel és erővel nem írt a lovakról, mint ő. Mint minden alföldi gyerek, még egészen kicsi korában megismerte azt a gyönyörűséget, amikor szőrin ülve a lovat, versenyt futott a nyargaló széllel. Még ahol imádkozik is költeményében, *gyors paripát* kér magának az Istentől s ahol költői egyénisegeről tesz vallomást, az Alföld szilaj csikajához hasonlítja. Kedves volt néki még a nádparipa is.

Volt módjában a csikók közt válogatni. Az öreg mészárosnak »háza, kertje, földje, mindene volt, alig tudta számát ökrének, *lovának* « Jól mehetett a mesterség, az *öreg* (mindig e jelzővel emlékszik meg róla) mindig biztatta a fiút, hogy kövesse mesterségét. Vidám élet is folyhatott a mészáros házában. Az öreg szerette a csinos, fehér házat, ritka hüvösséget adó pincével, abban borral, amelyre meghivogatta minden jó barátját.

Az anya egészen más volt. A mészárosné ifiasszony nem lehetett közönséges mészárosné. Szárnya volt a lelkének. Az ő dajkadalaitól, meséitől, ezer kedves szavától, gyöngédségének simogató selymétől, álmaitól és álomfejtéseitől termékenyült meg a fia lelke. Ez az asszony költői szivet hordott magában. Amig az apa a taglót adná fia kezébe, az anya jövendőt mond neki az örök életről s kimondja, hogy iskolákba adják a fiut Aszódra, Selmecre, még akkor is, amikor rossz bizonyítványnyal kerül haza. Bízik a fiu sorsában, nagyratermettségében még akkor is, amikor »nincsen már reménye, amit a fösvény való beváltana.« Mikor szegénységbe esik: akkor az a legfőbb aggodalma, hogy barna kenyeret adhat csak a fiának; és a fiu, mikor keresi azt, mit szerezzen az anyának: szép kocsit igér neki, nehogy »a templomot gyalogosan járja« s arany szegélyü imádságos könyvet, szépen belemetszve Krisztus urunk képe; a Pistinek meg drága paripákat.

Petőfiné Szendrey Julia, *1848-ban*

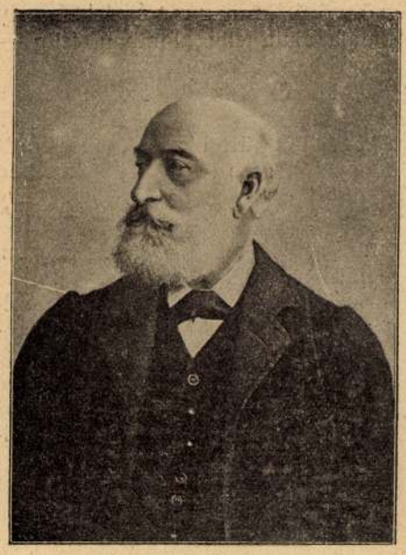

Teleki Sándor gróf

Amíg az apa »nem tartja nagyra, hogy költő fia van« s a »makacs fej« »csupán a husvágáshoz ért«: addig az anya sugárzó szemmel hallgatja s mikor az apa nyugodni dül,« az anya hozzásimúl a fiúhoz és »száz kérdéssel áll elő.« E kérdések »tükrei voltak lelkének.«

A különbség a kettő között kitűnik a *Vizen* című költeményből. Minő megragadó jellemzés. A fiu csónakban ül.

Anyám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
Az istenért! . . . ha feldőlsz . , .
Nem féled a halált.
Apám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
Az ördög hurcol arra,
Szaggatni a ruhát.

Amikor bolyongásaiból haza-hazanéz, mindig szegényebb és szegényebb sorsban találja őket. Az öreg korcsmáros néha már össze is koccan feleségével. S amíg az apa elbusultan, szinte zordonan áll a pitarajtóban, az anya *röpül* feléje s ő csüng rajta ajkival, mint gyümölcs a fán. Mekkora gyöngédség bujt meg a fiu szivének rejtekében, hogy könyüvel és panasszal keserves sorsáról elő nem áll anyja előtt, hanem vidáman szól a borostyán koszorúról, amely már készül homlokára. Az anyának érzéke volt a költői dicsőség iránt. Az apa megbékül, de a másik fia *hajlóbb* természetét igyekszik kihasználni, mert azt mészárosnak akarja nevelni. Pistikának arra kell a ló, hogy a *vásárra járhasson* tulkokat venni.

Én nem tudom most sem megmagyarázni: mi fejlesztette ki oly csodás nagyra a kis Petrovics Sándorkában a Petőfi csillagok közt tüzes szekéren járó költői lelkét. Csak annyit sejtek, hogy a Kunság napfényes rónaságai, az úszófelhők, a csillagszemével rámosolygó ragyogó alföldi égbolt, a virágot ostromló méhek, a csöndes magányosság s az anya édes ajkan fölhangzó dalok és bűbájos mesék nélkül Petrovics Sándorból nem lett volna az a Petőfi Sándor, aki huszonhatéves korában lángoló szeretetével magyar fajának, zsarátnok-tüzü imádásával a végtelenségnek és szabadságnak Teleki Sándor fehér ménén belerohant a harcok förgetegébe s rövid életében századokra szóló dicsőséget szerzett magának és nemzetének.

Bem legkedvesebb pipája

KEMECHEY JENŐ

gyönyörü csillagos éjjeleken egy almafa alatt, félig álomban, félig — mámorban.

Petőfinek is az első látványossága a mészárszék volt. Atyja ott állott a tőkénél fölgyürt ingujjal, fehér kötőben, azon vércsöppekkel s kezében villogott a fényes tagló. Mellette a hatalmas és hűséges kutya. Bámulnia kellett a mesterséget, ezt a foglalkozást és szívni magába a friss hús és friss vér meleg párolgását, amely erőt ad a testre és rózsákat föst az arcra. Lehetetlen, hogy Sándorka, mint minden gyermek, természetében a rombolás ösztönével, meg ne próbálta volna emelgetni apja bárdját.

De vajjon ki merne összefüggést keresni e véres foglalkozás és a Petrovics Sándorka költői lelkének kifejlődése közt? A borjúvágás és a fölzendülő, bűbájos dalok mégis csak távol állanak egymástól.

A virágzó almafa, mely alatt a csillagos éjszakában Shakespeare első verseit írta, megtalálható a Petőfi gyermekéveiben is, a *jegenyefa* alakjában, amely jegenyék sudarának árnyékában pihent.

A jegenyék árnyékában pihenni. Minő különös. A jegenyének hosszan elnyuló, de csupán akkorka vékony sávu árnyéka van, amennyiben *egyetlen* gyermek pihenhet csak. Ime, a gyermek-magányosság, a próféták, a nagy lelkek szeretett magányossága, a zajtól, mozgalomtól való elvonulás. Hanyatt feküdni a fűben, elpihenni csöndes mozdulatlanságban; körülötte a végtelenbe nyuló rónaság s fölötte a végtelen égbolt. Minő merengés!

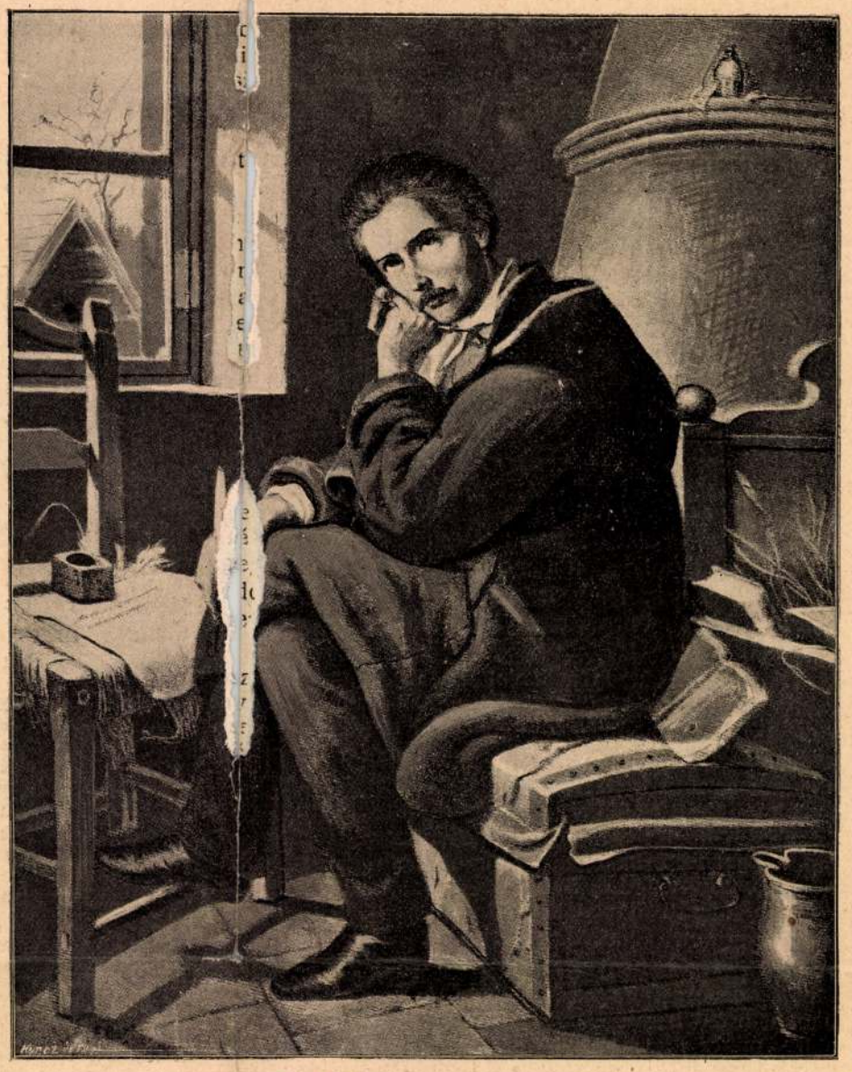

Petőfi Debrecenben 1844-ben *Orlai* Soma festménye

Semmi határ, minden végtelenség. Az égre bárányfelhők úsznak föl, nappal barnák és fehérek, estére megpirosodik a szélük, minő csodás és szeszélyes az egyre változó alakjuk, hogy fejlik, domborul, oszlik, ujra alakul, olykor hadakozik, máskor szerelmesen egymáshoz simul, egymásba olvad. Minő elmélázás! Milyen szegénység a képzelő erő minden gazdagsága, az ezeregy éjszaka meséinek minden szertelen szeszélye és bűbája, a változatoknak ahhoz a sokadalmához képest, amit az égen úszó, elfekvő, röpülő felhők mutatnak.

Lehet-e vajjon egy gyermek képzeletére valami hatékonyabb, mint ez a csodás végtelenség, mint e végtelenségben való elmélázás, mikor a lélek fürdik? Óh, a felhők, azok voltak a Sándorka képzeletének első megbámultjai. Mennyi vágyódással és mennyi rajongással gondolt *lelkének e rokonaira*, mutatja *A felhők* című szelídsegevel és lágyságával elragadó költeménye.

És a csönd. A nép künn doldozik a mezőn. Odahaza csönd van, mélységes csönd. Csak néha suhan el valami lágy szellő, a búzakalász és a réti fű összeverődésének elandalító zenéjét hozva magával. A gyermek ott fekszik a fűben. És a szellő suhog fölötte. A jegenyéről egy-egy madárcsippenés hangzik feléje, tarka pillangó röppen le mellette a réti virágra, valami halk zümmögés és dongás hallatszik. Az a legerősebb hang, amikor a házba kívánkozó pöttyös tollu tyukocska el kezd kárálni.

Mennyire el lehet ez árnyékban, a végtelenség ez összefolyásában, a tündöklő ég, a suhanó felhők alatt aludni és a félébrenlétben, félálomban, a szédületbe ejtő gyönyörüségek mindenségének e mámorában menynyire lehet szőnitovább azokat a csillogó meséket, amelyek az édesanya ajakáról hangzottak el, amikor a gyermek fej az ölében nyugodott. A dalok, az altató dajkadalok is mintha fölzendülnének lelkében a jegenyefa árnyékán, amely jegenyefa nem takar el semmit a végtelenségből. Hányszor, mennyi finomsággal és mennyi szeretettel emlékszik meg a mindenfelé elbolyongó, zaklatott, fáradt, kigyult, égési sebekben szenvedő költő-lélek ez elpihenésekről, e mesékről és e dalokról, az ég és a rónaság végtelenségéről.

A mélaságban és fényességben való elábrándozás, ez volt Petőfinek gyermekkori pajtása. Mert nem igen lehettek cimborái. Emléket róluk verseiben nem hagyott. Öcscse, akit hol Istóknak, hol Pistikének nevez, parányi legényke volt még, akivel szilaj vad paripán nem lehetett nyargalászni és fűzfagallyat vágni és csavarni sípnak.

Uj Idők 1899. V. 44.

< Orlay Petrics Soma >

wód

Jókai Mór. < >

A Hon 1880 144. sz.

II. Miksa:

Mellig, leírnyolczad
medaillonban. Fején süveg
vid hajat, bajuszt és álat
réteges s köntöse felett lán
Felirata a kereten:

„Maximilianvs II. D. G.
Avg. Hvngariae Et Boh

a kereten belül a párkányon:

„Obijt anno 1576. 12.

a kép alatt három sorban:

„Maximilianus de II. bg
altijt vermeerder 't Rij
ende Bohemen etc."

legalól jobbra: „N. de Clerck e
a Kép felett „Maximilianus d
rien ende Bohemen" fel
derrier" kerettel s „K

Rézmetszet, mérete az alapnak

Tooneel der Keyseren en
Bij Jan Janoz. Anno 1615.

Orlai Petrich Soma

1822 - 1880.

Cród

Szana Tamás. Orlai Petrich Soma. 1822 - 1880.
Koszorú. IV. K. 1880. ~~[illegible]~~ -
~~[illegible]~~ (76-79. l

~~Barabás Miklós~~

Orlai Petrics Soma

Tyroler József

lásd

Kerbeny Károly: ~~[illegible]~~

Petőfi archejeiről.

Koszorú (Szerk.

Szana Tamás) 1879.

K

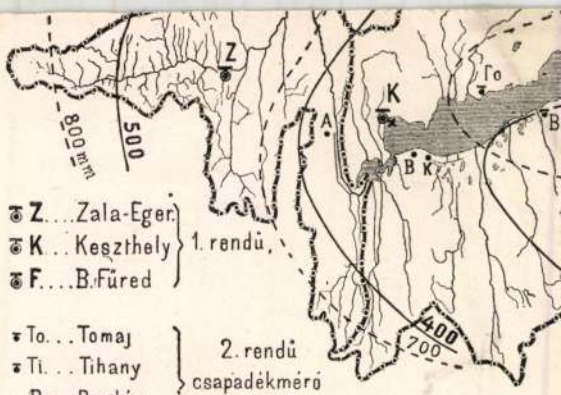

Z....Zala-Eger.
K...Keszthely
F....B.Füred
1. rendü.

To...Tomaj
Ti...Tihany
Bo..Boglár
S...Siófok
2. rendü csapadékméró állomás.

Vizválasztó vona

K....Keszthely
Ken.Kenesse
lymnograf állomás.

Siófoki zsilip.
S. Siófoki viz-méro

Az évi eső magassági vonala.
Az esős évszaki eső magassági vonala.

5. ábra

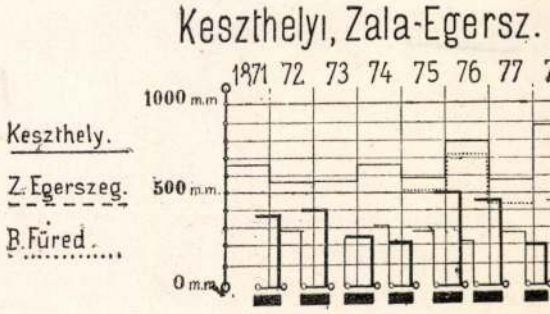

<Orlay Petrics Soma>

cikkei

<> Adatok Petőfi éle-
téhez. Budapesti Szemle
1879. 2 közlemény -

E cikkek kézirata [az
Ernst Muzeum tulajdona
volt

[a ki nem adott
részekkel együtt
Ferenczi EM Petőfi-tkem
36. l.

1933

Áthozat	~~HH.~~ 1141436
	1141436

Orlai Petrics Soma

cred

Kertbeny Károly: Petőfi arczképeiről. Koszorú I. 1879. 17. l. [illegible].

Orlay ✓

Ined

Föv. Lapok 1878.

126 [illegible]

1876

Orlay Soma

Az álmos dajka

Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat Szegeden rendezett kiállitás 1876. katalogusa

Orlay Soma

vód

Figyelő, 1871. 504. l

..... nevü munkás igazolta

a müvezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
irása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Orlay Petries S

cikke

l.

Mucsarnok

1868. 85–87

91–92. l.

Kassa.

A kettős bástyával és kö
czölöpökön nyugvó hidak vezetn
ros fekszik, a háttérbeli hegy
Felirata a lebegő mondatszala

CASCHAV

fölül balra: 9.

Rm., mér. a rl.

92-92-1

Orlay Soma

irod

(Coriolánt fest. Róma falai alatt)

Harai nincsenet. Mü-
csarnok 1868. 16. l

Orlai Petrics Soma

Zách Felician, c.
képe repr.

Művészet (Szabó-féle)
1900. 1187 - 88 h.

Meinl

kávé-kóstoló

most itt a

fióküzletben!

Orlai Petrics Soma

Szép Ilonka és a vadász és A viszont-látás c. képei repr.

Művészet (Szabó-féle), 1900. 1307–1310 h.

A sirhantok mellett c. kéje repr. u. o. 1313–14. h

Orlai Petrics Soma

irod

e

Lyka Karól: Budapest magánkeptárai. Művészet. 1902. 330. l.

Trencsény Károly IV. 139.

M.D.K.

Orlai Petrics Soma

Szana Tamás: "A Petőfi Társaság történetéből" c. beszámolójában szól arról, hogy müvész elkészitette Petőfi szüleinek arcképét, s lerajzolta a kiskörösi nádfödeles házat, Petőfi szülőhelyét.

Magyar Salon, Bp. 1902. jan. hó. XXXVI. kötet. 339-353. lap

939

MDK

Orlay Soma

Petőfi Sándor festm. után kőre rajzolta

Marastoni J.

Lantos tudom. antiqu. 1939. okt. 46-49 l.

Otto Stoll

Postal Development Policy

Introduction

MDK 92

Orlay Petrich Soma festő

1867 ben a Petőfi noborbizottság tagjává válantják

Petőfi Sándor nobrának leírása és története szerk: Hartmann G. Bp. 1892 B.

Orlai Petrics Soma

Lyka München

11. l.

A KIÁLLÍTÁST SZERVEZTE ÉS RENDEZTE:

CARL GUNNE

festőművész,

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

ELNÖK:

Gróf ZICHY JÁNOS

TÁRSELNÖKÖK:

WEISS FÜLÖP

PRESZLY ELEMÉR

Orlay Petrici Soma

l.

Liber Baptizatorum

176. l.

Orlai Petrich Soma

1.

Pog Wien 1948

25.-

hiteleül:

gató.

Orlai Petrics S.

iród
a
Gerprimási kéjtlóra

mDK

Orlai-Petrics Soma, festöm.

Két müve csatafestést ábrázol:

"Bucsu a csata elött."

" Hunyadi János és a két török."
Ismeretes egy körajza is. Guyon tábornokot ábrázolja a nagyszombati csatában. 58.kép.

Ambesata. 132.l.

Orlay Petrich Soma

cród
1

Maszlesztergkept

382, 383. w.

Orlai Petrics Soma

Graf

SzmKT50 103.l.

Prof. Petrie Lent

Mrs

Jan 8 Tr 1923

Orlai Petrics Soma

l.

Magy NM. Cent. 8. l.

26, 27 l. 28, 29,
32, 35, 93. l.

3–5 tabla

Budapest 5. Postafiók 118.

.....szám.

Dr Szentiványi Gyula

szerkesztő úrnak

Hl.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

XI. Lágymányosi utca 16.

Orlay Soma

Gród

Kiáll 1867

Ki volt állítva.

1. Attila halála -
Ára 2000 ft.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírás

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Orlai Petrics Soma

Oltárkép a győri ag. hitv. evang. templomban
Krisztust ábrázolja

vod

B Győr 89. l.

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

lyezem:

agy helyettesének
rása.

– Endrényi Imre, Szeged.

MDK

Orlai Petrich Soma

Anyám

M.festészet haladó hagyományai. Főv.Képtár,1951.

nek a lányát elrabolták... a köz-
n, vagy meg vót...
y a hercegkisasszony is a pincéoe
on lesett ki. Nagy tölgyfák vótak.
yelőn, hogy ott egy kuldus a figye-
hogy a szülei lakásához is bejárt
kapust magához és kérdezte, hogy

ıdja - a hercegkisasszony Patakról.
ı haza Patakra a szüleimhez és je-
ık.
ıitólag katonaságot tartott, amit
tt. És akkor történt ez a kolos-

MDK

Orlay-Petrich Soma

Édesanyám

Reformkor művészete. Fővár. Képt. 36.kiáll.
1948. jul. 1c. 1.

MDK

Orlai Petrics Soma

műveiből 1904-ben rendeztek emlékkiállitást.

A Nemz. Szal.4oo-ik jub. és a KEVE XX-ik kiáll.
1929. febr.

Orlay Petrics Soma

"Szent Cecilia" c. müvét megvásárolta a Magyar Müegylet, a részvényesek közötti kisorsolás céljából, -közli a lap "Irodalom és Művészet" c. rovata.

Családi Kör. Bp. 1863. juli. 26.
IV. évf. 30. sz. 556-557. lap

Orlay P. Sonna

1866. ugarán festi lenti arcképét

Nefelejts. 1866. 279. l.
(Deák Ferenc arcképe.)

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Festészet, önálló táblakép, XIX. Q. K.

Orlai Petrics Soma: „II. Lajos holttestének megtalálása"

Remény, 1851. május. III. füz.
133-136 o.

A pesti műkiállítás 1851.

Orlai Petrics Soma festő (1822–1880)

Remény, 1851. márc. III. füz.
133–135. o.

A pesti műkiállítás 1851.

Orlay Petrics Soma

Vadnay Károly: Budapesti társasélet c. rovatában közli, hogy a müvész Arany János balladája után Zách Felicián gyászor esetéről festi uj képét.

Divatcsarnok, Bp. 1859. márc. 29.
315. lap.

Orlai Petrics Soma

A Budapesti hirvivő c. rovat közleménye szerint a Magyar Képzőművészeti Társulat jövő évi sorshuzásának nyereménytárgyai között szerepel a müvész festménye, melyet a lap nem nevez meg.

Családi Kör. Bp. 1864. dec. 25. V. évf. 52. sz. 1243. lap

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Petőfi Múz kis Orlai képe alföldi tája Orlainak "Petőfi Mezőberényben" c. képének csiznas változatán a falra festett alföldi táj -ez a kép a képben- teljesen hasonló kis képünkhöz. Rokonságuk vitathatatlan. Igy ez is Orlai kép. 39. old.

VAYERNÉ, ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37. old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973

Orlai Petrics Soma

A Mütárlatra elkészült a müvész "Petőfi"-je. Orlai Petőfinek iskolatársa, s egész életén át jóbarátja volt, ezért "arczát megdöbbentő hüséggel találta el."
"E képen Petőfi azon állapotban van festve, melyet a költő "Egy telem Debrecenben" c. versében oly szivreható humorral ecsetelt." A kép cime: "Petőfi Debreczenben."
"Társaséleti és Szépmüi Szemle" c. rovat közleménye.

Nővilág, Pest, 1857. május 24. I. évf. 2o. sz. 317-318. lap.

Orlai Petrics Soma

A jövő havi Mütárlatra készíti Petőfiről festett képét.
"Petőfi ott ül debreceni szegényes szobájában ...elmélyedve..előtte rongyos szalmaszéken papirszelet fekszik, melyre költeményt irand." irja a Budapesti társasélet c. rovat, igen nagyra értékelve a festményt, melyet a müvész feledhetetlen barátjának emlékezetére festett.

Divatcsarnok, Bp. 1857. május 15.
23o. lap.

Orlay

"Attila halála" c. képét a Képzőművészeti Társulat, e hó 15.-én kisorsolta, -közli a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1868. május 23.
21. sz. 502. lap.

Orlai Petrics Soma

Petőfi 1849 ben Debrecen-
ben c. képét 150×110 cm
felajánlottak a muzeum-
nak, de nem tudta meg-
venni.

Jel. Déri 1932 20. l.

amely összeget VEZETŐ Debrecen sz.kir.
cen, 1939 c. mü bekötött példányának
ek Országos Bizottsága Vezetőségétől
vettem.

Dr. Sümegi János
muzeumigazgató

Szerényen húzódik meg az 1880. év krónikájában *Orlay Petrich* Soma halála. Nem nehéz a szimbolikus értelmet megtalálni abban, hogy ő, akinek otthonában a magot 1859 telén néhány művész elvetette, íme most nyugodt lélekkel adhatta át annak ápolását egy arra méltó új generációnak, amely azt lombba szökkentette.

1881 Sajnos nincs terünk arra, hogy Ipolyi további elnöki megnyitóbeszédeit — mindmegannyi az időszerű problémák ismeretéről, mély tudásról tanuskodó tanulmányt és a képzőművészet legilletékesebb fórumáról jött enunciációt — itt részletesebben ismertessük, noha mindenképpen megérdemelnék, mert rendkívül tanulságosak. Ipolyi egészen egyéni művészetfilozófiai és művészetpolitikai nyilatkozatai néha döbbenetes analógiaként alkalmazhatók mai viszonyainkra is.

1881-ben például, amikor örömmel jelenti, hogy a Társulat állandóan hangoztatott kívánságára a miniszter elhatározta *a képzőművészeti akadémia* felállítását és annak *szervezetének és tantervének kidolgozását a Társulatra bízta*, bízik benne, hogy az akadémia meg fogja tisztítani a művészi életet a kontároktól, ugyanakkor kikel a «mindenféle kapkodó s általános hivatottságot negédelő *művészi proletariátus*» (e szavakkal !) ellen, amely «mai napság művészi mizériáink s élhetetlenségünk legfőbb átka és baja». «Több ez — teszi hozzá — mint amennyit szegénységünk miatt műszükségletünk foglalkoztathat.»

Mit szóljunk 1930-ban? !

Ezután így folytatja: «Mert míg Magyarország minden idegen, ügyefogyott sehonnai előtt mint a jó kenyér hazája ismeretes, hol a munka mindenkit bőven eltart, sőt vagyonossá tesz, addig a nemzet művészi tehetségeinek csak szűken jut ki a magyar kenyér bőségéből.»

1881-ben a Társulat anyagi megerősödése mellett erkölcsi súlya is emelkedett. Ebben nagy része volt *Rudolf* koronaherceg személyének is, aki mint a kiállítások gyakori látogatója és vásárlója s mint akcióink pártfogója komolyan vette védnöki tisztét. A trónörököspár május 7-én megtekintette a tavaszi kiállítást, mely alkalommal Ipolyi elnök a következő üdvözlő szavakat intézte hozzájuk (1214/81. sz.):

GERLÓCZY KÁROLY.

RUDOLF TRÓNÖRÖKÖS.
Koller utóda Szenes fényk.

«Az Országos Magyar Képző művészeti Társulat azon kiváló szerencsének örvend, hogy fenséged magas személyében fővédnökét üdvözölheti. Méltán sietett részéről megragadni ez ünnepélyes alkalmat, hogy fenségtek boldog nászünnepét a művészet virágaival is díszítse.

Fenséged magas dinasztiájának egyik dicső hagyományát képezi azon vallásos kegyelettel párosult műszeretet, mellyel a művészeteket mindenkor pártolta. Fenséged nagy őse, I. Miksa császár volt az, ki a magyarországi származású német nagy mestert, Dürer Albertet felkarolta. S a műkedvelő II. Rudolf, az ambrási és belvederi híres műgyüjtemények megalkotói egyaránt fenséged ősei voltak.

E szerény magyar képzőművészeti társulatunk is éppen a fenséges főhercegasszony dicsőült nagyatyja, boldog emlékű József főherceg, Magyarország nagy nádora áldásos kormányzata alatt vette kezdetét. Méltán helyezte azért magát fenséged védszárnya alá, hogy fenséged hatalmas pártfogása által felkarolva, a magyar művészet magas feladatait Isten segélyével előmozdíthassa.

Fogadják fenségtek ezennel hódolatát és kegyeskedjenek műcsarnokunk ez időszerinti kiállítását magas megtekintésükre méltatni.»

A trónörökös e szavakkal válaszolt :

«Örömmel és köszönettel fogadjuk az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat meghívását. Családom nagy tradícióit igyekeztem követni, midőn a társulat védnökségét elfogadtam. Óhajtásomnak és reményemnek adok kifejezést, hogy a magyar művészet fejlődését és virágzását sikerüljön Isten segítségével előmozdítanunk.»

Érdekesebb adat még, hogy ez év őszi kiállításán jelent meg *az első képes kiállítási katalógus* (l. Közlemények, 1882., 31. o.).

Trefort Társulatunkkal való bensőséges viszonyát pedig Ipolyihoz intézett alábbi levele jellemzi (Közlemények, 1882., 7. o.) :

«Nagyméltóságú püspök úr ! *A Képzőművészeti Társulat kiváló szolgálatot tett a művészetnek, midőn Nagyméltóságodat elnökének megválasztotta,* mert eltekintve minden egyéb érdemeitől a képzőművészetek körül, Excellenciádnak a Társulat közgyűlésein

Wertánz Antal, magyarországi primás, esztergomi érsek, stb. (Öreg, hosszú szakállas mellkép.) Jelzés, ~~és~~ Kiadó, és hely nélkül. —

Bedő Rud.

Korai.

Orlay P. Soma/ - / Kőrajzai:
:Petőfi Debrecenben,1844-ben.Festé
Orlay Petrich Soma,metszette Molnár József.1857.- Szép Ilonka.Kőrs raj-
zolta Grimm R.Az Orsz.M.Képzm.Társ.mülapja,1862.- Kazinczy és Kisfaludy
első találkozása,1860.-Kuns.32-537,752.-

Orlay Petrics Soma

Petőfi Debrecenben c.
képének másolata
Barabás Istvántól
a Déri Múzeumban

Sörveretö 217 l.

— Bátorság, súgta Özséb leányasszonynak a barát, mikor a boltozatos kapun áthaladtak a várba.

— — — — — — — — És Kappe arcán még pirosabbra nyiltak a borvirágok, mikor a remegő, halvány menyasszonyt meglátta. Szeme sóvár tüztől ragyogott, lángolt. Nem csoda, a menyasszony kivánatos vala s régen vágyott már a köszvényes vitéz liliom derekát ölelni. Most, most végre megteheti, itt van, hatalmában! . . .

— Barát, készülj, recsegte Kappe sóvár örömtől reszkető hangon.

V.

Fáklyások szaladgáltak ide-oda a várudvaron. Pincék mélyéből öreg hordókat guritottak fel. Álmos muskétások tekintgettek szanaszét, várva a kupa bort, a mennyi ma éjjel kidukál mindeniknek.

Orlay Petrics Soma

Petőfi arcképe (300 frt)
c. művét ajándékozta
a képzőművészeti tár-
sulat sorsjátékára.

Fővárosi Lapok

1875. / 369 l.

(I. félév

ORLAI PETRICH · Soma

1850

45. márc. 1. Az igazgató felszólítja Petrich Sámuel képíró urat vele sz István és gyilkosát ábrázoló művének árát közleni, valamint arczképének s életrajzainak a nemzeti múzeumnak való ajándékozására.

1851

128.p.

119. júl. 5. Petrics Samu festész úr az igazgatónak figyelmébe ajánlja a jelen pesti műkiállításra küldött „II. Lajos király tetemének feltalálása" című történeti képét.

130

Művtört.Ért. 1990 1-2

..... (név) ..... sz.

..... Ft összegű megbízási díj kifizetését kérem.

ap.

.....
aláírás

olás

.....

Orlay Petrich Soma

„Szerdahelyi Kálmán," olaj, 66x54 cm.

Magyar színészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, dombormüvek a XIX század. Budapest, 1966. Katalógus, 39 l.

Orlai Petrich Soma

sötéttónusu portrét festett Szerdahelyi Kálmánról. –

Magyar színészportrék 2. Cenner Mihály: Festmények, szobrok, domborművek a XIX. század. Budapest, 1966. Katalógus, 14 l.

M.D.K.

Orlai Petrich Soma
festő

1854-ben illusztrációkat készített
Petőfi Bolond Istók című műveher
Később Vörösmarty Szép Ilonháját
illusztrálta.

Bali Miklós: Orlai Petrich Soma
Művészet, 1969 junius - 6 lap.

ORLAY-PETRICH SOMA, festő

A szombathelyi Dr.Smidt Jalos sebész főorvos gyüjte
ményében ,mely igen sokoldalú volt,Két ismeretlen
Petőfi portré is van,melyek Orlay-Petrich Soma müvei.
38.old

Takács István: A szombathelyi Smidt gyüjteményről
38.old

Múzeumi Magazin, 1968. 2.sz

Orlay Petrich Soma

Hertelendy László nyugdíjas tanácsot kért a Magyar Nemzet szerkesztőségétől, arra vonatkozólag, hogy mi legyen értékes családi műgyűjteményével. A gyűjteményben található Barabás Miklós, Orlay Petrich Soma, Benczúr Gyula, György alajos művei is.

Kiss Károly: Ünneplő múzeumok.
Magyar Nemzet, 1975. okt. 2.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

Orlai Petrich Soma: A mezőberényi portré második változata. Fekete repr. 41.old

VAYERNÉ, ZILBOLTH AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. kp. 1973

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Petőfi Muz-ban felbukkant kis kép hátlapján 4 feljegyzés: A második irója ugyanaz, mint az első, itt az aláírás is azonos kéztől származik. "Emlékül kaptam ugyanakkor Draxler János". 37.old

VAYERNÉ, ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonában 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Petőfi Muzban felbukkant kis kép hátlapján 4 feljegyzés. A két alsó egy kézzel irva: "Tulajdonomá lett Zádori majd: 1874. decz 26. Jókai Mórnak küldi Zádori János papnöveldei hittanár Esztergomban". 37.old

VAYERNÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Vasárnapi Ujság 1886-os cikke, mely szerint egy Petőfi képet adtak a Nemz. Muznak ORlaitól, csak az nem helyes, hogy a N.M.Tört.Képcsarnokában lévő kép ~~28+36xcm~~ 37+57 cm nem egyezik a lap 28+ 36 cm-ével. 40.old.

VAYBRNÉ, ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonában 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum évkönyve, 10. Bp. 1973.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

Orlai sokszor, igy Petőfi képei esetében is több változatot festett. A mezőberényiről kettőt ismerünk, egy papucsos és egy csizmás változatot. A papucsos még Petőfi életében, a csizmás már halála után készült. 40.old.

VAYBRNÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonában 37.old

A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve, 10. Bp. 1973.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A mezőberényi Petőfi kép első változatán, ingújban, papucsban, otthonos hanhulatban ül, mögötte oszlop, boltív tört meg a hátteret, mellette katonya köpenye, kardja, kalapja. 40.old.

VAYERNÉ, ERZSÉBET ADRIENN: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonában 37.old

A Petőfi Irodalmi Múzeum évkönyve, 10. Bp. 1973.

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A mezőberényi Petőfi kép első változatán Petőfi élőbb, szeme figyelőbb, a későbbié merevebb. Az uj kompozició sima fala megkivánta a kiegészitést, az alföldi tájképet Orlai ezt a kis képet ajándékozhatta Költő-barátjának erre emlékezett vissza a festményen. 42. old

VAYERNÉ, ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37. old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973

ORLAI PTRICH SOMA, festő

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A mezőberényi Petőfi kép második változatát Orlai Juliának szánta, az uj kiegészitések is neki szólnak. Petőfi kezén jegygyürü van és a falon az alföldi róna keskeny, aranykeretes kis festménye-mint látni fogjuk-egy kép az egykori közös otthonukból. 40.old.

VAYERNÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1975

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Vasárnapi Ujság 1888 .26.sz.Fametszetben közli a"Petőfi Mezőberényben"c.kép csizmás változazát,a háttérben a Petőfi Muz kis képének párdarbjával. 40.old.

VAYERNÉ, ZIBOLEN ÁGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi Otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973

ORLAI PETRICH SOMA, festő

Draxler János szül.1831.1864-ben Magyarositott Zádori ra.B.Gyarmaton kapta Kotaszek János fiától Orlai Festményét.A kép hátiratának minden feljegyzése tőle származik,csak Kotaszek János aláirása kivétel.Zádori 1874-ben már az esztergomi papnevelő intézet tanára volt. 37.old 2.jegyz

VAYERNÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973

ORLAI PETRICH SOMA, festő

A Petőfi Muz kis Tájképét Kotaszek János ügyész, aki lefogllta Petőfi ingóságait szerezte meg. Fia adta át Draxler János nak. 42.old

VAYERNÉ, ZIBOLEN AGNES: Ismeretlen Orlai-Petrich festmény Petőfi Otthonából 37.old

A Petőfi Irodalmi Muzeum Évkönyve, 10. Bp. 1973

Orlai Petrich Soma, festöm. MDK

1859 -ben összejöttek Orlai Petrich Soma-nál /Haltér 4.sz./ h. folyamodjanak /német nyelven//tanácskozási engedélyt kapván/ egy harmadik társulat alakitásáért a magyar müvészet kifejlesztése érdekében./ megalakult az Orsz. magy. Képzöm. Társulat. Létezett már a a pesti müegylet és a nemzeti képcsarnokot alakitó egyesület.

Pipics Zoltán: Nyolc festész összefog.

az Uj Magyarság képes melléklete. 1939.V.21. 3.l.

Olai Petrus Soma festő

Petőfi Sándor arcképe
1848 körül. vászon, 60 × 45.
Jelenleg a Petőfi Kéziratban.
M. N. Múz. Cat. 455 l.

Római kézimalom VI. 110

Orlai Petrics Soma

olajfestményei a

Képzőművészeti Múzeum-

ban és

a M. Tud. Akadémiában

Orlay Petrics Soma

archeje

Marastoni József-
tot. könyv
Kiállíva Tört.
Kepes.

?